

D.D. Johannes Allen

Vir in re Medicâ maximè insignis.

SYNOPSIS
Universæ Medicinæ Practicæ:
SIVE,
Doctissimorum Virorum
DE
MORBIS
Eorumque
Causis ac Remediis
JUDICIA.

Accesserunt nunc demum Casus nonnulli oppidò rari.

PARS I.

Authore *J. ALLEN*, M. D.

Editio tertia prioribus, triente plus, auctior.

Τῆς αὐτῆς διανοίας ἐστὶ γνῶναι τὰ ὀρθῶς εἰρημένα.
Ἱπποκρατ. περὶ διαίτης.

LONDINI:
Impensis W. Innys ad Insignia Principis in Cœmeterio Divi *Pauli*. MDCCXXIX.

WELLCOME
HISTORICAL
LIBRARY

Viris Perillustribus, Eruditissimisque,

D. D.

ORNATISSIMO SPECTATISSIMOQUE

PRÆSIDI,

CENSORIBUS Meritissimis,

Et Reliquis

Inclyti Medicorum *Londinensium* Collegii

SOCIIS Doctissimis:

Exiguum hoc OPUS,

Obsequii & Honoris ergô,

Quàm humillimè D. D. C. Q.

Συσκευαςὴς Indignissimus,

J. A.

AD

LECTOREM.

MEdicina, omnium artium nobilissima, si ad ejusdem præcognita, institutiones, & theoriam spectemus, nuperis annis progressus & incrementa admiranda accepit; agnoscendum est tamen & vehementer dolendum, quòd praxis, pars ejus longè utilissima, haud pari passu processerit. Ars medendi non nisi tardo pede progreditur. In seculorum revolutione, ingenio singulari valens perrarò assurgit, qui in hâc etiam parte artem cudit; sed homines istiusmodi indolis, teste medicorum ab Hippocrate catalogo, in ingenti temporis tractu apparent rari nantes in gurgite vasto. Interim loco sanioris praxeos & melioris medendi methodi hypotheses novæ & theoriæ novæ quotannis ad nauseam usque nobis obtruduntur, quæ ostentationis multum, utilitatis

parum

parum habent. Tritum utcunque ſit illud, Qui ſpeculantur, non medentur, *non tamen à veritate prorſus alienum eſſe ex obſervatione ſatis frequenti conſtat.*

Præſentis inſtituti propoſitum eſt praxin legitimam & laudabilem UNDECUNQUE DESUMPTAM VEL MUTUATAM *omni operâ maximè compendiariò exhibere, & optimorum ſcriptorum auctoritate firmiter ſtabilire. Hoc eſt, quod impræſentiarum ſubivi, munus, quo officio (ſperare fas eſt) fortaſſis aliquando manus magis idonea cum majori laude & utilitate defungetur;* ut uno intuitu videamus, *quò uſque ventum eſt in verâ ac ſolidâ medendi cognitione.*

Ut plurimùm tantùm monitoris officium præſto. Morbi omnes ex præſtantiſſimis ſcriptoribus hìc ad vivum depinguntur; præcipuæ morborum cauſæ, & de eorundem eventu judicia, traduntur; indicationes curativæ exponuntur; & remedia nonnulla, præſtantiora ſaltem, breviter attinguntur, & concinnæ aliquot formulæ ſubduntur, ut citò, tutò, & jucundè, & quâ fieri poteſt certitudine, medeamur.

Cita-

Citationes authorum non ex numero, sed ex pondere & momentis sunt æstimandæ. Aphorismos præclarissimi Boerhaavii *haud satis pro merito laudavi; quoniam uniuscujusque manibus præsto esse & charissimos haberi nullus dubito: est enim opus omnibus numeris absolutum, & tantùm non divino afflatu exaratum, auro contrà æstimandum, decies & ampliùs perlegi dignissimum, immò in sinu perpetuò gestari.*

De morborum Ætiologiis (ingenuè fateor) non nisi paucissima in medio protuli: origines & causæ proximæ morborum plerumque longè abstrusiores sunt, quàm ut nostræ mentis acies eò usque penetrare possit; & reverà, si dissimulare nolimus, agnoscendum est, quòd hæ ut plurimùm usque adeo nos lateant, ut in iisdem pervidendis hactenus Talpæ simus: In alto navigamus LONGITUDINIS IGNARI.

Meipsum quod attinet, ne sim planè ἀσύμβολος, *de proprio penu ex adversariis meis deprompitum, ubique ferè, nunc demum in hac tertiâ Editione, nonnihil interspersi, quæ usui publico libenter mancipavi,*

pavi,

pavi, & utinam ne illa ſint ſola omnium manca & jejuna.

Qualeſcunque tamen ſunt hæ lucubrationes, ſatìs novi non eſſe aliquid, quod hoc loco proferre poſſum, quod limatiores vel utiliores illas reddat; neque ornatiores in futurum polliceor, ut ſint hujuſce opuſculi aliquid præſidii.

Unicum tantùm præſandum reſtare cenſui, nempe; ut te certiorem faciam me hæc collectanea in lucem edidiſſe non ex ſuaſu amicorum, vel quæſtûs, aut gloriolæ captandæ gratiâ; ſed inductu conſilii, ut mihi viſum eſt, recti honeſtique, & publicum, tam ægrotantium quàm medentium (maximè juniorum) emolumentum reſpicientis.

Valeas itaque, Candide Lector, & haſce verſuras *ſine faſtidio accipias, atque hoc levidenſe* φιλανθρωπίας *noſtræ pignus, animique erga te benevoli documentum, fac æqui bonique conſulas.*

Medicus eſt Miniſter, Natura Medicatrix: Deus interim hiſce clementer benedicat.

SYNOPSIS

SYNOPSIS
Universæ Medicinæ Practicæ, &c.

Cap. I.
Sive Fasciculus Morborum primus.

Febres in genere.

Ex observatione & inter legendum.

Art. 1. FEBRES (ut rectè annotavit clarissimus Sydenhamus) cum Appendicibus suis duas ferè tertias partes omnium, quæ sunt morborum, complent; ideoque his exponendis, utpote quæ etiam totis corporibus inhærescunt, meritò exordiri statuimus. *Proœmium.*

Febris quid. *Art.* 2. Febris autem (inquit idem) nihil aliud eſt, quàm *naturæ conamen materiæ morbificæ, corpori valde inimicæ; exterminationem in ægri ſalutem omni ope molientis.*

Febrium diviſio. *Art.* 3. Febrium diviſio maximè generalis & genuina eſt in *Eſſentialem & Symptomaticam.*

Eſſentialis. *Art.* 4. Febris eſſentialis eſt cujus cauſa primaria in ipſo ſanguine deliteſcit, à nullo alio morbo ſolidarum partium originem ducens, aut quocunque modo pendens, atque hæc eſt *Febris abſoluta & propriè dicta.*

Symptomatica. *Art.* 5. Febris ſymptomatica eſt Febris ſecundaria, quæ non propriam ſubſiſtentiam habet, ſed à graviori alicujus partis affectu originem trahit, & frequentiſſimè ab inſigni aliquâ inflammatione pendet, unde *Febres variæ inflammatoriæ dictæ.*

Eſſentialis diviſio. *Art.* 6. Febris eſſentialis dividitur in Ephemeram, Intermittentem, Continentem & Continuam.

Ephemera. *Art.* 7. Febris omnium mitiſſima eſt Febris ephemera, ſive diaria, i. e. Febris unius diei; ab inſolatu, exercitio nimio, vel aliquo alio accidente externo oritur, & ſpatio 24 horarum ultrò terminari ſolet. Solâ quiete, & in lecto decubitu curatur.

Intermittens. *Art.* 8. Huic proximæ ſunt Febres intermittentes, ſcilicet, quotidianæ, tertianæ, quartanæ ſimplices, tertianæ, quartanæ duplices, &c. Hæ more Febris diariæ ſpatio 24 horarum plus minus pro iſthac vice finiuntur; verùm pro peculiari illarum genio, ſingulis, vel alternis diebus, vel quarto quoque die, recrudeſcere ſolent.

Continens. *Art.* 9. His congener eſt Febris συνεχὴς, ſeu continens, quæ quidem eſt Febris continua, ſed non uno tenore pergens; ad plures dies ſine ἀπυρεξίᾳ protenditur, habet tamen ſua *remiſſionis*

nis & exacerbationis tempora, ſtatis, vel incertis periodis ſe invicem excipientia; *intermiſſionem* verò nullam habet.

Art. 10. Febrium gradus proximus & ultimus eſt συνόχος, ſive Febris continua propriè dicta, quæ ab initio ad finem ubique eſt æquabilis, *ſine ſymptomatum exacerbatione & remiſſione periodicâ:* hujus generis ſunt Febres malignæ, Febres peſtilentiales, ipſa peſtis, &c. *Continua.*

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 11. Ille dubio tramite errat, atque incerto ducitur filo, qui in Febrium curatione non continenter ob oculos habet *anni conſtitutionem*, quatenus huic aut alteri morbo epidemicè producendo favet, cæteriſque morbis omnibus unà concurrentibus in ejus ſimilitudinem ac formam detorquendis: hæ autem variæ conſtitutiones aut habitudines ab occultâ & inexplicabili quâdam aëris alteratione pendent, quæ proprias ac ſibi peculiares Febres producunt, quæ *ſtationariæ* nobis audiunt. *Ratio habenda eſt anni conſtitutionis.*

Art. 12. In novis Febribus cunctandum eſt paulisper, & ad magna remedia non niſi pede tardo procedendum; interim morbi genium ac morem diligenter penſitando indicationes præſertim à *lædentibus* & *juvantibus* ſumendæ ſunt; neque pudet fateri me non ſemel in curandis Febribus, ubi nondum conſtaret, quid mihi agendum eſſet, nihil prorſus agendo & mihi & ægro conſuluiſſe optimè; dum enim morbo invigilarem, quo eum opportuniùs confodere valeam, Febris vel ſponte ſuâ ſenſim evanuit, vel in eum ſe typum redegit, ut jam mihi innoteſceret, quibus armis eſſet debellanda. “Non enim levis eſt conſolatio “viro probo in rebus dubiis, faciléque errori *Et in novæ Febris ingreſſu pauliſper cunctandum eſt.*

 “obnoxiis,

" obnoxiis, ſe ſaltem inculpatum tueri, ſi ſe " minus utilem præbere nequeat".

Febris causæ.

Art. 13. " Calidum ſolum non eſt Febris " cauſa; (*inquit Hippocrates de vet. medic.*) " ſed ea eſt calidum & amarum ſimul, ca- " lidum & acidum, calidum & ſalſum, alia- " que innumera". Ex frequenti etiam ob- ſervatione compertum eſt Febrem in *corpori-*

Evenire poteſt in corporibus ſanis.

bus ſanis evenire poſſe, in quibus nullus appa- ratus morbificus, vel quoad plethoram, vel cacochymiam, &c. occaſionem ſubminiſtra- ret; nihilominus hujuſmodi homines præce- dente inſigni aliquâ aëris, victûs, &c. rerum non naturalium, mutatione, Febre corripiun- tur, propterea quòd eorum ſanguis novum ſta- tum & conditionem adipiſci geſtit, qualem e- juſmodi aër aut victus poſtulaverit.

Indicatio generalis.

Art. 14. Indicatio generalis in curatione Fe- brium eſt, ut ſanguinis commotio intra mo- dum naturæ propoſito congruentem continea- tur, eâ nimirùm ratione, ut nec hinc plus æ- quo gliſcat, undè periculoſa ſymptomata, nec illinc nimiùm torpeat, ne naturæ conamen fru- ſtretur; atque hinc exurgit norma ſanguinem mittendi plus minus, vel prorſus omittendi.

Vomitorium.

Art. 15. Si adſit vomendi proclivitas, vo- mitorium propinare neceſſum eſſe omnino vi- detur; aliàs etenim accidere ſolet diarrhœa in Febris progreſſu, ægro interdum admodum periculoſa. In initio Febris emeticum pro- pinari debet, ſed, ſi omiſſum fuerit, quo- vis morbi tempore adhiberi poteſt, modò vi- res ægri ferre valeant; poſt hoc autem pa- regoricum horâ ſomni propinandum eſt; die- bus inſequentibus, ſi repetitio venæſectio- nis minus indicetur, & non aderit diarrhœa, enemata alternis diebus in uſum venire poſ- ſunt,

ſunt, uſque ad 10um vel 12um diem, quo tempore negotio ad ſecretionem vergente medicamentis calidioribus liberaliùs indulgendum cenſeo ad concoctionem accelerandam. Si fermentatio rectè progrediatur, nullis omninò remediis opus eſt; deſpumatio etenim eſt opus naturæ.

Art. 16. Uſitato circa diem 15um, ſi adſit in urinâ laudabilis ſeparatio, & ſymptomatum remiſſio, catharticum adhiberi debet, ne ſedimentum à fermentatione hic illic depoſitum in ſanguinem remigrans recedivam conciliet; quandoque tamen ad diem 17um differendum eſt. *Catharticum exhibendum ſub finem.*

Art. 17. Pro comperto affirmo, nihil ita certò atque ita potenter ægrum refrigerare, atque *catharſin poſt venæſectionem celebratam:* teſtatur enim experientia catharſin poſt venæſectionem quibuſlibet aliis remediis fœliciùs certiúſque Febrem perdomare, tum quatenus inteſtinis illuviem dimovet, tum quatenus anodyno viam ſternit. (Schedul. Monit.) *Catharſis poſt V. S.*

Art. 18. Ad genuinam ſanguinis depurationem *duplex ſecretio* requiritur; una per *fæces* fit, altera per *flores*, hæc ſenſim & paulò pleniori διαπνοῇ, potiùs quàm ſudore manifeſto ut plurimùm peragitur; ſeparatione hâc per flores jam factâ, minùs periculoſa eſt diarrhœa. *Duplex ſecretio.*

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 19. Febris eſt frequentiſſimus morbus, *inflammationi* individuus comes, qui ingenti ſymptomatum numero plerumque ſtipatur. *Febris quid.*

Art. 20. In omni Febre, à cauſis internis ortâ, horripilatio, pulſus velox, & calor, vario tempore, & vario gradu, adſunt; hæc autem ubi velociter decurrunt, Febris acuta, ubi tardè, *Symptomata quæ in omni Febre adſunt.*

lenta audit. Febris ferè ſemper cum ſenſu frigoris incipit, & progrediente morbo maximè à velocitate pulſûs primariò cognoſcitur; adeóque velocior cordis contractio cum auctâ reſiſtentiâ ad capillaria Febris omnis acutæ ideam abſolvit, quæ à cauſis infinitis produci poteſt. Sanitas ægroti videtur eſſe *cynoſura* primaria, in quam natura in Febribus collimat; frequenter verò Febris in mortem deſinit, quandóque in alium tranſit morbum.

Curatio generalis. *Art.* 21. Curatio Febrium generalis ſummatim comprehenditur in vitæ ejuſque viribus conſulendo, acre irritans corrigendo & deturbando, lentorem diſſolvendo, expellendoque, & ſymptomata mitigando. Si in Febre exorbitare natura deprehendatur, moderamen fit abſtinentiâ, victu tenui, potu aquæ, venæſectione, clyſmate refrigerante, &c. Si ſegnior appareat, excitabitur ope cardiacorum, aromaticorum, volatilium, &c. *De ſymptomatis.* Sublatâ Febris causâ ſymptomata reliqua ceſſabunt, quatenus ab eâ primariò pendent, adeóque, ſi ferri queunt ſine vitæ periculo, ſingularem curationem vix requirunt, nec temerè turbari debent: Si verò intempeſtiva & nimis ſæva fuerint, ſingula ſunt lenienda ſuis remediis propriis, habitâ ſemper ratione cauſæ & ſtatûs morbi ipſius.

Ettmulleri *Sententia.*

Quid vult natura per Febrem. *Art.* 22. Febris eſt *motus naturæ*, ſeu quædam lucta, quæ ſpirituum plus minus alteratorum ope id, quod eſt hoſtile œconomiæ animali, eleminare ſatagit.

De diætâ. *Art.* 23. Quò magis acuta eſt Febris, eò tenuior convenit diæta; licèt ægri ad plures dies jejuni jaceant, perinde erit, *nec unquam vidi febricitantem fame pereuntem*, ſed potiùs, ſi quid

inge-

ingeritur, Febris exaſperatur, &c. nam in alimentis appetitus præſcribit rationem, *quantum*, & *quale*, & *tempus*.

Art. 24. Vomitoria in Febribus ferè omnibus in principio ſunt proficua. Sudoriferorum uſum ipſa natura nobis monſtrat, ſignis coctionis apparentibus ſunt optima; & etiam in toto morbi decurſu ſunt utilia; immo horum uſu promiſcuo Febres non raró curantur. Spiritus ſalis armoniaci, vel ſal volatile ejuſdem, eſt febrifugum univerſale, & uſu repetito raró fallax. Saccharata quæcunque in Febribus inſigniter nocent. *Hippocrates* in omni Febre vinum porrigit. Semper obſervavi quamdiu urinæ ſunt crudæ, tamdiu res ægri in ſtatu exiſtunt ambiguo; quando veró adſunt ſigna coctionis fauſta poſſumus ominari; opus hoc coctionis eſt ſolius naturæ. Inter ſigna lethalia nullum eſt certius, quàm frequens manuum ad nares admotio ſine ullâ materiæ effluxione. *Vomitoria & ſudorifera.*

BAGLIVII *Sententia.*

Art. 25. In morbis acutis, atque inflammatoriis paucis opus eſt remediis; ſatìs enim fuerit vias obſervare diligenter, quà natura exitum tentat, curamque eò perducere, naturæ obſecundando, alioqui ægrotus peſſum dabitur. *Naturæ ductus ſequendi ſunt.*

Art. 26. In Febribus univerſalibus, id eſt, quæ ipſo de ſanguine ſuſcitantur, non admodum laborandum eſt circa partem affectam, ut inde curativæ deducantur indicationes: Febrium ſiquidem primordia, parteſque affectæ in iiſdem, nos plerumque latent, & ſi unquam paterent, oportet *indicationem dirigere ad conſtitutionem maſſæ ſanguineæ febricitantis*, potiùs quàm ad ſophiſticam ſpeculationem cauſarum proxi- *Inanes ſpeculationes miſſæ faciendæ.*

marum, aut quæ in Febribus primoprimæ ſunt, quæ noſtræ aciei minimè ſubjiciuntur.

Tria præcepta de curandis Febribus. *Art.* 27. Ideo ſi primæ viæ ſint obductæ, eæque egerendæ atque expurgandæ fuerint, danda opera, ut Febrium fomes tollatur; Si verò ſanguis febricitans ſit exaltatus, & vehemens, ejus reprimendus eſt impetus; ſi nimis craſſis humoribus irretitus, atque coagulatus, exaltetur, ac diſſolvatur. In hiſce enim *tribus præceptis* omnium propè illarum Febrium cura verſatur, quæ ortum non ducunt ab organi læſione, verùm ab humorum congerie, aut in ipſo ſanguine, aut in primis viis. Et cùm ad criſin natura vergit, aut eas jam exciverit, tum à remediorum copiâ tanquam à peſte cavendum.

Odor cadaveroſus mortis præſagium. *Art.* 28. Ex odore, quem ægri ſpirant, ſoleo ſæpe, utrum morbus facilis vel difficilis, brevis vel diuturnus, vel alterius generis futurus ſit, judicare. In ægris qui morituri ſunt, nonnullis ante mortem diebus ſolet, dum pulſum tangimus, ab eorum exhalare corpore fœdus quidam ac veluti *cadavericus odor*, qualem ſpirant in templis cadavera, ut ſæpe obſervavi, & velim, ut ſeriò animadvertant medici. *Animadver. in pract. nov.*

Farrago *Sententiarum.*

Regula de diætâ. *Art.* 29. *Hippocratis* Aphoriſmus de diætâ in morbis acutis ſic ſe habet: ubi peracutus eſt morbus, ſtatim extremos habet labores, & extremè tenuiſſimo victu uti neceſſe eſt; ubi verò non, ſed pleniùs cibare licet, tantùm à tenui recedendum, quantum morbus remiſſior extremis fuerit. *Sect.* I. *Aph.* 7.

Incommodum nimiæ remediorum copiæ. *Art.* 30. Graviter errant illi, qui acutos & inflammatorios morbos remediorum copiâ tamdiu afficiunt, donec natura, quo ſe vertat neſcia, &

& hinc inde, tum à morbi vehementiâ, tum à remediorum pondere, variè distracta, tandem cogatur succumbere: perturbato enim, distractoque motu illo ordinato naturæ à repetitis toties, vel absque methodo exhibitis medicamentis, nec Febris minuitur, nec crisis stato tempore succedit, sed patiens dubio Marte colluctatus; vel in perniciem, vel in chronicos morbos delabitur. *Baglivius.*

Art. 31. Observatione constat, quòd *crebra sanguinis missio* homines Febri aptiores reddat præ cæteris: quare vulgò dicitur, quibus sanguis semel detrahitur, eos, nisi quotannis idem faciant, in Febrem proclives esse, & pinguescere. *Willis.* *Incommodum V. S. nimis crebræ.*

Art. 32. In Febribus continuis, si pulsus sit fortis uno tenore pergens, ut ut deliria, tremores, tendinum subsultus, cæteraque dira in genere nervoso symtomata subitam ruinam minari videantur, semper benè præsagit: è contra verò pulsus celer, debilis ac vacillans mortem præ foribus adstantem indubitanter prædicit, ut ut reliqua symptomata adblandiantur. *Morton.* *Prognosticon generale.*

Art. 33. In curatione Febrium summum ac acerrimum medici ingenium requiritur. Judicio præpollenti, *facultati innatæ & incommunicabili*, plurimum debetur. Morbi genius, anni constitutio, ægroti temperamentum, & vivendi modus, symptomata singula & universa, & innumera alia incidentia & accidentia, omnia conjunctim & divisim *animo præsenti & sereno* diligenter perpendenda sunt; è quibus omnibus inter se ritè collatis sagaci medico, *lentè festinanti*, exurgit *clara ac distincta medendi methodus*; & plerumque insequitur felix morbi exitus. Veritatem hujusce mei effati longâ jam annorum serie non sine gratissimo animi delectamento feliciter expertus sum. *Acumen ingenii opus est.*

FEBRES

FEBRES intermittentes.

MORTONI *Sententia.*

Definitio Febris intermittentis.

Art. 34. Febris intermittens eſt calor præternaturalis in ſanguine accenſus ab inſolitâ ſpirituum expanſione ſtatis periodis redeunte; in hâc autem Febre algor, rigor, calor, & ſudores ſe invicem excipiunt; adſunt etiam in paroxyſmo ægritudo univerſalis, nauſea & vomitus, dolor capitis, lumbago, &c. Paroxyſmus quidem acutus eſt, morbus verò ipſe ut plurimum plus minus chronicus. Febris intermittens ſimplex facillimè cognoſcitur; ultrò enim ſeſe in conſpectum dat: quotcunque autem ſint earum varietates (ſint quotidianæ, tertianæ, quartanæ, &c.) *fermentum morbificum* omnium idem eſt, & viribus *corticis Peruviani* certò ac citò cedit.

Species Feb. intermitt.

Art. 35. " Species Febrium intermittentium " communes ſunt *quotidiana*, *tertiana*, & *quar-* " *tana ſimplex*; *quotidiana*, *tertiana*, & *quartana* " *duplex*; *ſemitertiana*, &c. Sunt etiam Febres " intermittentes 5to 6to vel 7mo die recurren-

Hiſtoria rara.

" tes. Contigit mihi in praxi videre fœminam " per integram ſeptimanam Febre laborantem, " deinde proximâ ſeptimanâ omninò liberam; " atque ita alternis ſeptimanis febricitantem, " & alternis apyrexiam habentem, idque per lon- " gum tempus. Cortice Peruviano curata fuit."

Curatio.

Art. 36. Neque venæſectio, neque vomitoria, cathartica, aut diaphoretica, neque aliud quodcunque remedium in paroxyſmo exhibitum aliquid ad curationem hujus morbi promovendam conducere obſervantur; à juſtâ doſi vini benedicti trihorio ante tertium paroxyſmum expectatum exhibitâ ſæpius Febrem tertianam curatam

curatam novi. *Antimonium diaphoreticum* paulò ante adventum paroxyſmi datum interdum morbum tollit; *Sal abſynthii* febrifugum audit, & ſequentem hauſtum uſu comprobavi, ℞ *Aq. card. ben. theriacal. ſtillat. ana* ℥ij. *ſal. abſynth.* ʒß. *ſyrup. limon.* ℥iß. *miſce*; ſumat æger dimidiam partem trihorio ante paroxyſmum, & reliquam in primo inſultu. "In Febribus inter-" "mittentibus (inquit Dolæus) pro ſingulari" "ſecreto mihi eſt *lapis Lazuli* à ʒß. ad ʒj. cum" "ſpiritu vini ante paroxyſmum traditus." Efficacia plurimorum amarorum (antequam vires *corticis Peruv.* ſatis exploratæ fuiſſent) experta fuit, uti *abſynthii*, *cardui benedicti*, *rad. gentian. flor. chamæm.* (ferè ſpecifici) & privatim *decocti amari febrifug. ſeq.* ♃ *Fol. matricar. card. ben. abſynth. ſummit. centuar. min. flor. cham. ana* mj. *ſem. card. ben. citr. ā* ʒj. *ſal. abſynth.* ʒiſs. *coq. in aq. font. q. ſ. ad* ℔iſs. *doſis* ℥iij. vel iv. quartâ quâque horâ extra paroxyſmum. Item pulvis febrifugus ſequens; ♃ *flor. cham. ſubtiliſſimè pulveriſat.* ℈i. *antimon. diaphoret. ſal. abſynth. ana* ℈ß. m. f. pulvis pro unâ doſi quartâ quâque horâ extra paroxyſmum utiliſſimus eſt quidem iis, quibus vires corticis defecerunt, vel quando ob ἰδιοσυγκρασίαν non poſſumus exhibere. In confeſſo eſt his & hujuſmodi remediis Febres intermittentes æſtivo tempore quandoque curantur: *Cortex* verò *Peruvianus* conſenſu medicorum [hodie omnium] eſt *catholicum febrifugum*, quod omnes Febres intermittentes, in quâvis anni tempeſtate, in omni ætate, & temperamento, penitùs, citò, tutò, & feliciter ſanat: neque opus eſt, ut medici ingenia ſua ampliùs torqueant in aliis febrifugis explorandis. "Cortex" "Peruvianus ſudorem omnino nullum excitat;" "tantùm omnigenas concoctiones è veſtigio"

Cortex Peruvianus remedium polychreſtum.

"emendat

" emendat ſine ullâ ſenſibili evacuatione niſi " aliquibus alvum aliquoties, idque leniter ad- " modum movet. Modus exhibendi nunc di- " erum omnibus innoteſcit. *Hactenus* de Fe- " bribus intermittentibus ſimplicibus.

Febris intermittens ſpuria.

Art. 37. Symptomata verò Febrium intermittentium *ſpuriarum* nonnunquam ſunt perquam vehementia, & typus Febris ipſius in variis ſuis ſtadiis ſub larvâ vomitionis, diarrhœæ, doloris alicujus graviſſimi, &c. abſconditur. A periodicâ ſymptomatum vehementium exacerbatione & remiſſione, nec non ab urinâ lateritii coloris verus morbus potiſſimùm dignoſcitur: alios etenim morbos frequentiſſimè ſimulat, undè arreptâ occaſione creantur nunc hæc nunc illa graviſſima ſymptomata, vomitiones, Diarrhœæ tormentoſæ, cholera morbus, colica, dolores lateris punctorii, tanquam pleuritici, opthalmia, apoplexia, hemicrania, ſpaſmi univerſales, vel particulares, dolores nephritici, *&c.* " Item *dolores parturientium æmuli*; in fœ- " minâ quâdam hujuſmodi dolores, alternis " diebus recurrentes, duobus vel tribus à par- " tu ſeptimanis accedentes ſemel ipſe obſervavi, " idemque ab alio obſervatum fuiſſe audivi. " Et (quod rarius adhuc videatur) *dolorem unius* " *cruris* periodicè revertentem in homine qua- " dragenario ſemel in praxi adnotavi: dolor fuit " vehementiſſimus, per 24, interdum per 30 " horas durans, unde ingens intumeſcentia to- " tius membri ſuperveniebat; tumor cruris " erat quaſi partim *flatulentus & partim œde-* " *matoſus*, qui non niſi longo poſt tempore " faſciatione ad priſtinam dimenſionem redac- " tus erat. Ambo hi ægroti cortice Peruvi- " ano ſanati fuerunt."

Art. 38. Verſatilis quidem eſt horum affectuum Proteiformium genius, ſed ab uno eodemque fermento pendent omnes, & unicâ antidoto, nempe *cortice Peruviano*, cum prudentiâ adhibito, facilè profligantur. *Curatio.*

Art. 39. Nemo unquam à Febre intermittente interimitur, niſi in primo paroxyſmi ſtadio, durante, ſcilicet, algore ex ſpirituum oppreſſione orto. Febres intermittentes, ubi valde chronicæ evadunt, viam ſternunt ad alios morbos maximè funeſtos. *Prognoſis.*

Art. 40. "Sequens hiſtoria inter caſus oppidò raros meritò recenſeri poteſt. Paucis abhinc annis Wincauntoniæ in agro Somerſetenſi mortuus eſt ſenex, Theologus, nomine *Bulgin*; hic annum agens trigeſimum quartum in Febrem intermittentem quotidianum incidit, quæ per totum vitæ curſum (dictu mirabile, veriſſimum tamen) per ſexaginta ſcilicet annos, uſque ad vitæ in extremâ ſenectute terminum, duravit. Febris cum frigore præeunte, calore & ſudore ſuccedentibus per diuturnum iſtud ſpatium, utcunque non ſemper cum eodem ſæviſſimo impetu, conſtanter tamen, quotidie illum invaſit. Poſtremò *ſenio* potiùs quàm morbo confectus nonageſimum quintum agens annum obiit. Hæc narratio à filio & filiâ prædicti ſenis adhuc viventibus, fidei indubitatæ ambobus, renuntiata eſt. *Hiſtoria.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 41. Poſt accuratum examen totius hiſtoriæ Febrium intermittentium cauſa proxima conſtituitur *viſcoſitas* liquidi arterioſi, ſuperveniente dein causâ quâcunque velocioris & fortioris contractionis *Cauſa proxima Feb. intermittentium.*

tractionis cordis, atque resolutionis ejus, quod stagnaverat. *Boerhaave.*

Galeni methodus in quartanis. *Art.* 42. Galenus hâc methodo curavit quartanas; primò propinavit vomitorium, die sequenti dedit *succum absynthii* bibendum, & denique bihorio ante paroxysmum dedit *theriacam.* " Sed his adminiculis tutò inniti nequi-" mus. Febris tertiana veteribus, quibus vi-" res antidoti Peruvianæ ignotæ fuerunt, cu-" ratu erat valde difficilis, & quartana oppro-" bium medicorum audiebat; at hodie secus " esse nemo non novit: quo enim longiùs re-" cedunt intermittentium paroxysmi à naturâ " Febrium continuarum, aut quò majus fuerit " intervallum inter accessiones, eò minus peri-" culi ab illis impendet, quoniam amplior est " locus commodiorque curationi."

Epithemata. *Art.* 43. Epithemata & epicarpia quandoque prosunt Febribus intermittentibus abigendis; ejusmodi est *Empl. febrile pro carpis D. Michaëlis.* ♃ *Fulig. furni splendent.* ℥iß. *terebinth.* ʒvj. *tel. aranear.* ℥ß. *camphor.* ℈ij. *ol. scorpion.* q. s. m. f. emplast. pro carpis. Mortonus duo sequentia ex propriâ experientiâ commendat. ℞ *Pulv. oliban. terebinth. venet. ana p. æ. f. pericarpia*; ℞ *Fol. chelidon. maj. rutæ ana* m. j. *fuliginis è lignis combustis, sapon. venet. salis marin. ana p. æ.* cum aceto acerrimo f. massa, &c. " *Empl. rubrum febrifugum* sequens scrobiculo " cordis applicatum in tenellis infantibus fre-" quenter prodesse deprehendi. ♃ *Thur. sub-" tilissimè pulv.* ʒv. *minij* ʒj. *ol. olivar. q. s. f. " empl.*

Enema febrifugum. *Art.* 44. Qui *corticem Peruvianum* ore assumere pertinaciter respuunt, curari possunt cum enematibus ex ejusdem decocto; istiusmodi est *enema*

enema febrifug. Fulleri, ſed pueris certiùs ſolet opem ferre quàm adultis.

Art. 45. Dum febrilis horror, aut frigus univerſam cutim convellit, tum *oleum diſtillatum caryophyllorum* epigaſtricæ regioni illitum remiſſionem horroris undiquaque procurat. *Baglivus.* *Ad algorem.*

Art. 46. Anſam mihi ſuppeditari autumabam aliquid ad artis noſtræ incrementum ediſcendi, idque aliquoties tentans, non infeliciter proceſſit, in Febribus ſcilicet intermittentibus, circa initium paroxyſmi, *hauſtu calido ſucci limonum* cum ſaccharo & aq. fontan. tantil. ſemel atque iterum exhibito; exacerbationes vel in totum ceſſâſſe, vel ſaltem indies præter expectationem ſimul cum ſiti deferbuiſſe, & intra paucos dies planè ſiluiſſe, deprehendi, ſubſequente utique manifeſto effectu, urinæ ſcilicet, & imprimis ſudorum largâ promotione. Piſo p. 315. *Vires ſucci limonum.*

Art. 47. Sunt & alia nonnulla remedia à quibuſdam plurimùm decantata, tanquam Feb. intermit. ſpecificè curantia. Nempe *pulvis corticis interioris fraxini* à ʒß ad ʒj. cum pauco *ſale abſynthii* in vehiculo idoneo exhibitus, more *corticis Peruv.* vires ejuſdem adæquare, immo ſuperare, dicitur; fœlici cum ſucceſſu ſæpè exhibuit doctiſſimus & inſignis medicus D. *Hen. Vaghan.* Idem perhibetur *de cortice ulni prope radicem. Flores ſalis armoniaci* optimum febrifugum cenſentur, præcipuè in Febribus intermittentibus. De quo remedio audiatur clariſſimus Boerhaave; non novi (inquit ille) melius febrifugum quàm gr. xx. *ſalis armoniaci* in calido hauſtu, unâ vel duabus horis ante paroxyſmum. *Succus rad. gentian. inſpiſſatus*, & in vehiculo appropriato cum myrrhâ aſſumptus propter ejus vim febrifugam non immeritò uſurpari poteſt ad inſtar cort. Peruv. cujus ſuccedaneum ferè *Specifica alia.*

rè est (inquit Ettmullerus.) Sed forsan *cortex radicis prunæ sylvestris*, i. e. *spinæ nigræ* vulgò appellatæ, est adhuc præstantius medicamentum, quod olim honorandus D. Sloan in literis mihi datis communicavit. *Camphora* est remedium diaphoreticum nobilissimum, & omnium adhuc notorum certissimum: Insignis est ejusdem usus in curandis Febribus intermittentibus; & viribus corticis Peruviani magnopere opitulatur.

Recidivationis præcautio.

Art. 48. Unicum hìc, quod multâ experientiâ didici, in bonum commune evulgari volo de *Recidivatione* præcavendâ; nimirum, Febre cortice Peruviano priùs fugatâ, cui penso istius remedii uncia vel ad summum sesquiuncia semper sufficit, intra triduum vel quatriduum propinare soleo *medicamentum aliquod chalybeatum*, & huic operi levissimas præparationes eligo, & in hunc ferè modum præscribo: ℞ *Vin. chalybeat. pharm. Londinens.* ℔ij. *tinctur. stomach. amar. Quincii* ℥iij. vel iv. misce dosis coch. iv. vel v. bis in die; vel loco hujus infusum chalybeatum amarum sequens. ℞ *Limatur. ferri* ℥iv. *succ. limon.* N°. iv. *aurant. acid.* N°. vj. *infund. per hor.* 24. *deinde add. rad. gentian.* ℥ß. *aristoloch. rotund.* ℥j. *cort. winteran. rad. calam. arom. ana* ʒij. *summit. absynth. centaur. min. ana p.* j. *vin. alb.* ℔iv. *aq. gent. comp.* ℔ij. *infund. frigidè per septimanam, & decantetur pro usu.* Vel ℞ *Flor. sal. ammoniac. martiat.* ʒij. *myrrh. elect.* ʒj. *rubig. ferri* ℈ij. *extract. rad. gent.* q. s. m. f. pil. med. dos. iv. bis in die, superbibendo infus. stomach. amar. sequent. ℞ *Rad. zedoar. cassummuniar. ana* ʒiß. *cort. flav. aurant. Hispalens.* ʒij. *sem. cardamom. min.* ʒß. *summit. absynth. Rom. p.* ß. *infund. in aq. bullient.* ℔j. *coletur frigidè.* Atque ita ventriculo optimè consultum est, & res in vado fit; Febris nulla-

Infusum chalybeat. amar.

Infusum stomach. amar.

nullatenus recrudescit, nisi ex gravi aliquo sex rerum non naturalium errore. Interdum in casu ancipiti & in corporibus valde debilitatis *chalybs & cortex Peruvianus* junctim maritati meliùs cedunt, quam alteruter eorum seorsim exhibitus; in hunc finem decoctum nigrum sequens est remedium appropriatum; ♃ *Cort. Peruv. pulverisat.* ℥ij. *chalyb. cum tart. præp.* ℥j. *coq. in aq. font.* ℔iij. *lento igne ad* ℔iß. *addendo sub finem coctionis cinnam. acutissim.* ʒij. *colatur. add. aq. absynth. magis comp.* ℔ß. *m.* vel in magis delicatulis vinum chalybeatum prædict. & tinctura sequens usûs tempore commista; dosis à coch. iij. ♃ *Cort. peruv. pulverisat.* ʒx. *calam. arom. cinnam. ana* ʒj. *cort. aurant.* ʒij. *cochinel.* ʒss. *macera per biduum in vin. alb. Ulissiponens.* ℔ijss. filtretur, &c. hanc ob venustum colorem *tincturam Burgundicam* vocant. *Decoctum nigrum.* *Tinctura Burgundica.*

FEBRES remittentes.

MORTONI *Sententia.*

Art. 49. Febris Συνεχὴς, continens sive remittens ex manifestâ *exacerbatione* & *remissione*, singulis ut plurimum, vel alternis, diebus, statâ & certâ horâ, periodicè recurrentibus, facillimè dignosci potest; atque equidem ab intermittente inde duntaxat discriminatur, quòd calor febrilis in intervallis hujus Febris nunquam penitùs extinguatur, & singuli exacerbationis paroxysmi cum algore & horrore minùs incipiant. Sub finem cujuscunque paroxysmi æger sudoribus plerumque perfunditur; & urina, quæ durante paroxysmo rubedine multâ perpetuò tingitur, in remissionibus hypostasin laudabilem ut plurimum deponit. Atque sic se habet typus Febris remittentis simplicis. *Typus Febris remittentis simplicis.*

Spuriæ. *Art.* 50. In Febre verò remittente *ſpuriâ* gravia ſymptomata in genere nervoſo ſuboriuntur, nempe, dolores in muſculis, tendinibus, & membranis, rheumatiſmum, pleuritidem, colicam çæteroſque id genus morbos inflammatorios, & ſpaſmodicos ſimulantia, & è partibus glanduloſis enormes ſubſequuntur humorum excretiones; vomitio ſcilicet immodica, cholera morbus, diarrhœa, dyſenteria, &c. unde typus Συνεχέος *ſpuriæ* multùm obſcuratur; paroxyſmi periodici inde incerto, & nonnunquam ſæpiùs eodem die recurrere ſolent, ſcilicet evacuatione, vel dolore aucto, calor & pulſus minuuntur; his autem diminutis illi augentur.

Prognoſis. *Art.* 51. Febris remittens ſimplex, quà talis, & quàm diu talis, raro admodum, ſi unquam, eſt funeſta; priuſquam exitialis evadat, typum ac genium ſuum mutat, & tranſit in Συνόχον *malignam:* Spuria verò ſive mixta, ut ut in ſe non ſit funeſta, ratione ſymptomatum adjunctorum ægrotantes haud raro è vivis tollit. Quò exacerbationes & remiſſiones diei horâ magis certâ redeunt, & quò remiſſiones magis ſunt protenſæ, eò melius, & vice versâ. Evacuationes in Συνεχεῖ à naturâ inſtitutæ ferè ſemper ſunt *infidæ*, atque ut plurimum *ſymptomaticæ:* Evacuatio critica & ſalutifera fit ſolummodo *per ſudores*, vel *ſalivationem*; prior eſt magis cita; altera verò æquè certa, licèt tarda & moleſta. Durante morbi augmento peſſimum ſignum eſt, ſi urina ſenſim in tenuem & pallidam mutetur, & pulſus magis celer debilis ac vacillans evadat, &c. è contrà pulſus fortis & conſtans, urina rubedine multùm tincta, & contentis ſaturata, multò magis quæ hypoſtaſin laudabilem deponit, ubi morbus ad ſtatum perve-

pervenerit, optimum præſagium exhibet, ut ut reliqua ſymptomata contrarium prognoſticon denunciare videantur.

Art. 52. Febris remittens ſimplex viribus corticis *Peruviani* æquè certò cedit, ac ipſa intermittens; quippe fermentum febrile in utrâque ferè idem eſt. Efficacia ejuſdem Antidoti in Συνεχεῖ ſpuriâ debellandâ eſt propemodum æquè certa, ac in ſimplici (modò ritè miniſtretur, reſpectu ad ſymptomata vehementia habito) non autem adeo cita eſt, quoniam morbus eſt intenſior, ideoque majorem remedii quantitatem poſtulat: in juſtâ autem ac regulari hujuſce antidoti exhibitione, atque repetitione, harum Febrium cura radicalis conſiſtit. *Curatio.*

Art. 53. " Curationem ſymptomatum maximè urgentium quod attinet, vel potiùs mitigationem, in his ſicut in aliis febribus, alibi (*Art.* 102, 103, &c.) dicendum erit. Interim ſat erit impræſentiarum adnotare, quòd, ſi quando Febris remittens, vel ex peculiari morbi genio & indole, vel ex errore aliquo typum mutaverit, & in continuam vel malignam migraverit, curationem tunc prorſus aliam expoſcit, ut infra videbitur. *Curatio debet eſſe alia, ſi Febris typum mutaverit.*

FEBRES continuæ.

" *Art.* 54. " Febris Συνόχος, continua, ſive Febris putrida dicta, eſt, quæ per plures dies ſine *exacerbationibus & remiſſionibus* uſque ad ultimam & integram ſui ceſſationem perdurat, aut ſaltem ità perhibetur. *Fermenta febrilia, ſeu fomes morboſus in febribus omnibus ante dictis, & in hac quoque gradu tantummodo differre videntur.* *Febris continua quid.* *Fomes Febrium harum omnium ferè idem.*

Venæſectio. *Art.* 55. “ Febres continuæ putridæ plerum-
“ que venæſectionem requirunt; intermitten-
“ tes & malignæ rariſſimè aut nunquam ean-
“ dem admittunt. In Febrium progreſſu ad
“ ſtatum approquinquantium ſanguinem detra-
“ here nefas eſt juxta antiquorum præcepta;
“ *Cœlius Aurelianus*, *Celſus*, & reliqui ſangui-
“ nem mitti ſolummodo *primâ diatrito* requi-
“ runt, ultrà verò nunquam.

Non ſine neceſſitate. *Art.* 56. “ De venæſectione in genere dicen-
“ dum eſt; in ſanguine eſt *radix vitæ*, & ſan-
“ guis eſt ipſe *vitæ theſaurus*; unde, ſi aliis
“ modis ægro, vel ſine periculo, vel æquè
“ commodè ſuccurrere poterimus, ſanguini
“ parcatur. Rariores ſunt ſanguinis emittendi
“ occaſiones, quàm vulgò creditur. *Itali*,
“ *Galli* & *Hiſpani* ſanguinem mittunt, non un-
“ ciatim, ſed libratim. In *Germaniâ* non ul-
“ tra quinque vel ſex uncias emittunt. Inter
“ hos nos *Angli* mediam viam amplectimur.

In quâ venâ. *Art.* 57. “ In brachio ſubter venam baſili-
“ cam jacet arteria, ſubter medianam nervus,
“ ſubter utramque tendo; juxta cephalicam
“ nulla eſt arteria, neque nervus, neque tendo:
“ Atque hanc ob cauſam hæc ultima minimo
“ cum periculo aperiri poteſt.”

Willisii *Sententia.*

Quatuor ſtadia Febrium putridarum. *Art.* 58. In Febribus putridis continuis quatuor numerantur ſtadia, viz. initium, augmentum, ſtatus, & declinatio; *in initio* plerumque adſunt ſymptomata ſequentia, rigor aut horror, laſſitudo & peturbatio cum ſiti & vigiliis, dolor in capite aut lumbis, nauſea aut vomitus. *In incremento* ſequentia, ſitis intolerabilis, dolor capitis & vigiliæ pertinaces, deliria, phrenitis, motus, convulſivi, oris amaror, ſapor ingratus,

linguæ

linguæ ſcabrities, pulſus vehemens & citatus, urina ſummè rubicunda, plerumque turbida, contentis ſaturata, ſine hypoſtaſi aut ſedimento laudabili. *Status* morbi *criſin* continet, quæ in Febre continuâ ferè idem eſt ac paroxyſmus intermittentium, qui non niſi ſtato tempore, & poſt totidem horas, evenire ſolet, ſic etiam motus critici in Febribus continuis à die 4° in 4tum aut forſan à 7° ad 7tum contingunt: Hæ *Criſes* ſunt plerumque per ſudorem, vel hæmorrhagiam; ſunt etiam aliquando *criſes imperfectæ*, quæ morbum non ſolvunt, quales ſunt per urinas, vomitum, ſeceſſum, exanthemata, bubones, &c. *Criſeos* tempora ſunt valde incerta. Si Febris in principio ſit vehemens, plerumque intra dies quatuor expectanda eſt *criſis*; quòd ſi tardior ſit Febris in initio, circa diem 7um ad ἀκμὴν perveniet; ſi verò adhuc remiſſiùs incipiat, ad diem 11um, aut 14um, vel ultrà potrahi, ſolet. *Criſis.*

Art. 59. Interea notandum eſt, quòd ſicut paroxyſmi intermittentium ſtatis redeunt temporibus, ita *motus critici in continuis*; (diem autem quartum ut plurimum obſervant,) nam licèt criſis perfecta ad 14um 17um aut 20um diem prorogetur, tamen intermedio tempore motus leviores contingunt, quibus materia Febrilis velut per partes amputatur, donec pleniorem ejus diſcuſſionem natura aggredi valeat; *natura etenim ut plurimum, niſi aliàs perturbata, quarto quovis die partem oneris ſui excutere tentat*; quare ut plurimum 4to, 7mo, 11°, 14°, motus critici, non planetarum directione, ſed ob naturæ neceſſitatem eveniunt. *Nota benè.*

Art. 60. Per declinationis ſtadium intelligo conditionem ægri & morbi, quæ ſtatum ſequitur, ſive in ſalutem ſive in mortem tendat, vel *Declinatio.*

 alte-

alterationem, quam ſanguinis ſubit poſt criſin bonam vel malam, cùm res adhuc in dubio verſetur; quandoque etenim, criſi imperfectâ exiſtente, ægri diuturnâ imbecillitate labefactantur, & non niſi longo tempore, ſi omnino convaleſcunt.

Ptyaliſmus. *Art.* 61. Aliquando in declinatione Febrium *incruſtatio* in partibus oris ſucceſſit [quaſi ſpecies *aphtharum*] & etiam adeſt *ſalivatio* copioſa, velut ab aſſumpto Mercurio, cum fœtore anhelitûs, item linguæ & gingivarum intumeſcentiâ.

Diviſio in Feb. ardentem & lentam. "Ut inſtituatur harum Febrium therapia " rationalis, utiliſſima eſt earum diviſio in *Fe-* " *bres ardentes & lentas*, utpote quoad meden- " di methodum toto (quod aiunt) cœlo à ſe " invicem diſcrepantes.

Febres ardentes.

Cauſus quid. *Art.* 62. Cauſus ſeu Febris ardens ea eſt, quæ cum majori æſtu, ſiti ferè intolerabili, aliiſque ſymptomatibus inſigniorem ſanguinis *phlogoſin* arguentibus, curſum ſuum peragit; ſymptomatis magis horrendis ſtipatur; criſin habet difficilem & eventum periculoſum. [Calor ad tactum ferè urens eſt hujus Febris *ſignum pathognomonicum*; &, ut plurimum, habet conjunctam inſignem alicujus viſceris *inflammationem*.]

Lipyria, Aſſodes, Elodes, &c. *Art.* 63. "Huic Febrium claſſi aliquo mo- " do referri poteſt 1°. Febris *lipyria* dicta " (*Art.* 104.) in quâ interiora uruntur, exte- " riora verò frigent. 2°. *Aſſodes*, in quâ ægri " decubitum eundem non ferentes jacendi ſi- " tum perpetuò variant in lecto indeſinenter " jactitantes. 3°. *Elodes*, in quâ ægri profuſiſ- " ſimè ſudant, ſudore nihil proficiente, &c.

Sed

" Sed reverà hæc ſunt potius Febrium ſympto-
" mata, quàm novæ ſpecies. Ejuſdem quo-
" que commatis eſt Febris *Calentura* dicta,
" quæ nihil aliud eſt quam peculiaris *delirii*
" ſpecies.

Art. 64. " Calentura eſt Febris nauticis pe- *Calentura.*
" culiaris. Hoc morbo correpti ſingulari de-
" lirii ſpecie afficiuntur; nimirum aiunt ſe in
" vireto, quod ſemper in conſpectu habent,
" & præſto eſſe arbitrantur, ambulare velle;
" &, niſi vi detineantur, in mare proſiliunt;
" atque hoc ſymptoma eſt *ſignum hujus morbi*
" *pathognomonicum.* In mari mediterraneo fre-
" quenter occurrit; juvenes robuſtiores &
" temperamento ſanguineo prædıti huic Febri
" ſunt magis obnoxii. Largâ ſanguinis miſ-
" ſione ut plurimum ſublevantur."

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 65. In Cauſo adeſt calor ardentiſſi- *Symptomata frequentiora.*
mus, ſiccitas in cute totâ, naribus, ore, linguâ; reſpiratio denſa, anheloſa, cita; lingua ſicca, flava, nigra, exuſta, aſpera; ſitis inexplebilis; nauſea, vomitus; anxietas, inquietudo, laſſitudo ſumma: tuſſicula, vox clangoſa; delirium, phrenitis, pervigilium, coma, convulſio; diebus imparibus exacerbationes.

Art. 66. Tertio & quarto die ſæpe lethalis *Prognoſis.*
evadit, ſeptimum raro tranſit, ſi perfecta; ſolvitur ſæpe hæmorrhagiâ (quæ, ſi tertio vel quarto die parca, lethalis;) hæc prænunciatur cervicis dolore, temporum gravitate, tenebricoſâ caligine, præcordiorum contentione ſine doloris ſenſu, invitis lacrymis ſine lethali ſigno alio, rubore faciei, pruritu narium, optima fit die decretorio; ſolvitur & die decritorio vomitu, alvo, ſudore, urinâ, ſputo craſſo; ac-

ceſſio die pari peſſima, ſi id ante diem ſextum; urina nigra, pauca, tenuis huic lethalis; lethale ſanguinis ſputum; lethalis ſanguinis mictus; deglutitio læſa mala; extremorum refrigeratio peſſima; facies rubra & ſudans mala; parotis non ſuppurans exitialis; alvus nimis fluxa lethalis; cum tremore abit in delirium, inde in mortem; tranſit in peripneumoniam ſæpe cum delirio. " In Febre ardente (in-
" quit Hippocrates) ſi tinnitus aurium cum viſûs
" hebetudine fiant, & ad nares accedat gravi-
" tatis ſenſus, delirium portenditur."

Intentiones curativæ. *Art.* 67. In hoc caſu integumenta debent eſſe minimè aggravantia corpus; ſitus corporis paulò erectior; potus copioſus, blandus, demulcens, ſubacidus, aqueus, calidus; cibi leves, farinacei, hordeati, avenacei, ex fructibus ſubacidis confecti; requiritur Venæſectio, ſi morbi initium, plethoræ indicia inflammationis ſingularis ſigna, calor intolerabilis, rarefactio nimia, revulſio neceſſaria, ſymptomata urgentia, neque alio remedio facilè ſuperanda, hanc exigant. Indicantur etiam quandoque *clyſmata* blandè *laxantia* & *refrigerantia*, prout vis ardoris, ſiccitas alvi, imperant; medicamenta *diluentia*, *nitroſa*, alvum leniſſimè *laxantia*, &c. " Interim in animo probè tenenda
" eſt Waldſchmidii admonitio; Febris maligna
" (inquit ille) in principio ſæpe ſpeciem Cauſi
" præfert; cautus itaque ſit medicus, nè in er-
" rorem incidat: animadvertendum ergo eſt,
" an Febricitans de cordis anxietate, virium
" jacturâ, aliiſque gravioribus accidentibus con-
" queritur, & qualis ſit urina, &c. nam longè
" diverſa eſt harum Febrium curatio.

" Remedia

" Remedia particularia his intentionibus ſatiſ-
" facientia à ſectione de Febrium ſymptomatis
" (*Art.* 102, 103, &c.) petenda ſunt.

FEBRES lentæ.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 68. Febres *lentæ*, etiam ſi ſint minùs acutæ, ſunt tamen continuæ, in quantum continuò affligunt ægros, ſed tardiore motu ſua abſolvunt tempora; hinc diuturniores ſunt, & ſymptomata habent minùs urgentia. De Febribus his apud practicos pauca proſtant. A vitiis lymphæ [vel pituitæ] potiſſimùm oriuntur; & à Sylvio Febres lymphaticæ appellantur, [forſan rectiùs pituitoſæ.] *Febres lentæ.*

Art. 69. Inter has eminent Febres *catarrhales* dictæ, quæ in principio & incremento conjunctum habent *catarrhum*, *coryzam*, *tuſſim*, *raucedinem*, &c. Hæ Febres ſunt plerumque lentæ, interdiu mites, veſperi verò aliquantò exacerbari ſolent; adeſt laſſitudo artuum, durant ſymptomata ſub coryzâ & tuſſi gavioribus uſque ad ſtatum morbi, donec materia catarrhalis (ut vocant) cocta fuerit, & ſpiſſior mucus emungitur, & deinde ceſſat Febris. Sedes morbi eſt in glandulis conglobatis. *Febres catarrhales.*

Art. 70. In Febre catarrhali conducit *decoctum ligni ſaſſafr.* [cum *rad. liquiritiæ* & *paſſulis* ad humorum acrimoniam] item *ſuccus raparum expreſſus* cum pauco ſaccharo; item *volatilia* & *ſudorifera*; ſolutio *gum. ammoniac.* &c. vid. catarrhum, tuſſim, raucedinem, &c. alibi. *Curatio.*

Art. 71. Præter dictas obſervantur quoque Febres *lymphaticæ* [potiùs *pituotoſæ*] vitio lymphæ [pituitæ] glandularum conglomeratarum, quæ in certam cavitatem ſuum effundunt ſuc- *Febres pituitoſæ.*

cum; inter quas eminent parotides & pancreas, quæ in os & inteſtina, & conſequenter in maſſam ſanguineam ſecretos liquores evomunt. Peccant hi humores, quando ſunt nimis viſcidi ſalſi & acres; unde excitantur hæ Febres, [quæ quoque non impropriè interdum Febres *ſcorbuticæ* audiunt.] Acutæ continuæ, nonnunquam etiam intermittentes, in hujuſmodi *lentas* degenerant, & quandoque in *hecticas* tranſeunt. Origo harum Febrium eſt plerumque in ſtomacho ex indigeſtione & cruditatibus.

Curatio. *Art.* 72. Ideoque tam in principio quàm in incremento mitius *vomitorium* ad curam optimè viam ſternit, & poſtea viſciditas vel acrimonia pro re natâ corrigenda eſt, & ſymptomata mitiganda, & ventriculus roborandus, &c. Pro his ſcopis conſequendis aliquo modo valent remedia ſequentia, *Tartarus vitriolatus, pulveres teſtacei, antimonium diaphoreticum, antihecticum Poterii, tinctura corallii, ſalia volatilia, &c.*

Febres colliquativæ. *Art.* 73. " Febres *colliquativæ* ſunt, in quibus corpus brevi tempore inſigniter conſumitur, & emaciatur; partes ſolidiores & ipſa pinguedo colliqueſcit, nunc per diarrhœam, nunc per ſudorem, nunc per urinam, nunc ſolo ardore febrili ſine ullâ ſenſibili excretione; Febris liquando *colliquativa* ex cancro mammarum cum diarrhœâ obſervata eſt. Hactenus de Febribus benignis.

FEBRES malignæ.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 74. Febris malignæ primum ſignum eſt ſubitanea virium proſtratio citra cauſam manifeſtam cum pulſu debili; calor externus non adeo intenſus ac in quibuſdam aliis Febribus, potiùs interiora uruntur; adſunt vigiliæ pertinaces mox à principio morbi, inquietudo anxioſa; conqueruntur ægri, & monſtrant regionem ſtomachi ſeu præcordiorum; urina eſt ſanorum ſimilis; facies interdum ſolet eſſe tetra, & à ſtatu naturali multùm mutata, livida interdum, aut plumbea. In his Febribus, quòd æſtus & Febrilis ebullitio ut plurimum remiſſior ſit, malignitati, quæ ſanguinem occupat, prorſus debetur, & ſpirituum magis *affectorum & quaſi ſideratorum*, quàm turbatorum humorum indicium eſt: aut ſaltem in humoribus, præſertim ſanguine, à fermentativis malignis miaſmatis confuſionem, & in texurâ & motu inteſtino eorum inordinationem indicat, & ita incaleſcentia quidem, ſed internè tantùm gliſcens, non verò ad exteriora pergens, accidit; unde natura quaſi oppreſſa non potens eſt ſymptomata illa magis regularia excercere, quæ morbo competunt. *Febris malignæ Diagnoſis.*

Art. 75. Ratione ſymptomatum adjunctorum magna eſt varietas Febrium *malignarum*; dum quædam cum certis & inſignibus cutis *efflorescentiis*, quædam ſine iis, vel paucis admodum, quædam aliis ſymptomatis ſtipatæ ſunt. *Magna varietas.*

Art. 76. Nonnulli aſſerunt (ex obſervationibus microſcopicis) in omnibus Febribus malignis & ulceribus gangrænoſis talem adeſſe putredinem *Vermiculi.*

dinem ſanguinis, ut exinde copioſiſſimi generentur *vermiculi*, qui, ubique ſcaturientes, & corpus lancinantes, tam varia inducant ſymptomata, neceſſe eſt: Sed hi vermes non niſi putredine præcedente generari poſſunt. In Febribus malignis ſanguis eſt nimis fluidus, vix aut planè non omnino congrumeſcit (152.) ſed hoc quoque eſt morbi *productum*. Malignitas aliquando eſt tanta, ut partes nunc internas nunc externas *ſphacelo* ac *gangrænâ* correptas obſervare liceat.

Prognoſis. *Art.* 77. Auditâ Febre *malignâ* homines contremiſcunt; ſiquidem omnes Febres malignæ ſunt admodum periculoſæ, & quoad exitum valde incertæ, unde *Galenus* malignas Febres ſtatuta ad judicandum non habere tempora aſſerit. Surditas in principio periculoſiſſima, in ſtatu verò morbi ſalutem portendit. Narium ſtillicidium, ut & alvi fluxus, quocunque morbi tempore, ſunt peſſima ſigna. Muſcarum venatio, aut floccorum collectio eſt ferè ſemper lethalis. Interdum bubones circa genitalia apparent, quibus die 11° erumpentibus morbus evaneſcit. " Medicus (rectè admonente " Waldſchmidio) nunquam ab ægro recedat, " niſi priùs inſpexerit *oculos*, quorum inſolita " mutatio infauſtum prædicit eventum; & " dum pulſum explorat, ſemper attendere de- " bet, an manus ægrotantis ſit tremula.

Curatio. *Art.* 78. Venæſectio in Febribus malignis locum non habet; quò malignior eſt Febris, eò magis nocet; & quò tardiùs inſtituitur, eò deteriùs.——*Vomitoria* in primo principio morbi præ cæteris omnibus maximè conducunt, antequam natura moliatur aliquam excretionem per cutim; elapſo verò primo principio elapſa eſt occaſio: Et poſteà cura aggredienda eſt medi-

medicamentis ſudorem moventibus; ſudores etenim (ipſâ naturâ monſtrante viam) cauſam & morbi fomitem frequenter expellunt, hæc medicamenta *bezoardica* aut *alexipharmaca* appellantur: quò autem major eſt malignitas eò copioſiùs provocandus eſt ſudor, reſpectu ſemper habito ad morbi genium, diverſitatem, ægroti vires, &c. *ter ad minimum in* 24 *horis ſudorifera ſunt propinanda*; interponenda ſunt *analeptica & blandè acida*, inter quæ eminet *ſpiritus nitri dulcis*, [item *tinctura croci cum ſpiritu nitri dulci extracta*] *ſuccus citri*, *cydoniorum*, *&c. Camphora* eſt nobile alexipharmacum, ſed omnes ejus uſum ferre non poſſunt, præſertim mulieres & literati, quorum ſpiritus animales ſunt mobiles & diſſipabiles; eſt mirabile concretum, &, ſi cum cautelâ uſurpetur, vix datur par remedium. *Rob. ſambuci* eſt egregium ſudoriferum pro pauperibus. *Cantharidum* & *veſicantium* uſus in ſtatu morbi inſigniter prodeſt. *Sal volatile C. C. & ſal viperarum* ſunt ſudorifera, & malignitati reſiſtunt; & hìc locum habet *miſtura ſimplex* Paracelſi, viz. ♃ *ſp. theriacal. camphorat.* ℥x. *ſp. vitriol.* ℥ij. *ſp. tart. rectificat.* ℥vj. digere in phialâ hermeticè obſignatâ ad tres ſeptimanas, ut uniantur exactiſſimè; doſ. ʒj. plus minus in vehiculo appropriato, ciet ſudorem. "*Item decoctum ſacrum Fulleri, & hauſt. diaphoret. ejuſdem, bezoard. meneral. tinctura bezoardica, oleum Heinſii* (Art. 192.) &c.

FEBRIS

FEBBIS petechialis.

ETTMULLERI *Sententia.*

Febris petechialis symptomata. *Art.* 79. Febris *petechialis* eſt Febris *maligna*, in quâ, præter ſymptomata reliquis Febribus malignis communia, adeſt inſignis laſſitudo totius corporis, dolor univerſalis contundens & lancinans; maculæ rarò die 4to, ſæpiùs circa 7um erumpunt, præſertim circa pectus & ſcapulas, hinc abdomen, crura, brachia [collum] ordinariò facies ſolet eſſe libera; interdum non maculæ ſolùm ſed vibices apparent, in declinatione aliquando quaſi *ptyaliſmus* exoritur cum euphoriâ ægri.

Prognoſis. *Art.* 80. Maculæ hæ in morbo ſalubri efflorentiâ intenſè rubent inſtar pulicum morſuum, [petechiæ differunt à puncturis pulicum, quòd in puncturis in medio punctum appareat, quod ſemper manet etiamſi reliquum ruborem compreſſione vel frictione pellas.] hinc pedetentim palleſcunt flaveſcunt, ſicque evaneſcunt, & quo magis rubicundæ ſunt, eò melioris notæ; è contra, quæ ex rubore liveſcunt, vel nigreſcunt, peſſimæ ſunt; ſi retrocedant, ingens periculum imminet. *Contagioſæ.* *Contagioſæ* ſunt hæ Febres, & interdum *epidemicè* graſſantur, admodum periculoſæ ſunt; plures moriuntur quàm evadunt.

Curatio. *Art.* 81. Quoad curam Febrium *petechialium*, eædem indicationes, atque ſuprà circa Febres malignas in genere, hic obtinent; ſi præmaturè & nimis citò maculæ retroceſſerint, applicanda ſunt *veſicatoria*, quæ etiamſi raRò aut nunquam denuo apparere ſolent, earum tamen abſentia veſicatoriis quodammodo ſuppletur, &

& ſymptomata nervoſi generis ex earum retroceſſione interdum fœliciſſimè præcaventur. Apparentibus *petechiis* nihil ampliùs in primis viis moveri debet; ipſa enemata ſunt ſuſpecta.

DONCKERSII *Sententia.*

Art. 82. Febris *petechialis*, ſive *continua maligna epidemica in* civitate agroque *Colonienſi* circa annum 1673 ad hunc modum ſe habuit; ex improviſo plurimos occupavit anxietas præcordiorum, gravitas circa regionem ventriculi, appetitûs dejectio, ſpontanea artuum laſſitudo, nec non vertiginoſus capitis dolor, præſer timcirca originem nervorum opticorum; quibus omnibus poſtmodum cum virium ſubitâ proſtratione acceſſit Febris, putridæ plurimùm referens ideam *ſynochi*, utpote quæ præmiſſo brevi horrore vel rigore, univerſum corpus magno, & quem dicunt, præternaturali perfundebat calore, ſequentiaque ſecum adducebat ſymptomata. *Symptomata. Invadendi modus.*

Art. 83. Pulſus in omnibus erat celer, & plerumque parvus ac debilis; ſitis invaleſcente morbo, cum linguæ ſiccitate inextinguibilis; urina in morbi principio ordinariò quidem apparebat ſana, aliquando tamen rubra & obſcura, in fine verò augmenti, vel initio ſtatûs turbata, in declinatione ſemper cum ſedimento, ſaltem aliquali; alvus in aliis adſtricta, in aliis laxa erat; infeſtabat ut plurimum ægros hypochondriorum præcipuè ſiniſtri dolor (quod notandum) per lumbos ſecundùm ſpinam dorſi aſcendens lancinans ad ſcapulas extendebatur, & cui non raró ſe præbebat comitem *pleuritis* vel *angina*; multos in principio augmenti defatigabat alvi fluxus, cum quo non raró lumbrici excernebantur; multi quoque alii in medio augmenti *Symptomata.*

menti in aurium tinnitum, gravedinem auditûs, & aliquando oculorum suffusionem, quin nonnunquam in omnimodam eorundem sensuum ablationem incidebant; omnes denique affligebantur perpetuis vigiliis & delirio, quod in aliis levius, in aliis gravius fuit, concomitantibus semper rubris vel lividis aut subnigris maculis.

Solutio. *Art.* 84. Horum similiumque symptomatum *syndromen* in omnibus, quorum cura mihi commissa fuit, vel (quatenus ex aliorum relatione potui colligere) quorum natura inversâ curandi methodo non fuit planè consternata, septimum circa diem subsecuta fuit *crisis*, vel manifesta vel obscura.

Contagium. *Art.* 85. Hic morbus in primo sui ortu aliquandiu paucos veluti latebat, pedetentim verò symptomatum malignitate funerumque frequentiâ longè latéque sæviebat, & ad tertium usque annum plus minus invaluit, & nonnullis in locis tertiam incolarum partem è medio sustulit.

Prognosis. *Art.* 86. Si delirium circa diem criticum vel primum accidebat, vel majus evadebat, concomitantibus diarrhœâ, obscurâ voce, & difficillimâ (citra faucium tumorem) deglutitione, necnon digitorum manuum labiorumque tremoribus convulsivis, indubia instantis mortis erant indicia; in hâc Febre quando alius aliquis morbus se illi conjunxerit, multò periculosior fuit; lethalis fuit frequentiùs in cacochymicis, plethoricis, & valde obesis; pulsus parvus celer in morbi principio malè ominatur; Maculæ parvæ & nigræ aut lividæ malè portendebant: quibus verò floridæ tempestivè prodierunt, nempe die quarto seu indicatorio, sub *legitimâ medicatione*, ut plurimum servatos vidi,

alii

alii autem, in quibus tales maculæ seriùs vel instante die criticâ sub cuticulâ obscurè proreperent, septimoque die vel immeditatè pòst, magis debilitarentur, ac pejus haberent & non evasere; exitialis quoque ægro ut plurimum fuit, si, præter pulsum à principio insigniter parvum, debilem & celerem, urina quoque semper maneat sani coloris & consistentiæ; si ægrotus mente consternatus se non ægrotare ast benè habere & continuò esurire putet; si cum magnâ faucium linguæque ariditate parum bibat; continuaque adsit oculorum lacrymosa distillatio: hæc enim & similia symptomata, si non certum interitum, saltem extremum vitæ discrimen denotant. Certus denique pronunciatur interitus, si circa criticum seu septimum diem, urinâ in eâdem perseverante bonitate & claritate, delirium majus fiat; si sitis acuta sit cum tantâ linguæ fauciumque ariditate, ut æger non nisi inarticulatè loqui, neque nisi cum difficultate deglutire queat; si adsint convulsiones; insuper si, exiguis & fuscis sub cuticulâ obscurè emergentibus maculis, alvi fluxus superveniat, mors in propinquo est.

Signa ut plurimum lethalia.

E contrà verò si pulsus non sit nimis debilis, & si sit mediocriter magnus, & non præter modum celer; si delirium leve & insomnio quàm delirio similius; si lingua non admodum sicca, sitisque tolerabilis sit; si maculæ sint *rubræ, majusculæ, rotundæ, claræ, & distinctæ*, si post tertium diem erumpant; & urina circa idem tempus rubra & obscura, vel cum nubeculâ spectetur, bonum hinc lætumque præsagire oportet eventum, qui sine dubio septimo die insequitur, quando scilicet erupto sudore quietoque oborto somno symptomata quæque graviora remittunt, & æger perfectè judicabitur.

Signa salutaria.

Curatio.

Art. 87. Cura ab *alvi purgatione* ſemper inchoanda eſt, ſi nempe nullum aliud urgens ſymptoma aliter ſuadeat; ſin verò morbus fuerit valdè inflammatorius, pleuriticus, vel anginoſus, &c. ante omnia præmiſſo clyſtere *venæſectio* inſtituenda eſt, & remedia *antipleuritica* propinanda, & aliquando phlebotomia eſt iteranda [ſed parcè & non niſi cum cautelâ aperienda eſt vena in Febribus malignis.] Cathartica calida ſunt vitanda, lenitiva, & quæ ſanguinem minùs exagitant, ſunt eligenda. Factis his juxta indicationes particulares evacuationibus, ſanguinis naturalis effervеſcentia confortanda eſt convenientibus *Alexipharmacis*, *ſed non violentis*, ac ſi hoſtis unâ vice expellendus eſſet. Ex innumeris remediis, quæ in hunc ſcopum apud authores inveniuntur, elegimus vulgatiſſima, atque ab omni ævo probatiſſima, & idcirco tutiſſima; *mithridatium* nempe, *theriacam*, *diaſcordium*, &c. Cavendum eſt imprimis ne ſudorem expellere conemur ſolâ vi medicamenti, antequam ipſa natura eum ſponte excitare molitur. Potus debet eſſe neque nimis calefaciens, neque valdè refrigerans; inchoante criſi cum ſudore nihil convenientius expertus ſum, quàm ut ægri *aquam hordei calidiſſimam* copiosè bibant cum vino mixtam, & quandoque cum *flor. papav. errat.* & *raſur. C. C.* incoct. cibus debet eſſe tenuiſſimus vel potiùs nullus.

Potus, *&* *Cibus.*

Art. 88. *Purgationis* in morbi principio neceſſitatem & bonos effectus non tantùm inculcat ratio manifeſta (de quâ, ſi quis velit, videatur author) *ſed & experientia mihi confirmavit, adeo frequens, adeo certa, adeo clara, ut ſi hæc falſa ſit, aut eſſe poſſit, nulla certa aut ſit, aut fuerit, aut futura ſit unquam.*

Art. 89.

Art. 89. Remedia cathartica mihi usitata fuerunt vel hujumodi *apozema* vel *electuarium* subsequens; ℞ *Fol. sen. mundat.* ℨiij. *sem. fœnic.* ℨiß. *crem. tartari* ℨj. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℥vj. *in colaturâ* dissolv. *pulp. tamarind.* ℨij. *syr. ros. solitiv. m.* ℥j. sumatur partitis vicibus. *Electuarium* sic se habuit; ℞ *Pulp. tamarind.* ℨiß. *confect. alkerm. pulv. jalap. ana* ℨß *resin. ejusdem gr.* vj. *d agrid.* gr. v. *cum q. s. syr. de cichor. cum rheo f. electuarium.* Misturam alexiteriam ferè semper hujusmodi cochleatim bibendam propinare solebam; ℞ *Theriac. adromach. diascord. fracastor. ana* ℥j. *sal. absynth.* ℨß *ocul. cancrorum* ℈ij. *aq. card. ben. meliss. ana* ℥ij. *theriacal. syr. papav. errat. ana* ℥j. *sp. sulph. q. s. ad gratum accrem, f. mixtura.* Ex magno ægrotorum numero, quos sub meâ habui curâ, licèt aliquando quinque, sex, vel septem simul in eâdem domo Febre istâ laboraverint, nullus, quòd meminerim, sit desideratus præter unum virum & unam fœminam. " Fides sit penes authorem.

Cathartica.

Alexipharmaca.

Successus admirandus.

Art. 90. " In calce libelli historias LII. hâc " Febre decumbentium in medium profert, " quorum duo tantùm mortui sunt. Illius " methodus est planè singularis; &, si dictis " fides adhibenda sit, proculdubio curationes " hascè *laudano* potissimùm acceptas referre " (ut mihi visum est) debemus: in omnibus " enim ferè præscriptis *laudanum* largâ manu " propinavit: exemplo sit bolus sequens, ℞ " *Diascord.* ℨiß. *laudan. opiat. gr.* ij. *m. f. bolus* " pro unâ vice, concesso eodem tempore in " potu ordinario *syrupo papaveris errat. p.* 467. " His expendendis haud mihi suppetit tantum " otii, sed ad propositum revertendum est.

Sed in dubium vocandus.

FARRAGO *Sententiarum.*

De FEBRIBUS in genere.

De Diebus criticis. *Art.* 91. Hippocratis aphorifm. 36. § 4. Sudores febricitantibus boni, qui manare cœperint die tertio, quinto, feptimo, nono, undecimo, decimo quarto, decimo feptimo, vicefimo primo, vicefimo feptimo, tricefimo primo, tricefimo quarto; ii enim fudores morbos judicant: qui fecus evenerint, laborem, & morbi longitudinem, & recidivas fignificant. Aphorifm. 24. § 2. Index feptimi quartus; fequentis feptimanæ octavus initium; fpectandus quoque eft undecimus, fiquidem is fecundæ feptimanæ quartus eft; rurfumque decimus feptimus fpectandus: is enim à quarto decimo quartus eft, & ab undecimo feptimus. Dierum (inquit *Lifter*) indicum & contemplabilium ad *crifes explicandas* tota doctrina valdè obfcura eft. Eft quidem trium concoctionum quædam menfura, ut ex anatomiâ & ftaticâ medicinâ planè conftat: ita Febrium intermittentium periodi ftatæ funt; in aliis verò morbis acutis, quales funt Febres fymptomaticæ, ut pleuritis, angina, variolæ, & Febres continuæ, *crifes*, earumque indicia fortè non ita promptè animadvertimus; quod parum naturæ, fed nobifmet ipfis (quod tamen verteres non fecerunt) totam ferè fanationem vindicamus.

& Indicibus.

Doctrina eorum valde obfcura.

Utilitas vomitorii in Febrium principio. *Art.* 92. Nullum remedium (inquit D. D. *Freind*) fub initiis Febrium eft æquè falutare ac *vomitorium*, fæpenumerò & neceffarium eft, fi quando, quod plerumque fit, vel naufea, vel ventriculi gravitas, vel etiam capitis dolor invaferit: hoc medicinæ genus apud vetuftiffimos *Græcos* haud infrequens fuit, & *Celfi* temporibus

poribus *Romæ* perquam familiare. Medicamenti, quo vomitus cietur, interior eſt quædam actio; quæ nuſquam aliàs ſe manifeſtiùs prodit, quàm in celebri illâ radice *Ipecacoanha*. Hujus ſanè vis in attenuandis humoribus eximia eſt; cui & fidem facit ſumma herbæ amaritudo, & vividus ille, qui apparatu Chymico elicitur, *ſal*. Equidem hanc radicem non parcâ manu adhibitam eſſe comperi, cum nulla ferè vel per os, vel per alvum ſequeretur purgatio: Elapſâ autem unâ aut alterâ horâ incaleſcere cœpit ægrotus, ita ut, pulſu excitato, tandem in *uberrimum ſudorem* colliqueſceret. *Virtus ſingularis rad. Ipecacoanhæ.*

Art. 93. Hoc unum ſpondeo (idem laudatus author) quemquam experiundo comprobaturum, quod ſcilicet ex Febribus *multæ evacuantibus ſolis, etiamſi haud alio fuerit remedio uſus, cedere conſueſcant; vix ullæ autem, quæ paulo vehementius invaluerint, medicinâ qualicunque ſi ab hoc evacuandi inſtituto deceſſeris, reſtingui poſſunt.* *Febres vix ſine evacuatione curantur.*

Art. 94. " Hæc eſt accuratiſſima *Daniellis* " *Ludovici* methodus curandi Febres continu- " as, nempè, in principio præmiſſo vel omiſ- " ſo *vomitu*, mox volatile aliquod v. g. *tinctu-* " *ram bezoardicam, mixturam ſimplicem, ſpirit.* " *C. C.* & pro circumſtantiarum ratione cum " *opiatis* exhibendo; in ſtatu *fixiora, terrea,* " *alcalina*; in declinatione *cancrina, corallina,* " &c. hâc nempè methodo nec criſin negligit " medicus, nec otioſè eam expectat. *Methodus Ludovici in curandis Febribus.*

Art. 95. " Quò mitiora pathemata ſunt cir- " ca primas vias & regionem ſtomachalem, eò " mitior & ſalubrior eſt Febris. *Signa prognoſtica.*

Art. 96. " Facies turgida & ſubtumida mor- " bi longitudinem pronunciat.

Art. 97. " Quò magis ſudant febricitantes, " eò minor eſt ſedimenti copia in urinis. " Glutinoſus ſudor eſt peſſimus.

Art. 98. " Quantò urina rubicundior eſt in " initio, tantò citiùs terminatur Febris, cum " ſignis bonis ad bonum, cum malis ad ma-" lum. Urina alba aut pallida & admodum " cruda in Febribus ardentibus periculoſa eſt, " & plerumque mortem portendit, præſertim " ſi adſit delirium; convulſiones enim ſunt in " propinquo.

Art. 99. " Surditas in Febribus, urinâ ex-" iſtente crudâ, delirium grave portendit; ſed " ſi cum ſignis coctionis conjungatur, benè " ominatur.

Art. 100. " In Febribus, ſi ægri non poſ-" ſunt diſcernere colores, imminent *convulſi-" ones.*

Cautela de uſu opii. *Art.* 101. " In omni Febre pulſu exiſtente " languido, inæquali, aut formicante, cane pe-" jus & angue *opiatæ* vitentur.

De FEBRIUM ſymptomatis gravioribus.

Inter legendum & ex obſervatione.

Frigus. *Art.* 102. Frigus in Febrium initiis oritur ex imminutâ cordis contractione liquidis ad extrema ferè ſtagnantibus; unde oriuntur, ſi diu maneat, *polypoſæ* in vaſis majoribus *concretiones*, & interdum mors ſubitanea inſequitur; ideoque quo majus in initio frigus eò periculoſior eſt Febris; in peſte incipiente frigus eſt ſummum.——Optimè curatur potu aquæ calidæ *nitroſæ* cum pauco vino, *decoct. coccin. frictione blandâ*, &c. (45.)

Art. 103.

Art. 103. Calor intensissimus in Febribus & velut incendium cum magno & forti pulsu ferè semper *venæsectionem* postulat; quandoque etiam *clysma leniens* calorem mitigat. Nimius sanguinis fervor & ebullitio *julapiis*, *emulsionibus* & *decoctis appropriatis* attemperandus est; sed apprimè cavendum est, ne ex nimiâ attemperatione spiritus elasticitate suâ plus justo orbentur, & indè Febris ardens inopinatò in *malignam* mutetur. (*Art.* 67.) *Calor.*

Art. 104. Febris *lipyria* dicitur, quando interiora uruntur, exteriora verò frigent; oritur ex *inflammatione visceris interioris valdè sensilis*; algor autem non est tactu medici judicandus, sed ægri judicio, qui se algere dicit, & tegi jubet; tepent enim membra; hæc Febris brevi terminum absolvit, plerumque intra triduum vel quatriduum, & vix unus evadit, nisi statim ab initio occurritur. *Lipyria.*

Art. 105. Ad sitim in Febribus extinguendam meliùs est frequentiùs & parciùs bibere, quam unâ vice multum ingurgitare; sequens est potus gratissimus febricitantibus; ℞ *Aq. font. cum pane tost. incoct.* ℔ij. *vin. rhenan.* ℔ß. *gelatin. C. C.* ℥ij. *syr. cydon.* vel *è succ. citr.* parum misce. Convenit etiam *decoct. ad sitim Fuller.* vel *decoct. coccin. ejusdem.* Gargarismata quoque usui esse possunt, ut *gargarisma commune Fulleri*, *decoctum rosarum* pro gargarismate, &c. Frequens ablutio oris cum simplici aquâ multum confert ad sitim fallendam. Sitis (ut rectè monet *Helmontius*) non oritur à calore sed à defectu salivæ, hinc guttæ aliquot *spir. sulphur.* plus levant sitim, quàm integra mensura aquæ frigidæ; in eundem finem etiam conducunt *succi è vegetabilibus & fructibus, ut acetosæ, aurantiorum, limonum, citrorum, ribium, berberum, cydoniorum,* &c. *Sitis.*

&c. Præ cæteris commendabiles sunt hi succi per spontaneam residentiam post *sulphurationem* secundùm *Helmontium* depurati, & in loco frigido asservati; *tamarindi* quoque optimè conveniunt sitim leniendo, & alvum blandè laxando: hæc verò *acida* & *refrigerantia* non sunt omnibus Febricitantibus indiscriminatim porrigenda, sed opus est maturo consilio: si enim præter sitim importunam adsit etiam summa debilitas, tum vinosa & spirituosa tutius propinanda sunt.

Jusculum avenaceum.

Art. 106. *Ptisana* ex hordeo omnibus aliis sorbitionibus præfertur ab Hippocrate in lib. de victûs ratione in acutis; & crebrior est ejusdem mentio apud veteres medicos; sed recentiores hordeo vitio vertunt ejusdem cruditatem ac flatulentiam, & *jusculum avenaceum* substituunt.

Siccitas linguæ & prunellæ.

Art. 107. Siccitas & asperitas linguæ corriguntur *humectantibus* & *lenientibus.* Febris cum *prunellâ* dicitur, quando lingua, crustâ nunc albicante nunc nigricante obducta, colore nigricante puniceo apparet tincta; ipsa saliva infecta videtur esse maxima causa. In prunellâ præter *mucilag. cydon.* &c. conducit sequens gagarisma, ℞ *Liquor. è rapis coct. express.* ℔ß *succ. sedi major. depurat.* ℥iij. *mellis despumat.* ℥j. *sp. sal. armoniac.* q. s. m. Sequens quoque mixtura commodissima est, ℞ *Alb. ovi unius, fortitèr* agitetur cum *aq. sparmat. runar.* ℥iv. *mel. ros.* ℥j. m. Ad linguæ etiam ardorem & siccitatem quandoque in usu sunt sequentia, viz. Mucilago sequens ♃ *Mucilag. cydon.* ℥ij. *pulp. tamarind. amygd. dulc. excort. ana* ℥j. *ol. sulph. per campan. gut.* xx. *syr. de rub. Idæ q. s. misce. decoct. ulmi bat. gargarism. commun. Fuller. loboc. rub. vel lohoch vitellin. ejusdem.*

Art. 108.

Art. 108. Nausea & vomitus in Febribus, cum à crapulâ ortum ducant, leni *vomitorio (v. g. liquore posset. cum foliis cardui benedict. incoct.* copiosè ingesto, addendo inter vomendum bis terve *sal. vitriol.* ʒß. vel *coch. oxymel. scillit.)* tutissimè curantur; ubi verò fermentum febrile ventriculum petit, & enormes vomitiones biliosas excitat, ut ægri vix quicquam vel medicamenti vel alimenti retinere valeant, imprimis convenit jusculum tenuissimum pulli affatim ingerere, & posteà remediis appropriatis tonum ventriculi laxatum firmare; sequens Julapium est valdè efficax, ℞ *Sal. absynth.* ℈iv. *succ. limon. recens express.* ℥ij. misceantur & finitâ ebullitione add. *aq. cinnam. hord.* ℥iij. *menth. Stephan. ana* ℥j. *sp. croc.* ℥ß. *ol. gargoph.* gt.iv. *syr. cydon.* ℥j. m. Interdum ad *laudanum* confugiendum est. Plura de vomitione sistendâ videantur alibi (594.) *Nausea & vomitus.*

Art. 109. In Febribus aliquando accidit *Diarrhœa colliquativa* magno ægrotantium damno, quæ evacuatio non naturæ vi, sed morbi potiùs impetu & acrimoniâ turgentis humoris naturam stimulante fit, adeoque *symptomatica* est, & sisti debet; convenit *decoctum album* pro potu ordinario; rectè exhibentur *pulveres testacei absorbentes diaphoreticis admisti*, & postremò ad *diascordium*, *theriacam*, &c. deveniendum est; enema sequens quandoque singularem præstat opem, ♃ *Fol. ros. rub. m.* ij. *coq. in lact. chalyb.* ℔ß. in colaturâ dissolv. *diascord.* ʒvj. m. f. enema diutissimè retinendum. Hic etiam plurimum facit, mihique in frequenti usu fuit, *enema de malicorio Fulleri.* In genere observamus in Febrium initiis alvum laxiorem quam adstrictiorem meliorem esse, in progessu verò morbi pejorem. Unicum hic notatu dignum observare *Diarrhœa.*

liceat, nempe in diarrhœis colliquativis in declinatione Febrium accidentibus, & diu, non obstantibus remediis quibuscunque adhibitis, perseverantibus, solam sorbitionem *jusculi pullini* prohibitis omni alio victu & potu quocunque diarrhœam brevi penitus tollere & ægrum restituere, ut experientia me docuit.

Dysuria. *Art.* 110. Interdum Dysuria est symptoma molestissimum. *Emulsiones communes* effervescentiam humorum in Febribus ardentibus plurimum compescunt, & hoc vexatissimum symptoma plerumque sublevare solent, ut etiam *oleum amygd. dulc. cum syr. de alth.* Dysuria ex applicatione vesicatoriorum in Febribus *gum. arab.* commodè medetur, *solutum scilicet ad* ℥ij. *in decoct. hord.* ℔ij. pro potu communi. Emplast. epispastic. Fulleri est omnium longè optimum & certissimum. Operæ pretium esset fortasse experiri vires *Camphoræ* intermiscendo ipsam in compositione epispasticorum, num stranguriam vel ardorem urinæ insecuturum præcavere potis esset.

Sudor. *Art.* 111. Sudor in Febribus, qui vel morbi initio vel quovis alio tempore ante diem criticum, nec adhuc visis coctionis signis profluit, est *symptomaticus*, & frequenter *colliquativus*, qui ægrotum gravat, & morbum exasperat, ideoque si modum excedat, arte, si fieri possit, cohibendus est: prohibetur surgendo ex lécto; corpus à nimiis integumentis liberando; aërem frigidiusculum admittendo; à calefacientibus abstinendo; *leniter astringentia & blanda acida* capiendo, &c. egregiam vim in sudoribus sistendis habet *saccharum Saturni.*

Dolor capitis, &c. *Art.* 112. Immanis capitis lumborum vel artuum dolor in Febribus maximè in initio ut plurimum *Venæsectionem* postulat; manente nihilominus

hilominus cum vehementiâ dolore injiciendum est *enema laxans*; fortassis levamen aliquale dolenti capiti conferre potest sequens epithema. ℞ *Sem. papav. alb. parum contus.* ℥ß. *placent. rosac.* ℥j. *vitel. ovi unius, acet. sambucin.* q. s. misceantur super ignem, & f. epithema fronti admovendum, & sæpius renovandum.

Art. 113. Vigiliæ pertinaces in Febribus succurrendæ sunt, nè dissipatis spiritibus vires frangantur. Investiganda est causa vigiliarum; si à fervore & siccitate proveniant, conveniunt refrigerantia & humectantia; si à dolore, propriis remediis leniendus est dolor; non nisi necessitate coacti ad *opiata* confugimus. Obiter monendus est medicus, *nè criticis vigiliis seu ab inquietudine criticâ suscitatis auxilium hypnoticis præbere satagat.* *Vigiliæ.*

Art. 114. Prædicto malo contrarius est *sopor nimius* in Febribus, seu *coma*, *sive assidua somnolentia*; quando sopor morbosus evadit, excutiendus est omni arte, nè calor nativus opprimatur; injiciendi sunt *clysteres acres*; *epispastica* variis partibus admovendus sunt, & *cataplasma de halecibus* sive *de raphan. Fulleri* plantis pedum applicandum; interne conveniunt *salia volatilia, cephalica, &c.* (Art. 298.) *Coma.*

Art. 115. Pervigilium frequentissimè est causa delirii, non ideo delirium *hypnoticis* curari tentandum est; nam id esset temerarium, sed indaganda est causa, & remediis appropriatis auxilium ferre conandum est. Camphora (inquit *Quincy*) in delirio Febrium somnum conciliat opio neutiquam proficiente. Delirii in Febribus imminentis signum est, urinarum, quæ anteà valdè tinctæ erant & flammeæ, in tenues & aquosas mutatio. *Delirium.*

Spasmi. *Art.* 116. Convulſiones quoque interdum ſuperveniunt, tremores item & affectiones ſpaſmodicæ; in tali rerum ſtatu diligenter expiſcanda eſt cauſa horum ſymptomatum, unde medicus intelligat, quibus remediis internis opem ferre valeat; interim plantis pedum applicari poſſunt *duo columbi* pullive recens mactati & per medios ſecti, vel toti pedes involvi poſſunt *calidis pulmonibus agninis, vitulinis,* vel *vervecinis*; renovari debent hæ applicationes ſaltem ter in die.

De FEBRIBUS eruptivis in genere.

Inter legendum.

Febrium eruptivarum ſymptoma peculiare. *Art.* 117. Febres *Eruptivæ,* quarum *criſes* per eruptiones cutaneas expectandæ ſunt, (quales ſunt variolæ, morbilli, Febris ſcarlatina, Febris cum rubeolis, cryſtallis, Febris miliaris, &c.) præter ſymptomata aliis Febribus communia hoc habent peculiare & ſibi proprium, nempè, *ingentem, pectoris oppreſſionem,* quæ harum Febrium eſt ſignum ferè *pathognomonicum*; nimirum eſt quidam validus naturæ conatus materiam morbificam à centro ad circumferentiam propellendi; unde certamina graviſſima, anxietas præcordiorum, pectoris anguſtia & oppreſſiones maximæ: factâ autem eruptione, ſtatim hæc dira ſymptomata evaneſcunt. Ejuſmodi *pectoris oppreſſio* in aliis quoque Febribus eſt *criſium præcurſor* [unde dictum illud, nox ante criſin eſt moleſtiſſima] in his tamen ſeriùs accidit, ſcilicet ſub morbi finem; in eruptivis verò non procul ab initio, imò frequenter propemodum in primo inſultu; quoniam *efflor&ſcentia* in propinquo eſt.

Art. 118,

Art. 118. " Præter symptomata aliis Febri- " bus communia (inquit Mortonus) in Febri- " bus eruptivis adsunt signa quædam quasi " *pathognomonica*, talia sunt pulsus debilis, & " celer, respiratio cita & anhelosa, hypochon- " driorum oppressio & angustia, urina palli- " da ac tenuis, coma, seu vigiliæ pertinaces, " subsultus tendinum, nonnunquam spasmi " manifesti, & deliria prorsus efferata, grava- " tiva palpebrarum debilitas, oculorum rube- " do, punctura dolorifica, & lacrymæ invo- " luntariæ, in gutture dolor ulcerosus, rauce- " do clangosa, tussis perpetuò molesta. De " Febre miliari & petechiali alibi.

Symptomata quædam insigniora & fere propria.

Art. 119. In erysipelate, variolis, morbillis, Febre scarlatinâ, &c. (inquit D. *Freind* Hist. Med. p. 75.) si symptomata vehementiora fuerint, si caput aut pulmones vehementiùs urgeant, aliæve partes ingenti dolore supra modum afficiantur; ratio postulat, ut vena incidatur, ac tutò fieri licet. Et teste experientiâ (nihil enim frequentiùs expertus sùm) audacter affirmo me nunquam observare potuisse eruptiones istiusmodi ex venæsectione retroire.

FEBRIS scarlatina.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 120. Febris *scarlatina* quovis anni tempore, sed ut plurimùm sub autumnum, se prodit, infantes præ cæteris infestans; rigent horrentque in initio, ut in aliis Febribus, neque vehementèr ægrotant; posteà cutis universa maculis parvis rubris interstinguitur, latioribus magisque rubentibus, at non perinde uniformibus, ac sunt in morbillis: ad duos tresvè dies perdurat rubedo, & deindè evanescit,

Febris scarlatina.

cit, cutem relinquens aliquantò asperam & furfuraceam.

Curatio. *Art.* 121. Quoad curam naturæ prorsus reliquenda est, vel, si medicationi opus sit, cum morbillis satìs convenit.

Efflorescentiæ modus. *Art.* 122. " Febris scarlatina (inquit Mortonus) à morbillis minimè distat, nisi *efflorescentiæ* modo; *morbilli confluentes* dici potest. " Idem postulat regimen, eandemque medendi methodum. *Efflorescentia* in morbillorum interstitiis figuram diversam viz. oblongam, quadratam, vel multangulam obtinet, undè cutis variegata est: in Febre autem *scarlatinâ* unâ continuatâ inflammatione & rubedine cuticula perfunditur.

MORBILLI.

SYDENHAMI *Sententia.*

Historia morbillorum accurata. *Art.* 123. In morbillorum apparatu primò die calor & frigus se mutuò expellunt, die secundo Febris sensibilis adoritur vehementi ægritudine, siti, inappetentiâ, linguâ albâ (non verò siccâ) tussiculâ, capitis atque oculorum gravedine, & somnolentiâ perpetuâ stipata; plerumque etiam à naribus & oculis stillat humor (*signum certissimum* morbillorum ingruentium) insuper maculæ latæ & rubræ in facie & pectore conspiciuntur; sternutat æger, intumescunt palpebræ (viz. paulò ante eruptionem) vomit, sæpiùs tamen laborat diarrhœâ cum dejectionibus subviridis coloris. Ingravescunt symptomata ad quartum usque diem, vel aliquando ad quintum, quo tempore maculæ pulicum morsibus similes prodeunt, quæ tam numero quàm magnitudine auctæ racematim coalescunt, & faciem maculis rubris variæ figuræ interstinguunt,

ſtinguuntur, quæ quidem maculæ à parvulis quibuſdam papulis rubris haud longè ab invicem diſſitis ſuper cutis ſuperficiem paululùm elevatis conflantur, digitorum levi tactu deprehenduntur, oculis remotis fugiunt: à facie ſenſim ad pectus, ventrem, crura, &c. ſe diffundunt. Die ſexto aut circiter aſpereſcit facies emorientibus puſtulis; octavo in facie penitùs evaneſcunt, nono vix ullibi inveniuntur; tunc temporis augetur Febris, & ſpirandi difficultas, urget tuſſis, &c. *Morbilli omni vacant periculo, ſi modò peritè tractentur.*

Art. 124. "Morbilli ab Avicennâ *variolæ* Curatio.
" *cholericæ* appellati cum ipſis variolis coœvi
" ſunt, (*Art.* 130.) & quoad curam his cum
" illis ſatis convenit;" *Diacodium* quotidie veſperi exhibendum eſt; *linctus* quoque & *apozemata pectoralia* propinari poſſunt ad tuſſim leniendam. Sin verò ex calidiore regimine, vel aliter, Febris, dyſpnœa, aliáve accidentia poſt morbillorum deceſſum ſuperſint, *venæſectione* ſolâ curantur, quæ ſine metu in tenellis audacter celebranda eſt. In regimine intenſè calido exanthemata aliquando liveſcunt, & nigreſcunt, in adultis phlebotomiâ & temperatiore regimine ſublevantur aut pereunt; in peripneumoniam incidunt.

Art. 125. "Morbilli nonnunquam (inquit
" Sylvius & omnes hoc ſcimus) per aliquot
" dies diſtingui non poſſunt à variolis, *nè qui-*
" *dem à medicis peritiſſimis, atque diu in praxi*
" *verſatis:* longè proinde ſatius eſt in re du-
" biâ medicum vel ſuſpendere ſuum judicium,
" vel dubiè duntaxat reſpondere.

MORTONI

MORTONI *Sententia.*

Curatio in singulis stadiis. *Art.* 126. Quoad curam morbillorum, in primo stadio, scilicet, ante efflorescentiam paucissima remedia sunt adhibenda, nisi gravissima symptomata superveniunt; uti spasmi, enormes humorum colliquationes, &c. Si spiritus nimis irritentur, & in spasmos rapiantur, remediis appropriatis compescendi sunt, nempè *julapiis ex aquis cephalicis cum tincturâ castor. pulvere ad Guttetam*, &c. Et si nisus spirituum indè non minuatur, guttæ aliquot *laudani liquidi* propinari debent. Ad *diarrhœam* quod attinet, satius est palliativâ curatione ejusdem molestiam, quoties insolito more sævit, minuere, quàm contra naturæ legem eam penitùs tollere, atque ita ægrotantem occidere; abstineat æger à cerevisiâ, bibátque decoctum album, & exhibeantur pulveres testacei; non nisi extremâ necessitate ad *laudanum* perveniendum est. Ad tussim ferinam ab acri lymphâ ortam quadantenus cohibendam conveniunt *mucilaginosa*, *pectoralia*, *oleum amygdalarum dulcium*, *&c.* [privatim *syrupus è coral. & tinctura ejusdem.*] " In tussi morbillorum pathognomonicâ, sæpè permolestâ, & convulsivâ, & nonnunquam lethali nullum remedium præstantius novi (inquit *Harris*) quam *gummi tragacanthum* copiosiùs sumptum in linctu vel decocto pectorali solutum, & pulveribus testaceis mixtum. Id enim gummi catarrhum maximè lenire solet, tussimque inde prognatam, symtoma morbillorum primarium, sistere aut levare aptum natum est longe melius tutiusque narcoticis, quantumcunque hæc laudantur à clarissimo Sydenhamo, &c. "

Spasmi.

Alvi fluxus.

Tussis.

Art. 127.

Art. 127. Efflorefcentiâ jam inceptâ, imò eruptione plenâ exiſtente quandoque ſuboritur *peripneumonia* cum reſpiratione anheloſâ, ſtrangulatione ſuffocativâ, deglutitione læſâ, &c. *Peripneumonia.* quo in caſu, multo uſu fretus omnibus author ſum, ut ſanguis copioſiùs educatur, æque ac ſi æger morbilloſo affectu correptus non fuiſſet. Idem in *opthalmiâ* moleſtâ ac periculosâ *Opthalmia.* faciendum moneo. Ad *alvi fluxum* in hoc ſtadio compeſcendum non minùs tutus quàm *Diärrhœa.* neceſſarius eſt opiatorum uſus. Effloreſcentiâ peractâ, ſi Febris venenatis ſymptomatis *Ultimum ſtadium.* adjuncta remaneat, actum eſt de ægro. Contrà, ſi criſis fuit perfecta, cathartica hydragoga adhibeantur ad lymphæ colliquatæ affectus exitiales impediendos: non tamen præproperè maſſa ſanguinis agitetur, antequam venenum fuerit omninò ſubactum. Quoties æger poſt *Tuſſis ferina ſuperſtes.* morbillos *tuſſi ferinâ & perpetuâ* vexetur; primo in loco *venæſectio* celebretur, &, ſi opus fuerit, poſt unum vel alterum diem iteretur, & unà cum *linctibus & medicamentis lenientibus* (quemadmodum in catarrho exhibere ſolemus) *cortex Peruvianus* copioſè exhibeatur, & *opiatum* horâ decubitûs pro re natâ.

Art. 128. " Ad præcavenda dira ſympto- *V. S.*
" mata in hoc affectu evenientia, ab authore
" noſtro enumerata, *phlebotomia* maturè, in
" morbi initio, celebrata, & vomitorium ex-
" hibitum feliciter plerumque ſuccedunt. "
" (*vid. Art.* 119.)

Art. 129. " Qui Variolis laborârunt, non
" ſunt adeò morbillis poſteà obnoxii, quare
" ætate grandiores non ita promptè infici-
" untur.

VARIOLÆ.

Art. 130. " Nihil de Variolis ante *medicos* " *Arabes* ſcriptum invenitur. Hic verò morbus antiquior eſt, quàm vulgò creditur. " Authores iſti exiſtentiam ejus uſque ab initio ſeptimi ſeculi temporibus *Muhammedis* " inveſtigârunt. (Vid. *Freind.* hiſt. med. p. 188. " vol. 2.) Variolæ ita appellantur, quaſi parvi vari, quòd cutem varient. Homini omni, ſoli & ſemel convenit Variolis & morbillis affici: in hoc autem cenſu non ſupputandæ ſunt puſtulæ varioloſis ſimiles, quas " vulgò vocant *the Chicken-Pox*; pueris familiares ſunt; Variolis veris quidem ſimiles " ſunt, quoad magnitudinem & figuram, ſed " in eo ab iis diſtinguuntur, quòd Variolæ " cum rubore & inflammatione inſigniori appareant, hæ verò albidiores ſunt, & veluti veſiculæ feroſo humore repletæ, quæ " intra triduum diſrumpuntur, & exſiccantur, " nullumque afferre ſolent periculum, & plerumque ſine Febre erumpunt. *Morbus eſt* " *adeo benignus, ut nunquam ſub curam medicam* " *cadat.* Variolæ (inquit Dolæus) quoad ortum ſuum ſeminarium habent nobiſcum connatum, quod aliquamdiu ſepultum jacet, " donec nactâ emergendi occaſione ex latibulo erumpat, & maſſæ ſanguineæ commixtum ſymptomata terribilia, & ſæpe mortem producat: inter multas hominum myriadas vix unus & alter per totam vitam ab his " immunis manet. Ex cadaverum ſectionibus " patet viſcera univerſa in corporis cavitatibus contenta puſtulis varioloſis confertim afſici, æque ac cutis externa."

Chicken-Pox.

SYDEN-

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 131. Variolæ ſunt *diſtinctæ* vel *confluentes:* Diſtinctæ ſeu diſcretæ cum rigore ac horrore invadunt; ſequitur calor intenſus, capitis & dorſi dolor vehemens, vomituritio, dolor circa ſcrobiculum cordis, ſomnolentia, in infantibus præſertim; quandoque etiam paroxyſmi epileptici, qui Variolas mox prorupturas, eáſque futuras eſſe mites ac benigniores plerumque præſagiunt; quarto ut plurimùm die ab invaſione erumpunt, & ſymptomata febrilia evaneſcunt, niſi quòd adulti in ſudores ſint propenſi. In facie primò conſpiciuntur puſtulæ ſubrubræ, deinde collo, pectore, & univerſo corpore, quæ magis magiſque inflammantur, & indies elevantur, & ſubalbidæ fiunt, cute in interſtitiis ſatis floridum colorem exhibente; die undecimo faciei tumor ac inflammatio recedunt, & puſtulæ exareſcere incipiunt; in hâc Variolarum ſpecie [ſi quando] die 14° vel 15° pereunt. *Variolarum diſcretarum hiſtoria.*

Art. 132. Confluentes cum diſcretis ſymptomata communia habent, niſi quòd hìc atrociora ſint omnia; tertio die erumpit hæc ſpecies, aliquando citiùs, raró ſeriùs; interdum veró, licèt oppidò raró, ob gravius aliquód ſymptoma, lumbaginem doloremve lateris, &c. ſeriùs erumpunt, neque periculo vacant. Febris etiamnum durat, creſcente morbo puſtulæ non in ſpectabilem molem attolluntur, uti in diſcretis, ſed ſibi invicem implicitæ vultum omnem contegunt, & illum in tumorem elevant, dein ad inſtar pelliculæ albæ in cutis ſuperficie conſpiciuntur. Præterlapſo die octavo pellicula alba quotidie exaſperatur, & ad colorem fuſcum vergit, eoque magis Variolæ *Confluentium hiſtoria.*

confluxerunt. *Magnitudo morbi à facie maximè æstimanda est, potiùs quàm reliquo corpore.* In hoc genere adest in adultis salivatio, in infantibus diarrhœa; salivatio nonnunquam sub primum eruptionis tempus se prodit, interdum post diem unum vel alterum; die ferè undecimo saliva viscidior facta difficulter excreatur, ægro suffocationem intentans, & circa id temporis ut plurimùm cessat, & tumor faciei paulatim subsidet, & tunc ejus loco manus intumescere solent, aut debent; diarrhœa non ita maturè infantes invadit; sub vesperam exacerbatur morbus. Variolis discretis laborantes octavo, confluentibus verò undecimo die maximè intereunt. Interdum accidit pleuritis, interdum coma, interdum maculæ purpureæ *(totidem quasi sphaceli)* pustulis interspersæ, (mortis ferè semper prænuntiæ,) quandoque mictus sanguineus, & aliæ Hæmorrhagiæ, quæ idem ominantur, nonnunquam urinæ suppressio.

Art. 133. In confluentium genere æger (ut dixi) maximè periclitatur (à primo insultu computatione factâ) die undecimo viz. in maximè vulgari confluentium genere, in crudiori adhuc 14°, in crudissimo 17°, rarissimè 21°. Ego Variolosum ab usu lectuli interdiu semper arceo usque ad sextum diem à primâ morbi invasione, quartum ab eruptione, quo tempore omne pustularum agmen in conspectu est: posthac eundem lectulo committo usque ad morbi finem.

Regula ferè semper observanda.

Curatio.

Art. 134. "In confluentibus (ut rectè inquit Dolæus) periculosæ plena res est aleæ; & medicus occasionem habet suas tentandi vires, & ostendendi, quid in arte medicâ calleat." Indicationes curativæ duæ sunt, nempè, 1° ut æquabilis tenor ebullitionis conservetur.

tur; 2° ut puſtulæ debito modo ſuſtineantur, regimen calidius vitandum eſt; *gradus caloris earum expulſioni accommodatiſſimus naturalis omninò eſt*; non opus eſt, ut æger ante diem quartum (133.) lecto addicatur; neque ut ad propellendas Variolas ullum remedium ſumat; quarto verò die, ſi eruptio ex votis haud ſuccedat, exhiberi licet cardiacum aliquod blandius. Diſcretum genus ex ſuâ naturâ plerumque omni vacat periculo. In confluentibus æger, à ſudore, quantum fieri poteſt, prohibendus eſt, & ptyaliſmus in vigore conſervandus; promovetur autem affatim bibendo cereviſiam tenuem vel liquorem alium non nimis calefacientem. Adultis propinare ſoleo *paregoricum cum laudan. liquid. gut.* xiv. *vel ſyr. de mecon.* ℥j. horâ 6ta. vel 7ma. veſpertinâ ſingulis noctibus poſt plenam eruptionem ad morbi uſque finem; temporiùs autem *hypnoticum* quàm pro recepto more præſcribo, quoniam exacerbatio caloris quotidie ſub veſperam ferè reperitur, ex quo non modò incommodi nihil, ſed magnum emolumentum, quod frequentiùs experientiâ didici. *In hoc genere diarrhœa in infantibus eſt ſalutaris, & non temerè ſiſtenda, contrà in diſcretis.* *Nota benè.* De venæſectione die octavo, & de auræ liberaliori exponendo, ſi quis velit, authorem conſulat. *p.* 153, &c. Cùm ſaliva admodum viſcida evadat, uti ſoleo *gargariſmate* ſequente; ℞ *Cort. ulmi* ʒvj, *rad. glycyrrhiz.* ℥ß, *paſſular. enucleat.* N°. xx. *roſ. rub. p.* ij. *coq. in q. ſ. aq. font. ad* ℔ß, *colaturâ diſſolv. oxymel. ſimpl. mel roſ. ana* ℥ij. *m. f. gargariſma.* Interdum *emeticum* propinandum eſt. In *urinæ ſuppreſſione* æger è lecto debet eximi. Puſtularum depreſſio & diarrhœa in Variolis diſcretis medicamenta *cardiaca* poſtulant. Febris il-

la, quæ die undecimo, &c. adoritur, diversa est ab istâ, quæ eruptionem præcedit: nihil enim est aliud, quam *Febris putrida propriè dicta hæc Febris secundaria*; ad hanc autem fugandam nihil efficaciùs præstat, quàm copiosa sanguinis eductio: non enim nunc cùm Variolis res est sed *Febre putridâ*; mittendus est itaque sanguis ad ℥x. vel xij. & *anodynum* bis in die propinandum; ob immensam alvi constipationem præscribere soleo *elect. lenitiv.* ℥iß in aquâ lactis solut. Nihilominus *anodynum* stato tempore continuandum est; si primâ vice votis non respondeat, iteretur die proximo: atque hâc ratione tam *venæsectio* quàm *catharsis* per intervalla repeti possint, prout Febris mos atque ægri inquietudo postulare videantur, donec tandem res in vado sit. Sched. mon. p. 81, &c. In Variolis confluentibus magna est virtus *spiritus vitrioli* à 5to vel 6to morbi die usque ad finem copiosè in cerevisiâ ten. exhibiti; commoda & incommoda hujus remedii. p. 256, &c. ubertim recensentur.

Variolæ anomalæ discretæ. *Art.* 135. Variolæ anomalæ: *Discretæ* hæ à legitimis discriminabantur, quòd erumpant die 3°, illæ 4°, pustulæ minores fuerant; sæviebant tamen magis, & ante maturationem frequentiùs nigrescebant, ptyalissimus (ut in confluentibus) aderat immediatè post eruptionem: *Confluentes.* *Confluentes* hæ ab aliis discrepabant, quòd nunc die secundo, nunc tertio se primùm monstrabant tumore subrubro atque uniformi, quibusdam in locis; in femoribus præcipuè, vesiculæ, ambustorum ad instar sero limpido distentæ eminebant, quod disruptâ pelliculâ copiosè effluebat, subjectâ carne nigredine & *sphacelo* quasi affectâ; periculo non vacant ante diem 7um, in aliis confluentibus dies undecimus

mus [ut plurimùm] eſt criticus. Poſtremò hæ calidioris naturæ ſunt & magis inflammatoriæ; ideoque temperato regimini indulgendum eſt. *Hydrogala* ex tertiâ parte aquæ & lactis unâ ſimul coctis ægri palato & votis ut plurimùm reſpondet, & ptyaliſmum feliciter promovet.

MORTONI *Sententia.*

Art. 136. Variolarum quatuor ſunt ſtadia, viz. apparatus, eruptio, maturatio, & declinatio, in quibus varia occurrunt ſymptomata, quæ diverſam medendi methodum poſtulant. *Quatuor ſtadia Variolarum.*

Art. 137. Primum ſtadium eſt à morbi ipſius inſultu uſque ad eruptionem generalem. *Primum ſtadium.* In hoc ſtadio urina tenuis & pallida, præſertim ſi adſit frequens micturitio, malè ominatur; urina rubicunda & contentis ſaturata contrarium indicat [inſolitus aliqualis dolor vehemens, præſertim colicum æmulans, eſt peſſimum ſignum.] Diarrhœa in hoc ſtadio *Diarrhœa.* non permittenda eſt, quin *decocto albo* & repetitis *laudani* doſibus eſt cohibenda, vel aſtringentibus ſiſtenda. Vomitio in hoc ſtadio non *Vomitio.* ſtatim ſupprimenda eſt, ſed potiùs [niſi valdè enormis fuerit] cum repetitis hauſtibus liquoris poſſetici carduati, vel cum pauco ſale Vitrioli leniter promovenda eſt: Evacuatione autem hâc levi peractâ, vel ſi vomitio ex morbi ipſius genio modum excedat, illicò tumultum ſpirituum compeſcere oportet, eorumque vires conſervare alexipharmaco aliquo remedio cum opiato commixto, & poſt juſta intervalla repetito; ſequens eſt formula mihi familiaris, ℞ *Aq. card. lact. alexiter. cinnam. hord. menth. ſtephan. ana* ℥ij. *ſal. abſynth.* gr. xii. *pulv. rad. ſerpent. virgin. è chel. cancr. comp. lapid.*

Contrayerv. ana ʒß. *ſyr. caryoph. vel menth.* ℥iß. m. f. julap. de quo capiat ægrotus coch. ij. iij. vel iv. quartâ quâque horâ, addendo ſingulis doſibus laudan. liquid. guttas aliquot pro re natâ. "Sanguis (inquit *Liſter*) in Variolis non "proprè mittitur, ſed ex accidente tantùm "ut ſymptomati alicui vehementiori ſuccurra-"tur." In dolore capitis, artuum vel lumborum, item in dolore pleuritico, ſeu peripneumonico, ut etiam quandoque in colico, neceſſaria eſt *venæſectio*, ut ſymptomata iſta averruncentur; *veſicatoria* etiam & *opiata* hìc locum habent; præcipuè autem in affectibus comatoſis.

Dolores ſpaſmodici.

Vigiliæ.

Ubi vigiliæ in hoc ſtadio pertinaces fuerint, non raròin proximo ſtadio exanthemata confluunt, quorum eruptioni deliria, ſpaſmi, cæteráque funeſta ſymptomata ſuperveniunt, quo nomine hoc ſymptoma venæſectione & opiatis, ut ut ſpirituum vires indè minuantur, opportunè cohibere par eſt, adhibitis interea veſicatoriis & alexipharmicis. "Inſolitus aliqualis "dolor vehemens ante eruptionem Variolarum, "privatim *dolor colicam paſſionem æmulans*, eſt "peſſimum ſignum, & ferè ſemper lethale, ut "plus ſemel obſervavi, præſertim ſi adfuerit "etiam *micturitio.*"

Stadium ſecundum.

Art. 138. In ſtadio ſecundo exanthemata parva inſtar acupuncturarum primò in facie, collo, pectore, &c. erumpunt tumore renitente & rotundo; die ſecundo baſes ſuas ampliant, & tertio (ultra quem hoc ſtadium non excurrit) in ſummitatibus acuminantur; quò longius eſt hoc ſtadium, eò periculoſior eſt eventus; in hoc ſtadio in benigniori ſaltem genere, ubi nullum adeſt funeſtum ſymptoma, haud par eſt ullo remedio naturam laceſſere, utpote quæ propriis viribus inſtructa ſine ar-

tis

tis suppetiis satis validè suo officio fungi potis est.

Art. 139. Triduo eruptionis elapso Variolæ, sicut alia quævis tubercula inflammata, concoqui incipiunt, & lympha venenata per glandulas cutaneas naturæ lege colata acrimoniâ suâ cuticulam à verâ cute separat; unde apices exanthematum, paucarum horarum spatio, primùm albescentes quadantenus intumescunt; dein lymphâ eâdem pro morbi indole & naturæ viribus citiùs vel seriùs in pus mutatâ flavescunt, aut saltem colorem cineritium vel subfuscum obtinent, ubi desinit hoc stadium. Durante maturatione Variolarum benignarum nulla exsurgit indicatio, nisi forsan adhiberi possunt *laudani liquidi* guttæ aliquot ad dolorem leniendum, & somnum conciliandum. Inter maturandas Variolas, si tardè procedant, ℞ *Lentium crassè contus.* ℥j. *ficuum ping. par.* vj. *ras. C. C.* ℥ß. *coq. in liquore posset.* ℔ij. bibatur copiosè ad libitum, & si adsit ptyalismus commodè usurpatur gargarisma sequens, ℞ *Lentium crassè contus.* ℥j. *rad. alth.* ℥ß. *ficuum ping. par.* vj. *vel* vij. *hord. mundat. p.* j. *glycyrrhiz. ras.* ℥ij. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℔iß. *colatur. add. mel ros.* ℥iß. *m.* vel gargarism. Variolos. *Fuller.* Vitentur acida in gargarismatis, nisi in maximâ deglutiendi difficultate; deficiente salivatione, promoveatur urinæ profluvium exhibendo dosin unam vel alteram pulveris Æthiopici.

Stadium tertium.

Art. 140. Stadium ultimum Variolarum est earum declinatio, in quo exanthemata pure maturo & laudabili referta primùm incrustari & scabie subflavâ obduci incipiunt; dein post unum vel alterum diem pure concrescente exsiccantur, & in arida tubercula ubique mutantur,

Stadium ultimum.

tur, quæ sensim emollita sponte evanescunt. Raró quispiam hoc morbo interimitur, nisi in declinationis stadio, scilicet in Variolis benignis; de his etenim ut plurimùm hactenus locuti sumus. Declinatio cum ἀπυρεξία, & appetitu restituto optimè significat. Petechiæ seu vesiculæ miliares in hoc stadio erumpentes funestum eventum denuntiant; deliria, vigiliæ, subsultus tendinum, &c. in hoc stadio pejus ominantur, quàm in præcedentibus: paucissimi enim vel nulli hoc modo affecti convalescunt; scabies diu pure scatens, atque inde sæpe decidens, & renascens, meliorem sortitur eventum, quàm ea, quæ derepentè exarescit; Variolæ, quæ scabie sessili & adhærenti obducuntur, malè præsagiunt.

Variolæ benignæ.

Art. 141. Ubi Variolæ fuerint figuræ exactissimè rotundæ, discretæ, & margine admodum rubro circumcinctæ, neque petechiis, eruptionibus miliaribus, vel quâvis aliâ notâ exitiali, interpunctæ, & primo maturationis die in summitate albæ, tumore turgidæ, & die secundo circa basin auctæ, & in summitate acuminatæ, minùs pellucidæ, & tertio materia in pus convertatur, eventus felix duodecimo saltem morbi die insecuturus expectandus est.

Variolarum malignarum quatuor gradus.

Art. 142. Quatuor sunt Variolarum malignarum gradus, viz. confluentes universaliter, confluentes particulariter, discretæ verùm admodum parvæ & cohærentes, maximè confertim ubique erumpentes, & denique discretæ cum petechiis & eruptione miliari conjunctis.

Gradus primus.

Primi gradûs sunt, quando cutis universa erysipelatoso tumore (maculis nigris hic illic interspersis) cum æquali superficie quadantenus crassescit; post triduum cutis albescit, & pergamenæ speciem induit; atque hæ sunt Variolæ maximè

maximè exitiales; ægrum ultra ſecundum maturationis diem nunquam ſuperſtitem novi. Variolæ ſecundi gradûs magis vulgares ſunt, quando cutis faciei ſola eryſipelatoſa eſt, & primo maturationis die pergamenæ ſpeciem refert, dum in artubus & trunco corporis exanthemata fuerint ferè diſcreta non tamen regularia; vix enim oculo diſtunguuntur ab efflorescentiâ morbilloſâ, vix apices tollunt, ſed ſæpe liveſcunt, undè mortem inſtare certò præſagire licet. Variolæ malignæ tertii gradûs ſunt, ubi quaſi diſcretæ verùm admodum parvæ & cohærentes, quæ non acuminantur, ſed cute ſolummodò conſpiciuntur, ac ſi ab urticæ plagâ exaſperatæ, donec ſub initium maturationis albeſcentes confluant, & ſpeciem pergamenæ exhibeant. Rariùs quenquam hâc ſpecie affectum, niſi ope Ptyaliſmi diutius protracti, ingentis urinæ profluvii, vel intumeſcentiæ artuum diuturnæ, ad decimum quartum vel decimum quintum morbi diem ſuperſtitem novi.

Secundus.

Tertius.

Art. 143. Gradus ultimus eſt, quando Variolæ erumpunt quidem diſcretæ figurâ & magnitudine regulares, verùm veſiculis aqueis, vulgò the *White-hives*, petechiis, vel maculis lividis in interſtitiis, præſertim in collo, pectore, & artubus diſtinctæ; atque hæ non minùs ſunt exitiales quàm confluentes.

Gradus ultimus.

Art. 144. In Variolis malignis Febris continua mali moris poſt eruptionem remanet cum linguâ aridâ, pulſu debili, &c. Neque prorſus exulat, ut in benignis ſolet: materia enim morboſa, vel propter malignitatem, vel morbi magnitudinem, per glandulas cutaneas ſatis protrudi nequit, undè dira ſymptomata evenire ſolent; nimirum hæmorrhagiæ admodum periculoſæ, quæ [ut plurimùm] (maculis purpureis

Curatio ſymptomatum.

Hæmorrhagiæ.

pureis & nigris eodem tempore in conſpectum venientibus) funeſtiſſimæ ſunt, & vix aut ne vix arte cohibendæ, niſi forſan Vitrioli fræno præpotenti (aq. ſtyptic. reg.) obſignari poſſint; *nihil tamen profecimus, ſi non unà poſſimus veſicatoriis & alexiteriis generoſiſſimis vires ſpirituum penè extinctorum denuò reſuſcitare*; venæ-

Micturitio. ſectio mortem accelerat. Micturitio licèt non adeo formidabilis, peſſimè tamen ominatur; in hoc ſymptomate ſublevando *cineres bufonum* egregias obtinent vires (ut mihi uſu compertum eſt) doſ. ℈j. cum aliis alexiteriis quartâ

Dolor Gutturis. vel ſextâ quâque horâ. Dolor gutturis & deglutitio impedita eſt ſymptoma quandoque maximè affligens & moleſtum; fauces itaque externæ ab aëris injuriis pannis laneis mollibus duplicatis muniri debent, quæ plus valent, quàm croceata, vel alia quæcunque amuleta; & uſurpentur gargariſmata appropriata, &c.

Salivatio. Salivatio copioſa, & diu protenſa cum inſigni capitis & faciei intumeſcentiâ benè ſignificat; ptyaliſmus verò brevis & derepentè ſuppreſſus, niſi profluvio urinæ, aut intumeſcentiâ extremorum excipiatur, malum omen exhibet; ſalivatio diarrhœâ excepta peſſimè ſignificat.

Poſt Variolarum declinationem inappetentia & calor hecticus. *Art.* 145. Morboſi quidam affectus quandoque poſt Variolas ſuboriri ſolent, inter quos inappetentia primum locum vendicat, quæ frequenter cum calore hectico conjuncta eſt, quo in caſu ego multo uſu doctus *alexipharmaca* (quod cæteros profeſſores ſeriò moneo) ubi calor fuerit continuus jugiter miniſtranda duco; *corticem* autem *Peruvianum*, ubi calor ſtatis periodis recurrit, cum felici ſucceſſu exhibendum impero; & deindè poſteà ad al-

Parotides, & vum ſubducendam tutò progredior. Parotides nonnunquam ſub finem Variolarum ſuboriuntur,

riuntur, quæ diu tanquam ſtrumæ ſine calore vel rubore permanent; *diſcutientibus* non ſunt tentandæ, ſed potiùs *fortibus maturationem promoventibus* tractandæ ſunt. Eâdem viâ procedendum eſt in furunculis, ſcabie ſanioſâ, ulceribus mali moris, impetigine furfuraceâ, &c. viz. *alexipharmacis* & *febrifugis* ab evacuationibus religioſè abſtinendo. Gangræna & caries oſſium poſt Variolas nullo medicamento cedunt. Tumores œdematoſi *frictionibus*, *fotibus lixivialibus* & more hydropicorum curandi ſunt. De dolore capitis poſt Variolas, (*Vide Art.* 279.)

Furunculi, &c.

Gangræna & caries.

Tumores œdematoſi.

Freindii *Sententia.*

Art. 146. Sunt nonnullæ Febres, quæ *purgantia* commodè recipiunt, ſunt etiam, quæ omninò deſiderant (ſed de hâc re nondum ſatìs accuratæ ab auctoribus traduntur regulæ) ex quibus nullam aliam æquè *purgationi* opportunam reperio, ac eam, quæ Variolas confluentes, maturitate puſtularum aut vigente aut jam inclinatâ, ſemper excipit; ea quippe Febris utì omnium maximè putrida eſt, & periculi plena, ita præ cæteris curationem hanc aptiùs recipit. Atque hanc præ aliis medendi rationem in putridis hiſce Febribus, quæ Variolis ſuperveniunt, ſuadet Sydenhamus. Mihi quidem ſæpius uſu venit, ut in Variolarum ſtatu, ubi puſtulis exareſcentibus Febris nihilo ſeciùs invaluerit, ad *purgantia* confugerem, quæ ita periculo vacare, ita commodè adhiberi poſſe expertus ſum, ut multorum vitas ab hâc maximè medendi viâ conſervatas eſſe haud abſurdè dixerim. “ Doctrina de uſu *phlebotomiæ* & *catharſis* in Variolis confluentibus “ poſt imperfectam criſin in literis à peritiſſi-

Purgationis uſus in Febre ſecundariâ.

 “ mo

" mo D. *Cade* ad eundem datis ſuccinctè ad-
" modum continetur; en ejuſdem ſummari-
" um!

Quando neque venæſectio neque catharſis conveniunt.

Art. 147. In Variolis confluentibus, quamdiu faciei tumor & inflammatio manet, & ſaliva rectè fluit, à *venæſectione* & *catharſi* (pari ratione ac furunculo maturante) prorſus abſtinendum eſſe duco. Scilicet, nè iſtæ evacuationes, materiæ morbidæ à maſsâ ſanguineâ ſeparationem, & per puſtulas, tanquam per tot phlegmonas, (cui unico hoc tempore natura incumbit) ejectionem obturbarent. Inſuper, procedente morbo, ſi eo tempore, quo facies detumere, & ptyaliſmus decreſcere incipit (quod die nono vel decimo ab eruptione accidit) ſi his, inquam, diebus manus debito modo tumeant, & nulla malæ notæ appareant ſymptomata, haud omnino (me judice) vel *phlebotomia vel catharſis*, adhuc indicatur; ſed totum negotium rectè committitur naturæ. Interim tamen in hoc morbi ſtatu *enema* quotidie injiciendum præſcribo, quo alvum fæcibus exonerare, & Febris furorem coercere curo.

Quando utræque evacuationes ſunt neceſſariæ.

Art. 148. Attamen, facie diebus prædictis criticis detumente, quoties (quod nimis frequenter evenit) puſtulæ corporis non turgent maturo pure, nec manus intumeſcunt; undè (nempè à materiâ morbidâ in ſanguinis maſſâ remanente eamque inquinante) ardens Febris naſcitur; reſpiratio brevis & frequens oritur, corporis jactatio, & obſtinatæ (narcoticis incaſſùm exhibitis) vigiliæ urgent; quoties equidem diris his ſymptomatibus vexatur æger, medico incumbit per *venæſectionem* & *medicamenta leniter purgantia*, ſæpiuſque debitis intervallis repetita, humorem peccantem detrahere, & eo, quo poſſit, modo, laboranti, ſubvenire.

venire. In Variolis denique confluentibus, licèt facies & manus & pustulæ corporis debito modo, ac tempore, intumuerint, & saliva satis copiosè statuto tempore fluxerit; si tamen, Ptyalismo desinente & dictis partibus jam subsidentibus, Febris utcunque (quod in hâc morbi specie ut plurimùm accidit) gravior assiduè inhæreat, & symptomata, ex hâc nata, (utpote anhelosa respiratio, vigiliæ, anxietates, cum pallidâ & dilutâ urinâ) indesinenter urgeant ægrotantem; rebus sic stantibus, necesse habet medicus sanguinis quantitatem *venæsectione* minuere, (nimirum ut exinde pars reliqua magis placidè per vasa fluat) & materiam morbidam (quæ per pustulas, jam induratas & crustâ obductas ampliùs transire nequit) *Catharsi* sæpius repetitâ evacuare: his enim evacuationibus omissis, semper evenit, ut vel memorata symptomata indies augeantur, & inter diem duodecimum & vicesimum quartum lethalia evadant; vel humor putridus in pulmonibus extravasetur, eorumque vesiculas corrumpat; undè ægrotus miseram vitam paulisper trahit, & brevi moritur tabidus.

Art. 149. Anhælosæ respirationi, crisi superveniente *phlebotomia* feliciter ac unicè occurrit, quæ nisi confestim peragitur, actum erit de ægroto, neque hoc in casu pulsus humilis & angustus me terret; quippe sæpiûs observavi vacuato sanguine arteriam fortiùs vibrâsse: unde constat pulsûs obscuritatem non infirmitati virium, sed humoris lædentis oneri, deberi. Venæsectio tamen mictum cruentum non modò non cohibet, sed auget, & mortem in procinctu stantem accersit: hoc tamen funestum fati impendentis prænuntium (Camphorâ bis in die exhibitâ & acidis largâ manu propinatis)

In anhelosâ respiratione phlebotomia est unicum remedium.

In mictu cruento est nociva.

natis) amovi, ægróque brevi morituro ad tempus succurri: sed ut vera fatear, ne unum quidem Variolis affectum, cui urina cruenta fluxerit, diem decimum sextum ab eruptione supervixisse notavi. De rationibus, quibus innititur hæc praxis, videatur auctor. "Atque "ita *purgationis* methodum in Febre secundariâ "tanquam unicam salutarem venditant D. "*Freind* & alii apud illum nonnulli magni "nominis medici: Ego verò, qui sum tardioris ingenii, rurique dego, de hâc re aliquantò dubius adhuc hæreo. Hi viri, ingentia certè artis nostræ lumina, seculique "ornamenta, satìs ingeniosè ratiocinantur, omnesque ferè summâ eloquentiâ victos in illorum sententiam facillimè descendentes inveniunt: sed solâ experientiâ duce cautè "admodum progredi decet. In praxi meâ "per viginti circiter annos *clysmatum* injectionis utilitatem deprehendi; sed *cathartica non nisi rarissimè propinare ausus sum.* Optandum "erat, quòd viri præfati meritissimi numerosiorem historiarum seriam tam morientium "quàm viventium protulissent, ut in re adeo "ancipiti æquius judicium ferre potuerimus.

Farrago *Sententiarum.*

Variolæ morbus novus.

Art. 150. Variolas esse morbum novum satis demonstratur, quòd in multis mundi partibus nunquam visæ fuerunt, ut apud *Indos occidentales* ubi nunquam apparuerunt, nisi postquam Hispani eo pervenêre; siquidem per contagionem Æthiopis cujusdam, illuc delati, magnam Indorum partem sustulerunt, ut testatur R. à *Fonseca.* Helbigius indubitanter affirmat incolas *Indiæ orientalis* Variolas nunquam tentasse ante commercium *Hollandicum.*

Art. 151.

Art. 151. In Variolis *Alſaharavius* omnes infrigidantes medicos noſtri ſeculi multis paraſangis anteivit; maximè in primo Variolarum tempore, nempe, in ſanguinis miſſione ad ſyncopen, & frigidæ immenſâ quantitate, & confertim exhibitâ, potione; eâque ſæpius repetitâ, paucis horis; at quantum video, ſine ſucceſſu; his enim non obſtantibus, venenum intra habitum corporis reſtitabat. *Regimen frigidum.*

Art. 152. Illud tantùm (inquit *Liſter*) curioſiùs animadverti (in Variolato cum maculis purpureis hæmorrhagiâ narium & mictu ſanguineo) ſanguinem refrigeratum tenerrimum fuiſſe, & ejus craſſamentum rubrum vel molliori pennæ plumâ percuſſum facilè dividi potuerit. In aliis autem multis, quibus urina cruenta ſanguinem è brachio miſſum adeo aquatum, putridúmque eſſe vidi, ut fluctuaret craſſamentum in vaſe, non aliter quàm ipſum ſerum; neque ullum ſervatum memini in tantâ peſtilentiâ, (76.) " Variolæ præcedente crapulâ accidentes, " ut etiam luxuriæ & intemperantiæ deditis, " plerumque graviores ſunt, & peſſimi moris, " & ferè ſemper lethales. " *Sanguinis textura in Variolis malignis.*

Art. 153. In Variolis confluentibus (inquit idem author) hunc in modum præſcripſi; ℞ *Croc.* ℈i. *cochinel.* ℥ß. *ſaccar. tantillum*; *m. pro chart.* viij. *capiebat ægra unam quartâ quâque horâ cum coch.* i. *vel* ij. *aq. theriacal. per triduum & poſteà ſextâ quâque horâ*; *item diacod.* ℥j. *manè & veſperì*, *& convaluit*; & pro aliâ fœminâ ad eundem ferè modum, ℞ *Croc.* ʒß. *cochinel.* ℥ß. *ſacchar. caud.* ʒj. *m. pro chart.* vj. *cepit unam tertiâ quâque horâ.* *Vires cochinel in Variolis confluentibus.*

Art. 154. Ego (inquit idem) neminem bis infectum memini, præter unam fœminam, quæ in *Rariſſimè aliquis bis inficitur.*

in hâc urbe [*Eboracensi*] me teste, intra annum Variolis bis decubuit, & convaluit.

Signum salutare.

Art. 155. Nihil observatione dignius est (inquit *Ettmullerus*) quàm anhelitus & vox in Variolis; ubi enim promptè rectéque agitur respiratio, vox facilè sequitur, neque raucescit, admodum salutare signum est. *Stercus equinum* in Variolis est sordidum quidem, sed egregium remedium, promovet sudorem, præservat guttur, &c. à quibusdam etiam deprædicatur *Stercus ovinum.* " Nec locum infimum obti-" net oleum sem. lini, vel amygdalarum dul-" cium, ut practicis quibusdam peritis satis " notum est. Quodnam sit istud remedium, " cui vires supereminentes *Waldschmidius* & *Do-" læus* attribuunt, planè nescimus: optandum " sanè esset, quòd tale medicamentum, de " quo loquuntur in morbo tam exitiali, in re-" rum naturâ reverà daretur. De hoc reme-" dio hæc habet *Waldschmidius*; utimur *alio " quodam remedio in formâ liquidâ*, quod à pri-" mis statim diebus usque ad finem in adultis " ad cochleare unum dari potest, quo ipso " puto reconvalescentiam, divinâ adjuvante " gratiâ, certè promitti posse, ut ut gravissi-" ma adsint symptomata; præcipuè autem " hoc remedium est dicatum *inflammationi*, " quo & externè uti possumus. Et alibi; om-" nibus commendo *liquorem contra Variolas* à " D. D. *Dolæo* & me millies expertum, quem " & nos unà invenimus. Multò uberior est " *Dolæus* in hujusce specifici laudibus, ut & " videre licet, p. 574.

Remedia nonnulla singularia.

Art. 156. " Variolæ acu perforatæ tardiùs " curantur, & crustas diutiùs retinent, undè " cicatrices fœdiores relinquuntur; ideóque

" naturæ

" naturæ ſatiùs ſunt relinquendæ." Maculas a Variolis relictas (obſervante Barbette) præprimis delet *oleum myrrhæ per deliquium ex albuminibus ovorum paratum*, ut & *oleum vitellorum ovorum.* " Si quis linimentum velit, " ſequens in uſu apud medicos *Londinenſes* eſt " elegans præſcriptum; ♃ *Ol. amygd. dulc.* ℥iß. " *cer. alb. ſperm. cet. ana* ʒj. *balſam. Gileadens.* " ʒß. *f. ſ. a. liniment.*" Ulcera corroſiva (inquit *Bonetus*) in facie & alibi optimè ſanantur cum *ſpiritu vitrioli melle roſaceo ad ſufficientem aciditatem permiſto*; ſemper reſpondent voto medentis, etſi dimidiam genam ulcus abſumpſerit. *Ulcera corroſiva.*

Art. 157. Remedia in hoc morbo inſigniora, præter jam memorata, ſunt, quæ ſequuntur; *Kermes, gum lacca, viperina, cinnabaris antimonii, tinctura bezoardica, tinctura corallii, decoctum rubicundum, decoctum varioloſum, gargariſma varioloſum, lohoch rubrum, unguentum de biſmuth, ad foveas Bat. &c.*

Inoculatio Variolarum.

Art. 158. Medicorum eſt morbos curare non inferre; dices tamen medicum peritum ac probum humanarum infirmitatum providum morborum futurorum occaſiones præſcindere, vel ſaltem leviores reddere, æque ac præſentes ſanare, omni arte decere: Si hoc non concedatur, quamobrem venæſectionem imperamus, emetica, & cathartica adhuc ſanis & vegetis prophylaxeos gratiâ propinamus. *Proœmium.*

Art. 159. Inoculatio Variolarum eſt nova praxis à *Conſtantinople* ad nos nuperis annis tranſlata; & mirum eſt, quantâ expectatione recepta fuit, quantâ induſtriâ exculta; ſtatim incredibiliter inclaruit: in ipſâ domo regiâ, in *Nova praxis.*

multorum procerum & optimatum familiis magnâ oſtentatione celebrata fuit; quo eventu & quali ſucceſſu eandem exercentes ediderunt. Nihilominus ſub tantis auſpiciis & tam magnis exemplis inter *gentem popularem* minùs increbuit; noſtrorum hominum genio & cogitandi modo vix ritè quadrare videtur. Quoad fas, & an cum bonâ conſcientiâ fieri poſſe multùm variéque litigatur; de certitudine & incertitudine Variolas genuinas producendi, itemque an alios etiamnum morbos, & humorum contaminationes, unà cum Variolis, implantari poſſe vehementer ac ſtrenuè diſputatur. Mihi quidem neque otium neque facultates ſuppetunt tantas componere lites.

Operatio. *Art.* 160. Interim inoculationis operatio ad hunc modum facillimo negotio peragitur. Imprimis in promptu comparandum eſt exiguum pus (guttæ v. vel vj. putà) ab adoleſcente Variolis diſcretis decumbente, inter maturandum depromptum, quod parvâ phialâ vel pyxide incluſum loco operationi aſſignato deportandum eſt, ubi omnibus præparatis inoculando vulnuſcula duo infligenda ſunt, unum in brachio, alterum in crure lateris oppoſiti; & pus prædictum penicillis applicandum, & ligaturis firmandum; non opus eſt, ut inciſiones fiant profundiores quam per cutem, neque grano hordei longiores penicilli ad finem 24. horarum removendi ſunt, & ulcera emplaſt. Diachl. vel foliis braſſicæ operienda, & in futurum ſemel vel bis in die pro ratione quantitatis puris ibidem ſcatentis detegenda & medicanda. Hoc facto morbus ſenſim producetur, & ſymptomata ſequentia plerumque exoriri ſolent.

Symptomata ſuperventientia. *Art.* 161. Circa diem octavum poſt operationem erumpere ſolent puſtulæ, iis, quæ in diſcretarum

cretarum genere ordinariò contingere ſolent, haud diſſimiles, præeunte febriculâ, & reliquis uſitatis ſymptomatis, ſed mitioribus. Quoad loca inciſa, 4to die rubeſcunt, & inflammantur, die 6to ad ſuppurationem vergunt, & pus ichoroſum emittunt. Sub eruptione quidem puſtularum invadente Febre ulcuſcula paulò minùs fluunt; poſt verò eruptionem, uſque ad declinationem Variolarum pus indies augetur, ex quo tempore iterum ſenſim diminuitur; ita ut ſpatio quinque hebdomadarum ulcera plerumque penitùs clauduntur. Quanto major eſt evacuatio puris per ulcera hæc artificialia durante morbo, tantò mitior erit morbus. In genere obſervatum fuit Variolas per inoculationem inductas diſcretas eſſe, periculo ut plurimum vacantes, puſtulas perpaucas, cuti foveas rarò relinquentes. Subſequuntur ſæpiſſime in variis corporis partibus tubercula & abſceſſus, nonnulla quidem levioris momenti, interdum verò mali moris, & difficillimæ curationis.

Art. 162. Ad corpus inoculationi præparandum multi multa loquuntur de Venæſectione, de uſu emeticorum, & catharticorum, &c. Sed profectò, ſi inoculandus ſit ætatis juvenilis, boni habitûs, & abſolutè ſanus, nihil horum neceſſarium videtur. Sufficit temperati regiminis ad tempus ante operationem obſervatio. Operatione peractâ inoculato ſolitum vivendi morem perſequi conceſſum eſt, niſi quòd fortaſſis carnium nimis liberalem indulgentiam prohibere prudentis erit. Morbo incepto idem regimen ac in Variolis diſcretis, modo ordinario contractis, obſervandum eſt, & ſi medicatione aliquali opus ſit, Variolæ ino- *Præparatio & regimen.*

 culatione

culatione inductæ eandem poſtulant medendi methodum.

Febris Peſtilentialis & Peſtis.

Diemerbroeckii *Sententia.*

Peſtis definitio. *Art.* 163. Peſtis eſt morbus peracutiſſimus, pernicioſiſſimus, & maximè contagioſus, ex maligno & occulto ſpiritibus calorique nativo totâ ſubſtantiâ infeſtiſſimo inquinamento ortus, à quo omnium viſcerum, & imprimis cordis, functiones læduntur.

Diverſum quid a Febre. *Art.* 164. Peſtis eſt diverſum quid à Febre, & Febris eſt tantùm ejus ſymptoma, ut multoties obſervavimus, ac proinde nonnulli Peſtem malè per Febrem definiunt, cùm Febris non ſit de ipſius eſſentiâ, ut infrà probabitur.

Signum Peſtem præſagiens. *Art.* 165. Inter ſigna Peſtem præcedentia & præſagientia ſequens *Noviomagi* obſervatum fuit, nimirum, maxima & incredibilis inſectorum copia, qualis vix unquam viſa fuit, ut culicum, papilionum, ſcarabæorum, crabronum, cicadarum, omniumque maximè muſcarum, quarum utroque anno ſtupenda ubique copia reperiebatur, ut ædium interiorum parietes undique muſcis conſiti viderentur, & foris ipſe aër multis in locis quaſi muſcarum nubibus obfuſcaretur.

Cauſa. *Art.* 166. De cauſis Peſtis maximè ardua inter medicos quæſtio movetur. In eo conveniunt omnes, illam excitari à cæcâ quâdam pernicie, & inexplicabili aëris labe; ſed undè labes illa emerſerit, quomodo aër tantum vitium contraxerit, quid hoc elementum inquinaverit, de eo dubitant, & in eo inveni-

endo

endo laborant omnes. Prima & primaria causa est *justissima summi Dei ira propter hominum peccata*; ab hâc causâ promanat illud τὸ θεῖον, quod pesti inesse animadvertitur, cujus etiam Hippocrates sæpe mentionem facit: & hoc omni ævo creditum fuit tam apud Gentiles, quàm apud Judæos, & Christianos; idem quoque sacræ literæ passim plus satìs confirmant. Nos arbitramur Hippocratem per τὸ θεῖον intellexisse causam quandam morbificam, præter naturæ ordinem ac potentiam, à diis è sublimi immissam, vel in & ex aëre de novo ab ipsis suscitatam, cujus essentia nec in certâ elementorum mistione, nec in manifestarum qualitatum intemperie, nec in magnâ aliquâ putredine, consistit, sed in novo quodam veneno, præternaturaliter à diis in hoc sublunari mundo suscitato.

Art. 167. Cum aër à venenoso inquinamento incipit alterari, pollui, ac ad venenositatem disponi, incipit simul etiam rebus sublunaribus valdè infensus & noxius esse, interdum armentorum magnas strages edere, interdum segetes & terræ fructus corrumpere, inter genus humanum Febres malignas & Pestilentiales generare, & mox ipsam Pestem. *Quomodo incipere solet.*

Art. 168. Contagium est communicatio inquinamenti ab uno corpore in aliud, sive illa actio communicationis fiat per immediatum contactum, sive per medium; requiritur autem apta dispositio ad hujusmodi seminarium recipiendum, aliàs non communicabitur. Pestilens venenum cum vestibus, aliisve rebus ad alias civitates & regiones deferri videmus. *Inexplicabilis quidem est hominum dispositio, quoad contagium recipiendum, vel non*; in aliis talis est, ut à Pestilenti veneno statim afficiuntur, *Contagii communicatio.*

in aliis talis, ut difficulter ab eo lædantur, in aliis talis, ut eidem sine ullâ noxâ resistere possint.

Febris pestilens unde. *Art.* 169. Febris Pestilens, Pestis comes, non oritur à veneno Pestilenti, sed mediante putredine, id est, non generatur propterea quòd humores à veneno Pestilenti inquinantur, sed quòd cor Pestilenti veneno irretitum, obrutum, plurimumque debilitatum, inquinatos humores debito modo neque coquere, ac dilatare, neque regere, & satìs dispellere possit; qui hâc de causâ putrescunt, caloremque præter naturam concipiunt, sicque Febrem excitant; quæ ob dictam causam ordine posteriorem necessariò est diversa ac separabilis à Peste, ejusque symptoma. Hoc ipsum confirmant dogmata & auctoritas tam veterum quàm neotericorum, nec minùs quotidiana praxis, & obvia exempla.

Pestis symptomata. *Art.* 170. Multa symptomata horrenda & gravia Pestem comitantur, quorum nonnulla sunt ei magis propria, ut bubo, anthrax, & exanthemata; alia autem aliis morbis communia, quorum primaria hæc sunt, capitis dolor, phrenitis, sopor, vigiliæ, anxietas, debilitas seu magna virium prostratio, visus turbulentus, cordis palpitatio, linguæ siccitas, vomitus, singultus, lumbrici, fluxus alvi, hæmorrhagia narium, menstruorum profluvium, sanguinis mictus, sputum cruentum, dolores lateris, hepatis, renum, aliarumve partium.

Art. 171. Bubones & carbunculi fiunt, à veneno Pestilenti, quod cor ex sese per arterias ad alias partes expellit. *Bubo.* Bubo est tumor dolorosus earum glandularum, quæ sitæ sunt retro aures, & in collo, sub axillis, & in inguinibus. *Carbunculus.* Carbunculus à pustulâ plerumque ortum

tum ducit, & est partis alicujus gangræna, dum est in fieri, & sphacelus, dum est in facto; nullâ vi naturæ aut artis edomari, & in pus converti, potest, sed integer à vicinis partibus separatur. Carbunculi non habent certa determinata loca, in quibus exoriantur, sicut bubones, sed in quâcunque corporis parte excitari possunt: modò enim conspiciuntur in thorace, vel collo; modò in abdomine, vel dorso; modò in brachiis, vel cruribus; modò in manuum pedumve digitis; modò unus aut alter, modò plures simul, vel in unâ vel in diversis partibus: imò sæpe etiam in partibus internis oboriuntur, ut in pulmonibus, ventriculo, renibus, *&c.*

Art. 172. Exanthemata Pestilentialia sunt maculæ purpureæ vel rubræ, vel nigræ, vel violaceæ, ut plurimùm rotundæ, aliquando latæ, oblongæ aliúsve formæ, in summâ cute efflorescentes. *Exanthemata.*

Art. 173. Acutorum morborum (inquit Hippocrates) incertæ admodum ac fallaces sunt prædictiones. In Peste *Noviomagensi* observavimus sextæ diei crises semper certò lethales fuisse. Quicunque circa novilunium aut plenilunium Peste corripiebantur, ii maximè de vitâ periclitabantur. Prostratio virium in morbi principio, animi deliquia, & cordis palpitationes plerumque lethalia signa erant; pulsus intermittens semper lethalis; sopores, sternutationes, motus tremuli, delirium, dolor in gutture, & raucedo, anhelitus fœtens, malè ominantur; Pleuritides semper lethales; suppressio alvi bonum signum, spem salutis exhibens; alvi fluxus contrarium, cum hoc vix centesimus æger evadebat; sanguinis per sedes vel urinas signum lethale, ut & menstruorum *Signa prognostica.*

fluxus,

fluxus. Quo citiùs bubones prodibant, tanto meliores, si sine Febre, vel ante Febrem, prodirent, salutis magnam spem dabant, & contrà; si in emunctoriis loco bubonum emergent carbunculi, gravissimum periculum indicabatur. Si carbunculi tardiùs prodirent, malum, & si valde multi, pessimum; in locis carnosis, meliores, in nervosis, periculosiores; maculæ purpureæ, nigræ, virescentes, violaceæ, quocunque tempore apparentes, semper lethales erant; cum rubris nonnulli evadebant, etsi paucissimi.

Prophylactica. *Art.* 174. Præstantissimum & certissimum prophylacticum à Peste est *fuga cum timore Domini copulata*; recessûs circumstantiæ in sequenti versiculo continentur;

Hæc tria tabificam tollunt adverbia Pestem,
Mox, *longè*, *tardè*, *cede*, *recede*, *redi*.

Nullum melius Pestilentis aëris correctorium in rerum naturâ datur quàm ignis, ut multiplex experientia comprobavit. Hippocrates famosam illam Pestem, quæ ex Æthiopiâ Græcos invaserat, olim per ignes edomuit, & extinxit: jusserat enim per totam civitatem accendi ignes luculentos nocturnis præcipuè temporibus, ut aëris inquinamenta purgarentur. Ignis ligno juniperino vel fraxineo nutritus ad venenatas aëris corruptiones emendandas multum valere creditur. Accensio *sulphuris* & *pulveris pyrii* aërem purificat, & ejus corruptionem abigit; idem facit crematio *succini*, *thuris*, *picis navalis*, &c. Item suffumigium *aceti* cum ferro candente vel ignitis lateribus excitatum.
Diæta. Quoad diætam consultum est Pestilenti constitutione temperantiam colere, quæ magnopere ad sanitatis conservationem prodest; omnis verò repentina mutatio periculosa est; quapropter

propter à consuetâ victûs ratione subitò discedere maximè periculosum esset. Malum est vigente Peste jejuno stomacho in publicum exire. Carnes porcinæ maximè damnosæ censentur. Omnia dulcia vitanda sunt. Vinum temperatè usurpatum prodest; sed ejusdem abusus est valde periculosus: Mercurialis testatur Patavii & Venetiis se vidisse bibaces plurimos extinctos esse, qui existimabant vinis generosis se propulsaturos esse Pestem. Vestes laneæ & crassiores inquinamentum contrahunt, & conservant; præferendæ sunt itaque vestes ex serico tenuiore vel satino, aliove simili. *Phlebotomiam*, quamvis à multis veteribus & neotericis medicis summè laudatam, nos tanquam valdè periculosam, & damnosissimam, planè rejecimus; experientiâ enim constabat Pestis invasionem brevi post venæsectionem iis, qui præservationis gratiâ adhibuerunt, insecutam esse, quapropter omnibus prohibuimus. Cauteria seu potiùs fonticulos plurimi insignes medici summopere commendant, & eorundem insignem utilitatem nos quoque multoties vidimus. Prophylaxeos gratiâ in corporibus sanis & firmis sat erat, ut alvus servaretur libera, non fluida; in cacochymicis verò paulatim ac clementer alvum subducere necessarium duximus, & præ reliquis, cum Pil. Ruffi, utpote quæ tot sæculorum experientiis ad Pestilentem malignitatem comprobatæ sunt. “ Usu sulphuris communis *Hippocrates* Pestem “ istam famosam Græciâ abegit: suffitus ejus “ pro aëris emendatione & pro potûs medicatione perquam laudatur, utì quasvis corruptiones & alterationes, ita sanguinis putredinalem alterationem præcavet. In graviori “ malignitate indusium & vestimenta impræ-

Venæsectio.

Fonticuli.

“ gnari

" gnari poſſunt cum *fumo ſulphuris.* " Ettmuller.

Antidoti. *Art.* 175. Quoad antidotos; inter ſimplicia imprimis duo commendavimus; primum erat *tabacum*, nempe illius fumus per tubulum ſeu fiſtulam ore attractus, & poſt paucam retentionem indè rurſus dimiſſus, quemadmodum ordinariè à fumi ſuctoribus ſumi ſolet, illius uſum in hâc peſte tam in meipſo, quàm in plurimis aliis, inſigniter profuiſſe obſervavimus. Alterum erat *radix Helenii*, vel ſicca maſticata, vel in pulvere ſumpta, vel ſaccharo condita; de antidotis aliis compoſitis conſulatur auctor Cap. x. Pauperibus conſulimus, ut quotidie manè duo vel tria cochlearia *aceti vini optimi* biberent, atque illud in hâc Peſte animadvertimus fuiſſe unum ex optimis præſervativis; quamplurimis etiam ſpongiam cum *aceto theriacali* ebriam naribus frequenter admovendam dedimus.

Authoris vivendi modus. *Art.* 176. Quod ad meipſum attinet, mirabantur quidem multi, quòd ego, qui quaſlibet ædes infectas indiſcriminatim inviſebam à tantâ contagii violentiâ non læderer; imprimis, nec terrori, nec iræ, nec mœrori, locum concedebam; ſi fortè meipſum aliquo modo contriſtatum perciperem, tum tribus quatuorve vini hauſtibus aſſumptis cor exhilarabam, atque ita triſtitiam fugabam. In victu utebar cibis euchymis; potus mihi erat cereviſia communis, ut & vinum album tenue vel mediocre, quo interdum uſque ad hilaritatem, nunquam ad ebrietatem, utebar. Mane inter horam quartam & quintam ægros inviſurus nihil omnino cibi aut potûs aut medicamenti aſſumere potui, ſed *oblatis Deo precibus* ſolummodo *aliquot grana Cardamomi minoris* maſticando jejunus primos

ægros

ægros invisebam usque ad horam sextam: Tum vel *theriacæ* vel *diascordii* pauxillum, vel *corticem aurant. conditum*, vel ut plurimum *radicum helenii* conditarum tria quatuorve frustula comedebam; circa horam septimam vel octavam frustum panis cum butyro & caseo ovillo viridi jentabam, superbibendo haustum cerevisiæ; quandoque haustum *vini absynthitis* bibebam; circa decimam, si per otium liceret, fistulam unam *tabaci* exsugebam, & post prandium duas tresve, nec pauciores post cœnam; sæpe etiam intermediis horis post meridiem duas tresve fistulas sumebam: Si autem ab ægrotorum fœtore me vel tantillum alteratum sentirem, statim postpositis omnibus negotiis, qualicunque diei horâ foret ad *tabaci* usum fugiebam: nam, ut verum fatear, *tabacum* pro primario præservativo semper habui, & reverà tale esse, non solâ ratione doctus sed experientiâ edoctus comperi; neque aliud melius pro ordinario usu hactenus inventum fuisse existimo; sed observatu dignum est, *quòd non nisi insuetis auxiliabitur fumisuctio*; quapropter ego solo *tabaco* contentus nullis aliis suffumigiis utebar, & posteà ejus usum rursus dereliqui.

Art. 177. Circa Pestis curationem semper plurimum hallucinati fuerunt omnes medici, dubii causarum, dubii remediorum. Causa enim morbi adhuc latet, neque ullum hactenus remedium proprium inventum est par tanto malo. In Peste actu laborantibus à *venæsectione* religiosè abstinendum est; *purgantia* quoque & *vomitoria* maximè fugienda sunt; alvi constipatio non est metuenda, etiamsi in longum protrahatur, utpote quam nullus nocuisse animadvertimus. In ipso morbi principio statim ad *antidota* & *sudorifera* confugiendum est: hæc autem remedia Curatio.

remedia *alexipharmaca* dicta multa sunt ac varia; quæ variis modis miscentur & componuntur pro morbi ipsius genio & reliquis circumstantiis, quarum decisio ex medici judicio dependet, neque certis regulis determinari potest. Simplicia primaria sunt quæ sequuntur, *radix petasitidis, aristolochiæ, helenii, bistort. zedoar. gentian. angel. ering. scorzoner. serpent. virg. fol. scordii, rutæ, card. ben. absynth. rorismarin. flores croc. calendul. sambuci, fructus berber. poma cydonia, citrea, aurant. limon. eorumque cortices, acetum simplex, sambucinum* & *calendulatum*; *aromata, myrrha, camphora, succinum, vipera*, &c. Compositiones sunt ferè infinitæ, quamplurimarum formulæ apud authorem videri possunt. Author suspectum habet *crocum*, quoniam cerebrum petere solet; *camphora* à quamplurimis valde laudatur, item *flores sulphuris*, & *sal absynthii*; commendantur etiam *oleum vitrioli* & *oleum sulph. per campan.*

Simplicia.

Methodus medendi.

Art. 178. Curationem sequenti methodo instituimus; imprimis cubicula nitida servari, & ter quaterve de die aërem suffumigiis alterari jussimus, & statim ægris (morbi primo, secundo, vel tertio die) *potiunculam sudoriferam* exhibuimus, iisque benè stragulis contectis, sudores copiosos per duas tres pluresve horas (habitâ semper virium ratione) promovimus; qui, si difficiliùs prodirent, arenam calefactam siccam lineis saccis infusam pedibus, axillis & inguinibus apposuimus. Si à primo sudore non levarentur ægri, post paucas horas sudoriferum de novo repetendum est; si post secundum sudorem Febris cum aliis symptomatibus adhuc incresceret, nec quidquam levarentur ægri, pessimum erat indicium: post decem vel duodecim horas & sequentibus diebus adhuc quater vel quinquies

quinquies (prout neceſſitas exigere videbatur) *ſudorifera* reiteravimus. Intermediis autem horis varia *antidota* ad veneni violentiam extinguendam, ut & *condita corroborantia*, ac *putredini reſiſtentia*, vel *apozemata convenientia*, aliaque quæ malignitatem à centro ad peripheriam pellebant, nec non cibos quoſdam liquidos facilis digeſtionis, & antidotali condimentorum qualitate alteratos, exhibuimus. Symptomatum quoque morbo conjunctorum diligentem rationem habuimus, de quibus proximo loco dicemus.

Art. 179. Inter ſymptomata, quæ Peſtem comitantur communiſſimum eſt Febris maligna peſtilens, quæ ut plurimùm gravis & periculoſa exiſtit. Hanc nos, durante hâc conſtitutione, eodem ferè modo, ſicut ipſam Peſtem, tractavimus, & *ſudorifera* atque *antidota* ad illius curationem maximè profuiſſe obſervavimus dummodo abſtineremus à calidioribus, vel, ſi iiſdem uti placeret, *alia frigida*, ut *acetum*, *ſuccum citri*, &c. admiſceremus. Vigilias in Peſte non magnopere metuendas eſſe docuit experientia; ſed ſopor in principio maximè damnoſus & mali ominis erat; ſi ad ſomnum nimis proclives eſſent (quod admodum familiare erat) illos primo die à ſomno ſtudioſiſſimè prohibuimus, uſque dum alexipharmaco aſſumpto priùs benè ſudâſſent. Ad anxietatem, virium debilitatem, & vomitum, miraculoſè profuerunt remedia pauca ſequentia: primum erat hæc mixtura; ℞ *Conſerv. roſar. rub.* ℥iſs. *diaſcord.* ʒiij. *vel* iv. *aq. noſtr. theriacal.* (Art. 192.) ℥iv. *ſucc. limon. recent. ac. cinnam. ana* ℥iſs. *m.* ſtent per horam unam aut alteram; deinde per linteum colentur, colaturæ add. *confect. de hyacinth. ſine moſcho* ʒj. *m.*

Curatio ſymptomatum Febris.

Vigiliæ.

Sopor.

Anxietas, virium debilitas & vomitus.

Secundum

Secundum erat hoc linimentum; ℞ *Ol. nuc. moscat. express. ol. scorpion. vel laurin. theriac. androm. ana* ℥j. *ol. junip.* ℈ſs. *succin.* ℈j. *garyoph. vel cinnam. gut.* iij. *m. f.* linimentum pro scrobic. cordis, & ventriculi regione inungendis, bis terve de die superponendo hanc pastam ad ignem calefactam; ℞ *Rad. calam. arom. nuc. moscat. ana* ℥j. *garyoph. benzoin. ana* ℥ſs. *fol. menth.* ʒij. *pulverizatis add. mic. panis secalin.* ℥iij. *vel* iv. *acet. rosac. q. s. f. pasta.* Ad linguæ ariditatem post varias alias collusiones tentatas solam *aquam simplicem* plus profuisse animadvertimus. Nihil perniciosius quàm hæmorrhagia narium, & menstruorum, & sputa cruenta; quàm citissimè omni arte sistendæ sunt, aut actum erit de ægris. Illud sæpissime observavimus, si alvi fluxus in principio non sisteretur, posteà planè incurabilem in omnibus fuisse.

Siccitas Linguæ.

Hæmorrhagiæ.

Bubonum curatio.

Art. 180. Bubonum curationem per suppurationem omnino tentavimus; quamprimum igitur ægri, sive in ipso morbi principio, sive in progressu duritiem aliquam cum dolore sentirent pone aures, in collo, sub axillis, vel in inguinibus, huic plerumque ad citiorem tumoris provocationem, & maligni ichoris extractionem, *vesicatorium* in inferiore ejusdem parte applicavimus, ita ut *vesicatorium* ipsam duritiem attingeret, ut hoc modo ulcere facto locus apertus teneatur, & damnosi ichores meliùs effluant (*cucurbitulas* minùs approbamus;) secundâ die ut noxia materia ad bubones attrahi, ibique digeri, ac suppurari posset, toti tumori *cataplasmata attrahentia & emollientia*, ac *suppurantia* imposuimus, quibus præter alia etiam *cæpæ*, *stercus columbinum*, *fermentum panis acidum* & similia admista erant; nonnul-

lis

lis etiam *solas cæpas sub cineribus aliquantum assatas*, & deinde contusas, pauco *theriacæ* & *butyri insulsi* admixto cataplasmatis formâ biduo vel triduo imposuimus; cum autem tumorem jam satis magnum esse, atque ad maturationem tendere videremus, tunc attrehentia ampliùs non addidimus, sed *solis maturantibus* usi sumus, ut tumores citiùs ad suppurationem perduci possent. Sæpè ab ipso principio usque ad perfectam suppurationem hoc solum emplastrum imposuimus, quod omnibus intentionibus satisfaciebat, eoque solo tumores ad integram sanationem non raro perveniebant; ℞ *Gum. galban. acet. dissolut. empl. oxycroc. diachyl cum gummis ana* ℥j. *misceantur.* Notandum tamen nos quibuslibet tumoribus non imposuisse *fortiora attrahentia*, sed tantummodo iis, qui sub axillis, & in inguinibus oriebantur: tumoribus autem, qui propè aures vel in collo prodibant, talia non conveniebant; nam talium usu eosdem, cum maximo suffocationis periculo, imò cum multorum exitio, sæpè paucis horis enormiter accrevisse observavimus: quapropter *sola emollientia, vel leviter tantùm attrahentia* his imponebantur; aliquando necesse fuit, cum tradiùs procedebant, tumores scalpello incidere, sed hoc ante ferè ad perfectam maturationem pervenissent, non est faciendum; sequenti digestivo usi sumus, ℞ *Scord. subtilissimè pulv.* ʒij. *vitel. unius ovi terebinth. Venet. mel. unguent. Apostolorum ana* ℥ß. *m.* Caveri debet nè ulcera nimis cito occluderentur. Videatur in annotationibus methodus experientissimi Pauli Barbette de curandis bubonibus per *emplastrum magneticum arsenicale.*

Art. 181. In carbunculis tractandis sæpè primâ & secundâ die imposuimus *folia brassicæ rubræ* *Carbunculorum Curatio.*

bræ oleo raparum inuncta, quod apud vulgares in frequentissimo usu erat. Posteà statim, imò ut plurimùm ab ipso principio, sequentem pulticulam applicuimus, quâ nihil invenimus, cum quo carbunculorum separatio & curatio citiùs ac meliùs perageretur; ℞ *rad. consolid. maj. sicc. herb. scord. ana* ʒij. *rad. alth. farin. sem. lini tritic. ana* ℥ss. *coq. in q. s. aq. font. ad pulticulam, deinde add. mel. terebinth. unguent. apostolor. ana* ʒiij. *pic. liquid. ung. Basil. ana* ʒij. *vitel. unius ovi croc.* ℈j. *m.* interdum etiam addebantur *theriac.* ʒij. Apud vulgus in usu erat *pix navalis cum æquali parte picis liquidæ*, cum quâ solâ sæpius vidimus anthraces citissimè separatos, & dolores optimè sedatos. Quò mitiùs tractarentur, eò meliùs & citiùs curatos fuisse millies observavimus. Exanthemata mortis instantis præsagia erant, neque curationi tempus dabant, quam si admisissent, *per sudorifera & alexipharmaca* curari debuissent.

Exanthemata.

Sydenhami *Sententia.*

Procemium.

Art. 182. *Acuti morbi ut plurimum Deum habent authorem; sicut chronici nos ipsos.* Pestis vix Britanniam frequentiùs quàm post annorum circiter quadraginta revolutionem devastat; " jam verò ex peculiari Dei clementiâ " plusquam quinquaginta annos immunes vix- " imus.

Pestis descriptio.

Art. 183. Pestis primo insultu rigorem ac horrorem, quemadmodum & Febrium intermittentium accessiones, ferè perpetuum habet comitem; mox vomitus enormes, dolor circa cordis regionem, (ac si torculari premerentur) Febris ardens ægros indesinenter divexant, donec aut mors ipsa, aut benigna bubonis vel parotidis

rotidis eruptio, quæ materiam morbificam foràs ablegat, eos ab luctuosissimo discrimine liberet. Rariùs quidem accidit, ut citra ullam Febris præsentionem ingruat, ac homines de improviso è medio tollat, maculis purpureis præsentanei interitûs nuntiis, etiam dum in foro versantur erumpentibus, quod tamen nisi in Pestis admodum funestæ exordio vix contingit; fit etiam nonnunquam, ut tumores prorumpant, nec Febre nec graviore aliquo symptomate prægresso.

Art. 184. Aëris dispositio quantumvis λοιμώδης Pesti excitandæ per se impar videtur; nec Pestis epidemica erit, nisi accedente idoneâ aëris diathesi. *Aëris diathesis.*

Art. 185. Vel per *sanguinis missionem* vel *per sudores* Pestis expugnanda videtur; posterior methodus sæpè funesta fuit: *venæsectio* verò largâ manu & repetitis vicibus celebrata, nullo tumore protuberante, nemini adhuc, (quod scimus) unquam funesta; tumore verò conspicuo instituta, semper damnosa, ratio in propatulo est, nempè quoniam motui naturæ adversatur. Plures & gravissimi scriptores *venæsectionem* probant, præcipuè Botallus, sed tam largam *venæsectionem* paucissimi admittunt. Alia est itaque methodus therapeutica, nempè, mittatur sanguis in lecto, & statim æger stragulis quamplurimis obruendus est, & caput obtegendum ad sudores ciendos ex tegumentorum pondere, & cùm sudor promanare inciperet alvi profluvium & vomitiones ultrò sedabuntur; & tunc sumat æger bolum sequentem cum Julap. cardiac sextâ quâque horâ, sudorique indulgeat; ℞ *theriac. androm.* ʒss. *elect. de ovo* ℈j. *pulv. gascon. gr.* xij. *cochinel. gr.* viij. *croc. gr.* iv. *succ. kerm. q. s. m. f.* bolus; om- *Curandi methodus.*

nique

nique arte continuandus eſt ſudor ad viginti quatuor horas, nec prius induſium mutandum eſt utcunque madidum; quòd ſi ſudatio citiùs abrumpatur, illicò ſymptomatum ſævitia recrudeſcit, & omnia in pejus ruunt. In ſequenti luce commune *catharticum* exhibere ſoleo; atque hâc medendi ratione, anno à peſte proximo quamplurimis Febre peſtilentiali correptis ſanitatem reſtitui, adeò ut nè unus quidem ex eo morbo mihi deſideratus eſt, poſtquam eandem exercere inceperam. Vinum liberalius ingurgitatum, aliaque fortiora præſervativa ſtatis horis dietim aſſumpta, complures, qui aliàs ſalvi intactique veriſimiliter permanſiſſent, in hunc affectum conjecerunt. " Temperantem " ſobriumq; Socratem graviſſima Peſtis Athe-" nienſium non attigit, neq; ullo ferè ævo *ei-*" *dem ſimiles* attingit.

WILLISII *Sententia.*

Peſtis cauſa primaria. *Art.* 186. Pro caſtigandis hominum ſceleribus Peſtem primitùs à Deo immiſſam ipſi agnoverunt ethnici; ideóque pro extirpatione ejus, precibus & piamentis, æque ac medicamentis inſiſtebatur.

Prophylaxis. *Art.* 187. Ad prophylaxin recordandum eſt Hippocratis præceptum; *labor*, *cibus*, *potus*, *ſomnus*, *venus*, *omnia ſint mediocriter*. Plures novi, qui (*Helmontii* verbis) vino & confidentiâ fortificando Archeum, nec aliis antidotis uſi inter infectos ſine contagii noxâ verſabantur.

Methodus D. Sayer. *Art.* 188. D. *Hen. Sayer* in praxi medicus felix, pleriſque aliis hanc ſpartam renuentibus, peſte laborantes audaciter inviſebat (*Londini* anno 1640.) ut ſeipſum à contagio muniret, antequam domos infectas adibat, ſolummodo vini generoſi hauſtum pleniorem ingerere, deinde

inde perambulatione ſuâ peractâ, idem antidoton repetere ſolebat: tandem ad caſtrum *Wallingfordiæ* occubuit cum duce quodam in eodem lecto diſcumbens. Illius medendi methodus ſic ſe habuit; ſi, priuſquam exanthemata aut bubones exteriùs apparerent, vocaretur, ut plurimum *vomitoria* exhibuit *ex infuſione croci metallorum cum vitriolo interdum Romano*; vomitione finitâ, *diaphoreticis* ſtatim exhibitis in ſudorem conjiciendos præcepit; & deinceps intervallis quibuſdam pro refectione virium conceſſis, uſque ad morbi declinationem *diaphoreſin* continuandam: ſin poſt ſtigmata apparentia accerſeretur, vomitione poſthabitâ tantùm *ſudorificis* inſiſtebat.

Farrago *Sententiarum.*

Art. 189. Si quis, (inquit *Bonetus*) qui cum ægris converſatur, qualicunque morbo affectis, nunquam, quamdiu intra ſphæram vicinitatis talium moratur, ſalivam deglutiat, ſed ſemper eandem expuat, ab omni infectione, Deo & naturâ juvantibus, erit immunis. “ Obſervatum “ fuit ſcabioſos & lue venereâ laborantes peſte “ minùs tentari. Fruſtulum myrrhæ in ore “ detentum in locis contagioſis verſantibus op-“ timum præſervativum cenſetur. Quidam “ medicus, ſæviente peſte, ſibi ipſi & quibuſ-“ dam aliis ſetaceum in utroque inguine com-“ paravit; unde morbo intacti tutò evaſerunt”. Obſervarunt *Foreſtus Diemerbroek*, *Galli*, *Angli*, *Germani*, omnes Smegmatopolas, Lotri-“ ces & omnes qui ex officio ſapone utebantur, “ immo qui ſaltem induſia ſapone elota gere-“ bant in peſte illico mori. *Boerhaave.* *Preſervativa varia.*

Art. 190. Peritiſſimi (inquit *Piſo*) nonnulli Indiæ medicaſtri plus præſidii *in limonibus* po- *Vires Limonum.*

 nunt,

nunt, quàm *in lapide Bezoar.* aut *theriacâ* contra malignos morbos, & pestilentes Febres, atque ipsa venena. Ego autem sine jactantiâ affirmo me ex nullo alio aliquo remedio simplici tot felices effectus in totâ praxi meâ observâsse, quàm *ex limonibus.*

Communis Turcarum praxis (inquit D. *Harris* in tractatu de morbis infantum *p.* 88.) in curandâ Peste fit *per succum limonum* in omne jusculum liberaliùs instillatum, *per frusta limonum saccharata* ore frequenter masticata, & per potum apud nos vulgatissimum dictum Sherbett, hoc est, per ipsum regimen frigidissimum: utpote quibus *alexipharmaca nostra calidissima* bonis auspiciis sunt planè incognita, aut in nullo numero saltem habentur.

Vires Camphor. *Art.* 191. Ex regno vegetabili supereminet *camphora*, quæ ab omnibus practicis extollitur (inquit *Ettmullerus*) undè nobile & expertissimum oleum pestilentiale *Heinsii*, medici Veronensis, qui cum hoc mira præstitit, adeo ut ipsi post mortem Veronæ statua fuerit erecta: Compositum est *ex ol. camphoræ succini & cort. citr. ana* p. æ. quæ olea invicem benè juncta constituunt hoc mirabile remedium; pro præservatione dos. g^t. 5. vel. 6. pro curatione à g^t. vj. ad xv. in vehiculo idoneo expectando sudorem, *Sal viperarum & Rob. Sambuc.* laudantur.

Alia Remedia. *Art.* 192. In usu etiam sunt quamplurima alia remedia composita ad præcavendum & curandum gravissimum hunc morbum, ut

Aqua prophylactica.

℞ *Rad. angel. zedoar. ana* ℥j. *petasitid.* ℥ij. *fol. rut. m.* iv. *meliss. scabios. flor. calend. ana m.* ij. *nuc. jugland. immatur. concis.* ℔ij. *succ. pom. citr. (vel aurant. acid.)* ℔j. *acet. vin. opt.* ℔xij.

 digere

digere per noctem & distilla lento igne ad siccitatem. Optimum alexiterium habetur.

Acetum Pestilentiale, Bat.

℞ *Rad. angel. zedoar. ana* ℥j. *bacc. junip.* ℥ij. *rut. m.* iij. *acet. opt.* ℔iij. *macera, ac cola.* Pro suffitu, & oris collutione grassante Peste.

Aqua theriacalis. Diemer.

℞ *Rad. ostrutii, petasitid. angel. carlin. valerian. ana* ℥ijß. *enul. campan. cort. aurant. sicc. ana* ℥iij. *herb. scord. absynth. ana* ℥ij. *card. ben.* ℥iij. *flor. rof. rub.* ℥ß. *stœchad.* ʒiij. *bacc. junip.* ℥ijß. *cardamom. min.* ʒv. *cinnam.* ʒj. *vin. Rhenan vel Gallic. ten.* ℔xxij. *aq. rof.* ℔ij. *vase bene obturato stent in infusione dies* x. *deinde add. fol. rut. m.* vj. *tanacet. m.* iv. *rorismarin. pimpenel. ana m.* jß. *maneat simul in infusione adhuc per octo vel decem dies, quotidie baculo commovendo, posteà affunde succ. citr.* ℔ij. *stent adhuc per* 3, 4^ve^ *dies, posteà super ignem leviter ebulliant, & colentur, ac in torculari fortissimè exprimantur, colatura distilletur in b. m. & servetur ad usum.*

Cataplasma Pestilentiale. Bat.

℞ *Stercor. columb.* ℥iv. *croc.* ℥ß. *Mithridat. theriac. Lond. sem. sinap. ana* ℥j. *tereb. q. s. m.* Pro bubonibus rumpendis.

Item, *Spiritus theriacalis camphoratus, tinctura bezoardica Batean.* Et alia innumera apud scriptores medicos.

SUDOR anglicus.

WILLISII *Sententia.*

Art. 193. Sudor anglicus cœpit anno 1585 *Morbi historia.* circa initium mensis Augusti, duravitque usque ad finem Octobris; & quamvis Sennertus dicat, hoc malum deinceps 40 annos regioni huic familiare & perpetuum fuisse, tamen nostrates, & medici, & historici, qui tunc aut prope

ea tempora vixerunt, eum perfecta & magna intervalla habuisse observabant; cumque 66 annorum spatio solummodo quater redierit, viz. anno 1506, 1517, 1528, 1551. vix unquam supra sex menses desæviisse, & nonnunquam spatio trimestri terminatum fuisse, eumque tempestatem valdè humidam semper præcedaneam habuisse. At verò singulis quibus increbuit annis, maximas ubique edidit mortalium strages; ut ab unoquoque ejus regno quibusdam in locis tertia pars hominum brevi desideraretur. Tanta fuit ejus malignitas, ut, quamprimum urbem aliquam invaderet, singulis diebus quingentos aut sexcentos occuparet, & ex ægris primo vix centesimus evaderet.

Morbi typus. *Art.* 194. Morbi typum à Sennerto compendiosè & methodicè descriptum, etiam nostris authoribus consonum, hic inserere visum est. Morbo hoc correpti statim sine bubone, carbunculo, exanthematibus, languore dissolvebantur, & animo deficiebant cum summo virium languore, inquietudine καρδιωσμῷ, capitis dolore, pulsu crebro, celeri, inæquali, cordisque palpitatione maximâ; sudore verò diffluebant perpetuo & copioso, qui non finiebatur, antequam morbus solveretur, quod intra 24 horas contingebat: nam qui *sudorem* non proliciebant, neque *cardiacis* utebantur, & qui impatientiùs calorem ferebant, auramque frigidam captabant, ii omnes subitò intra 24 horas moriebantur. Posteà ubi morbi hujus ratio innotuit, ut ægri *sudores* elicerent, ac *cardiacis* se munirent, pauciores moriebantur.

Curatio describitur. *Art.* 195. Circa curationem paulò accuratiùs scribit *Polydorus Vergilius:* post ægrotantium plurima experimenta & observationes, à juvantibus & lædentibus factas, ita usu venit, ut reme-

remedium unicuique promptiſſimum inventum ſit, quod hujuſmodi eſt. Si quis interdiu ſudore corripiebatur, cum veſtitu protinus cubatum eat; ſi nocte, tum quieſcat, nec ſe à loco moveat uſque ad 24 horas exactas; interim ita ſe ſtragulis oneret, quo non provocetur Sudor, ſed ſuâ ſponte molliter ſtillet, cibi nihil capiat, ſi tam diu famem tolerare poſſit; neque plus potionis conſuetæ, ac calefactæ hauriat, quàm modicè ſatìs ſit ad ſitim extinguendam; inter hanc curationem imprimis caveat, ne manum quidem aut pedem ſuum refrigerandi, recreandique cauſâ extra ſtragula proferat, quod facere lethale eſt. Addunt alii toto iſto nycthemeri ſpatio à ſomno prorſus abſtinendum fuiſſe. A ſudatione hac Peſtilenti recuperari poſtquam aliquamdiu ſani perſtitiſſent, quandoque in eam rurſus, imò interdum vice tertiâ, incidebant.

Caius apud D. Freind *Hiſt. Med.* p. 333. Vol. II.

Art. 196. Sudor Anglicus fuit morbus temporarius, *magnæ Britanniæ* indigena. Cœpit primò anno 1483° in exercitu regis *Hen.* ſeptimi quum ad portum *Milfordienſem* appuliſſet; *Londini* ſæviebat à 21° Septemb. ad finem Octobris. Et exinde quinque aliis vicibus in inſulâ noſtrâ comparuit, idque ſemper æſtivo tempore primò in 1485° deinde in 1506° & tunc tertiâ vice in 1517° ubi tanto impetu æſtuabat, ut in inſtanti quaſi, tribus nempe horis, mortem inferebat; inter optimates multi, & populares plurimi moriebantur; in quibuſdam oppidis incolarum dimidiam partem abſtulit. Tum demum in 1528°. quartò redibat, quando ægroti intra ſex horas perierunt; vita ipſius regis *Henrici* 8vi valdè periclitabatur; *Sudor Anglicus*

plurimi

plurimi inter *Aulicos* interibant. Anno sequenti, viz. 1529. semel tantùm *Belgiam* & *Germaniam* infestabat, apud quos multi occubuerunt. Postremò annò 1551° *Angliam* ultimo invisit; *Westmonasterii* centum ac viginti indies moriebantur. *Salopiæ* speciatim, ubi *Caius* author noster commoratus est, ingenti hominum clade invaluit, & tanquam *Pestis Athenis* tremenda est ejusdem descriptio, hoc oppido per septem menses deflagravit, quo tempore mille hominum trucidavit. Maximâ proprietate ab illo vocatur *Febris Pestilentialis contagiosa unius diei.*

Symptomata. *Art.* 197. Modus invasionis sic se habuit. Imprimis singularem aliquam partem affecit; symptomata concomitantia fuerunt calor internus & ardor, sitis inexplebilis, anxietas, ægritudo ventriculi ac præcordiorum (raró tamen vomitus) cephalalgia, delirium, deinde languor & somnolentia gravis, pulsus celer & vehemens, respiratio cita & laboriosa. Infantes, pauperes, & senes cæteris huic morbo minus obnoxii reperti sunt: reliquorum autem pauci à contagione liberi, & inter correptos paucissimi convaluerunt. Exules patriæ in *Galliam*, aut *Flandriam* prophylaxeos causâ fugâ minus sospitali freti pariter eodem fato cum conterraneis suis obierunt. Et insuper, quod dictu adhuc mirabilius est, peregrini tunc temporis in *Angliâ* hospitantes contagio immunes extiterunt, cum *Angli* peregrè existentes morbo correpti sunt.

Methodus medendi. *Art.* 198. Medici hujus novi morbi adeo exitialis aspectu terrifico perculsi primò obstupuerunt, nec quid faciendum sit bene norunt: Experientiâ verò a juvantibus & lædentibus petitâ paulo maturius docti eundem debito regi-

regimini & medicamentis obtemperare didicerunt. Indicatio curativa primaria, ac præcipua fuit *ſudorem liberum promovere & diutius ſuſtentare:* Sudor enim quoquomodo imminutus, abruptus, vel ſuppreſſus mortem accelerabat, quocirca ægroti omni operâ à frigore muniendi fuerunt, & ſi ſudores ſponte ſuâ haud ſatis copioſi fluxerunt, medicamentis diaphoreticis & ſtragularum plurium impoſitione provocandi fuerunt, & vires cum cardiacis & vino ſuſtentandæ. Morbus hic acutiſſimus quindecim horis ad *acmen* exſurgebat, ſed non ante hor. 24. res in vado fuit. In quibuſdam neceſſe fuit ſudationem repetere, immo in robuſtioribus quandoque ad duodecimam vicem. Nonnulli, qui ſudoribus haud ſufficienter indulſerunt, *in Febres mali moris* inciderunt. Primis quinque horis potus omnino prohibendus erat; horâ 7ma morbus increvit, quâ delirium ſuperveniebat; ſommus per totum morbi decurſum ſedulò excutiendus erat, & carnes non concedendæ.

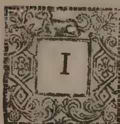
Cap.

Cap. II.

Sive Fasciculus Morborum secundus.

Inflammatio.

Inflammatio in genere. *Art.* 199. Nflammatio in genere est tumor renitens ad tactum cum rubore, ardore, dolore urente, tensivo, pulsatili, punctorio & gravativo, quibus semper accidit Febris plus minùs acuta. Tumor vel resolvitur, vel suppuratur, vel in schirrhum abit, vel gangrænescit, & mortem infert.

Angina.

Coelii Aureliani *Sententia.*

Anginæ descripto. *Art.* 200. Inflammatio faucium, *synanche* dicta, est difficultas transvorandi [cum suffocationis periculo] ob vehementiam tumoris faucium; in morbo nascenti adest querela sine ratione, atque difficilis motus colli & gutturis, item saliva plurima, & subdolens faucium sensus cum asperitate sensibili, difficultas deglutitionis salivæ, tum spirationis, velut impedimentum tanquam obstantis crassioris humoris; crescente malo partes affectæ rubent & tument, utì tonsillæ, & summitas gutturis ferè ad suffocationem; dehinc intumescit collum atque vultus; humores evadunt crassiores, oculi prominentes, sanguinolenti; demum lingua ultra dentes ad exteriora prolabitur, siccescunt fauces, gelidus torpor articulos invadit; pulsus est celer

celer & denſus, locutio cum ſummo dolore, neque articulata, poſtremò amputata, livor vultûs, recurſus poti liquoris [per nares] gutturis atque pectoris ſtridor, & quibuſdam quaſi *ſonitus caninus*, pulſûs defectio, quibuſdam oris ſpumatio, mors.

Art. 201. Lanis mundis ac mollibus, & non infectis, dulci atque calido oleo infuſis protegendum eſt collum cum thorace; adhibenda eſt phlebotomia intra diatriton. Aqua calida pro potu ordinario præbenda eſt. *Curatio.*

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 202. Angina duplex eſt: Species prima ſine ullo tumoris externi internive ſigno, altera cum tumore aliquo; prior in fine morborum diuturnorum, maximè poſt ingentes & repetitas evacuationes, contingit; pallorem faucium & ſiccitatem, & tenuitatem, comites habet; quare *nervos & muſculos reſolutos* plerumque habet; ferè ſemper eſt ſignum imminentis motis. "Anginæ graviſſimæ ſunt *(inquit* "Hippocrates *prognoſt.)* & celerrimè interi"munt, quæ neque faucibus, neque in cervice "quicquam conſpicuum faciunt, plurimum "vero doloris & *orthopnœæ* inducunt. Remedia vaſa vacua bono ſucco vitali replentia, calefacientia & corroborantia indicantur; ſed rarò curatur. Quandoque etiam oritur ſubitò ſine ſignis manifeſtis prægreſſis ullius morbi; vix capit medelam; & ferè ſemper poſt mortem ſuppuratum pulmonem demonſtrat. *Angina ſine tumore ferè ſemper lethalis.*

Art. 203. Angina cum *tumore* accidens varias occupat partes, utì linguam, ejuſque muſculos, palatum, tonſillas, uvulam, pharyngem, laryngemque earumque muſculos, oſſis hyoïdis muſculos, fiſtulam pulmonalem, œſophagum *Angina cum tumore.*

 ejuſve

ejuſque muſculum, &c. quò plures harum partium inflammantur, eò ſævior eſt morbus & periculoſior: decurrit enim conſuetum *inflammationis generalis* iter, eaſdemque facit ac patitur mutationes in *reſolutionem*, *pus*, *gangrænam*, *ſcirrhum*.

Indicationes curativæ. *Art.* 204. In ſpecie hâc inflammatoriâ omni arte tentanda eſt reſolutio; 1°. *Venæſectione largâ*, &, ſi opus fuerit, aliquoties repetitâ. 2°. *Purgantibus* ore hauſtis, vel *clyſmatibus*. 3°. *Victu potuque tenuiſſimo*. 4°. *Nitroſis ſubacidiſque medicamentis*. 5°. *Vapore tepido* aſſiduè hauſto; ℞ *Acet. ſambuc. roſar. calendul. ana* ℥j. *aq. ſtillat. ſambuc.* ℥vj. *miſce*, Vapor calidus hauriatur infundibuli ope in fauces. Fomentis, epithematis, epiſpaſticis, &c. His ſucceſſu carentibus, denuntiatâ priùs acerbâ prognoſi, celebranda erit *bronchotomia*, de quâ operatione conſulatur auctor, ut etiam de *Anginâ œdematoſâ*, *catarrhoſâ*, *ſchirroſâ*, *ſuppuratoriâ*, *gangrænoſâ*, ſingulatim.

Laryngotomia. *Art.* 205. " In illâ Anginæ ſpecie, quæ " *Cynanche* appellatur, ægro ſuffocanti *Laryngotomiâ* reſtitui poteſt. Morbus ipſe periculoſior eſt, quàm hæc operatio, quæ hoc " tempore magis ad praxin eſſet revocanda. " Circumſpectione nihilominùs hic ſummâ opus eſt, ne, ſi aliæ quoque partes pulmo " ſcilicet, pleura, gula, &c. inflammatæ, aut " jam pure repletæ, irritus ſit labor, & calumniandi anſam præbeat. Omnibus igitur " benè conſideratis operatio hoc modo eſt aggredienda: reclinetur aliquantum caput, " quo in conſpectu magis prodeat trachea, " annulique ejus cartilaginei à ſe invicem magis recedant. Incidatur deinde cutis ſecundum longitudinem laryngis uſque ad foveam. Hæc utrinque miniſtri digitis deduca-

" tur,

" tur, quo oculis chirurgi ocurrant musculi
" duo longi sterno-hyoidei, cultro ligneo vel
" osseo à se invicem parum removendi, mox,
" larynge sese exhibente, sectio in eâ fiat ope
" phlebotomi, loco inter annulum cartilagine-
" um tertium & quartum medio, sedulò ca-
" vendo ne cartilagines ipsæ lædantur. Fla-
" tu prodeunte cultellum aufer, vulnerique
" fistulam argenteam infigito, benè prospicien-
" do, ne, longior justo, posticam tracheæ par-
" tem attingat, unde tussis continua. Suffo-
" cationis periculo cessante, quod die tertio
" aut quarto plerumque contingit, vel saltem
" contingere oportet, fistulâ ablatâ vulnus or-
" dinario modo secundum artem curetur, nam
" ab aliis non differt. Chirurg. Barbet. p. 498.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 206. Angina est faucium & colli Inflammatio; dividitur in *synanchen*, quando interni faucium seu pharyngis musculi inflammantur; *parasynanchen*, quando dicti externi afficiuntur; in *synanchen*, quando internæ laryngis partes sunt inflammatæ; *parasynanchen*, quando dictæ externæ patiuntur. In *synanche* pulmones quoque sæpiùs afficiuntur, unde insignis respirandi difficultas, tanquam in *peripneumoniâ*, adeo ut ægri canum more ore hiante respirent. Tonsillarum inflammatio ex lymphæ vitio Febrem habet conjunctam, sed magis lentam, & omnia symptomata sunt remissiora, quàm in *Anginâ*; fauces rubent, & tonsillæ tumidæ insigniter prominent. Periculosus est Anginæ in *Pleuriditem* transitus. Anginosis spuma circa os apparens est lethale signum.

Anginæ divisio.

Tonsillarum Inflammatio.

Art. 207. In curâ omnia ea conveniunt, quæ *pleuritide* in usu esse solent, speciatim animali-

Curatio.

um

um ſtercora, ut equinum, caninum, &c. morbum in primâ herbâ detruncant; externè conducit cataplaſma ex *nido hirund* ℞ *nid. hirund.* N° j. *cep. ſub cineribus aſſat.* N° iij. *flor. ſambuc. p.* ij. *coq. in lact. & trajice per cribr. deinde add. alb. græc.* ℥ß. *ol. cham. ſtillat.* ʒß. *lilior. alb. q. ſ. m. Venæſectio* aliquoties repeti debet pro ratione circumſtantiarum; omittenda eſt tamen in *anginâ malignâ* in quâ *ſudorifera* & *ſpecifica* ſunt uſurpanda, & ipſe medicus caveat ſibi ab halitu ægrotantium: Convenit *vomitorium* in ipſo principio anginæ malignæ, modò maturè adminiſtretur. *Purgantia* locum non habent in anginâ, ſed *enemata & veſicatoria:* Inter gargariſmata *urina propria* valdè commendatur, item *ſuccus ſedi majoris cum ſpiritu vini & ſal. armoniac. & ſtercore canino.* Præ reliquis convenit gargariſma *ex decocto raparum cum pauco ſal. armoniac.* Ad rumpendum abſceſſum convenit gargariſma *ex ſem. ſinap. in hydromel. coct.*

Anginæ nothæ Curatio. *Art.* 208. In anginâ nothâ, aliàs alba dicta, non opus eſt *venæſectione* niſi in plethoricis; conducunt potius in principio *ſudorifera*, & poſt hæc *purgantia leniora cum externis reſolventibus*, gargariſma *ex decoct. origani. rad. pyrethri, ſem. ſinap. cum aceto*, &c. & poſteà *ſucc. ſempervivi cum ſyr. è moris.*

Farrago *Sententiarum.*

Sydenhami methodus. *Art.* 209. Angina temperamento ſanguineo præditos, & *rufos*, præ reliquis; invadit, *venæſectio* copioſa in brachio celebranda eſt, mox in ranulâ; deinde tangantur partes inflammatæ *melle roſaceo ſpiritu ſulph.* ad ſummum acorem permiſto, & *veſicatorium* nuchæ admoveatur. Si morbus ſit diuturnior *venæſectio*, repeti debet & *enemata* injici, item *catharticum* propinari, &c. *Sydenham. Art.* 110.

Art. 210. ℞ *ol. amygd. dulc. flor. sulph. ana* ℥j. *chrystal. tartar. sacchar. cand. ana* ʒij. *ol. n. m.* g^r. iv. *syr. de alth.* ℥iij. *m. f.* linctus. Atque hunc præ aliis omnibus laudat Dr. *Harris* in observ. morb. grav. Ad salivam copiosissimè educendam nihil pulv. sequent. (inquit author) præstantius efficaciusve novi. ℞ *chrystal. mineral. sacchar. chrystal. ana p. æ. misce*; teneatur in ore ℈j. donec saliva abundaverit, tunc expuatur; horæ post quadrantem vel dimidium repetatur; mirum quantum hinc salivæ, &c. *Musgrave. Succus corticis viridis nucum* cum melle depuratus commendatur à *Galeno*. *Remedia ad salivam movendam.*

Art. 211. "Venæsectionem in *ranulâ* omnes "ferè extollunt, quidam in *venâ jugulari*; phle"botomia verò in *pede* alterutris præferri de"bet ob majorem revulsionem. Angina nul"la tuta est, quanto minus tumoris, tanto ma"gis periculi; securissima est, si rubor maxi"imè foràs vertatur. Internè *antipleuritica* fe"rè omnia prosunt, privatim *oleum lini* nun"quam satìs laudandum. Externè *gargarisma* "*anginosum, gargarisma ad pituitam, cataplasma* "*anginosum, vapor ad anginam*, &c. Fulleri. Item gargarisma sequens in anginâ nothâ, ♃ *auric. judaic.* ʒiss. *rad. pyrethr.* ʒij. *herb. hyssop. p.* ij. *ficuum ping. sciss.* N°. iv. *coq. in aq. font. q. s. ad* ℔j. *sub finem addendo mellis* ℥iv. *colatur add. pulv. subtilissim. alb. græc.* ℈ij. *sp. vin. rectificat.* ℥ij. *sp. cochlear.* ℥ss. *misce.* *Remedia varia.*

PLEURITIS & *Peripneumonia vera & notha.*

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 212. Temperamento sanguineo præditos præ reliquis Pleuritis aggreditur cum rigore, horrore, deinde calore, siti, &c. Elapsis pau- *Pleuritidis descriptio.*

 cis

cis horis (licèt aliquando multò seriùs) æger vehementi dolore punctorio in latere circa costas corripitur, qui nunc versùs omoplatas, nunc versùs spinam, nunc ex adverso versùs anteriora pectoris se propagat; tussi etiam crebrâ affligitur: in initio materia pauca & tenuis ejicitur sanguineis intermista particulis, postea copiosior & magis concocta sanguine etiam permista; aliquando ad expectorationem copiosiorem non provenit; febris pari passu incedit cum tussi, sputo sanguinis, dolore; & pro ratione liberioris expectorationis sensim imminuitur; alvus nunc nimis astricta, nunc soluta.

Medendi methodus. *Art.* 213. Est ubi *venæsectione* omissâ æger nè tussire quidem valeat, sed immani dyspnœâ laborans suffocatur; interdum ad apostema res redit, quod *empyema* dicitur; per accidens (viz. ex usu medicamentorum calidorum) aliis febribus Pleuritis interdum supervenit ex precipitatione materiæ febrilis in Pleuram. *Venæ sectio* repetenda est ad 3^am^ 4^tamve^ vicem, si sit indicatio; in adultis vix sanatur minori quam 40 circiter unciarum sanguinis impensâ. Æger è lecto quotidie eximatur ad horas aliquot, prout vires suaserint, quod multùm confert ad curationem.

Peripneumoniæ nothæ descriptio. *Art.* 214. Peripneumoniæ nothæ insultu primo nunc incalescit nunc friget æger, ex motu quolibet vertiginosus est, rubent & inflammantur genæ oculique, tussit, & inter tussiendum admodum dolet caput, ad vomitum proclivis est, urina turbida est, & intensè rubet, sanguis pleuriticorum similis; adest anhelatio, & dolor totius thoracis, & pulmonum coarctatio. Ab *asthmate sicco* planè distinguitur, quòd in isto nusquam comparent febris indicia, in hâc manifestò

festò se produnt, licèt minora longè & magis obscura, quàm in *Peripneumoniâ verâ.*

Art. 215. Curatio *venæsectione, remediis pectoralibus & diætâ refrigerante* perficitur. "*Mistura expectorans Fulleri, vel syr. è Peto Batean.* hìc quandoque locum habere potest." *Cura.*

COELII AURELIANI *Sententia.*

Art. 216. Peripneumoniam (utì plerosque alios morbos) optimè descripsit *Cælius Aurelianus.* Adest, inquit, febris acuta, gravedo thoracis, & sensus laborantium quadam difficultate laterum atque mediarum mammarum, decubitus supinus atque paulò erectior, supra latus jacendi difficultas, vultûs rubor tanquam florens, oculorum splendor; sequitur anhelitûs celeritas, tussicula sanguinolenta ac biliosa vel fumosa jactans sputa, pleuriticorum fulviora vel spumosiora, spiratio difficilis, desiderium frigigidi atque plurimi aëris haustu rapiendi, frigidi potûs appetitio, os siccum, lingua aspera, ac primùm subalbida, dehinc rubra, pulsus vehemens & celer, anxietas, jactatio, vigiliæ juges, ingemens atque turbulentus somnus; aucto morbo spiritus difficillimè trahitur cum sibilatu; sequitur colli ac vultûs inflatio, oculorum immobilitas, visus nubilosus, mentis alienatio, articulorum frigidus torpor cum livore, lingua crassior, sudor superiorum partium, pulsus latens aut formicans; postremò pectoris resonans stridor. [En accurata morbi descriptio, *erubescant* moderni]. "In Peripneumoniâ "hæc adsunt (*inquit* Hippocrates *de humoribus*) febris vehemens, crebra & calida re-"spiratio, anxietudo, virium prostratio & "corporis jactatio doloresque ad omoplatum, *Peripneumoniæ veræ descriptio.* *Hippocratis descriptio Peripneumoniæ.*

 clavi-

" claviculam & mammas, pondusque in pecto-
" re, atque delirium.

Curatio. *Art.* 217. Adhibenda est *phlebotomia*; potui ordinario danda est *aqua calida*, item cibus sorbilis & tenuis; conducunt eclegmata ex *lini semine, fœnugr. nucelis & melle decoct. & ovorum vitellis* confect.

BOERHAAVII *Sententia*.

Differentia inter veram & spuriam Pleuritim. *Art.* 218. Pleuritis aggreditur nullam non partem integumentorum interni thoracis, pleuræ, scilicet vel mediastini; ideoque dolor punctorius in quamlibet partem thoracis incidere potest, sed frequentiùs latera obsidere solet, atque hoc febre conjunctâ *veram* efficit *pleuritim*; si verò altiùs intercostales musculi & his superiora laborant, *spuria* appellatur.

Pleuritidis veræ Curatio. *Art.* 219. In Pleuritide verâ sanguis mitti debet copiosè quàm maturè per magnum vulnus, repetique debet pro ratione symptomatum urgentium; crusta alba absens *sanguinem mittendi finem* definit. Externè conveniunt *fotus, linimenta*, &c. Internè *diluentia, resolventia, refrigerantia*, dolorem *lenientia*; omnia calidè & magnâ copiâ sorbenda sunt. Interdum locus inflammatus ad *suppurationem* vergit, quod scitur ex pertinaciâ doloris, febris, &c. ultra 4tum diem; *abscessum* jam fieri cognoscitur ex horrore sæpè recurrente, remissione doloris, anhelatione, decubitu in unum tantùm (i. e. in affectum) latus tolerabili. Rupto abscessu pus stillat in cava pectoris, & incrementum capit ex ulcere depluente, unde *Empyema*, de quo posteà. Interdum vero locus affectus evadit *scirrhosus* cum pulmonis & pleuræ adhæsione, undè *asthma* & *tussicula sicca*, malum immedicabile, nisi quod forsan aliquid levaminis à labore & equitatione multâ possit recipe-

re. Interdum loca inflammata *gangrænescunt*, unde mors cita subsequitur; *gangrænam* inceptam esse scitur ex delirio, livido thoracis colore, sputo subbilioso, doloris sinè ratione remissione, &c.

Art. 220. Peripneumonia est inflammatio pulmonis totius vel unius lobi; prior immedicabilis meritò censetur ob magnitudinem morbi, altera medelam quandoque admittit; eodem modo ac iisdem remediis tractanda est ac *Pleuritis*, eundemque ut plurimùm habet eventum. Si non resolvatur, *abscessum vomicamve* format intra quatuordecim dies, quod fieri ostenditur ex horripilationibus, doloris remissione, pulsûs debilitate, manentibus adhuc dyspnœâ, siti, febriculâ vespertinâ, &c. Exinde sequitur interdum suffocatio ex subitâ eruptione puris in asperam arteriam; interdum evacuatur ingenti sputo purulento; vel in thoracis cavitatem delabitur, undè *empyema*, *phthisis*, &c. postremò materies purulenta interdum intra pulmonales venulas resorbetur, & cruori miscetur, & in loca quædam alia deponitur, in hepar, lienem, cerebrum, &c. hinc fiunt *abscessus peripneumonici* ad aures, crura, vel hypochondria, ubi si citò evanescant, redeunte peripneumoniâ, casus est lethalis. *Peripneumoniæ typus & cura.*

Art. 221. Peripneumonia notha oriri solet ex pituitâ lentâ in toto sanguine natâ, & sensim pulmones inficiente, donec in hunc morbum eat; senes, pituitosi, frigidi, catarrhosi, & gravedine laborantes huic morbo sunt obnoxiores: primò fallaci lenitate opprimit inopinantes, quippe levi fatigatione, debilitate, prostrato ferè omni animi motu, anhelitu, oppressione pectoris incipiens, adeo leves motus excitat, ut vix caloris, febrisve indicia mone- *Peripneumoniæ nothæ typus.*

ant periculi: mox vagæ horripilationes, leviusculi febris insultus adsunt; unde subitò crescente anhelitu, & debilitate, mors; cujus in urinâ & pulsu vix ullum adfuit præsagium.

Curatio. *Art.* 222. Curatur *sanguinis missione*, *clysmatibus*, *victu tenui*, *diluentibus*, *abstergentibus*, *& lenissimè aperientibus* assiduò propinatis. " Breviter " & raptìm hæc pauca decerpsi, sed de his " affectibus præ omnibus quotcunque scripto- " ribus consulendus est auctor præclarissimus, " & ad illius mentem consequendam unicè " incumbendum est, & summa impendenda " est opera.

Ettmulleri *Sententia.*

Pleuritis. *Art.* 223. Observatum semper fuit in *Pleuritide* correptis, quòd non solùm Pleura, sed pulmonis medietas simul in isto latere inflammata fuerit. Interdum quoque cum pulmone inflammatur mediastinum, duplicatura nempe Pleuræ sub sterno, quæ nomine caret.

Pleuritis notha. *Art.* 224. Pleuritis notha est dolor lateris punctorius, sed sinè febre aut tussi; ægri ut plurimùm in latus oppositum potiùs quàm morbosum decumbere, queant; contrarium observatur in *Pleuritide verâ*.

Prognosis. *Art.* 225. Si statim intrà triduum sputum cruentum appareat brevem morbum indicat, sin verò seriùs longum. [ex *Hippocrate*] *Pleuritici* intra 14 dies supernè non repurgati *Empyeici* fiunt *(inquit Hippocrates)* & tales, si in 40 diebus repurgentur à die ruptionis, liberantur, alioquin in *tabem* incidunt; in his affectibus sputorum potiùs habenda est ratio quàm urinæ; Pleuritis in principio leviter apparens & usque ad 5^{tum} diem sic procedens, 6to verò die exacerbata plerumque est lethalis.

Art. 226.

Art. 226. In Pleuritide *benignâ venæſectio* ſi non juvet, non noceat, in *malignâ* tamen vix locum habet, ſed ſemper erit nociva. Ex omnibus auxiliis *ſudorifera* primarium obtinent locum, & præ reliquis *antimonium diaphoret.* " Antimonium diaphoreticum ſummè commendatur in Pleuritide tum verâ tum ſpuriâ: egregiè diſcutit humores congeſtos, acorem abſorbet, dolores demulcet, expectorationem promovet, indicationibus ferè omnibus ſatisfacit. *Wedelius.* Antimonium diaphoreticum aëri aliquamdiu expoſitum vim emeticam acquirere nemo non novit, ideoque uſûs tempore lavari jubeo." Nobiliſſimum pectorale habemus *in liquiritiâ & paſſulis*; ſaccharata non conveniunt; *papaver Rhœas ejuſque flores*, ſeu optimum ſpecificum, in toto morbi decurſu locum habent; omnia calidè ſunt bibenda; *ſuccus taraxici ſeu dentis leonis vel decoctum ejus*, ut & *eryngii*, laudantur, item *chærefol.* Succus *raphani* recens expreſſ. expectorationem mirabiliter promovet. Ad dolorem lateris externè commendatur *ſtercus gallin. cum ol. cham.* " ut & ſequens cataplaſma, ♃ *alb. porri in ſartagine cum q. ſ. ol. cham. frixi* ℥ij. *furfur. frument.* mj. *fæcum vin. alb.* ℥iij. vel *q. ſ. m.* convenit etiam infuſ. ſeq. intus ſumptum; ♃ *Stercor. equi non caſtrat.* ℥vj. *vin. alb.* ℔iſs. *aq. flor. ſpin. alb.* ℔ſs. *infund. clauſe & calidè per hor. dimid. deinde coletur cum expreſſione forti, colatura cum alb. ovor. ſ. a. clarificetur, & add. aq. theriacal. ſtillat.* ℥iv. *ſyr. balſam.* ℥iij. *m.*"

BAGLIVII *Sententia.*

Art. 227. Durities pulſûs eſt ſignum ferè infallibile omnium Pleuritidum, quamvis reliqua ſigna non adſint: durus enim pulſus om- *Signum pathognomonicum Pleuritidis.*

 nium

nium inflammationum partes nerveas vel membraneas obſidentium eſt comes indivulſus.
" Pleuritis vera (inquit Cheſneau) cognoſcenda
" eſt imprimis à pulſu duro. Nonnulli affir-
" mant pulſum eſſe ſerratilem, ſed ingenuè
" fateor me nunquam ſerratilitatem illam de-
" prehendere potuiſſe; ideoque parvi pendo
" tanquam rem fictitiam & imaginariam, con-
" tentus duritie pulſûs, quæ ſufficit ad Pleuri-
" tidem dignoſcendam." Pleuritides frequenter ſunt *occultæ*, quia indolentes, unde quandoque errores in praxi; fac itaque ægrum in dextrum vel ſiniſtrum latus decumbere, decumbenti impera, ut fortiter reſpiret & tuſſiat, & tunc pete ab illo, an dolorem aut gravedinem perſentiat, quod ſi affirmet, res manifeſta eſt; hoc modo plures *Pleuritides* deteximus magno ægrotantium commodo.

Pleuritides occultæ.

Prognoſis.

Art. 228. Omnis prognoſis à bonâ vel malâ reſpiratione maximè petenda eſt. Perperam agitur cum *Pleuriticis*, qui nihil expuunt, niſi copioſè effluant urinæ. Omnes Pleuriticos ſanatos vidimus, quibus in interiora auris dolor & exinde ſuppuratio ſupervenerunt. Cruſta alba non apparens in ſuperficie miſſi ſanguinis eſt peſſimum ſignum. *Pleuritides recidivantes* omnes ferè ſunt lethales *(ex Hippocrate.)*

Regulæ de venæſectione, &c.

Art. 229. Quando in Pleuritide viget indicatio diſſolvendi, *camphora* præ reliquis opus abſolvit, [præſertim in *Pleuritide epidemicâ & malignâ.*] Si ſputum anteà ſuppreſſum superveniat, & ſit flavorubeſcens nunquam imperato *venæſectionem*; nam poſt *venæſectionem* ſputum denuò ſupprimetur, & æger morietur. Quocunque die, ſecundo ſcilicet, aut 4to 5to 7to &c. ante vel poſt miſſionem ſanguinis ſpirandi

difficultas

difficultas, & difficultas pariter excreandi sputi pleuritico superveniant; statim duo *vesicantia* tibiis admovenda sunt, juxta illud *Hippocratis*; *in pulmoniis quicunque tumores fiunt ad crura optimi sunt, &c.* Post apposita vesicantia observavi expectorationem statim promoveri, spirandi difficultatem imminui, & alvi fluxum, si adesset, feliciter sisti, & ægrum sanari.

WILLISII *Sententia.*

Art. 230. Opinari ducor *Peripneumoniam, & Pleuritidem* affectus esse modò singulares & separatos, modò connatos & primitus coëxistentes, & modò invicem successivos aut succedaneos esse. *Peripneumonia* non tantùm *Pleuritidi*, sed frequenter etiam *anginæ*, & aliis interdum affectibus succedit. *Horum affectuum complicatio.*

Art. 231. De Pleuritico expectatur, vel ut morbus statim solvatur, partim crebrâ & liberâ *venæsectione*, & partim *sudore critico* die 4to, vel 8vo exorto, vel ut, his non rite succedentibus, diutius protrahatur; & tunc sæpissime huic morbo *Peripneumonia* aut *Empyema* vel *utrique affectus* superveniunt, periculi pleni, qui ægrum è medio ut plurimùm tollunt, aut in *phthisin* ægrè sanabilem aut exitialem præcipitant. *Pleuritidis eventus.*

Art. 232. *Riverius* & *Zacutus Lusitanus* exempla notabilia adducunt curationis Pleuritidis per *cucurbitas* cum scarificatione loco dolenti adhibitas. Pro usu externo in linimentis utiliter addatur *album græcum.* *Cucurbitæ*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 233. Densa & exercitationi assueta corpora (inquit *Hippocrates in coac.*) citiùs ex *Ad prognosin pertinentia.*

Pleuritide

Pleuritide & Peripneumoniâ intereunt, quàm quæ ſine exercitatione degunt. *Pleuritides ſiccæ* (inquit idem) & in quibus nihil ſpuitur, graviſſimæ; metuenda quoque in quibus dolores ad ſuperiora tendunt. A Pleuritide *Peripneumonia* malum; à Peripneumoniâ *Phrenitis* malum. *Hippocr. aphor.* ſanguis miſſus eſt remedium magni & recentis doloris; at ſive levior, ſive vetuſtior caſus eſt, vel ſupervacuum vel ſerum id auxilium eſt, confugiendumque eſt ad *cucurbitulas* cum ſcarificatione. *Celſus.*

Polypi. *Art.* 234. Pleuritides, ultra acutam febrem, ſunt *polypoſæ concretiones* in pulmonibus, ut ex cadaveribus, & extracto ſanguine patet. *Malpighius.*

Polypi. *Art.* 235. Adverti debet *Pleuram* Pleuriticorum & *Pulmonem* Peripneumonicorum poſt mortem ſectorum ſemper exhibuiſſe ſpectandam magnam copiam *polyporum:* Polypus autem eſt ſanguis diutius ſtagnans dilapſâ parte rubrâ, & rarò pleura ſola abſque pulmone inflammatur.

Linimentum. *Art.* 236. Dolorem externè optimè leniunt linimenta *ex ol. amygd. dulc. ſp. ſal. armoniac. & camphorâ. Pitcarn. in MSS.* " Item linimentum ſeq. anodyn. ♃ *balſam. Locatel.* ʒij. " *ol. amygd. dulc.* ℥j. *ol. mac. per expreſs. ung.* " *è flor. aurant. ana* ʒij. *m. f. liniment.*

Prognoſticon ſingulare. *Art.* 237. Quibus plurimus ex ſputo ſtrepitus in pectore ſonat, & vultus demiſſus eſt, oculuſque aurigine ſuffuſus, & caligine obductus, in his mors expectanda eſt, ex *Hippocrate*, & authoris experientiâ. Vix datur præſtantius remedium in fine morbi, quàm ſyru-

Syrupus de Peto. pus vel decoctum *nicotianæ. Barbette.*

Art. 238. *Lucius* monitu *Æſculapii* à Pleuritide curatus fuit applicatione epithematis ex *cineribus* ab arâ deſumptis & vino commiſtis. *Le Clerc.* *Cineres pro uſu externo.*

Art. 239. Vires & uſus remediorum ſequentium artis Apollineæ gnaris ſatis innoteſcunt. *Aq. omnium florum, balſamum ſulph. aniſatum, ens veneris, decoctum coccineum, decoctum pleuriticum, emplaſtrum pleuriticum, fotus lateralis, hauſtus pleuriticus, lohoch. pleuritic. lohoch. viride, oxymel aſthmaticum, pulvis pleuriticus, ſacculus lateralis, unguentum pleuriticum.* *Remedia varia.*

EMPYEMA.

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 240. Empyema eſt collectio puris in thoracis cavo, ut plurimùm ex rupto Pleuritico vel peripneumonico *abſceſſu*; cognoſcitur à tempore inceptæ inflammationis xx dierum ſinè purgatione, à tuſſi ſiccâ, gravitate ad diaphragma, decubitu in unum latus, ſtrepitu puris ad motus, Febre lentâ, genis rubentibus, oculis cavis, digitis in extremitate calidis, unguibus recurvis, & abdominis tumore. *Empyema quid.*

Art. 241. Ad curationem quod attinet, cognitâ vomicæ pulmonis, pleuræ, diaphragmatis, mediaſtini, vel pericardii diſruptione, omni ope nitendum, ut *pus* evacuetur per os, vel per urinas, ſi natura has monſtraverit vias, vel denique per thoracis aperturam ope inſtrumenti idonei in latere affecto, inter coſtam 4 & 5, vel 5 & 6 ab inferioribus numero ducto, pus lentè & per vices educendo; ex indole puris educti, & reliquis ægrotantis circumſtantiis, prognoſis de vitâ vel morte pronuntianda erit; ſi *Empyema* fuerit vetus, vires *Curat.*

res collapsæ, capilli cadentes, alvi fluxus colliquativus, corpus tabidum &c. *paracentesis* facta mortem accelerare solet.

WILLISII *Sententia.*

Signa Empyematis. *Art.* 242. Empyema est collectio puris intra cavitatem thoracis quâ respirationis organa opprimuntur; illuc verò pus istud confluere solet, vel ex *pleuritide*, vel *peripneumoniâ* (& quandoque forsàn ex *anginâ)* suppuratis & disruptis; post morbos prædictos *Empyematis* secuturi major erit suspicio, si post unam vel alteram septimanam sine sputo copioso, rigores, & febris, & spirituum languores, superveniant, & dein post 14, vel 20 dies *Empyematis* planè facti signa erunt respiratio difficilis, pectoris gravitas, materiæ fluctuatio, & molestiæ sensus è corporis situ mutato, sitis & febricula ferè constans, genarum rubor, totius inquietudo & vigiliæ. De *paracentesi* vide locum, & de eventu ejusdem *p.* 201. Vide etiam *Mayerne*, p. 178.

ETTMULLERI *Sententia.*

Diagnosis. *Art.* 243. Cognoscitur, quando factum sit *Empyema*, quòd remittat febris, quin etiam fluctuatio quædam puris hinc inde percipitur; rumpitur autem *vomica* circa diem 20, 30, aut 40, dum verò rumpitur, rigor fit, & febris intensior supervenit, adest tussis continua, quasi ex profundo, quia diaphragma gravatur ex incumbente pure, parum excernitur, febris mitior evadit, & magis lenta, respiratio est difficilis, & sentitur pectoris gravitas, si corpus inclinant penè suffocantur, sentiunt frequentissimè *evaporationes* ex pectoris cavo ad os ascendentes instar *aquæ calidæ*; ulteriori progressu

ſu percipiunt in ore *ſaporem tetrum* & quaſi *putridum*, & pulſus intermittit.

Art. 244. Apertio thoracis fit inter 5^{tam} & 6^{tam} coſtam (à ſupremis numerando;) maturè fiat. Vide *Sculteta m.* Quod ad remedia attinet, exhibenda ſunt grumoſum ſanguinem *diſſolventia* & *abſorbentia*, & tunc præſtat à *diureticis* incipere, in fine autem aliquod *ſudoriferum* ſubnectere. Si moliatur aliquid natura, ſemper medicus ſit ejus miniſter; V. G. quando urina purulenta redditur, dentur *diuretica*; in diarrhœâ purulentâ, *laxantia*; ſi ad ſputum vergeat, *expectorantia*, immò *vomitoria*, *nicotiana* eſt egregia; *fonticuli* etiam à quibuſdam inter coſtas inuruntur, internè *balſamica*, *vulneraria*, decocta è *lignis*, *gelatina C. C. hedera terreſtris* valde commendatur. Vide *vomicam pulmonis.* (541. &c.)

Curatio per apertionem thoracis & aliter.

Phrenitis & Paraphrenitis.

Willisii *Sententia.*

Art. 245. Phrenitis eſt deſipientia continua, ſcilicet principum cerebri facultatum deprivatio ab inflammatione meningum orta cum febre ſynochâ. Huic morbo affinis Paraphrenitis dictus eſt diaphragmatis inflammatio.

Phrenitis quid.

Art. 146. Phreneſin potiùs febri ſuccedere, &, quia ſanguis efferveſcens recrementa ſua aduſta capiti transfert, produci, *Hippocrates* olim, & nunc quiſquam vel è plebe obſervat; in quantum, ſcilicet, febricitantis urina à turbidâ & craſſâ, in tenuem & aquoſam mutata Phreneſin imminentem indicat; cujus idcirco affectûs cauſa exinde colligitur eſſe *materiæ febrilis* in cerebrum metaſtaſis.

Phrenitidis cauſa.

Art. 247.

Quales morbi reverà sunt Phrenitis & Paraphrenitis.

Art. 247. Ex diffectionibus patet Phrenefin non à meningum inflammatione oriri, neque Paraphrenefin diaphragmatis; fed Phrenitis definiri poteft; *totius animæ fenfitivæ five fpirituum animalium, quoad totam eorum hypoftafin, phlogofis five inflammatio*; & prout incendium vel à cerebro tantùm, vel ab hoc fimul & cerebello incipit, vulgò in *Phrenitida* & *Paraphrenitida* diftinguitur, quod tantundem eft ac functiones animales fpontaneas ferè tantùm & potiffimùm, aut unà cum his vitales lædi.

Signa diagnoftica.

" Phrenitis (inquit *Lommius*) his fignis in-
" notefcit; febris urget acuta, atque conti-
" nua, continuufque mentis error, modò his,
" modò aliis animæ vitalis actionibus; expe-
" ditus in omnem audaciam homo eft, & vi-
" ciffim tum vigiliis, tum fomno difficili, tur-
" bulentoque impeditur, fic ut interruptâ qui-
" ete protinus cum impetu è cubili profiliat,
" vociferetur, ferociat, ac modò ploret, mo-
" dò cantet, verbaque fine fenfu, fine ordine
" proferat, interrogatus ab alio omnia aliena
" refpondeat; oculi funt mobiles, flammei,
" cruenti, fqualidi, quos æger crebrò perfri-
" cat, modò ficcos, modò lachrymis perfu-
" fos; lingua afpera & nigra, dentes ftrident
" fæpéque cruor è naribus aliquis fertur, &
" interdum pofteriora capitis dolent; idem
" manibus tremit, digitifque floccos vellit, &
" feftucas è ftragulis legit; urina eft tenuis
" flammea, interdum etiam (quod peffimum)
" tenuis albaque eft.

Prognofis.

Art. 248. Phrenitis, aut brevi tempore in falutem, aut mortem, cum febre terminatur; aut diu protracta & poft febrem fuperftes, demum vel fanatur, vel in alios morbos, nempe, *lethargum*, aut *maniam*, aut *melancholiam*

liam tranſit, vel demum in *deſipientiam perpetuam*, fracto, ſcilicet, (quod aiunt) cerebro.

Art. 249. Si Phrenitis in principio febris accidat, *venæſectio* locum habet, & *enemata* ſunt præcipui uſûs, cataplaſmata pedibus admoveri debent ex *fol. rut. cham. verben. rad. brion. flor. papav. errat. cum ſapone*; vel eorum loco *columbæ* vel *pulli* dum calent deſciſſi; pro ſiti reſtinguendâ bibat *Palmarii* potum divinum, ſcilicet *aquam fontan.* cum *ſucco limon.* & *ſacchar.* vel emulſiones; *hypnotica* ſunt cautè uſurpanda; in hoc affectu *placenta roſacea* vel *flores papaveris cum aceto & nuc. moſchat.* capiti & temporibus cum fructu applicari poteſt. *Curatio.*

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 250. Phrenitis eſt vel *vera*, ubi cerebrum vel potiùs illius meninges utræque primariò inflammatione afficiuntur cum delirio & febre acutâ conjunctâ; vel *ſymptomatica* ex metaſtaſi materiæ febrilis in cerebrum. *Vera vel ſymptomatica.*

Art. 251. Phrenitis *vera* 3°, 4°, vel 7° die necat, vel abit in *maniam*, *lethargum*, *coma*, *catochen*: A *peripneumoniâ & ileo* lethalis, à *variolis* admodum mala. *Eventus.*

Art. 252. Hæmorrhagiæ quandoque morbum ſolvunt. In Phrenitide verâ prodeſt *venæſectio* larga. "Immò in hoc affectu (inquit "*Dolæus*) arteriotomiam in temporibus inſti-"tutam commendamus." Indicantur *diluentia* ex decoctis, *antiphlogiſticis & nitroſis* affatim exhibitis, *laxantia* & *clyſmata*, *capitis raſura*, *epiſpaſtica*, *cucurbitæ* in partibus inferioribus. *Indicationes curativæ.*

Art. 253. "Certè in Phrenitide (*inquit D.* "Freind) quæ febribus ſupervenit, ſectionem "*venæ jugularis* quàm maximè efficacem eſſe "expertus ſum, cùm alia remedia minùs com-"modè *Sectio venæ jugularis.*

" modè reſponderint: neque efficacem tantum-
" modo, ſed & adeò tutam, ut valdè mirer
" aliquid de efficiendi difficultate, nedum pe-
" riculo apud ſcriptores inveniri; nam hæc
" vena, utì nullo ferè labore ſecatur, ita &
" ſecta facillimè omnium ſaneſcit. [Frequen-
" tiſſimè etiam in aliis capitis morbis gravio-
" ribus in praxi meâ *jugularem* ſecui.]

Paraphrenitis quid. *Art.* 254. Paraphrenitis eſt morbus *Pleuritidi* ſimilis, ubi diaphragma vel ſaltem ejuſdem margo verè inflammatur, & longè frequentior eſt, quàm vulgò creditur; cognoſcitur ex febre continuâ, dolore inflammatorio in inſpiratione maximè urgente; hinc reſpiratio ſublimis, celeris, ſuffocativa, delirium perpetuum, convulſio, furor, gangræna, [ſymptomata omnia atrociora quàm in *Pleuritide*]; & licèt totum malum cognitum ſit, inſuperabilé tamen.

ETTMULLERI *Sententia.*

Phrenitis affectus. *Art.* 255. Phrenitis moderno uſu vocabuli, eſt delirium intenſiſſimum ex membranarum cerebri inflammatione ortum cum febre peracutâ, veteribus *Sphaceliſmus* ſeu *Sphacelus cerebri*; *Plerumque lethalis.* eſt malum ut plurimùm lethale, 3°, 4°, vel 7°, die intereunt: Lethalem phrenitidem denuntiant dyſpnœa, facies cadaveroſa, ſudor ſyncopticus, lingua & manus tremulæ; ſtridor dentium, ſtillicidium narium, &c. ſi in principio morbi acuti de dolore in bulbis oculorum conqueruntur ægri, funeſtiſſimum eſt ſignum, mox enim *delirium* & *convulſiones* adeſunt, quod ſæpiùs obſervavi; convulſiones ſuperveniunt, quando inflammatio cerebri incipit abire in gangrænam.

Art. 256. Cura nil habet peculiare præ curâ in febre acutâ cum delirio; Tinctura *papav. rhœad.* effervescentiam sanguinis compescit, item *camphora* & *nitrum*; quando ab alio morbo pendeat, curato morbo primario delirium cessat; ideoque *sudorifera* & *alexipharmaca* sunt propinanda, ut *tinctura bezoardica*, &c. In febre ardente decoctum *tamarind. epithemata* etiam plantis pedum conducunt. *Cura.*

Art. 257. " *Blandiora acida* & *cinnabarina* " *cum emulsionibus* inter interna remedia omne " ferunt punctum in phrenitide ex præcepto " *Waldschmidii.*" *Acida, &c.*

Inflammatio VENTRICULI.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 258. Inflammatio stomachi est affectus periculosus, &, si quis alius, peracutus; adest febris ardens, & aliqualis tumor in præcordiis, circa Ventriculi regionem dolor insignis sub costis nothis, cum gravi æstu ibidem, siti inexplebili, corporis jactatione & vigiliis; superveniunt deliria, vomitus, & non rarò convulsiones lethales, rarò evadunt; 3°, vel 4° die finiri solet; interdum, sed rarò ad suppurationem tendit, & *abscessus* rumpitur, vel in Ventriculi vel abdominis cavo, malum ferè semper incurabile. *Inflammatio Ventriculi.*

Art. 259. Distinguendum est inter *Ventriculi* inflammationem & *Hepatis*; in priore ardor & dolor magis in profundo sunt, in hepatite inflammatio magis circumscripta est, & mitiora urgent symptomata. (268.) *Differentia inter Ventriculi & Hepatis inflammationem.*

Art. 260. Curatio eadem est ac in aliis inflammationibus, viz. per *venæ sectionem*, &c. *Sudorifera* primatum obtinent. Externè convenit *Curatio.*

venit cataplasma ex *stercore columbino*, *fermento*, &c. ad suppurationem promovendam ad imitationem *Sennerti*. Vid. *Boerhaave*.

Inflammatio Intestinorum.

Ettmulleri *Sententia*.

Inflammatio Intestinorum. *Art.* 261. Accidit in herniis, ileo, & ab aliis causis. In loco inflammato tumor rotundus tactui [quandoque] percipi solet; adest vehemens dolor pulsatorius, fixus, distendens, &c. alvus occlusa, febris, vomitus, languor, &c. frequentiùs in *ileum lethalem* terminatur. Commendatur *omentum vervecinum*. Vide *Ileum* (666.)

Boerhaave. *Art.* 262. Consulatur *Boerhaave* instar omnium scriptorum *de Intestinorum inflammatione*.

Inflammatio Mesenterii.

Ettmulleri *Sententia*.

Inflammatio Mesenterii. *Art.* 263. Inflammationes & tumores Mesenterii sæpiùs sunt fons & origo chronicorum & admodum latentium morborum, & fomes mirabilium turbarum ægros & medicos vexantium. Dolores adsunt nunc circa dorsum & lumbos, nunc in abdomine & circa umbilicum, tormina inferentes, lenti tamen omnes & diuturni, subinde cum febriculâ erraticâ; dolores subinde per intervalla recurrunt.

Abscessus. *Art.* 264. Quando apostema suppuratum rumpatur, horror insignis, interdum rigor quatit ægrum, cum superveniente æstu non rarò insigni, quem puris præsertim per alvum excretio successivè comitatur.

Diagnosis. *Art.* 265. Corpus sensim emaciatur; respiratio evadit difficilior; & subinde aliquid molesti,

fti, quod ipfi ægri fatis explicare nequeunt, in profundo abdominis circa & infra umbilicum perfentire affirmant, flatulentiæ ægros vexare folent. Sæpe multis annis affligunt hujufmodi tumores, in *fcirrhofos* & *ftrumofos* abeuntes.

Art. 266. Curantur hæc pathemata Mefenterii, cùm diuturniores fiunt, ut alii chronici affectus, *cachectici* & *hypocondriaci*; tractandi funt tamen cautè & finè violentiâ. Convenit externè *empl. de cicutâ cum ammoniaco, de ranis cum mercurio*, &c. Internè *deobftruentia, millepedes, remedia ad ftrumas*, &c. Apertio venarum hæmorrhoidalium per *hirudines*; *purgantia* funt nociva, *enemata* utiliffima. *Curatio.*

Inflammatio PANCREATIS.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 267. Inflammatio Pancreatis eft affectus perquam occultus, vigilias, lipothymias, aliaque gravia fymptomata inferens, in *abfceffu* plerumque terminans. Interdum fuperveniente falutari *fluxu cruento* curantur hi morbi. *Inflammatio Pancreatis.*

Inflammatio HEPATIS.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 268. Inflammatio Hepatis & ejufdem abfceffus vocatur aliàs Hepatitis. In genere percipitur in omni Hepatis inflammatione dolor obfcurus & tenfivus ac gravativus in dextro hypocondrio & ejus profundo, qui fub fuppuratione punctorius plus minus evadere folet; adeft febris lenta plus minus verò acuta pro ratione gradûs inflammationis; ægri ferè fupini jacent, præfertim fi diaphragma afficiatur, & tuffis arida affligit. In genere in *pleuritide* *Hepatitis.*

vera omnia ſymptomata ſunt acerbiora, in *hepatitide remiſſiora.* Periculoſum eſt malum, & quod ſæpiùs ad mortem deducit ægros; aut diſcutitur, aut ſucceſſivè ſuppuratur, aut in *ſcirrhum* degenerat; *abſceſſus* nunc per alvum, nunc per urinam, interdum per tuſſim expurgatur; *ſingultus* eſt peſſimum ſignum. (259.)

Curatio. *Art.* 269. Convenit *venæ ſectio* in pede, proſunt *ſudorifera*, & *antipleuritica*, *antihecticum Poterii*, *ſperma ceti*, *nitrata*, *ſaturnina*, *camphorata*, & circa finem *diuretica:* externè *epithemata penetrantia & diſcutientia*, poſtremò *ſuppurantia*, rupto abſceſſu *vulneraria* & *balſamica* internè.

Phthiſis ſequi ſolet. *Art.* 270. Omnibus inflammationibus internis ſuppuratis & malè curatis ſupervenire ſolet *phthiſis.* De *hepatitide* præ omnibus conſulatur *Boerhaave.*

Inflammatio LIENIS.

ETTMULLERI *Sententia.*

Inflammatio Lienis. *Art.* 271. In inflammatione *Lienis* eadem ferè ſunt ſymptomata in ſiniſtro hypochondrio, ac in inflammatione *hepatis* in dextro; ideoque diagnoſis, prognoſis & cura ferè eadem ſunt.

CAP.

Cap. III.

Sive Fasciculus Morborum tertius.

De affectibus Capitis & Nervorum in genere.

Art. 272. Lariſſimus noſter Sydenhamus a quodam interrogatus, quamobrem non de morbis Capitis, æque ac de aliis, ſcripſerat? ſummâ modeſtiâ ac candore reſpondere dicitur, *quoniam illos nondum intellexi.* Et equidem agnoſcendum eſt ſcientiam noſtram in hâc regione valdè mancam ac imperfectam eſſe; utcunque tamen in hunc oceanum propemodum ignotum deſcendendum eſt, & a juvantium & lædentium contemplatione, quoquomodo poſſumus, curſus naturâ & experientiâ ducibus dirigendus eſt. *Proœmium.*

Cheynæi *de naturâ fibræ epitome.*

Art. 273. Diuturnorum morborum origines in genere ſunt tres. 1°. *Humorum lentor ſive tenacitas.* 2°. *Eorundem acor & acrimonia.* 3°. *Deperdita aut ſaltem imminuta fibrarum tenſio ſive elaſticitas.* Omnes Nervorum morbi ab infimo oſcitatione nempe & pandiculatione ad uſque ſummum, nempe apoplecticam diſpoſitionem, varii tantum videntur gradus unius ejuſdemque morbi, *debilitatis ſcilicet, aut relaxationis defectûſque elaſticæ facultatis partium ſolidarum,* quorum *Origo morborum chronicorum.*

 cauſæ

causæ sunt, eaque comitantur *lentor & acrimonia humorum.*

Natura morborum Nervinorum.

Art. 274. Morborum Nervinorum tria sunt genera. Primum est eorum, quorum symptoma præcipuum est *facultatis sentiendi debilitas temporaria aut perpetua, vel totalis ejusdem cessatio*, quam sequitur motûs voluntarii suspensio; hujusmodi morbi ab humorum lentorum & viscosorum copiâ nimiâ tanquam causâ principali oriri videntur. Multi sunt hujus generis morbi ab usque gravi apoplexiâ, quâ omnium simul nervorum origo comprimitur, omniumque vibratio, ne ad animæ sentientis sedem propagetur, intercipitur, ad sensuum ingeniique hebetudinem & stuporem. Huc etiam aliquatenus referenda sunt *hypocondriacorum & hystericarum deliquia & paroxysmi.* Secundum est eorum, quorum præcipuum symptoma est *motus voluntarius aut impeditus aut abolitus*; tales sunt morbi generis paralytici, a paralysi universali usque ad segnitiem, & inexpeditum inhabilemque artuum motum, membrorumque frigiditatem; atque hi fibrarum & nervorum & præcipuè muscularium debilitati, imbecillitati, aut tono amisso deberi videntur. Tertium denique eorum est, quorum præcipua symptomata sunt *spasmi, contractiones, & convulsiones musculorum:* tales sunt morbi convulsivi dicti ab epilepsiâ, & convulsione hypocondriacis & hystericis paroxysmis, usque ad oscitatum & pandiculationem: & hi in universum acriori stimulo debentur, quorum origo est salsa quædam & erodens acrimonia fluidorum, acida præterea & stimulans aura, vapor, aut obstructa perspiratio. Hæc Nervinorum morborum per genera sua distributio maximè naturalis, & latissimè

tiſſimè patens videtur. Fibrarum infirmitati indivulſus comes adhæret, & pro ejus gradu minor majorve eſt omnium functionum animalium *languor & debilitas.*

Art. 275. Ex prædictis patet tres indicationes ſive intentiones curativas oriri; ſcilicet, prima eſt *diluere, attenuare, eorumque lentorem tollere, & canales obſtructos aperire & meabiles efficere.* Secunda eſt *humorum acrimoniam tollere, moleculαrum nexus diſſolvere & ſpicula frangere.* Ultima denique & præcipua intentio eſt *ſolidis partibus tonum ſuum & vim elaſticam reddere.* Huic enim ultimæ intentioni aſſequendæ minimè allaborandum eſt, antequam duabus prioribus felicem operam tamdiu dederimus quamdiu id poſtulare videtur morbi indoles. Quamdiu enim humorum lentor aut acrimonia manet, fruſtrà, aut ſi ſuccedat, magno ægri damno fibræ corrugantur, & intenduntur; & profectò hoc monitum eſt maximi momenti. Præmiſſis univerſalibus, primæ intentioni ſatisfaciunt quæcunque particularum pondere, agilitate, aut quavis proprietate, ſuccis craſſis, viſcidis, lentis, incidendis, attenuandis & fluidis reddendis idonea inveniuntur: Talia ſunt *calomelas, æthiops mineralis, cinnab. antimonii & nativ. antimonium diaphoreticum bezoarticum minerale & Joviale, ſal Jovis, ſucci antiſcorbutici vina & cereviſiæ medicat. decoct. è lign. &c.* Inter ea primum locum tribuo *cinnab. antimonii,* quæ ſcilicet ex omnibus una ventriculo minimè moleſta eſt, nec ita facilè torminibus inteſtina excruciat, aut catharſin ciet, præcipuè recens & artificioſè elaborata. Ipſe ego maximas ejus vires ſæpè miratus ſum, cùm, nullo alio medicamento ſimul adhibito, laudum ejus vel minima pars communis eſſe poſſet.

Indicationes Curativæ.

Ad finem secundâ intentione propositum assequendum mirabiles profectò sunt vires medicamentorum *sulphureorum*; eidem etiam proposito conducunt medicamenta *absorbentia & Alcalina dicta*, *gummosa & volatilia:* diligenter interim cavendum est, ne *volatilia* intempestivè nimiâve copiâ ingerantur: tunc enim humoribus haud satis dilutis, eos nimiâ vi agitabunt & ardorem febrilem excitabunt. In *gummosis* insignis est incidendi & attenuandi vis, *saponi* æmula; medicamentorum autem smegmaticorum vires in obstructionibus reserandis, & ictero speciatim domando satis notæ sunt. Sed cùm eximiâ calefaciendi vi polleant, nunquam adhibenda sunt antequam humores satis diluti fuerint. Ultimæ denique intentioni, quæ est fibras laxatas constringere, remissas intendere & corrugare, sequentia accommodata sunt, *cortex Peruvian. cortex Eleutherii*, *viscus arboreus*, *cinnam. calam. arom. cort. aurant. amara quæcunque*, *catecheu. rhabarbarum torrefactum*, *styptica*, *è ferro parata*, *aquæ chalybeatæ*; reliquis vero omnibus præstat *cortex Peruvianus*, ut à multiplici experientiâ per multos annos didici in omnibus laxæ fibræ morbis. *Tincturam Burgundicam* præscribere soleo.

Cephalalgia.

Celsi *Sententia.*

Descriptio morbi.

Art. 276. In Capite interdum acutus & pestifer morbus est, quem κεφαλαίαν *Græci* vocant, cujus notæ sunt horror validus, Nervorum resolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, vomitus sic ut vox supprimatur; vel sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigescat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis, maximè

maximè circa tempora, vel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, sed neque gravis, neque periculosa, per hominis ætatem est.

Art. 277. In dolore, qui acutus est, & qui supra consuetudinem intenditur, convenit *venæ sectio*, sed nisi intolerabilis sit, supervacuum erit venam secare; satiusque est abstinere *à cibo*, si fieri potest, etiam à *potione*; si non potest, *aquam* bibere; si postero die dolor remanet, *alvum* ducere, *sternutamenta* evocare, nihil assumere, nisi *aquam*: sæpè enim dies unus aut alter totum dolorem hâc ratione discutit. *Curatio.*

WILLISII *Sententia.*

Art. 278. Si dolor capitis inveteratus & ferè continuus fuerit, ut jure suspicemur eum à tumore *phlegmonode*, *erysipelate*, *scirrho*, *abscessu*, aut *vermibus* oriri, curationis spes exigua aut nulla superest. Si dolor capitis sit immanis, atque vertiginem, vomitionem, aliosque affectus aut convulsivos aut soporosos adjunctos habuerit, frequenter in *apoplexiam* lethalem, aut *epilepsiam*, *paralysin*, *cæcitatem*, *surditatem*, &c. " Quum caput parte aliquâ (*inquit* Lommius) aut circumcirca dolet, si pus, " vel aqua vel sanguis naribus, ore, aut auribus exit, scire licet malum solvi. *Prognosis.*

Art. 279. Ad curationem hujus morbi detractio sanguinis è venis sedalibus *hirudinum* suctu locum habet, item *aquæ minerales catharticæ*, *cremor tartari* in sero lactis solutus, *vesicatoria*, *opiata*, *infusum Coffee*, *fol. salviæ*, *rorismarini*, &c. instar *Theæ* epotum. *Millepedes* quoque curandis Cephalalgiis pertinacibus opem sæpe egregiam præstant. Dolor capitis post *morbillos* *Curatio.*

Post morbillos, aut variolas. *morbillos* aut *variolas* totidem horis à paſtu accedens; præmiſſis univerſalibus, *antiſcorbuticis* & *chalybeatis* curatur.

Ettmulleri *Sententia.*

Cephalalgia calida. *Art.* 280. Cephalalgia eſt vel calida, prout ſanguis magìs fervet, tunc ſenſus caloris *Frigida.* præſertim circa frontem percipitur; vel frigida, cùm nihil tale occurrit, ſed potiùs frigus *Per conſenſum.* ſentitur, aut ſaltem adeſt gravedo capitis. Ex omni Cephalalgiâ per conſenſum frequentiſſima *Habitualis.* eſt iſta, quæ fit ex *ſtomacho.* Cephalalgia *habitualis* inveterata eſt difficilis curatu, terminare ſolet in *vertigine*, *apoplexiâ*, *epilepſiâ*, *paralyſi*, *cæcitate*, *ſurditate*, &c. Ex omnibus dolor *Scorbutica.* capitis *ſcorbuticus* eſt contumaciſſimus.

Bilioſa & Pituitoſa. *Art.* 281. " Cephalalgia (*juxta* Dolæum) rectè dividitur in *bilioſam* & *pituitoſam*; in " priori caſu dolor eſt valdè acutus cum in- *Curatio.* " ſigni ardore; particulæ bilioſæ acres vel ſalino-ſulphureæ in ſanguine abundant; ideo- " que adhibenda eſt *venæſectio*, leniter *purgantia*, aliaque ad temperiem ſanguinis alterandam temperandamque facientia. In cephalalgiâ *pituitoſâ* materia peccans eſt craſſa ac " tenax, indeque dolor gravativus, adeſt ſtupor mentis, ſegnities; hæc ſpecies *cathartica* fortiora poſtulat; proficua ſunt decocta " *lignorum*, *ſalia volatilia*, *cinnabarina*, *cephalica*, potus herbæ *Theæ*; ſi malum à ſtomacho " debilitato trahat ſuum ortum, tunc conveniunt *corroborantia*, *ſtomachica*, *acidulæ ſpadenſes*, &c. Ad curam Cephalalgiæ in genere apprime conducit doſis *pil. cathartic. cum* " *mercur. dulc.* ℈ß. & *laudan.* gr. j. hor. ſomn. " & aliquoties repetita, item decoctum *è lignis cum roremarin. ſalia volatilia*, *cinnabarina*

" *nativ.*

" *nativ. ſuccinata*, *camphorata*, potio *Theæ*
" [*Coffee.*] In contumaci capitis dolore empl. de *ranis cum mercurio* capiti raſo apponi poteſt.

Art. 282. Hemicrania (cùm dolet dimidium caput) eſt graviſſima ſpecies Cephalalgiæ; præmiſſis univerſalibus experimentum eſt ſingulare cataplaſma factum ex *rad. cucumeris aſinini* vel *brion. cum verben. & abſynth.* &c. Hemicraniis deploratiſſimis (inquit *Turner*) laborantes *Arteriotomiâ*, (vid. Art. 323.) aliis omnibus incaſſum tentatis, feliciter liberavi, idemque ab aliis præſtitum novi. p. 365. vol. 1. Si dolor capitis ſit in modum hemicraniæ (inquit *Cheſneau*) & parvum locum occupet, etiamſi, ſi adſit febris continua, nihil applicatione *ranunculi* præſtantius inveni, univerſalibus præmiſſis, dolorem ad miraculum tollit; ad hunc modum utor, deraſis capillis, ſi ſit locus piloſus, parti dolenti imponatur quodvis emplaſt. adhæſivum cum foramine in medio ad amplitudinem denarii, ut in applicatione *Pyrotici* ſolet fieri; deinde ſupra foramen applicentur *folia ranunculi contuſa*, *multo ſucco madentia*; in tenero loco & depilato duarum horarum ſpatio cutem aperit; in capite verò, ubi pili naſcuntur, non facilè aperit, ſed parte in tumorem elevatâ dolorem ſedat. Hoc unum advertendum, ut circa oculos ponatur parvâ quantitate propter palpebrarum & partium circumjacentium inflationes, quas gignit, ſtupendas, nullius tamen periculi. *Hemicrania.*

BAGLIVII *Sententia.*

Art. 283. Sunt qui ob nimium ſenſum, ſive fibrarum ariditatem, capitis dolore laborant; in quo caſu, quoniam dolor ſolidi vitio potiùs quàm fluidi oritur, ad *narcotica* libenter ve- *Dolor capitis ob nimium fibrarum ſenſum.*

 niendum;

niendum; nam tutò applicari poſſunt, quoniam non aliud debent efficere, quàm obtundere nimium fibrarum ſenſum: ter aut quater obſervavi dolores capitis pertinaciſſimos, & ferè ad maniam accedentes, irritis aliis, ſolo *pulv. de Guttet.* ad ℥j. dato feliciter ceſſiſſe.

FARRAGO *Sententiarum.*

Euporiſton. *Art.* 284. " Acerrimi dolores capitis *eupo-*
" *riſto* ſanari poſſunt nempe *ſtrophiolo aquâ frigi-*
" *dâ madido* collum circumdante, & cùm à
" nativo calore incaleſcit linteum pro novo
" permutandum, unde dolor quaſi excantatus
" deſinit, & rediens eodem ſtratagemate elu-
" ſus fugatur; [*ſed temerarium eſt experimen-*
" *tum.*]

Arteriotomia. *Art.* 285. In hoc malo *Pariſiis* nihil frequentius, quàm *ſectio arteriæ temporalis*; aliquando chirurgus tranſverſim ſecat, idque feliciùs quàm ubi punctum incidit, ſic enim magis coëunt diviſæ arteriæ partes. *Trophimus. Serrier.* M. *Homberg* memorat exemplum *Cephalalgiæ pertinacis* ac inveteratæ per combuſtionem accidentalem curatæ.

Remedia. *Art.* 286. Camphora in ſpiritu quolibet cephalico, & naribus attracta Cephalalgiam ſedat. *Greenfield.*

Varia. *Art.* 287. Succus *hederæ terreſtris* naribus attractus, cephalalgiam penitus aufert, *Raii* hiſt. plant. videatur locus, *p.* 567.

In Cephalalgiâ habituali. *Art.* 288. In cephalalgiâ habituali & pertinaci pulvis *mari ſyriaci* eſt ferè ſpecificum; doſ. ʒß. ut ab amico medico accepi.

VIGILIÆ nimiæ, seu Pervigilium.

Inter legendum & ex Observatione.

Art. 289. Interdum est morbus solitarius sinè aliâ evidente ægritudine; ità tamen ut nonnulli istud sine molestiâ singulari ferant: alii vero mox languorem & appetitum prostratum inde percipiunt; ab alio morbo ferè semper pendet. *Vigiliæ nimiæ,*

Art. 290. Quod caret alternâ requie durabile non est. *Prognosis,*

Art. 291. Melancholici maniaci & similes, præ aliis, molestissima patiuntur pervigilia, ita ut quidam melancholicus per quatuordecim menses fuerit vigil & insomnis; & tales, utut per longum tempus in continuis sint vigiliis, hoc malum tamen sine insigni virium debilitate perferunt. *Quibus potissimum accidunt.*

Art. 292. In senum Vigiliis non *anodyna* sed *confortantia* & *aromatica*, *analeptica* ex *vino dulci*, &c. sunt optima. *Senum vigiliæ.*

Art. 293. Somnus naturalis est status corporis, in quo imminutus est spirituum influxus in organa externa, nempe respectu motûs eorum in vigiliis, non tamen penitùs abolitus est. In somno omnes secretiones excepto sudore vel insensibili perspiratione, minuuntur. Somnus moderatus ad sanitatem plurimum confert, coctiones perficiendo, & vires redintegrando. *Somnus quid & ejus commoda.*

MORBI SOPOROSI.

Inter legendum & ex Observatione.

Art. 294. Coma seu cataphora, lethargus & carus sunt affectus soporosi secundùm magìs *Morbi soporosi.*

& mi-

& minùs potiùs quàm eſſentialiter à ſe invicem diſcrepantes; in hoc conveniunt, quòd *ſudorem morbificum* inducant; fiunt ut plurimùm ab unâ eâdemque cauſâ, nimirum pituitâ in cerebro collectâ.

Coma. *Art.* 295. Coma eſt ſomnus profundus, à quo tamen æger excitatur, & oculos aperit, & reſpondet, iterumque mox profundè obdormit.

Lethargus. *Art.* 296. Lethargus comati ſimilis eſt, ſed cum febre & delirio conjunctus; lethargici (*inquit Aurelianus*) leviter ſunt excitandi ſuis nominibus exclamati; etenim jugiter titillatu, vel impreſſione forti ac punctionibus hoc facere, nihil aliud erit, quàm ſtricturam aſperare ob inquietudinem vexationis: blando articulorum fricamento utendum eſt; linguæ aſperitatem vel ariditatem *ſpongiâ infuſâ aquâ calidâ* humectemus, *&c.*

Carus. *Art.* 297. Carus eſt ſomnus adhuc profundior ſine febre, ex quo æger excitatus oculos vix aperit, & non reſpondet; attamen vellicatus ſentit integrâ manente reſpiratione; eſt proximus ad *apoplexiam* gradus.

Curatio horum affectuum. *Art.* 298. Ex his affectibus, eorum cura, qui à febre pendent, & ſunt ejuſdem ſymptomata, in capite de febribus recenſetur; & reliqui, qui febre carent, tanquam leves *apoplexiæ* gradus ſpectari poſſunt. Ubi morbi ſoporoſi aliis morbis, febribus, &c. ſuperveniunt, non temerè ſecanda eſt *vena*, ſed *purgatio* inſtituenda, & quidem in his caſibus medicus magni nominis D. *Radcliff reſin. Jalap.* ℈j. auſus eſt exhibere ſucceſſu mirabili. In caro, lethargo, aliiſque ſoporoſis morbis *acetum naribus inſufflatum* plus excitat quàm ſpiritus quilibet volatiliſſimus Alkalinus.

Art. 299.

Art. 299. Coma vigil eſt, quando adeſt quoad externa ſenſuum organa ſomnolentia ſumma, quoad interna perpetuæ vigiliæ; æger clauſis oculis permanet, & ſomnum capere videtur, attamen dormire nequit, variis imaginibus & deliramentis impeditur; rarò eſt morbus *ſolitarius*, ſed potiùs *ſymptoma* febricitantium; ſignum eſſe ſolet imminentis *Phrenitidis*. *Coma vigil.*

VERTIGO.

WILLISII *Sententia.*

Art. 300. Vertigo eſt affectio, in quâ objecta viſibilia, circumrotari videntur, ſentiuntque affecti perturbationem ſeu confuſionem ſpirituum animalium in cerebro, ut nervos non ritè influant: quare facultates viſivæ & locomotivæ ſæpè aliquatenus vacillant, ut laborantes corruant, & non rarò à tenebris obfuſcentur. *Vertigo.*

Art. 301. Quoad morbi hujus ſedem notabile diſcrimen occurrit; frequenter enim *anteriùs* conſita eſt, & vix omnino *caduca* eſt, & therapiam admittit; quandoque autem *poſteriùs* orta longè periculoſior exiſtit, & non rarò in *apoplexiam* vel *paralyſin*, aut in morbum *convulſivum* tranſit. *Prognoſis.*

Art. 302. Pro Vertiginoſo poſt alia incaſſum tentata hunc in modum præſcripſi; ℞ *pulv. rad. pæon. mar.* ℨij. *flor. ejuſd.* ℨj. *ſterc. pavonis albiſs.* ℔ß. *ſacchar. albiſs.* ℨij. doſ. circiter coch. j. bis in die ſuperbibendo hauſt. decoct. *ſalviæ* aut *roriſmarini*, *Coffee tincturâ* imprægnati; vix credibile eſt quantum ab hoc remedio juvamen recepit, poſt menſem ſanus evaſit. *Curatio ſingularis.*

ETTMULLERI

Ettmulleri *Sententia.*

Tres gradus hujus morbi. *Art.* 303. Vertigo à vertendo; omnia enim in hoc affectu circumrotari videntur; attamen non semper adeſt talis circumgyratio; ſufficit enim motus *tremulus & undulatorius.* Tres ſunt gradus, 1° *vertigo ſimplex*, quando ſit ſaltim circumgyratio ſubitò evaneſcens. 2° *Vertigo tenebricoſa* ſeu *ſcotomia*, quando oculi caligine obſcurentur, aut appareant coram oculis varii colores. 3°. *Vertigo caduca*, quando æger protinus concidat, atque hæc ad *epilepſiam* quàm proximè accedit. (375.)

Eventus. *Art.* 304. Dum res externæ gyrari videntur, hoc fit in oculo non in cerebro, non enim in cerebro videmus. [de *Ætiologiâ* hujus morbi ex tunicæ retinæ dimotione videatur *Bellini*] Vertigo gravior & diuturnior ut plurimùm in ſenibus *apoplexiam*, in junioribus *epilepſiam* prænuntiat; modò *anteriorem*, modò *poſteriorem* capitis partem affligit; illa eſt curabilior, hæc periculoſior.

Curatio. *Art.* 305. Vertigo frequenter fit per *conſenſum* à vitio ſtomachi, vel primarum viarum, in hoc caſu convenit *vomitorium*; remedia *ſtomachica ſpecifica*, *antepileptica*, &c. Pro cathartico *extractum hellebori nigri* & *mercurius dulcis*; convenit *venæſectio* in plethoricis; *ſternutatoria* ſunt præcipuè vitanda. Præmiſſis ergo præmittendis ad *ſtomachica & ſpecifica* deveniendum eſt, *ſemen ſinap.* omni manè comeſtum eſt egregium, item *aromatica*, *confectio alkerm. cinnab. antimon. radix pæon. flores lilior. conval. ſalvia*, *roſmarinus*, *ſtercus pavonis* eſt ſpecificum nobile; *cinnab. nativ. ſpiritus & ſalia volat. ſuccinata*, &c. laudantur.

Mayerne

MAYERNII *Sententia.*

Art. 306. Methodus medendi in vertigine hoc modo se habet; si adsit plethora, sanguis mittendus est; post *venæsectionem*, (si necessaria sit) præsentibus nauseâ vel appetitu prostrato, vel aliis affecti ventriculi indiciis *emeticum* propinandum est: deinde *purgatio* per sedem instituenda, & posteà *specifica* exhibenda. *Calamus aromaticus* quocunque modo sumptus ad vertiginem valet, imò pro secreto habetur. Medicus quidam *Germanus* multos vertiginosos curavit pil. sequent. per plures dies exhibit. (si rectè conjecturam faciam *vide locum* p. 43.) ℞ *sacchar. Saturni q. v. tereb. Cypr. q. s. f. pil.* dosis una gr. iv. vel v. pendens. D. *Glisson* Cantabrigiensis medicinæ professor, gravi vertigine per tres septimanas conflictatus, irritis aliis remediis, vertici raso apposuit empl. ex *flor. sulph. & alb. ovorum*, à quo sanatus est, ut ipse retulit D. *Bate*. *Pyroticum* vel *setaceum* applicetur posteriori collo; *cauterium* bregmati post omnia. *Electuarium epileptic. Batean. elect. Peruv. epileptic. Fulleri.* *Methodus medendi.*

APOPLEXIA.

Art. 307. "Apoplexia est repentina suspen- *Definitio.*
"sio omnis sensationis, & privatio motûs to-
"tius corporis excepto cordis & pectoris,
"quæ frequentiùs motu solito fortiori ac vi-
"olentiori aguntur."

COELII AURELIANI *Sententia.*

Art. 308. Apoplexia ita dicitur, quòd tanquam ex lethali percussu repentinum faciat casum. Signa præsagientia aliquando nulla; interdum verò gravedo, vel dolor capitis, aut *Apoplexiæ signa præsagientia.*

 vertigo

vertigo, aut aurium tinnitus, in ſolitos uſus difficilis motus, vultûs mœſtitudo, ſaltus membrorum, præcipuè labrorum, tremula locutio, oblivio mox dictorum, vultûs plenitudo; ſed hæc ſymptomata ſunt etiam communia in *epilepſiam* vel *maniam* venturis. “ Torpores & ſtu-“ pores (inquit *Hippocrates coac.*) præter con-“ ſuetudinem advenientes, futuram *apoplexiam* “ vel *paralyſin* denuntiant.”

Paroxyſmus. *Art.* 309. In paroxyſmo ægri voce privantur, & mente capti repente cadunt, immoti, reſpiratione & pulſu tantùm ſuperſtitibus, color plumbeus, atque involuntaria illacrymatio; creſcente morbo, vultûs adductio, ita ut longior notâ videatur imago, præcordiorum prominentia, & totius corporis frigidus torpor, pectoris ſtridor, & ſuperiorum partium ſudores frigidi.

BOERHAAVII *Sententia.*

Cauſæ frequentiores. *Art.* 310. Cauſæ Apoplexiæ frequentiores ſunt, 1°. Polypoſæ ſanguinis concretiones. 2°. Spiſſitudo inflammatoria cruoris. 3°. Craſſa, glutinoſa, pituitoſa, iners totius ſanguinis natura. 4°. Simplex plethora vaſorum à quacunque cauſâ. 5°. Tumores intra cranium nati [quibus addi poſſunt ſanguinis vel ſeri *extravaſationes* ex *contuſionibus* vel *concuſſionibus* vi externâ impreſſis, & innumeræ aliæ *cauſæ latentes.*]

Diviſio Apoplexiæ. *Art.* 311. Diviſio apoplexiæ in *ſanguineam* & *pituitoſam* eſt utilis, ſed non perfecta diviſio; quum & *ſeroſa*, & *atrabiliaria*, & *polypoſa* ſit, & *alia.*

Prognoſis. *Art.* 312. Lenis Apoplexia ſolvitur ſuperveniente ſudore multo calido, æquabili, urinâ multâ, craſſâ; hæmorrhoidum, menſium vel alvi fluxu, vel febre magnâ. Paulò garvior ſolet mutari in

paralyſin

paralysin alicujus partis musculosæ; totius lateris unius, unde *hemiplegia*; vel omnium partium infra caput; unde *paraplegia*, quæ rarò curatur, semperque memoriæ, judicii, motuumque læsiones relinquit. Exquisita apoplexia in mortem citò finitur, rarò septimum diem excurrens.

Art. 313. Curatio varianda est pro ratione causarum; si à causâ frigidâ, pituitosâ oriatur, conandum est statim, ut pressio lentoris glutinosi à capite avertatur per derivationes in alia & opposita loca, & per *evacuationes universales*; in usum veniunt *vesicantia*, *caustica*, *frictiones*, *ligaturæ*, *apophlegmatismi*, *sternutatoria*, acerrimi usurpandi *stimuli* quicunque, *vomitoria*, *purgantia valida*, *clysmata acria*; ut sequens, ℞ *Pulp. colocynth.* ʒß, *fol. tabac.* ʒiß, *coq. in aq. font. q. s. ad* ℥x. *admisce sal. gem.* ʒij. *f. enema.* In usu tamen horum omnium augetur sæpe malum, materie magis motâ & impactâ, viribus tamen mox projiciundis per evacuantia: hinc in conciliandâ dissolutione semper *evacuationi* & *avulsioni* studendum, quantum res pati queat; inde regula [*Hippocratis*] *venæsectio*, ni juvet, occidit [& *Celsi* occidit vel liberat.] Si verò à causâ calidâ oriatur, & morbus inflammatorius videatur, tum illicò mittatur sanguis magnâ copiâ ex *venis jugularibus*, & repetatur pro re natâ, undè, si morbus sit sanabilis, levamen accipiet; diarrhœa omni arte obtineatur; *diluentia*, *attenuantia*, & *diuretica* ingerantur; detineatur æger, quantum fieri potest, è lecto, saltem à decubitu declivi. De reliquis lector ipse consulat auctorem.

Curatio varia.

EΤTMULLERI *Sententia.*

Hujus affectûs prodromi. *Art.* 314. Signa Apoplexiæ aliquando probabiliter futuræ ſunt dolor capitis, vertigo, tumor carotidum, memoriæ debilitas, ſpontaneæ oculorum illacrymationes, ſcotomiæ, incubus, vocis tarditas & hæſitantia, oris diſtortiones, dentium ſtridores in ſomno, ſtupor frequens brachii aut pedis, aut etiam refrigeratio extremarum partium.

Paroxyſmus. *Art.* 315. In hoc affectu omnes functiones animales ſubitò ceſſant, homo quaſi fulmine percuſſus & attonitus in terram jacet, ſine motu (hinc dicitur morbus *attonitus & ſideratus)* reſpiratione ipſâ plus minùs imminutâ cum vel ſine ſtertore, pulſu adhuc nonnihil vegeto, & perquam duro, niſi in caſu admodum periculoſo, ubi deficit; color faciei & oculorum ut plurimùm rubet, facies tumida; æger profundè dormit, & nequit ſuſcitari; interdum reſolvitur veſicæ & ani ſphincter; ſupervenit tandem ſpuma circa os.

Hemiplegia. *Art.* 316. Hemiplegia ſeu hemiplexia eſt quando ſolummodo dimidium capitis & reliqui corporis afficitur [more *Apoplexiæ.*]

Apoplexiæ cauſæ. *Art.* 317. Apoplexiæ cauſæ proximæ ſunt vel impeditus ſpirituum animalium motus in cerebro, vel impeditus ſanguinis circulus per cerebrum; venus nimia potiſſimùm in ſenibus ad Apoplexiam multùm diſponit, ut & animi affectus graviores, ira, &c. Contuſiones & concuſſiones capitis, ſcabies retropulſa, vapores mercuriales, gas ſeu halitus carbonum.

Eſt morbus hæreditarius. *Art.* 318. Apoplexia eſt morbus admodum hæreditarius; omnes, qui Apoplexiâ moriuntur, ſuffocati intereunt, unde quo *liberior eſt reſpiratio,*

ratio, eo major eſt ſpes ſalutis, & contrà; ſpuma circa os eſt ferè ſemper ſignum lethale.

Art. 319. *Barbette* in curandâ Apoplexiâ *inunctionem mercurialem* commendat; metus eſt de *vomitu* exhibendo, nè ſuffocatio acceleretur, quod non paucos medicos deterret. In Apoplexiâ *ſanguineâ* venæſectio eſt neceſſaria, in *pituitoſâ* omittenda, quoniam nociva eſt, ſed potiùs exhibendum eſt *vomitorium antimoniale*; æger non debet in lecto decumbere, ſed erectus ſedere; *enemata acriora* ſunt injicienda parata ex *lavend. rut. majoran. nicotian. rad. pyreth. irid. noſtr. vin. benedict. ſal. gem. pulp. colocynth. in petia ligat.* &c. In ipſo paroxyſmo non neglectis univerſalibus conducunt *ſalia volatilia*, *ſudorifera*, ſpeciatim *aurum diaphoret. Poterii*, *cinnabarina*, *ſpecies diambr. confect. alkerm. ſudorifera ex lignis* declinante paroxyſmo aliquandiu continuata ſunt maximè proficua. *Curatio.*

Art. 320. Pro præſervatione, præmiſſis ritè univerſalibus præ reliquis multùm laudatur frequens *ſalviæ* uſus quocunque modo; in *cubebis*, *cardamomo*, *ſem. ſinap.* & *erucæ* ſingulares latent vires maximè in ſenibus in formâ pulv. vel aliter in vehiculo appropriato aſſumptis. " Item *fonticuli inter ſcapulares* hodierno uſu " comprobantur." *Prophylaxis.*

COLEI *Sententia.*

Art. 321. Auctor putat acerbum frigus & gelu diutinum anno 1683° numerum *apoplecticorum* annis ſuccedentibus adauxiſſe. *Cauſa Apoplexiæ ſingularis.*

Art. 322. Potio infuſionis *roriſmarini*, *ſalviæ*, *beton. lilior. conval.* &c. inſtar *theæ*, item *Coffee*, & fumiſuctio *nicotianæ* ad præcavendam Apoplexiam laudantur; *balſama odorifera*, Apoplectica dicta, & uſus *ptarmicorum* inordinatus damnantur.

De largâ sanguinis missione. nantur. Sanguinem detrahit manu maximè liberali ad uncias scilicet, 30, 40, 50, imò 60, hancque praxin non modò ex propriâ experientiâ stabilire satagit, sed etiam auctoritate celeberrimi D. *Gibbons*, neque in junioribus tantùm, verùm etiam in ætate provectioribus injungit; & instantiam profert cujusdam annum 77um agentis, à quo sanguinis inter 20 & 30 uncias detraxit, & tantundem aliâ vice intra ejusdem septimanæ spatium ob *vertiginem* aliqualem superstitem.

CATHERWOODII *Sententia.*

Arteriotomia. *Art.* 323. Auctor pro virili conatur, & nullum non movet lapidem *arteriotomiam* introducere tanquam *phlebotomiâ* longè præstantiorem in hoc morbo curando; locum designat in arteriâ temporali, operationemque neque difficilem esse, neque periculosam asserit: accuratè digitis detinenda est arteria, nè subvolutet, & vulnus infligendum est non puncturâ, sed per incisionem cum dextrâ mucronis lanceolæ elevatione; detractâ sufficiente sanguinis quantitate, premendum est vulneris orificium in os temporale cum digito maximo, quo *thrombus*, si accidat, citò dissipabitur, & ferè momento temporis fluxus sistetur.

Cui commodo adhibeatur ista praxis, dubitatur. *Art.* 324. " Verùm enimverò mihi videtur
" author noster meras umbras consectari, ut
" *Hercules* stramineus appareat, novam crepat
" methodum; sed quomodo stabilitur hæc
" praxis? Inter paucas, quas adducit hoc af-
" fectu laborantium, historias, unicam tantùm
" per *arteriotomiam* curati affert; sed de his
" non libet morari. Utcunque verò res se ha-
" beat, minimè futurum videtur, (ut rectè ad-
" monet

" monet D. *Freind*) ut noſtri unquam homines
" huic medicinæ generi aſſueſcant.

FARRAGO *Sententiarum.*

Inter legendum & ex obſervatione.

Art. 325. In paroxyſmo Apoplectico intumeſcunt venæ jugulares necnon pulmonum, quæ non rarò rumpuntur in Apoplexiâ demortuis. In defunctorum cadaveribus ſæpiſſime repertum eſt *ſerum viſcidum* in cerebri ventriculis, aliquando *ſanguinis* ingens copia in ſinibus, aliquando *tumores* ad pugni magnitudinem juxta conarium inter cerebrum & cerebellum; talis (obſervante *Drelincurtio*) ſemeſtri ſpatio primò *cæcitatem*, dein *ſurditatem*, ſubinde ſenſuum omnium *abolitionem*, & poſtremò *necem* intulit. In cerebro Apoplexiâ mortui *(inquit Cheſelden)* obſervavi univerſa vaſa ſanguifera plurimum diſtenta, ventriculos, ipſamque cerebri ſubſtantiam lymphâ ſupra modum abundantes, & duram meningem magnoperè incraſſatam, &c. *Vomitoria* (inquit *Dolæus*) experientiâ teſte, quicquid reclamet *Sylvius*, divinam afferunt opem. " Nullum eſt potentius remedium *vino emetico* in omni ſoporoſo affectu, doſ. ℥iß. vel ℥ij. per os, ℥iij. vel iv. in enemate. Si injecta enemata præter rationem moram faciunt, ſollicitanda eſt dejectio acribus ſuppoſitoriis, ſpeciatim incidatur fruſtulum *ſaponis Venet.* in formam Glandis." *Venæſectionem* in omni *Apoplexiâ*, & in omni ætate, & in ſummâ quidem ſenectute admittimus; timidis, loco hujus, *hirudines* vel *cucurbitulas* concedimus. *Varias mortis cauſas detexit anatomia defunctorum.*

Art. 326. *Rhodius* obſervavit, quòd in omnibus affectibus *comatoſis*, præcipuè *lethargo*, & *Pulſus fortis ſæpe decipit inexpertos.*

Apoplexiâ, pulſus dum ex parvo fiebat magnus, & ſenſim in magnitudinem creſcebat, ægrotantes brevi moriebantur; pulſus etenim in hoc affectu eſt ut plurimùm fortis & plenus, quod multos decipit.

Nota benè. *Art.* 327. Apoplexiâ demortui ante triduum non ſunt ſepeliendi, quia omnes humores intra illud ſpatium moventur, & nonnulli ante illud tempus revixiſſe obſervati ſunt. *Barbette.* Linimentum ſequens ut ſpecificum in *lethargo & Apoplexiâ* habetur; ℞ *ol. ſuccin. ſpic. caſtor. ana* ℈ij. *flor. hyperic. ſucc. rut. expreſſ. ana* ℥iij. m. illinatur cervix, &c. Idem ſummum & ferè unicum remedium in Apoplexiâ ſunt *cucurbitæ* capiti impoſitæ. *Riverius*, *Zacutus*, *Luſitanus*, &c. Cùm morbi vis maxima eſt, admoveatur *cauterium actuale* inter primam & ſecundam nuchæ vertebram.

Remedia varia. *Art.* 328. Remedia ſequentia interdum pro re natâ in uſum adduci poſſunt; *antimonium diaphoret. antihecticum poterii*, *aurum fulminans*, *aurum Moſaïcum*, *cataplaſma ſuppedale*, *cataplaſma de halecibus*, *elaterium*, *elect. antiapoplecticum*, *emplaſtr. cephalicum*, *elixir pæon. mynſicht. enema acre*, *enema apoplecticum*, *ens veneris*, *flores ſalis armoniac. martiati*, *gargariſma ad pituitam*, *infuſum cephalicum*, *pil. volat. ſternutatoria omnia* [*flores Benzoin.* aliis ptarmicis adjecti illa multò efficaciora reddunt] *pulv. ad guttetam*, *tinctura epileptica*, *vinum benedictum*, &c.

Hemiplegia, Paraplegia, ſeu Paraplexia.

ETTMULLERI *Sententia.*

Ratio nominum. *Art.* 329. Paraplegia ſeu paraplexia & apoplexia particularis, in altero tantùm latere hemiplegia nominantur. Interdum afficitur totum

tum corpus, excepto capite, ex obſtructione ſpinalis medullæ; frequentiùs eſt morbus *ſecundarius*, interdum verò *primarius*; ſenſus vel motus vel alteruterque vel totaliter, abolentur, vel multùm imminuuntur.

Art. 330. Paraplegiæ, quæ *apoplexiam*, *epilepſiam*, alioſque morbos immediatè ſequuntur, vulgò *paralyſis* vocantur, ſed *paralyſis* eſt longè alius affectus, ut infra manifeſtum erit. (332.) *Paraplegia ab apoplexiâ differt.*

Art. 331. *Vomitus* in omni paraplexiâ convenit & *purgatio* ad primarum viarum emundationem; *venæ ſectio* convenit in plethoricis; proximo loco *ſudorifera* valde conducunt, cum ſpecificis interſperſis, decoctum *ſaſſafr.* cum *roremarino* & *bacc. juniperi*; aliquando datur *aurum fulminans* ad gr iij. vel iv. de reliquis internis medicamentis vide *apoplexiam & paralyſin*; balnea ex *formicis* reverà ſingulare quid obtinent in *paraplegiis* curandis. *Curatio.*

Paralyſis & Pareſis.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 332. Paralyſis eſt gravior, & pareſis levior affectus; paralyſis propriè eſt reſolutio & relaxatio ligamentorum & membranorum motui inſervientium, non ab obſtructis nervis proveniens, ſed à merâ membranacearum & nervearum partium reſolutione, & ſic à *paraplegiâ* diſtinguitur, quæ ab obſtructione nervorum exoritur; hæc ſequitur *apoplexiam*, *epilepſiam*, *convulſiones*, *vertigines*, &c. qui affectus in ſe mutuò ſunt permutabiles, & plerumque deſinunt in *paraplegiam*; Illa verò ſequitur alios morbos longè diverſos; viz. *ſcorbutum*, *malum hypochondriacum*, *colicam*, & frequentior eſt in regionibus ubi vino & ſpiritibus *Paralyſis & Pareſis.*

bus indulgent; aut oritur etiam ſubinde à cauſis externis, ex fumis metallicis, &c.

Curatu difficilis. *Art.* 333. Paralyſis cæteris paribus faciliùs curatur quàm *paraplegia*, quæ plerumque omnem medici operam eludit; motus ſaltem amiſſus, ſuperſtite ſenſu reſtituitur; *tremor* ſuperveniens eſt bonum ſignum recuperandi motum. " Atrophia verò aut frigiditas peſſimè " ominatur."

Curatio. *Art.* 334. *Purgatio* lenis tantùm inſtitui debet cum *mercurio dulci & extracto hellebori*, *ſpecie diaturb. cum rhabarbaro*, *pil. fœtid*, &c. & poſteà *ſudorifera*, remedia *apoplectica*, & *epileptica*, *viperina*, *ſuccinata*, *lumbricalia*, ex *milleped.* & *formicis* parata, *antimonialia*, *martialia*, *bezoardica*, *aurum diaphoreticum*, *antiſcorbutica*, & *ſpecifica* in ſero lactis cocta quandò à *dolore colico* ortum ducit; & externè pro abdomine illinendo *galbanetum Paracelſi*. Galbanetum Sennerti eſt præſtantius medicamentum. Vid. *Pharm. Batean.* In genere *urticatio* membri roſoluti eſt maximi uſûs, expertus loquor. *Thermæ naturales*, balnea ex *formicis* parata, *unguentum martiatum*, *nervinum*, *paralyticum*, &c.

Willisii *Sententia.*

Definitio, paralyſeos. *Art.* 335. Paralyſis eſt partium nervoſarum à debitâ diſtentione reſolutio, ſive relaxatio; cujus ratione motus & ſenſus, nempe aut alter tantùm, aut ſimul uterque, in toto corpore, vel in quibuſdam partibus, debito more exerceri nequit.

Unde provenit. *Art.* 336. Mentis hebetudo, oblivio & ſtupiditas, frequenter in paralyſin mutantur. Paralyſis aliis affectibus frequentiùs ſupervenit, quales præcipui ſunt *carus*, *apoplexia*, *ſcorbutus*, *convulſio*, *colica*, *arthritis*, &c.

Art. 337.

Art. 337. Paralysis ab apoplexiâ, caro, convulsione, colicâ, aliisque cerebri, aut systematis nervosi affectibus superveniens, si non brevi tempore in melius alteretur, aut medicamentis cedat, plerumque insanabilis perstat; hominibus provectæ ætatis, cacochymicis, valde scorbuticis, aut intemperatis accidens, & si affectus haud immanis fuerit, difficilè tamen curatur. *Difficilè curatur.*

Art. 338. *Phlebotomia* passim non omnibus convenit; & si hanc vetamus, non tamen ob eandem cum veteribus rationem, supponendo paralysin esse morbum frigidum; præmissis universalibus, viz. *vomitorio* & *catharsi*, cerevisia medicata parari potest ex *salviâ bæton. stæchad. lign. sassafr. cortic. Winter.* &c. Quidam paralytici sunt frigidi, alii calidiores ex constitutione, ideóque remedia debent esse diversi generis, ut in ipso *scorbuto* evenire solet. Remedia in hoc affectu insigniora sunt *viperina, pulv. rad. serpent. virgin. gum. guaiac. tinct. succin. sp. C. C. succinat. pulv. ari comp. chalybeata, antiscorbutica* omnia, præcipuè *succi antiscorbutici cum aquâ raphan. aurantiis*, &c. Externè *fotus, linimenta, cucurbitulæ, vesicatoria, urticationes*, item immissio membri resoluti in *grana hordei* post cerevisiam subductam, vel intra *ventrem* vel *thoracem bestiæ recèns mactatæ*, aut denique *balneum artificiale vel naturale.* His non succurrentibus proveniendum erit ad remedia magna, viz. *diaphoretica, salivantia, vomitoria fortiora*, &c. *sudorifica* usitatoria sunt decoctum *guaiac. spiritus & oleum ejusdem, mistura simplex, flores & spiritus salis armoniac. aurum diaphoreticum, sal viper. bezoar. min. tinct. antimon.* &c. Nullum datur præstantius remedium quàm *thermæ nostræ Bathonienses*; *Curatio.*

quosdam

quoſdam tamen deteriùs reddunt. " Pro
" pauperibus & nimis procul à *Bathoniâ* degentibus *Thermæ artificiales* ad imitationem naturalium ad hunc modum fieri poſſunt; ♃ *calc. viv.* ℔iv. *ſulph. viv. pulv.* ℔ij. *coq. pauliſper in aq. commun. cong.* xx. *vel* xxx. *pro ſemicupio.*

Inter legendum & ex obſervatione.

Cauſa paralyſeos.

Art. 339. A ſpirituum inopiâ fit paralyſis, ut in ſenectute valetudinariâ, poſt immodica ſanguinis, liquoris genitalis, &c. diſpendia, è ſanguine enim effœto pauci ſpiritus in cerebro procreantur.

Papillæ cutaneæ tactûs organum.

Art. 340. Credibile eſt papillas cutaneas eſſe tactûs organum, ideóque hic ratio reddi poteſt, cur ſuperſtite motu ſenſus poteſt aboleri, viz. quia motus per nervos fit, ſenſus per papillas haſce.

Remedium ex formicis & ex ſemin. ſinap.

Art. 341. Ad membra paralytica plurimùm valent fomentationes quotidianæ ex *formicis* & earum *cubilibus* in aq. font. coct. interdum præſentaneam opem & firmum conſtanſque robur partibus affectis afferunt; eodem tempore uſurpetur oleum ſequens, ℞ *ſem. ſinap. parum contuſ. q. v. ſp. lavend. q. ſ. ut* madefiat; infunde frigidè per hor. 24. deinde oleum prelo exprimatur, cum quo inunge cervicis vertebras & ſpinam dorſi & etiam partes affectas. Nihil potentius eſt in affectibus paralyticis (inquit *Cheſneau* experientiâ teſte) ad diſcutiendum humorem aliquem in vertebris lumborum vel in muſculis concretum, quàm *oleum philoſophorum, & oleum terebinthinæ*, quod ſecundò exit poſt ſpiritum aureique eſt coloris. Si membrum paralyticum extenuetur, vix aut nè vix quidem reſtituitur.

Art. 342.

Art. 342. D. *Harris* in obſervationibus de morbis gravioribus aſſerit *terebinthinam è Chio* in hoc affectu vires planè admirandas obtinere; atque hunc in modum præſcribit, ℞ *tereb. è Chio* ʒiij. ſolve in vitel. ov. immiſcendo *ſyr. de ſtœchad.* ℥j. *aq. lact. alex.* ℥iv. m. f. hauſt. ſingulis auroris capiend. ad quartam vicem. Addit prætereà ſe dediſſe *tereb. venet.* ʒvj. vel ℥j. in hauſt. ſimiliter diſſolut. non modò in *paralyſi*, verùm & in *arthritide*, & in *rheumatiſ-cum* optimo ſucceſſu. *Vires terebinthinæ è Chio.*

Art. 343. Larynx, pharynx, & gula quandoque Paralyſin patiuntur. Paralyſis *laryngis* prohibet deglutitionem liquidorum, non verò ſolidorum, quoniam epiglottis non perfectè claudet rimulam laryngis. Paralyſis *pharyngis* prohibet deglutitionem ſolidorum, non verò liquidorum. Paralyſis *gulæ* omnimodam deglutitionem tollit. Interdum deglutitio læditur ex contracturâ ſpaſmodicâ gulæ, quod hypocondriacis & ſcorbuticis eſt familiare. *Paralyſis Laryngis, Pharingis & gulæ.*

Art. 344. Epiſpaſtica ſunt applicanda; antiſpaſmodica & antiparalytica internè & externè uſurpanda ſunt; gargariſmata & linctus in loquelâ amiſſâ convenientia hìc locum habent; ſpeciatim *ſuccus ſalviæ cum nuc. moſchat.* caſtoreo frequenter & diu in ore detentus. *Curatio.*
" Cataplaſmate ſequent. in praxi noſtrâ quan-
" doque uſus ſum; ℞ *pulp. raparum coct.* ℥iv.
" *herb. rut. contuſ.* mij. *ſem. ſinap.* ℥j. *pulp.*
" *alb. græc. euphorb.* ʒij. *ſulph. viv.* ʒiij. *ol.*
" *ſuccin.* g^r. 100. *ung. nervin. q. ſ. m. f.* cataplaſma gulæ applicandum.

Art. 345. In paralyſi linguæ ſolus ſuccus *ſalviæ* obmuteſcentiam ſolvit; ſequente gargariſmate felici cum ſucceſſu in praxi aliquando uſus ſum; ℞ *Fol. ſalviæ roriſmarin. ana* mj. *hyſ-ſop.* *Paralyſis linguæ.*

sop. puleg. ana mß. sem. staphid. agr. sinap. ana ℥ß. coq. in q. s. aq. font. ad ℔j. Colaturæ add. *succ. salviæ depurat.* ʒij. *oxymel. scillit. aq. regin. Hungar. ana* ℥j. *syr. stæchad.* ℥iij. m. teneat coch. ij. in ore aliquamdiu & deinde expuat, idque fiat frequenter in die.

FARRAGO *Sententiarum.*

Celsi observatio.

Art. 346. Solent, qui per omnia membra resoluti sunt, celeriter rapi; at si correpti non sunt, diutius quidem vivunt, sed rarò tamen ad sanitatem perveniunt, & plerumque miserum spiritum trahunt, memoriâ quoque amissâ. *Celsus.*

Curanda est, ut lues venerea.

Art. 347. Cura hujus mali à curatione *luis venereæ* non abludit multùm, adeoque *mercurialia, sudorifera, decoct. è lign.* &c. prosunt.释Externè *inunctiones, spirituosa* & *penetrantia* non in parte affectâ, sed spinâ dorsi; ut *unguentum nervinum, martiatum, ol. tereb. sal. volat.* &c. Item maximo cum emolumento sequens emplastrum spinæ dorsi admovetur; ℞ *Empl. de ranis cum quadruplo mercurio* ℥j. *camphor.* ʒß. malaxetur cum *ol. succin.* & fiat emplast. *Waldschmid.*

Tinctura Pitcarnii.

Art. 348. Tinctura antiepileptica *Pitcarnii*, in cap. de *epilepsiâ* (385.) tradita purgantibus orba ab authore laudatur.

Remedia alia varia.

Art. 349. Virtutes & usus remediorum sequentium lector ipse expendat. *Cataplasma de rapis, cinnabaris antimonii, emplastrum de pyrethro, enema apoplectic. enema terebinth. fotus spirituosus, galbanetum Sennerti, guttæ Goddardianæ, infusum cephalicum, linimentum paralyticum, oleum lumbricorum* (per distillationem mira præstat) *pulvis ad guttetam, spiritus sanguinis, succi scorbutici,*

tici, tinctura cantharidum, tinctura epileptica, unguentum ad atrophiam, unguentum salino-volatile.

CATALEPSIS.

Art. 350. Catalepsis seu catoche, Latinis & Arabibus congelatio dicta, est affectus in quo ægri manent rigidi in eodem statu, quo prensi fuerunt: interdum tamen nonnihil audiunt, vident, recordantur, & post narrant; si quid ori ingeratur deglutiunt, impulsi incedunt. Milites in obsidione Metensi hastam in manibus tenuerunt, equites turmam sequebantur, non minùs quàm non congelati. Est morbus rarò occurrens at satìs acutus, intra 3 aut 4 ad summum dies jugulans; quandoque fit metastasis in *epilepsiam*, *apoplexiam*, vel *melancholiam*: in genere paucissimi restituuntur; nemo liberatur, cui secundò catochus supervenit. *Catalepsis.* *Raro occurrit & rarissimè curatur.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 351. Catalepsis seu catoche, est affectus rarissimus, & summè mirabilis; in quo cessat omnis sensus internus, & externus, & motus, ita ut ægrorum membra rigida sunt, & instar statuarum in suâ positurâ; impulsa tamen moventur, sed tamen denuò in istâ per motum acquisitâ figurâ fixa permanent. Vulgò pro *ecstaticis* habentur. " In hoc affectu (inquit " *Dolæus*) alvi ac urinæ fit suppressio; respira- " tio tamen integra & illæsa manet, ut & san- " guinis circulatio: ægri verò immoti ma- " nent instar *Marpessiæ cautis.* *Morbi descriptio.*

Art. 352. " Quoad curam, in genere ab " omnibus practicis tam veteribus quàm neo- " tericis hunc morbum ejusdem farinæ medi- " camentis, quibus *apoplexiam* curari lectori pa- " tebit; *Curatio.*

" tebit; undè jure merito *apoplexia inversa* nun-
" cupatur. Remedia omnia prosunt, quæ vis-
" cidum quodcunque incidere vel attenuare,
" & pro ratione occasionis evacuare valent; ex-
" cellunt *salia volatilia*; conveniunt *vomitoria*
" *antimonialia*, *epispastica*, *antispasmodica*, *anti-*
" *paralytica*, *&c.*"

BOERHAAVII *Sententia.*

Causa proxima. *Art.* 353. Hujus morbi causa proxima est immobilitas sensorii communis, prout primo momento insultus se habebat. Ergo sanguinis cerebrosi, glandularum cerebri, emissariorum ejus absoluta est quies, ut in initio. Omnes quidem in eo morbo functiones cerebri læduntur, & illæ, quæ inde pendent; soli musculi sic manent tensi, ut in initio erant; cæterum respiratio & pulsus supersunt, at plerumque leves. Dissecta cadavera demonstraverunt arterias venasque cerebri valdè turgentes fortiter impacto denso cruore; in morte plerumque finitur.

Curatio. *Art.* 354. Solvitur interdum *largâ narium hæmorrhagiâ*; ideoque curatio tentatur hæmorrhagiæ ex naribus prolectu hæmorrhoidalis, menstruive fluxûs prolectu; sternutatoriis, vomitivis; vesicatoriis; fonticulis [interscapularibus]; setaceis; victu humectante.

Stupor seu torpor, & obdormitio membrorum.

Stupor seu Torpor. *Art.* 355. " Stupor vel torpor in genere est
" sensûs tactûs vel motûs, vel utriusque im-
" becillitas, quæ quidem plerumque est ali-
" qualis paralysis scorbutica inchoata; sal-
" tem istius morbi plerumque est prodromus.
" Si plura simul occupet membra *hemiplagi-*

" *am* aut *apoplexiam* minatur. Stupor in facie
" *torturam oris* portendit.

Art. 356. " Huc quoque pertinet affectus à quibusdam *obdormitio* membri unius vel pluriun vocatus. Hæc obdormitio videtur esse affectus ex torpore & dolore aliquali simul mixtus, qualis à causa externâ plerumque excitatur, compressione scilicet membri vel nervorum in eo, undè influxus spirituum animalium inhibetur, qui postea laxatis nervis copiosè & subito in illud recurrunt, & subitam alterationem faciunt, quam dolor ille vel molestia sequitur." *Obdormitio.*

Art. 357. " Novi quendam ferè sexagenarium, qui *colicâ nervosâ diuturnâ* laborasset, nimirum triginta plus minus annos per menses aliquot illum quotannis affligente, in hunc affectum tandem incidentem silente ferè colicâ aut saltem leviter ac impotenter dolente, nempe *in stuporem, torporem & obdormitionem brachiorum & crurum, præcipuéque manuum & tarsorum, & musculorum ocularium.* Huic imperavi *rhabarb.* ℈j. *vel* ʒss. alternis vel tertiis diebus horâ aliquâ antemeridianâ masticare; opobalsami purissim. g^t. xx *vel* xxx *in sacchar. crystal. instillat.* semel vel bis in die deglutire, cerevisiam & spiritus ardentes omnimodas prorsus interdixi. Porrò bis tantum in die victum capere consului; jentaculum scilicet & cœnam idque ad intervallum *novem ad minimum horarum* omisso prandio; Aquam Spadensem inter cœnandum ad sitim potare loco cerevisiæ tenuis, vel aq. commun. atque ex hac methodo, dum hæc scribo, melius se habere videtur. Vires *Pisselæi Indici* nondum expertus est. *Historia singularis.*

Tremor.

Ettmulleri *Sententia.*

Tremor. *Art.* 358. Tremor est malum morbis *convulsivis* affine, in quo cum motu naturali & voluntario simul aliquid *convulsivi* concurrit; est affectus seipsum oculis prodens. Tremor supervenit animi passionibus gravioribus, speciatim iracundiæ, & crapulæ, sed hic est *accidentalis* & *transitorius*; metalli fossores & metalli fabri subinde tremunt; nimia Venus ad tremorem disponit; senio confecti ferè semper tremore plus minùs afficiuntur.

Prognosis. *Art.* 359. Tremor interdum periculosus est quoniam facilè degenerat in alios graviores affectus nervinos, in *paralysin*, *apoplexiam*, *lethargum*, *spasmum*, &c. in senibus est incurabilis. Tremor qui supervenit mulieribus post partum ex retentis quibuscunque in utero est periculosus affectus; subinde enim *epilepsias* lethales infert.

Art. 360. Tremori succurrunt omnia ea, quæ in *paralyticis apoplecticis* & *convulsivis* morbis conveniunt, & quæ *nervina* dicuntur, privatim cerevisia *salviata*, proximo loco *stæchas Arabica*, *rosmarinus*, *melissa*, *majorana*, *radix & semen pæon. bacc. juniperi*, *rob. ejusdem*, decoctum *è lignis*, *aromata*, *castoreum*, *stercus pavonis*, *cinnabarini*, &c. Quoad externa eadem sunt ac in *convulsione tonicâ*, quibus addi potest usus *thermarum* [*psychrolusia*].

Convulsio.

Convulsio, ejusque divisio. *Art.* 361. Convulsio sive contractura est nervorum musculorumque versùs suum originem, involuntaria & perpetua retractio, & ita

ita distinguitur à *motibus convulsivis*, qui suas habent interpolationes: Estque vel *universalis*, *tetanus* dictus, qui dividitur in *emprosthotonum* & *opisthotonum*; vel *particularis*, quæ membrum quoddam vel articulum privatim respicit, hujus speciei est *spasmus cynicus*.

SCHMITZII *Sententia*.

Art. 362. Spasmus cynicus, qui est distortio utrumque latus oris obsidens [sin verò alterutrum tantùm latus convellatur, *tortura oris* dicitur. *Ettmuller.*] à rictûs canum irâ percitorum & ad mordendum sese comparantium similitudine appellatur. Ex se turpe est malum & difficile curatu, exitialium morborum, ut *apoplexiæ*, aut *epilepsiæ*, non raró est prodromus. *Ligaturâ*, quâ, tanquam capistro, facies ad figuram naturalem reducatur. Medicamenta *antiparalytica* & *antispasmodica* sunt usurpanda. "Pro homine quodam octogenario sequens linimentum præscripsi, non neglectis interim appropriatis internis, quorum nunc oblitus sum; & præter spem omnem curatus est. ♃ *sapon. Venet.* ℥ij. *camphor.* ℈ij. *ol. mac. per express. aq. regin. Hungar. ana* ℥ß. *sp. sal. armoniac.* gt. xxx. *ol. junip.* gt. xl. *ol. castor.* ʒiß. *misce.*"

Spasmus cynicus.

Tortura oris.

Curatio.

COELII AURELIANI *Sententia*.

Art. 363. Interdum buccas adducit in posteriorem partem tanquam ridentibus; nunc palpebras & nares collum etiam atque humeros rapit, & ita patientes facit commoveri tanquam onus humeris bajulantes transferendi ponderis causâ [sed hæc species videtur esse *emprosthotonus*.]

Aureliani descriptio.

Aliundè.

Curatio.

Art. 364. " In hujusmodi spasmis particu-
" laribus post *evacuationes* (si indicentur) fa-
" ctas, exhibenda sunt remedia *antiscorbutica*,
" & *antispasmodica:* Inter hæc eminent ex-
" pressiones *millepedum*, *castoreum*, *elixir pæoniæ*
" & decoctum *guaiaci*, & ultimò ad *topica*
" deveniendum est; pars affecta, in artuum
" *contracturis*, si fieri possit, in *intima bovis* aut
" *vervecis* recèns cæsi immittatur, & ibi tam-
" diu detineatur, quamdiu animal calet;
" commendantur balnea præcipuè *sulphurea*,
" & *balsamum galbani terebinthinat. à Sennerto.*

Ettmulleri *Sententia.*

Convulsio tonica.

Art. 365. Convulsio *tonica* est convulsio propriè dicta, viz. quando pars convulsa rigida manet, ac metus est nè omnino contracta permaneat. In *Indiâ orientali* epidemicum malum est varii generis convulsio, de quo eleganter scribit *Bontius.*

Curatio.

Art. 366. Inter universalia *clysmata* sunt valde proficua; remedia interna sunt *carminativa*, *cephalica*, *antiepileptica*, in pertinaciori malo decoctum *è lignis:* Externè *linimenta spirituosa & penetrantia*, speciatim *lumbrici vivi* applicati, *ol. & sp. lumbricorum camphorat. ol. succin. cum petrol. galbanetum Paracelsi cum ol. euphorb. ol. terebinth.*

Aliundè.

Spasmi sive motus convulsivi.

Art. 367. Spasmi sive motus convulsivi sunt contractiones musculorum non constantes, sed cum interjectâ aliquâ quiete alternatim cessantes & celeriter redeuntes ab involuntario & irregulari spirituum animalium influxu. Tales cernuntur

cernuntur in *epilepsiâ*, in *passionibus hystericis & hypochondriacis*, aliquando in *scorbuto*, in *febribus malignis* malè judicatis, in *capitis vulneribus* & *contusionibus gravioribus*, &c. sed hi affectus seorsim tractantur. Motus convulsivi sive spasmi ab ataxiâ spirituum in summitatibus vel originibus nervorum inordinatè descendentium oriuntur. *Tensio convulsiva* solidarum partium est una ex primariis causis, quæ *æquilibrium* destruunt inter solidas & fluidas. Journ. de Scav.

Art. 368. Lethalis evadit convulsio ex eo solùm, quòd suffocationem inducat convulsis musculis respirationi dicatis. *Unde lethales.*

SINGULTUS.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 369. Singultus est motus diaphragmatis convulsivus. *Sternutatio* singultui superveniens illum solvit, quoniam est motus spasmodicus ei contrarius. Interdum est malum diuturnum per plures dies, menses, annos, affligens; aliquando penitùs incurabilis, in quo casu occultum quoddam conformationis vitium, os ventriculi aut diaphragma, aut nervos afficiens, ferè subesse solet. *Singultus.*

Art. 370. Quoad curam [est morbus *primarius* vel *secundarius*, si *posterior* habenda est ratio morbi à quo pendet; in genere *antispasmodica* & *stomachica* sunt adhibenda] *Laudanum* cum *cardiacis*, *zinzib. condit. stomachica*, *carminativa*, præmisso *vomitorio*, vel *purgatione cum calomel.* &c. Externè cataplasma ad singultum Mynsicht. quod componitur *ex fermento acri cum pulv. menth. & aliis aromat. cum ol. castor.* &c. malaxat. Quidam cum spongiâ *Cura.*

aut pane calido applicant ventriculo fotum humidum factum *ex aceto cum castoreo pipere & sinapi cocto.* Internè pelliculæ internæ *ventriculi gallinæ* exsiccatæ & pulverisatæ. Ubi pertinacior perdurat [in morbo *primario*] ad septimanas aliquot in corpore robusto semper provocandus est *vomitus.*

Spiritus æruginis.

Art. 371. Virgo hoc morbo laborans per longum tempus post permulta remedia incassùm tentata, solo *spiritu æruginis* ab empirico exhibito curata fuit. *Bonetus.*

Remedia varia.

Art. 372. Eruditus medicus usum remediorum sequentium probè calleat, *aurum Mosaicum*, *cataplasm. stomach. fotus spirituosus*, *fotus stomachicus.* Et præ reliquis *julap. moschatum*, quo nondum hactenus novi præstantius remedium (inquit *Fuller.*) aliquando enim divinitùs succurrit, & singultum superat. Hanc veritatem testatur praxis nostra. *Diascordium* largâ dosi ad ℨij. in febribus, *Sydenham.* [imò ad ℨiij. dari potest.]

STERNUTATIO.

Sternutatio.

Art. 373. Stertnutatio est motus convulsivus musculorum expirationi inservientium & diaphragmatis; nobis invitis accidit plerumque ex acrimoniâ humoris è glandulis narium sponte erumpente; vel ptarmicis excitatur, immò aliquandò ab aëre frigido vel radiis solaribus.

Art. 374. Sternutatio nimia est morbus de

Cura.

genere *convulsivorum*; ideoque in genere eandem curam postulat; *lenientia* & *mucilaginosa* naribus attrahenda sunt; eandem ferè curam admittit, ac singultus. (370.)

EPI-

EPILEPSIA.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 375. Paroxyſmi epileptici ſunt motus convulſivi, in quibus univerſum corpus, aut plura membra diverſimodè contrahuntur, vibrantur, aut agitantur. Tres ſunt gradus hujus affectûs; primus parum differt à tertio gradu *vertiginis* (303.) In ſecundo gradu adſunt agitationes & geſticulationes variæ, ſenſibus externis ac internis perſtantibus, aut in delirium abreptis, ſaltant, canunt, rident, flent, ridicula narrant, vociferant, pectora percutiunt; poſt paroxyſmum interdum omnium recordantur, interdum nihil ſciunt. In tertio gradu omnis tam ſenſûs quàm rationis uſus perit, ad humum proſternuntur, dentibus ſtrident, corpus inſigniter attollunt, ſpuma per os ejicitur, labia & linguam mordent, &c. quibus remittentibus ægri tanquam ſopore oppreſſi jacent, ad ſe redeuntes nihilhorum ſciunt, tantùm de torpore, & gravedine quâdam capitis, & artuum laſſitudine conqueruntur; qui ſecundo gradu laborant, vulgò pro *obſeſſis à dæmone* habentur.

Epilepſia.

Tres ſunt gradus.

Art. 376. Imprimis *lunæ motibus* auſcultat epilepſia, maximè ea quæ eſt *per eſſentiam.* Epilepſia *habitualis* interdum ſine periculo vitæ ad plures annos durat, utut ſæpius recurrens ægros plus minus paralyticos, delirantes, aut ſtupidos reddat. In junioribus aliquando circa pubertatem terminatur; poſt 25um annum ſuperveniens ferè uſque ad mortem durat, *teſte Hippocrate*, ſed hoc non eſt omninò verum. In junioribus ſpes eſt circa pubertatis tempus.

Prognoſis.

Curatio. *Art.* 377. Cura inchoanda est cum *vomitorio*, maximè si morbus sit *per consensum*, *mercurius dulcis* permiscendus est cum *purgantibus*, quæ etiam debent esse mitiora; laudantur *absorbentia*, *martialia*, *acidulæ*, *decoct. è lignis*, *fonticuli*; si *venæsectio* celebretur, sit in talo. Inter specifica *antiepileptica* numerantur sequentia, *Radix pæon. mar. flor. lilior. conval. tiliæ, sem. rutæ, viscus quercinum, vel potiùs corylinum, lignum buxi, sp. ceras. nigr. aq. epileptic. Langii sp. sang. human. secundin. human. cranium humanum, dens hippopotami, castoreum, stercus pavonis, camphora, sal. & ol. succini.*

Quid agendum in paroxysmo. *Art.* 378. Ad excitandum ægrum è paroxysmo inflетur *fumus nicotianæ* [vel *avium pennarum*] in faucibus; suffitus *succini* etiam multùm confert; conveniunt *ligaturæ* communicationem spasmodicam inhibentes, si, scilicet, *ab extremitatibus convulsiones inchoëntur.*

WILLISII *Sententia.*

Paroxysmi descriptio. *Art.* 379. Insultus epilepticus universalis ac immanior tantùm *convulsio* esse videtur, cujus accessio ut plurimùm ex improviso aggreditur, ægrosque nihil tale cogitantes opprimit, atque ictu oculi citiùs, sensu & intellectu orbos, in terram præcipitat; quippe non tam cadunt, quàm cum impetu quodam prosternuntur; prostratis supervenit stridor dentium cum spumâ oris, sæpè etiam capitis concussio; brachia & crura, necnon cervix & dorsum, aut statim rigida fiunt, aut variis flexionibus distorquentur; plerisque præcordia & hypochondria & venter intumescunt, post aliquod tempus ad se redeünt, superstite dolore capitis & hebetudine.

Curatio. *Art.* 380. Est morbus curationis difficillimæ, aliquando tamen medicamentorum ope profligatur,

gatur,* aliquando ſuâ ſponte terminatur, viz. circa pubertatis tempus, aliter in mortem deſinit, vel in alium morbum commutatur, ſcilicet, *paralyſin*, *ſtupiditatem*, aut *melancholiam* (incurabilia.) *Alphonſus Ferrius* plurimos epilepticos ſimplici *guaiac.* decocto bis in die ad ℥vj. vel viij. præſcripto ejuſque decocto ſecundario vice potûs ordinarii (prout in *lue venereâ* aſſolet) aſſumpto ſe curâſſe affirmat: ſi tali decocto *radix pæon. aliaque ſpecifica* addita fuerint, forſan efficacius eſſet remedium.

CHESNEAUII *Sententia.*

Art. 381. Quod palpitatio eſt cordi, talis omnino eſt Epilepſia cerebro; nam cum in eoſdem uſus habeat utrumque principium ſuam *ſyſtolem & diaſtolem*, harum ratione, ambo ab iiſdem cauſis, ſimili ſymptomate affici par eſt. Ideo Epilepſia, ſive tanquam morbus ſive tanquam ſymptoma ſpectetur, dicenda eſt cerebri, aut alterius cujuſque partis alteratio, quâ apta nata ſit gignendæ materiæ, ichoris, aut vaporis ſimili, qualitatibus cerebro proprietate ſpecificâ infenſis, cujus occurſu totum concutitur motu *palpitationis* ſimili cum læſione functionum, nervoſa in conſenſum trahens, quæ ſuo modo etiam *palpitant* (quemadmodum *arteriæ palpitante corde*) quouſque cerebrum noxia excuſſerit. *Nota benè.*

Art. 382. Non poſſum probare, quod omnes ferè conſulunt, *membra ſcilicet coercenda eſſe tempore paroxyſmi*, exiſtimantes ex illâ convulſivi motûs cohibitione levari muſculos; ſed tantum abeſt: cum enim cohibitio hæc ſit violenta, impediatque muſculi contractionem ad terminum ſuum pervenire, quò longius eſt ab illo eò major fit fibrarum muſculi contentio. *Coertio membrorum.*

BAR-

BARBETTII *Sententia.*

Ratio habenda eſt cauſæ, unde oriatur.

Art. 383. Si Epilepſia oriatur ex cerebri *idiopathiâ* ſemper adeſt gravitas, & atrox dolor capitis, item ſenſuum debilitas, ſtupor, faciei pallor, & inſomnia turbulenta; ſi ex *ſympathiâ* ventriculi, ii in præcordiis & circa orificium ventriculi dolorem, corroſionem vel diſtentionem ſentiunt, præſertim jejuni, & difficillimè inediam tolerant; paroxyſmum ſemper antecedunt nauſea, dolor & palpitatio cordis animique deliquium; ſolvitur autem paroxyſmus cum vomitu bilioſorum aut pituitoſorum acidorumve humorum: Si ex *utero*, circa lumbos & pubem dolores, & ſimul capitis acerbi cruciatus percipiuntur.

Curatio.

Art. 384. In hoc morbo curando omnibus ferè antecellunt *flores ſalis armoniaci* & *ejuſdem ſpiritus*, qui eſt valde volatilis & penetrantiſſimus, item prodeſt *cinnab. nativ.* præmiſſis univerſalibus hauſtus ſequens bis in die exhibitus puellam ab hoc malo liberavit; ℞ *Sapon. Hiſpan. albiſſ.* ʒß. *coque ex lact. vaccin.* ℥iij. bibatur tepidè.

PITCARNII *Sententia.*

Pitcarnii tinctura.

Art. 385. In Epilepſiâ vel paralyſi poſt *vomitum* repetitum & *veſicantia*, detur tinctura antiepileptica ſequens (junioribus verò exhiberi debet *mercurius* & juſculum cum *lumbricis terreſtribus*) ℞ *Rad. valerian. ſylv. dictamn. alb. ana* ʒvj. *caſtor. ſterc. columb. ana* ℥ß. *viſc. quercin.* ʒvj. *cinnam. ſumit. roriſmarin. ana* ℥ß. *fol. ſen.* ℥ij. *jalap. turpeth. ana* ℥ß. Infunde frigidè per dies x. in vin. alb. Gallic. ℔viij. colaturæ add. *pulv. cran. humani ungul. alcis ana* ʒij. *ſacchar.* ℥iv. *cui immiſce ritè ol. ſuccin.* ℈iv. *& ſpir. caſtor.*

castor. ℨij. *dos.* ℥iv. Expedit hanc tincturam *purgantibus* orbam exhibere in *paralyticis* declinante morbo; expedit etiam ægros, post membra affecta ad ignem liberaliter & strenuè perfricta, *aquis frigidis* immergere.

HARRISII *Sententia.*

Art. 386. ℞ *Lumbric. terrest. præparat.* ℥j. *cran. human. præparat.* ℨij. *cardamom. min.* ℈ij. m. f. pulv. in chart. xij. distribuend. sumebat Epileptica unam bis in die in coch. julap. cephalic. sequent. superbibebatque ejusdem coch. iij. ℞ *Aq. ceras. nigror. flor. tiliæ ana* ℔ß. *pæon. comp.* ℥ij. *tinctur. castor.* ℨij. *syr. pæon. comp.* ℥ij. m. f. julap. sed quia tantam pulveris nauseabundi quantitatem ventriculus fastidiebat, paulò post sing. doses *elix. propriet. dulc. gut.* xxx. sacchar. tantillo instillat. insuper mox deglutiebat: atque hâc methodo curata est puella Epileptica postquam plurima alia incassùm tentata. *Pulvis specificus.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 387. Epilepticus, remediis aliis minus proficientibus, *super mare naviget ad nauseam & vomitum excitandum*, idque aliquoties repetat; & deinde deambulet, horis tribus quatuorve, quotidie, per integram septimanam, vel diutius, in *sulco immediatè post aratrum humum versans, in agello annis aliquot feriato.* Dicet aliquis authorem pro certo insomniis ludificari; quanquam hoc credat, experiri licet, nec fortasse facti pœniteat.

Art. 388. Ultra omnia ad morbum caducum curandum, & penitus eradicandum valet *diæta lactea* ab aliis quibuscunque obsoniis & potulentis omnino abstinentibus; ut ex insigni historiâ

hiſtoriâ *Medici*, *Noviomagi* non multò pridem degentis, iſto modo curati doceamur. Vid. *Cheynei* Tractat. de Arthritide, p. 103, &c.

Art. 389. Cauſa proxima omnis Epilepſiæ exquiſitæ ſemper eſt nimia cerebri in nervos motorios, nulla in ſentientes actio. *Boerhaave. Melancholici* fiunt aliquando Epileptici & contrà. Epilepſia (inquit *Hippocrates*) *pituitoſis* quidem contingit, minimè vero *bilioſis*. *Remedia varia.* *Crato cinnabarim nativam* tanquam Epilepſiæ *magnetem* commendat, hoc modo exhibitam; ℞ *Cinnab. nativ opt. ſubtiliſſimè trit.* ℥ß. *coral. rub. præparat. margar. præpar. ana* ℈ij. *croc. opt.* ℈j. *fol. auri* N° xv. f. pulv. ſubtiliſſimus, doſ. ℈j. cum julap. cephalic. *ſuccus rutæ* multùm laudatur ad epilepſiam; ideoque ejuſdem *extractum* iiſdem pollet viribus, & commodiùs ſumi poteſt. Electuarium Peruvianum Epilepticum *Fulleri* eſt præſtantiſſimum & certiſſimum Anti-epilepticum, utì experientia me docuit (inquit *Fuller.*) Poſt debitas *evacuationes* adultis doſis ſit ʒj. manè & veſperi per 3 vel 4 menſes & poſteà per triduum vel quatriduum ante *novilunium & plenilunium. Morbos Epilepticos, hyſtericos, & choream ſancti Viti penitùs eradicat.* *Alia medicamenta.* In morbis hujuſmodi convulſivis ægrotis *prædictum electuarium* frequenter exhibui & (libenter agnoſco) raro fruſtrata fuit ſpes mea. Eximiæ vires *radicis valerianæ ſylveſtris* à Fabio Columnâ prædicatæ, & à Riverio memoratæ, experientiâ M. Marchant denuò confirmatæ ſunt. Memoir de l. Acad. Vol. x. p. 430. Cortex *Peruvianus* (inquit *Colebatch* in Diſſertatione de Viſco) non certiùs febri intermittenti, quàm *Viſcus Arboreus.* *viſcus arboreus* Epilepſiæ, choreæ S[ti]. Viti, & morbis univerſis convulſivis, etiam aſthmati convulſivo [& ſi huic, tuſſi convulſivæ] medetur.

tur. Doſis in ſubſtantiâ adultis ad ʒß. vel ultrà formâ boli ſextâ quâque horâ ſuperbibendo hauſt. infuſ. fortis ejuſdem plantæ. Si ſingulis unciis pulveris viſci addatur drachma *aſæ fœtidæ*, medicamentum efficacius evadet. "O-
"peræ pretium eſſet procul dubio, vires *hu-*
"*moris mucilaginoſi baccarum* in his affectibus
"tentare: Valde enim probabile eſt vim ean-
"dem, ſi non ſuperiorem eo in eſſe; & for-
"ſan eſſet medicamentum minus nauſeabun-
"dum." Præter jam dicta medicamenta ſequentia etiam quandoque præſcribentis intentioni quadrare poſſunt, viz. *aurum fulminans, aurum Moſaic. pulvis ad guttetam, ſp. C. C. ſuccinat. elect. cephalic. elect. epileptic. tinctur. epileptic. & infuſum cephalic. Fulleri. Elect. epileptic. & emulſio pæon. Batean.* &c.

CHOREA ſancti VITI.

Art. 390. Chorea ſancti Viti à ſacello ſancti Viti nomen accepit, quo loco verno tempore juvenes utriuſque ſexûs ſaltandi gratiâ convenire ſolebant & ſaltare more enthuſiaſtico; atque ibidem interdum hoc morbo correpti erant. *Chorea ſancti Viti.*

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 391. Chorea ſancti Viti eſt *convulſionis* quædam ſpecies; pueros puellaſve à decimo ætatis anno ad pubertatem invadit, prodit ſe claudicatione, vel inſtabilitate alterutrius cruris, quod æger poſt ſe trahit fatuorum more; manum ejuſdem lateris, vel pectori vel alii alicui parti applicatam nequit continere in eodem ſitu horæ momento, ſed in alium ſitum & locum convulſione diſtorquebitur, quicquid æger *Ejuſdem deſcriptio.*

ger contra nitatur. Antequam poculum ad os possit adducere, mille gesticulationes, circulatorum instar, exhibebit: non enim rectâ lineâ ori admovet, sed deductâ à spasmo manu, huc illuc aliquamdiu versat, donec tandem fortè fortunâ labris propiùs apponens liquorem de repentè in os injicit, & avidè haurit, deditâ tanquam operâ, ut spectantibus risum moveret.

Cura. *Art.* 392. Ad curam ritè instituendam *vena est secanda*, & postridie exhibe *potionem purgativam communem*, & vesperi *haust. paregoric.* posteà sanguis iterum extrahatur, & ad *catharsin*, utì prius, æger revertatur, & ad tertiam, quartamve vicem si vires ferant: diebus purgatione vacuis sequentia exhibeantur; ℞ *Conserv. absynth. Rom. flaved. aurant. ana* ℥j. *anthos* ℥ß. *theriac. Androm. vet. nuc. moschat. condit. ana* ʒiij. *zinzib. condit.* ʒj. *syr. è succo citr. q. s.* f. elect. de quo capiat quant. NM. manè & horâ 5ª pomerid. superbibendo vin. sequent. coch. v. ℞ *rad. pæon. enul. campan. imperator. angelic. ana* ℥j. *fol. rut. salv. beton. chamædr. marrhub. alb. sumit. centaur. min. ana* mj. *bacc. junip.* ʒvj. *cort. aurant.* ij. infunde frigidè in vin. canarin. ℔vj. coletur usûs tempore. ℞ *Aq. rut.* ℥iv. *epileptic. Langii, brion. comp. ana* ℥j. *syr. pæon.* ʒvj. m. f. julap. cap. coch. iv. sing. nocte horâ decubitûs instillando *spiritûs C. C.* gᵗ viij. applicetur plantis pedum emplast. è *carannâ.*

Ad recidivam præcavendam. *Art.* 393. Ob recidivæ metum pertundenda est vena, & purgandus æger aliquoties eâ ipsâ anni sequentis tempestate (vel paulò antè) quâ morbus invasit.

Curatio singularis. *Art.* 394. " Ipse vidi puellas duas hoc morbo affectas diutius saltitantes, tanquam lyrâ " agitatas, cum mentis quâdam alienatione

" pro

" pro tempore; has curavi cum *expressione* " *millepedum & cortice Peruviano*, præmissis *ve-* " *næsectione & leni cathartico.* Exemplum hu- " jus affectûs singulare habet *Solenander, con-* " *sil. med. p.* 310. *Electuarium Peru. epileptic.* " *Fulleri* vim habet egregiam ad hunc mor- " bum domandum. Pater prædictarum puel- " larum, qui *clericus* erat, filias suas *incanta-* " *mentis vel venificarum malis artibus* reverà af- " fici persuasum habuit, nec ab istâ opinione " abduci potuit. Rem verò longè aliter se ha- " bere ex eventu luculenter patuit; antedicta " enim remedia *obsessionem* istam protinùs com- " minuerunt, quæ *precibus & lacrymis* respue- " erat obtemperare.

FASCINATIO.

Art. 395. " De Fascinatione in praxi meâ nihil *Fascinatio.* " experientiâ didici, quodcunque & quotcun- " que de eâ vulgò perhibentur; neque credo ul- " los morbos à veneficiis suscitari: ideoque de " medicamentis & curatione eorum sollicitum " esse non est necessarium. In prodigiosis verò *Curatio.* " quibusdam morbis, symptomatum inusitato- " rum catervâ stipatis, medicamenta *vermi-* " *fuga*, item illa, quæ *epilepsiæ vel suffocationi* " *uteri* medentur, vel *flatus discutientia*, utpo- " te etiam quæ naturaliter repugnant dispo- " sitionibus illis in corpore, quibus diabolus " ad præstigias suas abuti possit, (uti credunt " Theologi) semper locum habent.

Hypochondriaca & Hysterica affectio.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 396. Hypochondriaca & hysterica af- *Hypochondriaca & hysterica affectio.* fectio est morbus frequentissimus; paucissimæ quidem

quidem fœminæ vel viri ſedentarii ab illo penitùs immunes ſunt; ſymptomata, aliorum pænè omnium morborum æmulatur; quamcunque enim corporis partem inſederit, ſymptomata qualia ei parti competunt, ſtatim producit. In capite *apoplexiam* facit, quæ ſimiliter hemiplegiâ ſolvitur. Spaſmos horrendos gignit *epilepſiæ* ſimiles, paroxyſmum hyſtericum propriè dictum faciens, vulgò *uteri ſtrangulatum*. *Cephalalgium* intolerabilem excitat, *clavus hyſtericus* nominatur, dolorem tranſverſo pollice poſſis contegere. *Palpitationem cordis* præcipuè *chloroſi* laborantibus concitat. Aliquando (ſed rariùs) pulmones obſidet, & *tuſſim* excitat ferè continuam ſine expectoratione. *Dolores colicos & iliacam paſſionem* nonnunquam æmulatur, & interdum *ictero* paroxyſmus ſolvitur; hoc genus in fœminis laxiori corporis habitu præditis locum habet; de ſalute plerumque deſperant. Paroxyſmum *nephriticum* aliquando mentitur. In ventriculo *vomitum*, in inteſtinis *diarrhœam* efficit, ſine dolore tamen. Partes externas non rarò occupat dolore, præcipuè in dorſo, & aliquando tumore maximè cruribus & tibiis; tumores ab *Hydropicis* diſcriminantur, in quod majores ſint tempore matutino, & veſtigium digiti impreſſi non retineant. *Dentes* etiam interdum afficit. Dolorem in dorſo certo certiùs perſentiſcunt, quotquot hoc affectu tanguntur. Externarum partium *refrigeratio* his omnibus quaſi viam ſternit, & plerumque non niſi finito paroxyſmo diſpellitur. Adſunt in ferè omnibus ſpirituum dejectiones & ſubſidentiæ, riſus & lacrymæ ſine ullâ προφάσει. Et poſtremò (quod triſtiſſimum eſt) magìs *animo* ægrotant quàm *corpore* hoc morbo afflicti.

cti. Urina limpida & magnâ quantitate excernitur, quod signum est *pathognomonicum*. Ptyalismus nonnunquam eo gradu laborantes afficit, ut mercurio delibutos facilè crederes. *Flatus nidorosos*, nunc *acidos* eructant, atrocissima *animi pathemata* in sinu fovent.

Art. 397. Causæ *procatarcticæ* sunt vel vehementiores corporis motus, vel etiam multò sæpius violentæ quædam *animi commotiones* à repentino aliquo sive iræ, sive doloris, & similium passionum insultu. Causa efficiens est ἀταξία spirituum animalium. "Secundum mentem quorundam pathemata, *vapores* vulgò dicta alterutro, tanquam causâ immediatâ, fundamento niti, viz. *nimis titillante, vel molestiore quâdam ineffabili sensatione* præter modum partes illinc irritante, vel hinc vellicante; unde secretiones evadunt valdè impares & malè comparatæ." *Causæ.*

Art. 398. Præcipua indicatio curativa sanguinis corroborationem indigitat; ideoque post debitas *evacuationes* (ubi indicantur) *chalybeatis*, *amaris*, *corroborantibus* & *volatilibus* cura perficienda est. Chalybeata fœminis quandoque magnas tum animi tum corporis pertubationes inducunt; in hoc casu exhibe *laudan. liquid.* guttas aliquot sing. nocte in *aq. aliquâ hystericâ*. *Aquæ minerales* omnes chalybis præparationes longè superant. *Limaturæ ferri crudæ* in robustis corporibus cum majori fructu exhibentur, quàm quævis præparatio. Aqua communis imprægnata *ferreis clavis & calceis equinis*, &c. medicamentosa evadit æquè ac *aquæ minerales*. Inter bibendum *aquas ferreas*, si aliquod symptoma gravius acciderit, quod potationi aquarum referri potest, tunc ab iis abstinendum, donec symptoma istud evanuerit: in earum *Indicatio curativa.*

uſu ad ſex ſeptimanas ad minimum perſeverandum eſt; *zingiber conditum, & ſemina carui ſaccharata* ad ventriculum calefaciendum ſunt ſubinde ſumenda, dum *aquas* bibant. *Theriaca Andromach.* & *vinum Hiſpanicum* multùm laudantur. *Cortex Peruvianus* in hoc morbo eximias vires obtinet, præſertim fœminis, quæ ſpaſmis afficiuntur, ut & *diæta lactea* in *colicâ hyſtericâ*. *Equitatio* uſûs eſt eximii. In paroxyſmo ad fœtida confugiendum eſt, quæ ſpiritus in ordines compellunt; quæcunque fœtent huic intentioni inſerviunt. In doloribus vehementioribus, vomitionibus, & diarrhœis ad laudanum tanquam ad ſacram anchoram confugiendum eſt.

Willisii *Sententia.*

Paroxyſmi hyſterici deſcriptio.

Art. 399. Hyſtericæ affectionis ſigna ſunt motus in imo ventre, ibidemque velut *globi* cujuſdam aſcenſus, dein rugitus, aut vomendi nixus, hypochondriorum diſtentio & murmur cum flatuum eructatione, reſpiratio inæqualis ac ut plurimùm impedita, præfocatio in gutture, vertigo, oculorum inverſio aut rotatio, ſæpè riſus aut fletus, fabulatio abſurda, quandoque ἀφωνία & ἀκινησία cum pulſu obſcuro aut nullo & aſpectu cadaveroſo, interdum motus convulſivi in facie & artubus, & nonnunquam in toto corpore.

Symptomata in viris.

Art. 400. Symptomata hujus morbi in viris ſunt, quæ ſequuntur, cardialgia, flatuum ingens proventus, rugitus ac crebra vomitio, in ſiniſtro hypochondrio diſtentio, ac ſubtus *ventriculum* pulſatio immanis ſentitur, borborygmi & murmura. In *thorace* conſtrictio & anguſtia, reſpiratio difficilis, cordis tremor & palpitatio, ſpirituum deliquia. In *capite* dolores atrociſſimi,

mi, scotomiæ, vertigines, vigiliæ pertinaces, cogitationum æstus & fluctuatio, animi incertitudo, phantasia perturbata, rei cujusque formido & suspicio, morborum, quibus immunes sunt, possessio imaginaria, melancholia & mania, dolores vagi, spasmi, stupores, sudores nocturni, febres erraticæ, &c. sputatio ferè continua. *Highmorus* supponit præcipuam hujus morbi causam esse in vitiosâ ventriculi constitutione.

Art. 401. Ad therapiam quod attinet, quoniam quamplurima symptomata sunt *convulsiva*, ideo constat remedia *antispasmodica* potissimùm indicari. In paroxysmo *fœtida* internè atque externè valde prosunt; nonnullis convenit in medio paroxysmo *aq. frigidæ* haustum, in quâ *camphora* deflagravit, propinare. Extra paroxysmum *evacuationibus* necessariis factis, medicamenta vulgò *digestiva*, quæ ventriculi tonum ac fermentum spectant, locum habent; talia sunt *tinctura sacra, elixir propriet. pulv. ari comp. sal. absynth. cremor tartar. tartar. vitriolat. vitriolum Martis*, &c. "Inter digestiva & chalybeata pro certo eminent virtutes *entis Veneris*; utcunque tamen an sit reverà *anodynum*, ut à quibusdam perhibetur, dubius hæreo; nondum enim satis compertum habui." Externè *fotus stomachici*; postremò ex medicamentis *chalybeatis* maximum juvamen sperandum est. Potus assiduus *coffee* aut *theæ* paratus nonnullis emolumento fuit; *acidulæ* ferè semper cum fructu sumuntur. *Pil. nostr. hystr.* in paroxysmo & extra; ℞ *Fæcul. brion. asæ fœtid. castor. ana* ʒj, *sal. coral. succin. Jovis ana* ʒß, *galban. in aq. bryon. comp. solut. q. s. f. massa.* Curatio.

PURCELLII *Sententia.*

Hic affectus est morborum legio. *Art.* 402. Hyſterica paſſio (inquit *Galenus*) unum quidem eſt nomen, varia tamen & innumera accidentia ſub ſe comprehendit. Inter alia ſymptomata hoc morbo occurrentia perquam notabilis eſt ſenſus *frigoris*, quem percipiunt ægræ per dorſum aſſurgentem & mox per univerſum corpus diffuſum; ſequitur cephalalgia, & nonnunquam cordis palpitatio, & animi deliquium, & deinde brevi ſenſim ad ſe redeunt: in aliis præterlapſo frigore ſuccedit inſignis calor, qui pleraque ſymptomata antedicta cum aliquot novis accerſit; interdum in initio paroxyſmi frigus eſt vix perceptibile, & tunc ſymptomata graviora non niſi poſt acceſſum caloris tragœdiam agunt. Propter diaphragmatis & muſculorum reſpirationi inſervientium violentum ac perpetuum ſpaſmum fœminæ hyſtericæ quandoque diutiſſimè procumbunt inſtar mortuarum ſine [ſenſibili] reſpiratione, immò interdum per integrum diem & diutius. Probè animadvertendum eſt hunc morbum ire & redire, & ſuos habere paroxyſmos, etiamſi non certis ac ſtatis periodis recurrentes, ſicut febrium intermittentium.

Cauſæ. *Art.* 403. Cauſa primaria hujus affectûs ſunt *cruditates & coctiones vitioſæ*, quæ plerumque ante adventum paroxyſmi in ventriculo gravedinem ac perturbationem, in inteſtinis murmura ac borborygmos pariunt, unde producitur ſpirituum ἀταξία, quæ eſt *cauſa proxima* reliquorum ſymptomatum; *cauſæ remotiores* ex errore aliquo circa ſex res non naturales ſuboriuntur.

Methodus therapeutica. *Art.* 404. Ad therapiam ritè inſtituendam accuratè diſtinguendum eſt medico de conſtitutione

tione patientis, an sit sanguinea & biliosa, vel pituitosa ac melancholica, & etiam de cruditatis peculiari genio, utrum sanguinis crasin nimis viscidam & glutinosam reddit, aut nimis laxam & ebullitionibus proclivem. Affectionum Hystericarum cura *huic fundamento* maximè innititur: ex his etenim inter se planè discrepantibus oriuntur indicationes longè à se invicem diversæ. Sensatio frigoris in dorso, item pulsus debilis & tardus sanguinis lentorem arguunt: pulsus celerior, calor ingens frigus excipiens, odor moschi, zibeth, ambræ, paroxysmum accersens, &c. statum sanguinis esse laxiorem & fermentiscibilem indicant.

Art. 405. E paroxysmo excitandæ sunt, naribus *volatilia & fœtida* admovendo, *plantas pedum titillando* (experimentum est *Dolæi*) & in graviori casu *apoplectico* scilicet, *punctionibus*, *scarificationibus*, *vesicantibus*, *ustionibus*, *sartagine calefactâ*, &c. sunt suscitandæ. Iis, quarum sanguis est viscosus & nimis tenax, convenit *venæ sectio*, & postridie vel die sequenti *emeticum*, vel, si minus congruum judicatur, *catharticum*; his ita præmissis, ad *attenuantia & aperitiva* accedendum est; & hìc apprimè conducunt juscula ovin. vel gallin. cum *radicibus & herbis aperitivis*, *& rubigine ferri* (in nodul. ligat.) incoct. [vel, si ob ferrum incoctum ventriculus nauseat, forsan non erit minùs efficax, si singulis auroris post medicamentum aliquod *chalybeatum* assumptum superhauriatur catillus istiusmodi jusculi.] Potus quotidianus sit *vinum Gallicum* aquâ dilutum cum gut. xxv. vel xxx. sp. sequent; ℞ *Sal. volat. oleos.* ʒiij. *sp. lavend.* ℥j. m. In hoc affectu nullum remedium efficacius datur quàm *radix hellebori nigri* vel ejus *extractum*. Constat ex solo usu *elect. chalybeat.* seq.

Curatio.

Juscula chalybeata

ſeq. (℞ *Cort. Peruv. pulveriſat.* ℥ß. *coral. rub. ocul. cancr. præp. ana* ʒiij. *ferr. rubiginoſ.* ʒijß. *ſal. abſynth.* ℈ij. *cum q. ſ. ſyr. abſynth. f. electuarium*) Fœminas quamplurimas Hyſtericas curatas eſſe. In *alterâ craſi*, ubi ſanguis eſt nimis laxus & ebulliens, indicantur remedia calorem *temperantia, venæ ſectio, emulſiones, cortex Peruvianus, aq. Tunbrigenſes, Bathonienſes, juſculum cancrorum fluviatilium*, &c. Accuratam ſanè horum affectuum hiſtoriam ſymptomatum ætiologiam nobis dedit laudatus auctor in tractatu ſuo eleganti *de hyſteriâ*, idiomate vernaculo conſcripto.

Ettmulleri *Sententia.*

Mali Hypochondriaci ſymptomata præcipua. *Art.* 406. Malum Hypochondriacum eſt affectus ex multis ſymptomatibus diverſimodè complicatus, à cruditate acidâ plus minùs viſcidâ in primis viis natus; cujus eminentior gradus vocari ſolet *ſcorbutus.* Inter ſigna primaria ſequentia ſunt eminentiora, viz. cùm adſunt pathemata ſtomachi non ritè digerentis cum ſymptomatibus circa abdomen, cum torminibus & flatibus inteſtinorum, alvi obſtructione, corporis perturbatione, &c. Sed non omnia in omnibus; ordinariò motiones, & plùs minùs dolores, murmurationes, diſtentiones, & aliæ abdominis affectiones, cum præcordiorum anguſtiâ, & reſpirationis difficultate, flatibus & ſcotomatibus, vel vertiginoſâ affectione rationem formalem conſtituunt. Eſt affectus quidem complicatiſſimus; tres ferè gradus paroxyſmi ſtatuuntur, viz. primò dum *reſpiratio eſt libera.* 2°. Quando *hæc impedita, & pulſus* ferè ceſſat. 3°. Quando etiam *convulſiones* ſuperveniunt.

Curatio. *Art.* 407. Emplaſtrum è *galbano* cum aliquot granis *zibethi*, umbilico apponi debet; *zibethum* enim

enim umbilico illitum suffocationes Hystericas insigniter alleviat, modo non nares nimium feriat. *Enemata* conducunt ex *carminantibus cum ol. succini & salibus volatilibus*, item ex *urinâ sani*; ut & *clysmata terebynthinata.* Misturæ ex *salibus volat.* cum *castor.* & *opiatis* optimè paroxysmum sedant; conducunt etiam *trochisci de myrrh. stercus equinum maris* est remedium nulli cedens, *succus ejus cum vino*, vel *decoctum* propinatum expectando sudorem est incomparabile in vel extra paroxysmum; *fuligo furni splendens* est medicamentum pro pauperibus, item *flores sulph. cum N. M. & theriaca* in vino solut. cum additione *castor.* In graviori malo exhibere soleo potionem seq. deterrimi quidem saporis, sed præsentanei effectûs; ℞ *Aq. menthæ flor. sambuc. matricar. ana* ℥j. *essent. castor.* ʒjß. *ad* ʒiij. *sal. volat. C. C. gr.* xij. *succin. gr.* viij. *laudan. hyster.* ℈ß. *syr. è cort. aurant.* ℥ß. *m.* capiatur expectando sudorem. In specie *sclaræa* [horminum hortense] vel ejus decoctum est experimentum singulare paucis notum in suffocatione uterinâ.

LOWERI *Sententia.*

Art. 408. Melancholiâ Hypochondriacâ affecti humore salino in ventriculo deposito magnâ *boulimiâ* sæpissime tentantur, & quamdiu appetitus iste durat, ab omni dolore corporis immunes sunt, humore verò isto acri & ferino, metastasi quasi factâ, in alias corporis partes deposito, cruciatus & spasmi ciuntur, interea etiam ut ventriculi appetitus omnis & digestio propter defectum ejus penitus flaccescat, quod Hypochondriacis ferè omnibus solenne est, atque malæ sanguinis diathesi, potiùs quàm lienis vitio, proximè imputari debet. De corde p. (147.) *Boulimia.*

Farrago *Sententiarum.*

Prudentia opus est in medico. *Art.* 409. Morbi longi, teste *Platone in Timæo*, blandissimè tractari expetunt, non vehementioribus irritari. " Mens ipsa ægroti frequen-" tissimè adeò insigniter afficitur in hoc mor-" bo, ut sæpiùs cogatur medicus aliquid ad-" mittere, quod jubet *consuetudo*, *opinio vul-*" *gi*, *superstitio præjudiciaria*, quod tamen sa-" na ratio è contra vetat.

Diagnosticon singulare. *Art.* 410. Mulieres hystericæ sensum quendam *frigoris in vertice capitis* pati solent, estque hoc præcipuum hysteriæ diagnosticon. *Baglivius.*

Bezoarticum joviale. *Art.* 411. *Bezoarticum Joviale* est præstantissimum remedium & infallibile in affectibus hystericis, ut pluries mirati sumus. *Idem.*

Emeticorum efficacia. *Art.* 412. In affectionibus hypochondriacis *vomitus* est ante omnia provocandus; sic enim fomes subtrahitur morbo, & reverà est basis curæ. *Pitcairn. in M. S.* In hoc consentientem habemus doctissimum D. *Woodward*, mihi amicissimum.

Remedia varia. *Art.* 413. Remedia sequentia quamplurimis indicationibus satisfaciunt, si quis cognoverit uti. *Aurum Mosaïcum*, *cerevisia hysteric. Fulleri. Chalybs sine acid. Batean. Decoctum nigrum* (Art. 48.) *elect. hysteric. elect. Peruv. epileptic. & enem. hysteric. Fulleri. Ens Vener. flor. sal. armoniac. martiat.* Infusum amarum sequens. ♃ *cort. Peruv. crassè pulv.* ℥ij. *tart. alb.* ʒij. *rad. serpent. virgin.* ʒiss. *infund. frigidè in vin. rub.* ℔ij. *coletur usûs tempore. Infus. chalybeat. amar.* (Art. 48.) *Mistura ecphractica, julap. camphorat. mistura hysteric. spirituos. & pil. hysteric. Fulleri. Pulvis ad guttetam, pulv. hysteric. Bat. sal. Jovis tinctura asæ fætid. tinctur. epileptic. Fuller. sp. C.C.* ℔ *succ inat.*

succinat. tartarum vitriolatum, vitriolum Martis &c.

MEMORIA læsa.

Art. 414. Inter omnes animæ humanæ facultates ne una quidem tantâ difficultate & molestiâ philosophorum animos exercuit ac *Memoriæ ætiologia.* Non pauci sunt, qui opinantur istam facultatem construi ex repositorio variarum idæarum, sensibus oblatâ occasione primitus collectarum & cerebro cum signaturis quibusdam ordinatè depositarum, unde ad usus futuros tanquam ex promptuario ad libitum evocantur: sed duæ admodum graves obtrudunt difficultates, nimirum, in tantâ rerum accumulatione quomodo fieri potest, ut aliæ aliis minus obliterentur & confundantur; & quo artificio mens ipsa ex adeo grandi idæarum multitudine illas præcisè expergefacere & compellare potest cæteris silentibus, quas singularis usque usus pro variâ rerum exigentiâ exquisitè postulat. Exclamandum sit necesse est cum psalmistâ, *Plasmatio nostra mira est, & mirabile opificium corporis nostri!* Prodigiosæ fuerunt in omni ævo quorundam hominum *memoriæ, v. g. Senecæ, Portii Latronis, Cyri Regis; nostratium quoque Reynoldi Episcopi, Wallisii &c.* *Memoriæ ætiologia.*

SENNERTI *Sententia..*

Art. 415. Memoriæ læsæ exempla notabilia apud authores passim occurrunt. *Christophorus à Vegâ* refert *Franciscanum quendam* ex acutâ febre ita memoriam amisisse, ut, etsi priùs peritus esset *theologus*, posteà nec *literas* agnosceret, & neque *nomina rerum*, quæ sibi assiduè in usu erant, memoriâ teneret. *Memoria læsa.*

Art. 416. Si intemperies cerebri sit frigida & humida, somnus est longus & profundus; *Intemperies cerebri.*

si humida

ſi humida tantùm, eſt longus ſed non profundus; ſi frigida tantùm, moderatè ſomnolenti ſunt; ſi frigida & ſicca, non ſunt ſomnolenti. Si abſque cauſâ externâ memoria ſubitò lædatur, imminentis *apoplexiæ*, *epilepſiæ*, aut *paralyſeos* eſt indicium, ſi homini aliàs ſalvo id accidat. Difficulter curatur, quæ à *malignis morbis*, *venenis*, aut *philtris* ortum habet.

Curatio. *Art.* 417. Anacardium tanquam ſpecificum decantatur, & reverà interdum egregios edit effectus, ſed ejus uſus periculo haud vacat. [vid. locum, item *Raii hiſt. plant.*] Abſtinendum eſt à carne porcinâ, anatinâ, anſerinâ, & piſcibus, præſertim mollioribus, lacte, caſeo, leguminibus, braſſicâ, lactucâ, papavere, fructibus horæis, & quæ vaporoſa ſunt, craſſæ ſubſtantiæ, & coctu difficilia; vinum moderatè ſumatur, aër ſit tenuis, cereviſia pura, corpus exerceatur, moderatis laboribus, ſomnus non mox à cibis ineatur, vitetur diurnus, noctuque ſit moderatus, fugiat mœſtitiam & animi ſolicitudinem, & ad lætitiam diſponatur, à venere abſtineat. Hoc in caſu in uſum revocantur hæc & ſimilia; *Rad. pæon. mar. zedoar. valerian. maj. flores tiliæ, lilior. conval. primul. veris, rad. calam. aromat. ſem. ſinap. ſpec. diambr. ſine odoratis, ſp. lavendul. caſtor. ambra griſea, ol. cinnamomi,* &c.

Ettmulleri *Sententia.*

Tantum ſcimus quantum memoriâ tenemus. *Art.* 418. Tantum ſaltem ſcimus, quantum memoriâ comprehendimus, & cum judicio ponderamus, & applicamus. Certum eſt cerebrum eſſe memoriæ ſubjectum radicale, quomodo autem fiat, neſcio. Venus nimia memoriam debilitat, maximè in ſenibus.

Art. 419.

Art. 419. *Cubebæ* N° iij. manè jejuno stomacho comestæ insigniter acuunt ingenium & memoriam; *ambra* est omnium optima medicina in firmandis viribus animalibus, & roborandâ memoriâ, omnibusque mentis actionibus, adeò ut nihil æquè fulciat senes labascentes; elegantissima est tinctura cephalica ex granis *chermes & ambrâ cum spiritu lilior. conval.* &c. Sed notandum est quod ex crebriori usu, *ambra* plus nocet quàm prodest præmaturam *stupiditatem* inferens; prosunt *masticatoria*, & *capitis lotiones*, *thea*, *salvia*, *rosmarinus*, &c. *Curatio.*

Art. 420. " In praxi nostrâ tabellas sequentes, præmissis ritè universalibus, hoc " affectu laboranti cum fructu maximo, multis abhinc annis exhibui; ℞ *Rad. cassummuniar. subtilissimè pulverisat.* ℥j. *spec. diambr. sine odoratis* ʒij. *sacchar. albiss. duplo pondere* " f. tabellæ frequenter in die maximè vesperì " & manè comedend. *Vires radicis cassummuniar.*

ANIMI MORBI.

Art. 421. Qui laborant animi pathemate corripi potissimùm solent morbis *ventriculi*, ut inter cæteros observare licèt in mœrentibus, qui conqueruntur primo de languore ventriculi, mox verò de *inappetentiâ*, oris amaritie, & siti circa horas matutinas, cruditatibus acidis & nidorosis, flatibus & tensionibus hypochondriorum, aliisque læsæ chyloseos malis. *Animi morbi.*

Art. 422. Si quis morbus durante animi passione ægrum corripuerit, solet interdum tamdiu durare quamdiu ipsa animi passio, & potiùs in alienæ speciei morbum mutabitur, quàm ægrotantem liberum relinquet. *Morbus durante passione vix curabilis.*

Quomodo tractandi ſunt.

Art. 423. Morbi ab animi pathemate pendentes blandè ac leniter tractandi ſunt, à nimiâ remediorum copiâ & vehementiâ quàm maximè abſtinendum.

Symptomata anomala ab animi paſſionibus.

Art. 424. Quando morbus aliquis remediis debitè præſcriptis cedere nolit, inſolitiſque quibuſdam modis, atque à ſui naturâ valde remotis progreditur, ſuſpicandum erit de *occultis animi paſſionibus.* Inter ſolatia ægrotorum animo laborantium magnam vim obtinet *muſica* (inquit *Baglivius.*)

Mania & Melancholia.

Mania & melancholia

Art. 425. "Mania cum melancholiâ talem "habet affinitatem, ut non rarò mania in me-"lancholiam tranſeat, & initia melancholiæ "frequenter maniacum quid habent, ut obſer-"vavit *Dodonæus*; ideoque in eodem capite "tractandi ſunt hi duo affectus.

Coelii Aureliani *Sententia.*

Melancholiæ deſcriptio accurata.

Art. 426. In melancholiâ adeſt animi anxietas atque difficultas, mœſtitia cum ſilentio & odio conviventium, nunc vivendi, nunc moriendi cupido cum ſuſpicionibus velut inſidiarum ſibi paratarum; item inanes fletus, atque murmura vacua, & rurſus hilaritas magìs poſt cibum cum inflatione præcordiorum, capitis gravedo, color luridus cum nigrore, aut ſublividus, corporis tenuitas, virium debilitas, indigeſtio cum ructationibus odoris tetri, inteſtinorum tormina, vomitus humorum diverſiculorum & ſimilium per podicem egeſtio. "Qui graviùs laborant, ſeſe vel pecudes eſſe "vel teſtaceos, vel etiam vitâ defunctos cre-"dunt; quare alii gallinacei cantum voce i-"mitantur, alii occurrentibus cedunt, veriti

"ne

" ne (teſtacei cùm ſint) diffringantur, alii ci-
" bum pertinaciſſimè recuſant, amiſſam eſſe vi-
" tam rati.

RIVERII *Sententia.*

Art. 427. Melancholia eſt delirium ſine febre cum timore & mœſtitiâ, & ſic diſtinguitur à *maniâ*, quæ eſt cum furore & audaciâ. Ex variâ melancholici humoris diſpoſitione maxima deliriorum varietas emergit; undè alii putant ſe eſſe reges, vates, alii grana tritici, alii vitreos, ceram, alii ſe eſſe canes, feles, gallos, &c. exiſtimant, indeque voces horum animalium imitantur, &c.

Mania & melancholia quomodo diſtinguuntur.

Art. 428. Varia ſunt deliria in variis ægrotantibus pro majori vel minori cauſæ vehementiâ: alii enim feroci iracundiâ rapiuntur, & obvios quoſque invadunt, & proprias veſtes dilacerant, ſibique ipſis interdum violentas manus inferunt. Alii verò mitiores & pacatiores ſunt, nullamque aſtantibus noxam inferunt, ſed tantùm varios ſermones & ridiculos proferunt; interdum canunt & rident, & ſymptomata patiuntur, quæ in melancholiâ & ſtultitiâ ſolent contingere. Melancholia errabunda *menſe Februario* homines potiſſimùm infeſtat; ægri ne horam in uno loco manere poſſunt, ſed continuò vagantur, quò vadant neſcientes.

Varia ſunt deliria pro varietate conſtitutionum.

Art. 429. " Admirandum melancholiæ, vel
" maniæ ſpeciem apud *Oribaſium*, deſcriptam
" legimus, quam λυκανθρωπίαν vocat. Hujuſ-
" modi delirio affecti foras noctu vagantur,
" lupos quodammodo æmulantes, aſpectu
" pallidi, luridi, os oculoſque valde ſicci,
" crura contuſionum ac vulnerum plena; circa
" defunctorum monumenta, ad inſtar *Dæmoni-*
" *aci*

Lucanthropia.

" *aci Evangelici*, plerumque verſantur. Vide *Freind, Hiſt. Med. p.* 18.

Difficilè curatur. *Art.* 430. Humor melancholicus *flagellum*, *crux* aut *opprobrium* medicorum appellatur, quoniam vim remediorum eludit, ſolvitur interdum melancholia per fluxum *hæmorrhoidum* vel per *ſcabiem*, alioſve morbos *cutaneos*. Remedia in affectûs hypochondriaci curatione propoſita hic locum habent; ℞ *Aq. nymph.* ℔j. *ſal. prunel.* ℥j. *camphor.* ℈j. miſce, & cum linteis complicatis admoveatur tepidè ſincipiti in maniacis; utiliſſimum quoque eſt *epithema ex ſacchar. Saturn.* & *aq. ſpermat. ranarum.*

Quibus remediis tentanda eſt.

WILLISII *Sententia.*

Melancholici cogitabundi. *Art.* 431. Melancholici in cogitando ferè continuò occupantur, & inter cogitandum res pauciores quàm antea ſolebant, animo comprehendunt, ita quidem ut ſæpe dies & noctes idem objectum animo volutent, de rebus aliis, quæ interdum ſunt longè majoris momenti, nihil ſoliciti; & etiam objecta ferè omnia iis deformia & velut ſub larvâ apparent.

Quomodo ſe habent maniaci. *Art.* 432. Hæc tria fere omnibus maniacis accidunt, viz. 1°. eorum *phantaſiæ*, ſive *imaginationes* cogitationum impetuoſarum æſtu perpetuò occupantur, ita ut varia ſibi obmurmurent, aut clamando & ejulando proferant. 2°. *Notiones* ſive *conceptus*, aut incongrui ſunt, aut ſub ſpecie falſâ ſive erroneâ repræſentantur. 3°. Illorum delirio *audacia* & *furor* adjunguntur, contrà ac in *melancholicis*.

Curatio. *Art.* 433. Helleborus ab *Hippocrate* ita crebrò præſcribitur, quoniam tunc temporis alia *cathartica* ſaltem in frequenti uſu, vix innotuêre; jam verò longè præſtat *lenioribus* & *mitioribus* humores ſubducere. *Emetica* ſequentia

tia ſunt maximè utilia; ℞ *Sulp. antimon. à gr.* vij. *ad* x. *crem. tart.* ℈ß. m. ℞ *Mercur. vitæ gr.* vj. *vel* vij. *tart. vitriolat.* ℈ß. m. ℞ *Extract. hellebor. nigr. calomel. ana* ℈j. *f. pil. cathartic.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 434. Affectus Melancholicus ſeu Melancholia differt à delirio Melancholico; prior eſt quando homo eſt nonnihil mœſtus & moroſus, facilè ſubinde iraſcitur, ipſi nihil arridet, cogitabundus eſt; ubi verò taliter affectis ſupervenit *phantaſma* conſtituit *delirium Melancholicum*, in quo ægri ſunt timidi, anxioſi, & quaſi in anguſtiis conſtituti videntur, adeoque quæcunque vident vel audiunt, ſibi pejora & periculoſiora perſuadent, & licèt interdum rident, & læti videntur, quando putant ſe eſſe divites, &c. nihilominus non eſt reverà hilaritas, non verum gaudium, ſed potiùs apparens, & cum riſu *Sardonico* conjunctum, tranſitorium, & facilè ſuccedit novus mœror, & præcordiorum anxietas, ſine cauſâ iterum rident, & parum aut nihil omninò dormiunt, ſed cum terrore evigilant. *Differentia melancholiæ à delirio melancholico.*

Art. 435. Mores animi ſequuntur temperamentum corporis. Fundamentum Melancholiæ ſemper circa hypochondria conſiſtet, utut remotior cauſa interna ſubinde aliunde oriatur, in quo puncto lien & uterus incuſari ſolent. *Fundamentum melancholiæ.*

Art. 436. In Melancholicis imprimis *acidum vitioſum* in primis viis abundat, hinc frequenter ſunt voraces. Expiſcanda eſt mali origo, an ex triſtitiâ & animi affectibus, vel ex ſanguine Melancholico, in priori caſu *pulſus* eſt valde obſcurus, inæqualis & penè deficiens & vermicularis. *Origo mali expiſcanda eſt.*

Art.

Curatio melancholiæ. *Art.* 437. In *vomitoriis* consistit radix curæ Melancholiæ, & *antimonialia vomitoria* exhibenda sunt in largâ dosi. Melancholici & Maniaci odio suum habent medicum, etiam curati licèt. Alvus servanda est lubrica cum *extracto hellebori & mercurio dulci*, quod est *alterativum* æquè *ac laxativum*, ut etiam est *lapis lazuli*; in usum revocanda sunt remedia *antiscorbutica, martiata, acidulæ*; *saccharum Saturni* specificum habetur; *tinctura coral. confect. alkerm. ambra, fumaria, anagallis, hypericum, crocus, camphora, vinum generosum*, &c. laudantur. Emplast. ex *tacamahac.* capiti raso applicetur. In delirio Melancholico *opium* nullum sortitur effectum, licet duplâ aut triplâ dosi propinetur, ægri *agrypni* manent, & ferociores ferè evadunt.

Maniæ definitio, &c. *Art.* 438. Mania sive insania est delirium sine febre cum insigni furore & audaciâ, exutâ quasi omni ratione; ægri pertinacissimè vigilant, interdum per aliquot menses. Tres circumstantiæ sunt maximè notandæ, nempè, *furor insignis, robur stupendum*, & *frigoris tolerantia* planè mirabilis.

Curatio maniæ. *Art.* 439. Radix curationis consistit in validis *vomitoriis* sæpè repetitis, convenit etiam *venæ sectio*, præ reliquis *radix hellebori albi* est *vomitorium* maximè proficuum, sequenti modo præparata tutò propinari potest; ℞ *rad. hellebor. alb.* à ℥ß. ad ℥j. coque in vino donec molescat, tunc abjiciatur vinum istud, & radix in vinum aliud injiciatur, & ita per noctem relinquatur in loco calido sine coctione tamen, postea coletur cum expressione levi vel forti, prout magìs vel minùs validum postuletur, vires sunt optimæ, nec unquam satìs laudatæ; *nitrum crudum* & omnia *nitrata* summè

mè conveniunt, remedia pro curâ *melancholiæ* hîc quoque locum habent. Immersio subitanea in *aquâ frigidâ* quandoque prodest.

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 440. De horum affectuum *origine, incremento,* & *ætiologiâ* videatur *Boerhaave.* In sectis cadaveribus Maniâ demortuis (inquit D. *Shaw*) nihil alienum à sanorum corporibus invenitur, nisi forsan *induratio meningis cerebri exterioris,* quæ probabiliter ejusdem oscillationes liberas plurimum immutat, & interturbat, undè spirituum animalium distributio valde enormis ac perturbata evadit. *Boerhaave.*

Art. 441. Cùm melancholici plus justo lætentur, indicium est ac præludium instantis *maniæ.* *Lætitia.*

Art. 442. Succus *hederæ terrestris* intus sumptus ad ℥ij. vel iij. singulis diebus valde commendatur ad hunc morbum vincendum, item linimentum ex *eodem succo* confectum pro capite raso inungendo curam promovere creditur. Specifica duo simplicia adeo deprædicata sunt *hypericon (Fuga Dæmonum* dictum) & *anagallis. Angelus Sala* pro arcano habuit tincturam *hyperici,* & aliquando cùm careret tincturâ, decoxit *summitates* ejusdem in vino Rhenano & cerevisiâ tenui: atque utiliter propinavit. Decoctum *anagallidis flore purpureo* (dos. ℥iv. ter in die) præmisso plus semel *vomitorio* tanquam specificum commendatur ab *Ettmullero, Hartmanno, Willisio, Sennerto, Quercetano,* &c. *Remedia varia.*

Art. 443. Sequens emeticum, quod fortissimum est, in hospitio mente captorum frequenter propinatur. ♃ *succ. fol. asari* ʒvj. *vel* ℥j. *Alia.*

 aq.

aq. card. ben. ℥ij. *oxymel. ſcillitic.* ℥ß. *m. f. potio.* Pharm. pauper.

Cerevifia melanagoga.

℞ Rad. hellebor. nigr. ℔ß. jalap. ℥vij. hermodact. ℔ß. coq. in cereviſ. nov. cong. xxiv. ad cong. xviij. addendo ſub finem coction. ſen. alexandr. ℔ij. rad. rhabarb. ℥vj. tart. alb. ℥iv. ſem. coriandr. ℥vj. rad. liquirit. limatur. chalyb. ana ℥iv. fol. cochlear. hortenſ. M. iv. colaturæ add. fermentum.

Cerevifia ad Melancholiam.

℞ Fol. marrhub. alb. M. iv. coq. in cereviſ. nov. cong. vj. ad. cong. iv. cola & in doliolo ſuſpendatur ſaccul. ſeq. ℞ Rad. chin. nodoſ. pæon. mar. ana ℥ij. polypod. ℥j. lapath. acut. ℥iij. Raphan. ſylv. ʒx. fol. ling. cervin. M. iij. ſummit. hyperic. p. vj. cort. fraxin. ℥iv. bacc. junip. ſem. dauc. ana ℥j. raſur. ſtanni (in nodul.) ℥iv. ferri rubiginoſ. ℔j. includ. omnia in ſaccul. &c. *Pil. de lapide lazuli*, *flores ſalis armoniaci martiati*, &c. ſunt remedia proficua. Neſcio an vires camphoræ, Regiæ ſocietati a D[re]. Kenneir ſeſquianno abhinc communicatæ, ad hos contumaciſſimos affectus expugnandos ulteriùs tentatæ fuerunt, necne. Doſis in his caſibus eſt ad ſemidrachmam omni nocte, præmiſſis univerſalibus, & aliis remediis cephalicis & alterantibus non penitùs neglectis. Philoſoph. tranſact. N°. 400.

Delirium Rabioſum ſive Hydrophobia.

COELII AURELIANI *Sententia.*

Hydrophobia. *Art.* 444. Ex morſu animalis rabidi homines in delirium rabioſum ſive hydrophobiam incidunt,

incidunt, quidam celeriùs, quidam tardiùs, poſt annum vel eo ampliùs, ſed frequentiùs poſt dies quadraginta.

Art. 445. Signa præſagientia ſunt anxietas quædam, iracundia, ſomnus ſuſpenſus & turbatus, ſtomachi gravedo, oſcitatio, & extenſio frequens membrorum, inſueta querela de aëre quamvis ſereno, parva bibendi voluntas. Signum præſentis mali ad apicem provecti eſt omnium potulentorum timor & abhorrentia. *Signa hydrophobiæ præſagientia & præſentis.*

MEADII *Sententia.*

Art. 446. Morſus canis rabidi hoc habet in ſe ſingulare & ſtupendum, quòd interdum malum non priùs detegatur, quàm memoria illius cauſæ penitus obliterata ſit; *vulnus* enim eſt *æquè medicabile* ac communes morſus ſanorum animalium: Sed quandoque longò pòſt dira ſymptomata exſurgunt, poſt duos vel ſex menſes, interdum poſt annum integrum vel diutius, ſed frequentiùs poſt quadraginta dies ſentiuntur dolores vagi per univerſum corpus, maximè circa partem læſam; æger evadit anxius ac triſtis, & ad iracundiam proclivis; pulſus intermittit cum tremore aliquali & tendinum ac nervorum ſpaſmis; adeſt inſignis calor internus, & ſitis, & poſtremò aquæ timor & abhorrentia [quod *eſſentiam* morbi conſtituit] adeò ut nè quidem conſpectum potulentorum ſine maximâ conſternatione ferre poſſit, multò minùs unam guttulam deglutire valeat; atque hoc eſt ſignum *pathognomonicum* morbi conſummati, quod tamen non accidit niſi ſub ejus finem & ultimam *cataſtrophen*, nempè diebus duobus vel tribus ante obitum, cum morbus ſit prorſus inſanabilis. *Morbi progreſſus.*

Quid faciendum est in recèns vulnerato.

Art. 447. Sicut in aliis morſibus venenatis, ita ſpeciatim hoc in caſu *Galenus* prudenter admonuit vulnus amplificare per *inciſionem circularem*, *cauterio* inurere, & ulcus *apertum* ſervare per dies 40 ad minimum: ſin verò hæc methodus nimis dura & inhumana videatur, ſufficere licet *cucurbitulâ* applicatâ virus extrahere, prægreſſâ priùs profundâ ſcarificatione. Solâ applicatione *unguenti Ægyptiaci* quàm calidiſſimi recèns vulneratum feliciter ſervatum novi.

Cura interna.

Art. 448. Si quando remedia externa omnino omittantur, vel ſaltem haud rectè vel tempeſtivè adhibeantur, cura internis magnâ ex parte tentanda eſt; *alexipharmaca* ſunt propinanda, inter quæ præ reliquis omnibus *cineres cancrorum fluviatilium* veteres medici uno ore magnopere extollunt; *Gallenus* ait neminem periiſſe, qui hoc remedium propinavit; ſumendi ſunt cineres ad quantitatem coch. i. vel ij. ſingulis diebus ad dies quadraginta, vel ſoli vel potiùs cum pulv. rad. gentian. & thur. in vino.

Immerſio in aquam marinam.

Art. 449. Frequens immerſio demorſi in *aquam ſalſam marinam* optimum & certiſſimum omnium prophylacticorum meritò perhibetur ad hydrophobiam præcavendam.

ETTMULLERI *Sententia.*

Delirium rabioſum.

Art. 450. Delirium rabioſum à morſu rabidorum animalium, in ſpecie canis, oritur, unde hydrophobia; demorſi planè rabioſi redduntur, & omninò in mores brutales tranſmutari videntur, nihil ferè humani apud ſe retinentes. Præter canes, etiam *feles*, *galli gallinacei*, *equi*, *muli*, *lupi*, *boves* & ſimilia animalia fiunt rabida, & morſus eorum ſunt venenati,

ut

ut & hominis irati. Notandum eſt, quòd etiam morſus leviſſimus, immò tantillus ſalivæ contactus in homine, ab animali rabido receptus, ſuo tempore rabiem inferre poſſit, adeò penetrans & malignum eſt iſtud ſeminium. In decurſu morbi hydrophobia eſt ſymptoma ſemper conjunctum. Extant exempla quædam, licèt rariora hydrophobiæ, nullo morſu animalis rabioſi prægreſſo, ſed dubium eſt an in talibus præceſſerit aliqualis infectio, nec ne: contagium etenim ſubinde ad biennium, imò ad plures annos abſconditum latet, antequam in actum erumpit.

Art. 451. Signa rabiei incipientis in demorſo ſunt anxietas præcordiorum, iracundia ſine cauſâ, querelæ de moleſtiâ aëris ambientis, de corporis gravitate, & ineptitudine ad motum; æger melancholicus evadit, lucem fugit, à potu abſtinet, in parte olim vulneratâ morſicationem & titillationem, interdum dolorem ſentit. *Signa rabiei incipientis.*

Art. 452. In morbo perfecto ægri ſunt anxii, ſpumant circa os, oculos horridos habent, quidam latrant inſtar canum, collum & fauces ringunt, liquida omnia abhorrent, inſomnes permanent; in his extremis raro curantur, ſed ut plurimùm moriuntur inter triduum vel quatriduum poſt inceptam hydrophobiam. *Hydrophobici intra triduum vel quatriduum moriuntur.*

Art. 453. Ex vulnere facto, quantocyùs fieri poteſt, *malignum virus* extrahendum eſt, ideoque ſanatio non citò perficienda eſt, ſed vulnus potiùs ampliandum. Internè conducunt *cardiaca & alexipharmaca*, *tinctura bezoardica*, *ſpiritus theriacalis camphoratus*, &c. ſed omnia duplâ doſi danda ſunt, & diutiſſimè inſiſtendum eſt his remediis; ſuper locum morſum, allium, ruta, & ſal contuſa & miſta ap- *Intentiones curativæ.*

 ponenda

ponenda ſunt more cataplaſmatis. Præ cæteris optima cura fit per improviſam in *aquâ frigidâ* immerſionem; convenit *purgatio* cum *helleboro* & *mercurio dulci*; *diuretica* proſunt; vis *cantharidum* eſt quaſi ſpecifica. Poſt ſcarificationem vulneris applicetur *cepa* ſub cineribus aſſata vel ſequens; ℞ *Cepam acrem* N°. 1. *alliorum capita.* N°. 5. *theriac.* ℥vj. *ferment.* ℥ß. f. cataplaſma; ſunt qui addunt, *herb. rut. ſem. ſinap. ol. ſcorpion.* &c. verum promptiſſimum remedium eſt *uſtio* loci affecti cum *ferro candente:* hæc omnem malignitatem deſtruit. Si ſerò advocatus ſit medicus, applicanda eſt *cucurbitula* cum multâ flammâ; conducit etiam *fonticulus* prope locum affectum excitatus.

LISTERI *Sententia.*

Dolor in loco demorſo diu poſt vulnus ſanatum ſignum futuræ hydrophobiæ.

Art. 454. Præter ſigna ab aliis commemorata futuræ hydrophobiæ unum ſe [*Salium*], quod præcipuum & infallibile appellat, animadvertiſſe ait omnibus ignotum, viz. *dolor quidam in loco commorſo*, licèt ulcus antea per dies & menſes integrè fuerit ſanatum, accedens, qui intenſus eſſe non conſuevit, niſi morſus partem nervoſam petierit: hic dolor à loco jam commorſo incipiens leviterque patientem affligens, per partem poſt partem ſpatio 3 aut 4 dierum plus minus aſcendit ad cerebrum, ubi quaſi *vertiginem* cauſat, & *confuſionem*, indeque ſtatim homo in *rabiem* deducitur.

Omnes hydrophobici moriuntur.

Art. 166. Huic prognoſtico (nempe *neminem aquæ metu oppreſſum ſervatum eſſe*) conſentiunt ferè omnes antiqui.

Virus in ſalivâ maximè conſiſtit.

Art. 455. Ex noſtrâ obſervatione ipſam *ſalivam* præcipuè vitiari atque in eâ unicum eſſe virus, experimentis credo: etenim hæc ferè vulnera inficere ſolet, & etiam ſine vulnere communicari poteſt malum. " Huic conje-

" cturæ adstipulatur historia duorum homi-
" num hoc malo affectorum *solo salivæ tactu*
" sine recepto vulnere, itemque duorum puer-
" orum in *Hiberniâ solâ tractatione vulneris* in
" capite canis ab altero rabioso demorsi pa-
" riter infectorum; historiæ prostant Actis
" philosophicis. Plures canibus rabiosis de-
" morsi curæ meæ commissi fuerunt, sed ne
" unum quidem *Hydrophobiâ* laborantem mi-
" hi unquam contigit videre; suppeditamur
" exemplis in Gallic. Hist. Acad. Scient. quo-
" rundam curatorum, etiam ubi aquarum pa-
" vores aderant, maximè *phlebotomiis* usque ad
" deliquia iteratis vicibus celebratis; *immer-*
" *sionibus in aquas salsas* tantùm non mortem
" inferentibus, & *perfusionibus* earundem usque
" ad extremas vitæ oras provectis. Quidam
medicus hydrophobici cujusdam oculis map-
pam crassam superinjecit, manibusque ligatis,
potionem bibere invitum aliquoties cogebat;
at prorsus sinistro eventu; nam statim vehe-
menter convulsus obiit. " Qui plura velit
" ádeat authorem Listerum, qui elegantissi-
" mum tractatum de hoc affectu conscripsit.
" Admiranda profectò est historia *Jacobi Cor-*
" *ton* apud illum ab omnibus lectu dignissima.

Lowthorp. Philos. Transact. Vol. III. pag. 283.

Art. 456. ℞ *Rad. serpent. virgin. flor. hyperic. ana p. æ. f. pulv. dos.* ʒß. *vel* ℈ij. *in julap. cephalic.* ℞ *Fol. rut.* ℥vj. *theriac. Ven. allii, rament. Jovis ana* ℥iv. infund. in vin. Canarienf. vel alb. digere in balneo per horas 4, coletur cum expressione forti, dosis ℥ij. vel iij. singulis auroris ad dies novem, maneatque æger jejunus per tres horas; *magma residuum* parti vulneratæ circumligetur & singulis diebus renove- *Remedium singulare.*

 tur.

tur. Remedium hoc me nunquam fefellit. *Mayerne.*

Remedium topicum.

Art. 457. Loco vulnerato quamprimùm applicetur *anus galli veteris* plumis priùs divulſis; & ſi canis rabioſus eſſet, gallus ſtatim intumeſcet, & mox morietur, & demorſus ſanabitur; ſi vulnus ſit exiguum, ampliari debet.

Alia methodus.

Art. 458. Aliter, homo morſus *in mare* quamprimùm novies immergatur, & locus vulneratus cum lixivio *è cineribus quercinis & urinâ* eluatur, & applicetur cataplaſma ex *theriacâ Londinenſi, alliariâ, rutâ, & ſale.*

Electuarium.

Art. 459. ℞ *Fol. rut. ſicc. ſcord. ana* ʒij. *rad. ſerpent. virgin.* ʒiß. *flor. hyperici* ʒiij. *theriac. Lond.* ℥j. *ſyr. è cort. limon. q. ſ. m. f. elect. pro doſ.* ix. una ſingulis auroris ſumenda.

Lichen cinereus.

Art. 460. *Lichen cinereus terreſtris* (Raii p. 117.) cum æquali quantitate *piperis* eſt remedium infallibile ad rabiem præcavendam in homine ac jumento.

Decoctum ad morſum canis rabidi.

Art. 461. " Aliquando expertum vidimus " *decoctum ad morſum canis rabidi pharm. Bat.* " cum felici ſucceſſu. Poſtremò quoniam " hoc malum à morſu animalis (& ut pluri- " mùm canis) rabioſi omninò pendet, operæ " pretium eſſe videtur, ut accuratè animad- " vertamus, quænam ſint ſigna *diagnoſtica* ca-

Signa diagnoſtica canis rabioſi.

" nis verè rabidi, ut futurum morbum, ſi fi- " eri poſſit, præcaveamus. Sequentia itaque habemus apud *Lemmium*; canis rabioſus eſurit, ſitit, nihil tamen cibi vel potionis ſumit, oculos flammeos truceſque habet, auriculas demittit, linguam exerit, multum ore ſpumat, umbræ ſuæ oblatrat, ſæpe ſine omni latratu triſtis atque anxius diſcurrit, crebrò tanquam curſu fatigatus ſpirat, caudam geſtat intortam, nullo diſcrimine in quoſque obvios animantes impetu

impetu ac morſu fertur, præcipiti atque incerto oberrans curſu. Integri canes & conſpectum & latratum ejus, qui furit, exhorreſcunt, ac fugiunt. " Primum ſymptoma rabiei in cani-" bus eſt *inuſitatus tremor ſeu trepidatio.*"

TARANTISMUS.

Art. 462. Tarantiſmus eſt rabies eorum, qui à *tarantulis* ſunt morſi. *In Apuliâ Italiæ regione* frequenter occurrit; apud nos nuſquam invenitur. Spiritus animales primariò afficiuntur. Cura per *muſicam* peragitur. *Clariſſimus Baglivius* de hoc affectu tractatum emiſit; & de eodem etiam ſcripſit *celeberrimus noſter D. Mead*, quibus remittendus eſt lector eruditus. Vid. etiam *Hiſt. de l'Acad.* Vol. VI. p. 20. *Tarantiſmus.*

INCUBUS ſive EPHIALTES.

WILLISII *Sententia.*

Art. 463. Incubi paroxyſmus ferè tantùm inter dormiendum ingruit, & plerumque poſt ſtomachum cibis dyſpeptis aggravatum, & decubitum in lecto ſupinum excitari ſolet: eo laborantes potiſſimùm in pectore & circa præcordia noxiam ſentire videntur; nam reſpiratione plurimùm impeditâ, ſe à pondere, thoraci graviter incumbente, opprimi putant, quod pondus nunc hâc nunc illâ *ſpectri* aut *larvæ* ſpecie ipſorum imaginationes illudit, nec excutere poſſunt, nec corpus dimovere; verùm poſt diutinam, ac interdum ferè ad vitæ deliquium, in præcordiis luctam tandem evigilant, & moles imaginaria evaneſcit; ſuperſtite verò ut plurimùm cordis tremore, & non raro diaphragmatis vibratione celerrimâ & violentâ. Hic affectus raro ex ſe periculoſus eſt. *Incubus.*

Art.

Curatio. *Art.* 464. Præmiſſis univerſalibus *cephalicis* & *antiſpaſmodicis* curatur.

Ettmulleri *Sententia.*

Quomodo præcaveatur. *Art.* 465. Raró hoc malo afficiuntur, qui laudabili utuntur diæta, aut qui *ſobriam* amant *cœnam*; ſi dormiatur in latere, elevato capite, præcavetur incubus. Ab Arabibus appellatur *epilepſia nocturna*, quia incubus habitualis & diuturnus in *epilepſiam* tandem degenerare ſolet, & eſt ejuſdem prodromus in junioribus, utì in ſenibus *apoplexiæ*.

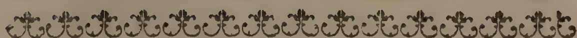
Curatio. *Art.* 466. Incubus habitualis curandus eſt, præmiſſis præmittendis, *antiepilepticis*, *martialibus*, &c. cum ſobrietate conjunctâ. *Lapis lazuli* laudatur.

Inter legendum.

Elegans morbi deſcriptio. *Art.* 467. *Antonius Menjoitius* hunc affectum eleganter deſcribit; quòd ſit nocturna ſpirandi difficultas abſurdâ ſuperinjectæ molis opinione ſomniantem eludens. Pueros frequenter exercet; quia voraces plus comedunt, quàm digerunt. *Quandoque lethalis eſt.* Cùm vehementior impreſſerit præfocatio, quoſdam interfici teſtatur *Aurelianus*; additque ex *Silimacho contagioſum* quoddam & *epidemicum Incubum Romæ* graſſantem multos peſtis inſtar jugulâſſe.

Cap.

Cap. IV.

Sive Fasciculus Morborum quartus.

Affectus Catarrhales.

Art. 468. Ffectus Catarrhales, nimirum, Catarrhus, branchus, seu raucedo, & coryza, à seinvicem juxta distichon antiquum distinguuntur. *Affectus Catarrhales.*

Si fluit ad pectus dicatur rheuma Catarrhus, *Differentia.*
Ad fauces Branchus, ad nares esto Coryza.

Catarrhus.

Ettmulleri *Sententia.*

Art. 469. Catarrhus propriè dictus est præternaturalis à sero plùs minùs vitiato in quâcunque parte facta alteratio seu functionum læsio. In genere frequentiùs præcedunt Catarrhos capitis gravitas, sensuum & actionum torpor, artuum lassitudo; supervenit successivè refrigeratio quædam in superficie corporis, horripilatio dorsi levis, in Catarrho graviori febricula lenta. Intensiora sunt omnia symptomata in *calido Catarrho*, adest ardor, dolor, corporis quasi phlogosis, materia excreta est tenuis & corrosiva; remissiora verò sunt omnia in *Catarrho frigido*, ubi lympha est mitis, & excernuntur mucosa viscida & crassa. *Catarrhus.*

Art. 470. Conveniunt *diuretica*, & imprimis *sudorifera ex salibus volatilibus, decoct. è lignis,* speci-

ſpeciatim *ſaſſafr.* & *junip. roſmarinus*, *ſuccinum*, *ſerpillum*, &c. In *Catarrhis calidis*, ubi lympha eſt tenuis acris aut ſalſa, proſunt *opiata* cum *aromaticis* & *volatilibus*. In Catarrhis diuturnis conveniunt *veſicatoria* & *fonticuli*. In affectibus catarrhalibus vix habetur par remedium *fumo tabaci*; omnibus enim ſatisfacit ſcopis. "In frequenti uſu ſunt *decoct. catechu* & "*ſuffitus ad Catarrhum* Fulleri."

Curatio.

Ventus Borealis.

Art. 471. "Ventum Borealem producendis "Catarrhis aptiſſimum eſſe, præter *Hippocratis* teſtimonium, experientia communis ſuffragatur. *Willis.*"

Raucedo.

Ettmulleri *Sententia.*

Raucedinis ſedes & cauſa.

Art. 472. Raucedo ſeu raucitas eſt vocis diminutio; pars affecta eſt aſpera arteria ejuſque larynx; larynx enim primariò format vocem; cauſa proxima eſt nimia effuſio lymphæ tenuis. Eſt affectus *catarrhalis* à lymphâ acriori, ſalſiori, aut acidiori.

Curatio.

Art. 473. In Raucedine contumaciſſimâ *ſperm. ceti* eſt expertum remedium, item decoctum *raparum*, *rob. paſſularum*. In Raucedine inveteratâ, ubi mucus viſcidus aut lympha craſſa peccat, *incidentia* & *expectorantia* conveniunt, & præ cæteris *ſyrupus de eryſimo*, & *oxymel ſcilliticum*, & *balſ. ſulph. venæ ſectio* vitanda, nam morbum diuturnum reddit.

Vermes.

Art. 474. "Interdum *vermes in inteſtinis* (6. 81.) "ſunt cauſæ *aphoniæ* vel Raucedinis, ut in "praxi vidimus." *Extractum pectorale lohoch. ad raucedinem. Lohoch. vitellinum. Lac ebutyratum*, &c.

Remedia varia.

Coryza.

CORYZA.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 475. Coryza, ſive narium catarrhus, eſt quando copioſa lympha tenuis & acris in principio per nares defluit, & poſtea materia craſſa, tenax, variè colorata cum dolore capitis gravativo, ab aëre inclementiore ut plurimùm ducens originem, rariſſimè à cauſâ internâ. Frequentiſſimè recurrens periculum eſt, nè *ozænam* vel *polypum* producat. *Coryzæ deſcriptio & cauſæ.*

Art. 476. Coryzam inchoantem curant *naribus applicanda*, in ore *maſticanda*, *ſuffitus*, *odoramenta*, *illinitio narium cum ol. aniſi* ante excoriationem, item *oleum ſuccin.* vertici illitum, *ol. garyophyl.* cum bombyce naribus intruſum; *balſam. apoplecticum*, &c. quandoque in uſum veniunt. Ad Coryzam præcavendam ſuffitus ex *fumo ſuccini*, *maſtich. oliban. gum. animi*, &c. multùm juvant, ſed hæc in principio; ſi morbus ulteriùs progrediatur, conducunt *ſternutatoria* cum *ol. chym. cinnamon.* vel *garyoph.* vel *ol. majoranæ.* *Curatio.*

Art. 477. Decoct. *catechu compoſitum* (in catarrho tenui præ aliis ferè omnibus) *decoct. roſar. lohoch. japonicum*, *lohoch. vitellinum*, *ſuffitus ad catarrhum* (fumus, pallio ſimilive tegumento capite priùs tecto, naribus attrahatur,) *tabellæ domeſticæ*, &c. ſunt remedia in Coryzâ uſitata. *Remedia varia.*

Affectus CATARRHALES in genere.

Art. 478. " Cum fluxiones ſunt pertinaces, " aliis auxiliis haud cedentes, ad *diætam ſudorificam*, tanquam ad ſummum præſidium " & rarò fallax accedendum eſt, eandemque *Diæta ſudorifica.*

" 15, 20, vel 40 dierum spatio imperandam, " vivendo toto hoc tempore pane biscocto, " amygdalis torrefactis, & carnibus assatis cum " decocto guaiaci in frigidis & pituitosis, rus- " ticéque viventibus; Sarsaparillæ & Chinæ in " mollioribus & delicatulis. *Chesneau.*

Catarrhus Suffocativus.

Ettmulleri *Sententia.*

Catarrhus suffocativus. *Art.* 479. Catarrhus suffocativus est affectus laryngis, in quo hæc & caput asperæ arteriæ, in specie epiglottis, afficiuntur primariò ab irritatione ibidem excitatâ arcturam & quasi stricturam efficiente; certum est sedem mali esse in isto loco; respirationem subitò difficillimam reddit, & suffocationem minatur; incipit cum raucedine subitaneâ, deinde irritatur larynx, stringitur epiglottis, undè metus suffocationis; est quasi complicatio *tussis ferinæ & raucedinis* gravioris: oritur à lymphæ acore vel salsedine.

Curatio. *Art.* 480. " Catarrhus suffocativus est mor- " bus, siquis alius, plerumque reverà peracu- " tissimus hominem ferè dicto citiùs jugulans; " propterea omni arte properanda est cura, fe- " stinanter instituendo multiplicem humorum " divaricationem, per venæsectionem, cucur- " bitulas cum scarificatione, enematum acrium " injectionem, vesicantium applicationem, ar- " tuum fortem deligationem, *quam magni fa-* " *cio*, & sequens cataplasma plantis pedum ap- " ponendum suaderem; ℞ *Herb. ranunculi flam-* " *mei minoris contus. p.* iij. *fimi columbin. p.* j. " *pulv. euphorb. p.* ß. *sapon. nigr. q. s. acet. pa-* " *rùm contundantur, &c.* Author noster *Ett-* " *mullerus vomitoria & opiata* proponit; sed in " parox-

" paroxyſmi articulo ambo ſuſpecta habeo.
" Uſui interno conducunt medicamenta *volati-*
" *lia & nervina dicta, item oleoſa & mucilagino-*
" *ſa, privatim albumen ovorum cum ſyrup. de*
" *althæâ conquaſſatum & cum tantillâ aquâ ne-*
" *phrit. dilutum.* Extra paroxyſmum *remediis*
" *antiaſthmaticis, & ad catarrhum propriè dictum*
" *uſitatis recidivatio præcavenda eſt.*

Art. 481. " Medicus quidam juvenis, athle- *Hiſtoria.*
" ticus, oppido vicino degens, præeunte per
" biennium raucedine, in hunc morbum ſubi-
" tò lapſus intra ſpatium 24 horarum mortu-
" us eſt. Ipſe & adſtantes *anginâ* laboràſſe ex-
" iſtimabant, etiamſi nullus tumor gutturis ad-
" erat, intus aut extrorſum, deglutitio neu-
" tiquam impedita, &c. Horâ extremâ im-
" plorabat meum auxilium, morbum fuiſſe *ca-*
" *tarrhum ſuffocativum* admonui; ſtatim ac lo-
" cutus fueram, ægrotus ipſe, qui adhuc men-
" te conſtabat, agnovit morbum. Cucurbitu-
" las illicò affigendas imperavi; ſed priuſquam
" chirurgus officium inchoare poterat intra
" horæ quadrantem animam efflavit. Quatuor
" alios hoc morbo exitiali tentatos novi, quo-
" rum duos tantum ſervatos vidi.

Art. 482. Eſt etiam alia ſpecies catarrhi ſuf- *Alia ſpecies.*
focativi, ubi ſanguis in pulmonibus ſtagnat, &
moriuntur ægri ex ſyncope [eſt forſan *polypus cordis* vel in vaſis ſanguineis majoribus] ejicitur ſpuma ex ore; Catarrhus hic ſuffocativus cognoſcitur ex dolore pectoris gravativo, difficultate reſpirationis, & ſuffocationis metu, voce ferè interceptâ anxietate ægri, interdum tuſſi, non ſemper; ſcreatu non multum emittitur; appellatur etiam *ſyncope cardiaca.* (5. 9.)

Art. 483. Convenit *venæ ſectio* quàm ociſſimè, *Curatio.*
ſperm. cet. à ℥ß. ad ℥j. in appropriato vehiculo
inſigne

insigne levamen adfert, *sal succini*, *antimon. diaphoret.* & alia *sudorifera*, item *gum. ammoniac. crocus* est summarum virium in hoc casu.

Tussis.

Ettmulleri *Sententia*.

Tussis. Distinguendum est an sit à pectore vel ventriculo, &c.

Art. 484. Probè distinguendum est, an tussis humida sit ex *pectore*, an ex *stomacho*, an à *nervis*. Percunctandum est, ubi ægri percipiunt tussiendi stimulum; an in larynge seu asperâ arteriâ, vel pectore, vel inferiùs circa scrobiculum cordis; nam posterior locus *tussim stomachalem*, priores *pectoralem* innuunt; jubeatur æger profundiùs respirare; sic enim tussire incipiet, si vitium sit in pulmonibus; secus si in stomacho. Sonus in tussiendo ex profundo quasi raucus pulmones affectos indicat, superficialis asperam arteriam.

Tussis stomachalis.

Art. 485. Nullus practicorum aliquid habet de *Tussi stomachali* præter *Lindanum*; mihi (inquit) est compertum pluribus observationibus plerumque Tussim esse ex ventriculo: ubi autem materia latitet, & undè procedat, ex sono dicere possum, qui variatur pro materiæ & loci conditionibus; si materia sit tenuis, & in ventriculo delitescit, furibunda Tussis est, in quâ vix aliquid egeritur, licèt cum summo conatu tussiant [omnis Tussis in principio *sicca* progressu temporis evadit *humida*.]

Curatio.

Art. 486. Ad expectorationem promovendam convenit succus *raphan.* recèns expressus cum *pauco sacchar.* temperatus; Tussis humida stomachalis cum *vomitoriis* & *stomachicis* curatur; sanctè testor, quod ex usu *vomitoriorum* nè minimum noxæ observaverim; *purgantia* non conducunt, *mercurius dulcis* verò primum obtinet.

net. *Elixir proprietatis* & *balf. Peruv.* laudantur. Tussis sicca, nocturna, pectoralis, catarrhalis dicta, ex lymphæ vitio, & exinde irritatione, optimè curatur per *volatilia sudorifera* & *opiata*, etiamsi febris conjuncta fuerit. *Flores benzöes*, *sperma ceti*, decoctum *raparum*, succus *glycyrrhiz.* &c. laudantur. In Tussi siccâ chronicâ *phthisin* minitante, ubi peccat lympha, egregium est decoctum *è lignis cum passulis*, &c. Decoctum *raparum* in omni Tussi siccâ, vel catarrhali, vel pectorali vel stomachali est nobile remedium, quod aliis irritis vidi optimum.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 487. Tusses aliquando sunt *epidemicæ* nemini ferè parcentes: Hæ pendent plerumque à febre aliquâ constitutionis prægressæ, tanquam à morbo primario; ideoque quando cum febre implicentur; respiciendum est ad istius morbi genium; cùm verò tusses sine febre contingant, curandæ sunt solâ à *carnibus* abstinentiâ, moderato *exercitio*, & *ptisanâ pectorali refrigerante:* quandoque verò tusses *epidemicæ* ad tussim puerorum *convulsivam* quàm proximè accedere videntur, & tunc eandem ferè postulant medelam, viz. *venæ sectionem & catharsin.* *Tussis epidemica.*

Art. 488. Tussis recens (*phthisi* nondum confirmatâ) solâ abstinentiâ à *vino & carnibus*, & usu *loboch ex ol. amygd. dulc.* &c. & *tab. domestic. seq.* ordinariò subigitur; ℞ *Sacchar. cand.* ℔iß, *coq. in q. s. aq. font. usque dum adhærescat extremis digitorum, tum add. pulv. glycyrrhiz. enul. campan. sem. anis. angel. ana* ℥ß. *pulv. ird. florent. sulph. ana* ʒij. *ol. anis. chym.* ℈ij. *f. s. a. tabellæ.* Sin verò, his tentatis, su- *Curatio.*

perstes maneat (præcipuè si febrem comitem habeat, vel à *peripneumoniâ* vel *pleuritide* originem ducat) ineptum fuerit *pectoralibus* fidere; sed *venæsectione* & *catharsi* debellanda est; si autem denique huic methodo non cesserit, tum capiat æger *balf. Peruv. gut.* x. *in coch.* j. *syr. heder. terrest.* ter in die superbibendo ℥iij. *decoct. amar. sine purgantibus*; sed in tussi diuturnâ vel phthisi omnibus aliis præsidiis *equitatio* (492.) palmam facilè præripit.

FARRAGO *Sententiarum.*

Terra catechu, & alia remedia.

Art. 489. Si Tussis à catarrho oriatur, curatur ut *catarrhus*; ℞ *Terr. catechu* ℈iv. *sacchar. penid. in aq. rof. solut.* [℥vi.] *mucilag. gum. tragacanth. q. s. f. trochisc.* si sub linguam teneantur, tussim curant, (inquit *Bonetus*) viscidam & tenacem pituitam benè solvunt, eamque commodè expectorari reddunt, quare in his affectibus pulmoniacis mihi in frequenti est usu, semperque meo desiderio respondet hoc remedium.

Remedia nonnulla alia melioris notæ sunt, quæ sequuntur, viz.

Syrupus ex allio sequens;

♃ *Rad. enul. campan. in cis.* ℥iv. *zinzib.* ʒvj. *rad. liquirit.* ʒvj. *coq. in aq. font.* ℔vi. *ad* ℔iv. *sub finem ad lobul. allii tenuiter incis.* ℥iv. *sem. anis. contus.* ℥iß. *colatur. add. sacchar. q. s. ut f. s. a. syr.* Pharm. paup.

Trochisci balsamic.

♃ *Balsam. Tolutan.* ℥ß. *pulv. rad. irid. enul. campan. ana* ʒij. *gum. Arab. trag. ana* ʒj. *flor. benzoin.* ℈ij. *sacchar. cand.* ℔ß. *omnibus in pulv. subtil.*

subtil. redactis cum q. s. mucilag. gum. tragacanth. f. s. a. trochisci.

Item. *Balsam. sulphuris anisat. & extractum pectorale, Lohoch rub. & Lohoch myrrhisat. præcipuè* Fulleri *in recenti Tussi conveniunt.*

Art. 490. Discant ægroti Tussi laborantes, tempore idoneo, & cum morbus altas nondum egit radices, validisque adhuc viribus, remedia adhibere. *Admonitio.*

Principiis obsta, serò medicina paratur,
Cùm mala per longas invaluere moras.

PHTHISIS PULMONARIS.

SYDENHAMI *Sententia*

Art. 491. Phthisis pulmonaris à frigore hyemali plerumque ortum ducit, & gradatim crescit, viz. ab humore in pulmones delapso, unde *catarrhi* ritu eos ita jugiter irritat, ut *tussis* inde excitatur tantùm non continua; & progressu temporis symptomata reliqua succedunt, & morbus frequenter evadit incurabilis. *Phthisis pulmonaris.*

Art. 492. Tentandum est tamen defluxionem in pulmones minuere *venæsectione* & *catharsi* leni, tum *pectoralibus* ad varios morbi status accommodatis, scilicet *incrassantibus*, vel *attenuantibus*, & febrem *hecticam temperantibus* cum *emulsionibus*, *lacte asinino*, &c. & postremò *ulcus sanantibus* cum *balsamicis*, *opobals. dos.* gt. xx. sed hoc non est sumendum nisi prægressis *evacuationibus* debitis: sed palmarium hujusce morbi præsidium est, ut æger quotidie *equo* vehatur; & qui se huic corporis exercitio sanandum tradit, nullis jam diætæ legibus adstrictus, nullo cibi potûsve genere privandus est; cùm in hoc uno omnis rei cardo vertatur: hoc solum- *Curatio.* *Equitationis beneficium.*

modò observando, ut si æger juvenilem ætatem prætergressus fuerit, plus temporis huic exercitio impendere debet, quàm si puer aut juvenis esset, & sanè haud multò certiùs *cortex Peruvianus* febri intermittenti, quàm in hâc ætate *equitatio* phthisi medetur. Quibusdam eorum, qui ex hâc methodo convaluere, *tumor* in collo exortus est non multùm à *scrophulis* abludens.

Tumor in collo.

Prognosis.

Art. 493. In Phthisi materia purulenta per tussim excreta in ignem conjecta tetrum spirat odorem, & immissa in vas aquâ repletum fundum petit. Sudores nocturni, genæ livescentes, faciei pallor, nares exacutæ, temporum collapsus, unguium incurvatio, capillorum defluxio, & alvi profluvium colliquativum, mortem statim subsecuturam denuntiant. Inter chronicos Phthisis *duos ferè trientes* jugulat. " Nasus acutus, oculi concavi, collapsa tempora, aures frigidæ & contractæ, cutis circa frontem dura, intenta & resiccata, totiusque faciei color subviridis, niger aut lividus, lethale. Hæc est illa *facies Hippocratica* vulgò dicta, ob traditam ab *Hippocrate* descriptionem, quæ humidi calidique nativi consumptionem, adeoque mox futuram mortem indicat.

Facies Hippocratica.

MORTONI *Sententia.*

Phthiseos causæ & diagnosis.

Art. 494. Phthisis pulmonaris pendet aliquando à malâ conformatione pectoris, estque illa vel *naturalis*, quando pectus sit nimis angustum, cervix longior quàm par est, omoplatæ tanquam alæ videntur; vel *accidentalis*, ubi curvitas vel pectoris distortio. Signum Phthiseos appropinquantis primum est *tussis arida*, quæ per menses aliquot durat; catarrhus verò simplex est, humorosus & brevis. Vomitio

tio vel vomendi dispositio post pastum tussi prædictâ concitata est signum Phthiseos certissimum. Signum secundum est *febris hectica* cum calore in volis manuum, & rubore genarum præcipuè post pastum. Tertium *extenuatio* partium solidarum in extremis digitorum maximè conspicua, unde incurvatio unguium; & postremò febris *putrida* hectica superveniens.

Art. 495. Inter signa *pathognomonica* phthiseos confirmatæ, primum est febris *inflammatoria*, inflammatis pulmonum tuberculis, quæ febris tanquam febres aliæ inflammatoriæ tractanda est, viz. *victu tenui*, medicamentis *pectoralibus*, & *expectorantibus*, *linimentis*, & præcipuè *venæ sectione*, utcunque emaciatus sit æger (est enim *peripneumonia* cum pulsu serrato) *ol. lini* est remedium in hoc casu nunquam satìs laudandum. Febrem hanc inflammatoriam sequitur *putrida intermittens*, quæ fit à suppuratione tuberculorum ob venæ sectionem omissam, vel nimis parcè celebratam, vel aliter; hoc autem est signum pulmonum corruptorum certissimum. *Cortice Peruviano* non profligatur, neque *antihectic. Poterii*, aut ullo alio remedio, nisi ulcere priùs curato; hanc autem comitantur insignes aliquot evacuationes, seu corporis colliquationes (& hoc est signum *pathognomonicum secundum)*, expectoratio materiæ purulentæ (pus phthiseos confirmatæ est graveolens, & etiamsi sit spissum, non tamen glutinosum seu tenax, sed fluidum, variorum colorum, viz. flavi, viridis, sed frequentiùs cinerei). Sudores colliquativi, quos si arte obstruentur, insequuntur tumores hydropici in pectore vel cruribus, sive dysenteria vel diarrhœa. Signum ultimum est *salivatio*, unde

Phthiseos signa pathognomonica.

de calor gutturis præternaturalis, & aphthæ pertinaces, incurabiles, [mortem non procul abesse plerumque nunciantes.]

Curatio. *Art.* 496. Ad therapiam quod attinet, in principio *venæ sectio*, *lenis purgatio* cum *pil. stomach. Ruffi tinctur. sacr.* [*calomel.*] &c. conveniunt *diuretica*, *millepedes viv.* & *præparat. balf. sulph. terebinth. acidulæ. Diaphoretica*, *antimon. diaphoret. ceruss. antimon.* privatim decoctum *lignorum* [*in aq. calc.*] si adsit catarrhus & calor hecticus catharticis *opiata* sunt admiscenda, reliquis antecellit *pil. cynogloss.* seu *styrac.* Radatur caput & aperiantur *fonticuli.* [Atque hæc est summa curæ *rationalis & radicalis phthiseos pulmonaris.* In confesso est phthisicos confirmatos rarissimè curari; non tamen idcirco planè sunt deserendi; cùm *palliativa cura* debeatur illis, qui non possunt curari perfectè].

Diarrhœa. *Art.* 497. In diarrhœâ *decoctum album* pro potu communi; sed *opium* est unicum præsidium, *elect. ad diarrhœam seq.* in praxi nostrâ maximè efficax expertus sum. ℞ *Ocul. cancr. præp.* ʒj ß. *coral. rub. præp. matr. perlar. ana* ℈ij. *margar. præp.* ʒß. *spec. confect. de hyacinth.* ℈j. *ol. cinnam. chym.* gr. iv. *miv. cydon.* ℥j. *laudan. Lond. sp. croc. solut.* gr. vj. *syr. balsamic. q. s. m. f. elect.* Ad acrimoniam humorum obtundendam injiciatur quandoque enema ex *jusculo ovin.* cum *diascord.* ℥ß. *opiata* benè ferunt hoc in casu ob metathesin materiæ morbificæ à pulmonibus ad intestina: diarrhœa tamen non est temerè aut nimis citò sistenda, nè gravius malum accideret, quod optimè præcavetur *expectorantia* & *lubricantia* certis intervallis propinando, & diarrhœam moderando potiùs quàm penitùs vincendo.

Tussis. *Art.* 498, Ad tussim importunam & vigilias

gilias pertinaces levamen vix procurandum est, nisi ab *opio*; cum cautelâ tamen exhibendum est, parcè, & non sine maximâ necessitate; nè languores, dyspnœam, extremorum frigus, &c. inferat, & mortem properet, & medico dedecus pariat. Hic in usum veniunt *linctus*, *trochisci*, &c.

Art. 499. Sudores colliquativi, nisi sunt valdè immodici, sunt tolerandi; sin verò sint maximè profusi, ita, ut languores usque ad deliquium ferè inducant, *astringentibus* & aliis propriis adminiculis moderari debent. Sequente julap. uti soleo; ℞ *Aq. tormentil. germ. querc. plantag. ana* ℥iij. *cinnam. ten.* ℥iv. *mirab.* ℥j. *margar. præparat. coral. rub. præp. ana* ℈ij. *bol. ver. sang. dracon. ana* ʒß. *ter. japon.* ℈j. *syr. myrt.* ℥iß. *sp. vitriol.* [*dulc.*] *q. s. ad gratam aciditatem. m. f. julap.* sumat ℥ij. vel iij. omni bihorio vel trihorio phialâ benè agitatâ. *Sudores colliquativi.*

BAYNARDI *Sententia.*

Art. 500. " Si calor hecticus sit insignis, " & phthisis celeri cursu progrediatur, con-" venit *diæta lactea*, & *lac asininum* (si com-" parari possit) eligendum est; quoniam est " minùs crassum: huic verò *succedaneum* adin-" venit, quod etiam valdè commendat *claris-" simus Baynard* in *appendice* ad *psychrolusiam*, " nimirum *serum* sive *lac butyraceum*; quamplurimis (inquit) indicationibus satisfacit; refrigerat, humectat, nutrit, &c. & deinde inferiùs pergit laudatus author fidenter affirmans, & expertus loquens se compertum habuisse, quod plures ex continuato usu *hujusce lactis* à caloribus præternaturalibus & etiam hecticis liberati fuissent; iisque, quibus calor est ingens & sitis importuna leviter acidulum præberi debuisset, *Ad febrem hecticam.*

debuisset, recens verò & dulce magis nutriat.
" Et reverà hæc omnia meritò dicta esse ar-
" bitror: Ego etenim plus semel *raucedinem*
" pertinacem & *catarrhum* mediante hoc re-
" medio, utcunque vulgari, feliciter sustuli;
" & in febre *hecticâ* magno fuisse commodo
" pro certo deprehendi.

ETTMULLERI *Sententia.*

Phthises variæ. *Art.* 501. Phthisici dicuntur κατ' ἐξοχὴν ii, qui ulcere pulmonum laborant, & habent febrem hecticam conjunctam; eandem etiam habent ii, qui phthisi renali, jecorali, à vitio mesenterii, &c. laborant, tabidi evadunt. Tabes à glandularum mesenterii vitio solet habere abdomen inflatum ac tumidum cum dolore in ejus profundo obtusq, ac plus minùs gravativo, itemque cum renitente hinc inde sparsâ duritie circa umbilicum observabili.

Art. 502. Tussis phthisicorum non statim est *pulmonalis*, sed *stomachalis*, (485.) cui tandem acrioris lymphæ occasione per glandulas asperæ arteriæ, aut pulmonum excretæ tussis pulmonalis supervenit. Materia viscida in aquam exsputa supernatat, pus verò fundum petit. Materia pinguis phthisicorum urinæ innatat.

Curatio. *Art.* 503. *Vomitoria* sunt optima in omni phthisi incipiente, maximè si malum sit à vitio stomachi; *purgantia* sunt omninò vitanda; *syrupi* & *saccharata* omnia plus nocent, quàm prosunt. *Lindanus* refert se curâsse quendam domesticum atrophiâ laborantem solo decocto ex *radice hellenii* cum *passulis* & *glycyrrhizâ*, *adjectâ* 10ma. *parte vini Hispanici*, nam & hoc nutrit egregiè; laudatur *rob. passularum.*

Art. 504. Febris hecticæ hæc tria sunt quasi signa *pathognomonica*, 1°. *calor* ipsi ægro ferè occultus

occultus vix sensibilis, ab omni pastu post aliquot horas acutus. 2°. Adest *absumptio & extenuatio* corporis successiva. 3°. *Pulsus celer, parvus, frequens, debilis & subinde durus*; efflorescit plerumque *facies* colore plus minùs rubicundo, & *sudores* nocturni infestant; accidit etiam frequenter *capillorum* defluvium, totius corporis lassitudo, frequens lipothymia; somnus horis matutinis est rarus; ægri conqueruntur de æstu interno. Hectica incipiens *difficillimè* cognoscitur, *facillimè* curatur; confirmata è contra. In statu morbi urina in summitate pellem habet quasi oleaginosam, aranearum telis similem. In *saturno* singulare quid latet contra febrem hecticam, & internas viscerum exulcerationes & corruptelas. Laudantur *antimon. diaphor.* & *antihectic. Poterii*, & *decoct. è lignis* præ reliquis in lymphæ acrimoniâ, ut & *sperma ceti*. Ad ulcus pulmonum abstergendum, & sordes nimis hærentes eliminandas optima sunt ex *tabaco* remedia, utpote quæ præter vim expectorandi *vulnerariam* quoque possident. Potus ordinarius phthisicorum hecticorum commodissimè conditus sit *fumo sulphuris* ad imitationem *Helmontii*. Immò & *fumus sulphuris* cum aliis per os attractus singulare est experimentum cujusdam *medici Hiberni*, quo aliquot desperatos phthisicos curavit, utì refert *Boyle*.

WILLISII *Sententia*.

Art. 505. Communis observatio est, regiones istas, sive in *Angliâ*, sive in *Belgiâ*, ubi *cespite* ignes nutriuntur, & odorem valde sulphureum spirant, tabem rariùs infestare; quinimo loca ista phthisi obnoxiis, aut eâ laborantibus maximè salubria, & non raro sanativa existere;

De virtutibus cespitis cremati & aliorum remediorum.

re; cui accidit quod suffumigium ex *sulphure* & *arsenico* (quod sulphure copioso refertum est) pro curandis pulmonum ulceribus penè deploratis remedium licèt ultimum, efficacissimum tamen habetur. Haud novi præstantius remedium in tussi quâcunque, modò febris absit, quàm tinct. *sulph.* (sine empyreumate) *dos.* à g^{t}. vj. ad x. manè & vesperi in coch. syr. idonei.

Sylvii *Sententia.*

Laus balsami sulphuris anisati.

Art. 506. Nullum hactenus reperi medicamentum, quod vel externè vel internè usurpatum citiùs tutiùsve non tantùm mundaverit, sed insuper consolidaverit recentia ulcera, atque *sulphuris balsamum*; cæteris verò omnibus imprimis præfero istud cum *oleo anisi* paratum, modò lentè paretur; ita enim longè gratior fiet, & convenientior, aliàs empyreuma redolet & acrior existit. Insuper pus ipsum tenuius fluidiusque reddit; adeoque ipsius excretionem promovet, ac facilitat. Ad mundati ulceris consolidationem quoque multùm laudari solent *rosæ rubræ, conservæ*; & aliis preparationibus præfero decoctum *rosarum rub.* cum forti expressione pauco *sacharo* edulcoratum.

Farrago *Sententiarum.*

Quibus potissimùm tabes accidere solet.

Art. 507. Tabes maximè fit ætatibus ab anno 18. usque ad 35. *Hippocr. aphor.* In aliis ætatibus evenire potest, at in isto vitæ stadio multò periculosior existit.

Phthisis est morbus contagiosus.

Art. 508. Phthisis est morbus *contagiosus*, per indusia, per vestes, per lintea, per lectos, phthisin communicatam fuisse mille docent exempla (inquit *Bonetus*). " Extant quidem hu-

" jusce

" jusce *contagii* nonnulla exempla, sed, pace " viri, non sunt adeò frequentia.

Usus mercurii dulcis. *Art.* 509. Quamdiu tabes est in primo gradu, & probabile est sanguinem non esse extravasatum, ulcusve nondum factum, debet ante usum decoct. *ex lignis*, & dum *purgantibus* utimur adhiberi *mercuriis dul.* non quidem cum purgantibus simul eodem die, sed sine purgantibus post aliquot dies. *Pitcarn. in* MS.

Acida in phthisi. *Art.* 510. Hoc constanter affirmo me contra omnium ferè scriptorum practicorum sententiam *acidis* temperatis felicissimè usum in curatione phthiseos [in hoc convenit authori cum *Colebatch.*] *Barbette.* " Atque hìc liceat mihi " obiter tantum mentionem facere *coaguli vitulini*, quo utuntur caseo conficiendo, tanquam ferè unici acidi animalis, non solum " in hoc morbo, (maxime in Hæmoptisi); " sed in nonnullis aliis, de quibus hic non est " dicendi locus, opem ferentis."

Coagulum vitulinum.

Elaterium. *Art.* 511. Quæro cùm in hydrope tussis vehemens moveri soleat, & elaterio sedari, annon eadem in phthisicis etiam elaterio, parcè dato, tollatur? *Lister de hydrope*, p. 20. Dubitatur.

Remedia varia. *Art.* 512. Remediorum sequentium vires & usus lector ipse expendat. *Antihecticum Poterii. Bals. sulph. anisat. nitrum saturnisatum. Syrupus de peto. Sacchar. saturni. Aqua balsamica. Aqua limac. scorbut. aq. limac. pectoral. decoct. phthisic. express. milleped. simplex. Jusculum galli. Jusculum cancrorum fluviat. Jusculum consummatum. Lixivium de calce. Loboc. myrrhisatum.* (Phthisicis primo adhuc stadio optatissimum est, præstantissimumque profectò remedium. *Fuller.*) *Tinctura antiphthisica. Decoctum flor. bellidis major.* Specificum habetur. *Decoct. phthisicum, linimentum anodynum.*

PHTHISIS

Phthisis Nervosa.

Mortoni *Sententia.*

Phthisis nervosa. *Art.* 513. Phthisis nervosa est absumptio corporis tabida sine febre, tussi, vel anhelatione insigni, appetitu tamen dejecto, & concoctione depravatâ, languent vires exhaustis carnibus & robore; aliquando *indigenis* accidit [immò nuperis annis sæpissime, ratio in propatulo est, scilicet, ex nimiâ spirituosorum liquorum indulgentiâ]; sed frequentiùs huc revertentibus ab insulis nostris in *Indiâ occidentali.* In principio habitus corporis œdematosus apparet, & quasi chylo spiritibus destituto distentus turget; facies pallet, ventriculus fastidit omnia exceptis liquidis; urina est pauca, & plerumque rubicunda, aliquando tamen, ut in aliis nervosis affectibus, pallida & copiosa; nulla adest febris aut dyspnœa, nisi in ultimo morbi stadio. Constat luculenter genus nervosum affici [& primariò *ventriculum*].

Causæ procatarcticæ. *Art.* 514. Causæ *procatarcticæ* ut plurimùm sunt graviores animi affectus, liquorum spirituosorum nimis libera ingurgitatio, aër insalubris, &c. [omnia etiam quæ cruditates, affectus *hypochondriacos* & *scorbutum* parere solent.]

Curatu difficilis. *Art.* 515. Est morbus reverà *chronicus*, &, nisi in ipso principio, curatu difficillimus; terminare solet in tumore *hydropico* incurabili.

Curatio. *Art.* 516. Quod ad therapiam attinet in usum revocanda sunt medicamenta *stomachica* interna & externa, *chalybeata*, *antiscorbutica*, *cephalica* & *amara*. Instituatur *purgatio* cum *spec. hier. in aq. rut. ceruſ. nigr. & pæon. comp.* externè *empl. stomach. magistral.* cum g[t] aliquot *cinnam.*

nam. & *absynth.* ventriculo. In æstate *aq. minerales chalyb. dictæ*; inter chalybis præparationes *extractum mynsicht.* anteponendum est.

Art. 517. " Huic malo quoque affinis est iste, " qui à Willisio *atrophia scorbutica* appellatur. " p. 116. *Atrophia scorbutica.*

Art. 518. " Mœror qui est animi dolor, & " lucubratio nimia, quæ est ejusdem labor, " ambo Phthisi plerumque viam sternunt, ast " omnium quæ mihi hactenus nota sunt, nihil " corpus adeo velociter absumit, ac *insanus a-* " *mor*, quando *ambit* & non *exambit*. *Animi affectus sæpissime hujus mali causa.*

Tabes reliquæ ab aliis morbis ortum ducentes, aut ab iis quodammodo pendentes.

MORTONI *Sententia.*

Art. 519. In phthisi ab hæmorrhagiâ, hæmorrhagiâ suppressâ, vescatur æger juscula & gelatinas, & alios cibos bonum nutrimentum præbentes. Convenit *diæta lactea*; incidit plerumque æger in febrem hecticam, quæ *cort. Peruv.* profliganda est, nè in Phthisi pulmonari incurabili desinat. *Phthisis ab hæmorrhagiâ.*

Art. 520. Phthisis à gonorrhœâ vel fluore albo exorsa, confirmata cùm sit, est prorsus immedicabilis; si recens fuerit, fluxus est sistendus, & æger cum euchymis nutriendus, & calor hecticus, modò adsit, *diætâ lacteâ*, aut aq. *chalybeatâ* extinguendus. *Phthisis à gonorrhœâ vel fluore albo.*

Art. 521. In Phthisi ab apostematibus & ulceribus, ulcus tempestivè sanandum est ope externorum & internorum, aq. calcis seq. sit pro potu ordinario; ℞ *Rad. sarsaparil. incis.* ℥vj. *uvar. Corinth.* ℔ß. *infund. in aq. font.* ℔xij. *coq. ad dimid. in colaturâ extingue calcis viv.* ℔ß. per residentiam depurat. sit pro usu. Nisi habitus sit *Phthisis ab apostematibus & ulceribus.*

ſit jamjam hecticus *cathartica mercurialia* ſunt uſurpanda ad accelerandam ulceris curationem; immò excitare licet levem *ptyaliſmum* cum fructu; in uſum veniunt *balſamica*, ut *ſyr. balſam. balſ. Locatelli*, *Tolutan.* &c. ſuprema cura adhibenda eſt, nè Phthiſis pulmonaris ſequatur; quamobrem à curato ulcere fiant *fontanellæ*, continuetur uſus *balſamicorum*, *diætæ lact. acidularum*, &c.

Phthiſis à lactatu. *Art.* 522. Phthiſeos à lactatu ſigna præſagientia ſunt 1mo. Appetitûs diminutio; 2°. Spirituum languor & imbecillitas corporis. 3^io^. Oppreſſio hypochondriorum. Tempeſtivè ablactandus eſt infantulus, & nutrix *diætæ lact.* committenda.

Phthiſis à diarrhœâ, &c. *Art.* 523. " Phthiſes à diarrhœâ vel dyſenteriâ, à diabete, à ſalivatione, ab hydrope, & à ſudore nimio nihil habent peculiare à morbis primariis & Phthiſi in genere dicendum.

Phthiſis ſcrophularis. *Art.* 524. Phthiſeos ſcrophularis ſigna diagnoſtica ſunt plerumque tumores ſcrophulares & crudi in externo corporis habitu, accomitantes vel præcedentes, opthalmiæ, aut ſcabies, & ſimiles affectus ſcrophulares. (1277.)

Curatio. *Art.* 525. Vitanda eſt *diæta lactea*, utpote obſtructiones pariens. *Radices ſcrophulariæ*, *filipendulæ*, *millepedes*, &c. cum *ingred. pulmonar.* & *balſamicis* conveniunt. *Opium* rariſſimè uſurpandum eſt [" Animadverſum eſt à *Sculteto* " meſenterium hoc malo ſemper primò eſſe " affectum, & frequenter tumoribus ſtrumaticis " obſideri, ſanis adhuc partibus externis; & " in hoc caſu difficile eſt quidem, niſi conje" cturâ ſolâ, morbum invenire, priuſquam æ" grum penè interfecerit.] Convenit *emplaſt. de ſapone* toti abdomini, &c.

Art.

Art. 526. " Est aliquid singulare in decocto *Decoct. tussilag.*
" *fol. tussilaginis* ad hunc morbum curandum,
" etiam in ægris maximè deploratis, & ferè
" desperatis. *Fulleri medicina gymnastica.* (vide
locum p. 92, &c.)

Art. 527. Phthiseos scorbuticæ signa diagnostica præcipua sunt eruptio macularum hinc inde sparsarum per universam cutem, screatio ferè perpetua puris viscidi salsi à glandulis jugularibus præcipuè tempore matutino, exulceratio & extenuatio maxillarum. *Phthisis scorbutica.*

Art. 528. Conveniunt *pectoralia incidentia* cum *antiscorbuticis*, ut summit. *pini*, *rad. oxylapath.* authoris *pil. balsamic.* (16. 206.) *chalybeata*, *acidulæ*, &c. *opium* omninò vitandum est, ut & *diæta lactea*, & immodica *fumisuctio.* *Curatio.*

Art. 529. Phthiseos asthmaticæ signa diagnostica sunt anhelatio, & spirandi difficultas; hæc autem Phthisis est valdè chronica, & est Phthisis senectutis. *Phthisis asthmatica.*

Art. 530. Omnia incrassantia sunt vitanda; profunt medicamenta *expectorantia*, *incidentia*, &c. ut *syrupus de erysimo*, *è 5 rad. millepedes*, *pil. balsam. nostr.* &c. *venæsectio* in paroxysmo, *oxymel. scillit.* & *aq. cinnam. fort. ana p. æ.* *Curatio.*

Art. 531. Phthisis ab affectu hypochondriaco vel hysterico à cæteris distinguitur symptomatis his affectibus peculiaribus. *Phthisis hypochondriaca.*

Art. 532. Curatio est ferè ejusmodi cum aliis [præcipuè cum Phthisi *scorbuticâ*] conducunt *volatilia*, *chalybeata*, &c. *Curatio.*

HARVEI *Sententia.*

Art. 533. In Phthisi ab hæmoptysi sanguis à pulmonibus ejectus sine dolore per tussim exantlatur; & si rupta fuerit vena, ut plurimùm primâ eruptione magnâ copiâ egeritur, & *Phthisis ab hæmoptoe.*

postea

postea minori quantitate: in principio apparet tenuis, sincerus & floridus cum spumâ flavescente; progressu temporis pallidior & aquosior evadit cum bullulis; & postremò cum pure commistus excernitur. Qui per *diapedesin* expectoratur, dilutior est, & minùs copiosus cum humore seroso vel purulento confusus.

Ettmulleri *Sententia.*

Hæmoptysis. *Art.* 534. Hæmoptysis est quando sanguis ex pulmonibus per os tussiendo ejicitur, aliquando, sed rariùs, sine tussi; sanguis rejicitur vel floridus vel semigrumosus, facilè vel difficulter, cum vel sine dolore, spumosus vel non. Si ex pulmonibus provenit, sæpius *vomicam*, *empyema*, aut *peripneumoniam*, & hinc *Phthisin* post se trahit.

Curatio. *Art.* 535. Convenit *venæsectio*, *purgatio* vitetur; *diuretica* & *diaphoretica* locum habent; *opiata* sunt perquam proficua, in specie semen *hyosciami* est nobile specificum tam veteribus quàm modernis commendatum, cavendum est tamen in ejus usu ob vim narcoticam nè exhibeatur in nimiâ dosi, sed tutius est propinari repetitis vicibus; maniam etenim inducit nimis larga dosis. Respiciendum est ad acrimoniam sanguinis in hujus mali curâ, hoc facto, quæ in capite de *hæmorrhagiâ* tradita sunt, hìc locum habent. *Hedera terrestris* est planè mirabilis, item succus *urticæ*, *catechu*, *trochisc. de carabe*, *oleum lini* cochleatim sumptum mira præstat, *ol. vitriol. succ. cydon. decoct. hord. cum passul. min.*

Accidentalis vel habitualis. *Art.* 536. " Hæmoptysis est vel *accidentalis* " vel *habitualis*; posterior est Phthiseos signum: " *cortice Peruv.* optimè & tutissimè curatur, a- " stringentibus sistitur, ut *bol. almen. sang. dracon.* " *lapid. hæmatit.* &c. *Morton.*

Art. 537. Mantiſſa. *Elect. Boylean. elect. Peruv. aſtring. elect. ſtyptic. emulſio ſtyptic. hauſt. japon. lohoch japon. pulv. hæmoptoïcus, ſtypticum regis. Syrupus Boylean. ſuccus urtic. menth.* ſed præ reliquis *heder. terreſt.* "In hæmoptoë *accidentali* deſperatâ, cæteris incaſſum tentatis, "(ſicut in aliis omnibus hæmorrhagiis) medici "expectationem rariſſimè fruſtratur ſequens re- "medium;" ℞ *Aq. plantag. vin. rub. aſtring. ana* ℔ß. *ſyr. papav. errat.* ℥ij. *ol. vitriol. quantum lingua ferre poteſt; f. julap. ſuffitus ex calce viv. & acet.* in extremis eximiè confert. *Remedia varia.*

MORTONI *Sententia.*

Art. 538. In Phthiſi à chloroſi vel menſium obſtructione non niſi in principio *chalybeata* tentanda ſunt; calorem enim hecticum adaugent, & ſanguinem exagitant; ſed potiùs *pulmonaria*, &c. ſunt uſurpanda. *Phthiſis à chloroſi vel menſibus obſtructis.*

Art. 539. Phthiſis à pleuritide vel peripneumoniâ malè tractatâ, julapiis contemporantibus, expectorantibus, venæ ſectione, acidulis, &c. tractanda eſt, vel ſi ſit empyema *paracenteſi. Millepedes,* decoct. *ſarſ. ſal. ſuccin. diuretica,* &c. Hiſtoria prima hoc morbo laborantis eſt inſignis & notatu digniſſima, vide locum. *Phthiſis à pleuritide, &c.*

Art. 540. Phthiſis ab ictero non curatur niſi ſublato morbo primario; ideoque remediis *antiictericis* oppugnanda eſt. *Phthiſis ab ictero.*

VOMICA PULMONIS.

WILLISII *Sententia.*

Art. 541. Rara eſt mentio hujus affectûs apud authores. Vomica Pulmonis plerumque accidit ſine febre aut phlegmone, immò ſine tuſſi immani, aut ſputo, tacitè ac velut improviſò in *Vomica pulmonis.*

P pulmone

pulmone generatur, & non rarò non priùs se prodit, quàm patientem interimit. Latet (inquit *Tulpius*) inter initia ita clanculum, ut vix ulla sui proferat indicia, præter tussiculam, primò siccam, mox humidam, quâ aliquamdiu continuante, trahitur difficulter spiritus, deficit anima, & emarcescit paulatim corpus, licèt interim nec sanguinem præ se ferunt sputa; sed si rumpatur nec opinanti vomica, occiditur (dictum ac factum) homo. Ita interdum solet contingere; verùm novi plures, qui ex Pulmonis Vomicâ sensim ortâ, maturatâ, & demum ruptâ, pus copiosum & fœtidum expuissent; cúmque tale sputum per multas hebdomadas, imò menses quotidie excernentes debiles adeò & velut tabidi evaserint, tandem medicamentorum ope, cùm ulcus detergeretur & siccaretur, integrè convaluisse. Ab abscessu in Pulmone exoritur, & pus sæpissime insigniter fœtet, eoque differt à sputo, quod in peripneumoniâ & phthisi ejicitur. Causæ remotiores latent, neque per signa ulla *pathognomonica* dignosci queat hicce morbus, neque prognosis institui potest, antequam ictu ferali se prodit.

Curatio. *Art.* 542. Post Vomicam disruptam medendi methodus ferè eadem est ac post sectionem *empyematis*, aut in *phthisi* incipiente; in hoc casu *lac asininum* sæpe prodest; observavi quoque *fontanellam* in latere excitatam non rarò insigniter profuisse. Historias quasdam adducit author, de quibus consulendus est. p. 205.

Baglivii *Sententia.*

Baglivius vomicam accuratè describit. *Art.* 543. Tuberculo Pulmonum laborantes de cætero benè se habentes, difficulter spirare incipiunt, inter spirandum non stertunt, & nihil expuunt, dolorem quoque in pectore sentiunt

tiunt continuum, & dolentem in locum decumbere non possunt, siccâ tussi laborant, tandem genæ rubent, febricula supervenit; & negotio ad suppurationem vergente alia suppurationis symptomata accedunt. Duo tamen tanquam *pathognomonica* crudi & adhuc incipientis tuberculi signa sunt, *tussis sicca*, & *dolor lenis* in alterutro pectoris loco; & quamdiu quidem tuberculum adhuc crudius fuerit, dolorem exilem & tussim siccam inducit. Qui tuberculo Pulmonum laborant, sæpissime derepente moriuntur; nam suppurato tuberculo pus erumpit in trachæam, & suffocat: hinc quò longiùs à trachæâ, & Pulmonum centro distat, eò minùs periclitantur de suffocatione; pus enim in cavitatem pectoris erumpet, aut per urinas eliminabitur.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 544. Vomica Pulmonum & phthisis in eo saltem differunt, quòd Vomica sit *ulcus Pulmonum clausum* seu *abscessus*, phthisis *ulcus sordidum ex abscessu jam aperto:* nam in Vomicâ interdum pus est laudabile, quod suis membranis inclusum citra excretionem in Pulmonibus hæret, & etiam sine tussi aliquando existere queat. A tumoris intùs ruptione exsolutio, vomitus, & animi deliquium fit. *Hippocratis Aphorism.* *Differentia inter vomicam & phthisin.*

ASTHMA.

FLOYERI *Sententia.*

Art. 545. Asthma est respiratio difficilis & laboriosa cum scapularum elevatione & sibilo, à compressione, coarctatione, vel obstructione vasorum pulmonalium. Estque vel *continuum* vel periodicum. Asthma *continuum* pendet à compressione venarum & vasorum bronchialium & vesicularum pulmonalium vel nervorum, *Asthmatis definitio.* *Asthmatis continui causæ.*

1°. Propter pectoris hydropem. 2°. Empyema, phlegmonam, abscessum vel tuberculum. 3°. Polypum in vasis sanguiferis, sanguinis ipsius coagulationem, varicem, plethoram, obstructiones catameniorum, hæmorrhoidum, fonticulorum, ulcerum, psoræ, &c. 4°. Lapides in trachæâ generatos. 5°. Obesitatem nimiam, vel intumescentiam thymi. 6°. Gibbam. 7°. Pulmonum adhæsionem. 8°. Nimiam pulmonum intensionem à cursu [vociferatione,] &c. 9°. Hydropes, tumores visceris alicujus insignioris. 10°. Coli vel ventriculi inflationem. 11°. Paroxysmos apoplexiæ, vertiginis, lethargi, serum extravasatum nervos opprimens. 12°. Tumores pulmonum flatuosos, quemadmodum accidit in *equis ilia ducentibus*, vulgò *broken-winded Horses.*

Periodici causæ.

Art. 546. Asthma *periodicum* pendet à compressione vasorum & vesicularum bronchialium mediante halitu flatulento, & morbis sequentibus plerumque succedit; 1°. Febribus intermittentibus, variolis, peripneumoniis. 2°. Catarrho. 3°. Affectionibus hystericis. 4°. Ephemeræ, à sex non naturalibus, maximè aëris mutationibus subitaneis, pendenti. 5°. Cacochymiæ glutinosæ, flatulentæ, in ventriculo prognatæ, ibique inflationes excitanti, & denique inflationem in pulmonum vesiculis producenti. Atque hoc est *verum Asthma flatulentum periodicum.*

Asthmatis periodici paroxysmi plerumque sunt regulares; continui non ita.

Art. 547. Observandum est Asthmatis *continui* paroxysmos frequentes esse, à nimio corporis motu, vel errore in diætâ inductos, vel noctu recurrentes; sed hi recursus non sunt adeò regulares ac in Asthmate *periodico*, ubi decimo quoque die redeunt paroxysmi. Circa horam 2^{am} vel 3^{iam} pomeridianam à prandio asthmatici

tici ſentire ſolent coarctationem vel inflationem circa ſcrobiculum cordis vel os ventriculi, quod tunc temporis flatibus diſtenditur, & ructus inſipidos copioſè emittit; atque hæc ventriculi inflatio eſt primum ſignum appropinquantis paroxyſmi, hanc ſequitur ſanguinis efferveſcentia, & huic proxima ſpirituum in pulmonum nervis & membranis expanſio ſeu rarefactio, quippe rigidi & inflati ſentiuntur.

Art. 548. Horâ primâ vel ſecundâ matutinâ paroxyſmus ſenſim obrepit; reſpiratio evadit lenta, & mox anguſta: ſi paroxyſmus futurus ſit brevis, nempe duarum vel trium horarum, & æger è lecto ſurgat, dyſpnœa brevi faceſſit, & expuit *crudum* quendam & *glutinoſum* ſcreatum, inſtar *albuminis ovi* vel ſolutionis *gum. tragacanth.* tam in Aſthmate *humido* quàm in *hyſterico* [*ſicco* vel *convulſivo*]; hæc autem materies lineis nigris ſeu filamentis diſcriminatur: ſi verò diuturnior futurus ſit paroxyſmus, viz. duarum, trium vel quatuor dierum, primis diebus parum aut nihil expectoratur, ſed 3^{io} vel 4° die materia purulenta, magis cocta, & non adeò glutinoſa, coloris albicantis, virideſcentis, vel flaveſcentis, & in morbo inveterato ſaporis dulcis, inſtar ſanguinis aut glycyrrhizæ, vel etiam ſaporis putridi, ſalſi, aut acidi, & frequenter cum filamentis ſanguineis. Intra ſpatium 3, 4, aut 5 dierum paroxyſmus prorſus finitur, & exinde parum aut nihil expuitur ante novi paroxyſmi exorſum. *Paroxyſmi deſcriptio.*

Art. 549. Plures & diuturniores occurrunt paroxyſmi in *æſtate* quàm in *hyeme*; ego ipſe viginti in æſtate, & tantùm ſedecim in hyeme ſuſtinui; in *Auguſto* ſeveriores ſemper; quanto diuturniores paroxyſmi, tanto majora intervalla, & vice verſâ: Intervalla breviora mecum *De paroxyſmis obſervationes variæ.*

 fuerunt

fuerunt 2, 3, 4, 5, 6, vel 7 dierum; longiora 8, 9, 10, vel 14 dierum; calor lecti morbum exasperat; extremum frigus est tolerabile sine injuriâ. Magna pallidæ urinæ copia in paroxysmo excernitur, sed sub finem rubicundior evadit cum sedimento crassiore. Quanto parcior & tenuior sit victus in paroxysmo, maximè in principio, tanto melius; minor erit quantitas chyli ad pulmones missi, & materia purulenta citiùs coquetur & evacuabitur, carnes itaque sunt omnino prohibendæ. De victu convenienti & improprio *vide locum* p. 90.

Indicatio curativa generalis.

Art. 550. Ad unum scopum potissimùm dirigenda est cura, nempe ad *temperandam effervescentiam:* malum etenim ipsum est quasi *catarrhus*, ideoque propinanda sunt remedia *incidentia minùs calida. Venæ sectio* quotiescunque repetita solummodo levamen præsentaneum affert, senibus asthmaticis maximè perniciosa est; ad *cachexiam* enim & *leucophlegmatiam* viam munit.

Remedia varia ab authore comprobata.

Art. 551. *Acetum scilliticum* ad omnes flatulentias à *Galeno* valde commendatur; sensus acuit, respirationem facilem reddit, coctionem juvat, alvum laxat, urinam movet, flatus dissipat; & præ omnibus contra asthma egregia præstat. Sequens est syrupus asthmaticus declinante paroxysmo sumendus, dos. coch. j. manè & vesperi; ℞ *Syr. de erysim. prass. balsam. ana* ℥ij. *oxymel. scillit. aq. brion. ana* ℥j. *bals. Peruv.* ʒß. *m. Cortex Peruvianus* ad avertendum paroxysmum multùm laudatur. *Aqua simplex* cum *pane tosto*, additis pauco *nitro & sal. ammoniaco*, copiosè epota, & hor. decubitûs *acet. scillit.* ℥ij. mecum frequentissimè adventum paroxysmi eluserunt. Et *oxymel. nostr. cum rad. zedoar.* &c. vid. Pharm. *Fulleri.* Eundem

undem ad plures menses protelavit. *Hypnotica* ad compescendam inflationem multùm valent [in asthmate *convulsivo*] testibus *Riverio* & modernis plerisque, inter quos clarissimus *Gibbons.* Mihi in frequenti usu fuit haustus seq. ℞ *Aq. papav.* ℥iij. *sal. prunel.* ʒß. *syr. papav.* ʒvj. *m.* In paroxysmo omnia *calida* sunt maximè perniciosa, *acida* blanda sunt magis proficua, ut *mala aurantia, limonia, citria, fructus berber. acetum, ol. sulphuris per campan.* &c. ℞ *Conserv. acetos. cynosbat. rob. berber. ana* ℥j. *crem. tartari* ʒiij. *syr. limon. q. s. m. f. elect.* pro pauperibus *posca, gas sulph.* [i. e. aqua fumo *sulph.* saturata], quod remedium est maximè efficax. Semel atque iterum exhibui medicamenta *mercurialia* in hoc morbo cum felici eventu, sed hoc fuit in *leprosis.* De virtutibus *aceti* vide locum p. 183.

WILLISII *Sententia.*

Art. 552. Observare licet graves asthmatis paroxysmos sine quâvis notabili pulmonum labe accidisse, reverà ut putaverim hunc morbum aliquando esse merè *convulsivum:* paroxysmo etenim finito, quin etiam priusquam incipitur, respiratio libera & æqualis satis rectè ducitur, nullaque tussis, aut valetudinariæ pulmonum dispositionis signa apparent. Hujusce morbi varias adducit *historias.* Ad hujus generis asthma curandum medicamenta *antispasmodica*, potiùs quàm *bechica* vel *pneumonica* adhibenda sunt. p. 92. *Millepedes* in hoc affectu egregia præstant. *Asthma convulsivum.*

Art. 553. Asthma inveteratum difficillimè aut vix unquam curatur, magnum tamen à medicamentis juvamen accipit, in deterius vergens, *Prognosis & Curatio.*

aut *phthisin* aut *hydropem*, aut affectum quendam *soporosum* vel *convulsivum* minatur. Extra paroxysmum *pectoralia* cum *antispasmodicis* conjungantur. Laudantur *spiritus gum. ammoniac. cum sal. ammoniaco distillat. dos.* à g[t] xv. ad xx. *tinctur. sulph.* &c. sed maximè *sp. gum. ammoniac.* vires extolluntur. p. 213. " De viribus " visci arbor. vid. (Art. 389.)

Ettmulleri *Sententia*.

Asthma humidum & siccum. *Art.* 554. Adest in omni Asthmate respiratio frequens laboriosa & difficilis cum anxietate circa præcordia; adest sæpe tussis, interdum crebra & molesta, interdum non, interdum adest stertor, interdum sine stertore *orthopnœâ* laborant. Asthma dividitur in *humidum* & *siccum*, sive in manifestum & occultum; prius expectorationem materiæ purulentæ conjunctum habet, alterum est merè *convulsivum*: verùm interdum hi asthmatici, in fine paroxysmi, aliquid licèt parum muci emittunt, quod non causa peccans est, sed ex conatu respirationis circa laryngem & fauces aliquid colligitur, quod evacuatur: causa materialis asthmatis *humidi* aut in pulmonibus est mucus viscidus, vel pus in vomicâ, empyema, phthisis, &c. vel serum pulmones copiosiùs inundans, vel sanguis in motu impeditus; aut in stomacho & primis viis ex cruditatibus, cachexiâ, &c.

Curatio. *Art.* 555. Probè observandum est an Asthma sit morbus *primarius* vel *secundarius*; si *posterior* respiciendum est ad morbum à quo pendet. In paroxysmo Asthmatis *humidi* optima omnium sunt *vomitoria*, nec est quòd exinde metuatur suffocatio, dyspnœam insigniter tollunt; in Asthmate *sicco* quoque extra paroxysmum cum fructu propinantur *cathartica*, in paroxysmo

roxyſmo neutiquam conveniunt; malum etenim exaſperant. *Venæ ſectio* locum habet ſolummodo in Aſthmate ex vitio ſanguinis orto. *Opiata* in Aſthmate *ſicco* multum conferunt, in *humido* ſuſpecta ſunt. In Aſthmate *humido*, præſertim in ſenibus laudatur *ſyr. nicotianæ.* Succus *raphani* eſt potentiſſimum expectorans. *Gum. ammoniacum* eſt optimum remedium. *Sperm. ceti* à ℥ß. ad ℥j. in paroxyſmo multum levamen adfert. Denique *millepedes* in utroque Aſthmate eſt remedium omnem laudem exſuperans. Pro curando Aſthmate *ſicco* ſive *convulſivo* conducunt in genere *antiepileptica*, *antihyſterica*, *antiſpaſmodica* & *opiata*, *cinnabarina*, *ſal. ſuccin. caſtor.* &c.

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 556. Potio *coffee* omnium maximè certiſſiméque inflationem mirum in modum cicurat & compeſcit in ipſo paroxyſmo. *Muſgrave.* *Coffee.*

Art. 557. " In paroxyſmo diuturniori & periculoſo conveniunt *veſicatoria* præcipuè tibiis " applicata, ex *Hippocratis* præcepto. *Epiſpaſtica.*

Art. 558. Remedia ſequentia judicio prudentis medici permittuntur. *Flor. benzoin. doſ.* à *gr.* v *ad* xij. *nitrum ſaturniſatum. Serum ſinapinum. Sp. nitr. dulc. decoct. expectorans. Emulſio aſthmatica. Emulſio Brunneri. Expreſſio aſthmatic. expreſſio milleped. hydromel. Joelis* (in Aſthmate *humido*) *lohoch viride* (in moribundis) *miſtura expectorans. Oxymel. aſthmatic. Floyeri.* *Remedia varia.*

CAP.

Cap. V.

Sive Fasciculus Morborum quintus.

Morbi Cordis.

Cordis Morbi. *Art.* 559. OR variis Morbis gravioribus obnoxium esse, & reverà affici ex defunctorum sectione satis patet. In Historiâ Medicâ occurrunt exempla *vermium* in ipsis ventriculis latitantium, item *calculorum* ibidem repertorum. *Tumores schirrosi* & id genus alii Cor occupârunt; *apostemata, abscessus, & exinde sordida ulcera* ipsam Cordis substantiam & auriculas obsederunt. Omnes Cordis Morbos absolutè lethales non statim existimandum est; contrarium etenim ex *Bartholomæi Cabrollii* observatione constat. Ipse ego (inquit) præsente *Rondeletio* duo mirabilia satis in duobus cadaveribus exhibui, in uno in basi Cordis ad coronariam *cicatricem* duos latos digitos longam detexi; in altero *ulcus* in Corde latitudine folii myrtini sat profundum. *Observ. Anatom.* 26. In adolescentis cadavere (*inquit. Cheselden Anat.* p. 160.) magnam vim puris in pericardio; & Cor ipsum exulceratum inveni. Et in homine tabidè mortuo pericardium undiquaque Cordi adhærens, & portio ipsius Cordis ossifacta, ferè unius digiti lata, reperta sunt.

Inflammatio Cordis. *Art.* 560. Verisimillimum est medicos interdum hallucinari inflammationem Cordis cum peripneumoniâ confundentes: æquum est enim, ut suppo-

ſupponamus, cordem inflammatione tentari, ſecus vix credibile eſt ſuppurationes & ulcera ibidem exiſtere niſi præeunte inflammatione. Dies meliùs docebit.

Art. 561. Quocirca quoties propria Cordis ſubſtantia conſtitutione aliquâ præternaturali afficitur, æquè ſolliciti debent eſſe medici ac in morbis hepatis cerebrive, neque negligenda ſunt media, quæ aliarum partium Morbis ſimilibus ſubvenire ſolent.

Art. 562. Vermiculos & in corde & in capſulis ejus gigni extra dubium eſt; & Morbus hic virginibus familiaris eſt. Noſcitur ex punċturis & doloribus Cordis, & convulſio plerumque eſt ſignum diagnoſticum. *Remedia mercurialia* hìc præ cæteris proſunt, immo *argentum vivum* in ſubſtantiâ exhibitum eſt maximè efficax. *Hartman.* *Remedia ad Vermes.*

Palpitatio Cordis.

Willis.

Art. 563. Palpitatio Cordis eſt motus ejus [*convulſivus*] adeo vehemens & immanis, ut non ſolùm taċtu manifeſtiùs percipi, verùm & oculis conſpici, immò interdum ad diſtans quoddam audiri poſſit. Porrò ab authoribus fide dignis narratur ipſas coſtas interdum effringi, aut in junioribus foràs propelli. p. 102, &c. de hoc morbo egregiè ſcripſit *Williſius.* *Palpitatio Cordis eſt Morbus convulſivus.*

Ettmulleri *Sententia.*

Art. 564. Cauſæ ſunt variæ, aliquando excreſcentiæ verrucales Cordi adnatæ, oſſificatio arteriæ magnæ propè cor, vermes in ipſo Corde, aut pericardio, abſceſſus in Corde, ſtatus ſanguinis præternaturales, polypoſæ concreſcentiæ, calculi, *Cauſæ ſunt variæ.*

calculi, flatus, ataxia ſpirituum animalium affectum ſpaſmodicum faciens, [chloroſis ſeu pallidi virginum morbi, catameniorum obſtructio.]

Curatio eſt difficilis. *Art.* 565. Quæ à ſcorbuto aut affectione hyſtericâ ortum ducit, eſt curabilis, quæ à reliquis cauſis ut plurimùm incurabilis. Cavendum eſt ab *opio*, *venæ ſectio* in dubium vocatur, [*Galenus* verò, de locis affect. capitis, inſtat urgente paroxyſmo *venæ ſectionem* omnibus remediis præferendam eſſe]. Cura aggredienda eſt *martialibus*, *coralliatis*, *cinnabarinis*, *volatilibus*, & *ſuccinatis*. *Ol. cinnam.* laudatur à *Lindano*. *Roſmarinus*, *crocus*, *camphora*, *ambra*, *moſchus*, *ſal. volat. viperin.* [& alia *viperina*] *caſtoreum*, verbo uno *antiſpaſmodica*. " Si diutius pro-
" trahatur, periculum oſtendit repentinæ mor-
" tis. Qui hoc morbo in juventute tentantur,
" nunquam ſeneſcunt ex obſervatione *Gale-*
" *ni*.

Remedia varia. *Art.* 566. " Medicus peritus de uſu ſequen-
" tium quomodo & quando benè novit;" *aurum moſaïc. cataplaſma ſtomach. emplaſt. ſtomach. fotus ſpirituoſus*, *julap. moſchat. miſtur. hyſteric. ſpirituoſ. ſaccul. ſtomach. tinctur. epileptica*, *hæc ex* Pharm. Fulleri. Item, *Pulv. ad guttet. ſp. C. C. ſuccinat. ſp. lavend. comp. &c.* Vide etiam remedia ad ſingultum (372.)

TREMOR CORDIS.

WILLISII *Sententia.*

Tremoris Cordis deſcriptio. *Art.* 567. Tremor Cordis eſt carnium ejus *convulſio ſpaſmodica*, ſeu potiùs *trepidatio*, quâ fibræ motrices celerrimè, ac tantùm ſemicontractæ vices ociſſimas, verùm abruptas & quaſi dimidiatas efficiunt.

Art.

Art. 568. Ad curam quod attinet, tria remediorum genera maximè proficua esse solent, viz. *testacea chalybeata*, & *sale volatili* prædita. *Curatio.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 569. In tremore Cordis pulsus inæqualis est, & languidus, subinde virium ingens prostratio & imbecillitas juncta esse solet, & cor tremulo motu vibratur, adeo ut Tremor Cordis pertineat quodammodo ad *lypothymias*; pulsus aliquando est vermicularis, pauca apud authores prostant de hoc affectu seorsim, quoniam ordinariò cum *palpitatione cordis* confunditur. *Cum palpitatione Cordis frequenter confunditur.*

Art. 570. " Est potiùs plerumque *symptoma* " alterius morbi, quàm morbus *primarius*; id" eoque causa exquirenda est diligenter, & mor" bus *primarius* inveniendus, & cura pariter " instituenda." *Plerumque est morbus secundarius.*

Lipothymia, Syncope, & Asphixia.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 571. Hi affectus differunt saltem gradualiter non essentialiter. *Lipothymia* est [gravis languor] cum insigni spirituum defectione. *Syncope* est gravius animi deliquium, non multùm ab *apoplexiâ* distans; atrociora adsunt symptomata, ægri inopinatò concidunt, sensus & motus abolentur, respiratio vix ulla, aut pulsus, partes corporis frigent & pallent cum sudore frigido. In *asphixiâ* omnia hæc sunt adhuc graviora, ita ut cum pulsu planè abolito, & aliquamdiu ad sensum cessante, ægri instar mortuorum jaceant. *Horum affectuum differentia.*

Art. 572. Horum affectuum causæ reliquæ, præter evidentes, quales sunt evacuationes nimiæ, balneationes nimis longæ, potus frigidus *Causæ.*

poſt corporis incaleſcentiam, animi pathemata, &c. ſunt ut plurimùm obſcuriſſimæ, ut ſunt *cordis abſceſſus*, *polypi*, *vermes*, *&c.*

Indicationes curativæ. *Art.* 573. Indicantur *ſpirituoſa*, *volatilia*, & *aromatica*, *ol. cinnam. ambra*, præ omnibus *ſal. volat. viperarum*, *aq. cordial. citr. croc. caſtor.* [*ſpir. carmin. ſylv.*] externè *ſp. ſal. ammoniac. ol. ſuccini*, *fumus ſuccini*; aliquando confert *venæ ſectio.*

Syncope. *Art.* 574. " In ſyncope facies in colorem " cadaveroſum mutatur, dentes, os atque ma- " nus tam arctè clauduntur, ut vix recludi " poſſunt, pulſus fere nullus & vix ulla mani- " feſta reſpiratio, ſudor frigidus erumpit, & " externa frigent: atque his ſignis diagnoſticis " ab *apoplexiâ* facilè diſtinguitur.

Cauſæ. *Art.* 575. " Frequenter ex *polypo* Cordis or- " tum ducit. *Wepferus* crurum fibroſorum ramos " ulnæ longitudinem ſuperantes extraxit à fœ- " minâ cardiacâ *ſyncope* interemptâ: talem in " juvene cavitatem venæ cavæ ferè implentem " reperit, & in aliis quamplurimis.

Quid agendum eſt. *Art.* 576. " *Sternutatoria* naribus immitten- " da ſunt, *cardiacis* & *volatilibus* imprimis incumbendum eſt, *cucurbitulæ* ſunt affigendæ.

POLYPUS CORDIS.

MALPIGHII *Sententia.*

Polypus Cordis. *Art.* 577. Polypi nomen à ſubſtantiæ *piſcis* ſimilitudine ortum, peculiari cuidam tumori in naribus excitato adaptari cœpit, donec obſervatâ quâdam in præcordiis luxuriante materiâ, novus hic Cordis & vaſorum morbus jam nunc audit. Figuram ſortitur loci in quo generatur. *Ejuſdem accurata deſcriptio.* Moles Polypi major eſt ut plurimùm in dextro Cordis ventriculo quàm in ſiniſtro; in

in dextro autem color eſt ſubalbidus, laridi inſtar, ſeu excreti ſucci, quem vulgò pituitam appellamus, & interdum rubra quædam vel ſubnigra ſtigmata conſperſa habet: in ſiniſtro autem colorem plerumque atrum, & denſiorem obtinet ſubſtantiam. Morboſa hæc excreſcentia ſuam ſtructuram habere videtur, etenim præ ſe fert congeriem ſuperpoſitarum extenſarumque pellicularum, quæ ſubſtantiæ modo nervoſum corpus cum aliquali tamen mucoſitate referunt, & ſi eadem laceretur, ſolvi videtur in oblonga & ſolida filamenta; hæc manifeſtiora redduntur in ejus appendicibus, quæ faſciculi inſtar in fibras quaſi nerveas reſolvuntur. Ex totâ concreti ſanguinis mole, grumoſa pars appellata, affuſa licèt purpura, multiplicibus lotionibus aq. com. factis rubicundæ illæ particulæ detergentur, & ſanguis concretus tractu temporis albeſcet, & ejus contexturam planè fibroſam & reticularem oculis certè armatis videre licet; & hæc eſt materia procul omni dubio, ex quâ generantur Polypi. *Malpighius de polypo Cordis*, p. 158, &c. conſulendus eſt author, qui hujus morbi *ætiologiam* & deſcriptionem longè optimam literis mandavit.
" De Polypis in auriculis & ventriculis Cordis hydropicorum repertis (vid. *Art.* 823.)

Art. 578. " Concreſcentiæ polypoſæ in *apo-* *Cauſa eſt frequenter mortis repentinæ.*
" *plexiâ* demortuis frequenter inveniuntur; &
" procul omni dubio plerumque ſunt cauſæ
" plurimorum *ſymptomatum* atrociſſimorum,
" necnon *mortis inopinatæ*; raròdeprehendun-
" tur antequam ægrum jugulant.

CAP.

Cap. VI.

Sive Fasciculus Morborum sextus.

Cruditas acida & Nidorosa.

Ettmulleri *Sententia.*

Chylificatio læsa. *Art.* 579. Orbi plerique, præcipuè chronici, à depravatâ coctione originem ducunt; *chylificationis læsæ*, duo sunt vitia insigniora, cruditates in coctione, viz. *cruditas acida* & *nidorosa.*

Cruditas acida. *Art.* 580. *Cruditas acida* est, quando alimenta abeunt in liquamen acidum fixum plùs minùs viscidum, nec sufficienter attenuatum, & volatilisatum, fundamentum & origo morborum chronicorum.

Signa cruditatis acidæ. *Art.* 581. Cruditas *acida* cognoscitur ex psodâ, ructibus acidis & copiosioribus; quæ rejiciuntur per vomitum vel naturâ vel arte, sunt admodum crassa, viscida, ac pituitosa; alvus plerumque adstricta est.

Curatio. *Art.* 582. Cruditas acida corrigitur *per absorbentia & acidum destruentia, ac aromatica volatilia, nucem moschatam, zinziber, sp. C. C. &c.* Destructo in hunc modum acido *purgantia* demum adhibenda sunt: nisi enim hæc methodus observetur, nihil per purgantia evacuabitur sed tormina & motus convulsivi excitabuntur. Usus *cancrorum fluviatilium* mirè proficuus est, ut & *Gelatina*, *C. C.* &c.

Art.

Art. 583. Cruditas *Nidorosa* est, quando alimenta corrumpuntur ita ut abeant in liquamen putrilaginosum horridi saporis & odoris, & omnino nutritioni ineptum, quod vocatur *Nidor*; exhalant ructus graveolentes *Nidorosi*. Appetitus est index, qui loquitur, & monstrat quasi, quæ sunt assumenda; hinc nobis inculcat *Hippocrates in aphorism.* quòd appetita faciliùs longè digerantur, quàm non appetita. Verum est proverbium; *quod sapit, nutrit.* *Cruditas nidorosa.*

Art. 584. Ingestio variorum alimentorum ad Cruditatem *Nidorosam* disponit. Masticationem qui negligit, *Arabibus* animam suam odisse dicitur. Conqueruntur ægri de dolore gravativo stomachi duabus horis post pastum, item de ructibus 5 vel 6 hor. post alimentorum assumptionem, iisque non acidis, sed nunc insipidis, nunc putridis, nunc sulphureis, nunc genuinum saporem & odorem assumptorum repræsentantibus; mox post pastum adest rubor faciei, quasi essent ebrii. (585.) *Diagnosis cruditatis nidorosæ.*

Art. 585. Cruditas *Nidorosa* ructus habet fœtidos, aut saltem horridos instar ovorum frixorum, aut piscium putridorum; percipiunt imprimis manè saporem peregrinum & abominabilem, quasi cinereum, seu ligni putridi, quem sufficienter exprimere nequeunt. Subinde amaror cum *cardialgiâ* & aliquali *nauseâ* percipitur, ex ore & stomacho; quæ vomitu rejiciuntur, sunt liquida, flava, & omnino insipida, aut quodammodo amaricantia, aut insipida dulcia, aut ex amarore dulcescentia; præterea habent alvum sæpius plus solito apertam. " Cruditas Nidorosa juxta veterum principia est " *intemperies ventriculi calida*, in quâ omnia as- " sumpta mutantur in bilem; signum hujus est *Signa cruditatis nidorosæ.* *Intemperies ventriculi calida.*

" ſapor tetricus in ore, incipiente vel peractâ
" chylificatione.

Curatio. *Art.* 586. Quoad curam convenit *vomitus* aut ſaltem evacuatio *per rhabarbarum & tamarindum*; poſt horum exhibitionem mirè conducunt *julapia acidulata*, *ſuccus aurantiorum*, *citrorum*, *elixir proprietatis acid. ſp. ſalis dulcis*, *vitriolata*, &c.

Nota benè. *Art.* 587. " Probe notandum eſt (ut thera-
" pia rite inſtituatur) ægroto incumbere non
" modo remediorum ſibi præſcriptorum uſui,
" ut decet, inſiſtere, ſed quoque cane & angue
" pejus fugere alimenta ſibi noxia, fomitem
" cauſis morbificis, & mala exacerbantia. Qua-
" lis erit diæta petendum præcipuè ex nocen-
" tibus & juvantibus, in quæ itaque diligenter
" dirigere oportet medicum.

Flatus. *Art.* 588. Flatus in ſtomacho & inteſtinis fiunt per fermentationem vitioſam ab acido præternaturali in ſubjecto viſcido excitatam. " In
" curationem omnem paginam abſolvunt *dige-*
" *ſtiva* & *evacuantia* cum victu regulari.

Apepſia. *Art.* 589. " Ventriculus corporis *culina* ap-
" pellari poteſt; ejus officium eſt alimenta re-
" cipere tanquam in promtuarium, eademque
" concoquere eſt ejuſdem actio primaria; unde
" *apepſia*, *ſive indigeſtio* eſt totius œconomiæ
" ruituræ indubitata denuntiatio.

Digeſtio. *Art.* 591. Digeſtio eſt opus ſimpliciter naturæ nec arte promoveri poteſt; opus naturæ ſaltem adjuvare poſſumus & fermentum ventriculi corrigere ita, ut in ſtatum naturalem reducatur. Propinanda ſunt *vomitoria*, *cathartica*, &c. & poſtea *ſtomachicis* & *corroborantibus* inſiſtendum eſt. " Mirum videatur in quibuſdam
" ſomnum, in aliis exercitium, coctionem prom-
" tiorem ac faciliorem reddere, quod tamen
" monet quotidiana experientia.

Art.

Art. 592. Remedia ſtomachica, & ventriculum roborantia inſigniora ſunt, quæ ſequuntur. *Remedia ſtomachica.* *Mentha, abſynthium utrumque, aromata, zedoaria, grana piperis integra deglutita* (ad cruditates acidas) *rad. helenii, calami aromat. raphani ruſticani, ari, plebeia* quidem, ſed optima *ſtomachica, ſuccus cydoniorum* [cum fumo *ſulphuris* ſervatus,] tincturæ ex *amaris* & *aromaticis* [cum *ol. ſulphuris* per campan. extractæ] pulvis pepticus ex *pelle interiore ventriculi gallinæ*, & tinctura ejuſdem, *chalybeata, cortex Peruvianus, cortex aurant. citr. conditus, item zinziber, & allium conditum, tartarum vitriolatum, tinctura ſacra, elixir proprietatis, aqua gentian. comp. abſynth. comp. ſpiritus menth. ſyrupus cydoniorum, rob. & miva eorundem, ſpecies diambræ, cruſta panis vino generoſo ebria & cum pulv. N. M. caryoph.* &c. *conſperſa*, & ità inſtar ſcuti ſtomacho tepidè applicata, &c. " Stomachica alia " celebriora & in praxi Londinenſi uſitatiora " ſunt *Elixir magnum vitrioli, tinctura ſtomach.* " *amar. Quincii ad imitationem Stoughtoni, vel ſe-* " *quens, quæ præſtantior videtur.*

" ℞ *Cort. aurant. ſicc.* ℥j. *rad. gent.* ʒij. *ſem.* " *cardamom. min. zedoar. ana* ʒj. *caryoph. croc.* " *ana* ℈j. *cochinel.* ℈ß. *ſp. vin. Gallic.* ℔j. *f. tin-* " *ctura ſ. æ.* vel infuſum ſequens.

" ℞ *Rad. gent.* ʒij. *ſummit. abſynth. Rom. p.* ij. " *calam. arom.* ʒiß. *cubeb.* ʒj. *cort. aurant.* ʒiij. " *infund. in aq. bullient.* ℥xx. *colatur. add. aq. ab-* " *ſynth. magis comp.* ℥iij. *miſce*; *vel*

" ℞ *Rad. gent. zedoar. caſſmunar. ſem. carda-* " *mom. min. ana* ʒj. *cort. flav. aurant. ſicc.* ʒij. " *infund. in aq. bullient.* ℔j. *colatur. add. aq. gent.* " *magis comp.* ℥ij. *ſp. lavend. comp.* ℥ß. *miſce.*

" In omnibus ferè imbecillitatibus & morbis " ventriculi *maſticatio rhabarbari* conducit,

 " præcipuè

" præcipuè in alvum habentibus adſtrictio-
" rem.

" Item, *Electuarium è zinzib. miſtura ſtomach.*
" *& julap. ſtomach.* Et pro uſu externo *Fotus*
" *ſtomach. epithema*, *ſcutum*, *ſacculus emplaſt. ro-*
" *borans*, *ex Pharm. Fulleri*, quandoque uſur-
" pari poſſunt.

Art. 593. " Stomachica debent eſſe tempe-
" rata, (ut rectè annotavit *Waldſchmidius*) nè
" fortioribus remediis calorem nimium vel au-
" geamus vel extinguamus, & nè fermentum
" reddamus acrius vel debilius: hinc præſtat
" paucâ doſi & per intervalla remedia *ſtoma-*
" *chica* exhibere, quàm uno impetu ventricu-
" lum remediorum mole obruere.

Nauſea & vomitus. *Art.* 594. Nauſea & vomitus. In genere vomitus omnis, qui non eſt *nimius*, ut plurimùm eſt *ſalutaris*.

Curatio. *Art.* 595. In omni vomitu unicè obſervetur, ut *alvus*, quantum fieri poteſt, teneatur *aperta*. Ad vomitum ſiſtendum conferunt *cydoniata*, *ſyr. & tinctur. coral.* præ reliquis *ſuccus cydon. ſp. menth. ſal. abſynth. cum ſucc. limon.* &c. Externè *decoct. abſynthii*, *menth. cort. granator. flor. roſ. rub.* &c. in vino rub. coct. ſacculus *croci* ventriculo admotus egregiè vomitum ſiſtit, ut & cataplaſmata ex *fermento & pulv.* aromaticis. In genere præmiſſis ritè univerſalibus *ſtomachica* (592.) ſunt uſurpanda; *Decoct. fracaſtor. elect. zinzib. julap. ſtomachicum*, *miſtur. coral. miſtur. ſtomach.* " In vomitionibus ab emetico fortiori
" excitatis (*teſte Waldſchmidio*) ſi detur coch. j.
" *ſpiritûs vini*, vomitum in momento compeſcet.

Vomitus cruentus. *Art.* 596. Vomitus *cruentus* frequenter à pancreate oritur, quando, ſcilicet, vaſculum ejus à ſucco acriore corroditur, ex irritatione duodeni partim ſurſum in ventriculum propellitur, partim

partim inferiùs defertur: dolor gravativus & obtuſus in ſuperiori lumborum regione, ubi ſitum eſt pancreas, præcedere ſolet. Non rarò decipiuntur medici, qui vomitum materiæ *nigricantis* habent pro *cruento*. In vomitu *cruento* Hæmorrhoidum fluxus eſt ſalutaris; eſt enim evacuatio quaſi vicaria.

Art. 597. " Ipſe ventriculus quandoque " graviſſimis *Hæmorrhagiis* obnoxius eſt. Et " reverà vomitus ſanguinis à quacunque cauſâ " oriatur, periculo haud vacat. Nimia ſangui- " nis ejuſmodi effuſio intra ventriculi parietes " vel extra corpus ejectio mortem ſubitaneam " interdum infert; vel ſi ſanguis in ventricu- " lo extravaſatus reſtat, ibidem grumeſcere " ſolet & corrumpi; inde graves *Lipothymiæ* " & *ſuffocationes* creantur." *Periculoſum malum.*

Art. 598. Remedia in hoc affectu ſunt ſuccus *urticæ*, *ſem. hyoſciami*, *catechu*, *lap. hæmatit.* cum *blandis acidis*, aut *ſucc. cydon.* Aliquando etiam pus excernitur, & per vomitum rejicitur. Convenit *antimon. diaphoret. antibect. Poterii*, *ſacchar. ſaturni*, *hauſtus japonicus* Fulleri, *tinctura antiphthiſica*, *&c.* *Remedia ad vomitum cruentum.*

Art. 599. Anxietas *præcordiorum* eſt inſignis dolor circa ſcrobiculum cordis. Malum hoc oritur ſemper ab affecto plùs minùs orificio ventriculi ſiniſtro. *Anxietas præcordiorum.*

Art. 600. Cardialgia eſt ventriculi orificii ſuperioris dolor admodum moleſtus & intenſiſſimus; oritur ex efferveſcentiâ ſuccorum heterogeneorum, maximè bilis, undè percipiuntur phlogoſes, & inſignis ardor. Cauſæ hujus mali ſunt variæ, bilis vel ſucci pancreat. vitia, lumbrici, ulcus orificii ventriculi, &c. *Cardialgia.*

Art. 601. Doſis *theriac. Andromach.* egregium eſt *anticardialgicum*. Cura ut plurimùm inchoanda *Curatio.*

anda eſt cum *vomitorio*, & poſtea *opiata* cum *purgantibus* admiſcenda ſunt. *Tinctur. ſal. tartari à gutt.* xl. *ad* l. *item. pulv. teſtac. cum caſtor. oleum amygd. dulc.* eſt maximè efficax; laudatur decoct. ſaſſafr. externè *linimenta, empl. è tacamahac caran. & balſam. Peruv.* " *Pulvis interioris pelliculæ ventriculi muſculoſi gallinæ ad* ʒj. " in vehiculo appropriato eſt efficaciſſimum " remedium huic malo (inquit *Shaw.*)

Anorexia. *Art.* 602. Anorexia ſive inappetentia eſt, quando ægri deſtituuntur deſiderio ad alimenta. Ratio habenda eſt morbi alicujus tanquam cauſæ, unde *indicationes curativæ* petendæ ſunt, & poſtea *ſtomachica* (592.) ſunt uſurpanda, &c.

Malacia & pica. *Art.* 603. Malacia eſt appetitus nimius, unde interdum plus, quàm conducit, comeditur. Pica eſt appetitus inſuetorum, ut crudæ animalium carnis, carbonum, calcis vivæ, &c. " In " virginibus *chloroſis Picam*, *viciſſimque Pica* " *chloroſin fovere ſolet.* Pica eſt affectus chro- " nicus, & non infrequenter ad *hydropem*, *ca-* " *chexiam*, vel *maraſmum* viam ſternit. Non " ſolùm virginibus accidere ſolet, ſed ple- " rumque gravidis quoque; iis verò non adeò " pernicioſa eſt." Hi affectus oriuntur ex depravato ſtomachi fermento; ideoque *evacuantibus* & *ſtomachicis* ſunt curandi.

Bulimus. *Art.* 604. Bulimus ſeu appetentia canina, eſt voracitas nimia; ægri copioſè deglutiunt alimenta, ſed non comminuunt; eſt affectus plerumque ab extremo ambientis aëris algore progenitus, in cibi faſtidium brevi deſinens. *Appetentia canina* eſt ſemper cum vomitu vel diarrhœâ. " Præcipua cura in diætâ eſt quæ- " renda. Omnia pinguia & dulcia temperata " illis proſunt, ut & leniter purgantia."

A SUR-

A SURFEIT.

Art. 605. " Crapula, per quam intelligo id, " quod noſtro idiomate vocamus **a Surfeit,** " eſt mala corporis habitudo cum ſenſu gra- " vitatis ad ventriculum, & ægritudine; ſu- " pervenire ſolent plerumque *Eruptiones cu-* " *taneæ & febricula:* Cauſa uſitatior hujus af- " fectûs eſt edilium vel potulentorum nimia " voracitas; ingeſta autem non minus qualita- " te quàm quantitate peccabili lædentia eſſe " poſſunt; aliæ quandoque etiam ſunt cauſæ, " uti potio nimis larga frigidæ vel cereviſiæ " tenuis æſtivo tempore, exercitium nimis vi- " olentum, fervida ac ſulphurea aëris conſti- " tutio, & ſimilia. Eruptiones cutaneæ ſunt " de genere *Eryſipelatoſo*, quod ordinariò ap- " pellamus **a Rash.** *Crapula.*

Art. 606. " In omnibus hiſce affectibus, & " præcipuè à Crapulâ propriè dictâ originem " ducentibus vomitorium quàm primum eſt " propinandum, & ſi febris nondum invaſe- " rit doſis tincturæ hier. die proximo exhi- " benda eſt. Si eruptiones in conſpectu veni- " ant, ſuſtentandæ ſunt cardiacis, & lenibus " diaphoreticis; potus ſit ſerum lact. vino " Canarienſi alteratum, & aliàs infuſum ſalviæ. " In habitu plethorico, ubi febris intenſior fu- " erit, *phlebotomia* locum habere poteſt. *Curatio.*

CHOLERA MORBUS.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 607. Malum ex ſe cognoſcitur: adſunt enim vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maximâ difficultate & anguſtiâ per *Choleræ morbi deſcriptio.*

alvum dejectio; ventris ac intestinorum dolor vehemens, inflatio & distentio, cardialgia, sitis, pulsus celer cum æstu & anxietate, nausea, artuum contractura, extremarum frigiditas, animi deliquium, &c. "Bilis suprà in-"fráque magno impetu prorumpit, primùm "liquidior, pallida, & subflava; dein crassior, "majoremque colorem exhibens, flavum sci-"licet, prasinum, cœruleum aut etiam ni-"grum.

Methodus medendi. *Art.* 608. Pullus tenerior elixetur in aq. font. cong. circiter iij. *hujus decocti* cyathos plenos exhauriat æger, eodemque tempore injiciatur *enema* ejusdem liquoris semel atque iterum, vel ad 3am, 4tamve vicem; his addi possit *syr. portulac. lactuc. violar.* &c. Exantlato hoc eluvionis penso detur *paregoricum*. Si vires ægri exhaustæ fuerint, & valde debilitatæ ante adventum medici ita ut extremæ frigescant, recto cursu ad *laudanum* confugiendum est. Vix ultra *Augusti* limites evagatur.

ETTMULLERI *Sententia.*

Prognosis. *Art.* 609. In genere qualiacunque symptomata fortem ac deleteriam antimonialem purgationem, aut helleborum album sequuntur, aliudve catharticum, ea similiter obvia sunt in cholerâ. Cholera, quæ sponte suâ sine causâ manifestâ externâ corripit ægros, ut plurimùm est funesta. Est malum peracutum intra 24 horas, biduum, vel triduum, jugulans; periodum ferè observat tertianariam, ita nempe ut de 3io in 3um diem moveatur, seu plus minus exasperetur; quò magis excrementa à *statu naturali* recedunt, eò periculosior. Cholera aliquando est *epidemica* & valde *maligna* & *lethalis*.

Art.

Art. 610. " Remedia petenda sunt ab *Art.* de " *vomitu*, de *diarrhœâ*, &c. causâ morbi, si " inveniri possit, benè pensitatâ. Vires deco- " cti *rad. ipecacoan.* tentari merentur. Vid. " *dysenteriam.* *Remedia qualia.*

ALVI RETENTIO.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 611. Alvi retentio cùm sit pertinacior, frequentiùs est causa mille malorum, dolorum abdominis variorum; interdum nauseæ & vomitûs, affectuum capitis, cephalalgiæ, vigiliæ, vertiginis, &c. " Familiaris est spleneticis, ne- " phriticis, hystericis, arthriticis, literatis, " scorbuticis, &c. *Alvi retentio causa mille malorum.*

Art. 612. Convenit *oleum amygd. dulc.* vel per se vel in jusculo ad ℥ij. vel iij. *decoct. tamarind.* in sero lactis; *gum. ammoniacum. Aurum fulminans* cum extracto *hellebor. nigr. sal. gem.* in clysteribus ad ʒiß. vel ʒij. multum laudatur ad fæces induratas fluxiles reddendas; item clysmata oleosa *ex ol. lini*, *ol. raparum*, *ol. oliv.* &c. In alvo pertinaciter obstructâ conducit balneum ex *emollientibus* & linimenta. *Curatio.*

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 613. Vires tartari crudi in medicinâ optimæ sunt, cremoremque & crystallos superat viribus ad abstersionem primarum viarum; vix suâ indole *secundas vias* ingreditur, ob crassitiem & indissolubilitatem, nec invenit tantum liquidi in illis, quantum ad sui solutionem requirit. Si autem humoribus alcalinis occurrit, solvitur penitus, non à liquido, sed à solo alcali occurrente, qui duo sales faciunt tunc optimum *Tartarus crudus.*

mum ſalem diſſolventem; ſi verò diſſolvitur ab aquâ, eſt adeò craſſus ut per pannum non tranſeat quid, quod tranſeat per lactea; & ſi fortè ſolvitur à bile, aliove forſan liquore, non agit ut Tartarus, ſed ut ſal neuter, vel ſapo: hinc multos morbos ex vitio pituitæ, & vitio primorum viſcerum egregiè tollit; debet verò dari ad drachmas ſex ex juſculo recenti. *Angelus Sala, chymicus candidiſſimus*, qui integrum tractatum, ubi ſua arcana, cunctis medicis deſiderata, revelat, de viribus tartari ſcripſit; laudat illum in colicis doloribus, diuturnis obſtructionibus primarum viarum, hyſtericis, podagrâ, &c. Sed dabat ad unciam unam, unde purgabantur per duos aut tres dies; hoc continuabat optimo cum ſucceſſu, nam non intrat ſanguinem, ſed pondere & ſtimulo optimè agit; ergo reliquam maſſam ſanguinis non turbat, ſed ſaltem alvus diluitur, & emollitur fæx, cùm alia purgantia poſt operationes ſuas relinquant ſemper alvum adſtrictam.

Quomodo præcavenda eſt.

Art. 614. "Novi plures ventris conſtipationi obnoxios curatos fuiſſe diluculo, & horâ priùs aſſuetâ citiùs lecto aſſurgendo: quantum enim à perſpiratione ſolitâ adimitur, tantum ad alvum lubricandam additur." *Willis.* "Qui alvum habent ſicciorem (inquit *Waldſchmidius*) nunquam ſe manè ſtudiis applicare debent, vel foras procedere, niſi alvum priùs depoſuerint; vult enim ſæpiùs moveri alvus ſegnior.

Aphoriſmus.

Art. 615. "Quibus, dum ſunt juvenes, (inquit *Hippocrates*) alvi ſunt humidæ, iis ſeneſcentibus ſiccantur: quibus verò, dum ſunt juvenes, alvi ſunt ſiccæ, his ſeneſcentibus humectantur. Melior eſt autem in juventute alvus fuſior, in ſenectute adſtrictior. Ob-

"ſtructo

" ſtructo inferiore ventre (inquit *idem de flat.*)
" in univerſum corpus flatus diſcurrunt.

Art. 616. " In act. philoſoph. N°. inſtantiam ſingularem habemus cujuſdam hominis nomine *Phelips*, qui per plures annos non niſi ſemel in 19 vel 20 diebus alvum exonerabat; nihil ominus, quoad cætera benè ſe habuit: obiit tamen vigeſimum tertium agens annum. *Hiſtoria.*

ALVI FLUXUS.

Art. 617. " In genere quod ad alvi fluxum attinet, aliquando cibi nondum concocti aut imperfectè cocti per alvum dejiciuntur, & appellatur *lienteria* vel fluxus *lientericus*; aliquando chylus excernitur & dicitur *cæliaca*, aliquando humores excrementitii, bilis, pituita, &c. excernuntur, & vocatur ſimpliciter *diarrhœa*; poſtremò quandoque dejectiones ſunt ſanguinolentæ cum vel ſine inteſtinorum exulceratione, & appellatur *dyſenteria.* *Alvi fluxus in genere.*

DIARRHOEA.

Art. 618. " Diarrhœa eſt frequens & copioſa per alvum materiæ tenuis, aquoſæ, mucoſæ, pituitoſæ, ſpumoſæ, adipoſæ, bilioſæ, nigricantis &c. excretio, ab inteſtinis provenientis, aliquando cum, aliquando ſine excrementis, frequenter ſed non ſemper torminibus ſtipatur. *Definitio.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 619. In curâ diarrhœæ ex quâcunque cauſâ *ſtomachus* eſt corroborandus, & *ſudorifera* cum *acida abſorbentibus* ſunt admiſcenda. Diarrhœa oleoſa & pinguis (ſi non ex aſſumptis) *Ventriculus præ omnibus eſt corroborandus.*

ex

ex colliquefactione pinguedinis corporis oritur.

Curatio. *Art.* 620. In omni diarrhœâ potus debet esse parcus. Ad ventriculum restituendum convenit *vinum ustum cum aromatibus*, *vinum absynthit.* & maximè *cydoniata*, & externè *fotus*. Sistendus est effervescentium humorum impetus; hoc facto, cessat diarrhœa. Decoctum *rad. tormentil.* egregium est in omni diarrhœâ & dysenteriâ, tam *benignâ* quàm *malignâ* & omnibus aliis medicamentis præcellit. *Fructus cydon.* & speciatim *mespilorum eorumque miva* maximè laudantur; *gelatina C. C.* in potu ordinario soluta est admodum specifica in diarrhœis *epidemicè* grassantibus, ut & *gum. Arab.* [in decoct. alb. solut.]; si adsint *tormina* vehementiora & *tenesmus* convenit enema *ex lacte tepido* & *theriac. Androm.* In diarrhœis *habitualibus* per longum tempus durantibus conveniunt internè imprimis *martialia* & *aromatica* stomacho grata, imò *thermæ*. Diarrhœa pertinax & diu durans *radice Ippecacuannæ*, quemadmodum *Dysenteria*, debitis intervallis aliquoties repetitâ curanda est, non neglectis interim aliis appropriatis remediis.

Diarrhœa habitualis.

BAGLIVII *Sententia.*

Art. 621. Mœror nihil aliud frequentiùs producit quam Diarrhœas, quæ, diu persistente mœroris causâ, evadunt incurabiles; iisque demum superveniente febre erraticâ & atrophiâ, ægrotantes è medio tollunt. Ad iram pariter diarrhœa supervenit, & si hæc non superveniat, febris superveniet, dummodò ingens fuerit ira. *p.* 129.

FARRAGO

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 622. Indusium laneum magnopere conducit ad curandam diarrhœam *habitualem. Wainwright.* Ut & *equitatio* seu *vectio in rhedâ. Fulleri med. gymnast.* Observandum est, appetitu & concoctione salvis, vix unquam nocere diarrhœam.

Art. 623. Narrat D. *Walker* in obsidione *Derriæ Londinensium* nuperâ miletes eò redactos fuisse, ut compositionem quandam ex *sebo & amylo* liberaliter sumpserint, unde non modò nutrimentum, sed & medicamentum egregium habuerunt, nempe diarrhœæ *curationem* in his, *prophylacticum* in illis, idque miraculosè & infallibiliter.

Art. 624. Opium (sagaciter observante *Cockburn*) parum aut nihil facit in curâ *Diarrhœæ serosæ:* & reverà res, si propiùs illam inspiciamus, & ad calculum accuratè vocemus, ita se habere videtur. Opium plerumque dolorem sedat, & somnum conciliat, & dejectiones rariores reddit, sed tamen copiosiores sunt & æquè tenues ac liquidæ, ut antè, &, quod probè notandum est, magis fœtentes.

Art. 625. Remedia sequentia quandoque prodesse possunt, *laudan. liquid. cydoniat. cataplasm. stomach. epithem. stomach. fotus astring. saccul. stomach. decoct. catechu, comp. decoct. fracastor. decoct. sistens, elect. corinth. enema de malicorio, expressio rosac. mistur. coral. elect. ad diarrhœam.* *Remedia varia.*

LIENTERIA & COELIACA.

Art. 626. Lienteria & Cœliaca videntur esse diarrhœa cum insigni apepsiâ seu coctione ventriculi depravatâ conjunctæ; ideoque earum cura partim cum diarrhœâ convenit, præcipuè *Lienteria & Cœliaca.*

cipuè quoad evacuantia in principio propinanda: hìc etenim ſuper alia quotcunque radix ippecacuan. & rhabarb. locum habent, nec omitti debent.

ETTMULLERI *Sententia.*

Lienteria quid. *Art.* 627. Lienteria eſt alvi fluxus, in quo aſſumpta prout fuere ingeſta, aut parum immutata per alvum egeruntur. " Dolor ven-
" triculi eſt Lienteriæ comes indivulſus, &
" ægrotum *poſt paſtum* ſemper magis excruci-
" at, donec alvum exoneraverit. Urina eſt pau-
" ca & valdè colorata. Lienteria *ſcorbutica* eſt malum periculoſum curatu difficile, & facilè recidivans; ad *cachexiam* & *tabem* diſponit.

Curatio. *Art.* 628. Imprimis ſtomachus præ omnibus eſt *roborandus.* *Rhabarbarum* propinari debet; *coralliata* & *cydoniata* valde laudantur; in genere omnia in vomitu uſurpata hic conducunt.
" Stomachica ſimpliciora & paratu faciliora
" (inquit *Waldſchmidius*) ſæpiùs plus præſtant,
" quàm compoſita: v. g. *nux moſchata condita*,
" *zinziber conditum*, *vitellus ovi* cum aceto co-
" ctus, *vinum abſynthit.* ex *maſtiche* parata,
" &c.

Cœliaca quid. *Art.* 629. Cœliaca eſt alvi *chyloſa* excretio, quando aſſumpta digeruntur quidem in ſtomacho, ſed digeſta ſub formâ *chyloſâ* cum excrementis excernuntur; ventriculus ut plurimùm eſt ſalvus, & appetitus, ſed hoc non ſemper; per alvum excreta ſunt albicantia vel griſea, aut ſaltem pallida. Eſt malum ſatìs grave & periculoſum.

Curatio. *Art.* 630. *Aromatica blandiora* & *amara* apprimè conveniunt; *aſtringentia* malum exaſperant. " *Deobſtruentia* procul omni dubio in-
" dicantur & *martialia* cum *amaris.* Præmiſſâ

tinct.

" *tinct. rhabarb.* dosi unâ vel alterâ, elegan-
" tem puellam ab hoc malo diutius laboran-
" tem liberavi cum tinctur. *mart.* & vino ama-
" ro sequenti; ℞ *Rad. zedoar.* ʒj. *gentian.* ʒiiß.
" *cort. aurant.* ʒiij. *winteran.* ʒij. *myrrh. pulv.*
" ʒj. *flor. cham.* p. ij. *centaur. min.* p. j. *N.*
" *M. mac. ana* ℈j. Infund. frigidè *in vin. alb.*
" *Hispan.* ℔iv. coletur usûs tempore. Forestus valde commendat pulverem *pelliculæ interioris ventriculi gallinæ* in Cœliacâ passione; ut etiam pulverem *integræ nucis moschatæ* in vitello unius ovi exhibitum in Lienteriâ.

DYSENTERIA.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 631. Dysenteria cum rigore & horrore aggreditur, calor sequitur; & deinde ventris tormina cum dejectionibus mucosis, quibus progressu temporis intertexuntur sanguinis lineamenta quædam cum dolore insigni; sanguine aliquando destituuntur, & nihilominus (modò frequentes sunt dejectiones cum ventris torminibus & colluvie mucosâ) rectè vocabitur Dysenteria. Si sanguis sincerus evacuetur, vita ægri periclitatur. *Dysenteria.*

Art. 632. *Venæsectio* quamprimùm celebretur, & exhibeatur haustus *paregor.* eâdem nocte, deinde *catharticum* lene bis repetitum, & *paregor.* hor. 4ta vel 5ta post. sing. purgationes; potus ordinarius sit *lac coctum cum aq. tripl.* vel *decoct. alb.* Si morbus præfractior sit, detur *laudanum* 8va quâque horâ etiam in majore dosi, & injiciatur enem. ex *lacte vaccin.* & *theriac. Androm.* ℥ß. ubi vires *venæ sectionem* non patiuntur, detur singulis matutinis bolus ex *rhabarb.* ʒß. cum *q. s. diascordii* & *paregoricum* horâ somni. *Methodus medendi.*

Infantes eodem modo tractandi sunt diminutâ dosium quantitate. Methodus in *cholerâ morbo* (608.) in hoc quoque laudatur, ut & *diæta lactea.*

WILLISII *Sententia.*

Dysenteria incruenta. *Art.* 633. Quamvis dysenteriæ vocabulum communi acceptatione alvi fluxum cruentum, sicut diarrhœa humoralem denotat; tamen morbus *Londinensis* anno 1670 Dysenteria appellabatur, incruenta licèt. Fuit affectus ille subitaneus & frequenter absque manifestâ occasione invadens; laborantes cum vomitu immani & sedibus crebris & aquosis citò in maximam debilitatem inque spirituum horrenda deliquia & virium omnium prostrationes redigebat. Novi plures pridie satis sanos, & valde robustos, intra xij. horas morbi hujus tyrannide adeo dejectos, ut cum pulsu debili & exili, sudore frigido, &c. jamjam moribundi viderentur, & quidem non pauci ab eo citò interibant.

Curatio. *Art.* 634. Pro curatione hujus morbi nulla *evacuatio* juvabat; verùm remedia tantùm *cardiaca*, eaque calidissima commoda fuerunt, in tantum, ut *sp. vini* cum sacchar. parum deflagratus remedium populare & quasi *epidemicum* fuerit, atque in tali Dysenteriâ ferè semper proficuum: etsi in alterâ cruentâ indifferenter usurpatum sæpe noxium deprehenderetur. Ego exhibui satìs feliciter *theriac. androm.* ʒiß. cum *julap. cardiac.* & ventriculo placentam ex *pane tosto* & *theriacâ* illinito vinoque generoso immersam applicari jussi, aut loco *theriac. Androm.* pulv. seq. ℞ *Pulv. è chel. cancr. comp. è contrayerv. serpent. virg. ana* ʒj. *cinnam. rad. tormentil. ana* ʒß. *croc. cochinel. ana* ℈j. *dos.* ℈ij.

Dysenteria cruenta. *Art.* 635. De descriptione dysenteriæ verè *cruentæ Londinensis* vide authorem, *p.* 49. laborantes

rantes haud citò interibant, quin plures septimanas, imò interdum menses sanguinem quotidie in magnâ copiâ excernebant, &c. In his dejectiones fuerunt liquidæ, & sanguine diluto tinctæ, instar loturæ carnium, in aliis crassiores cruore saturatæ, ac insuper muco albicante, & non raro membranarum frustis refertæ, &c. de remediorum formulis consulendus est author. p. 50 & 52.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 636. Dysenteria est diarrhœa cruenta. Hujus morbi tres sunt differentiæ. 1°. Quando sine intestinorum vitio mero motu & impetu naturæ ex plethorâ sanguis bonus excernitur tanquam in fluxu *hæmorrhoidali*, scorbuticis familiaris est. 2°. Quando sanguis tenuis & aquosus loturæ carnium similis excernitur, fluxus *hepaticus* dicitur, sed reverà à vasis hæmorrhoid. internis provenit. 3°. Tertia species dysenteriæ est, quando ob vitium intestinorum spasmodicum cum insignibus torminibus, & cum muco albescente, hinc cum purulentâ materiâ *sanguis* ejicitur, atque hæc κατ᾽ ἐξοχὴν dysenteria appellatur, diarrhœa cruenta tormentosa; reliquæ species ferè semper sunt absque torminibus. Est vel *benigna* sine febre & contagio, vel maligna cum febre & maximè contagiosa. In gradu acerbissimo *carunculæ*, (signum ut plurimùm lethale) quæ excernuntur cum materiâ purulentâ, quid sint explicatu obscurum est; non enim nisi in Dysenteriâ diuturniori fit intestinorum excoriatio, & forsan exulceratio aliqualis; adsunt aliquando *aphthæ*, & intestina ipsa *gangrænâ* afficiuntur, ex quâ ferè omnes, qui Dysenteriâ laborant, moriuntur. "Omnes "qui Dysenteriâ moriuntur, *(teste Waldschmidio)*

Tres differentiæ.

Carunculæ cum materiâ purulenta.

" *sphacelo* pereunt, ipsis intestinis *sphacelatis*;
" quod observatur triduo ante mortem, ubi
" sitis non magis urget, & extrema frigent.

Curatio. *Art.* 637. Cura inchoanda est cum *opiatis* & *sudoriferis* & *absorbentibus*, præmissâ tamen dosi *rhabarbari* semper in Dysenteriâ *benignâ*, in *malignâ* verò eadem methodus observanda est, ac in aliis febribus continuis *malignis*; tinctura *bezoardica* laudatur. *Astringentia* in principio malum exasperant, in declinatione locum habent cum cautelâ. *Venæsectio* & *clysteres* non conveniunt. Summa habenda est ratio *stomachi* externis & internis, utì in quibusvis alvi fluxibus. Priapum *cervi* tanquam specificum extollitur. Semper propinetur *gelatina C. C. pulv. cran. human. & usnea. Album græc.* pro pauperibus est insigne remedium, item succus *heder. terrest. & cydoniata*, *lac chalybeatum*, in quo *rad. symphit.* maj. coctum fuerit. *gum. Arab. trag.* &c. sed præ omnibus *sacchar. saturni*, & *viperina* [in Dysenteriâ *malignâ*]. *Balsam. Peruv. aut terebin. in clysteribus* aliquando est proficuum. *Oleum lini* præsentaneam præstat operam. Accuratè distinguendum est inter *flux. dysenter.* & *hæmorrhoid.* (1263.)

Remedia varia. *Art.* 638. " De viribus rad. *ipecacoan.* est res
" nota; sed præstat ejus *decoctum* propinare,
" quàm *radicem* in substantiâ. In Dysenteriâ
" *serum lactis* est ferè specificum; *Bagliv.* 242.
" & alibi. *Radix ipecacoanhæ* præter vim *vo-*
" *mitoriam*, quam obtinet, *sudores* copiosos ex-
" citare solet. Atque in hoc (inquit D. D.
" *Freind*) quantum ego conjecturâ assequi pos-
" sum, præcipuè consistit egregia illa in Dys-
" entericis affectibus virtus, quam sibi præ a-
" liis vomendi instrumentis vendicat. Gras-
" sante Dysenteriâ *(inquit Dolæus)* hoc unico

" medi-

" medicamento plus centum feliciter curavi-
" mus, *oleo*, scilicet, *amygdalar. dulc.* cum suc-
" co *citri* commixto, sæpius de die assumpto,
" præmisso tamen *rhabarbaro* tosto; *diaphoretica*
" semper interponi debent in hoc morbo cu-
" rando, inter quæ eminent *tinctura bezoardica*
" & *mistura simplex.* *Nux moschata* est egregi-
" um *antidysentericum*; prosunt *gelatin. C. C. ol.*
" *rhabarbari*, *cydoniata*, &c. Fungosa substan-
" tia nuclei lobos intercedens & separans ex-
" siccata & pulverisata in vino exhibita modi-
" câ quantitate exercitum *Anglicanum in Hiber-*
" *niâ* gravissimâ Dysenteriâ medicorum omni-
" um solertiam eludente laborantem feliciter
" liberavit. Raii Hist. plant. *J. Aubrey* com-
" municavit. Repetitis experientiis (inquit
" *Towne* in Tractatu de Morbis *Barbadæ*) se-
" quens electuarium in Dysenteriâ successu fe-
" licissimo exhibui; ℞ *Conserv. ros. rub.* ℥iß.
" *sperm. cet.* ʒi. *cer. flav.* ʒiii. *ol. amygd. dulc.* ℥ß.
" *syr. è cort. citr. q. s. m. f. elect.*

Art. 639. " Sequentia quandoque locum ha- *Alia nonnulla.*
" bent, *cataplasma stomach. decoct. Fracastor. ene-*
" *ma balsamicum* (expetitissimum planè reme-
" dium) *enema de malicorio*; *enema ad tormina*;
" *epithema stomach*; *fotus ad colicam*; *fotus*
" *stomach. tinct. rhabarb. Sennertus* de hoc mor-
" bo copiosè & pulchrè scripsit.

Art. 640. Tenesmus in genere est assidua *Tenesmus.*
cupiditas per alvum egerendi; parum muco-
sum, aut viscosum, aut cruentum aut purulen-
tum, aut nihil omnino excernitur; pars affecta
est intestinum rectum aut sphincter musculus.
Tenesmus producitur à Dysenteriâ, hæmorrhoid.
verm. ascarid. calculo in vesicâ, &c. Fotus
lactis tepid. [cum *flor. sambuci* incoct.] tenesmum
lenit. *Enem. emol. cum lumbric. terrest.* &c. in-

coct. [est exoptatissimum remedium] item enema ex *jure carn. vervecin.* &c.

Fluxus hepaticus. *Art.* 641. Fluxus *hepaticus* veterum est merum non ens, est enim fluxus *hæmorrhoidalis* è venis hæmorrhoid. vide *Dysenteriam.*

Remedia. *Art.* 642. Conveniunt remedia *hæmorrhagias* supprimentia, imprimis *martialia.* Decoct. *è lignis* [cum *aq. calcis*] *gelatina C. C.* item *passulæ majores*, &c.

COLICA BILIOSA.

SYDENHAMI *Sententia.*

Colica biliosa. *Art.* 643. Colica Biliosa est intestinorum dolor atrocissimus præ cæteris omnibus; intestina nonnunquam quasi injectâ fasciâ constringit, nunc in punctum contractus quasi terebello perforat: subinde remittitur dolor, mox recrudescit paroxysmus, quem æger præsentiens vultu miserabili atque ejulatu ceu præsentem exhorret & aversatur. Sub initio hujus morbi non ita certò ad unum aliquod punctum determinatur dolor, atque in ejusdem progressu, neque tam crebra est vomituritio, neque alvus ita pertinaciter catharticorum vim eludit; quò autem magìs augetur dolor, eò obstinatiùs in puncto figitur, vomituritio succedit frequentior, & major alvi adstrictio, donec tandem ab ineluctabili horum symptomatum vi totalis peristaltici intestinorum motûs inversio (nisi maturiùs quis tulerit suppetias) atque *iliaca passio* procuratur. Quæ hoc morbo excernitur materia, sincera si fuerit atque ἀμιγὴς, viridis aliquando, aliquando etiam flava aut insoliti cujusdam coloris spectatur.

Quomodo à nephritide distinguitur. *Art.* 644. A *nephritide* sic distinguitur. 1° Dolor nephriticus fixus in rene est, & ab eo ad

testen

testem exporrigitur secundùm longitudinem ureteris; Colicus verò vagus est & cinguli instar medium ventrem affligit. 2°. A pastu Colicus dolor augetur, nephriticus potiùs imminuitur. 3°. In Colico dolore ab excretione per alvum & vomitum majus levamen emergit, quàm in nephritico. 4°. In dolore nephritico urina primùm clara & tenuis, posteà aliquid subsidet, & tandem arenulæ aut lapilli excernuntur: in Colicâ urinæ in initio crassiores existunt.

Art. 645. Ad curam ritè instituendam *sanguis è brachio* paulò liberiùs quamprimùm educatur, & post horas iij. vel iv. *anodynum* exhibeatur; postero die *catharticum lenitivum* & interposito die uno ad tertiam vicem propinetur. *Aq. epidem. mirab.* vel quæcunque alia *cardiaca*, postquam longo morbo vires plurimùm exhaustæ fuerint, aliquando mirum in modum juvant. Equitatio, quemadmodum in pluribus morbis chronicis quod maximum est præstat, hìc quoque cæteris non proficientibus curationem nonnunquam absolvit. "Aliud exercitii genus in "hoc affectu equitatione longè efficacius in "*Barbadâ* habemus (inquit *Towne*) viz. *naviga-* "*tio circa insulam.* Vidi quosdam in deplora- "tissimo infirmitatis statu, cùm aliam qualem- "cunque gestationem ferre non potuerunt, hâc "ratione, ultra quàm quod credibile est, re- "stitutos. *Methodus medendi.*

PURCELLII *Sententia.*

Art. 646. Colica est dolor ventris atrocissimus, quandoque totum abdomen occupans, aliquando ad unum punctum determinatur cum cruciatu quasi terebrante, interdum de loco in locum immutatur, nonnunquam videtur sensatio tanquam viscerum cum funibus simul correpto- *Morbi descriptio.*

 rum;

rum; intumescit aliquando totus venter ità, ut quasi disrupturus esset; alvus ut plurimùm clausa est, urina pauca redditur; atque hæc sunt symptomata usitatiora; accidunt etiam aliquando graviora, febris, in ore sapor acidus vel amarus, vomitus, ructus, urinæ ardor aut suppressio, icterus, pulsatio magna in abdomine, sensus frigoris in eodem, umbilici intus retractio, vel protrusio ejusdem extrinsecus, materia flava vel viridis per alvum ejecta sine levamine, excrementa alvina levissima & ventosa, instar stercoris bovini, urinæ supernatantia. Colica frequenter in *paralysi*, *epilepsiâ*, *arthritide*, *hydrope*, *rheumatismo*, aut *tabe* terminatur. Dolores Colici sunt aliquando in *peritonæo*, qui frequenter lethales evadunt, ut etiam in *pancreate*; vide locum *p.* 27 & 30. *Spigelius* affirmat se nullum unquam dissecuisse ex Colicâ mortuum sine intestinorum inflammatione.

Causæ variæ. *Art.* 647. Causæ colicæ frequentiores sunt cruditates, flatus, alvi adstrictio, humores acidi in sanguine, bilis acrimonia, herniæ, abscessus interni & latentes, ulcera, cancri, &c. concretiones lapidosæ in pancreate, hepate, liene, intestinis vel ventriculo, insertio ductûs cholidochi in ipsum ventriculum [vel pilorum], luxatio cartilaginis xiphoidis, constitutio aëris maligna, unde Colica *epidemica*, affectiones nephriticæ, & postremò obstructiones & tumores strumosi in glandulis intestinorum [& mesenterii] Colicam producunt; hi dolores sunt magis fixi, diuturni, nec adeò acuti; *cathartica* & *enemata* minùs prosunt. De structurâ & situ *coli* vide locum *p.* 66.

Curatio. *Art.* 648. Curatio inchoanda est cum *venæ sectione*, si adsit calor insignis vel inflammatio, vel febris vel ingens humorum affluxus. ℞ *Decoct.* *capit.*

capit. ovin. vel pedum vitulin. vel intestin. vervecin. ℥x. *ol. oliv.* ℥iij. *m. f.* enema. In frigidioribus enema *ex ol. oliv. vel lini & vino Canarin.* item cum *ol. rut. cham. junip.* &c. cum fructu injiciuntur. Si hæc alvum non subducunt, ad fortiora deveniendum est. N. B. Sed notatu dignum est, experientiâ abundè testante, quod immediatè post *venæ sectionem* clysmata vel *lenissima* promptiùs operabuntur, quàm fortissima ante sanguinis missionem. In acerbissimis torminibus cum vomitu, &c. *Laudan.* gr. iv. vel v. in *clystere* dolorem in instanti leniunt, quum idem remedium per os nullum omnino afferat auxilium. In Colicâ *habituali* pannus laneus mollis & subtilis immediatè supra cutem ventris continuò gestandus à *Galeno* & aliis multum laudatur, tanquam fomentatio perpetua. " Virtutes *aquarum sulph.* " *Bathoniens.* (extra paroxysmum) *equitationis,* " &c. sunt satìs notæ. Commendatur juscu" lum *cancrorum fluviatilium,* & *radix allii* pro " pauperibus. Interdum exhibeo *oleum semi*" *num anisi* largâ quantitate viz. à g^t. 40 ad " 100 in pauco saccharo vel aliter cum magno " levamine, præcipuè in Colicâ à causâ frigidâ " oriundâ. Semen anisi vocatur ab Helmon" tio *Solamen intestinorum.*

Nota benè.

Colica habitualis.

BAGLIVII *Sententia.*

Art. 649. In Colicâ Biliosâ succedit frequenter *aphonia* & vox rauca, & per totum ferè morbi decursum durat. In Colicâ pertinaci si sudor copiosus & universalis superveniat labefactis & resolutis viribus, brevi *paralysin* expectato; cave igitur ne *opiata* copiosiùs in eâ exhibeas.

De aphoniâ & paralysi ex colicâ.

Remedia nonnulla. *Art.* 650. Antidotum Colicæ eſt *chamæmelum*, à quâcunque cauſâ oriatur. Quando *opiatis* uteris, ſemper adde *caſtoreum*, nam & opii narcoſin corrigit & doloribus medetur. In pertinaci malo conducit iter aliquod ut corpus plurium dierum *equitatione* excitetur, fibræque meſenterii longo dolore laxatæ priſtinas reſumant oſcillationes ad morboſas impuritates è meſenterii ſinu eradicandas expellendaſque. Valde prodeſt *ſemicupium* in graviori caſu, & in ipſo ileo.

WILLISII *Sententia.*

In colicâ meſenterium primariò afficitur. *Art.* 651. Pars primariò affecta in Colicâ videtur eſſe *meſenterium*, quod eſt valde ſenſile, & humorum nervoſi generis affluxionibus plurimùm obnoxium, & hinc dolores lumbares atrociſſimi, in quantum ſcilicet nervi quidam inſignes lumbares meſenterii plexum nerveum maximum ingrediuntur. Tranſitus à Colicâ ad *paralyſin* indicio eſt materiem morbificam non per arterias ſed nervos deferri, ejuſque ſedem non eſſe inteſtinorum tunicas, ſed *meſenterii* plexus nerveos.

Curatio. *Art.* 652. ℞ *Fol. malv. utriuſque mercurial. parietar. ana m.* iv. *flor. ſambuc. cham. melilot. ana m.* ij. *caput vervecin. diſciſſum*; coquantur in *q. ſ. aq. font.* colatura uſurpetur pro fotu cum ſtuphis laneis calidiſſimè intinctis & expreſſis atque viciſſim applicatis repetendo quoties dolores intenſiùs urgebunt. *Omentum agninum aliave brutorum viſcera calentia* abdomini impoſita & ſubinde mutata dolores interdum mirè ſedant. Præ aliis quibuſcunque remediis aquæ *acidulæ minerales ferratæ*, æſtivo tempore per menſem epotæ, juvamen maximum conferre ſolent,

lent, & reliqua alterantia longè superant. *Tinctur. antimon.* & *succini* locum habent.

COLICA HYSTERICA.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 653. " De Colicâ Hystericâ apud nullum authorem uspiam legimus audivimusve ante accuratissimum *Sydenhamum*. Imprimis cavendum est, ne symptomata fœminis hystericis familiaria ab aliis, quos sæpe æmulantur, morbis diagnosi errante putentur oriri. Colica *hysterica* biliosam nonnunquam mentitur, comitem habet dolorem circa cordis scrobiculum, regionem ventriculi & paulò inferiorem; sequuntur humorum viridi aut flavo colore per vomitum ejectiones & animi dejectiones maximæ; post diem unum vel alterum facessit dolor, à levissimâ verò animi commotione revocatur.

Colica Hysterica. *Morbi descriptio.*

Art. 654. Cura radicalis à cap. de *hystericâ passione* petenda est. Nec *venæsectio* nec *catharsis* locum habent; nam malum exasperant, immò nociva sunt ipsa *enemata lenissima*; quippe hic morbus à spirituum *ataxiâ* potiùs quàm vitio humorum nasci videtur: Ideoque præmissis aliquot haustibus *liquoris possetici*, iisque per vomitum rejectis, statim ad *laudanum* confugiendum est, & in usu ejus persistendum. Aliquando tamen in fœminis sanguineis humorumque copiâ oppressis vel phlebotomiâ vel catharsi vel utrâque *anodyno* via aperienda est. In *icterum* interdum transit, qui plerumque sponte suâ sensim facessit; sin longas moras nectat, remediis *ictericis* fugandus est; observandum solummodò occurrit, quod è catharticis *rhabarbaro* solo utendum.

Curatio longè diversa quam colicæ biliosæ.

Colica Pictonum. *Art.* 655. Colica *Pictonum* est species quædam, quæ degenerare solet in *Paralysin*, & motûs omnimodam manuum ac pedum depravationem, quam hoc nomine *Riverius* in cap. de Colicâ indigitat; & apud *insulas Caribum* notissima est, utpote quæ magnam vim hominum infestat. *Balsamum Peruvian.* Hunc dolorem atrocissimum sanat *balsamum Peruvianum* frequenter ac magnâ dosi exhibitum, viz. g^r. xx. xxx. vel xl. facchar. albo instillatum bis vel ter in die: at *paralysis* huic remedio haud cedit. *Galbanetum* pro usu externo.

TOWNEI *Sententia.*

Colica nervosa. *Art.* 656. Colica nervosa seu convulsiva est affectus adeò frequens in *Insulis Caribiensibus*, ut in numero morborum *Endemicorum* jure merito habenda sit. In medicorum scriptis *Colica Pictonum* nuncupatur, quia *Pictavii* est frequentissimus; in insulâ vero *Barbadæ* vulgo audit **the dry Belly ach.** Inter universas calamitates humanum genus affligentes, ne una quidem tantâ acerbitate homines excruciat, ac hæcce Colica. Frequenter malum inchoare solet in uno puncto ventris, indéque latiùs diffunditur, ita tamen, ut omnia viscera, à pyloro ad anum usque, ad istum locum, tanquam *ad miseriarum commune centrum* miro cruciamine contrahi videantur. Omnimodi sentiuntur dolores, urentes, lancinantes, mordentes, pungentes, &c. Multifariæ hujusmodi torturæ ægrum exercent, ad dies fortasse 8, 10, vel 14; alvus interim pertinaciter constipata est, urina pauca, vires ferè exhaustæ, extrema frigida; adsunt etiam sudores gelidi, præcordiorum anxietates, animi deliquia, angores, desperati-

ones,

ones, & similia, donec tandem dolorum atque ægritudinum oneri succumbit.

Art. 657. Causæ præcipuæ hunc morbum atrocem producentes sunt acerborum ac immaturorum fructuum comessatio, nimia liquoris perniciosissimi ingurgitatio, quem vocant **Rum-Punch**, ex spiritu sacchari ardentissimo & succo limonum sylvestrium, &c. compositum (vid. Tractat. de Venenis Art. 1633.) & inclementia aeris nocturni itinerantibus antè crapulam edormiverint, &c. Cessante aliquanto doloris vehementiâ ægrotus perturbationem quandam per spinalem medullam sentit, quâ brachiorum ac crurum nervis propagatâ, imbecillitate statim sensim afficiuntur, indies crescente, donec brevi *in paralysin confirmatam* desinit. " Unde *Willisius* conjecturam fecit transi-
" tum à Colicâ ad paralysin indicio esse mate-
" riam morbificam non *per arterias*, *sed nervos*
" deferri, ejusque sedem non esse intestinorum
" tunicas, sed *mesenterii plexus nerveos.* (651) *Causæ.*

Art. 658. Methodus medendi hunc morbum gravissimum & paralysin præcavendi à catharsi primario incipienda est ad pertinacem alvi adstrictionem subigendam. In hunc finem cathartica leniora formâ liquidâ frequenter repetita optimè conducunt, fortiora spasmos adaugere solent, & *Ilei* periculum intentare. Verùm propter affectiones intestinorum spasmodicas consultum erit imprimis *Paregoricum* propinare. Opiata paralysin accelerare nonnulli opinantur, sed longè errant; indubitatâ experientiâ doctus largâ manu illa non modo innocuè sed semper cum fausto successu exhibui. Sequenti methodo cum prospero eventu frequentissimè processi: ♃ *Pil. Matth. gr.* viij. *vel* x. *castor. gr.* iv. *opobalsam. q. s. f. pil.* statim capiend. *Curatio.*

capiend. deinde elapsâ semihorâ, ℞ *Mannæ opt.* ℥ß. *crem. tart.* ʒij. *syr. rosar. solutiv.* ℥j. *f. mistura* in haustul. tepid. juscul. avenac. sumenda & 3[is] horis repetenda, donec alvus soluta fuerit; in intervallis *pil. Matth.* gr. iv. exhibere soleo, vel, si vomitus vehementiùs urgeat, sequentem haustum; ℞ *sal. absynth.* ℈j. *opii purissim. gr.* j. *vel gr.* iß. *aq. menth. fort.* ℥j. *syr. limon.* ℥ß. *m.* Enema quoque cum balsamicis 4[a] quâque horâ injiciendum est; sequens etiam fotus abdomini usui esse potest; ℞ *Fol. cham.* ℥iij. *bacc. junip. laur. ana* ℥j. *coq. in aq. font.* ℔v. *ad* ℔iij. *sub finem addendo sem. carui, fænic. anis. ana* ℥ß. *colatur. add. opii* ʒj. *sp. sacchar.* ℔j. *m.* *Semicupium* doloribus mitigandis quandoque nonnihil prodesse observatum fuit. Morbi vehementiâ in hunc modum subactâ ad purgantia efficaciora, *mercurialia* scilicet, deveniendum est; ℞ *Calomel. pil. coch. min. ana* ℈j. *opobals. q. s. f. pil.* manè sumend. & quotidie repetend. donec dolor penitùs remiserit, & alvus satìs solubilis evadat. Deinceps *balsamum Peruvianum* ad ℈ij. vel ultrà 6ta quâque horâ facchar. crystal. instillatum vel aliter exhibeo, & rarissimè spem meam fefellit. Est & aliud insigne medicamentum apud nos divini numinis favore in hâc insulâ sponte productum, nempe *Pisselæum Indicum*, huic malo valde proficuum, prædicto balsamo adhuc efficacius, nisi quod quibusdam stomacho non adeò gratum sit; dosis ʒij, ter in die per longum tempus, donec morbus penitùs subigatur. Nec datur præstantius remedium pro usu externo quàm dictum *Pisselæum*, cum æquali vel duplâ quantitate *sp. sacchari* commistum, pro vertebris dorsi & artubus illinendis, quandocunque paralyseos sit levissima suspicio: hæc verò cùm formata

Pisselæum Indicum.

mata ſit & confirmata, nulli remedio, quod ſcio, cedit; niſi forſan *aquæ Bathonienſes in Angliâ* tanto malo ſuccurrere valeant. " Immò in " hoc ipſo caſu valere novi.

Ettmulleri *Sententia.*

Art. 659. Dolor punctorius & terebrans acerbiſſimus ſentitur in hypochondrio ſiniſtro, aliquando ſed rariùs in dextro, in utroque colon facit angulum ſatìs acutum in curvaturâ; dolor contortionis, lacerationis, & vagæ lancinationis oritur ex ſpaſmodicâ inteſtinorum contractione, & plerumque adeſt in Colicâ nephriticâ; dolor rodens & vellicans vermes indicat, dolor pulſans inteſtinorum inflammationem. Mulieres interdum ſub difficili menſium fluxu patiuntur tormina gravia abdominis, quædam poſt partum [& ante etiam aliquando] dolore Colico laborant, in utroque caſu plerumque ex abdominis & inteſtinorum *convulſione.* *Colica bilioſa, &c.*

Art. 660. In omnibus inteſtinorum, torminibus tam humoroſis quàm convulſivis habitualibus, quoad cauſam antecedentem, reſpiciendum eſt imprimis ad *acre acidum* plùs minùs *auſterum*, plùs minùs *viſcidum*, vel ex ſtomacho ad inteſtina delatum, adeóque ab aſſumptis vel vitioſis, vel vitioſè digeſtis eò diſtributum, vel in plexibus nerveis meſenterii viciniſque locis membranoſis pertinaciter hærens, & à quâcunque cauſâ externâ excitatum. *Ad cauſam antecedentem reſpiciendum eſt.*

Art. 661. In Colicâ hyſtericâ ſenſus globi, in abdomine moti, quem mulierculæ & medici ignorantes pro uteri habent motu, eſt *plexus centralis meſenterii maximè convulſus*, in viris quandoque accidens. Attendendum eſt præ omnibus, an Colica ſit *humoroſa*, an *convulſiva*, an ſit *accidentalis* vel *habitualis*, an ſit *ſcorbutica,* *Semper attendendum eſt ad ſpeciem Colicæ.*

ca, hysterica vel *alia*. Clysmata terebinthinata in Colicâ *convulsivâ* sunt optima.

Curatio. *Art.* 662. In Colicâ *humorosâ*, ubi pertinaciter hærent stercora, convenit enema ex *ol. sem. lini* & *raparum* & *sal gemmæ* ad ℥j. vel ij. aliàs enema emolliens & carmin. ex *urinâ pueri* in affectibus intestinorum *flatulentis* etiam cum *terebinth.* aliquando. Si dolor Colicus sit nimis acerbus priùs est mitigandus, quàm *purgantibus* proritetur alvus. *Ol. amygd. dulc.* & *sperma ceti* in Colicâ *convulsivâ* est remedium proficuum, & *gum. ammoniacum* in *humorosâ*. Succus expressus *stercoris equini* est præsentaneum remedium contra Colicam, *p.* 1061. (vide locum) speciatim in Colicâ *convulsivâ*. Decoctum *flor. cham.* in quâcunque Colicâ maximè laudatur, tanquam specificum, & penè infallibile remedium; *sacchar. saturni* est remedium singulare. Pro usu externo *ol. cham. succini junip. ol. petra, galbanum, empl. fotus,* &c. vid. locum *p.* 181.

Diagnostica ex urina, &c. *Art.* 663. In Colicâ, si urina sit tenuis & aquosa, morbus est ut plurimùm *nephriticus* [aliquando *hystericus*]; si valde colorata, *scorbuticus*; si respiratio sit difficilis & præcordia perturbentur, *hystericus*. In graviori casu clysma ex *fumo nicotianæ* est remedium dolorem mitigans & alvum laxans.

FORESTI *Sententia.*

Vires sal. gemmæ. *Art.* 664. In Colicâ stercoraceâ aut à pituitâ viscidiore nunquam obliviscatur medicus *sal. gemmæ:* nam hoc est expertissimum ad resolvenda stercora & mucilagines crassas; *Forest.* ℔xxj. vid. etiam mess. med. spagyr. sub tit. *sal. gem.*

Art. 665. " Conſulendus eſt *Boerhaave* in *Remedia varia.*
" his affectibus (uti in ferè omnibus) tanquam
" oraculum. ℞ *Flor. cham.* miß. *coq. pauliſper*
" *in aq. brion. comp.* ℥iv. *in colaturâ diſſolv. ol.*
" *mac. per expreſ.* ʒß. *ſyr. de mecon.* ℥ß. m. f.
" hauſtus calidè ſumend. ad dolores leniendos
" in praxi noſtrâ frequentiſſimè. Decoct. *fol.*
" *malvæ* pro pauperibus præcipuè in colicâ
" *nephretic. Waldſchmidii* experientiâ conſtat
" *avenas calidas* in ſacculo regioni ventriculi im-
" poſitas vim habere diſſolvendi ac diſcutien-
" di. *Allium condit. zinzib. condit.* (in frigidiori-
" bus) *empl. è bacc. laur. è Cymin.* &c. *Pharm.*
" *Lond. Enema colic. enem. hyſter. enem. te-*
" *reb. fotus ad colic. fotus ſpirituoſus, miſtura*
" *hyſter. ſpirituoſ.*" ſunt remedia uſu compro-
bata.

ILIACA PASSIO.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 666. Ileos ſive Iliaca Paſſio eſt motus *Iliaca Paſſio.* periſtalticus inteſtinorum inverſus cum dolore circa umbilicum intenſiſſimo; excrementa alvina motu retrogrado per os ejiciuntur ex obſtructione alvi contumaciori. Appellatur *Convolvulus* & *Chordapſon.* Quoties in ſequiori ſexu morbum Iliacum obſervare contigit, *Herniam* adeſſe tutò ferè prædicere poſſumus, quamvis ob exilitatem ipſæ patientes non obſervare ſoleant. Opinio de convolutione inteſtinorum eſt falſa; ingreſſus verò ſuperioris inteſtini in inferius, & contrà, eſt ſatis frequens. Dubium eſt an inflammatio inteſtini ſit cauſa obſtructionis ejuſdem vel contrà. Morbus gradatim progreditur; in principio nil deſcendit per inferiora, abdomen ſenſim dureſ-

cit

cit & tumet, ægri nauseant & vomunt primò ingesta, deinde recrementa flavescentia [& pituitosa] & tandem excrementa alvina. Adsunt lipothymiæ & anxietates inexplicabiles; sudores frigidi [extremorum frigus] urinæ suppressio; vires languescunt, singultus supervenit, qui prodromus est convulsionis, & epilepsiæ, & ipsius mortis. Plures intereunt, quàm convalescunt. Si dolor sit acutissimus, & subitò sine causâ manifestâ deficiat, signum est gangrænæ.

Curatio. *Art.* 667. *Venæsectio* celebranda est in initio, si adsit febris vel insignis calor. *Cathartica* sunt fugienda, quoniam vomitoria evadunt; non priùs securitas promittenda est, quàm sequitur alvi profluvium sponte vel arte provocatum. Ægri *analepticis* & *cardiacis* sunt sustentandi. *Ol. amygd. dulc.* cum jusculo pingui, item *Sperma Ceti* in decocto *raparum.* Deglutitio *globulorum* aut *argenti vivi* nil prodest, sed potiùs malum exasperat, ubi adest intestini inflammatio, gangræna, vel hernia, vel ingressus intestini superioris in inferius. *Dos. argenti viv.* est ℥iij. vel iv. ad ℔ß. & amplius, & exitus ejus per clysteres omni studio promovendus est; aliquando non ante aliquot dies redditur, interdum *salivationem* movet. " Exemplum affert " alicujus mercurii ℔ij. per octiduum in cor- " pore habentis & convalentis, sed non sine " salivatione excitatâ. Mulieri in sectione de " Lumbricis memoratæ (*Art.* 691.) gravissimâ " passione iliacâ correptæ enema lacteum sta- " tim injiciendum præscripsi, & elapsis duabus " horis haustum hypnoticum capiendum; & " deinceps post duas alias horas largam dosin " pil. ex duobus cum colomel. ℈ß. hæc nihil " proficiebant; die proximo excrementa al-

" vina

" vina per vomitum ejecta sunt; largam quan-
" titatem olei amygd. dulc. in brodio tenui po-
" tandum jussi, & linimentum ventre illinen-
" do usurpandum, & sub noctem enema cum
" vin. benedict. ℥iv. injiciendum; nihilominus
" nihil per inferiora descenderat, sed jugiter
" sursum omnia. Die 4to sudores frigidi super-
" veniebant, viribus ferè exhaustis; itaque ar-
" genti vivi ℥iij. propinavi & trihorio post
" tres alias uncias; elapsâ deinde horâ unâ vel
" alterâ *ingentem lumbricum* evomebat & bis
" per inferiora purgata est, & in futurum al-
" vus satis soluta manebat; argentum verò
" vivum (quod mirum videatur) non ante fi-
" nem 7m vel 8o dierum redditum est; nihil
" tamen mali mulieri exinde obveniebat: hæc
" enim etiam nunc post quatuordecim annos
" vegeta vivit." Omentum ovis recèns ma-
ctati calidè in abdomen impositum mirum in
modum dolorem lenit; laudatur etiam cata-
plasma *ex pomis putridis Borsdorffianis* cum tan-
tillo *croco*, vel ex *stercore ovillo* cum lacte co-
cto; p. 120.

SENNERTI *Sententia.*

Art. 668. Barbari superioribus seculis Iliacam Passionem *miserere mei* vocabant, quoniam malum est commiseratione dignum: in hoc morbo clysteres, imò & glandes vomitu rejiciuntur ob motum intestinorum inversum, ideoque aliquando intestinorum viæ in ileo non penitùs præcluduntur. Signum hujus morbi proprium est, quod nihil descendit per inferiora; accidit plerumque vomitus bilis & pituitæ, frigiditas totius corporis, dolor plurimus, spirandi difficultas, &c. & morituris sudor frigidus. *Miserere mei.*

S

gidus. Omnis Ileus periculosus; rarissimè convalescunt, qui stercus per os ejiciunt.

Curatio. *Art.* 669. Venter foveri debet *decoct. emol.* & *linimentis* inungi. Oleum *amygd. dulc.* & *juscula pinguia* ore sumenda sunt, & quamvis semel atque iterum talia vomitu rejiciantur, continuandus tamen est eorum usus ad fibras relaxandas. A tribus potissimùm causis exoritur, ab inflammatione, ab aliis tumoribus & exulceratione, & denique à fæcibus induratis, de quibus singulatim consulendus est author. p. 429.

De causis consulatur author.

Barbettii *Sententia.*

Causæ proximæ. *Art.* 670. *Fabricius Hildanus* observavit principium & originem hujus affectûs fuisse circa *Intestinum Cæcum*; ego verò existimo valvulam in principio coli primùm ex intestini cæci inflammatione adeò contrahi & constringi, ut planè nihil permeare possit. In omnibus ferè hoc affectu extinctis dissectis accuratiores invenerunt, vel intestini gangrænam, vel tenuis intestini coarctati ingressum in partem proximam flatu priùs turgidulam. Si gangræna jam aderit, cognoscitur ex eo, quòd dolor statim cesset. *Omentum* & etiam *ipsa intestina* ex vivo animali quàm calidissimè abdomini applicari possunt multo cum levamine. Convenit *venæ sectio* in initio, si malum ab inflammatione oriatur; " Immò in corporibus robustis nunquam " omitti debet.

Gangræna mortis causa. *Art.* 671. " Plures ab ileo defunctos aperui, " & intestini cujusdam inflammationem & sphacelum ferè in omnibus, & morbi & mortis " causam fuisse deprehendi. *Willis.* Sæpius " in hoc morbo defunctis (inquit *Dolæus*) intestina planè vacua invenimus; undè ma-

" nifestum

" nifestum est sæpius spiritus animales pec-
" care.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 672. Ventriculus primo loco præ omnibus corroborandus est, & vomitus, si fieri possit, sistendus; ideoque *sal. absynth.* cum succo *limon.* præscribo [subinde] sumend. intermediis verò temporibus exhibeo coch. aliquot *aq. menth. stillat.* sine alio quovis additamento. Dum hæc fiunt *catulum viventem* nudo ventri indesinenter accumbere jubeo, dolore hoc modo profligato, exhibeo *Pil. coch. maj.* ʒj. *in aq. menth.* dissolut. quam etiam *aquam* (quo certiùs vomitûs recursum prævertam) toto catharseos tempore injungo. Victus sit tenuis per totum morbi decursum, & decumbat æger in lecto, donec convalescat. Usum *argenti vivi* & *globulorum* author minùs probat. *Methodus medendi.*

Art. 673. In hoc affectu quotcunque cathartica propinaveris, ea statim emetica fiunt; ideoque *vena brachii* tundenda est & *fumus nicotianæ* [de hoc vid. *Fulleri* enema *oleos. amar.*] in intestina inflandus est quàm validissimè (omnium enematum, quæ mihi innotescunt, hactenus efficacissimum esse duco) idem quoque post moram aliquam reiterari potest. Hoc successu carente, necesse est *catharticum fortissimum* exhibere, sed præstat horâ unâ aut alterâ *paregoricum* propinare, ut sub *laudani* tutelâ *catharticum* retineatur, & suo munere defungatur. Sched. mon. p. 48. De usu follis, &c. vide enema *oleosum amarum Fulleri. Fotus ad colicam, fotus spirituosus, mistura corallata,* omnia ad colicam quandoque in usum veniunt. Demulcendis doloribus convenit semicupium. In Ileo *stercore vaccæ* quàm recentissimo universa ven- *Curatio.*

tris regio emplaſtretur; hoc etenim remedio, aliis nihil proficientibus, viam inteſtinorum aperui (*inquit Zacutus Luſitan. in praxi admirandâ*).

Hiſtoria. *Art.* 674. " Infans vix ſemeſtris à nativitate " perfectè valens & vegetus ſubitò in graviſſima ventris tormina lapſus eſt; ſubſecutæ ſunt " vomitiones enormes, nihil omnino per inferiora deſcendente, præter exiguum ſanguinem. Ad infantulum ſuccurrendum omnem " operam ac ſtudium navavi, ſed fruſtrà; " nam triduo expiravit. Abdomine aperto " inteſtina omnia uſque ad inferiorem Ilei partem flatibus valdè diſtenta invenimus, & jejunum leviter inflammatum: jamque paulò " inferiùs morbi ſedes in conſpectum venit: " portio etenim Ilei, *ſex digitos longa*, (quod " prodigioſum erat in ſubjecto tam parvulo) " in *coli* cavum, *cum meſenterio adjuncto*, collapſa eſt; pars affecta in tumorem attollitur " tunicis inteſtinorum incraſſatis, nigricantibus, " gangrænoſis, & quibuſdam in locis ſphacelatis per totius involutionis tractum, undè " inteſtinorum *oppilatio inſuperabilis*, quæ inſtar Polypi viſa eſt. En luculentum exemplar *Paſſionis Iliacæ* perfectiſſimam morbi " ideam complectens in infante nondum ſemianniculo; quod rariſſimum eſſe credo."

LUMBRICI.

SENNERTI *Sententia.*

Vermium ſpecies variæ. *Art.* 675. Lumbricorum tres ſunt ſpecies frequentiores, viz. *teretes* ſive *rotundi*, *lati*, & *aſcarides* [ex ovis inſectorum oriuntur]; aliquando ſed rariùs vermes anomali ejiciuntur, cornuti ſcilicet, hirſuti, quadrupedes, multipedes, bicipites,

bicipites, tricipites, caudâ bifurcatâ præditi, &c. "Præter vermes inteſtinales, ſunt & alii, "omnes ferè corporis partes incolentes, uti "vermes *dentales*, *gingivales*, *rhinarii*, *pulmonarii*, *cardiaci*, *ſanguinarii*, *urinarii*, *cutanei*, "*umbilicales*, *elcophagi*, vermes in *hepate*, in *ſalivâ*, &c. Sed hi omnes non niſi in ſtatu morbido inveniuntur. *Vermes in variis corporis partibus.*

Art. 676. "Lumbrici teretes ſunt frequentiſſimi & ſatis noti, Lumbricis terreſtribus "ſimiles, niſi aliquanto albidiores ſint. *Teretes.*

Art. 677. "Lumbricus latus, tænia à *Plinio* "*Platero*, &c. appellatus, eſt inſtar faſciæ duarum vel trium ulnarum, aliquando longior, "geniculis tranſverſis per totum diviſus. *Nicolaus Andry* affirmat unum eſſe tantùm in corpore, unde *ſolium* appellatur. Aſt Mr. *Hageunot* "tæniam in ventriculo felis aliamque in duodeno reperit. Memoir de l'Acad. Vol. xvii. "p. 484. Et Mr. *Geoffroy* tæniam in tincâ "piſce duos pedes & amplius longam obſervavit. Hiſt. de l'Acad. Vol. xiv. p. 50. hunc "Lumbricum in cane ipſe vidi tres circiter "pedes longum; ideoque in aliis animantibus "præter hominibus generantur. *Lumbrici lati deſcriptio.*

Art. 678. Latos Lumbricos qui habent, appetentiâ cibi nimiâ laborant, ac niſi cibus offeratur, dolor & morſus in ventre percipiuntur, &c. Certiſſimum verò ſignum eſt, quod cum alvi excrementis corpuſcula quædam *cucurbitæ* ſeminibus ſimilia excernuntur. Hi difficulter necantur; commendantur *rad. filicis* ad ℥ij. & decoctum *corticis rad. mori.* *Latus Lumbricus.*

Art. 679. "Ad *latos* Lumbricos educendos "adhiberi debet *vomitus ex oleo*, non ex *radicibus*, & aliâ die *clyſtere* utendum admixtâ *nitri* parte vel *ſalis*; danda etiam *aqua ſalſa* *Remedia ad Lumbricum latum.*

" potui, aut *glycyrrhizæ radicis* decoctio aut
" ſimiliter incocta *glycyrrhiza.*

Aſcarides. *Art.* 680. " Aſcarides ſunt tenues Lumbrici, " filorum particulas referentes, qui in parte " inferiori craſſorum inteſtinorum, & juxta " ſphincterem muſculum reſidere ſolent.

Art. 681. " Signum pathognomonicum *a-* " *ſcaridum* eſt pruritus in ano vix tolerabilis; " ægrotantes aliquando *ſyncopen* patiuntur, & " frequentiſſimè *teneſmum.* Ad *aſcarides* facit " experimentum Aetii, ſuppoſitorium ſcilicet " formatum, è *carne veteri ſalitâ*, pinguedine " derasâ.

Remedium ſingulare.

FULLERI *Sententia.*

Aſcaridum Curatio. *Art.* 682. Aſcarides ſunt quidem gens puſilla, ſed expugnatu difficillima; namque licèt omnes ad unam enematis vi exterminarentur, nova tamen & numeroſa proles ab ovulis in recto depoſitis mox naſcetur. Ideòque non tanti erit parentes ſolos proſcripſiſſe; niſi inſuper & natos, & ſemina etiam ipſa radicitus extirpentur, & ejiciantur. Hocque optimè fiet, ſi poſtquàm aſcarides jam diſparuerunt, non ſtatim à remediis abſiſtamus; ſed tertiis quartiſve diebus per aliquot vices: ac deinde ſemel in hebdomade hujuſmodi deturbantia enemata repetamus; quod nemo authorum hactenus notavit. Ideò minimè dubitandum eſt *enema amarum* ſeq. ℞ *Rad. ſerpent. virg. contuſ.* ℥j. *pulp. colocynth. (in nodulo ligat.)* ℈j. *herb. tanacet. ſummit. ſabin. ana* Mß. *coq. in aq. font. q. ſ. ad* ℥vj. *colatur. add. ol. hyperic.* ℥ß. *ol. abſynth. chym.* ʒß. *ſpec. hier. picr.* ℈ß. *m.* ſingulis noviluniis injectum, & per aliquot menſes repetitum, aſcarides interempturum, exterminaturum, & funditus deleturum eſſe.

Enema amarum.

Art,

Art. 683. " A Lumbricis vomitus, cardialgia, " fyncope, fingultus, vocis privatio, tormina " inteftinorum, capitis dolores, fopor gravis, " deliria, mœror, triftitia, febres, angina, " pleuritis, & alia innumera gravia fympto- " mata. *Symptomata a lumbricis.*

Art. 684. " In genere *amara* ferè omnia funt " *vermifuga.* Privatim pulv. *cort. aurant. mer-* " *curialia, Æthiop. min. mercur. dulc.* &c. *muf-* " *cus corallin. ens veneris, femen Sanctonici* in " vino clareto eft anthelminthicum infigne. " *Floyer.* Decrefcente lunâ vermes funt ag- " grediendi. *Pulv. colocynthid.* cum *felle bovin.* " fubact. cum gut. aliquot *ol. abfynthii* umbilico " applicat. Lumbricos pellit. Ad *afcarides* ne- " candos enemata cum *colocynthid.* incoct. *mer-* " *curialia,* &c. *Remedia vermifuga varia.*

BAGLIVII *Sententia.*

Art. 685. Quòd ut plurimùm homines ex improvifo, & fine ullâ causâ manifeftâ, & fignis alios morbos comitantibus, in fubitum vitæ difcrimen incidunt, & cadunt veluti *apoplectici* cum extremitatibus frigidis, pulfu exiliffimo (qui ferè femper fignum eft vermium latentium uti & fingultus) aphoniâ, quandoque improvisâ maniâ, tunc de vermibus dubitandum, in tali cafu nil potentius eft, quàm ftatim dare cum brodio gr. xii. *merc. dulc.* & gr. v. *fcammon. fulphurat.* in adultis. In pueris verò minoretur dofis, vel potiùs detur *mercurius crudus* ad magnitudinem pifi cum brodio, nam erit ad miraculum. *Chefneau.* *Vermes anomala & infolita fymptomata fæpè pariunt.*

Art. 686. " Probè notandum eft, quòd nul- " lum tam peregrinum fit fymptoma, tamque " Δαιμωνιακὸν, quod vermes excitare non pof- " fint. Horrenda quidem fymptomata quan- *Nota benè.*

" doque à vermibus exoriuntur, ut non raró " ex incantatione produci vulgò credantur. " Periti medici multâ adſtantium admiratione " cacodæmona non raró ejiciunt.

Ex vermibus epilepſia, mania, moria. *Art.* 687. " In praxi quotidianâ horrenda " hujuſmodi ſymptomata à vermibus excitata " vidimus. Homo quinquagenarius ſubitò in " graviſſimam *Epilepſiam* lapſus eſt, & intra " decem dies ſex vel octo violentiſſimos inſul- " tus cum horrendis ſpaſmis paſſus eſt; deinde " in *maniam* incidit per diem unam aut alteram, " & poſtremò in *moriam* & ferè omnium re- " rum *oblivionem.* Die 16°. Lumbricum mor- " tuum excrevit, & ſenſim priſtinam ſanita- " tem nactus eſt, niſi quod *memoriam* nunc " biennio poſt nondum integrè recuperavit.

Cæcitas. *Art.* 688. " Adoleſcentula quædam febre " verminoſâ laborans ſtupendis motibus con- " vulſivis correpta eſt, unde *viſum* penitùs a- " miſit, & luce orbata ad quatriduum manſit, " interim à ſpaſmis ferè libera; die 5to. alius " paroxyſmus convulſivus ſupervenit, & acies " oculorum reſtituitur. Exhibita erant medi- " camenta antiſpaſmodica, & præcipuè anthel- " mintica, Æthiop. mineral. & calomel. &c. " Vermes comminuti & contriti excreti fue- " runt & puella convaleſcebat.

Obmuteſcentia. *Art.* 689. " Alia puella ex Lumbricis inte- " ſtina incolentibus primò rauceſcit, & febre " acutiſſimâ laborabat; poſt paucos dies vocem " penitùs amiſit, & ad dies aliquot muta re- " manſit; & cum omnia ſymptomata mortem " in propinquo eſſe monſtrabant, aliis vermi- " fugis minùs ſuccurrentibus, exhibui *decoctum* " *foliorum hellebori nigri* ferè in ipſo articulo " mortis; vermes quamplurimos excrevit, & " convaluit. Ejuſdem remedii ope plures, qui

" in extremo vitæ diſcrimine fuerunt verſati,
" reſtitutos vidi; & longâ experientiâ didici
" helleborum nigrum *optimum eſſe & certiſſi-*
" *mum vermifugum in totâ pharmacorum familiâ.*

Art. 690. Ex Hiſtoriâ Medicâ abundè conſtat Lumbricos nonnunquam ventriculum, inteſtina, hypocondria atque inguina perforare & foràs prorepere. Pluſquam viginti abhinc annos ex umbilico pueri octennis exulcerato *Lumbricum teretem* 6 vel 7 digitos longum propriis manibus evulſi; poſt Lumbricum cochl. j. vel ij. *puris flavi* effluxerunt, quod excrementa alvina non olebat. Ulcus non temerè ſanandum eſſe judicavi; ideoque foramini turundam adaptari juſſi, ut materia purulenta quotidie evacuaretur; per ſeptimanam & diutius pus ubertim effluebat, ſed indies minori quantitate; deinde poſt triginta dies ſine ullo incommodo ulcus exſiccatum eſt, & puer integrè reſtitutus, utcunque tamen proximo anno in *aſcitem* lapſus eſt, à quâ cauſâ neſcio; ex hoc etiam morbo remediis appropriatis illum feliciter liberavi, & etiamnum ſanus ac vegetus vivit. *Lumbricus umbilicalis.*

Art. 691. Fœmina quadraginta quinque annos nata, robuſta, & laboribus aſſueta, dolore colico quandoque obnoxia, aliàs ſana, circa quatuordecim abhinc annos tumorem habuit *in inguine ſiniſtro*, ovum gallinæ æquantem, quem *herniam* eſſe ipſa credebat; durabat enim integrum annum ante diſruptionem. Interea circa dictam periodum fœmina *ileo* correpta eſt, de quo alibi [*Art.* 667.] à cujus morbi cruciatibus ac immani vomitione, &c. ruptus eſt *tumor in inguine*, & effluxit tenuis humor flaveſcens, turpethi mineralis colorem æmulans: advocatus eſt chirurgus, qui ſtylo immiſſo largam cavitatem detexit; foramen ſenſim ſpon- *Lumbrici ex inguine prodeuntes.*

gia

giâ præparatâ dilatatum eſt, & magna vis prædicti humoris indies evacuatur; die 10mo in foramine apparuit *Lumbricus vivus*, quem chirurgus coram aſtantibus detraxit, figurâ, colore, & magnitudine Lumbricis inteſtinalibus omnino ſimilem. Poſt duas vel tres ſeptimanas eductus eſt *alius Lumbricus* priori non diſſimilis, niſi quòd aliquanto rubicundior eſſet. Vermifuga internè propinabantur, & *decocta anthelmintica ex fol. hellebor. nigr. aloe, ſem. ſanctonic.* &c. in ulcus ſinuoſum injecta fuerunt. Tribus circiter menſibus ſanatum eſt ulcus, & mulier, adhuc viva, ex illo tempore benè ſe habuit.

Art. 692. Si quis de *Lumbricis umbilicalibus & inguinalibus* plura velit, *Schenckium* adeat, *Obſerv. p.* 408, 409; item, *Bonetum*, *p.* 631. Inguinalium recentiora exempla habemus apud *D. Morton Hiſt. Natural. Northamptoniæ*, *p.* 467.

CAP. VII.

Sive Fasciculus Morborum septimus.

DIABETES.

LISTERI *Sententia.*

Art. 693. Iuturna est hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur. In principio os humore privatur, saliva albida est ac spumans, paulò plus lotii, quàm moris erat, effunditur; sitis adest, sed nondum vehemens, calefactio parva quidem, sed mordax, visceribus inhærens exoritur; habitus corporis gracilis evadit, & homo anxius & animi dubius existit; progressu temporis sitis insigniter augetur, & velox est carnium & membrorum in urinam colliquatio; neque enim cum intermissione lotium reddit, sed, perinde atque canales laxati sint, indesinens est profusio; sitis intolerabilis est, potus copiosus, multitudini tamen lotii non respondens; si parvum tempus à meiendo abstinuerit, intumescunt lumbi, testes & ilia, postremò cum dolore meiit & festina mors adventura est. Urinæ quidem gustus lenis, & minimè, quantum memini, dulcis; paulatim tamen dulcescere in confesso est, quòd primùm aquosior seri pars effunditur, & postea ipsa seri pars chylosior: huic autem rei fidem facit, nempe *phthisicorum* plurimorum ultimis mensibus insignis sputi dulcedo, ad nauseam *Diabetis historia.*

ſeam uſque moleſta (lac etiam muliebre, à chylo parvulum diſcrepans, dulceſcit.)

Curatio. *Art.* 694. Conveniunt *amygdalata* & *lacticinia.* " Affert exemplum cujuſdam ex hoc affectu " ſuo conſilio curati bibendo *vinum* cum *zinzibere* coctum quantum & quoties pro viribus potuit, conceſſo interim hauſtulo *ex aq. lactis* ad ſitim leniter temperandam.

Ettmulleri *Sententia.*

Morbi deſcriptio. *Art.* 695. In Diabete urina quantitate nimis copioſâ excernitur, cum ſiti intenſâ, debilitate virium, macie, febre continuâ lentâ, ardore circa regionem lumbarem, verbo, ſymptomatis *hecticæ confirmatæ*; interdum cum urinâ pingue aliquid excernitur, & tandem ut plurimùm mors ſubſequi ſolet. Sed hæc eſt *Diabetes notha.*

Diabetes vera. *Art.* 696. Diabetes *vera* eſt immutata ingeſtorum potulentorum per urinam excretio, *cæliacæ* & *lienteriæ* ſimilis: In hac ſpecie potulenta redduntur parum mutata quoad colorem, odorem, ſaporem, &c. ſic vinum rubrum mingitur, &c. Exempla hujus ſunt rariora.

Alia ſpecies. *Art.* 697. Eſt & *alia ſpecies* Diabetis, quæ *cæliaca urinalis* appellari poteſt, nempe quando *chylus* cum urinâ aut loco urinæ prodit.

Prognoſis. *Art.* 698. Urina vulgò Diabete laborantium admodum dulceſcit; eſt periculoſum malum, & ſæpe lethale; poſt immodicum laborem, nimiam venerem, chronicas febres, plerumque incurabile; " ut etiam quando à pravâ & diuturnâ conſuetudine liquorum ſpirituoſorum " ingurgitationis originem duxerit.

Curatio. *Art.* 699. Quoad curam temperanda eſt ſanguinis acrimonia; in plurimis convenit cum curâ *febris hecticæ*; inchoanda eſt cura cum *vomitorio,*

torio; deinde exhiberi poteſt *antihectic. Poterii, lapis hæmatit. ſacchar. ſaturn. croc. mart. aluminata, trochiſc. de carabe, terr. ſigillat. opiatum* hor. ſomni; præ reliquis *aq. calc. lac. chalybeatum, emulſiones*, &c. Ad Diabeten *veram aſtringentia, martialia*, privatim decoctum *cort. aurant.*

WILLISII *Sententia.*

Art. 700. Diabetes apud antiquos fuit morbus rariſſimus, at nunc dierum magis familiaris; habet ſitim continuam, atque febrem lentam & quaſi hecticam ſemper conjunctam. Novi quendam vino Rhenano pro potu ordinario per viginti dies uſum Diabeten incurabilem contraxiſſe. *Morbus apud antiquos rariſſimus.*

Art. 701. Pauci aut nulli ab *aſtringentibus* curantur. Sæpius in hoc morbo *tincturam antimonii* cum bono ſucceſſu præſcripſi, atque *aq. ſolutionis calcis viv. cum ſaſſafr. ſem. aniſi, paſſulis, liquirit.* &c. Ego, D. *Michelthwait* & *Witherly* pro quodam comite ſic præſcripſimus; ℞ *Summit. arboris cupreſſ.* M. viij. *alb. ovor.* ℔ij. *cinnam.* ℥ß. *lact.* ℔viij. diſtillentur, &c. bibat æger ℥vj. ter. in die. ℞ *Gum. Arab. tragacanth. ana* ʒvj. *ſacchar. penid.* ℥j. *f.* pulv. doſ. ʒj. vel ʒjß. bis in die cum *aquâ diſtillat.* hauſtum *paregoricum* omni nocte; diætam ferè tantùm ex *lacte.* Horum uſu indies meliùs habuit, & intra menſem ſanatus eſt. *Curatio.*

Art. 702. "Fœmina quinquagenaria plenio-
"ris temperamenti *Diabete & ſalivatione*, nunc
"hâc, nunc illâ, utroque morbo alternatim in-
"vadente, tamdiu laborabat, donec vires fe-
"rè exhauſtæ fuerunt. Infuſum rhabarbari in
"vino Canarienſi quotidie capiendum juſſi, &
"poſt paucos dies doſis decoct. catechu com- *Diabetes & ſalivatio.*

"poſit.

" posit. *Fulleri*, omni nocte propinata fuit,
" & pro potu ordinario *vinum Florentinum cum*
" *aquâ Bristoliensi dilutum* potavit, atque ita
" duobus vel tribus septimanis ab utroque ma-
" lo penitus liberata est, & plures annos inco-
" lumis vixit.

SYDENHAMI *Sententia.*

Morbus adumbratur. *Art.* 703. Succi sanguini illati per vias urinarias crudi & incocti exitum sibi quærunt; unde sensim labefactantur vires, colliquescit corpus & quasi substantia ejus per hanc cloacam exinanitur, cum siti, ardore viscerum, lumborum coxarumque intumescentiâ, & salivæ spumosæ exspuitione crebrâ.

Curatio. *Art.* 704. Eadem præscribenda sunt, quæ in *fluore albo*, omissis solummodo *venæ sectione* & *catharsi*: nam utrobique *indicationes curativæ* sunt eædem, quantumcunque inter se hi duo morbi diffidere videantur.

HARRISII *Sententia.*

Curatio singularis. *Art.* 705. Cogitationi clarissimi authoris subiit *diarrhœam* esse quasi *diabeten alvi*, & *diabeten renum diarrhœam*; ideoque felici cum successu pro diabete laboranti hunc in modum præscripsit. ℞ *Rhei elect.* ℥ß. *santal. alb. citr. ana* ʒj. *cardamom minor.* ʒß. infunde lento igne vase clauso in *vin. Canarin.* ℔j. sumpsit æger hujus vini colati coch. vj. horâ 6ta matutin. atque tantundem repetebat horâ 10ma ante merid. ab illo meridie usque ad 10am vespertinam Diabetes penitus sistebatur, sitis desiit, &c. [sed hujus rei hoc unicum habet exemplum.]

FARRAGO

2

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 706. Rara eſt mentio hujus morbi apud veteres ſcriptores; *Græcis* ferè incognitus fuit; *Galenus* profitetur ſe bis tantummodo ipſum vidiſſe; *de locis affectis* lib. vi. cap. 3. *Græcis incognita fuit.*

Art. 707. Præter jam dicta interdum ad curam aliquid faciunt remedia ſequentia, *decoct. catechu compoſit. decoct. incraſſans, ichthyocolla, gelantina C. C. oryza, tinctura coralli, trochiſci Gordonii*, & præ omnibus juxta praxin modernam *aquæ calidæ Briſtolienſes.* Sequens decoctum cum maximo fructu propinari poteſt; ℞ *Cort. Peruv.* ℥j. *tinctur. roſar.* ℔iß. *coq. ad* ℔j. *lento igne, colatur. add. vin. rub. auſter.* ℔ß. *ſyr. Cydon.* ℥ij. *miſce*; *doſ.* ℥iij. *bis vel ter in die.* *Remedia varia.*

NEPHRITIS.

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 708. Certum eſt renes verâ inflammatione tentari ex dolore ardente, pungente, magno; ex febre acutâ, continuâ comitante; ex urinâ paucâ, admodum rubrâ, & flammeâ, vel in ſummo malo aquoſâ; ſtupore cruris vicini; dolore inguinis, teſtiſque vicini; dolore iliaco; vomitu bilis; ructu aſſiduo. *Inflammatio renum.*

Art. 709. Hanc inflammationem producere poſſunt omnes cauſæ generales inflammationem parientes, privatim quicquid urinæ tranſcolationem & tranſitum in meatibus urinariis impedit. Si ſumma inflammatio hæc vaſcula occupat, ita ſæpe ſtringuntur, ut nihil reddatur lotii; aliquando ut valde parvum, tenue, aquoſum, quod peſſimum. Infinitæ ſunt Nephritidis ſpecies, cauſæque; & inter eas una à calculo; *Cauſæ.*

culo; omnium tamen est fermè eadem curatio.

Curatio. *Art.* 710. Sanatur per remedia generalia omni inflammationi sanandæ propria, viz. *venæ sectionem*, *avulsionem*, *dilutionem*; per *decocta lenia*, *emollientia*, *antiphlogistica* magnâ copiâ ingesta; per *clysmata*, *fomenta*, *balnea* ex iisdem constantia; *victu humido*, *leni*, *quiete*, vitatione *lecti calidi*, & *decubitûs* in dorso. Si nimia symptomata doloris, vel convulsionis urgent, *opiata* prosunt; vomitum autem nimium sæpe ingestu tepidæ mellitæ juvare prodest. Atque hâc solâ methodo tutò curatur ipsa *Nephritis* à calculo renibus, ureteribusve impacto orta.

Abscessus. *Art.* 711. Si causæ Nephritidis magnæ, nec malum resolvitur, nec sanatur, sed excurrit ultra septimum diem, *abscessus* metuendus; quem fieri docet, remissio doloris, ejus in pulsationem mutatio, horror sæpe recurrens, gravitas stuporque partis; jam factum esse docet prægressus priorum, tum pulsus, ardor, tensio in loco, urina purulenta, fœtida, instar urinæ salsæ putrefactæ: simulac abscessus ille factus scitur, utendum valde *maturantibus* primò & *emollientibus*, dein purulentâ apparente urinâ, *diureticis puris ex aquis medicatis*, *sero lactis*, *similibusque*, *usurpatis simul balsamicis*.

Effectus suppurationis & prognosis. *Art.* 712. Si verò suppuratio dicta diu durat, totus ren exesus saccum format nulli usui servientem: tumque frequentèr *tabes renalis* insequitur. Si scirrhum hic format, paralysis vel *claudicatio* cruris suppositi oritur, immedicabile malum: unde sæpe lenta tabes, hydrops, &c. Si autem parva copia materiæ inflammatæ coagulata in folliculo urinæ minimo hæserit, basin format, cui apposita sabuli in urinâ materies

materies cruſtatim accreſcens calculum renalem creat, ſicque eundem auget, de quo alibi. Quinetiam aliquando in gangrænam tranſit, quod docet vehementia cauſæ & ſymptomatum, & ſubita doloris remiſſio ſine cauſâ manifeſtâ, cum ſudore frigido, pulſu debili intermittente, ſingultu, urinâ vel nullâ, vel lividâ, nigrâ capilloſâ, fœtente, carunculis fuſcis, nigriſve fœdâ, defectu virium ſubito, ubi nihil juvat, imo nec ipſa medicina.

Inflammatio & exulceratio Veſicæ.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 713. Renum inflammatio & exulceratio, *nephritis* quandoque dicitur. Signa ſunt ardor urinæ, ſtranguria, urinæ interdum ſuppreſſio, corporis inflexibilitas, febris, ſtupor cruris, vomitus bilioſus, alvi ſuppreſſio, &c. Ut ritè diſtinguatur à *calculo*, obſervandum eſt quod hìc ſemper adeſt febris continua, in calculo non ita; dolor etiam eſt magis continuus & pulſatilis, in calculo interpolatus & periodicus; iſchuria in hâc, raro in calculo. " In inflammatione " renum urina in principio valde rubeſcit, mor- " bo autem ad ſummum provecto aquoſa & " limpida evadit; in affectu calculoſo *contrari-* " *um prorſus accidit.* *Signa inflammationis renum, & quomodo differt à calculo.*

Art. 714. Quoad curam cum reliquis inflammationibus convenit, cum externis ſecundùm curam *anginæ* procedendum eſt, cum internis ſecundùm *pleuritidis*; *hirudines* venis hæmorrhoidalibus applicatæ proſunt. *Diuretica* in principio ſunt nociva; conducunt *nitrata*, *ſaturnina*, *papaverina*, ſuccus *cancrorum fluviatilium*, & externè *camphora*. *Curatio.*

Suppuratio, inde ulcus renum.

Art. 715. Suppuratio aliquando expectanda est; rupto abscessu mictus fit purulentus, hinc *ulcus renum*; dolor morsicans & rodens in lumbis sentitur à sero acri, quod in transitu irritat, & rodit cum caloris sensu; periculosum est malum, & sæpius lethale.

Ejusdem curatio.

Art. 716. Quoad curam *mundificantia* & hinc *consolidantia* utramque faciunt paginam; *vomitus* à pluribus laudatur; *mercurius dulcis* cum *terebinthinâ* & *balsamicis*; præmissis *mundificantibus* decoctum *hederæ terrestris*, & *è lignis*, succus *cancrorum fluviatilium*, *trochisci alkekengi* [*trochisci Gordonii*, *lac asininum*] *acidulæ*, *aq. spadan.* &c.

Inflammatio & exulceratio vesicæ.

Art. 717. In inflammatione & exulceratione *vesicæ* pathemata sunt tensio, durities, ardor, tumor, ac dolor in regione pubis, febris plùs minùs acuta; ægri ut plurimum moriuntur quarto vel septimo die, vel sequitur *ulcus* curatu difficillimum; internè quoad curam cum aliis inflammationibus internis convenit; externè danda est opera ut inflammatio *discutiatur*, aliter expectanda est *exulceratio*.

Ulcus Renum & Vesicæ.

Ulceris vesicæ signa.

Art. 718. In ulcere *vesicæ* adest dolor gravis in pectine & pube, quoties ægri mingunt, urinæ difficultas accidit, sæpius & tenesmus, & membri virilis erectio. Si in pene vitium sit, inter meiendum dolor percipitur, quod in *vesicæ ulceribus* non accidit, nisi juxta ejus collum ulcus consistat. Malum ut plurimùm est incurabile. Quomodo distinguantur ulcera renum & vesicæ. " Inter renum & vesicæ ulcera sic " distinguitur (inquit *Lommius*) *renibus exulce-* " *ratis* non æquè difficulter urina redditur, &

" quod

" quod ex his deteritur, rubet, ſeu tenues " trahuntur carunculæ, ſeu filamenta capillis " ſimilia; minor etiam incidit dolor, ſæpiuſ- " que cruor urinæ permiſtus. At verò *ex-* " *ulceratâ veſicâ*, major eſt urinæ tum cupidi- " tas tum difficultas; quicquid decedit, al- " bum eſt; dolores magis urgent, minus ſan- " guinis excernitur; ſi meatus urinarius ſive " *urethra exulceretur*, urina ſubcraſſa eſt, par- " ticeps modici cruoris, vel certè puris. *Ul-* " *cera renem* promptiùs quàm *veſicæ* ſaneſ- " cunt.

Art. 719. Eædem ſunt indicationes curativæ ac in ulcere Renum; *trochiſci Gordonii* ſpecificè laudantur; *thermæ*. Pro injectione convenit *aq. calcis cum trochiſc. alb. rhaſis* [*ſacchar. Saturni.*] *Curatio.*

RIVERII *Sententia.*

Art. 720. Ulcus Renum vel Veſicæ à tribus excitatur cauſis; abſceſſu rupto poſt inflammationem, humorum acrimoniâ, (qualis eſt ea, quæ mictum cruentum efficit), aut à calculo aſpero dictas partes erodente; poſtrema hæc frequentior eſt, ac ferè ordinaria. Mictio purulenta eſt ſignum diagnoſticon. In ulcere Veſicæ, aut illius cervicis perpetua adeſt dyſuria & continuus dolor partem iſtam infeſtans, in ulcere Renum non ita; raRò curantur in junioribus, in ſenibus nunquam. *Cauſa & ſigna, &c.*

Art. 721. *Purgantia* debent eſſe *leniora*, ut *caſſia rhabarbarum*, &c. *mercurius* eximiam habet vim omnia ulcera interna & externa *mundificandi* & *conſolidandi*, ut etiam *terebinthina* cum pulv. *liquiritiæ* exhibit. ad ℥ß. poſt debitas *evacuationes* & *revulſiones* ad *detergentia* progrediendum eſt; inter illa *ſerum lactis*, *hydromel te-* *Curatio.*

 nue,

rue, *lac asininum*, &c. post horum usum, ubi ulcus satis mundificatum fuerit (quod cognoscitur quando pus minore quantitate excernitur, idque album æquale ac minimè fœtidum) *glutinantia* & *consolidantia* exhibenda sunt, inter quæ *trochisci Gordonii* instar omnium habentur, qui dolorem leniunt & ardorem urinæ contemperant; dos. ʒij. vel iij. in hydromellite, vel dec. hord. præ cæteris *lac vaccinum* cum *bol. armen.* ʒß. haustum singulis matutinis testatur *Forestus* maximè conferre ad ulcus expurgandum & consolidandum; *lac tepens* recens mulctum frequenter injectum præstantissimum est, *anodynum* in quo si *trochisci Gordonii* dissolvantur omnes scopi tum doloris sedandi tum ulceris curandi adimpleri possunt.

FARRAGO *Sententiarum.*

Prognosticon. *Art.* 722. Renum affectiones (inquit *Hippocrates*) non vidi sanatas supra quinquagesimum annum. Si quis sanguinem & pus mingat, & squamas, & odor gravis sit, vesicæ exulcerationem significat. *Hippocr. aphorism.*

Remedium singulare. *Art.* 723. *Rhabarbarum* in parvâ dosi & diu exhibitum est remedium singulare ad ulcera renum & vesicæ curanda. *Hamilton.*

Pareira Brava. *Art.* 724. Nescio an virtutes *Pareiræ Bravæ* *i. e. radicis vitis sylvestris Brasiliensium* satis tentatæ fuerunt, necne; de quâ M. *Geoffory* hæc habet; exhibui felici cum successu hanc radicem *Ulceribus Renum & Vesicæ laborantibus*, quorum urinæ tanto pure refertæ erant, ut meiendi impedimento fuerit; ex usu hujus remedii statim urinam liberè reddebant pure propemodum immunem, & progressu temporis adhibito paulo balsam. Capiv. ad ulcera detergenda, ex his deploratissimis affectibus omninò sani

ni evaserunt. In dolore etiam *colico & nephritico* mira præstat. Dosis in substantiâ à gr. xij. ad xviij. in decoct. ad ℈ij. Hist. de l'Acad. Vol. xiv. p. 75. De virtutibus etiam hujus radicis vid. *Transact. Philos.* N°. 365. Ex propriâ experientiâ D. *Cheyne* in tractatu suo de Arthritide p. 50. testatur *Æthiopem* mineralem largâ dosi bis in die sumptum, diuque continuatum *remedium esse certum* ad ulcus Vesicæ curandum. *Æthiops mineral.*

Art. 725. Ulcus *Vesicæ*, quod à calculo fit, non curatur, nisi priùs extrahatur calculus. Ulcera *Vesicæ* sunt ferè semper incurabilia; Ulcera *Renum* non sunt adeo periculosa. *Prognosis.*

Art. 726. Remedia sequentia quandoque suo loco utilia; *aqua calcis*, *decoctum balsamicum*, *decoctum incrassans*, *enema terebinth. mistura balsamica nephritica*, *tinctura antiphthisica*, *tinctura cantharidum.* *Remedia varia.*

Calculus Renum & Vesicæ.

Art. 727. "Calculus definiri potest corpus "durum ex materiâ lentâ aut terrestri, vi in"sitâ lapidescente, concretione generatum, lo"co, quo detinetur, dolorem obstructionem "aliaque symptomata ut plurimùm pariens. *Calculi definitio.*

GREENFIELDI *Sententia.*

Art. 728. Signa præcipua diagnostica *Calculi Renum* sunt quæ sequuntur; 1° in regione lumborum dolor fixus, continuus, gravativus, instar ponderis in renis substantiâ cum sensu obtuso; lapillo verò è pelvi in ureterem exeunte incipit dolor dilacerans, & omnium acerbissimus. 2° inflexibilitas spinæ dorsalis extensione & compressione nervorum. 3° lumbo- *Calculi renum signa diagnostica.*

rum ardor. 4° ſtupor cruris ejuſdem lateris ex pathemate nervorum. 5° retractio teſticuli ex eâdem causâ. 6° urina vel cruenta vel tenuis & limpida & paucâ quantitate; at verò poſt calculi in veſicam delapſum urina ſtatim redditur admodum craſſa, turbida, ſubnigra, & copioſa.

Differentia à colicâ. *Art.* 729. " Ut accuratè diſtinguatur hic morbus à *colicâ* (vid. *Art.* 644.)

Calculi veſicæ ſigna diagnoſtica. *Art.* 730. Signa diagnoſtica Calculi in *Veſicâ* ſunt ſenſus gravitatis in perinæo & regione inguinali, perpetuum meiendi deſiderium in ſequente dolore atroci præcipuè in penis ſummitate cum egerendi conatu moleſtiſſimo & frequentiſſimo, undè prolapſus ani; " Pruritus " moleſtiſſimus ad caput penis, ejuſdem fre- " quens ac involuntaria erectio, urina poſt " motum vehementiorem cruenta, nullum le- " vamen ex remediis ad ſtranguriam adhibi- " tis, &c. ſunt etiam ſigna Calculi in Ve- " ſicâ; " ſed ſignum omnium maximè indubitatum eſt, quod certiſſimè tactu deprehendatur à digito in anum indito; vel cathetere, de quibus conſulatur auctor.

Excreſcentiæ carnoſæ Calculum mentientes. *Art.* 731. Interdum in *Veſicâ* inveniuntur *excreſcentiæ carnoſæ ſcirrhoſæ* vel *fungoſæ* calculi ſymptomata ad amuſſim mentientes, exempla duo aut tria adducuntur. " Ejuſmodi ſcirrhum bis " in cadaveribus vidimus, inquit *Baglivius.* " Ex teſtimonio *Lithotomorum* conſtat Calcu- " lum in Veſicâ ſemper eſſe *liberum*, parieti- " bus ejuſdem nunquam adhærentem, neque " membranâ unquam involutum, prout à qui- " buſdam falſò perhibetur. *Vid. Lithot. Douglaſ.* " p. 6. Utcunque tamen veriſſimum eſt Cal- " culum quandoque inter deſcendendum à re- " nibus inter tunicas ipſius Veſicæ in tranſ-

" itu

" itu hærere, ibique hospitari, & in molem " grandiorem accrescere, capsâque inter ipsas " tunicas formatâ, tandem aliquando ulcus de- " ploratissimum ibidem creare." *Vid. Hist. de l'Acad. Sci. Vol.* vi. *p.* 29. *& Memoir. p.* 34.

Art. 732. Calculus grandior in Rene unàcum ejusdem ulcere est casus desperatus; aliquando verò natura, dictu mirabile, ultra spem omnem abscessum efficiens per ipsos spinales musculos viam patefecit ad Calculum ejiciendum, & tandem Ulcus consolidatum fuit. " Atque " hinc quasi chartâ provocatoriâ, naturâ mon- " strante viam, ad aliquid tentandum ars no- " stra lacessitur. Audax omnia perpeti gens " humana. Operationem *Lithotomiæ* Vesicalis " omni ævo chirurgi exercitârunt; sed *de Li-* " *thotomiâ Renali*, quod scio, nusquam omninò " audivimus ante *celebrem Dominicum Marchet-* " *ti Patavienſem*, qui è rene *Consulis Hobson* " calculum sectione eduxit, ægrumque ad in- " tegram sanitatem restituit. *Transact. Philos.* " N° 223. Unam adhuc aliam *nephrotomiæ* in- " stantiam pari successu ex historiâ Gallicanâ " affert D. *Freind* Hist. med. Vol. 2. p. 185. " Sed, ut cum sagaci D. *Rutty* loquamur (in " eleganti suo tractatu de *ductibus urinariis*) ex " consideratione partium secandarum est saltem " pura putà *possibilitas*, ut hæc operatio felici- " ter succedat, *probabilitas* verò vix aut ne " vix quidem. *Calculus grandis in rene.*

Art. 733. " Quod ad *lithiasin* attinet, *Gale-* " *nus* scribit nullum remedium suo tempore " fuisse inventum præsidii Calculum Vesicæ " frangentis, sed solâ chirurgiâ seu incisione " curari posse. Idem alii recentiores, & præ- " stantissimi medici liberè fatentur. De *litho-* " *tomiæ* operatione, item de extractione Calcu- *Nullum lithontripticum.*

 lorum

" lorum in sexu sequiori videatur auctor, qui " egregiè scripsit; item consulantur *Celsus*, " *Hildanus*, *Douglass*, *Chefelden*, *&c.*

Plura tamen vulgò credita.

Art. 734. Sunt tamen remedia nonnulla plurimùm decantata, *lithontriptica* appellata (quamvis in rerum naturâ talia non dari admodum probabile sit) inter quæ nuper aliquando celebriora fuerunt *elixir Daffæanum*, nunc satìs vulgatum, *pulvis Rogeri*, nihil aliud quam *testæ mytulorum calcinatæ*, *liquor* Tipping, (apud authorem, *p.* 234. descriptus;) cum his & aliis quàm plurimis ejusdem commatis; *si mundus vult decipi decipiatur:* interim nulla est de specificis *lithontripticis* hactenus vera fides.

Curatio.

Art. 735. Homo sexaginta annos natus solo usu *ol. amygdal. dulc.* cum gt. aliquot *bals. Peruv.* intra dies decem 65 calculos excrevit; mihi in frequenti usu est *enema emolliens* seq. ℞ *Rad. alth.* ℥j. *herb. malv. parietar. mercurial. ana* Mj. *sem. lin.* ℥ß. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℥xij. *colatur. add. tereb. vitel. ov. solut.* ℥ß. *ol. lin.* ℥ij. *elect. linitiv.* ℥j. *m. f. enema.* & fotus sequens;

℞ *Rad. alth.* ℥iv. *malv. parietar. chærefol. flor. cham. melilot. ana* Miv. *sem. lin.* ℥j. *malv. petroselin. ana* ʒiij. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℔iij. *pro fotu.* Quando diuretica indicantur, pulvis sequens diureticus cum apozemate subsequente vel cum sero lactis vel vin. alb. vel Rhenan. exhibitus multum valet;

℞ *Sal. prunel.* ʒß. *cochinel. ocul. cancror. test. ovor. calcinat. sal. sambucin. vel sal. stipit. fabar. ana* ℈j. *croc. opt. gr.* xv. *ol. junip. gt.* vj. *m. f. pulv. pro chart.* iij.

℞ *Rad. anonid. fœnic. petroselin. liquirit. ana* ℥ß. *sem. alth. malv. cicer. rub. ana* ʒjß. *sem.* 4 *frigid. maj.* ʒj. *ficuum ping.* N°. v. *sebesten.* N°. iij. *hord. mund.* ℥j. *gran. alkekeng.* N°. vij. *coq. in aq. pluvial.*

vial. q. s. ad ℔ij. Ex observatione liquet *diuretica* multo meliùs operari cum illis, qui seipsos aëri frigido exponunt, & leviter se exercent.

Inter *lithontriptica* dicta *virga aurea* multum laudatur à *Matthiolo*, *Dodonæo*, &c. item *tinctura pil. Matth. pulv. milleped. lignum nephriticum*, *sanguis hirci*, *sp. nitri*, &c. Hæc sunt remedia in suo genere valde proficua, sed si quis existimet illa reverà esse *calculum frangentia*, sciat illa esse merè nugamenta, & res nullius pretii. "Desperandum non est (*inquit Boerhave*) de inveniendo *aliquo menstruo* contra calculum vesicæ, quod tamen tam blandum & molle sit, ut non lædat vesicam, & solvat tamen calculum in vesicâ. Habui menstruum, quod solvebat omnia saxa durissima in manu, manu interim illæsâ; conficitur autem hoc *ex pane Secalino*. Sic illud menstruum quod distillatur *ex ovo* nullum in oculo dolorem facit, & tamen dissolvit myrrham, quæ per magnum & validum ignem dissolvi nequit; ideo procul dubio tale quid per industriam humanam inveniri potest contra calculum. *Lithontriptica alia decantata.*

LISTERI *Sententia.*

*Art.*736. Calculi inveniuntur sub linguâ (1245); in palpebris, (1001.) in ductibus pituitariis, in cerebro, in hepate, in pulmone, in Vesiculis seminalibus, in utero, in ventriculo, in intestinis, in articulis, tum manuum tum pedum, at multo frequentiùs in Renibus & Vesicâ. Calculus est quid verè lapideum à sale lapideque Calcario, & interdum à ferro metallo humoribusque, quibuslibet corporis concretum. Calculi materiam ab esculentis & potulentis, quæ hujusmodi salibus lapideisque particulis abundant, *Calculi in omnibus ferè corporis partibus.* *Causæ.*

dant, provenire constat: si corpus benè se habeat, foras ejiciuntur, neque in Renibus aut Vesicâ retinentur; si Renes imbecilli fuerint & Vesica labefactetur, in lapidem coire apta sunt. Profectò robur inæquale partium est Calculorum præcipua ratio; ita Renum alter Calculos parit altero sano. Nisi vitientur tonus & vigor Renis expulsivus, Calculi vix nascuntur, nec supra modum arenularum concrescit materia lapidea.

Curatio difficilis.

Art. 737. Calculus *hæreditarius* est incurabilis: facilius est enim uterum à pariendo prohibere, quàm Calculosos Renes Calculis vacuare. *Trochisci alkekengi* somnum conciliant & Calculum pellunt. Dos. ℈j. " Fœminæ rariùs quam masculi Vesicæ Calculo laborant propter *viæ patentiam ac brevitatem.* Calculi Vesicæ dolores licet intolerabiles, in longum tamen trahunt, per multos scilicet annos: fractis demum viribus, & Vesicâ magnitudine & asperitate lapidis attritâ, mors sequitur, ni urinæ factâ suppressione maturiùs tollantur ægrotantes.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 738. Calculus in se non est morbus, sed productum morbosum; morbus propriè dicitur *lithiasis*, quæ est dispositio Renum vel Vesicæ ad Calculum generandum. Triplex ut plurimùm est diversitas Calculorum, alborum, rubrorum, vel flavorum, qui ultimi sunt frequentiores. Calculi insigniores interdum in Renibus latent quieti sine ullo præternaturali symptomate; cùm verò in motu sint, varia & gravia symptomata producunt, & paroxysmum *nephriticum* faciunt.

Calculorum diversitas.

Art.

Art. 739. In principio motûs oritur dolor auctus, modò intensior modò remissior in regione lumbari, minùs tamen pungens, dolor est gravativus & obtusus; ubi verò Calculus movetur ex pelvi in ureteres, tunc dolor lancinans, pungens, & tensivus excitatur, nec antè cessans, quàm Calculus ad *Vesicam* descenderit, aut in *Renem* remeaverit. Sub paroxysmo ingruente urinæ sunt paucæ, aquosæ, acres tamen & stimulantes. In paroxysmo ægri non possunt se erigere, nec corpus incurvare; stupor adest cruris frequenter in primo paroxysmo, sed non ita in assuetis & hoc morbo fractis; testiculus etiam aliquando alter sursum dolorosè spasmo retrahitur, interdum adest tenesmus, & præterea nausea & vomitus, & non rarò difficilis respiratio, quasi cingulo constringuntur costæ inferiores, item tormina, colica acerbissima spasmodica ex consensu nervorum. Omnia hæc symptomata in omnibus promiscuè haud reperiuntur. *Morbi historia.*

Art. 740. Quoad curam *diuretica* imprimis fortiora in principio fugiantur, dum urgent dolores & spasmi, quoniam malum exasperant, *mitiora* sunt exhibenda cum *opiatis*, ut & *alvum laxantia*, & *emulsiones*, *clysteres emollientes* aut cum *terebinthinâ*, minori quantiate injiciendi, & diu retinendi; *balnea* usurpari possunt & *inunctiones emollientes* ex *ol. cham. scorpion. junip. petrol. camphor. sem. hyoscyam. opio*, *unguent. dialth. nervin.* &c. Decoctum *florum cham.* singulariter excellit in paroxysmo *nephritico*, item *sal volat. succin. persicaria* & *semen dauci lithontriptica* audiunt, item *millepedes*, & *fimus columbinus* benè præparatus, & quod præstat *sal ejus volatile.* *Curatio.*

Calculi vesicæ historia & signa.

Art. 741. Ineſt plerumque *nucleus lapideus* in Calculo Veſicæ; qui in initio ex Renibus deſcendit, & exinde augmentum lamellatim acquirens. Sentiunt imprimis ægri obſtaculum, quod ſe opponit meatui urinario inter meiendum ità ut interdum urina in medio ſui curſu ſupprimatur, unde aſſiduum meiendi deſiderium, ſumma difficultas, & urinæ ſtillicidium, anus quoque in conſenſum trahitur, & teneſmo affligitur, quod eſt unum ex potiſſimis ſignis; obtuſus eſt dolor in Veſicæ collo, &, ſi grandior ſit Calculus, pondus in perinæo, dolor & pruritus in glande penis, & frequens erectio. Calculus aliquando *Veſicæ adnaſcitur*, & tanquam in *capſulâ* continetur, quo in caſu difficillimus eſt cognitu. In malo diuturno materia mucilaginoſa, necnon lutoſa ac argilloſa cum urinâ excernitur, quæ tanquam productum morbi agnoſcenda eſt ex nutrimento læſæ Veſicæ.

Curationis difficultas.

Art. 742. Cura eadem ferè eſt, ac *calculi renum*; prodeſt *aq. vel decoctum perſicariæ, betulæ, dauci*, &c. *urina hirci & tauri, millepedes in vino Rhenan.* Longo uſu mirabilia præſtant; pro uſu externo *petroleum, ol. ſcorpion.* &c. ut & enema ſequens, ℞ *Ol. lin. amygd. dulc. ana* ℥iv. *ſcorpion.* ℥j. *tereb.* ℥ß. *m. f. enema.* [Si calculus ſit prægrandior curam non recipit niſi ex ſectione.]

BAGLIVII *Sententia.*

Signum pathognomonicum.

Art. 437. In calculo *veſicæ* adeſt dolor in glande penis, pruritus, & irritatio continua, quod inter pathognomonica ac certiſſima calculi veſicæ ſigna eſt. " Sectione defunctorum " planè conſtat calculos interdum per longum " tempus ſilere ſine inſigni dolore; immo " quandoque per annos aliquot non eſt dubi- " tandum. Heurnius refert ſe reperiiſſe in u- " no

Cacluli in rene interdum diu ſunt ſine dolore.

" no rene defuncti calculos 80, & in altero " 70, nihilominus homo dum vixit *dolores* " *nephriticos neutiquam sentiebat.* Antonius " Pozzis de calculis occultis in renibus ait se " invenisse in hominis alterutro rene calculum " non minus quàm sex uncias pendentem *sine* " *ullo tamen calculoso affectu.* Et in quotidianâ " praxi observamus calculos ingenti mole ex- " cerni diutius in renibus priùs commoratos, " quàm ad istud incrementum assurgere potu- " issent; excretos tamen *nullo præeunte dolore* " *excepto in exclusionis paroxysmo* vidimus."

Art. 744. Existente calculo in renibus, motu, quem facit descendendo per ureteres, irritatis, crispatisque vicinarum partium fibris, fæcum & urinæ secretiones sistuntur: tota igitur curatio dirigenda est ac impendenda in tollendâ morbosâ irritatione & crispaturâ renum per *balnea*, *oleosa*, *anodyna*, & *laxantia remedia*; nam eâ ablatâ impeditæ tolluntur liquidorum secretiones. Quin imò sæpè observavimus, quod si calculus post x. vel xv. dies non descenderit ad vesicam, imprudenti *diureticorum* usu & nimiâ remediorum præscriptione, ut vulgò faciunt medici, auctâ in dolente renum loco majori oscillatione magìs magísque figitur ibidem calculus, & multo difficilius educitur, quo in casu, crede mihi, lector, unicum remedium est *abstinere à remediis*, nam solâ quiete calculus tandem prosiliet. *Cura rationalis.*

DECKERSII *Sententia.*

Art. 745. Nitrum pulverizatum & calculo affusum ignique moderato impositum ipsum consumit, primo quidem in viscidam mutat materiam, dein aquosam; ast, proh dolor! ab externis ad interna non valet consequentia; saltem *Nitrum neque spiritus illius calculum frangit.*

ſaltem expectationi non ſatisfacit *verus nitri ſpiritus.* In omnimodâ urinæ ſuppreſſione *teſtæ ovorum calcinatæ* ad ℈ij. vel ʒj. aſſumptæ omnia reliqua medicamenta præcedunt. *Cochinel* in *vino Rhenano* ad ℈j. aſſumpt. eſt mite & ſuave medicamentum, ſed magnæ efficaciæ. Omnibus commendamus *ſpir. ſal. armoniaci* tanquam ſpecificum *cum vino Rhenan. ſpirituve diuretico* ad præſervationem, ut & curationem ipſam. "Curationis ſcopus primarius eſt *dolorem lenire,* "alter *vias reddere patulas* tum urinæ tum fæ- "cum. Optabilius eſt, ut *natura* expellat calculum, quàm *medicus.*

Alia remedia.

Nota benè.

FARRAGO *Sententiarum.*

Arenulæ ſine calculo.

Art. 746. Arenas multi mingunt, & tamen non ſunt calculoſi; quoniam illæ non coguntur in lapidem, niſi viſcido aliquo & crudo humore ſuperveniente, ad quod itidem & tempore opus eſt. *Hollerius.* Symptoma illud ſcorbuticum mendaci ſpecie calculum præ ſe ferens (de quo *Draviſcius*) non ſolum ſcorbuticis, ſed hypocondriacis familiare eſt. Tartarus ſub ſpecie ſabuli rutilantis ut plurimùm in urinæ ſubſidentiâ ſe prodit, quandoque in atomis adeo ſubtiliter diviſis, ut viſum fere effugiat, lateribus verò matulæ firmiter adhærere ſolet; tormina *nephriticis* æmula concitat, & his comitem ſe adjungit ſtranguria ferè continua. Parum levaminis à calidioribus diureticis expectandum eſt; malum enim exaſperant. *Spiritus ſalis communis* ſtrenuum hic ſe præſtat averruncum, ut & *ſpiritus lumbricorum terreſtrium, eſſentia item nephritica è ligno nephritico cum ſpiritû ſalis extracta.* (vid. Art. 906.)

Obſervatio D. Cypriani.

Art. 747. D. *Cyprianus* lithotomus celeberrimus inter 1400, quibus operationem celebravit,

vit, *oinopolas* quàm plures, sed ne unum quidem *zythopolam* calculosum invenit. *Cerevisiam blandam ac mitem*, & quo recentiorem eo meliorem, omnibus calculosis in potum ordinarium commendavit. *Catherwood.*

Art. 748. Oleum *seminum lini* intus sumptum per aliquot septimanas calculos ferè indolenter ejicit. *Hamilton.* [Multum etiam laudatur infusum *seminum lini* more Thææ diutius epotum.] *Oleum sem. sinap. per expressionem* (inquit *Boerhaave*) *ut maximum remedium commendatur in nephritide, & calculo vesicæ & renum.* *Virtus ol. lini, &c.*

Art. 749. Aq. *persicaria* valdè commendatur à D. *Boyle.* Julap. sequente quandoque in praxi usus sum; ℞ *Aq. persicar. vin. Rhenan. ana* ℥vj. *sp. carmin. sylv.* ℥ij. *test. ovor. præparat.* ʒij. *syr. de alth.* ℥jß. *m.* fotus sive balneum tepidum, emolliens & laxans ad calculum ureteribus hærentem movendum & expediendum maximum adjumentum præstat; usum ejus suo calculo ipse *Hippocrates* comprobavit, lib. de affect. intern. sec. 15. Experientiâ enim evincitur à blando ac leni medicamento in *semicupio* sedenti exhibito plus auxilii provenire quàm ex mille lithontripticis vanâ ostentatione propinatis. Vires supereminentes *Aquarum Bristoliensium* circa medium superioris seculi innotuisse ex memorabilibus D. *Maplet* M. D. literis *Decano Wellensi* anno 1665. datis satìs liquet. " Ad *Rupem Vincentianam* tibi confugiendum esse arbitror, è quâ prosiliunt aquæ renibus & vesicæ sive calculosis sive exulceratis succurrere, nec non sanguinis massam contemperare, & ab illâ segregandam urinam lenire & edulcorare aptæ natæ." *Aq. flor. spin. alb.* in frequenti usu fuit apud D. *Radcliff*, unde forsan aqua nephritica Pharm. Londinens. *Aqua persicaria.* *Semicupium.* *Aquæ Bristolienses.*

Londinens. Vires hujusce remedii à multitudine insectorum verno tempore istos flores incolentium oriri videntur.

Prophylaxis. *Art.* 750. Ad prophylaxin hujus affectûs magna habenda est ratio ventriculi; quoniam ex illius cruditatibus materia generandis calculis suppeditatur: ideoque post debitas evacuationes remediis appropriatis roborandus est ventriculus; & frequenter potandæ sunt *aquæ minerales acidulæ ac sulphureæ*; potus ordinarius sit vinum tenue cum decocto *rad. eringii marini*, quod commendatur à *Cratone.*

Remedia varia. *Art.* 751. Præter jam dicta, sunt & alia nonnulla remedia, quæ pro symptomatum horum affectuum diversitate saltem opem aliqualem ægris afferre possunt. *Aqua omnium florum, cerevisia de dauco, decoctum nephriticum, emulsio cum infus. vel decoct. fol. theæ facta, enema è quatuor oleis, enema terebinth. mistura balsamica nephritica, nitrum saturnisatum, pil. Matth. pil. testac. sp. juniperi, sp. nitri dulcis, semicupium Hildani,* &c.

Ischuria Renalis & Vesicalis.

Ettmulleri *Sententia.*

Ischuria quid. *Art.* 752. Ischuria & urinæ suppressio totalis differunt saltem gradu; quandoque in ipso sanguine hæret causa, sed frequentiùs accidit ob renum vel vesicæ vitium; ob prius quando nulla urina sit in vesicâ, nullus tumor circa regionem pubis, nulla gravitas perinæi, ubi immisso cathetere urina nulla extrahi possit. *Causæ & symptomata.* Causæ sunt vel calculi vel renum ἀτονία, symptomata sunt angustiæ præcordiorum & anxietates, aliquando sudor fœtidus & urinosus, torpor sensuum, vomitus, &c. Ferè ad 10^{am} vel

11^{am}

2

11um diem supprimi potest ante mortem, aliquando die 14° moriuntur, raro ad 20um vivunt; si tamen adsit sudor copiosus, interdum diutius supervivunt; quæ ab *ἀτονία* vel resolutione renum fit, ferè semper lethalis evadit.

Art. 753. In hoc affectu laudantur succus *rad. raphan.* & succus *limonum* [*sp. cochlear.* vel *succ. ejusdem*] item succus *parietariæ* in antiquis parietibus nascentis, præ omnibus *sal succini*; si malum sit spasmodicum *cinnab. antimon. millepedes*, *cantharides* in substantiâ & tincturâ, infusum *fimi equini* in vin. Rhenan. egregium remedium, ut etiam *stercoris columbini*. Pro usu externo linimentum sequens, ℞ *Unguent. dialth. ol. scorpion. ana* ℥ß. *petrol.* ʒij. *tereb.* [*junip. ana*] g^{t}. xxx. *m. f.* liniment. pro regione lumborum. *Curatio.*

Art. 754. Ischuria *vesicalis* à vitio vesicæ provenit, & à variis causis pendet; ut plurimùm die 11° necat; pessimum est signum, quando nullum sentiant dolorem. *Ischuria vesicalis.*

Art. 755. Si adsint causæ impedientes transitum urinæ, hæ sunt imprimis removendæ; si casus sit paralyticus, usurpanda sunt nervina internè, & externè, laudatur *oleum succini*, *clysteres terebinth.* cataplasma ex *parietariâ cepis sub cineribus coct.* & *ol. scorpion.* convenit etiam *semicupium ex emollientibus* & *nervinis* exhibendo paulò ante incessum *blanda diuretica*. Immersio subitanea pedum ægri in *aquâ frigidâ* urinam provocat. *Curatio.*

FULLERI *Sententia.*

Art. 756. Suppressio urinæ totalis, quæ fit, non à renibus, ductibusve urinariis lapide, sabulo, mucove obstructis; sed à sanguine ipso confuso, nimis stricto, & adeò obserato, ut la- *Ischuria ex sanguinis dyscrasiâ.*

 ticem

ticem aquoſum intimiùs permixtum è ſinu ſuo ægrè demittat: cujuſmodi caſus retulerunt *Riverius*, *Williſius*, *Sylvius*, atque inter medicinam faciendam ipſemet etiam aliquoties obſervavi; exindeque eum agnovi, quòd nullus dolor vel lumborum vel pubis præceſſerat; & veſica (teſte cathetere) urinæ omnino vacua fuiſſet: hæcce inquam notabilis & (niſi tempeſtivè & ritè tractetur) lethalis urinæ ſuppreſſio curatur (D. *Baynard* monſtrante viam) per *ſpiritum vitrioli nitrive* in vehiculo idoneo liberaliter propinatum: atque eo certiùs, ut opinor, ſi *venæſectio* præmittatur. Hujuſce inſtantias apud *Philoſ. Tranſact.* N° 215. lectu & obſervatu digniſſimas videre licet. "Sæpiùs in praxi "experimur (inquit *Waldſchmidius*), quòd ſenes *urinæ ſuppreſſione* corripiantur, quandoque cum alio graviori morbo, quandoque "ſine eo, & talis urinæ ſuppreſſio plerumque "ſolet eſſe lethalis; oritur enim à deficiente "ſecretione tum ſpirituum in cerebro, tum "fermentorum in viſceribus, ut & ſeri in renibus, ut rectè totalem viſcerum obſtructionem & lymphæ coagulationem hìc accuſemus: ſi enim eſſet à calculo, tum dolor "lumborum adeſſet, & reliqua calculi ſymptomata.

Ejuſdem curatio.

Senes huic morbo ſunt proclives.

Farrago *Sententiarum.*

Diem xvij. *non ſupervivunt.*

Art. 757. Nullus hoc morbo laborans ſupervixit diem xvij. utì hoc in meâ praxi obſervavi. *Greenfield.*

Remedium ſingulare.

Art. 758. In ancipiti caſu & moribundo ex *iſchuriâ* plurium dierum, aliis medicis dimiſſis, hominem ſic reſtitui, ℞ *Succ. limon. recèns expreſſ.* ℥vj. *ſucc. cochlear. hortenſ.* ℥iv. *hepatic. plantag. ana* ℥ij. *ſyr. violar.* ℥ij. *m.* hujus ℥iv. tertiis

tertiis quibusque horis siccavit, & postridie urinam copiosè reddidit. *Lister.*

Art. 759. *Apes siccatæ* in pulverem redactæ propinentur *vino albo*, urinam paulò post provocant, N° iij. sufficiunt ut plurimùm. In seipso Ischuriâ laborante sæpius expertus est *Hiberniæ primarius Armaghanus. Mayerne.* *Pulvis apum.*

Art. 760. *Bals. capiv.* ad ʒj. vel ultrà, decoct. incrassans, *haust. diuretic. acid. & pil. diuret. Fulleri* usui esse possunt, item *expressio diuretic. seq. Willisii.* ℞ *Milleped. viv. tinct. sal. tart. ana* ℥ij. *contunde & fortiter exprime. Dos.* g^t. xl. *vel* l. *Remedia alia.*

STRANGURIA.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 761. Stranguria, Latinis urinæ stillicidium, est quando urina guttatim excernitur cum acerbo dolore & continuâ stimulatione ex acore urinæ; ulcus vesicæ interdum pedetentim sequitur. *Stranguria quid.*

Art. 762. Exhibendum est *emeticum* cujus vires magnæ sunt in affectibus urinariis, item *laxantia* cum *mercurio dulci, rad. liquiritiæ cum fol. malv.* in jure pulli, decoctum *cort. aurant. opiata.* Pro euporisto decoctum *raparum* remedium sine pari, decoctum *sem. cannab. ol. amygd. dulc. syr. de alth. succus cancrorum fluviat. decoctum bacc. alkekengi cum passulis.* Conveniunt *clysteres emollientes, injectiones* in vesicam ex *lacte cum ol. amygd. dulc.* &c. *Thermæ* etiam prosunt. *Curatio.*

DYSURIA.

ETTMULLERI *Sententia.*

Dysuria quid.

Art. 763. Dysuria est excretio urinæ cum conatu & dolore, & ardoris sensu; ut plurimùm fit " ab abrasione muci naturalis ductu-" um urinariorum, quos isto munimine or-" batos urinæ acrimonia irritat, & vehemen-" ter lædit; quandoque causatur ab excoriatione vel exulceratione vesicæ colli vel urethræ; excernitur materia crassa vel mucilaginosa, nutrimentum partium læsarum; malum est perquam molestum, non tamen per se lethale, interdum diuturnum, unde periculum est, ne exulceretur tandem vesica, aut urinæ incontinentia superveniat.

Remedia nonnulla.

Art. 764. Remedia ad stranguriam hìc conveniunt, ut *ol. amygd. dulc. decoct. malvæ, terebinthinata & balsamica, antimon. diaphor. cum tereb.* in formâ pil. *clysteres emollientes, injectiones*, de quibus vide locum, *p.* 738. " Sequens " mucilago valde commendatur, ♃ *Gum. Ara-" bic.* ℥ij. *tragacanth.* ʒij. *aq. cinnam. ten.* ℥x. " *syr. de alth.* ℥ij. *f.* Mucilago cochleatim su-" menda.

URINÆ INCONTINENTIA.

ETTMULLERI *Sententia.*

Incontinentiæ urinæ causæ.

Art. 765. Involuntarii urinæ profluvii causa est deficiens sphincteris vesicæ constrictio à paralysi, contusione, diuturniori morâ in aquâ frigidâ, partu difficili quandoque in ultimis gestationis mensibus. [*Lectimingi* plerumque sunt vel infantes vel senes sub curâ medicâ haud cadentes.] Affectus est difficilis curatu, qui vigilantibus

lantibus contingit; in senibus immedicabilis, nisi interdum iis *thermæ* succurrunt, in morbis acutis malè ominatur.

Art. 766. Pro scopo curativo in genere conveniunt *astringentia*, *nervina* & *antiparalytica*; speciatim decoctum *è lignis sudoriferis*, *calamintha* & *mentha*, *pulv. mastich. thus*, *gum. Arab. castor.* &c. laudantur; specificum audit *guttur galli tostum* ad ʒj. in vino rub. propinatum, item pulv. *tunic. stomach. gallin. pudendum seu vulva suis* quocunque modo præparat. in vigilantium ac dormientium affectibus singulare experimentum, *mures exsiccati vel in butyro elixati.* *Curatio difficilis.*

MICTUS CRUENTUS.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 767. Sanguis, qui tingit urinam, frequenter à renibus effluit, interdum ex ureteribus, interdum ex vesicâ, aut ex arteriolis penis; est hæmorrhagiæ species, præcedere solet dolor gravativus & tensivus in loco affecto; aliquando est *criticus*; à diureticis fortioribus interdum causatur, item à nimiâ venere, à contusione, vel casu ab alto, equitatione, saltatione, &c. urina sanguinolenta semper est opaca, turbida, & crassiuscula plus minùs, prout plùs minus sanguinis est permistum, ex opaco nigrescit, ita ut linteum immersum suo rubore sanguineo inficiat; si aliquamdiu steterit, crassamentum deponere solet nigrescens sanguinem grumosum exactè referens. *Mictûs cruenti, causæ variæ.*

Art. 768. In genere tollenda est sanguinis acrimonia; remedia ad *hæmoptysin* dicata conducunt; *venæ sectio* interdum locum habet; *cathartica* non conveniunt excepto *rhabarbaro*; *Indicationes curativæ.*

 semen

femen *hyofcyami*, ficut in aliis hæmorrhagiis, vim fingularem obtinet.

Mayernii *Sententia.*

Intentiones. *Art.* 769. In mictu cruento intentiones funt, ut humorum acrimonia, fi adfit, obtundatur, aut impetus minuatur; inflammatio fi adfit, tollatur, & vafa confolidentur & conftringantur.

Curatio fingularis. *Art.* 770. Vidi quendam, annorum circiter 40. qui à retentricis renum imbecillitate & vaforum laxitate tantum cruoris fundebat cum urinâ, ut corpus macilentum, exangue & penè tabidum evaferit, pulfum habens languidum ac febrilem. Eò ufque res devenerat, ut refrigeratâ urinâ, inconcoctus fanguis in eâ concrefceret albicans, & gelatinæ potiùs quàm fanguini affinis. Vano labore affumptis & adhibitis omnibus remediis, tandem intra tres quatuorve dies convaluit, haufto quotidie mane *lacte vaccin.* recens mulcto fupra ramum *menthæ rubræ*, eoque calente ex animali dulcorato fatìs *fyrupo cydon.* & *cinnamon.* plures annos fupervixit.

Farrago *Sententiarum.*

Quandoque accidit nullo exiftente calculo. *Art.* 771. Interdum aucto corporis motu cruentum lotium abfque labe renis vel calculi præfentis fufpicione poteft accidere. *Boerhaave.*

Lac ovillum. *Art.* 772. *Lac ovillum* maximè laudatur à *Foreſto*; fæpe, inquit, fanguinis mictum folo *lacte ovillo*, nempe fumendo *lactis* ℥iv. & *bol. armen. ver.* ʒj. curavi. Idem etiam laudant *Hollerius* & *Duretus* ex *Hippocr.* & *Avicennâ.*

Sanis quandoque accidit. *Art.* 773. Conftat mictionem cruentam ftatis periodis recurrentem ob hæmorrhoides fup-

preffas

preſſas quibuſdam ſine ſanitatis detrimento accidere: hinc verum eſt illud *Hippocratis*, quando ait, quòd ſanguinem mingere raro quidem, & ſine febre ac dolore nihil mali ſignificet, ſed laſſitudinum ſolutio fiat.

Art. 774. Remedia ad hunc affectum curandum à capite de *hæmorrhagiâ* petenda ſunt. *Stercus porcinum* apud ruſticos eſt remedium certiſſimum pro jumentis ſanguinem mingentibus. *Radix ſymphyt. in lacte chalybeato coct.* quibuſdam profuit. *Electuarium Boyleanum, decoct. catechu, decoct. incraſſans, hauſtus japonicus, nitrum ſaturniſatum, trochiſci Gordonii*, &c. *Remedia varia.*

DE URINIS.

Inter legendum & ex obſervatione.

Art. 775. Urina præcipuè ex aquâ, ſale, & terrâ conflatur; & quo plus ſalis reſpectu aquæ in ſe continet, eo rubicundior eſt; & quo minus eo, pallidior; & quo plus terræ, eo magis contentis ſaturatur, & contrà; ſi itaque terrâ & ſale multo abundet, dicitur urina craſſa, ſi parvo, tenuis: atque hinc quidem oriuntur maximæ urinarum diverſitates, ex quibus deducuntur judicia, ſcilicet, à *conſiſtentiâ*, *colore*, & *contentis*; adeò ut quicquid de urinâ aliquâ particulari pronunciari poteſt, huc tantùm redit; ſcilicet hanc urinam plurimum ſalis continere & terræ parum; ſecundam multo ſalis & terræ abundare; tertiam ex modico ſale & terrâ & plurimâ aquâ conflari, & ſic de reliquis. *Urinarum compoſitio & diverſitas.*

Art. 776. Colores urinarum ſunt albus, fulvus, flavus, rubeus & niger. *Albus* eſt vel *tenuis lympida* & *aquoſa*, vel *craſſior* & *ſubalbicans*, quæ juri carnium ſemicoctarum aſſimulatur; *Colores varii. Urina alba.*

& hujuſmodi lotium plerumque reddunt pueri, dum febricitant, & etiam ii, quorum viſcera lumbricis ſcatent, & non ſolùm hi, ſed etiam pueri ſæpiſſimè, qui optimâ valetudine fruuntur, adulti quoque nonnunquam, ut taceamus fluore albo vel gonorrhœâ laborantes, in apparatu variolarum, ut ipſe ſæpiſſimè obſervavi, excernunt *albicantem* urinam. *Alba remiſſior*, ut *lactea*, & *glauca*, incipientibus & increſcentibus febribus reddita, copiam materiæ putridæ, naturæque laborem demonſtrat; quod ſi autem diutius fertur, longi frigidique indicium morbi præbet.

Tenuis & aquoſa. *Art.* 777. Urina *tenuis* & *aquoſa* in plurimis morbis occurrit; talis redditur in affectibus ventriculi, & indigeſtiones ac cruditates plerumque denotat; item in chloroſi, cachexiâ, hypochondriacis & hyſtericis affectibus; hujuſmodi urina tenuis & aquoſa copioſâ quantitate non raro eſt ſignum animi peturbationum, & ſæpiſſimè paroxyſmorum hyſtericorum vel affectuum quorundam ſpaſmodicorum prodromus, unde conjicere licet hos affectus à ſalibus urinoſis provenire, vel ſaltem iiſdem foveri. Tenuis urina quoque conſpicitur in diabete, hydrope, aliquando in apparatu variolarum, & frequentiùs in declinatione. In nephriticis paulò ante paroxyſmum, denique à compotatione aquarum mineralium aliorumque liquorum tenuium, ſpirituoſorum, diureticorum, &c. In febribus malè ominatur; à turbidâ & craſſâ in tenuem & aquoſam mutata eſt ſignum imminentis phrenitidis, ſcilicet, per materiæ febrilis in cerebrum metatheſin.

Citrina. *Art.* 778. *Fulvus* ſive *citrinus color* in urinâ ſtatum naturalem ut plurimùm denotat. Et quoad quantitatem urina debet eſſe in pro-

portione

portione aliquanto minori (forſan ſubtriplâ) liquidorum aſſumptorum; ab hac normâ verò non raró deflectit, nunc ſuperabundans, nunc deficiens.

Art. 779. Urinæ *flavæ* ſive *aureæ* duo ſunt gradus, viz. *flammea*, quæ in febribus tertianis, ut etiam in varioloſis, & non raró in benevalentibus cernitur: Et *crocea*, quæ ictericis, ſcorbuticis, hypochondriacis, ut etiam iis, qui rhabarbarum, crocum, folia ſennæ, &c. comederunt plerumque cernitur. *Flava ſive aurea.*

Art. 780. Urina *rubicunda* eſt ſignum febricitantium, ſed non proprium; nam in ſcorbuto diuturno urina tam intenſè rubeſcit, ut non magìs in febre ardente, in arthritide quoque urinæ intenſâ rubedine ſaturantur. *Rubicunda.*

Art. 781. Urina *viridis* ac *nigricans* eſt ſignum plerumque morbi cujuſdam virulenti aut venenati, aliquando in febribus quartanis conſpicitur, ut etiam in puerperiis, & iis, quæ menſes habent obſtructos (teſte *Galeno)*, in calculoſis etiam poſt calculum foras eliminatum, in melancholicis purgatio non operans urinam facit nigram; caſſia & alia quædam pharmaca intus ſumpta lotium atrum reddunt. *Viridis ac nigricans.*

Art. 782. Contenta urinarum reſpectu locorum in matulâ tria nomina ſortiuntur, viz. in ſummitate *nubeculam*, in mediâ *enæorema*, in imâ parte *hypoſtaſin* vocamus. *Urinarum contenta.*

Art. 783. Nubecula in urinâ in morbis tam chronicis quàm acutis eſt ſignum redeuntis in ſtomachum fermenti, & recuperatæ plùs minùs digeſtionis.

Art. 784. In ſummitate urinæ interdum conſpiciuntur *bullæ* & *ſpuma*; talem urinam vidi in maniâ laborante, in quâ ſpuma & bullæ per integram nycthemeram manſerunt, & eadem *Bullæ & ſpuma.*

urina

urina hypoſtaſin valde nigricantem deponebat. *Cremor innatans* in urinâ phthiſicorum plerumque cernitur, ſed frequentiùs in hypochondriacorum. Urina in ſummitate *caudam* pavonis repræſentans ut plurimùm eſt ſignum ſcorbuti. *Pinguedo* aliqualis & *guttulæ* quædam *oleoſæ* frequenter apparent in urinis febre ardente, colliquativâ, aut etiam hecticâ, ulceribus renum, & ſimilibus afflictorum.

Enæorema. *Art.* 785. *Enæorema* in praxi quandoque occurrit, ſed nihil peculiare, quod ſcio, indicat; niſi quod in febribus plenioris concoctionis appropinquantis indicium ſit.

Sedimenta varia. *Art.* 786. *Hypoſtaſes* ſive *ſedimenta* in Urinis ſunt vel alba, vel nigra, vel rubra, aut ſaltem his vicina: *album ſedimentum* in benevalentibus occurrit, *nigrum* in Urinis nigris, de quibus anteà. *Rubrum* & *craſſum* ſedimentum ad inſtar pulveris laterum in febribus intermittentibus & remittentibus, & etiam in ſcorbuto, & colicâ frequentiſſimè occurrit. Quibus febricitantibus, in Urinis ſubſidentiæ fiunt craſſiori farinæ ſimiles, longam infirmitatem ſignificant (inquit *Hippocrates in Aphoriſ.*)

Contenta præternaturalia. *Art.* 787. Sunt & alia in Urinis contenta, quæ præternaturalia & quaſi accidentalia dicta ſunt; talia ſunt arenæ, calculi, pus, ſedimenta furfuracea, ſanguis, &c. *Arenæ* in ſcorbuticis; *carunculæ* & ſedimenta *furfuracea* in Urinis calculo laborantium, necnon in veſicâ & renum ulceribus excernuntur *furfuracea*; ſedimenta aliquando etiam in morbis cutaneis, ut pruritu, ſcabie, &c. occurrunt. Materia *purulenta* non tantùm à renibus, verùm aliquando à veſicâ & meatu Urinario ulcere affectis in lotio deponitur; quandoque è vaſis & locis genitalibus ſanies, ſemen corruptum, & fluor albus

Urinis

Urinis ſuffunduntur, & ſubſidentias purulentas efformant; poſtremò ſedimenta purulenta in Urinis peripneumoniâ aut empyemate laborantium reperiuntur, quæ etiam morbum ſolvunt. Urina *cruenta* non tantùm in calculoſis occurrit, ſed etiam in pleriſque ſcorbuticis multo cum levamine modò limites non excedat, nec defuerunt quædam fœminæ, quæ ſua catamenia per vias urinarias inter lotium per multos annos innocuè emiſerunt, hujuſmodi hiſtoriam habemus apud *Hollerum*, &c.

Art. 788. Poſt omnia verò quotquot dicta fuerunt (ut proverbiali utar dicto), *urina eſt meretrix & mendax*; nihilominus urinarum inſpectio in praxi medicâ eſt uſûs eximii, modò cum reliquis ſymptomatis diligenter penſitatis conjungatur, tum ad judicandum ægritudines earumque ſtatum, tum etiam ad curandos morbos. Ideoque periti & fidelis eſt medici operam dare, ut, quod artis eſt de Urinis, haud temerè negligat, neque artis ſuæ limites tranſiliat. *Corollarium.*

CAP.

Cap. VIII.

Sive Fasciculus Morborum octavus.

Corpulentia Nimia.

Ettmulleri *Sententia.*

Corpulentia sive obesitas.

Art. 789. Orpulentia nimia sive obesitas nimia, est, quando corpus totum tam venter quàm artus in tantum augentur, ut actiones, imprimis motus ac respiratio, aut omnino impediantur, aut insigniter vitientur. *Sennertus* refert mulierem 450℔. item virum 600℔. pendentem. Prostant exempla apud *Schenkium* corpulentorum obesorum suffocatorum. " Obesitas nimia corpus red- " dit variis morbis obnoxium, speciatim, apo- " plexiæ, asthmati, hæmorrhoidibus, calculo, " ulceribus crurum, hydropi, &c.

Difficilè tollitur.

Art. 790. Ad obesitatem tollendam non datur præstantius remedium quàm *acetum scilliticum* jejuno stomacho haustum. Semen *fraxini* seu *linguæ avis* ad ℥j. manè in haust. vini propinatum insigniter commendatur ad evacuandam urinam, ratione cujus & hydropicos curat & crassos emaciat.

Valde obesi quandoque subitò moriuntur.

Art. 791. " Borellus commendat masticati- " onem *fol. tabaci*, sed in omnibus minùs con- " venit, ne ad *tabem* disponat. Qui naturâ " sunt valde crassi magìs subitò moriuntur, " quàm graciles; " *Hippocratis Aphorism.*

Cachexia.

CACHEXIA.

Art. 792. " Cachexia ita dicitur à corpo- " ris malo habitu; nascitur plerumque ex " intemperantiâ ægrotantis, vel alicujus mor- " bi prægressi malâ curatione; à tumore " schirrhoso jecoris vel lienis, vel à fluxu hæ- " morrhoidum nimis longo & profuso, vel a- " liis hæmorrhagiis; ex febribus continuis di- " uturnis, vel intermittentibus malè curatis; " ex crapulâ, vel nimiâ spirituosorum liquorum " ingurgitatione; ex chlorosi, catameniorum " obstructione vel fluxu nimio; & ex innumeris " aliis causis. *Cachexiæ causa.*

Art. 793. " Signa diagnostica sunt pallor " subalbidus, aliquando etiam plumbeus color, " debilitas ac piger corporis motus cum in- " flatione aliquali, in quibusdam ventris fluor " cum febriculâ vesperi recurrente, pulsus cre- " ber ac densus, cibi fastidium, & vini magis " appetentia, urina biliosa, interdum verò ru- " bicundissima, frequenter autem cruda & pal- " lida. *Signa diagnostica.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 794. Cachexia est affectus in quo nativus & floridus cutis color, ac imprimis faciei nitor, perit, mutaturque in pallidum, lividum, luteum, virescentem, intensè rubicundum, &c. frequenter cum corporis habitu subtumido, lassitudine, &c. adest sæpe febris lenta, ægro vix sensibilis. *Cachexiæ descriptio.*

Art. 795. Principium curæ à *vomitu* faciendum est: attamen ante vomitorium consultum erit, ut *digestiva salina* præmittantur cruditates solventia, ut *crem. tartar. tartarum vitriolatum,* *Curationis methodus.*

sal

ſal digeſtivum hypochondriacum, doſ. à ℈j. ad ʒß. bis in die; *ſal abſynth. tinctura ſal. tartar.* &c. *item pulveres abſorbentes* dicti, *antimon. diaphoret. antihectic. Poterii*; & tunc propinandum eſt *vomitorium*, vel, ſi minùs conveniat, catharticum; deinde his ita præmiſſis fit acceſſus ad *martialia.*

Remedium ſingulare. *Art.* 796. " In totâ republicâ medicâ vix da-" tur præſtantius remedium quàm *miſtura ec-" phractica Fulleri.*

Leucophlegmatia & Anaſarca.

ETTMULLERI *Sententia.*

Leucophlegmatia unde. *Art.* 797. " Quoties in toto habitu pingue-" dinis ſubcutaneæ lympha ſtagnat, vel effun-" ditur, hydrops oritur ἀνὰ σάρκα, ὑπὸ σάρκα, " λευκοφλεγματία, qui & circa abdomen & circa " ſcrotum." *Boerhaave.* Signa Leucophlegma-tiæ ſunt totius corporis tumor albus, mollis, laxus, reverà œdematoſus in pedibus ac cruribus potiſſimum & manibus, bibendi deſiderium, urinæ tenues, albæ, &c. " Incipiente " cachexiâ (inquit *Lommius*) vitiatur cibi con-" coctio, incolumi etiam appetentiâ; progreſ-" ſu verò temporis hæc quoque offenditur; " ſpiratio debilis ac rara, alvus varia ac inæ-" qualis eſt; atque hujuſmodi *cachexia cruda* " ſeu *pituitoſa* nominatur, quæ hydropis ſpe-" ciem antecedit, venturamque prænunciat, " quam λευκοφλεγματίαν *Græci* nominaverunt.

Ejuſdem ſigna.

Curatio. *Art.* 798. Præter *purgantia*, & *martialia*, &c. in curâ *cachexiæ* ſuperiùs laudata, hìc conveniunt *ſudorifera* & *diuretica*, ſpeciatim decoctum *ligni guaiac.* &c. *Lixivium ex ciner. abſynth. geniſt.* &c. poſt *martialia*, *amara* [& *ſtomachica*] utramque faciunt paginam. In *Anaſarcâ* conveniunt

veniunt *folia virid. bardanæ* plantis pedum & juncturis applicata; nam mirum est quantam fuliginem extrahant cum ægrorum levamine.

WILLISII *Sententia.*

Art. 799. Anasarca est totius corporis exterioris, aut quorundam ejus partium, tumor albus, mollis, tactui cedens, & foveam à compressione relinquens. *Anasarca.*

Art. 800. In curandâ anasarcâ *lixivialia* cæteris diureticis longe præstant. ℞ *Ciner. genist. ad albedinem calcinat. & cribrat.* ℥iv. *ponantur in lagenâ vitreâ cum vin. alb.* ℔ij. digerantur clausè & calidè per hor. iij. vel iv. dein coletur vinum dos. coch. vj. vel viij. bis in die. ℞ *Ciner. genist. alb. & mundat.* ℔ij. *rasur. lign. sassafr.* ℥iij. *rad. galang.* ℥j. *bacc. junip. sem dauc. ana* ℥iß. f. saccul. pro cong. iv. cerevis. post 7 vel 8 dies hauriri incipiatur. *Chalybeata* in hoc morbo sæpenumerò egregiè prosunt, & aliis præstant præparata, quæ *sulphure* non spoliantur; ℞ *Rasur. lign. sanct. sassafr. ana* ℥iv. *rad. irid. florent. calam. aromat. galang. minor. enul. campan. ana* ℥iß. *bacc. junip. laur. ana* ℥ij. *sem. anis. carui, fænic. dulc. coriandr. aneth. ana* ℥iß. *piper. long. cubebar. ana* ℥iß. *caryoph. NM. zinzib. ana* ℥ß. *piper. Jamaic.* ℥ij. *fol. sicc. salv. scordon. calamenth. agrimon. ana* mj. *liquirit.* ℥iij. incis. & contus. coq. in aq. font. cong. iv. ad mediet. colatura servetur in lagenis vitreis ad usum: hujus potu constanti plures Anasarcâ ferè deploratâ laborantes convaluisse novi, *p.* 254. " Medicamentum se-" quens *fuit præscriptum Radcliffeanum*; ♃ *Cort.* " *interior. sambuci* mij. *summit. absynth. Roman.* " mß. *rad. gentian.* ʒß. *sem. sinap. dauc. sylv.* " *ana* ʒiij. *infund. in vin. alb. Gallic.* ℔ij. Bibat " haustul. ter in die. *Curatio.*

HYDROPS.

HYDROPS.

SYDENHAMI *Sententia.*

Hydropis historia. *Art.* 801. Foveæ à digitorum impressione in surarum parte inferiori, sub noctem imprimis conspicuæ & manè evanescentes, primùm hujusce morbi indicium præbent, maximè si adsit dyspnœa. Paulatim crescit morbus, & abdomen quoque intumescit, & reliquæ corporis partes emaciantur. Tria hunc morbum stipant symptomata, *dyspnœa*, *urinæ paucitas*, & *sitis intensa.* Causa hujus mali in genere est debilitas sanguinis.

Indicationes curativæ. *Art.* 802. Indicationes curativæ sunt tantùm duæ, viz. *aquæ evacuatio* & sanguini roboris *instauratio.* Magni interest, an æger facilè vel difficulter purgetur. *Cathartica fortiora*, & quæ celeriter operantur mitioribus & segnioribus sunt præferenda, & repetenda sunt, quoties ægri vires ferre queant. Duo sunt medicamenta palmaria, nempè *elaterium*, & infusio *croci metallorum.* Quinam sint meatus isti, per quos aquæ ex abdominis cavitate in intestina deducuntur, incertum est; experientiâ verò constat à dicto emetico sursum ac deorsum potenter evacuari, & quasi ruptis repagulis pleno alveo effundi. Est etiam aliud medicamentum, quod hunc morbum expugnat, vomitionem ac catharsin ciens pariter ac crocus metallorum; viz. ℞ *Cort. interior. sambuc.* miij. coq. in aq. & lact. ana ℔j. ad dimid. colaturæ capiat ægrotus dimidiam vesperi & reliquam manè, repetatque quotidie, donec convalescat.

Sanguis ac viscera corroboranda sunt. *Art.* 803. Fatendum est tamen quòd in quibusdam casibus *emetica* & *cathartica* malum non tollant, sed potiùs augeant; rebus itaque sic se haben-

habentibus totus curationis cardo in ſanguine ac viſceribus omni ope *corroborandis firmandiſque* omnino vertitur; ad hoc autem magnopere conducunt *aëris mutatio* atque *exercitium.* Ii quorum craſes ſunt debiliores, quàm ut purgantibus ferendis pares ſint, *diureticis* evacuandi ſunt; illa optima ſunt, quæ è ſalibus *lixivialibus* fiunt, nec quicquam refert è quorum vegetabilium genere cineres petantur: ſequente infuſione uti ſoleo; ℞ *Ciner. geniſt.* ℔j. *fol. abſynth.* mj. vel ij. *vin. Rhenan.* ℔iv. infunde frigidè; doſ. ℥iv. manè hor. 4ta pomerid. & ſerò. *Diuretica uſurpanda.*

Art. 804. Aquis his modis eductis ad *corroborantia* deveniendum eſt; in hunc finem ægrotus bibat vinum & liquores generoſiores, item capiat *invigorantia, ſtomachica* & *amara*; primum locum obtinet *chalybs, allium* quoque multum confert. Semper recordandum eſt, quum ſanguinis corroborationi navatur opera, quòd tota res in eo ſolùm cardine vertatur, & æger nullo modo expurgandus ſit. Morbus ad ſupremum gradum provectus artis ſubſidia ſpernit. *Stomachica & amara.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 805. Hydrops *primarius* per ſe incipiens plerumque vitio læſæ in primis viis digeſtionis ortum debet; *ſecundarius* ex variis cauſis oriri poteſt, ut hæmorrhagiâ, febre intermittente, &c. Hydrops ſuperveniens morbis chronicis, & ætate graveſcentibus rariùs curatur. Sudor in *aſcite* plus nocet quàm prodeſt; evacuationes per alvum & urinam ſunt magìs proficuæ. In initio Hydrops tanquam *cachexia* curatur. Rectè dicit *Lindanus*, qui vult curare Hydropem, raró debet purgare, dare tamen tunc debet ea quæ certò ac vehementer purgant, ſed raró; intermedio tempore appropriatis & aperienti- *Methodus medendi.*

bus, ac massæ sanguineæ vitia ex cruditatibus orta, ac reliquorum humorum corrigentibus, & in naturalem crasin reducentibus, debet insistere. Instituantur purgationes decrescente lunâ. " Qui cachexiâ laborant inveteratâ (inquit " *Dolæus)* & qui sunt quasi eviscerati, iis non " conducunt *cathartica* nec *diaphoretica*, aut " alia ulla remediorum genera aquis exhauriendis accommodata, sed solis *corroborantibus* u- " tendum. Hujusmodi itaque in casibus serò " nimis accersito medico aliud nil quicquam " restat faciendum, nisi ut prudenter præmis- " so permagni illius, in quo ægroti versantur, " discriminis prognostico, experimentum faci- " at, quantum auxilii sit sperandum ex usu *car-* " *diacorum martialium.* Et si scorbuti labes " simul adsit, cum *antiscorbuticis* commixtis res " peragenda est.

Diuretica & purgantia. *Art.* 806. In Hydrope curando *diuretica* sunt omnium optima, sed semper præmitti debent universalia *attenuantia*, *aperientia* & *laxantia*, aliàs non tutò ad *diuretica* acceditur. *Purgantia* sunt *cort. sambuci*, *ebuli*, *rad. irid. resin. jalap. gum. gutt.* præ omnibus *elaterium* teste etiam *Lindano*, denique *colocynthis*; inter mineralia, *pil. lunares*, *mercurialia*, &c. cæterùm his purgantibus semper interponenda sunt *stomachica*, inter quæ eminet *absynthium*, *marrhubium*, &c. proximo loco *diuretica* in usum revocanda sunt, *radix allii* multùm laudatur [in quibusdam verò intolerabilem capitis dolorem excitat] item *bacc. juniperi*; sed præ reliquis omnibus succus *herbæ kali* ad ℥ß. bis in die in haustul. vin. tribus tantùm diebus singulis septimanis usurpetur, aliàs nimis urinam pellit; item eodem modo cineres *bufonum* ad ℈j. vel ultra. " Hoc reme- " dio *Romæ* sanatus fuit Hydropicus diu de-

" cumbens, cui ejus uxor, ſumptuum pertæ-
" ſa, de eo dederat, veneno tollere cogitans,
" unde copioſum reddidit lotium, iterumque
" dato pulvere, ut mortem præcipitaret; ſed
" multò uberiùs redditâ urinâ præter ſpem ſa-
" natus eſt vir ejus, ut habetur in lib. Wieri
" de Lamiis. Helleborus niger (monente *A-*
" *vicennâ)* urinam potenter movet. Hujuſce
" remedii (inquit D. *Freind* Hiſt. Med. p. 105.
" vol. 2.) vires frequenter expertus ſum, & in
" Hydrope, confiteor, effectus plus admiran-
" dos obſervavi, quàm ex alio qualicunque di-
" uretico.

WILLISII *Sententia.*

Art. 807. Aſcites *anaſarcæ* ſuperveniens eſt facilioris curationis, quàm morbus iſte *ſolitarius* propter tumores circa viſcera, vel propter vaſa lymphatica, aut lactea diſrupta eveniens. Si quando in Aſcite, à cathartico exhibito, aqua copioſè cum διῤῥοίᾳ per ſedem evacuatur, indeque abdominis intumeſcentia quidpiam minuitur, de curatione non deſperandum erit; ſi verò venter plus intumeſcat, & velut *tympaniticus* evadat, morbi eventum non niſi funeſtum expectare licet. *Aſcites.*

Art. 808. Fœmina aſcite graviſſimâ, ac, utì mihi videbatur, deploratâ laborans, medicamine ſeq. per vj. dies continuos aſſumpto, multo meliùs ſe habuit, & brevi poſtea integrè convaluit; ℞ *Gum. gutt. Gamb.* gr xij. *ol. cinnam.* gt j. *conſerv. roſ. rub. q. ſ. f.* bolus; doſis indies augeatur ad gr xx. *jalapium* & *elaterium* potentiſſima *hydragoga* habentur. *Diuretica* quoque in hoc morbo conveniunt; & ſi cum *tympanite* complicatur, applicari poteſt *empl.* *Curatio.*

X 2 *diaſaponis,*

diasaponis, & injici enema ex *urinâ sani*, &c. infrà descript. (829.)

Boerhaavii *Sententia.*

Causæ hydropis in genere. *Art.* 809. Hydrops in genere producitur ab omni causâ, quæ valet 1° liquidum serosum ita coercere, ut stagnare faciat in vasis, vel 2° ipsa vasa rumpat ita, ut intra membranulas effundatur, vel 3° vasa reducentia à cavitatibus ita obstruat, ut liquida non exhalent, nec resorbeantur. Causæ hæ sunt variæ, aliquando morbi acuti, tumores scirrhosi alicujus visceris insignioris, evacuationes quæcunque nimiæ, præsertim hæmorrhagiæ, &c. *Signa.* Signa sunt tumores, primò pedum ac crurum, & postea abdominis indies crescentis, hujus extensi sonus in *tympanite*, si percutiatur, in *ascite* strepitus fluctuantis aquæ; at in ascite ab aquis clausis in suis cistis, fallit. Adest insuper dyspnœa, sitis, gravitas, torpor, alvus dura, urina pauca, febricula lenta, sudor nullus, macies, vultûs livor, &c.

Intentiones curativæ. *Art.* 810. Ad curationem primò fluor conciliandus est lymphæ *cardiacis*, *roborantibus* & *stimulantibus*, quæ, si sitis valida non urgeat, petuntur ex *aromaticis*, *salinis*, *oleosis*, & *calidis* sub variis formis, inter quas eminet *vinum medicatum* & *infusum nostrum*. Si verò morbus erit calidior, & sitis vehementer urgeat, adhibenda sunt *cardiaca reficientia*, *acida grata*, & leniter *aromatica*, videantur remedia. [In hoc casu *tartarus vitriolatus* est proficuus, item *aquæ Spadanæ*, *Tunbrigenses*, &c. cum vin. Rhenan.] Secundò liquidi nimia tenacitas (si adsit) tollenda est *salibus alcalinis*, *volatilibus* & *fixis*, item remediis *mercurialibus*, *antimoniatis*, & è *cupro* præparatis. Tertiò aquæ in cavita-

tes

tes congestæ educuntur, interdum *Paracentesi*, de quâ operatione vid. locum, *emissariis* arte factis, *causticis*, *lanceolis*, &c. [sed huic praxi adversatur *aphorismus Hippocratis*; Hydropicis ulcera in corpore orta non facilè sanantur.] *Diureticis*; *vomitoriis*, quæ mirabiliter in hoc morbo prosunt; *catharticis*; *dissipatione*, *calore foci*, *hypocausti*, *furni*, *arenæ*, *solis*, *salis*, *fimi*, &c. tum maximè pertinaci abstinentiâ à potu, victu panis biscocti cum pauco sale ex pauxillo vini oleosi. Labes viscerum debilitatorum emendatur *chalybeatis* & *roborantibus*, *victu sicco*, *vino veteri meraco*, & *exercitio*. Egregium est vinum chalybeatum stomachicum nostrum. ℞ *Limatur. chalyb. cort. Peruv. crassè pulv. ana* ℥ij. *rad. rhei pulv.* ℥ß. *vin. hoccomorens.* ℔ij. *infunde frigidè*; *dos.* ℥ij. *vel* iij. *ter in die.*

MAYERNI *Sententia.*

Art. 811. *Mercurius dulcis* cæteris intactis quasvis causas morbificas aggreditur, & si superari possint, prosternit; sed dandus est iste athleta in debitâ dosi: scio aliquando huic succedere *ptyalismum*, qui præcavebitur addito *cathartico* satìs activo; sed si nihilominus moveatur sputum, nihil est periculi, imò *salivatio* in Hydrope, quamvis semper sit molesta, attamen sæpissimè est salutaris. Nihil majus dat Hydropicis levamen, quàm larga *urinarum profusio*, idque cum minimâ virium dejectione. Sales omnes sunt diuretici, verùm *nitrum* omnibus præfero, quod sitim, intolerabile in hoc morbo flagellum, extinguit, & calorem præternaturalem visceribus in hac muriâ mersis impressum egregiè temperat. *Ova formicarum* in lacte ebutyrato cocta copiosè urinam movent. ℞ *Ovor. formicar. coch.* j. coq. in lacte ebuty-

Laus mercurii dulcis,

Nitri,

Ovorum formicarum.

rato, exprime & dulcora pauco ſacchar. detur manè ſuperambulando hor. 4 ante prandium per octiduum. Mulier Hydropica, cui hæc *ova* præſcripſi, mirè commendavit, dixitque moviſſe ingentem flatuum copiam, & prolixos crepitus magno cum levamine; dixit etiam frequens primò ortum meiendi deſiderium, tandem ſe fudiſſe copioſas urinas, ita ut unâ vice totam repleverit matulam ſæpius.

LISTERI *Sententia.*

Abſtinentia. à potu.

Art. 812. Quædam Hydropica ab omni potione ex toto abſtinuit per menſem; ad ſitim autem fallendam ſic fecit, tenuem ac parvam particulam panis toſti cum *ſpiritu vini* intincti ſuper linguam detinuit ad ſalivam potenter movendam, & convaluit.

Abſtinentia à potu.

Art. 813. " Pharmacopola quidam, habitûs " obeſioris, vir equidem haud mediocris inge- " nii, neque inhoneſtæ exiſtimationis, in Hy- " dropem incidebat; valde intumuerunt cru- " ra, & venter quoque turgeſcere incepit. Hic " ex lectione *præcedentis ſectionis* animum ob- " firmavit, & ſecum decrevit ab omni potu " per 30 dies abſtinere, & abſtinuit; unde à " morbo graviſſimo liberatus eſt. Idem vir " probus (ut nuper aliquis mihi retulit) in eun- " dem morbum lapſus *eidem experimento* ſpem " omnem ſanitatis recuperandæ iterum credi- " turus eſt. Huic affinis eſt Hiſtoria *Samuelis* " *Ongly Equitis aurati opulentiſſimi*, civibus " Londinenſibus, dum vixit, ſatìs noti. Hic, " cum ſeptuagenarius eſſet, in Hydropem in- " cidit deploratiſſimum, medicis celeberrimis " (quibus fretus) prorſus incurabilem. In hoc " rerum ſtatu animo ſecum ſtatuit *ſe à potulen-* " *tis quibuſcunque ex toto abſtinere*; ſitim vix

" tole-

" tolerabilem forti animo aliquot menſes ſuſti-
" nuit, ac convaluit; & vixit ſex vel ſeptem
" annos ab iſto morbo immunis, & non niſi
" biennium circiter abhinc, dum hæc ſcribo,
" mortuus eſt. Atque hic reticere nequeo
" *(utcunque me forſitan ludibrio ſibi quis habuerit)*
" experimentum, paucis credo adhuc notum,
" curandi intumeſcentiam crurum equorum
" mediante nimirum *potûs eorum decurtatione.*
" Hic morbus Hippiatris vulgò **The Greaſe**
" appellatur, equi hoc malo affecti decum-
" bere omnino reſpuunt, unde intumeſcentia
" valde augetur, & inſuperabilis quandoque
" evadit. Methodus medendi breviter ſic ſe
" habet. Qui curam equi attendit, *duas tan-*
" *tum aquæ libras* ad potandum equo præbere
" ſolet, manè & veſperi, ad dies 6 vel 8, quo
" tempore curatio efficitur; crura detument,
" & equus ad dormiendum procumbit, &c.

Art. 814. Quod ptarmica faciunt in naribus, idem *elaterium* aut *euphorbium* in inteſtinis efficere videtur, pituitam vehementer movendo. Illud notandum eſt, *elaterium* (quæ iſtius medicamenti ſumma eſt commendatio) dejectiones movere, *authore Dioſcoride*, citra ſtomachi injuriam, exhiberi poteſt ad gr. x. ℞ *Elater.* gr. x. *ſal gemm.* ℈j. *miv. cydon. q. ſ. f. bolus.* In caſu ancipiti & moribundo ex dyſuriâ plurium dierum, aliis medicis dimiſſis, ſic hominem reſtitui; ℞ *Succ. limon. recenter expreſſ.* ℥vj. *cochlear. hortenſ.* ℥iv. *hepatic. plantag. ſyr. violar. ana* ℥ij. *m.* hujus ℥iv. omni trihorio ſiccavit, poſtridie urinam copioſè reddidit, & poſtea modicis *hydragogis* detumuit venter & convaluit. Hydrope ſiccato *aq. abſynthii ſtillat.* in quâ *rhabarbarum* maceratum eſt, eſt uſûs eximii ad confirmanda viſcera. [Virtutes *elaterii* per totam *Laus elaterii.*

exercitationem summopere extollit author, & reverà laudem omnem exsuperat.] "Hoc re-
" medium equidem successu vix credibili ali-
" quoties exhibui. Anno proximè elapso, ver-
" no tempore, seni asthmaticæ, diuturnitate
" morbi contritæ, cui pedes crura & femora
" valde intumebant, quod moribundis ferè sem-
" per evenire solet, elaterii dosin unam & al-
" teram atque tertiam, interpositis debitis in-
" tervallis, effectu planè admirando propinavi.
" Primâ vice humoris serosi per sedem evacuata
" sunt duodecim pondo, secundâ purgatione
" decem, & tertiâ demum vice solummodo duo
" vel tria. Atque ita à tumoribus Hydropicis
" omnino liberata est, & valetudine mediocri
" vixit usque ad initium hyemis, cum, ingra-
" vescente asthmate, colicâ vel iliacâ passione
" correpta est, ex quâ, postquam ultra hominis
" ætatem vixisset, tandem naturæ satisfecit.

HYDROPS VESICALIS.

Hydrops Vesicalis.

Art. 815. Hydrops abdominis Vesicalis est *ascitis quædam species*, in quâ quidem inclusa aqua tumorem abdominis facit, non verò in ejus cavo fluctuans, sed in vesiculis sive hydatidibus innumeris variæ magnitudinis contenta; quæ hydatides nihil aliud sunt, quàm portiones vasorum lymphaticorum alicujus visceris, in quibus motus lymphæ est impeditus; unde spatiola inter valvulas, liquore prædicto distenta, in figuras oblongo-sphæroidales efformantur, & totam cavitatem adimplent; ita ut post abdominis apertionem quandoque nihil aut parum aquæ extravasatæ effluxerit. Hic morbus in brutis animantibus frequentiùs occurrit, præcipuè in ovibus. In corporibus humanis

manis exempla proſtant apud *Sennertum*, *Tulpium*, *Bartholinum*, &c. Valde curioſum eſt iſtud in Collectaneis Gallicanis Acad. Scien. *Memoir.* p. 215. anno 1722.

Art. 816. Sexennium abhinc hiſtoriam mihi communicavit D. *Richardus Blinch pharmacopola Bidifordenſis* juvenis cujuſdam nautici, qui ex febre ardente, in quâ permagnam frigidæ copiam potâſſet, in ingentem abdominis intumeſcentiam incidebat. Applicata erant emplaſtra, & cataplaſmata, ex quibus parum utilitatis: demum loco prominenti ad latus ſiniſtrum umbilici cauſtico impoſito apertum eſt foramen, ex quo *hydatides quamplurimæ prodierunt*, aliæ ova gallinæ æquantes, nonnullæ grandiores, plurimæ minores, omnes numero ad minimum octoginta. Homo convaluit, & adhuc vivit ab omni morbo immunis. *Hiſtoria.*

In Tranſactionibus Philoſophicis N° 370. extat hiſtoria cujuſdam hominis hujuſmodi Hydrope laborantis, è cujus abdomine factâ paracenteſi exivit ingens hydatidum copia, figurâ & magnitudine diverſarum N° ſeptem vel octo millium; unà cum his etiam evacuata erat magna quantitas materiæ gelatinoſæ, coloris griſei & lutei, albumine ovorum aliquanto ſpiſſioris. Vid. locum. *Alia.*

HYDROPS PERITONÆI.

Art. 817. Hydrops Peritonæi eſt collectio aquæ inter abdominis muſculos & Peritonæum, maximè inter hoc & tendines muſculorum tranſverſalium, unde ex errore quidam authores, anatomiæ ignari, hunc morbum *Hydropem duplicaturæ peritonæi* falsò nominârunt. Tumor abdominis aliorſum æquabilis circa umbilicum minùs *Hydrops Peritonæi.*

minus prominet, ob strictam ibidem tendinum muscularium peritonæo adhæsionem; atque hoc *propriam morbi hujusce diagnosin* constituit. Aqua sive lympha eò loci comprehensa, ibidemque moram ducens, carnem muscularem corrumpit, & hinc ulcus sordidissimum internum progressu temporis procreatur. Hic Hydrops *tempestivâ paracentesi* forsan sanari potest. D. *Cheselden* verò aliter sentire videtur, Anat. p. 126.

Paracentesis. *Art.* 818. Operatio Paracenteseos cum historiâ ipsius medicinæ est coætanea, ab *Hippocrate* memorata, & ab *Albucasi* æquè accuratè descripta ac in nostrâ ætate. Experientiâ recentiori docemur aquas unâ vice ad siccitatem tutò depromi posse, quod praxi in nostris nosocomiis & Lutetiæ Parisiorum confirmatur.

Art. 819. Memorabilis est historia apud D. *Cheselden Anat.* p. 187, &c. cujusdam ascite laborantis, qui novies vigesiesque in uno anno paracentesin subivit, & deprompti fuerunt plusquam septuaginta aquarum congii. Tribus ultimis septimanis ante obitum *rheumatismo* laborabat, & frequenti *narium hæmorrhagiâ*, quæ immediatæ rationes vel causæ mortis ejus videbantur; aperto cadavere jecur repertum est sanum.

Art. 820. Operatio paracenteseos non moliendа est in corporibus valde macilentis, vel senio vel tabe confectis, nec (nisi in Hydrope subitò exorto) in ægris, qui non respirandi difficultate laborant, & quorum partes nobiliores adhuc ferè sanæ & integræ sunt. De operatione, & ejusdem difficultatibus, vide *Barbette* & alios scriptores chirurgicos.

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 821. Qui ex morboſo jecore oritur hydrops, vehementiſſimam, ſed inanem tuſſim conjunctam habet, quæ in aliis hydropum ſpeciebus vix aut rarò apparet. *Baglivius.* *Tuſſis in Hydrope.*

Art. 822. Hydrops (inquit *Hippocrates in Coac.*) qui medicinæ concedit & revenit, deſperatus eſt. Hydrops omnis (inquit idem) qui ex acutis morbis oritur, malus & lethalis. Hydrope detentus (addit) curari poteſt, ſi robuſtis ſit viſceribus, ſi benè concoquat & ſpiret, ſine dolore ſit, & extrema colliquefacta non habeat. Omnes ferè Hydropici circa plenilunium moriuntur. *Tycho Brayhe.* " Diarrhœa " in Hydrope, quæ non juvat, eſt peſſima; " pravam enim in viſceribus diatheſin oſten- " dit. *Prognoſtica varia ex Hippocrate.*

Art. 823. In Hydropicorum cadaveribus (inquit *Cheſelden*) ſemper obſervavi cor ſolito majus, fibraſque ejuſdem valde laxatas, & vaſa ſanguifera plurimum diſtenta, & præterea concretiones polypoſas, interdum in ambobus auriculis & ventriculis, ſed frequentiùs in dextris. *Cor magnum.*

Art. 824. Stomacho & viſceribus ritè emundatis *infuſum theæ viridis* in vino Rhenano evadit medicamentum laudabile, non modò diureticum & ſtomachicum, ſed etiam ſanguinem exagitans, & ejus motum adaugens. *Wainewright.* *Infuſum theæ.* Ex vegetabilium claſſe (inquit *Dolæus*) pro arcano in hoc morbo revelo ſuccum *brioniæ* ſequenti modo collectum; lunâ creſcente, tempore imprimis verno, radicem *brioniæ* terræ adhuc commiſſam excava, & ſemper iterum impone operculum ex ſuperioris radicis parte abſciſſâ paratum, & ſingulis manè invenies coch. *Succus rad. brioniæ.*

ij. vel iij. iſtius ſucci, quem exhibe ſingulis matutinis horis Hydropico à coch. j. ad ij. vel iij. quo ſolo vili medicamine plures, Deo adjuvante, curavi. Deploratiſſimum, Hydropicum curatum vidit Dr. *Beeſton* medicus *Bathonienſis* celebris, nuper defunctus, ut mihi retulit, per radicem brioniæ circumforaneo quodam exhibente, cùm ex aliis remediis quotcunque à peritis medicis exhibitis nullum juvamen acceperat. Sequens infuſum diureticum fuit præſcriptum celeberrimi Loweri & in ſuâ praxi frequenter uſurpatum; ♃ *Rad. lapathi acut.* ℥ij. *taraxic.* ℥j. *flor. ſambuc.* mj. *ſummit. abiet. fol. cochlear. becabung. naſturt. aquat. ana* mß. *raphan. ſylv.* ʒij. *ſem. ſinap.* ʒj. *infund. in vin. alb.* ℔ij. *clausè & calidè per hor.* 4; *coletur pro uſu, doſ. coch.* iv. *vel* v. *bis vel ter in die.*

Remedia varia. *Art.* 825. Inter remedia reliqua melioris notæ recenſentur *pil. hydropicæ* Bontii; ℞ *Aloes opt.* ℥iiß. *gum. gut. gam.* ʒiß. *diagrid.* ʒj. *gum. ammoniac.* ʒiß, *tart. vitriolat.* ʒß. *ſyr. roſ. ſolut. q. ſ. f. maſſa pil. doſ. à* ℈ß. *ad* ℈j. *Electuar. hydragogum* Sylvii; ℞ *Bacc. junip. in aq. coct. expreſſ. & ad pulpæ conſiſtentiam redact. pulp. tamarind. ana* ℥iv. *rad. jalap.* ℥iß. *ſcammon. elect.* ℥j. *cinnam. acut. ſem. fœnic. dulc. ana* ʒij. *ſacchar. clarific.* ℥x. *m. f. electuarium*; *doſis in adultis à* ʒiij. *ad* ℥ß. *Potio hydragoga* Liſteri; ℞ *Decoct. ſennæ Gereon.* ℥iij. *ſyr. è ſpin. cervin.* ℥iß. *ſucc. limon.* ℥ß. *elater. gr.* iv. *m. f. potio. Tinctura allii vino abſynthit. extract. tinctura cochlear. compoſ. cataplaſma Hydropicum, pil. hydragogæ, cereviſia Hydropic. cereviſia purgans Hydrop. hauſtus hydragogus, lixivium de calce, vinum Hydropicum. Sapo Caſtilienſis, expreſſ. diuretic.*

TYMPANITES.

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 826. Tympanites iisdem mediis, & eâdem methodo, tollitur, ac *anasarca* & *ascites*, si ortum duxit à rarefacto vapore humoris extravasati, & putrefacti; tum enim, causâ ablatâ, tollitur: Si verò ortum duxit ex aëre per membranas intestinorum putrefactorum perforatas in cava delapso, retroïre non potente, sed calore corporis rarescente, tum cuncta citò putrefiunt aëre juvante, malumque ex positâ causâ est ferè semper insanabile: unde *hydrops siccus humido* longè magìs immedicabilis habetur: *punctura* sæpe solatio, raro sanationi, suffecit; *fasciæ* post puncturam locum habent. *Tympanites.*

WILLISII *Sententia.*

Art. 827. De hujus morbi *ætiologiâ* præ reliquis audiendus est *Willisius.* *Tympanites* est tumor ventris; sed quæ sit materies morbifica tumorem istum inducens, quomodo in ventre aut progignatur, aut aliunde illuc adveniat, planè nescitur. In *ascitem* degenerare solet. Non à flatibus intra vel extra intestinorum cavitates conclusis excitatur, verùm exoritur [quantum conjecturâ assequi possumus] quatenus in imo ventre spiritus animales ad viscera membranacea spectantes, ab incongruo quodam in ἀταξίας adacti, fibras ubique nerveas tumultuariè irruunt inflantque, nec statim denuò ab iis recedunt: hinc peritonæum extumescit, intestina ampliata & distenta velut inflantur, mesenterium, aliaque viscera membranacea spiritu impetuoso turgida, velut in molem attolluntur; porrò dum hæc fiunt, ut vacuitates à viscerum conca- *Quomodo generatur.*

concavorum extumescentiis factæ impleantur, humoris statim cujusvis intus contenti portio in vapores rarefacta, illicò in flatus spatia istæc inania oberrantes cedit.

Quinam huic morbo sunt obnoxii.

Art. 828. Spiritus animales potiùs quam flatus ejusmodi ventris intumescentias, saltem breves & transitorias, quales in paroxysmis colicis & hystericis contingunt, excitant: atque hinc evenit, quòd, qui affectibus *hypochondriacis*, *colicis* aliisque imi ventris *spasmodicis* diu obnoxii fuerunt, demum *tympanitici* fiant.

Curatio.

Art. 829. Hic affectus raro per se interficit, quin longo tempore protractus, quo demum certiùs jugulet, sibimet *ascitem* lethi prænunciam adsciscit. A *catharticis*, præsertim fortioribus ferè semper exacerbatur hic morbus, saltem non alleviatur. *Enemata* crebrò injecta eximii sunt usûs, & hoc præ cæteris; ℞ *Urin. sani* ℔j. *sal. prunel.* ʒj. *tereb. Venet. cum vitel. ovi solut.* ℥jß. *m. f.* enema. Applicetur *empl. de sapon.* toti abdomini. Ad sitim intolerabilem in hoc morbo; ℞ *Conserv. lujul. per setaceum traject.* ℥iij. *pulp. tamarind.* ℥ij. *sal. prunel.* ʒj. *syr. è succ. lujul. q. s. f.* Eclegma molle, de quo sæpius lambat æger.

Vix differt ab ascite.

Art. 830. "Tympanites est flatuosa abdominis moles, rugitu strepens, dumque percutitur, instar *tympani* resonans. Vix differt ab *ascite*; raro enim flatus absque aquâ reperiuntur, nisi in ipsis morbi primordiis.

Remedium empiricum.

"Experientiâ didici hoc malum tractari debuisse remediis *antihystericis*, *antiscorbuticis*, & *corroborantibus*, priusquam in ascitem demigraverit. Sequens est remedium *empiricum* valde decantatum; ℞ *Succ. folior. porri & sambuci ana p. æ.* analyticè misceantur; capiat æger coch. iij. vel iv. bis vel ter in die;

"hoc

" hoc valet aliquando in extremis poft alia
" omnia incaffum tentata. *Antihyfterica, cha-*
" *lybeata, empl. de cicutâ cum ammoniaco, fotus*
" *ad tympaniten,* &c. funt valde proficua.

M. LITTRE.

Art. 831. Scriptoribus de Tympanite inter fe minus convenit, quippe qui neque caufam morbi neque fedem defignârunt. Ex cadaverum Tympanite mortuorum fectionibus patet ventriculum & inteftina, præ reliquis craffa, mirum in modum diftendi, ac ingenti mole vix fanè credibili ampliari. Frequenter (*fouvent*) obfervavi *cæcum & colon femur humanum craffitie æquantia*; reliquorum vifcerum in abdomine contentorum dimenfionem ultra naturalem nufquam inveni. In recentibus Tympaniticis humiditatem tantùm aliqualem in abdominis cavo reperi, & in inveteratis non nifi duas vel tres libras aquæ; quantitas adeo exigua neutiquam pro morbi caufâ haberi poteft: ideoque *inflationi ventriculi & inteftinorum* monftrofa ifta ventris moles foli debetur. Ventriculus & inteftina quafi mufculus cavatus fpectari poffunt, cui aër inclufus eft antagonifta. Parietes inteftinorum & aër internus funt tanquam duo ἔλατερα fe mutuo indefinenter impellentia. Quamdiu hæ duæ poteftates æquipollent, ventriculus & inteftina alternatim fe contrahunt & dilatant falvâ dimenfione naturali, funtque officiis fuis obeundis paria, manente fcilicet æquilibrio: fi autem laterum ventriculi & inteftinorum fyftole vim elafticam aëris inclufi fuperat, fiftula inteftinalis fupra modum coarctabitur: è contrà fi quando fibrarum inteftinalium vires elafticæ quoquo modo imminuantur, aër inclufus canalem plus jufto dilatat, & quo debilior

Effentia morbi tandem detegitur.

bilior eſt inteſtinorum elaſticitas, eo major evadit eorum capacitas, *unde Tympanites ortum ducit*; qui affectus ut plurimùm eſt incurabilis ob amiſſam aut valde diminutam iſtorum viſcerum elaſticitatem; fibræ nimis laxatæ ſeſe contrahere rurſus nequeunt, aut ſaltem admodum debiliter: & proinde ventriculus & inteſtina non niſi imperfectè admodum officia ſua peragunt, in quantum præcipua eorundem energia & operatio à contractione, dilatatione, & motu periſtaltico magnopere pendent. *Memoir. de l'Acad.* Vol. 17. p. 314.

Hydrocephalus.

Schenckii *Sententia*.

Hydrocephalus.

Art. 832. Hydrocephalus eſt morbus adultis raròaccidens, infantes verò ſunt magìs obnoxii, & frequenter fit à violentâ obſtetricatione. Eſt *tumor capitis aquoſus*; colligitur autem humor vel inter cutem & cranium, aut inter cranium & cerebri membranas; *Aetius* addit inter membranas & cerebrum; [*Boerhaave* addit inter cerebri plicas, & in cavitatibus;] ſed hæ poſteriores ſpecies ſunt incurabiles: externa & evidens cauſa eſt plaga aut contuſio in puerperio. [Ex tumore intus ſub cranio neminem convaluiſſe vidi; ſed ab externo tumore facilè ſaneſcunt.] " Caput in tantam molem turgeſ-
" cit; ut quandoque *integrum corpus* præponde-
" ret. Inſignis hiſtoria habetur in Tranſac.
" Philoſ. p. 207. Infantis biennis hoc malo
" mortui, è cujus capite ſectione patefacto ex-
" ivere *aquarum decem pondo*; humor erat te-
" nuis, pallidus, & inſipidus, in interſtitiis me-
" ningum & cerebri ventriculis reconditus; de
" reliquis circumſtantiis vid. locum.

Art.

Art. 833. Oppugnandus eſt hic affectus primò *reſolventibus*; ſed ſi id fieri nequeat, facienda eſt *inciſio* vitato temporum muſculo, & humor exprimendus eſt, [*Ambr. Paræus*] ℞ *Ol. cham.* ℥iv. *ſulph.* ℥j. m. f. ſ. a. ungt. in hoc affectu magnarum virium. " Hydrocephalus ſe-" cundum *Boerhaave* levi *inuſtione*, *terebratione*, " *puncturâ*, prudenter, lentè, adhibitis, ſimul-" que *hydragogis* & *roborantibus* internis curatur; " vel externis *diſcutientibus* diſſipatur exceptâ " iſtâ ſpecie incurabili, quæ in cerebri cavita-" tibus formatur. *Methodus medendi.*

Art. 834. " Inter cætera ad hunc morbum " oppugnandum *pſeucroloufiam* emolumento " fuiſſe animadverti. Internè evacuantia & " corroborantia eadem ſunt ac *in aſcite*. Pro " uſu externo lixivium calcis vivæ egregium " admodum eſt in diſcutiendo Hydrocephalo " *teſte Aquapendente*, & linimentum ſequens à " *Foreſto* commendatur; ♃ *Ol. cham.* ℥iv. *flor.* " *ſulph.* ℥j. *digere ſ. a.* Hydrocephali curatio " (inquit *Barbette*) omni tempore experientiſ-" ſimis medicis inſignem creavit moleſtiam. " Purgantia, ſudorifera vel diuretica raro ali-" quid conferunt: cauteria, veſicatoria, fonti-" culi, ſetacea, immò plerumque ad inciſionem " vel uſtionem impellimur, quæ tamen media " quoſdam in vitâ conſervârunt. *Remedia varia.*

M. PETIT.

Art. 835. Hydrocephalus eſt tumor capitis aquoſus adultis raro accidens; infantes verò in primis annis à nativitate, immò interdum ante nativitatem occupat; & caput infantuli ex utero nondum educti tam grande exiſtit, ut *puncturam vel ſectionem capitis* facere ad partum facilitandum chirurgo incumbat. Aqua ſecun- *Accurata morbi deſcriptio.*

dùm authores colligitur, vel externè inter cutem & cranium, vel internè 1° inter cranium & duram matrem, 2° inter duram & piam matrem, 3° in ventriculis ipsius cerebri; atque hanc ultimam speciem solam in praxi vel in cadaverum sectionibus unquam observare potui; credo itaque reliquas rarissimè occurrere. Hoc morbo affecti sunt languidi, tristes, & pallidi, oculi illorum luridi & prominentes pupillis dilatis; ossa cranii tenuia & mollia evadunt, & figuras irregulares induunt, nasus depressus, frons valdè elatus, capitis magnitudo planè monstrosa, & gravitatis non sustentandæ, non raro crepat & disrumpitur, & mors non multo pòst insequitur. In cadaverum sectionibus notavi duram meningem plus solito cranio adhærentem, crasin cranii valdè prolatam, & quasi ubique confractam, ossium margines membranis è longinquo connexos, cerebrum minimè corruptum, ventriculos cerebri adeo in immensum distentos, ut substantia ejus corticalis & medullaris extrorsum detrusa digiti vix duas lineas crassitie æquabat, & multis in locis à protrusione aquarum penitùs divisa aquis usque ad meninges pertingentibus, vasa sanguifera prolongata & crassa, in pluribus *glandulam pituitariam schirrosam*, quod inter causas hujus morbi locum habere videtur. Paracentesin quod attinet, tam diu procrastinari solet, ut vix ullum istâ operatione servatum vidi; intra 4 vel 5 horas plerumque moriuntur, si unâ vice aquas ad siccitatem depromant; sin verò tardiùs progrediantur, non ultra quadraginta horas supervivere solent.

HYDROPS

HYDROPS PECTORIS.

SPONII *Sententia.*

Art. 836. Si Hydrops in pulmone accidat, juxta *Hippocratem*, febris & tussis vexant, æger confertim respirat, pedes intumescunt, ungues incurvantur, & velut empyïcus afficitur, sed remissiùs & diutius. Hæc signa diagnostica Hydropis pectoris apprimè sunt scitu necessaria; est enim morbus satìs frequens, nec tamen satìs cognitus; sed qui ista ad unguem tenebit, hunc morbum ab aliis facilè distinguet. Plurima habet cum *empyemate* signa communia; ea tamen symptomata sunt remissiora, quia serum sive aqua minus impedimenti in pulmonum *bronchiis* & pectore afferunt quàm pus ipsum; at diutius durat affectus, quia sero non ita corrumpitur aut opprimitur pulmo, ac purulentâ ibidem collectâ materiâ. *Sponii Aphor.* p. 145, &c. *Hydropis pectoris signa diagnostica.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 837. In Hydrope pectoris præter pectoris tumorem & sensum fluctuationis, adest tussis sicca, difficilis respiratio, orthopnœa, palpitatio cordis, febricula. Ex ruptis vasis lymphaticis oritur, & curatur ut aliæ Hydropis species. De *paracentesi* vid. locum, *p.* 766. *Symptomata.*

WILLISII *Sententia.*

Art. 838. In Hydrope Pectoris lymphâ in compagem pulmonarem restagnante sæpenumero accidit vesiculas hydatidas dictas, in extimâ hujus visceris superficie excitari, quæ postea disruptæ *ascitem in thorace* producunt. Hujusmodi affectio in ovibus, quando ob tempe- *Hic affectus in ovibus valde frequens.*

ſtatem humidiorem, & paſcua aquoſa ab Hydrope gregatim intereunt, paſſim cernitur. Morbus dignoſcitur ex aquarum fluctuatione. Author hiſtoriam producit Hydropis Pectoris per *paracenteſin* curati; & aliud affert exemplum cujuſdam juvenis curati per *cathartica* & *diuretica*.

Art. 839. De Hydrope ovarii, Hydrope uterino, & uteri inflatu alibi in morbis mulierum dictum eſt.

ICTERUS.

Inter legendum & ex obſervatione.

Icteri ſigna diagnoſtica. *Art.* 840. Signa hujus morbi & ſymptomata præcipua ſunt laſſitudines totius corporis, anxietas præcordiorum, difficilis reſpiratio, virium dejectiones, faciei pallor, pulſus debilis & lentus, urinæ tenues, aut craſſæ, coloris flavi ad rubrum vergentis, croceo colore pannum immerſum tingentes; interdum adſunt vomitus biliosus, dejectiones albæ, pruritus totius corporis, & ariditas & veluti exuſtione ſolis aſpera cutis ſuperficies, flavedo per univerſam cutem, maximè in oculorum albis, quo quidem colore interdum objecta omnia apparent tincta.

SYDENHAMI *Sententia.*

Icterus ex colicâ. *Art.* 841. Icterus interdum eſt proles *colicæ.* In tali caſu ſolo *rhabarbaro* purgandum eſt, & morbus plerumque ſponte ſuâ ſenſim faceſſit; ſin verò non niſi ægrè diſcedere videatur, convenit ſequens apozema; *Ejuſdem curatio.* ℞ *Rad. rub. tinctorum curcum. ana* ℥j. *chelidon. maj. cum toto, ſummit. centaur. min. ana* mj. *coq. in p. æ. aq. font. & vin. Rhenan. ad* ℔ij. *colatur. add. ſyr. è quinque rad.*

rad. ℥ij. *m. f. apozem. capiat* ℔ß. calidè manè & serò usque dum convaluerit.

Art. 842. At ubi icterus per se invadit, colicâ neutiquam prægressâ, *cholagoga*, quæ per alvum bilem subducunt, ægro sunt exhibenda, & alia *antiicterica* usurpanda. His denique morbum non subigentibus ad *aquas ferreas*, quales sunt *Tunbrigenses*, adeundum, quæ ex ipso fonte sunt bibendæ. *Curatio in genere.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 843. Icterus est totius corporis *cachexia* flavedinem inducens, ut plurimùm cum cardialgiâ, hypocondriorum dolore, præcipuè dextri, alvi segnitie, lassitudine, &c. Si flavedo ad viriditatem, vel ad cœrulitatem, vel ad obscurum livorem inclinet, Icterus niger vocari solet; febris interdum conjuncta est, interdum abest. Tristitia aliquando inducit Icterum. Icterus *flavus* diuturnior semper in *nigrum* degenerat, unde *essentialiter* non differunt. Anxietas in præcordiis, dolor præcordiorum compressivus, virium dejectiones, lipothymiæ, &c. ante eruptionem Icteri frequentissimè occurrunt. Urina ictericorum succussa spumam flavam ostendit, & linteum tingit colore croceo, sed non semper, sedimentum croceum dimittit; fæces alvinæ sunt plerumque albicantes, vel cineritii coloris, & hoc postremum ut plurimum est signum *calculi in vesicâ felleâ*. Urina crassa turbida & nigerrima est signum solutionis morbi. Quo magis flavus existit Icterus, eo facilior est curatu, quo verò magis niger, eo difficilior. Cum *hydrope* conjunctus raró curatur. " Si sudor erumpat (inquit *Sylvius*) " citior plerumque curatio expectanda erit, " sin verò urinis plus deponatur materiæ ru- *Symptomata.* *Prognosis.*

" bentis & paulò pòst subsidentis, segnior erit
" expectanda.

Curatio. *Art.* 844. Quoad curam *vomitoria*, *martialia*, & hinc *amara*, totam absolvunt paginam. Præmissis universalibus usurpentur *stomachica*, *martialia* (*limaturæ crudæ* in Ictero nigro) *rhabarbarum*, *lumbricalia*, *viperina*, *alcalina*, *volatilia*, *amara*, *aquæ acidulæ*, *gum. ammoniacum*. *Venæ sectio* & *catharsis* vix locum habent. Specifica sunt (omnium optimum) *chelidonium majus*, *marrhubium*, *flor. hyperici*, *crocus*, *genista*, *absynthium*, *sem. cannabis in lacte coctum*, *rad. curcum. rub. tinctor. urinæ potus*, *stercora* ferè omnium *avium* & *animalium*, *pediculi*, *lapis in folliculo fellis tauri*. In genere moneo in curando Ictero insistendum esse ad tempus medicamentis *antiictericis*, quia morbus est chronicus & contumax: & quidem quamdiu urina mingitur tenuis & splendida, tamdiu illis insistendum, donec signa coctionis apparent, usque dum urina fit crassa & turbida, & cum sedimento repleta; his tamen apparentibus spes est salutis. Curâ peractâ, ad abigendum cutis flavum colorem conveniunt *frictiones* & *balneatio*.

WILLISII *Sententia*.

Art. 845. Curatio Icteri inchoanda est cum *vomitorio*; ℞ *Fol. asari* N°. 9. *incis. & contus. affund. vin. alb.* ℥iij. exprimatur succus & detur cum regim. Remedium vulgare & *empiricum* apud nostrates est, ut ix *pediculi vivi* sumantur manè, per 5 vel 6 dies, quo remedio (cum alia minus efficerent) plures sanatos audivi. *Chalybeata* ut in aliis *cachexiæ* affectibus, ita in hoc juvamen præstant, atque hinc est quod *acidulæ* frequenter post omnia prosunt. " Cum apo-
" zemate sequente (inquit *Dolæus*) semper ini-

Vomitorium & alia remedia.

" tium

" tium curationis facere ſoleo; ℞ *Rad. tarax.*
" *chelidon. maj. ana* ℥j. *herb. cichor. fragar. ana*
" mjß. *marrhub. alb.* mß. *tartar. alb. fol. ſenn.*
" *ana* ℥iij. infund. in vin. alb. & aq. font. ana
" p. æ. coq. ad ℔ij. cola, &c.

VELSCHII *Sententia.*

Art. 846. Mulieres ſæpe geſtationis tempore fiunt *Ictericæ*, præſertim in ultimis menſibus; an quòd bilis tunc temporis viſcoſior evadat, & ita in glandulis hepaticis non ſecernatur; an quòd uterus tumens comprimendo inteſtina in cauſâ eſt, quòd ductus choledochus nimis compreſſus bilem in inteſtina non tranſmittat: notandum eſt, quòd hic morbus in prægnantibus *poſt partum* ſtatim evaneſcat. *Eſt affectus in prægnantibus ſatis frequens.*

SAMPSONII *Sententia.*

Art. 847. *Saponis Caſtellienſis* ʒß. *in hauſtul. vin. alb. ſolut.* valet ad urinas provocandas in Ictero & Hydrope experimento *domûs Bedfordienſis*, ubi pro magno ſecreto habetur. *Sylvius* hoc idem medicamentum laudat, ſed in lacte ſolutum ob ſalem fixum & oleoſam ejus ſubſtantiam. Ego quoque in nonnullis *Ictericis* expertus ſum, in his cum fructu, in illis aliter. Ubi acidi humores vel in *Ictericis* vel in *Hydropicis* abundant, credo hoc medicamentum valere, quoniam ab acri ſale fixo temperantur, ſubiguntur, & per vias urinarias expelluntur: & è contrà ubi acres humores dominio potiuntur, acre medicamentum nihil valet, metuo, ut noceat. *Sapo Caſtellienſis.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 848. Dubitatur, an Icterus ſemper oriatur ab obſtructione bilis; quoniam neque in *Dubitatio.*

ſanguine vel urinâ ictericorum ulla eſt *amarities:* Icterus etiam generari poteſt ſine hepatis obſtructione, *teſte Sylvio*, & obſtructiones in hepate non ſemper pariunt Icterum, *authore Ettmullero.* Aliquando oritur ex animalium quorundum morſu. Ictericorum alvus & aperta & fæces flavo colore tinctæ [interdum] conſpiciuntur. *D. Gailard in Theſi apud Cantabrigienſes.*

In hepatis ſcirrho. *Art.* 849. Si ſit ſuſpicio *hepatis ſcirrhi*, apprimè conveniunt fotus & empl. ſeq. ℞ *Fol. malv. alth. abſynth. flor. melilot. chamæm. ana* mj. *fol. meliſſ. chamæpit. ana* mß. *ſem. fænugr.* ℥jß. coq. ex aq. ℔v. ſub finem add. vin. alb. ℔ij, &c. cum *pannis laneis* foveatur latus, deinde ſuperimponatur *empl. de cicutâ cum ammoniac.* vel *de ranis cum mercurio. Pitcarnius in* MS. Si verò jecur durum ſit, i. e. ſcirrhoſum, res eſt deſperata. *Hippocr. Aphor.* Si morbus diu duret, *hydropem* minatur.

Avium ſtercora. *Art.* 850. *Candidum ex avium fimo* eſt earum urina, ideò confert Ictero, qui morbus *inflatio* eſt: album in *anſerino ſtercore* diligenter abraſum ſiccatumque privatim ad icterum facit. *Liſtrerus.*

Art. 851. In Ictero pertinaci, medicamentis uſitatis minùs cedente, ex repetitis experientiis omnibus commendo *Æthiopem mineralem tanquam remedium in hoc affectu potentiſſimum.* Icterus in ultimo ſtadio ſanguinem fundens per ſedem, per urinas, per ipſam cutem, per ſputum, vel ſtillicidium ex naſo, &c. vix unquam curatur.

Boerhaave. *Art.* 852. Inſtar omnium religioſè conſulendus eſt præclariſſimus *Boerhaave*, qui de *Ictero multiplici*, & de *hepatite* egregiè ſcripſit. *p.* 201.

Art.

Art. 853. *Stercus ovinum* in cerevisiâ infusum pro pauperibus est laudabile medicamentum. Decoctum *sem. cannabin. sapo Venet. flores sal. armoniaci martiati, ens veneris,* &c. sunt remedia optatissima; ut etiam sequentia, *cerevisia icterica, decoct. berber. decoct. icteric. expressio milleped. icteric. haust. saponac. pil. icteric.* [probatissimum medicamentum] *vinum chalybeatum.* *Remedia varia.*

CAP.

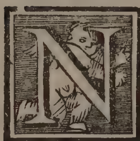
Cap. IX.

Sive Fasciculus Morborum nonus.

Rheumatismus.

Sydenhami *Sententia.*

Rheumatismi historia.

Art. 854. ULLO non tempore, maximè autumno, cum rigore & horrore & cæteris febrium symptomatis adoritur, elapso uno vel altero die (citiusve) dolor adest atrox nunc in hoc nunc in illo artu, in carpis, humeris, & genubus præsertim; vicissim hos relinquens & illos occupans, frequentiùs cum rubore & tumore. Febris sensim evanescit, manente dolore: est morbus diuturnior, aliquando per menses aliquot durans, & annos, non continuò, sed paroxysmis repetitis. In *lumbagine Rheumaticâ* immanis dolor adest circa lumborum regionem fixus, *nephritin* mentiens, nisi quòd æger non vomituriat. In Rheumatismo sanguis pleuriticorum similis est.

Lumbago Rheumatica.

Curatio.

Art. 855. *Sanguis mittendus* est ad tertiam quartamve vicem, habitâ ratione virium, alternis vel tertiis diebus. *Victus* admodum *tenuis* præbendus est; æger quotidie è lecto ad horas aliquot exsurgat. Potus ordinarius sit cerevisia tenuis vel potiùs ptisana ex *hordeo rad. liquirit. acetos.* &c. vel *emulsio*; parti dolenti applicari potest cataplasma ex *pane albo* in lacte coct. cum tantillo *croc.* diebus à venæsectione liberis injiciendum

endum eſt *enema* ex lacte ſaccharato, vel ex decocto communi pro *clyſtere*, &c.

Art. 856. Si imbecillitas ægri *phlebotomiæ* repetitionem non ferat, tum poſt ſecundam vel tertiam venæſectionem curatio aliâ methodo tentanda eſt, viz. capiat alternis diebus potionem *purgativam* communem, donec convaluerit, & iiſdem noctibus *paregoricum* ex *ſyrupo de mecon.* his minùs ad votum conducentibus, *antiſcorbuticis* morbi reliquiæ fugandæ ſunt. In juvenibus, atque iis, qui temperatè vixerunt, vino non plùs æquo dediti, Rheumatiſmus *diætâ ſimplici* admodum *refrigerante*, & mediocriter *nutriente*, æquè feliciter, ac repetitis *venæſectionibus* profligari poteſt, nempe *diætâ* ex ſolo *ſero lactis.* *Aliæ medendi methodi.*

SCHMITZII *Sententia.*

Art. 857. Per Rheumatiſmum vulgò intelliguntur dolores erratici externum corporis habitum occupantes; crebri quandoque ac leviuſculi horrores adſunt; febris ſi quæ adſit, mitis, noctu plerumque recrudeſcens. Sede, nocturnâ exacerbatione & contumaciâ *luis venereæ* cruciamina æmulatur. Lubricus eſt Rheumatiſmi in *arthritin* tranſitus; nam communis eſt utriuſque morbi materia, hinc *arthritis univerſalis* nonnullis appellatur. *Rheumatiſmus eſt quodammodo arthritis univerſalis.*

Art. 858. Commodiùs *ſudoribus* ſolvitur. *Venæſectio* ſemper in hoc affectu curando eſt neceſſaria; eſt enim remedium ἡγεμονικὸν, neque ſine magnâ ſanguinis jacturâ & virium ruinâ domari poteſt; poſt venæſectionem *emetica* fortiora ſunt propinanda, hinc *purgantia* leniora, ut pulv. *Comitiſſ. Warvicenſ.* &c. Partes affectæ foveantur tepidè cum *lapide medicamentoſo* in aq. pluviali ſoluto. *Indicationes curativæ.*

MUSGRAVII

MUSGRAVII *Sententia.*

Lentor in ſanguine à ſale alcalico provenit.

Art. 859. In Rheumatiſmo ab acri ſale alcalico, quàm ab acido, lentorem fieri longè probabilius, *Baynardi* experimento liquet, viz. ex Rheumaticorum urinâ, ſalis alcalici ejus, quem habent ſani bonâque utentes valetudine, pars quaſi trigeſima, nec quidem ſuprà, diſtillando elicitur: unde conjicitur ſalem iſtum in ſanguine retentum pituitâ (forſan adjuvante oleo, veluti in *ſapæ* compoſitione) irretiri involvique, & ad viſcidum in Rheumatiſmo faciendum, ad dolores & tumores inferendos opere quidem maximo contribuere. Serum quoque ſanguinis Rheumatiſmo laborantium *ſyrupo violarum* admixtum virideſcit, & cum *mercurio ſublimato* albiſſimum deponit concretum.

Vomitoriorum præſtantia.

Art. 860. De magnâ efficaciâ *vomitorii* aliquoties repetiti in hoc morbo debellando dignus eſt, ut conſulatur auctor. p. 26. *Balſamo ſulphuris terebinthinato* artus motu privati bis die ſuperillinantur, vel etiam *vernice terebinthinat. oleum terebinthinæ & camphora* ſunt remedia internè & externè proficua.

ETTMULLERI *Sententia.*

Rheumatiſmus cum arthritide convenit.

Art. 861. Arthritis vaga ſcorbutica ſeu Rheumatiſmus reverà cum *arthritide verâ* convenit, accidentibus ſaltem variat, terminatur nunc per ſudorem aut urinam aut per eruptionem cutaneam inſtar purpuræ relictâ cutis aſperitate: adſunt interdum graviſſimæ præcordiorum anxietates, ſitis clangoſa, ſudores, dolores lancinantes & pungentes; imbecillitas ad motum, locorum dolentium tumores, &c. fundamentum hujus morbi eſt ſal ſcorbuticum fibras vellicans.

Art. 862. *Vomitus* in principio convenit; *venæsectio* in principio & incremento; *volatilia* non debent exhiberi in principio, sed *alcalia & testacea*, ut etiam *antimonium diaphoretic. cinnabaris antimonii*, speciatim *arcanum duplicatum Mynsichti*; postmodum fiat accessus ad *volatilia* cum *antiscorbuticis* mixta; *lumbrici terrestres* sunt remedium sine pari in vino infusi, vel in sero lactis cocti, vel pulverisati; *millepedes* etiam commendantur. Declinante morbo conveniunt remedia ex *pino* vel *abiete* [*scobs abietis in sero lactis coct.*] *rob. bacc. junip. sambuc. decoct. è lignis. Decoct. strobilorum pini* curam ferè absolvit. Externè locis dolentibus applicandi sunt *lumbrici terrestres* donec moriantur. *Curatio.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 863. Miasma rheumaticum quandoque cerebrum, pulmones & viscera obsidet cum dolore & ægritudine excrucians. *Boerhaave.* *Partes nobiliores quandoque obsidet.*

Art. 864. Dedi nonnunquam *terebinth. Venet.* ℨvj. vel ℥j. (& tantam ejus quantitatem veteres vulgò adhibebant) cum vitello ovi solut. in haustu quodam, non modò in *paralysi*, verum in *arthriticis* & *rheumaticis* affectibus cum optimo successu, sed in hoc postremo affectu *venæsectio* debet anteire, &, si opus fuerit, repeti. *Harris.* *Vires terebinthinæ,*

Art. 865. Infusio *stercoris equi masculi* in vino tenui vel liquore posset. facta, ad ℥iv. vel vj. bis in die propinata est medicina in hoc affectu minimè contemnenda. *Willis.* " Et nunc " quoniam de medicamentis sordidis sermo " agitur, prætereunda non est *urina vaccæ* a-" pud *Parisienses*, & etiam non ità pridem " *Londinenses*, perquam celebrata, non modò " in rheumatismo, sed etiam arthritide, hy-" drope, *Stercoris equi.*

" drope, asthmate, ictero, &c. curandis. *Me-*
" *moir. de l'Acad.* Vol. XI. p. 41.

Linum sylvestre. *Art.* 866. Lini *sylvestris* cathartici herba integra cum caulibus & capitulis vino albo leni calore infusa satìs validè purgat serosos humores, indeque in *Rheumatismo* valde prodest; sed non nisi robustis propinanda est, quorum plurimos, ruri degentes, solo usu istius remedii curatos vidi. *Rhabarbarum.* Non novi præstantius remedium quam *rhabarbarum* diu continuatum ad hunc morbum contumacem oppugnandum. Et si malum sit habituale, ejusdem *masticatio* non modo morbum tollit, sed etiam *recidivationem* præcavet. *Lac Asininum.* In corporibus languidis & emaciatis, hujus morbi diuturnitate, nec non medicamentorum farragine, fractis & detritis, *lac asininum cum pulveribus testaceis*, vel saltem *diæta lactea* plerumque felici adjumento esse potest.

Infus. theæ lactea. *Art.* 867. Ad rheumaticos lumborum dolores potum *lactis* cocti cum aquâ decoctionis *theæ* & manè sumptum ad ℔j. circiter, felicissimè sum expertus. *Baglivius.*

Remedia varia. *Art.* 868. Remedia *antiarthritica* & *antiscorbutica* ferè omnia hìc conferunt, præcipuè declinante morbo & in intervallis. *Pil. volatil. epithema saponaceum, unguent. salino-volatile, &c.*

SCORBUTUS.

BARBETTI & DECKERZII *Sententia.*

Art. 869. Scorbutus est aliqualis *cachexiæ* species ab humore melancholico peculiariter corrupto ortus; in *calidum* & *frigidum* plerumque distinguitur; sed reverà omnis provenit ab unicâ causâ, nempe lymphâ vel pituitâ crassâ; unde tot symptomata pro temperamentorum & locorum diversitate, ex variis obstructionibus & humorum stagnationibus: Quadraginta *Scorbutus qualis morbus.*

nomen

novem diverſa enumerat *Eugalenus* in ſuo tractatu de *ſcorbuto*; ſed illa omnia nunquam concurrunt in uno eodemque corpore. Conqueruntur de dolore interdum punctorio, plerumque gravativo capitis, de cordis palpitatione, anguſtiâ, inflatione ventriculi, tenſione ventris; tuſſiunt, putant ſe interdum ſuffocari, difficulter reſpirant, vomunt, febricitant; appetitus proſternitur; ſingultu, ructibus, flatibus, convulſionibus vexantur; tremunt, laſſi ſunt artus, maculis rubris vel purpureis aſperſi, (quæ tamen non ſunt multi faciendæ, niſi degeneraverint in ulcera, vel elevatæ ſint) adeſt plerumque oris pruritus, gingivarum eroſio, cum ſanguinis effuſione, dentium vacillatione ac nigredine, halitus gravis, immò cum teterrimo aliquando odore; ſalivatio adeſt multa, urina cruda & tenuis, jam vero craſſa & rubra, immò ferè nigra; pulſus ſemper inæqualis, ac ut plurimùm debilis; dolores vagi, imprimis crurum, præcipuè noctu ingraveſcentes; ulcera maligna, tumores varii generis plerumque œdematoſi, ſudores copioſi, ipſa atrophia, viriumque defectus, caries, & ſopor profundus, hydrops, &c.

Symptomata varia.

Art. 870. His regionibus adeò familiaris eſt, ut nullus ferè reperiatur morbus, cui non aliquid ſcorbuti ſubſit; vere & autumno maximè infeſtat, in adultis & ſenibus gravior eſt; inveteratus & hæreditarius difficillimè curatur; ſolvitur aliquando per alvum, per hæmorrhoides, vel per urinam; aliquando in alios morbos degenerat, ſcilicet, *hydropem*, *atrophiam*, *apoplexiam*, *epilepſiam*, *ſtuporem*, aut *convulſionem*; interdum Scorbutici ſubitò moriuntur; dyſenteriâ rariſſimè laborant; plerumque *diarrhœâ* vel *lienteriâ*, quæ difficulter curantur, longo temporis tractu ægros

Eſt morbus frequentiſſimus & diuturnus, & difficilis curationis.

gros necant *hydropicos* vel *tabidos*; reſpiratio difficilis non adeò periculoſum eſt malum quàm vulgò putatur. " Scorbutus fixam habens ſe-
" dem (inquit *Waldſchmidius*) raró curatur, niſi
" quandoque palliativè: impoſſibile enim eſt
" ſanguinem totaliter corruptum ad ſtatum na-
" turalem reducere. *Diæta* in hoc malo eſt
" optima medicina, de quâ videatur *Sennertus*
" in praxi.

Curatio. *Art.* 871. Exactiſſima *diæta* medicamentis præſtat, ſine quâ Scorbutus ſenſim fit incurabilis; *venæſectio* non prodeſt; *purgantia* fortiora nocent; ſufficiunt ſuo tempore leniora; præparandi ſunt humores *incidentibus*, inter quæ *ſalia volatilia* quæcunque primarium obtinent locum. *Antiſcorbutica ſimplicia primaria* ſunt, *radix raphan. ſylv. oxylapath. petaſitid. ſcorzoner. taraxici, zedoar. angel. polypod. helenii, lignum guaiac. ſaſſafr. ſem. ſinap. fol. cochlear. becabung. naſturt. aquat. trifol. paludoſ. acetoſ. perſicar. mala aurant. acidor. pom. citri, bacc. junip. ſem. dauci, gum. ammoniac. lacc. crem. tart. tartar. vitriolat. chalybs, &c.* Saccharum & ſaccharata omnia

Vires mercurii dulcis. *Scorbuticis* nocent. " Omnem Scorbutum (in-
" quit *Dolæus*) feliciter intra xii dies, diis fa-
" ventibus, tollam per *mercur. dulc.* & reverà
" dulcificatur ſingulari & peculiari motu ſub-
" limatum, ut duntaxat ſudorem moveat, &
" nullam efficiat ſalivationem, cujus ope om-
" nes ſcorbuti humores intra prædictum tem-
" pus conſumuntur & educuntur, ſed duran-
" te hâc curâ nihil bibendum, niſi decoctum
" appropriatum, & ab acidis & carne ſuillâ
" abſtinendum.

Art. 872. Singulorum ſymptomatum curam peculiarem videre licet apud *Eugalenum*, cujus hæc ſumma eſt; quòd omnibus *ſpecificis* parti

parti affectæ dicatis admiſcenda ſint *antiſcorbutica.* In difficili reſpiratione *ſp. ſalis armoniac. cum tincturâ croci & aq. cochlear.* ſpecificè prodeſt. (875.) *Dyſpnœa.*

In gingivarum laxitate & putrefactione *tinctura gum. lacc. ſp. cochlear.* &c. pro lotione, item miſtura ſequens. ℞ *Pulv. rad. ireos florent. gum. lacc. ana* ℥j. *alum. uſt.* ℈j. *mel. roſ. q. ſ. ſp. ſalis* parum pro grato acore, *m.* (883. 892.) *Gingivarum laxitas.*

In doloribus vagis crurum, &c. inter externa topica *epithema ſaponaceum Fulleri* maximè commendatur. (884. 894.) *Dolores vagi.*

In torminibus ventris convenit *ſp. ſal. armoniac. cortic. aurant.* infuſ. cumque *ſp. junip.* vel *ſem. aniſi* mixtus: externè fotus, & linimentum ſeq. ℞ *Ol. lumbricor. terreſt. chamæm. ſp. cochlear. ana p. æ.* (877.) *Tormina ventris.*

In convulſione & contractione internè convenit *ſp. ſal. armoniac. cortic. aurant. ſalv. & roremarino* affuſus, item *ol. hyperic. & cochlear.* pro inunctione tendinum. (878. 901.) *Convulſio.*

In eryſipelate (1167.) præter externa exhibeantur *ſudorifera*, ut *rob. ſambuci, ſp. ejuſdem, bezoar. mineral. ſp. ſal. armoniac. cochlear.* &c. *Eryſipelas.*

In atrophiâ non datur præſtantius remedium quàm *lac caprillum ſpiritu aliquo antiſcorbutico* priùs ipſi inſtillato. (879.) *Atrophia.*

Charletoni *Sententia.*

Art. 873. Scorbutus in his regionibus ſeptentrionalibus eſt morbus *endemius*, & maximè frequens in locis Boreæ patentibus, uliginoſis, paluſtribus & maritimis; huc faciunt quoque inſalubres ædium calce recèns obductarum exſpirationes; & in carcerum, fornicum ſpeluncarumque anguſtiis concluſus, nec ſolutus ſyderum luce aër. Scorbuto præ aliis maximè *Scorbuti cauſæ inſigniores.*

tentantur ii, quibus alimenta ſale ac fumo indurata, craſſa, viſcida, terreſtria, nautica, atque id genus alia, quæ nec facilè digeri, nec ad ſtatum ſummæ fluxilitatis citò perduci nôrunt, diutino in uſu ſunt; item quibus vina polygophora & ſpiritus ardentes ſunt in deliciis, utpote ex quibus confertim ſcaturientes particulæ ſalinæ & ſulphureæ ſanguinem ſuccumque nutricium fœdâ ranciditate inficiunt; adjice & illos, qui oxigari, omphacii, acetariorum, aceti, &c. ejuſdem commatis condimentorum languenti per luxum ſtomacho malè conſulunt; acida quippe omnia ſtrenuè faciunt ad productionem *melancholiæ hypochondriacæ*, quæ ſcorbuto adeò affinis eſt, ut non niſi gradibus quibuſdam ab eo differre videatur; ſub eodem cenſu cadunt inſalubres potus, aquæ nimirum corruptæ, craſſæ, fæculentæ, graves, ſubſalſæ, cereviſiæ, & vina vitioſa. Qui delicatè vivunt magis Scorbuto obnoxii ſunt, quàm qui laborioſè, fœminæ viris, urbani agricolis, ſtudioſi obtuſis, &c. Plures ſibi Scorbutum *contagio*, quàm ex aliis ullis cauſis forinſecùs advenientibus contrahunt. " Cauſa Scorbuti (inquit *Dolæus)* eſt ſal fixum acre in maſſâ ſanguineâ, in quâ latent multæ particulæ vel acidæ vel muriaticæ; *acidæ* quando ſanguis craſſior & nigricantior apparet, *muriaticæ* verò ubi conſiſtentiâ amiſſâ totâ diffluit; certum eſt utcunque Scorbutum non ſemper ab unâ aliquâ ſingulari & ſimplici cauſâ proximâ ortum ſuum habere ac dependere, ſed ſæpe à multiplici: tot enim Scorbuti ſpecies ſeu differentiæ dici poſſunt, quot ſunt vitioſæ ſanguinis tincturæ è ſalibus diverſis (quæ propemodum infinitæ ſunt) & horum diverſimodâ combinatione ortæ.

Cauſa ſcorbuti ſecundum Dolæum.

Art. 874. Acido ſcorbuto affectis nullum (ſpondemus) ſive præſentius, ſive certius adhibueris remedium, quàm *lactis emulſionum ex amygd. dulc. decocti chinæ, juſculorum conſummatorum & cæter. antiacidorum & analepticorum* uſum ad plures ſeptimanas productum. *Remedia ad Scorbutum acidum.*

Art. 875. Difficilis reſpiratio oritur plerumque vel à ſanguine grumeſcente vel ab irritatione ſpaſmodicâ à ſalium ſtimulis; in priore caſu conveniunt *incidentia, ſpiritus & ſalia volatilia, viperina, fimus equinus,* &c. aliquando *venæ ſectio* eſt neceſſaria; in poſteriori caſu *antiſpaſmodica, ſpiritus caſtorei, lavendulæ,* interdum *opiata.* (872. 890.) *Dyſpnœa.*

Art. 876. In diarrhœâ Scorbuticâ pluribus indicationibus ſatisfacit rhabarbarum modicè toſtum, quo præmiſſo, cæteris omnibus meritò præfertur *crocus martis aſtringens* cum *conſervâ roſ. rub.* (882.) *Diarrhœa.*

Art. 877. In torminibus ventris *lac aſininum, caprillum,* aut *ſerum lactis vaccin.* adhuc à coagulo tepidum, ſunt remedia proficua: his enim mitigata poſt tormina primarumque viarum purgationem propinatis, non alvina tantùm repurgationem propinatis, non alvina tantùm regio, ſed totum etiam corpus perfectum *neoteriſmum* conſequetur; ſed omnium inſtar ſunt *aquæ minerales catharticæ,* ut *Ebſhamienſes,* harum virtus eſt planè admirabilis [nec minores ſunt vires *aquarum Bathonienſium*]. (872.) *Tormina ventris.*

Art. 878. In paralyſi, ſtupore, tremore, &c. conveniunt remedia *invigorandis corroborandiſque cerebro & nervis* appropriata cum *antiſcorbuticis generoſioribus* conjuncta, item *Balneatio* in *thermis ſulphureis* [& earundem *aquarum* potatio.] (872.) *Paralyſis, ſtupor, &c.*

Art. 879. Atrophia Scorbutica partium nutriendarum crimine contingit. Inter *deobſtruentia* *Atrophia.*

haud ſcio an quicquam utilius datum ſit *acidulis*, quæ facilè in adyta meſenterii & glandularum ſeſe penetrantes vias chyliferas omni ab infarctu liberant, nec tamen ullum interim relinquunt ſive caloris ſive acrimoniæ veſtigium; locum etiam habent *lac aſinum, caprillum, juſcula inſtaurantia* ex *limacum, cancrorum aſtacorumve fluviatilium carnibus*, &c. (872. 901.)

Dejectiones unguinoſæ. In atrophiâ ſcorbuticâ interdum contingunt dejectiones unguinoſæ, quaſi adipe vel oleo perfuſæ, nimirum ſolidarum partium colliquationes ſunt: ægroti *hecticorum* more ſunt tractandi, advocatis ſimul in ſubſidium *antiſcorbuticis temperatioribus.*

WILLISII *Sententia.*

Scorbutus eſt morborum legio. *Art.* 880. Scorbutus non eſt affectio ſimplex, ſed potiùs morborum *legio*; ſecundùm vulgares appellationes dicitur *bilioſus* ſive *calidior* exanthematis aliiſque ſymptomatis apertioribus ſe prodens, vel *melancholicus*, cujus virus quaſi ſub cineribus latet. Dolor ventris Scorbuto adeò familiaris eſt, ut juxta *idioma Germanicum Scheurbuyck* exinde nomen acceperit; hoc ſymptoma nonnullos, in mitiori licèt gradu ferè continuò affligit; in quibuſdam verò dolores valde acuti ſunt, & tanquam affectiones *colicæ* frequenter eveniunt; paroxyſmo autem diutius perſiſtente cruciatus ſæpenumerò in lumbos & dorſum propagantur, cujuſmodi affectioni non rarò *paralyſis* ſuccedit; ratio eſt, quoniam nervi lumbares & meſenterici intimè communicant, ac pluribus in locis inoſculantur. Dolores etiam alibi frequenter ſentiuntur, ut in capite, pectore, cruribus &c. Novi plures Scorbuticos dolore moleſtiſſimo ſubter *ſternum* excitato perquam diu vexatos, ut in quibuſdam

dam nihil minus quàm *abſceſſum* in mediaſtino latentem ſuſpicarer. Cephalalgiæ ſunt frequentiſſimæ & intolerabiles, ut & tibiarum dolores atrociſſimi.

Art. 881. Si ægrotantis conſtitutio ſit calidior, *aloetica* & *diagridiata* vitentur, & temperatiora ex *ſennâ*, *rhabarb.* &c. exhibeantur pro *catharſi*. Inter medicamenta *digeſtiva* meritò recenſentur *crem. tartari*, *tartar. vitriolat. tinct. ſalis tartari. elix. propriet. mixtura ſimplex*, *&c.* Tincturæ cum menſtruo ſequenti meliùs ac faciliùs conficiuntur, quàm vulgari modo; ℞ *Sp. vitriol. rectificat.* ℥vj. *ſp. vin. alchaliſat.* ℥xvj. *m.* & diſtilla in retortâ vitreâ cum ternis cohibiis. *Cathartica & digeſtiva.*

Art. 882. Præter ſcorbuti curam radicalem medicus ſymptomatis gravioribus ſublevandis ſubinde operam navare debet. In Diarrhœâ inveteratâ methodo ſequenti ſæpe bono cum ſucceſſu uſus ſum; imprimis purgatio cum *infuſo rhabarbari, aromaticis aſtringentibus adjectis*, inſtituatur, & aliquoties iterata intervallo trium & quatuor dierum: cæteris diebus ſumatur doſis elect. ſeq. bis in die. ℞ *Conſerv. abſynth. vulgar.* ℥vj. *ſpec. diarrhod. abbat.* ʒij. *ſantal. alb. rub. ana* ʒj. *croc. mart. opt.* ℥ß. *ſyr. chalyb. q. ſ. m. f. elect.* (876.) *Diarrhœa.*

Art. 883. Quoad oris vitia, quando caro gingivarum intumeſcit & fungoſa evadit, valet *gargariſma ſcorbuticum noſtrum*: quando gingivæ putreſcunt & corrumpuntur, medicamenta fortiora adhibeantur, imprimis infuſio *lapidis medicamentoſi*, & *aſtringentia* in dentium vacillatione. (872. 892.) *Oris vitia.*

Art. 884. In artuum doloribus *ſudorifera* cum julap. ex *aq. cochlear.* & *ſp. lumbricorum*, & *diuretica*, item *lumbrici terreſtres* quocunque mo- *Artuum dolores.*

 do

do usurpati frequenter juvamen præstant; aliquando tamen *phlebotomia* convenit. "Infusum *stercoris equi masculi*, *decoct. è lignis*, "*gum. guaiac.* &c. hìc locum habent." (872. 894.)

Scorbuti essentia. *Art.* 885. Crepitus ossium medelam vix admittit. "Nec mirandum; nam ex cadaverum "sectionibus patet *epiphyses ab ossium extremi-* "*tatibus sejungi & penitus separari*; unde sonum "crepitantem inter movendum edunt. *Memoir. de l'Acad.* Vol. III. p. 238.

PITCAIRNII *Sententia.*

Scorbuti Essentia. *Art.* 886. Scorbutus est congeries plurium morborum naturâ diversorum. Uti febris est vitium sanguinis, sive omnium *excernendorum*, intra arterias dum fluunt, ita Scorbutus est vitium omnium aut multorum simul *excretorum*, dum per excretoria fluunt sua; vel est defectus aut augmentum in excretoriis canalibus. Pulsus in omnibus Scorbuticis est tardus (inter signa *pathognomonica*) ideoque generaliter *nasturtia* & *antiscorbutica* dicta prosunt; quia talia remedia pulsui frequentiam conciliant.

Curatio. *Art.* 887. Scorbuti cura optimè eruitur resolvendo ipsum in symptomata, quibus constat, quorum remedia sunt nota.

Maculæ. *Art.* 888. Pro maculis in Scorbuto exhibe *anti-icterica*; nam maculæ istæ sunt lividæ & ferè nigræ, ut in ictero nigro. (893.)

ETTMULLERI *Sententia.*

Signa Scorbuti primaria. *Art.* 889. Præ aliis *Belgæ* & *Angli* Scorbuto sunt obnoxii, urina plerumque est nimis flammea, vel cum arenulis istis rufis imprægnata, in summitate vari-colorata instar caudæ pavonis; jejuno stomacho frequens est ptyalismus.

Sequen-

Sequentia ceu ſigna primaria Scorbuti recenſet *Lindanus*, colorem purpureum ſemilunarem ſub concavo oculorum apparentem, cruentationem gingivarum, fœtorem oris, maculas in femoribus & tibiis, vacillationem genuum, phlogoſin & exæſtuationem per totum corpus.

Art. 890. Maximè obſervatu dignum eſt prognoſticon *Sennerti* de Scorbuto: Reſpirationis (inquit) difficultas & pectoris anguſtia periculoſum eſt malum, ob quam ſi medicus & adſtantes ſuum officium non faciant, ſæpè ægri *ſyncope* præter expectationem intereunt; ſin verò fortior natura morbum diutius tolerare poſſit, plerumque in *hydropem* incidunt, præcipuè ii, qui purgantibus fortioribus ſubinde uti ſolent. Scorbutus calidus difficilioris eſt curationis quàm frigidus; imprimis Scorbutus cum diarrhœâ eſt periculoſiſſimus, inquit *Eugalenus*. (872. 875.) *Reſpiratio difficilis.*

Art. 891. Baſis curandi mali hypochondriaci & Scorbuti eſt *vomitus* in majori doſi; *purgantia* fortiora nocent, *laxantia* conveniunt; alvus enim ſemper ſervanda eſt aperta; de uſu *martialium* notabilis eſt cautela *Tachenii*; in iis, quibus viſcera tumida & infarcta jam ad ſchirrhoſam naturam degenerant, minùs proficua. *Acetum* eſt nocivum, non tamen *ſucci acidi* vegetabilium & fructuum. *Lac* & omnia *lacticinia* in Scorbuto, præmiſſis univerſalibus, quamdiu ſtomachus adhuc digerendo aliquid valet, ſunt optima. *Mercurialia* ſunt vitanda ob metum ſalivationis, *antimonialia* potiùs ſunt eligenda. Ad curam conducunt *martialia* omnia, præmiſſis *digeſtivis* & *vomitoriis*, ut *ſal digeſtivum hypochondriacum* [i. e. caput mortuum *ſp. ſalis armoniac.* per ſolutionem, chryſtaliſationem, &c. factum] *tartarus vitriolatus*, *ſal ab-* *Curatio.*

synthii [*pulv. hyster. Batean.*] *antihectic. Poterii, bezoar. min. elixir. proprietat.* &c. Præmissis ita *digestivis*, propinandum est *vomitorium*, inter quæ eminent *antimonialia, tart. emetic.* dos. à gr. iv. ad vi. & posteà per alvum *laxantia*, inter quæ *gum. ammoniacum, extract. hellebor. nigr. rhabarbarum, mercur. dulcis* (sed parcè). Demum accessus fiat ad *martialia*, & *acidulas naturales, amara*, & *stomachicha, arcanum duplicatum Mynsicht.* *Antiscorbutica specifica* sunt, *cochlearia, nasturt. flammul. Jovis, trifolium palustre, radix raphani, oxylapath. bardan. ari, sem. sinap. abies, junip. chin. sarsaparilla, sasaffr. cort. Winteran. citri, aurant. sp. cochlear. rob. sambuci juniperi, sp. sal. armoniac. & sal. volat. ejusdem.*

Specifica.

Gingivarum laxitas. *Art.* 892. In gingivarum pathematis succus *salviæ, cochleariæ, rorismarini, gum. lacc. myrrh. alum.* utramque faciunt paginam, cui addi potest *cremor aquæ calcis* supernatans, (872. 883.)

Maculæ. *Art.* 893. Maculæ cutaneæ sunt semper bonum signum malæ causæ foras erumpentis; internè conveniunt *diaphoretica, antihectic. Poterii, cinnab. antimon. tinct. coral.* &c. item *decoctum summit. pini* expectando sudorem.

Dolores crurum. *Art.* 894. Ad dolores crurum internè *sudorifera* decoct. *è lignis*, &c. Externè *sp. junip. camphorat.* item *sal armoniac. in sp. lumbricorum solut. Balneum quoque ex formicis earumque cubile est egregium.* (872. 884.)

Colica scorbutica. *Art.* 895. " Est & colica quædam Scorbutica (inquit *Waldschmidius*) ubi ægri queruntur de intenso dolore circa lumbos, & non in intestinis, sed in musculis abdominis; ibi mesenterium afficitur, & causa morbifica hæret in plexibus nervorum succo nutritio depravato, sæpè terminatur in paralysin, & cessante paralysi redit dolor consuetus. Conveniunt

"veniunt *antiſcorbutica* & *nervina*, *diuretica*, "*ſudorifica*, &c." Ad colicam & nephritin nocham *ol. amygd. dulc.* in juſculo gallinaceo, item *ſperma ceti*, & *opiata* cum *catharticis*, *clyſmata terebinth. ſtomachica & carminativa.* (906.) De arthritide vagâ Scorbuticâ vide infrà. *Colica & nephritis.*

Art. 900. Ad cephalalgiam *ſal volatile ſuccini*, *cinnab. antimonii*, & uſus lactis. *Capitis dolor.*

Art. 901. Paralyſis Scorbutica, ut & convulſiones & contracturæ curantur *vomitoriis*, *antiparalyticis*, & *antiſpaſmodicis* cum *antiſcorbuticis* permiſtis. (872. 878.) *Paralyſis, &c.*

Art. 902. Febris Scorbuticæ ſigna ſunt omnia ea, quæ per ſe Scorbutum ſignificant; palmarium interim notetur ſignum, quòd in febre hâc adſint notabilia circa appetitum vitia, v. g. adeſt nimius, ut plurimùm autem cum vomitu, aut depravatus, ut ad omnis generis ſalſa appetitus feratur, obſtructiones alvi contumaces, &c. *Febris ſcorbutica.*

Art. 903. Febres hæ curantur, ut aliæ, adhibitis etiam *antiſcorbuticis*, *arcanum duplicatum* eſt optimum remedium, & *ſp. ſal. armoniac.* *Curatio.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 904. Scorbutus non ita frequens eſt morbus, ac vulgò putatur; nam multi ex iis affectibus, qui Scorbutici audiunt, ſunt vel effecta morborum fientium, vel reliquiæ nondum perfectè devictorum, quod facilè probatur exemplo *arthritidis*, *podagræ*, atque *hydropis*: rebus ita ſe habentibus, methodus medendi non adulterinis illis ſymptomatis, ſed ipſo morbo, qualiſnam is demum fuerit, ceu perfectè formato, jamque actu exiſtenti accommodanda eſt. *Sydenham.* videatur locus *m. p.* 307. *Sydenhami ſententia de ſcorbuto.*

Art,

Vires limonum & aurant. *Art.* 905. Succi *limonum aurantiorumve* sunt *antiscorbutica* nunquam satìs laudanda. " Peritissimi, inquit *Piso*, nonnulli *Indiæ* medicastri " plus præsidii in *limonibus* ponunt, quàm in " *lapid. bezoart.* aut *theriacâ* contra malignos " morbos, & pestilentiales febres atque ipsa " venena: Ego autem sine jactantiâ affirmo, " me ex nullo alio aliquo remedio simplici tot " felices effectus in totâ praxi meâ observâsse, " quàm ex *limonibus*. *Lister*.

Stranguria. *Art.* 906. Sabulum rutilum tartareum in urinis Scorbuticorum excerni solitum nephritidem spurium sæpius inducit, quatenus angulis acutis ejusdem atomi gaudent (quod patet ex adhæsione ejus tam firmâ matulæ lateribus, ut non nisi vi inde ablui possit) quibus partes nervosas vellicant, & tormenta ipsis nephriticis graviora excitant, unde quoque sæpius in stranguriam inducunt, in quo casu omnia *diuretica* calidiora malum exasperant, *sp. salis dulcis* tamen hìc multum præstat. *Ephem. German.* Anno 30. obs. 44. (895.)

Remedia varia. *Art.* 907. Usum remediorum sequentium peritus non ignorat. *Æthiops mineral. aqua limacum Scorbut. aq. omnium florum, aq. raphan, comp. aq. scelotyrbica, cerevisia Scorbutica, cerevisia Scorbutica attemperans, epithema de calce, expressio Scorbutica calida, expressio Scorbutica temperata, fotus podagricus, fotus spirituosus, galbanetum Sennerti, gargarisma contra fœtorem, gargarism. myrrhisatum* 1, 2. *Gargarisma prunellorum, mistura ecphratica, pil. cathartic. Scorbutic. serum sinapinum, succi antiscorbutici* 1, 2. *tinctura cantharid.* 1, 2. *tinctur. gum. laccæ, tinctura antimonii, tinct. virginiana, pulv. ari comp. vinum viperinum, vitriolum Martis.*

Arthritis.

ARTHRITIS.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 908. Podagra, exeunte *Januario* aut incipiente *Februario*, derepentè & nulla fere præſenſione antecedente ingruit, niſi quòd ventriculi cruditate, aut apepſiâ ad ſeptimanas aliquot æger laboraverit; corporis interim intumeſcentiâ quaſi ventoſâ & gravitate; quæ indies augetur donec tandem detonet paroxyſmus; quem paucis diebus præit torpor & quaſi flatuum deſcenſus per femorum carnes cum affectione σπασμοειδεῖ, tum etiam pridie paroxyſmi appetitus voracior, non tamen naturalis. Sanus lecto ſomnoque committitur, horâ verò ſecundâ poſt mediam noctem excitatur à dolore *pollicem pedis* ut plurimum occupante, quandoque verò *calcaneum*, *ſuram aut talum*: hic dolor eum refert, qui oſſium dictorum diſlocationem comitatur, cum ſenſu quaſi aquæ tantùm non frigidæ partis affectæ membranis affuſæ. Mox ſequitur rigor cum horrore & febricitatione aliquali. Dolor autem hìc primò remiſſior gradatim intenditur (pari paſſu rigor & horror recedunt) idque in ſingulis horis donec tandem ſub noctem ad apicem pervenerit, ſe ad varietatem oſſiculorum *tarſi* & *metatarſi*, quorum ligamenta obſidet, perbellè accommodans; nunc tenſionem violentam, vel ligamentorum iſtorum dilacerationem, nunc morſum canis rodentis quandoque preſſuram & coarctationem exprimens: adhæc, ita vivum exquiſitumque habet ſenſum pars affecta, ut nec linteorum ſuperincumbentium pondus, nec cubiculi à fortiori ambulatione concuſſionem ferre valeat; hinc mille conamina, ſitûs tum ipſius

Podagræ hiſtoria accurata.

ſius

ſius corporis, tum membri affecti mutatione aſſiduâ, doloris ſedationem incaſſùm exambit; quæ tamen non contingit ante horam ſecundam tertiamve matutinam (decurſo ſcilicet *nycthemeri* ſpatio à primo appulſu paroxyſmi); quo tempore æger poſt materiæ peccantis modicam digeſtionem & difflationem aliqualem, ſubitò à dolore reſpirat. Jam leni madore perfuſus ſomno concedit, à quo evigilans, dolore multùm imminuto, partem affectam tumore recenter occupatam cernit. Intra paucos dies alter pes eodem dolore torquetur, eaſdemque excitat tragœdias; nonnunquam etiam ambos pedes in initio occupat; poſtquam utrumque pedem exercuerit, qui ſequuntur paroxyſmi abnormes ſunt, tum quoad tempus invaſionis, tum etiam quoad durationem; hoc tamen ubique ſervant, quod dolor noctu recrudeſcat, manè verò remittatur; atque ex ſerie horum paroxyſmulorum conſtat paroxyſmus, qui dicitur podagræ, diuturnior breviorve pro ægri ætate, &c. quod in vegetioribus, & iis, quos podagra rariùs inviſit, diebus ſæpè quatuordecim ſit; in ſenioribus, atque iis, quos ſæpius afflixit, duobus menſibus; iis verò qui aliquot annis podagrici fuerunt, non priùs valedicit, quàm ætas adultior eam fugaverit.

Paroxyſmi progreſſus & terminatio.

Art. 909. Ad quatuordecim primos dies urina coloratior eſt, quæ poſt ſeparationem ſedimentum rubrum, & quaſi arenulis refertum deponit; nec æger ut plurimùm niſi tertiam potulentorum quæ aſſumpſit partem per veſicam reddit, alvus item ad dictos ferè primos dies conſtipata eſt. Appetitûs proſtratio, rigor totius corporis ſub veſperam, partium etiam non affectarum gravitas & moleſta ſenſatio integrum paroxyſmum comitantur. Recedentem

cedentem paroxyſmum excipit pedis affecti pruritus vix ferendus, maximè inter digitos, unde decidunt furfures, & pedes ipſi quaſi ab epoto veneno deſquamantur.

Art. 910. Atque hoc modo ſe habet podagra *regularis*, cùm verò vel indebitâ medicatione turbetur, vel diuturnior invaſerit, jam per annos aliquot, phænomena ſunt multùm diverſa à jam deſcriptis; jam manus, carpos, cubitos, aliaſque regiones occupat; quandoque digitos diſtorquens, motu paulatim privans, tandemque concretiones, circa articulorum ligamenta, tophaceas generans, cretam vel oculos cancrorum æmulantes; nonnunquam in cubitis tumorem ſubalbum ciet, ferè ad ovi magnitudinem, qui ſenſim inflammatur; nonnunquam femur occupans, ſenſum exhibet, quaſi ingentis ponderis appenſi, ſine dolore tamen notabili; at genu exinde petens, id acriùs urget, artus jam habet æger ferè undequaque contractos & impeditos, ita ut claudicet, & permoleſtè prorepat. *Symptomata morbi poſt annos aliquot infeſtantis.*

Art. 911. Animadvertendum eſt, quòd ubi quis ad multos annos podagrâ laboraverit; dolor ſingulis paroxyſmis gradatim imminuitur; tandemque *ægritudine* potiùs afficitur, quàm *dolore*; *dolor* & *ægritudo* quaſi alternatim laceſſit; DOLOR IN HOC MORBO EST AMARISSIMUM NATURÆ PHARMACUM, qui, quò vehementior eſt, eò citiùs præterlabitur paroxyſmus, atque inſuper & longior erit intermiſſio, & magis perfecta, & vice verſâ. *In morbo inveterato minuitur dolor & augetur ægritudo.*

Art. 912. In podagricis quamvis qui educitur ſanguis pleuriticorum & rheumatiſmo laborantium ſanguinem ut plurimùm referat; attamen *venæſectio* haud minùs inſigniter in hoc morbo officere ægro, quam in duobus prædictis *Neque venæſectio neque catharſis ullatenus prodeſt.*

ctis prodesse cernitur; *catharsis* etiam justissimis de causis damnatur. Tam in hoc, quàm in aliis morbis quibuscunque, demptâ solâ peste, sudores prolicere non tam medici quàm naturæ provincia est; ideoque curatio medicamentis *diaphoreticis* incassùm tentatur.

Unde difficilis est curatu.

Art. 913. In hoc morbo curando duæ sunt causæ principales præcipuè spectandæ, prima est *causa antecedens*, viz. humorum indigestio à caloris & spirituum defectu orta, altera est *causa continens*, viz. humorum calor & exæstuatio; hæ duæ toto cœlo discrepant, atque hinc quæ huic prosint remedia alteri obsint, unde hic affectus tam difficilis est curatu.

Præcipua indicatio curativa.

Art. 914. Quæ *ventriculum roborant* & *concoctionem* adjuvant, medicamenta *digestiva* appellata, intentioni adimplendæ conferunt; hujusmodi sunt *radix angelic. enul. campan. & antiscorbutica*, è medicamentis vulgò cognitis *theriaca Andromachi* concoctionibus roborandis præ cæteris confert. Inter simplicia *cortex Peruvianus* primas obtinet, cùm sanguinem corroborat vegetumque reddit, si ejus grana aliquot manè & serò assumantur. Medicamenta *digestiva* modò laudata præcipuè in paroxysmorum intervallis, idque longissimè à paroxysmo insecuturo in usum revocanda sunt majori cum fructu. Liquor sequens, utpote qui gustu ac colore jucundo est, authori maximè arridet; ℞ *Rad. sarsaparil.* ℥vj. *chin. lign. sassafr. ras. C. C. ana* ℥ij. *glycyrrhiz.* ℥j. coq. in aq. font. cong. ij. per hor. dimid. deinde stent clausè super ciner. calid. per hor. 12. postea ebulliant ad tertiæ partis consumptionem, cùm primùm ab igne amoveatur, infund. *sem. anis.* ℥ß. post hor. ij. coletur liquor & per residentiam depuretur, &c.

Art.

Art. 915. Tollere nodoſam neſcit medicina podagram; exercitatio tamen *tophorum* generationem præſcindit, & etiam generatos & induratos ſolvit: ſi cuivis innoteſcerit medicamentum, quod & celare vellet, æquè efficax in hoc morbo, ut in chronicis pleriſque, ac eſt *equitatio* conſtans & aſſidua, opes ille exinde ampliſſimas facilè accumulare poſſet. (931.) *Tophi.*

Art. 916. In debilitate & languore ventriculi aut ventris torminibus neque *vinum gallicum rubrum* vel *theriaca Andromachi*, neque aliud quodlibet è *cardiacis* mihi hactenus notis pares habet vires, ac *vini Cnarienſis* hauſtulus ſubinde deglutitus languore atque ægritudine urgentibus. *Languores.*

Art. 917. Sin autem gravius aliquod ſymptoma ex retroceſſu materiæ podagricæ ſubitò ingruat, & mortem ægro minitetur, neque vino neque exercitio ſuprà laudatis fidendum eſt, verùm modò non caput, at partes vel naturales vel vitales ejuſmodi malum impetat, ad *laudanum* cum *cardiacis* permiſtis ſtatim confugiendum. Signum *retroceſſionis* materiæ Arthriticæ, eſt ægritudo ingens cum vomituritione & aliquali ventris dolore; in hoc caſu congium unum *liquoris poſſet.* vel alicujus iſtiuſmodi devoro, & cùm totum per vomitionem rejecerim, tum ebibo hauſtum *vin. Canarin.* cum *laudan. liquid.* gᵗ xviij. in lecto ad quietem me componens. *Schedul. monit. p.* (934.) *Arthritidis retroceſſio.*

Art. 918. Ad diarrhœam, ſi *laudano* non obtemperet, unicum remedium eſt, ut *ſudor* provocetur methodo & medicamentis huic uſui deſtinatis; quod ſi fiat ad biduum triduumve per duas treſve horas continuas, ſiſtetur ut plurimùm diarrhœa, & morbi fomes magnâ vi in artus detonabit. (937.) *Diarrhœa.*

Peripneumonia. *Art.* 919. Metaſtaſis materiæ peccantis in pulmonum lobos pari modo tractanda eſt, quo peripneumonia abſoluta, viz. *venæſectione*, &c. (941.)

Nephritis. *Art.* 920. Si podagricis ſuperveniat *nephritis* (quod ſæpiſſimè accidit) poſthabitis aliis bibat æger magnâ copiâ *liquor. poſſet.* cui *radix* (& *fol. alth. & malv.*) incoct. ſunt. Et injiciatur *enema*, & poſtremò exhibeatur *laudani* doſis grandior. (938.)

Therapia radicalis adhuc deſideratur. *Art.* 921. Therapia *radicalis* podagræ adhuc in *Democriti* puteo latet: neque temerè curanda eſt arthritis; quid enim eſt niſi naturæ providentia ad depurandum ſenum ſanguinem, atque expurgandum corporis profundum, ut cum *Hippocrate* loquamur.

Listeri *Sententia.*

Arthritidis cauſæ. *Art.* 922. Ductus humori pituitoſo in artubus excernendo dicati, aliquo modo labefactati, i. e. vel laxati ab improbo aliquo exercitio, maximè à cibo, ex nimiâ Venere, à quâ tot motus articulorum convulſivi, ex frequenti uſu vini, &c. quibus iidem ductus vehementer reſolvuntur; vel ex naturali quâdam imbecillitate, quâ contractioni impares ſunt; vel obſtructi ex aliquâ longâ hæmorrhagiâ; ex crapulâ & otio, humor ille ex cruda jam & lento ſero confectus, in ductibus articulorum excretoriis moram trahendo, facilè putredinem & acrimoniam concipit, & ichoroſus tandem fit; ipſa denique oſſa rodendo, illa in tophos diſſolvere potis eſt; quod ſatìs conſtat ex oſſibus carioſis vermiculato quodam opere profundè inſculptis. Unde primum atrox dolor, nempè à continuâ diſtentione & dilatatione ductuum, à corrumpente humore, ex nativâ autem par-

tium

tium iſtarum conformatione dolor acerbior evadit: atque hinc illi ſenſus ſtricturæ infinitæ, compreſſionis, ponderis, caloris urentis, lancinationis, punctionum, roſionum, ut humor putreſcens in anguſtis & vix dilatabilibus ductibus impactus viam ſibi faciat.

Art. 923. Ad dolorem mitigandum (932.) ſequens cataplaſma præſcripſi; ℞ *Mic. panis ſiliginei ex lacte coct.* ℔j. *croci* ʒß. *aloes ſuccotrin. ad pulv. ſicc. & friabilem uſtulat.* ℥iij. *ol. lilior. q. ſ. m. f. cataplaſm.* &c. alio paroxyſmo atroci *Emplaſt. viride glyconis* apud *Scribonium Largum* deſcriptum adhibui non minori cum ſucceſſu; ℞ *Æris uſt. ærugin. ana* ʒvj. *ſal. gem. gum. ammoniac. thur. ana* ʒß. *ariſtol. rotund.* ʒj. *alum.* ʒß. *myrrh. galban. aloe. ana* ʒj. *ceræ* ʒij. *terebynth. chiæ* ʒiß. *ol.* ℔j. *m. f. ſ. a. empl.* Decurſu morbi ad ſitim leniendam convenit hujuſmodi *aq. limac. ad* ʒvj. ter in die; ℞ *Cochlearum hortenſ.* NM. ʒj. *lact. recent.* ℔xij. cautè diſtillentur evitando empyreuma ad medias. Sing. ℔j. adde *ſucc. limon. matur.* ʒß. *ſacchar. cand.* q. ſ. *Ad dolorem & ſitim in arthritide laborantibus.*

Art. 924. Unica illa aurea regula de abſtinentiâ mihi certè maximè arridet; nempè ut iis, quibus aut integra ſanitas, aut longiora valetudinis bonæ intervalla cordi ſunt, PARVA CIBATIO SUMMÆ CURÆ SIT: atque hoc omnibus hominibus, quocunque ſtatu & conditione ſint cum ipſius quoque EXERCITII loco eſſe poteſt, etiam *pedibus ex toto captis.* *Quantum valet abſtinentia.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 925 Arthritis ferè per paroxyſmos affligere ſolet; extra quos, niſi in inveterato malo, ſatis commodè habent ægri; quoties imminet paroxyſmus, alvus ferè ſegnior evadit, ægri moleſtiam quandam haud benè ex- *Signa arthritidis appropinquantis & Symptomata præſentis.*

plicabilem circa præcordia ſentiunt, conſuetum excrementum intra pedum digitos non reperitur, & circa articulos tenſio percipitur, hinc dolor pungens, lacerans & pulſans, interdum ardens in Arthritide *calidâ* dictâ, in hac ſymptomata ſunt acriora, ſed breviores ſunt paroxyſmi; in *frigidâ* tumor plus minus œdematoſus, nec niſi poſt longum tempus evaneſcens; in incremento paroxyſmi conqueruntur ægri de æſtu circa regionem ſtomachi, hinc ſitis, & appetitus proſtratus. Hæc ferè ipſa ſymptomata in dolore *iſchiadico* occurrunt; ſi crebriùs redeant paroxyſmi, & vehementiùs affligant, inſigniter debilitantur articuli. *Bacchus dicitur pater, Venus mater, & Ira obſtetrix Arthritidis.*

Qualia remedia utiliter uſurpantur. *Art.* 930. Ingruente podagrâ convenit *vomitus*, & forſan blanda *purgatio*, quæ omninò vitanda eſt in ſtatu morbi. *Opiata* nunquam ferè ſunt proficua, malum contumacius reddunt, & motum naturæ impediunt. Optimè conducunt *fixa acida abſorbentia*, *volatilia*, &c. *Venæſectio* minùs convenit, niſi in *iſchiadico* dolore, in principio paroxyſmi, decoctum *è lignis*. *Spiritus cochlear. trifolium paluſtre*, &c. laudantur. *Topica*, non niſi præmiſſis univerſalibus, locum habent, *narcotica* fugienda ſunt; ſymptomata adjuncta ſunt conſideranda, ardor, dolor, tumor, &c. *Topica* non niſi in ſtatu morbi ſunt applicanda; laudantur *ſp. lumbricorum* cum *camphorâ*, *ſale armoniaco*, &c. *ſp. theriacalis camphorat.* miſturæ ex *calce viv.* & *ſal. armoniac.* affundatur *ſp. vini*, & huic diſtillato adde *camphoram*, & ſic optimum habetur ſpecificum in inflammationibus podagræ. *Flores ſambuci* in lacte cocti dolorem leniunt. *Caro bubula* ſine pinguedine manè & ſerò mutata dolorem compeſcit, & omnibus præfertur; item *ſtercus bubulum* cum

urinâ

urinâ humanâ putrefactâ, in quâ *calx viva* extincta eſt; *ſapo Venetus in ſpiritu vini ſolutus* cum additione *olei juniperi* & *petrolei* inſigne facit unguentum.

Art. 931. *Veſicatoria* in malo *iſchiadico* multum conducunt. Ad tophos (915.) *caſeus vetus* & *putridus* cum decoct. *ſuillæ* eſt proficuus. In malo *iſchiadico* omnibus encomiis dignum eſt *Poterii* emplaſt. *de pice ſulphuratum*; ℞ *Pic. naval.* ℥iv. *terebinth. ven.* ℥ß. *maſtich. ſuccin. ana* ʒij. *ſulphur. commun.* ℥ß. *m. f. empl.* *Iſchias.*

Pitcairnii *Sententia.*

Art. 932. In Arthritide nihil ages urgendo pharmaca *purgantia*; *vomitoria* proſunt, poſt illa *mercurius* ſenſim datus. Parti dolenti (923.) applicare licet *balſamum Guidonis*, aut lintea liquore ſequenti madentia; ℞ *Aq. font. fervent.* ℔viij. *arſenic. alb. vel flav.* ℥ij. *calcis viv.* ℥vj. digere per hor. 24. lento igne. [Sed de ejus uſu incidit mihi ſuſpicio.] Si dolor accedat in ventriculo, utere *NM. condit. pulv. rad. ſarſaparil. cort. Peruv. ol. cinnamon. zinzib. condit.* &c. Proderit etiam in podagrâ decoct. ſequens ℞ *Vin. alb. vel cereviſ.* ℔viij. *lact. fervent.* ℔iv. ablato coagulo immitte *bacc. oxyacanth.* ℔j. coq. per hor. dimid. bibat æger ℔j. mane & veſperi. *Pitcairnii methodus.*

Musgravii *Sententia.*

Art. 233. Sedes Arthritidis propria & exoptatiſſima eſt in artubus, non in trunco corporis; poſteriori autem caſu, non priori mortem minatur: " quid agendum ſit, brevi comprehenditur " in divini *Hippocratis* effato, nimirum, revel" lenda ea, quæ quò non oportet, repunt: ſin " autem quò convenit, iis viam ſternere opor- *Sedes arthritidis propria in artubus.*

" tet, ut singula eò vergant." Quando *recessus* fiat miasmatis Arthritici in partem aliquam internam, morbum istius partis adeò exquisitè imitatur, ut de existentiâ ipsius minimè constaret, nisi Arthritis regularis præcesserit.

Indicatio generalis in arthritide anomalâ. *Art.* 934. Medendi indicatio generalis est, ut Arthritide anomalâ pars affecta quàm citissimè, quàm tutissimè levetur; accuratè itaque perpenso morbi genio, juxta partem, quam occupat, & factis necessariis *evacuationibus*, optimè felicissiméque curatio perficitur per materiæ in artus translationem; hoc enim est ipsum naturæ propositum. Medicamenta huic intentioni inservientia interna, *expellentia* dicta, sunt plerumque *cardiaca*, quæ satis nota sunt; ad extrudendam autem Arthritidem nihil potentius aut efficacius invenitur quàm *chalybs nutritus* (præparationem vide sis apud auctorem.) *Topica*, quæ Arthritidem artubus invitant, sunt emplastra ex *gum. caran.* vel *oxycroc.* vel *cephalic. cum pice Burgund. dimidio vel triente*, vel *ceratum viride* vulgò *Hatcase*, &, si vires ægri ferant, & res in dubio versetur, *Phœnigmus* seq. ℞ *Ferment vet. partes* ij. *sem. sinap. rad. raphan. sylv. allii, cacumin. rut. fim. columbin. ana partem unam, contunde cum aceto vin. alb. q. s. & redige ad spissitudinem cataplasmatis.* (917.)

Arthritis in ventriculo. *Art.* 935. Si Arthritis ventriculum occupet, ibique commoretur, indicatur lene *emeticum* ex decocto *fol. theæ viridis.* vel *cardui benedicti*, vel ex *sale vitrioli*; &, finitâ operatione, *paregoricum*; convenit etiam interdum *catharsis*, & demum Arthritis in artus omni vi depellenda est, ut ante ostensum est.

Colica arthritica. *Art.* 936. In colicâ Arthriticâ propinari debet *catharticum* huic morbo idoneum, & tunc podagram *expellentibus*, unà cum *anticolicis*, utendum

tendum eſt; *fotus* etiam & *linimenta* ſuum habent locum; ſed (quod maximi eſt momenti) probè animadvertendum eſt, & recordandum, *quod vana & fruſtrà arthritidis regularis in artubus excitandæ ſit ſpes omnis, quamdiu inteſtina fuerint immunda, fæcibuſque onerata.* *Nota benè.*

Art. 937. In diarrhœâ vel dyſenteriâ arthriticâ *laudano* ſenſim cohibendus eſt fluxus, & poſteà expellendus eſt cum cautelâ inimicus. (918.) *Diarrhoea.*

Art. 938. In paroxyſmo arthritico & nephritico ſimul *paregorica* ſunt neceſſaria: *adeps cuniculi* externè inunct. dolorem mirificè lenit ex ſenis calculoſi experimento. (920.) *Nephritis.*

Art. 939. In aſthmate arthritico cura variè inſtituenda eſt pro diverſitate morbi vel *ſicci* vel *humidi*; arthritis (ſi fieri poſſit) in artubus excitanda eſt; interim in ſpirandi difficultatibus omnium maximè certiſſiméque inflationem mirum in modum cicurat compeſcitque *potio Coffee.* *Aſthma.*

Art. 940. In anginâ arthriticâ plurimum valet ſequens gargariſma; ℞ *Aq. hord.* ℔j. *diamor.* ℥iij. *ſp. ſulph. per campan. quantum lingua ferre poterit. m.* nihil verò pulvere ſequenti præſtantius efficaciuſve novi: ℞ *Cryſtal. mineral. ſacchar. cryſtal. ana p. æ. miſce, teneatur in ore* ℈j. *donec ſaliva abundaverit, tunc expuatur, & repetatur frequentiſſimè, mirum quantum hinc ſalivæ, &c.* (941.) *Angina.*

Art. 941. "In pleuritide, peripneumoniâ & "anginâ arthriticâ non novi præſtantius reme"dium, quam infuſum vel decoctum *ſtercoris* "*equini*; eſt etenim medicamentum non mo"dò iis affectibus primariò proficuum, ſed "etiam arthritidis in artus expulſor fortiſſimus; "expertus loquor." (919.) *Pleuritis peripneumonia, &c.*

Arthritis caput petens.

Art. 942. Arthritis caput petens, varios ac periculosos producit affectus, cephalalgiam, vertiginem, apoplexiam, convulsiones, paralysin, &c. in his affectibus cerebrum quàm citissimè allevetur *evacuatione*, *revulsione*, & in artus *amandatione*; in hujusmodi casibus ægrotantium pedes in *aquam fontanam fervidam* immitti curo, ibidemque ad tempus detineri, unde capiti juvamen præsentaneum obtinetur.

Consulendus est author.

Art. 943. " Si doctissimum auctorem inspicere haud graveris, ille tibi plura amplissimè suppeditabit de arthritidis anomalæ ætioglogiâ & curatione.

Farrago *Sententiarum.*

Temperantia.

Art. 944. Omnia remedia calculosis & podagricis præscripta inutilia propemodum erunt, nisi *vinum*, *venus*, *otium*, & *crapula* temperantiùs usurpentur. *Baglivius.*

Diæta lactea.

Art. 945. Novi quosdam insigne levamen accepisse ex *diæteâ lacteâ* per tres aut quatuor menses sine ullo alio alimento: alios verò ex *lactis* usu deteriùs habuisse, viscerum obstructiones contraxisse; ideoque sine prudentis medici consilio utrùm conveniat, necne, haud temerè ineatur. *Willis.*

Art. 946. Cum ego olim articulorum doloribus vexarer (inquit *Sennertus*) & varios de eâ re authores legerem, in eo omnes consentire animadverti, in arthridis curatione, plus spei in *bonâ diæta*, quam in medicamentis ponendum esse.

Art. 947. Summarium præscripti celeberrimi D. *B——e* pro Nobili quodam Anglicano ad *arthritidem eradicandam* hujusmodi fuit.

—Lac novum cum duplici aquâ commistâ repudiatis aliis quotcunque liquoribus solummo-

do

do ad potandum concedendum eſt; utcunque tamen *coffee* & *thea* modicâ quantitate interdum permittenda ſunt, his verò ſorbitionibus lac ſemper conjungendum eſt. Mane cum primùm expergiſcaris, coctionibus plenè ac perfectè abſolutis, libram aquæ fontanæ bibas, ſuadeo; & deinde elapſis duabus horis ad jentaculum accedas; cui ſufficiat lac coctum addito exiguo pane, juſculum avenaceum, cum vel ſine lacte; interdum *coffee*, *thea*, vel *chocolata* cum lacte temperata, panis butyratus, &c. Prandio nihil edendum eſt, niſi ex avenis, hordeo, oryzâ vel ſeminibus millii paratum fuerit, radices dauci vel raparum, ſpinachia, fabæ vel piſæ, &c. admitti poſſint in victum; quinetiam fructibus veſci, cum maturi ſint, non interdico; pyra vel mala furno cocta inter edilia minimè contemnenda recenſeantur; ſed præ reliquis panem biſcoctum cum lacte commendo; aliquando ſed rariùs de piſcibus non ſalitis modicum comedere licebit. Acida & ſalſa vitanda ſunt. Cœna ſit lac & panis. Horâ 9. veſpertina vel citius cubitum eundum eſt. Somno indulgeas; quanto enim plus ſomni capis eo melius tibi ceſſurum eſt. Frictio ſicca artuum mane & veſperi repetita plurimum valet: Humores enim diſſipat & nodorum ac tophorum generationem prohibet: Exercitium inter primaria auxilia pono, equitatio licet potior ſit quàm curru vehi, ambo tamen utilia ſunt, & in eorum frequenti uſu eſſe debes. Inter exercendum ſolummodo caveas, ne aeri frigido ac humido teipſum nimium exponas. Si denique his non obſtantibus arthritis inſultum faciat, & cum vehementia deſævierit, quod vix credibile eſt, interdum doſin laudani exhiberi, par-

ca licet manu & non nisi premente necessitate, concedimus. Transitus à communi vivendi more ad hoc vitæ genus est tutissimus, neque est quod extimescas à subitanea mutatione; sed hoc semel instituto in eo usque ad vitæ terminum persistendum est: nam reditus ad luxum & liberam vivendi consuetudinem periculo haud vacaret. Arthritis hæreditaria perinde ac adventitia huic regimini cedit: labes etenim morbi in gremio sanguinis latitat, & in utroque genere hujusmodi victu facillimè exterminabitur. Amplexibus venereis ne nimis obedientem te geras, concubitus illicitos omninò fugias, &c.

Remedium celebre. *Art.* 948. Perquam celebre fuit præscriptum sequens aliquando apud *Londinenses:* ℞ *Rad. turbith. hermodact. jalap. tartar. vitriolat. ana gr.* xv. *m. f. pulv. in haust. vin. alb. sumendus singulis mensibus.* In eundem etiam usum *electuarium caryocostinum* à quibusdam valdè prædicatur. Ast omnium *vomitus* podagræ est prophylacticum præstantissimum, qui potest provocari emeticorum ope in insigni humorum colluvie, ubi juncturæ admodum laxæ, & morbus præ foribus est. Atqui *Podagricus* est vir sui arbitrii, præceptis medicis non auscultat, sed genio in valetudinis incommodum plerumque indulget.

Ad nauseam ventriculi. *Art.* 949. Ad nauseam ventriculi in hoc morbo frequentem non datur præstantius remedium quàm *vinum Canariense radice zedoariæ medicatum. Tinctura corallii* specificum audit.

Art. 950. Singularis est ista clarissimi *Verulamii* methodus. ℞ *Mic. panis albissim.* ℥iij. coq. in lacte recent. Sub finem add. *flor. ros. rub.* ʒj ß. *croc.* ℈ ß. *ol. ros.* ℥j. *m. f.* cataplasma

ma parti affectæ applicand. ſubtepidè; poſt horas tres amoveatur, & uſurpetur fotus ſequens per horæ quadrantem cum coccineo panno vel lanâ ejuſdem coloris; ℞ *Fol. ſalviæ* mß. *rad. cicut.* ʒvj. *brion.* ℥ß. *fol. roſ. rub.* p. ij. coq. in aq. font. in quâ chalybs candens ſæpius extinctus fuerit ℔iv. ad ℔ij. colaturæ add. *ſal. marin.* mß. ſtatim poſt uſum fotûs applicetur *emplaſt. diacalcit.* cum *ol. roſ. malaxat. Baconis hiſt. nat.* "In podagrâ unicum commendamus *Topicum ſingulare Dolæi.*
" *topicum* (inquit *Dolæus*); *repellentia* verò in " hoc affectu non magni facimus, quia inde " plus damni quàm commodi experti ſumus. " Sequens verò pro arcano hîc in ſolatium po- " dagricorum communicare voluimus, quod " nunquam te fruſtrabit effectù, modò in tem- " pore adhibeas; *mille enim experientiis eſt com-* " *probatum*, quod extrahat dolores podagricos " non repellendo eoſdem, ſed morbificam " materiam *extrahendo*, *reſolvendo*, & *diſcutien-* " *do.* Quandoquidem primordia ſunt ut plu- " rimum ab aciditate hoſtili, ad corporis am- " bitum delatâ, & artus moleſtante; unde po- " dagræ character digeſtionem afficit. ℞ *Con-* " *fect. hamech.* ℥j. *pulv. jalap.* ℥ß. *extract.* " *trifol. fibrin.* ʒij. *litharg. aur.* ℥vj. *ſapæ anti-* " *mon.* ʒß. *ſacchar. canth.* ℥vj. *ol. olivar. q. ſ.* " *ceræ & picis parum f. ſ. a.* emplaſtrum, quod " imponatur artubus dolorificis quamvis in- " flammatis, & relinquas, donec dolores & " humores evanuerint, quod mirè præſtat.

Art. 951. Remedia ſequentia interdum pro re natâ in uſum adduci poſſunt; *allium conditum*, *aq. omnium florum*, *aurum moſaïcum*, *balſamum Rhamelii*, *cinnab. antimonii*, *electuarium caryocoſtinum*, *empl. pleuriticum*, *empl. ſmecticum*, *epi-* *Remedia varia.*

thema

thema ſaponaceum, expreſſio millepedum. Flores ſalis armoniaci martiati, fotus podagricus, gum. guaiac. miſtura balſamica nephritica, rob. Sambuci ferè ſpecificum.

Ischias.

Coelii Aureliani *Sententia.*

Accurata morbi hiſtoria.

Art. 952. Dolor Iſchiadicus nunc ex manifeſtis, nunc ex occultis cauſis generatur, ut ſuſceptione frigoris, terrenâ cubatione, caſu aut repentino percuſſu, vel luxatione, venere immodicâ, vel morbo aliquo prægreſſo. Adeſt primò membri affecti gravedo & difficilis motus cum levi torpore ac formicatione, in quibuſdam cum vehementi, pungenti, ac fervido dolore, & ad ſenſum patientis tanquam ſerpentis convoluti motu; interdum etiam adeſt febris, ut ſe in lecto continere non valeant ægrotantes; dolor in vertebro ſentitur, dehinc inarticulationes partium vicinarum penetrans, ad poplitem pertingens atque ſuram, dehinc etiam ad talum, & pedis ſummitatem: progreſſu temporis fit cruris totius extenuatio cum debilitate, & ejuſdem abbreviatio, & miſerrima claudicatio; quidam ambulant, capitibus digitiorum gradientes, alii antrorſum, alii extrorſum, &c. Loci principaliter affecti ſunt perioſteum & muſculorum capita ſive inſertiones; aliquando in abſceſſum tendit. Si quis velit, conſulat authorem de curatione.

Art. 953. " Methodus medendi hunc mor-
" bum ſatis contumacem D. *Cheynei* ex ſugge-
" ſtione præclari *Pitcarnii* ſic ſe habet: Sumat
" æger pro virium ſufficientiâ & ventriculi to-
" lerantiâ *ſpiritus æther. terebinth. à* ℥j. *ad* ℥ij.

" *vel*

" *vel* ℥ß. *cum triplici quantitate mellis purissimi*
" *quotidie mane jejuno ventriculo ad* 4. 6. *vel ad*
" *summum* 8°. *vices superbibendo haust.* ij. *vel*
" iij. *ser. lact. cum vin. Canarien. alterati.* In-
" termitti potest ad diem unam aut alteram,
" si nauseam pariat; diebus, quibus spiritum
" assumpserit, horâ decubitûs capiat dosin *Pil.*
" *Matthæi.* Spiritus *Æthereus* est iste, qui in
" distillatione inter spiritum & oleum prodit.
" Hæc methodus doloris vehementiam (in-
" quit author) *infallibiter* aufert manente so-
" lummodo artûs quadam debilitate. Et ut
" reliquiæ penitus eliminentur exhibenda est
" dosis *florum sulphuris* in lacte ad tempus bis
" in die.

Farrago *Sententiarum.*

Art. 954. Si alia non proficiant, ad *caustícum* deveniendum est; ipse uti soleo *foliis ranunculi* vel mixturâ *calcis vivi* & *saponis liquid.* hæc summoperè confert. *Baglivius.* Folia ranunculi (inquit *Ettmullerus*) contusa & regioni lumbari applicata per 6 horas, donec vesicas excitent, quæ discussæ pro more suo emittunt serum acre, Ischiadicum dolorem penitùs tollunt & morbum subigunt, p. 630. Applicatio *foliorum ranunculi flammei minoris* facta fuit paulo infra genu à *circumforaneo* quodam ut ipse observavi plusquam triginta abhinc annis cum successu mirabili: Ego quoque plus semel idem experimentum compertum habui. *Causticum.*

Art. 955. Radix Brion. alb. recens tusa & cum ol. sem. lini mixta & loco dolenti tepidè applicata mirum in modum dolorem pacat; & renovandus est labor, donec tota materia morbifica transudetur. *Tachenius de morborum principiis.* Laudatur *empl. Poterii* (931.) " Em-
" plastrum

" plaſtrum ſequens in praxi expertus ſum. ℞ " *Pic. burgund. q. ſ. malaxetur cum q. ſ. ol. ſem.* " *ſinap.* per expreſſionem. *Emplaſtrum Iſchiat.* " quoque applicari poteſt.

Colocynthis. *Art.* 960. Colocynthis *clyſteribus* indita privatim coxendicum doloribus prodeſt. *Liſter.* Interna eadem ac in podagrâ.

LUES VENEREA.

ETTMULLERI *Sententia.*

Lues Venerea. Symptomata varia. *Art.* 961. Innotuit hic morbus *Europæis* non niſi circa annum 1493. Controvertitur, an veteribus cognitus fuerit, necne. Primò poſt impurum coitum plerumque exoriuntur, inflammatio præputii & tumor, urinæ ardor, gonorrhœa, bubones in inguinibus, puſtulæ variæ in pene & aliis partibus, atque hinc ulcera ſordida & maligna, cancroſa & calloſa, progreſſu temporis etiam oſſa corrodentia, dolores atrociſſimi noctu exacerbantes, nodi, tophi, calor in volis manuum & plantis pedum, atque hinc fiſſuræ & excoriationes, verrucæ, condylomata, &c. circa anum pilorum defluvium, maculæ rubeſcentes, flaveſcentes, aut liveſcentes. Inflammatio teſtium, raucedo, uvulæ relaxatio & eroſio, palati ulcus, ozæna, tinnitus aurium, ſurditas, cæcitas, ſcabies, tabes, &c. Sed hæc ſymptomata omnia non cuivis contingunt; non rarò ſub larvâ *ſcorbuti* & *arthritidis* latitat. Ægri ut plurimum rem cum infectis ſe habuiſſe conſtanter negant.

Morbus variè incipit. *Art.* 962. Paulò poſt congreſſum impurum circa penem aut vulvam æſtus exoritur, aut ardor urinæ, hinc inter biduum aut triduum gonorrhœa; interdum nullum ſuccedit gonorrhœa, ſed virus per cutem potiùs ad inguina

inguina fertur, & bubones excitat; contingunt etiam quandoque ulcera callosa in scroto ac perinæo; interdum ulcus cancrosum ac callosum inter præputium & glandem; in quibusdam intumescunt testes. Sanguis missus in lue inveteratâ ferè maculis lividis aut colore quasi cœrulescente in superficie conspici solet. "In *Maculæ ac pustulæ.*
"lue confirmatâ (ut rectè observavit *Lommius*)
"erumpunt maculæ frequentes, eæque more
"lentiginis exiguæ, aliàs rubræ, aliàs flavæ;
"in fronte quoque & temporibus & pone au-
"res, maximè circa radices capillorum, dein in
"capite, vel etiam universo corpore, malignæ
"pustulæ, tumoresque non unius coloris efflo-
"rescunt, quæ sponte sanantur, iterumque
"passim expullulant: pustulæ modò flavæ,
"modò rubræ sunt, rotundæ omnes, siccæ,
"puris expertes, & aridam crustam habent;
"ex his deinde in ambitum serpentibus pustu-
"lis, cutemque cavantibus, ulcus oritur viru-
"lentum & sordidum.

Art. 963. Galli faciliùs salivant & citiùs curantur quàm Germani. Inter *sudorifera* eminent *guaiacum & sarsaparilla*, & regula semper observanda est in *frigidis* guaiacum, *calidis* sarsaparilla; decoctis *sudoriferis* non incommodè addatur *antimonium crudum*. In inunctione mercuriali tutiùs procedunt, qui artuum flexuras, inguina & alas sufficienter fricant; abdomen, pectus, & caput non inungenda, aut rarissimè. *Curatio generalis.*

Art. 964. In gonorrhœâ effluit humor cum acerbo dolore à locis circa penis radicem, ubi sunt prostatæ, primò seminalis aquosus liquor, qui hinc successivè flavescit, tum magis acrescit, tandem viridescit, aut cœrulescit, non ra- *Gonorrhæa.*

rò

rò graviter fœtet; urina cum acerbo dolore mittitur; ſupervenit tumor præputii & glandis, & ulcuſcula, interdum carunculæ in urethrâ. Præter *cathartica mercurialia* convenit privatim *emulſio ex ſem. cannabis viridis* parata, *os ſepiæ*, *terebinthina*, *ſaccharum Saturni*, &c. multum laudatur *mercurius præcipitatus viridis*, & *mercur. dulc. balſam. Saturni terebinthinatum*, *ex ſacchar. Saturni & ol. terebinth.* blando igne paratum, egregiè conducit, ubi ardor nimius circa renes & genitalia, ut & *camphora*; item infuſum *cantharidum* in vino, quod expertum eſt remedium medici cujuſdam *Belgiæ*. ℞ *Pulv. cantharid.* ℈j, *infund. in vin. Rhenan.* ℥iij, *vel* iv. *infuſum ſtet per aliquot dies in loco tepido*, & *poſteà filtretur liquor*, *uſûs tempore miſceantur coch.* vi, vij, *vel* viij. *cum cantharo vini*, *&c. Reſina ligni guaiaci*, *balſam. de Capaibe*, ſpecificum habetur, *antimonium diaphoreticum*, *bezoardicum minerale*, aqua ſimplex in quâ *argentum vivum* incoctum fuerit. Injectio. ℞ *Aq. cal. viv.* ℥iv, *mercur. dulc.* ʒß, *ſacchar. Saturn.* ℈j. *m. pro injectione. Uſurpetur liquor per reſidentiam depuratus.* (980. 126.)

Curatio.

Digreſſio de Gonnorrhœis non virulentis.

Gonorrhœa vera non virulenta.

Art. 965. Gonnorrhœa *vera* eſt, in quâ ſemen verum effluit. *Succus citri*, *granator. limon.* &c. ſunt remedia optima, venerem extinguunt, præcipuè ſi *camphora* & *terebin.* in uſum adhibeantur, ut & *emulſio* cum *ſem. cannabin. ſacch. Saturn. os ſepiæ* (ſpecificum) cum *ceruſſ. antimonii*, *balſam. capiv. extract. rad. tormentil. vel ejus decoct. Lenis purgatio* cum *bolo mercuriali.* & die ſequent. *rhabarb.* externè *fotus aſtringentes*, &c.

Art.

Art. 966. Gonorrhœa *notha*, *benigna dicta*, non *virulenta*, eſt quando materia, non ſemen verum continuò effluit ex pene citra tentiginem aut pruritum venereum, diu durans ſine multâ virium proſtratione, *fluori albo* mulierum reſpondens; *gonorrhœa catarrhalis* vocari ſolet. Partes affectæ ſunt glandulæ proſtatæ, nimis laxæ vel exulceratæ. *Gonorrhœa notha.*

Art. 967. Cura debet inſtitui generalis, *digeſtio* rectificanda, ſtomachus *roborandus*, *cruditas corrigenda*, pars affecta *aſtringentibus* firmanda. Eſt affectus *catarrhalis*; roſmarinus decoct. *è lignis acidulæ* proſunt; interdum à ſcorbuto pendet. Non nimis citò ſupprimenda eſt hæc gonorrhœa. Ad majorem cautelam aperiendus eſt *fonticulus* in crure. *Curatio.*

Art. 968. Ulcuſcula glandis & præputii curantur cum unguento *diapomphol.* & *mercurio dulci*; ſi fuerint cancroſa & calloſa in uſum venit ſolutio *mercurii ſublimat. corroſiv.* in *aq. plantag.* Si præputium inſigniter tumet, & inflammatur, applicetur ſolutio *ſacchar. Saturn. in aq. calcis*, *item camphora in ol. amygd. dulc.* ſoluta. (984.) *Ulcera glandis, &c.*

Art. 969. In mulieribus exulcerantur partes internæ vaginæ, & ſaniem plorant plus minùs purulentam ac lividam, cum inſigni dolore ac moleſtiâ; nec multo diverſam à virorum poſtulant medelam. *Ulcera vaginæ.*

Art. 970. Pro puſtulis & tuberculis lac virginale. *Puſtulæ.*

Art. 971. Ad ulcera ſananda *unguent. baſil. cum mercur. dulc.* (968. 982.) *Ulcera.*

Art. 972. Ulcera oris & palati curantur cum gargariſm. ex *decoct. lign. cum melle roſ. & pauco alumine.* Ozæna *decoct. emol. hord. alth.* &c. *Oris & palati ulcera.* *Ozæna.*

&c. primò tractanda eſt ad removendam cruſtam, & poſteà decoct. *è lignis*, &c. tanquam palati ulcera. Omnia hæc ulcera ſub *litu mercuriali* ſponte evaneſcunt, nec metuenda ſunt ulcera oris; nam per *ſalivationem* citiùs ſanantur.

Bubones. *Art.* 973. Bubonum ſuppurationi & apertioni pro eliciendâ virulentiâ, maturè opera danda eſt; internè *ſudorifera* exhibenda ſunt, externè *ſuppurantia*, quin & *cucurbitæ*, &, ſi ſecundùm votum haud ſuccedant, aperiantur, *lanceolâ* profundius intruſâ. (991.)

Quot modis contagium propagatur. *Art.* 974. Lues venerea contagioſa eſt, generatione, lactatione, contrectatione, ſalivâ, ſudore, liquido genitali, exhalatione; & quâ parte contrahitur, primò ſe manifeſtare ſolet. *Boerhaave.*

Sydenhami *Sententia.*

Methodus ſalivandi. *Art.* 975. Lues confirmata non niſi per *ſalivationem* ab *hydrargyro* excitatam extirpari poteſt; ad hanc autem rectà licet procedere, ſine ullâ præcedente evacuatione aut corporis præparatione. Unguentum præſcribere ſoleo ex *axung. porcin.* ℥ij. *argenti vivi* ℥j. cum hujuſce parte tertiâ brachia, crura, tibias ad tres noctes continuas manibus ſuis ægrum perungere permitto, ita tamen ut nè axillas, neque inguina neque abdomen attingat uſpiam. Poſt tertiam inunctionem gingivæ ut plurimum intumeſcunt, & *ptyaliſmus* ſuboritur; ſi verò intra id tempus haud procedat, tum *turbith. mineral.* g^{r}. viij. in *conſerv. roſ. rub.* exhibeantur ægro, quod remedium vomitum ciet, & ptyaliſmum ſuſcitabit; & poſteà ſi ſalivatio jam incœpta priùs elangueſcat, quàm ſymptomata penitùs diſparuerint, extimulanda eſt ſubindè

cum

cum dosi *mercur. dulc.* Diætam quod spectat & reliquum ægri regimen, eadem prorsus, ac in catharsi, imperanda sunt.

Art. 976. In quibusdam reperitur *idiosyncrasia* peculiaris tam salivationis respectu, quàm purgationis, ita ut methodus laudata vix gingivarum exulcerationem queat efficere, multò minùs ptyalismum movere; in hujusmodi ægris cavendum est medico, nè importuniùs urgeat, recalcitrante naturâ, & horrenda symptomata accersat; lentè itaque festinet & moras trahat *mercur. dulc.* ℈j. semel in septimanâ exhibendo, & quantumvis salivatio ad plenum nunquam assurgat, æger tamen copiosiùs quàm pro more solito expuet, & fœtor justæ salivationis comes adfuerit; atque hac methodo morbus expugnabitur concesso debito temporis spatio. His ritè peractis (etiamsi morbus penitùs profligari videatur) quo minus recidivam postliminiò patiatur æger, (utcunque benè se habeat) capiat *mercur. dulc.* ℈j. semel in septimanâ ad 4 vel 6 vices. " Unguenta mercurialia mi-" nore quantitate, quàm ad *excitandum ptyalis-" mum* sufficiat, inuncta, & diutius continua-" ta, universa Luis venereæ symptomata tollere " & morbum penitus eradicare à quibusdam " perhibetur.

Quid agendum sit, quando ptyalismus excitari non possit.

LISTERI *Sententia.*

Art. 977. Lues venerea est morbus contagiosus ab humore aliquo venenato, ferè in coitu contractus ulceribus doloribusque se manifestans. Ab *insulis Americanis*, in quibus, ante *Hispanorum* adventum, hic affectus populariter grassatus est, illum per *Hispanos* in *Europam* allatum esse, nullus jam dubitat: Credibile est à

Origo luis venereæ.

ſerpentino genere vel morſu vel cibo aſſumpto illum ortum eſſe. A ſerpente aut ſcorpione percuſſus coitu levari produnt; verùm fœminas venere eâ lædi authore *Plinio*, magnum argumentum originis Luis Venereæ ab aliquo infecto venenato. Ictus ſerpentum omnium malorum peſſimum, ideò lui vener. comparandum. Quis adeò dubitet iſtam luem ex animalibus ortam eſſe: nam penis ab iſtis morſibus venenatis vehementer intenditur; & *ſatyriaſi*, id eſt, furore & libidine perciti nihil præter coitum anhelant. Ita quod vulneratis remedium fœminis calamitas eſt; & à fœminis ſic infectis invicem mares conflictantur in poſterorum diram perniciem. (*De humoribus*, *p.* 417.)

Curatio. *Art.* 978. Fœmina graviſſimo urinæ ardore & punctionibus ibidem, item condylomatis cancroſis in pudendi labiis, non ſine vehementi capitis dolore afflicta eſt; illam *purgavi* 4to. quoque die *pilulis de duobus*, quibus æqua pars *mercur. dulc.* adjecta eſt; apozema *ex guaiaco*, &c. fuit pro potu ordinario, citra ſudorem. Sumpſit etiam bis quotidie cochlear. tinct. ſequent. in decoct. *guaiaci* ℥iv. ℞ *Cochinel.* ℥iij. *cantharid.* ʒj. *vin. Rhenan.* ℔j. digere in B. M. & f. tinctur. Horum uſu gonorrhœa admodum virulenta, fœtidum & ſanguineo-viride pus effundens, integrè ſublata eſt, & duobus plus minus menſibus ſine ullâ ope chirurgicâ etiam ulcera ſiccata ſunt, dolorque capitis ex toto deſiit.

Dolores nocturni. *Art.* 979. In doloribus nocturnis, præmiſſis univerſalibus pulvis ſequens eſt maximè proficuus; ℞ *Cochinel.* ℥j. *oſſ. ſepiæ ſubtiliſſimè lævigat.* ℥ß. *m.* doſ. ʒij. 6ta quâque horâ cum decoct.

coct. *valid. Guaiac. Guaiacum hydrargyri, ut hydrargyrus veneni, in lue antidotum est.*

PITCAIRNII *Sententia.*

Art. 980. In principio gonorrhœæ virulentæ purgandum est cum ptisanâ laxante ex *f. n. sal. tart. & flor. melilot.* & bibat æger *serum lactis*; post tres quatuorve dies purgationi insumptos, si ardor urinæ & fluxus sint minores, & color & consistentia meliores, bolum assumat ex *terebinth.* & *rheo* per 6 aut 7 dies, si alvum laxat, id fieri solet cum euphoriâ. Vitanda omninò sunt astringentia; gonorrhœa enim nunquam evadet in Luem Vener. nisi nimis intempestivè sistatur. *Pitcairn.* in MS. (964. 987.) *Gonorrhœæ curatio.*

Art. 981. Methodus therapeutica *Pitcairnii* radicalis sic se habet; post *vomitum* bis aut ter iteratum exhibeatur *mercurius* per aliquot dies, bis die; cùm os inceperit dolere, abstineat se à *mercurio* per tres aut quatuor dies, tum *purgetur* alternis diebus; oris dolore cessante, iteretur usus *mercurii*; & iteretur hæc methodus, donec symptomata cessârint. *Methodus therapeutica.*

Art. 982. Ad ulcera & eruptiones leprosas *decoctum pro lotione, unguentum, aqua cosmetica,* & *cerevisia guaiacana*, tanquam remedia maximè efficacia, ab authore laudantur. (968. 971.)

HARRISII *Sententia.*

Art. 983. Infantes à nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis, pustulis, ulceribusque scatent, quandoque & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium restituuntur. *Farina sarsaparillæ* ferè insipida, saltem nullo gustu ingrato, panatellis aut pulticulis suis, ut par est, commista, addito etiam, ventriculi *Infantes quomodo curantur.*

gratiâ, *santali citrini* polline, *catharticis* debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut lætè nonnunquam observavi, salutem perfectam reddidit.

BLEGNEI *Sententia.*

Ulcera penis & præputii. *Art.* 984. Pro ulceribus penis & præputii curandis apprimè valet sequens lotio; ℞ *Vitriol. alb.* ℥ij. *auripigment. alumin. nitr. ana* ℥j. comburantur in crucibulo, ut in lapidem coeant; ℞ *Pul. prædict.* ℥j. *aq. calc. vin. alb. ana* ℔j. f. solutio, &c. Egregiè etiam conducit lotio sequens *Lanfranci*, maximè in ulceribus glandis & præputii; ℞ *Vin. alb.* ℔j. *aq. ros. plantag. ana* ℥iij. *auripigment.* ʒij. *æris virid.* ʒj. *myrrh. aloe. ana* ℈j. misce. Ulceribus satis detersis medicamentum affusâ aquâ lenius fieri debet pro futuro; & postremò cura cum *lact. virgin. vel aqua divina Fernelii* (1147.) (℞ *Alumin. rupei* ℥iv. *coq. in aq. font.* ℔ij. *ad tertias*; tum ℞ *Lithar. auri* ℔ß. *vin. alb.* ℔iß. *decoquantur ad* ℔j. colentur, ambæque aquæ commisceantur, & agitentur, donec albescant) perficienda est.

Ulcera callosa. Si verò ulcera fuerint diuturniora, adeò ut callosa & cancrosa evaserint, vulgò **Shankers** appellata, applicanda sunt remedia valde penetrantia, qualia *mercur. præcip. rub. lapis infernalis, aq. phagedænica.* Notandum est tamen cùm primùm ex usu horum crustæ inducantur, statim amovenda esse *escharotica*, & *suppurantia* ac *digestiva* adhibenda, quibus crustâ sublatâ, ulcera tandem cum *unguent. Devigenis* sananda esse [vid. etiam, *p.* 102.] internis remediis interim non neglectis.

Tumores œdematosi genitalium. *Art.* 985. Accidunt interdum tumores genitalium œdematosi sive crystallini: remedia externa

terna hoc in casu debent esse *exsiccantia*, *discutientia*, & aliquatenus *astringentia*; talia sunt *spirit. vin. camphorat. aq. calc. cum sal. armoniac. sp. vin. cum sapone nigro, pauco pipere, zinzib. & alum. ust.* si adsint simul ulcera cancrosa & tumores duri, præcavenda est *gangræna*.

Art. 986. De phimosi, paraphimosi, & amputatione penis consulatur author, *p.* 112, &c. *Phimosis, &c.*

Art. 987. Cura rationalis gonorrhœæ inchoanda est cum *leni cathartico*, alternis diebus ex *cassiâ decoct. senn.* & *crystal. mineral.* in sero lact. decoct. *tamarind.* & *alth.* & *rhabarb.* [gonorrhœâ propè occlusâ] interim exhibenda sunt quoque *diuretica* maximè *terebinthinata*, & postremò leviter *astringentia, aq. minerales, croc. mart. astring. in aq. simplici coct. tinct. rosar. tinct. coral. in coch. syr. ejusdem vel cydon.* Ptyalismus nunquam tollit gonorrhœam. [*Pil. de certâ Palmarii. Tinctura cantharid.*] *Gonorrhœa.*

Art. 988. Ardor urinæ *emulsionibus* & *ptisanâ* seq. ℞ *Rad. alth.* ℥vj. *malv.* ℥j. *fol. acetos. p.* ß. *hord. mundat. sem. papav. alb. ana* ʒij. *coq. in aq. font.* ℔x. *ad tertias, sub finem addendo glycyrrhiz. ras.* ℥j. *f. ptisana* mihi in frequenti usu mitigari & tolli potest: interdum in graviori casu *venæsectio* est necessaria; ut in urinæ suppressione, *semicupium*; ℞ *Rad. & fol. alth. rad. & fol. malv. rad. fœnicul. apii, petroselin. eryng. marin. ana* ℥ij. [*rad. raparum* ℔ij.] *herb. parietar. violar. veronic. flor. cham. melilot. genist. sambuc. ana* ℔j. *sem. fœnugr. lin. ana* ℥j. *petroselin. anis. fœnic. genist. ana* ℥ij. *coq. in q. s. aq. font. pro semicupio.* *Ardor urinæ.*

Art. 989. In tumoribus inflammatoriis testiculorum & scroti convenit *venæsectio*; *topica discutientia*, & dolorem *mitigantia* sunt usurpanda. *Tumores testiculorum.*

Art.

Caruncula in urethrâ. *Art.* 990. Carunculæ in urethrâ ſunt curatu difficillimæ; remedium ſequens optimum perhibetur; ℞ *Pulv. alumin. uſt.* ʒj. *præcipit. rub. auripigment. æris virid. ana* ʒß. *unguent. deſiccat. rub.* ℥j. coq. ad conſiſtentiam mediam inter unguent. & empl. hujus portiuncula cereoli ſummitati apponatur, & in urethram intrudatur, &c. de conſumendis carunculis vide locum *p.* 177, &c. & conſulantur alii ſcriptores Chirurgici.

Bubones. *Art.* 991. Bubones quoquo pacto ſunt ſuppurandi, internè conducunt *cardiaca*, *alexipharmaca*, *victus & potus generoſus*; externè *ſuppurantia potentiora*, *emplaſtra*, vel potiùs *cataplaſmata*; cum *cucurbitâ* ſemel vel bis in die attrahendi ſunt, & cum ſint ſatis maturi cum cauſtico aperiri debent, potiùs quàm *lanceolâ*, & aperti diutius ſunt ſervandi. (973.) Ex erudito & eleganti tractatu Chirurgi *Gallici* D. *Blegny*.

P. S. In hoc morbo tractando D. *Turneri* Siphylis epitomen exhibere in animo habui; ſed defuit mihi otium; ideoque ad ipſum tractatum præſtantiſſimum remittendus eſt lector, & ſimul admonendus commentationes præclariſſimi *Boerhavii* de hoc morbo ut conſulat. Ibi habemus novam morbi ideam, novam theoriam à medicæ artis antiſtite, ne oraculo dicam, traditam, & novam medendi methodum, ſaltem aliquid in hunc finem candidè & modeſtè propoſitum, *pace noſtratis* D. *Turneri*, qui etiam de facultate benè meruit. O Fortunati ter & ampliùs juvenes nobis ſeneſcentibus propemodum invidendi, qui ſub tanto *Gamaliele* vel in ipſo pavimento ſuper mattas ſedentes felicitatem habetis vos ipſos pulverizare pulvere pedum illius ſummi ſcientiæ promicondi!

PARTIS PRIMÆ FINIS.

SYNOPSIS
Univerſæ Medicinæ Practicæ:
SIVE,
Doctiſſimorum Virorum
DE
MORBIS
Eorumque
CAUSIS ac REMEDIIS
JUDICIA.

Acceſſerunt nunc demum Caſus nonnulli oppidò rari.

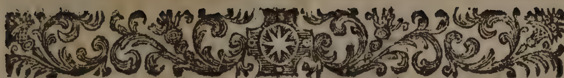
PARS II.

Authore *J. ALLEN*, M. D.

Editio tertia prioribus, triente plus, auctior.

Τῆς αὐτῆς διανοίας ἐστὶ γνῶναι τὰ ὀρθῶς εἰρημένα.
Ἱπποκρατ. περὶ διαίτης.

LONDINI:
Impenſis W. INNYS ad Inſignia Principis in Cœmeterio Divi *Pauli*. MDCCXXIX.

Cap. X.

Sive Fasciculus Morborum decimus.

Plica Polonica.

Boneti *Sententia*.

Art. 992. PLICA capillorum morbus est *Polonis* plurumque *endemius*, tam maribus quàm fœminis, imò pueris & infantibus; item in aliis regionibus, ut in *Helvetiâ*, *Alsatiâ*, & *Belgii parte* ad *Rhenum*, ac in *Hungariâ* cognitus, ast non tam frequens. In *Hungariâ* interdum animalia hoc morbo infestari, præsertim equos, testatur *Sennertus*. *Plica in Poloniâ endemia; alibi cognita.*

Art. 993. Est autem plica affectus capillorum gravis, malignus, & periculosus, in quo capilli capitis indissolubili implicatione, & agglutinatione, seu inviscatione contorquentur, cum gravissimâ totius corporis artuumque tam superiorum, quàm inferiorum capitisque læsione, & antequàm capilli complicentur, magno dolore, sudore plerumque concomitante. *Morbus gravissimus.*

Art. 994. Præcisio capillorum intempestiva in sic affectis est admodum periculosa. "Nulla " certa & appropriata remedia hujus morbi " hactenus inventa sunt, quæ illum perfectè " sanare vel penitùs extirpare valent; & quo- " niam in his regionibus nusquàm invenitur, " supervacuum erit de illo diutiùs expatiari. *Incurabilis.*

Tinea.

TURNERI *Sententia.*

Tinea. *Art.* 995. Sahafati ſeu tinea; Angli ſonant **a Scall'd Head.** Hujus affectûs tres ſpecies ab authoribus numerantur, viz. *tinea ſiccca, humida,* & *lupinoſa,* quæ reverà ſunt tantùm varii gradus ejuſdem affectûs; ſed prætermiſſis hiſce diviſionibus minùs neceſſariis morbus definiri *Definitio morbi.* poteſt; ulcuſcula manantia capitibus infantum exorſa à vitioſo, corroſivo, aut ſalino humore, glandulas cutaneas exedente, quæ tractu temporis texturam earum deſtruunt, & deprædan- *Ejuſdem gradus varii.* tur. In primo gradu velamine albido, ſicco, furfuraceo, aut ſquamoſo caput obducitur. In ſecundo gradu caro ſubjacens granulata apparet, ad inſtar ſeminum in ficubus tranſverſim ſectis. Gradus tertius eſt ulceroſus, ſicut *acho-* *Ratio nominis.* *res & favi.* Nomen deſumitur à *vermiculo tineâ* ob ſimilitudinem foraminum, quæ ab iſto animali in chartis & veſtimentis effodiuntur.

Curatio. *Art.* 996. Ad amovendam incruſtationem fotus & unguentum ſequentia ab *Ambroſio Paræo* laudantur; ℞ *Rad. alth. lapath. acut. acetoſ.* ana q. ſ. coque in *lixivio tenui,* cui addatur modicum *aceti* pro fotu bis in die uſurpand. unguentum conficitur ex *foliis naſturtii hortenſis* cum *axungiâ porcinâ* contuſis vel frixis, quod 24 horis opus abſolvet; ad radicalem autem curam hujuſce mali contumaciſſimi rectè perficiendam conſulatur author, qui de eò pulchrè ſcripſit, & optima remedia ex probatiſſimis ſcriptoribus cum judicio accumulavit. " Sed negoti- " um adhuc abbreviare poſſumus: Experien- " tiâ etenim edoctus ſum hunc affectum ſolâ " *Piſſelæi Indici* inunctione (amotâ prius in- " cruſtatione, ut ante dictum fuit) tutò ac " citò ſanari poſſe.

Tracta-

Tractatus de Oculorum Morbis cognoscendis & curandis.

Art. 997. Oculum nobilissimum totius corporis organon (quod emphasi quadâm *lux corporis* appellatur) curam medicorum præcipuam mereri damnum illud ingens, quod à cæcitate patimur, testatur. *Subjecti dignitas.*

Series Morborum Ocularium (primariorum saltem, quibus Reliqui referri possunt) à scriptoribus passim recensitorum in ordinem redacta.

Nomenclatura Morborum.

Morbi vel vitia palpebrarum N°. xvi.

- *Art.* 998. Emphysema, Tumor flatulentus. 999.
- Pladorosis, Tuberculum lividum. 1000.
- Acrochordon, verruca. 1001.
- Psorophthalmia, lippitudo pruriginosa. 1003.
- Xerophthalmia, lippitudo arida. 1005.
- Sclerophthalmia, lippitudo dura. 1007.
- Scleriasis, lippitudo schirrosa, livida. 1008.
- Tracoma, asperitas interna. 1009.
- Trichiasis, pilorum vitium. 1011.
- Madorosis, defluvium pilorum. 1012.
- Anchyloblepharon, coalescentia palpebrarum. 1013.
- Lagophthalmia, superior palpebra justo brevior. 1014.
- Atoniatonblepharon, defectus quoad motum. 1016.
- Hippos, oculi nictatio. 1017.
- Ectropium, inversio palpebræ inferioris. 1018.
- Phthiriasis, pediculatio. 1020.

Morbi Tunicarum & Humorum N°. XIV.	Ophthalmia, inflammatio oculi.	1021.
	Oedema, tumor œdematosus.	1033.
	Hypopyon, sanies sub corneâ.	1036.
	Phlyctænæ, pustulæ miliares.	1037.
	Anthracosis, carbunculus oculi.	1039.
	Synchysis, humorum confusio.	1040.
	Pterigium, unguis oculi.	1041.
	Proptosis, ruptura corneæ.	1045.
	Rhexis, ruptura tunicarum cum humorum effluxu.	1047.
	Oule, cicatrix, leucoma, *&c.*	1049.
	Hyposphagma, Suggillatio.	1052.
	Hypochyma, suffusio, vel cataracta.	1054.
	Glaucoma, mutatio humoris chrystallini in glaucum colorem.	1062.
	Epiphora, catarrhus oculi.	1064.
Morbi ac vitia reliqua in prioribus classibus minus comprehensa. N°. XV.	Proptosis, exitus oculi ferè ex orbitâ.	1069.
	Atrophia, tabes oculi.	1073.
	Midriasis, pupillæ dilatatio.	1071.
	Meiopis, pupillæ angustia.	1072.
	Plege, oculorum vulnera & contusiones.	1073.
	Elcos, ulcus oculi.	1074.
	Paralysis, musculorum resolutio.	1078.
	Strabismus, oculorum distortio.	1079.
	Encanthis, excresentia carnosa.	1081.
	Anchilops, ægilops, & fistula lacrymalis.	1083.
	Amblyopia, hebetudo visûs.	1985.
	Amaurosis, gutta serena.	1088.
	Myopia, propinqua visio.	1093.
	Presbytia, affectus priori contrarius.	1094.
	Nyctalopia, vitium duplex infra videndum.	1095.

Empby-

Emphysema.

Art. 999. Emphysema sive oculi inflatio est Tumor *flatulentus* palpebrarum citra coloris mutationem, subitò accidens: in corporibus cachecticis & scorbuticis est affectus levioris momenti. (vid. Emphysema 1298.) *Emphysema.*

Pladorosis.

Art. 1000. Pladorosis, *sarcomatis* quodammodo species, morum ob similitudinem vocata, est tuberculum lividum in palpebris nascens, non in margine, sed frequentius in medio cilij superioris, doloris expers; est Tumor in *cistâ* contentus, sicut Atheroma, steatoma, & meliceris, quæ in palpebris etiam quandoque accidunt. Hi Tumores extirpatu haud difficiles sunt. (vid. Art. 1304.) *Pladorosis.*

Acrochordon.

Art. 1001. Acrochordon, sive *verruca* oculi latiori sensu pro excrescentiâ præternaturali accepta, est vitium multifarium, *viz.* 1°. *Hydatis* in superiori palpebrâ quæ est excrescentia substantiæ pinguis, infantibus maxime familiaris, quæ in majorem molem quàm reliquæ, accrescere solet, unde tota palpebra quandoque œdematosa fit; si sit recens & parva sæpè sponte evanescit, vel medicamentis facilè curatur. 2°. *Crithe seu Hordeolum*, quod est tuberculum in summâ palpebrâ ortum, prope cilia, quod *grano hordei* simile est, unde nomen mutuatur. Foveatur cerâ albâ, vel adipe Gallinæ, vel salivâ jejuni, vel corpore musci abjecto capite fricetur, vel sanguine columbæ vel perdicis. Si omnia frustrà, sectione opus est. 3°. *Chalazion seu Grando*, quæ ab Hordeolo parum aut ni- *Acrochordon. Hydatis. Crithe. Grando.*

hil differt, nisi formâ externâ, & forsan quod sit aliquanto durior. 4°. *Lithiasis, sive Tophus,* cùm materia verrucâ contenta ad *cretæ vel lapidis* substantiam accedat.

Tophus.

Curatio.

Art. 1002. Hæc omnia Tubercula in cistis continentur, & ut plurimum operatione manuali extirpanda sunt: nihilominus verò recordandum est, has operationes, utcunque leviores videantur, non, *sine cautelâ, temerè* suscipiendas esse.

Psorophthalmia.

Psorophthalmia.

Art. 1003. " Psorophthalmia sive *Lippitu-* " *do pruriginosa* est morbus palpebrarum *Psoræ* " in reliquo corpore non multum absimilis, " ab acri & mordaci humore proveniente, " palpebrarum marginis levitèr inflammante, " quandoque in tuberculis minimis erumpen- " te, alias farinaceâ vel pruriginosâ scabie in- " crustante.

Curatio.

Art. 1004. Est malum contumacissimum & curatu difficillimum, præcipuè si fuerit inveteratum. " Ut curatio regularis instituatur, " imprimis mittendus est sanguis, & deinde " exhibendæ sunt doses aliquot calomelanos " alternis vel 3^is^. noctibus; & bibendæ sunt " aquæ minerales catharticæ singulis auroris, " quales sunt *Ebeshamenses* & nostrates *Alfor-* " *denses, Lidfordenses* vel *Holtenses.*" Interim foveantur oculi quotidiè fotu sequent. ℞ *Fol. ros. rub. sambuc. ana* Mj. *sem. lin. fænugr. ana* ʒij. *carui* ℈j. *coq. in q. s. aq. & vin. alb. ad* ℔j. *pro fotu bis vel ter in die usurpand.* Inflammatione & humorum acrimoniâ in hunc modum sublatis vel lenitis demum palpebræ liniment. sequent. illinantur. ℞ *Ung. Pom.* ℥j. *flor. Sulph.* ʒss. *Camphor.* ℈j. *ol. ros. q. s. M.* vel cum Infus.

sequent.

sequent. humectentur bis terve in die. ℞ *Fol. Nicotian. opt.* ℈j. *flor. rorismarin. P.* 1. *superaffund. aq. calcis bullient.* ℔ß *infund. per hor. quadrant. & coletur.* Valere potest etiam unguentum *Ophthalmicum Pharm. Londinens.*

Xerophthalmia.

Art. 1005. Est etiam genus *aridæ Lippitudinis*, quod Χηροφθαλμία Græci appellant. Sub hoc neque tument, neque fluunt oculi, sed rubent tantum, & cum dolore quodam ferè levi, ac prurigine graves sunt, & palpebræ citra duritiem ullam noctu prægravi pituitâ inhærescunt. *Xerophthalmia.*

Art. 1006. " Quoad curam præmissis præ- *Curatio.*
" mittendis, quemadmodum in quibusdam simi-
" libus oculorum morbis, *Celsus* commendat
" *vipam* oculis noctu apponendam; nec video
" quid panis tosti oleo appropriato aliove li-
" quore idoneo imbuti applicationem prohi-
" bet; fotus emolliens in Articulo de *Psoroph-*
" *thalmiâ* memoratus hic etiam locum habet.

Sclerophthalmia.

Art. 1007. Sclerophthalmia est *Lippitudo dura*, sicca, dolorosa, callositatem crassam in palpebris efficiens, earumque motum valdè impediens. Ad effectus alterutriusque priorum ferè semper quoad medendi rationem referenda est. *Sclerophthalmia.*

Scleriasis.

Art. 1008. Scleriasis vel scleroma oculi est *durities palpebrarum scirrhosa*; vix a sclerophthalmiâ differt nisi gradu, unde prorsus malum incurabile evadit. *Scleriasis.*

Tracoma.

Tracoma. *Art.* 1009. Tracoma est internæ palpebrarum partis asperitas, cum pruritu & rubore, sæpè & pustulis semen milii referentibus, ab humore acri. Gradus ejus sunt *sycosis*, & *tylosis*.

Curatio. *Art.* 1010. Præter generalia, *revellentia*, *intercipientia*, *topica* sint *mollientia*, postea *refrigerantia*, ultimò *detergentia*. *Paræus* seq. instar omnium esse scribit, si parum *vitrioli* in *multâ aquâ rosʃ.* solvas.

Trichiasis.

Trichiasis. *Art.* 1011. Trichiasis vel Phalangosis est vitium pilorum in cilijs, duplici ordine crescentium, vel saltèm introrsùm spectantium, atque ita oculum lædentium. Ophthalmiam non rarò inducit. Forcipe avellendi sunt hi pili nocentes, si fieri possit, secùs cura non est expectanda.

Madarosis.

Madarosis. *Art.* 1012. Madarosis sive Ptilosis est *defluvium pilorum vel palpebrarum glabrities* ex vehementiâ alicujus morborum trium supra recensitorum plerumque oritur. *viz.* *Psorophthalmiæ*, *Xerophthalmiæ* vel *Sclerophthalmiæ*.

Anchyloblepharon.

Anchyloblepharon. *Art.* 1013. Anchyloblepharon est palpebrarum inter se invicem vel inter ipsas & tunicam conjunctivam *coagmentatio vel potius coalescentia*. Interdum (ut aiunt) est vitium infantibus connatum; sed frequentius ob incuriam in curandis ulceribus vel alijs quibusdam oculorum morbis provenit. Coalescentiæ præternaturales manu chirurgicâ cum cautelâ separandæ sunt; & oculus tanquam in vulneribus & ulceribus topicis appropriatis tractandus.

Lagoph-

Lagophthalmia.

Art. 1014. Lagophthalmia est cùm superior palpebra justo est brevior: vel nativa est, vel à cicatrice vel convulsione, vel cùm infantes in cunis sursum vel retrò semper spectant. *Lagophthalmia quid.*

Art. 1015. Curatur *mollientibus.* Si à cicatrice, sectio fit supra eam figurâ *falcatæ lunæ*, in plagam *litus* injiciendus est. "Sed reverà est "malum ut plurimùm prorsus insanabile." *Curatio.*

Atoniatonblepharon.

Art. 1016. Atoniatonblepharon est affectus palpebræ superioris ex impotentiâ musculi attollentis, ortus, hinc motus ejusdem supernè in totum amissus est; provenire potest à *paralysi*; (novi quosdam à *nativitate* sic affectos) à vulnere vel contusione gravi discissis scilicet istius musculi fibris: hujus rei documentum habemus satis notabile ac æquè deplorandum in insigni quodam *Baronetto Anglicolis* ferè omnibus noto ex ictu infelici calcis equinæ. Fœmina quædam à *fistulâ lacrymali*, quâ aliquandiu afficiebatur, ope chirurgicâ sanata, hunc defectum in supercilio contraxit, &, quod mirum videatur, idem in *nepotem* traductus est, nimirum virium imaginationis impressione: filia etenim, cum prægnans esset cum matre prædictâ cohabitans, & intuitu ac consuetudine quotidiè utens filium peperit similiter oculo affectum & insanabile mansurum. Et fatendum est quidem Atoniatonblepharon a quâcunque causâ oriundum esse prorsus incurabile; neque curatio sectione, ut nonnulli suadent, temerè tentanda est, ne gravius malum, nempe *Lagophthalmia* accersiatur. *Atoniatonblepharon.*

Hippos

Hippos.

Hippos. *Art.* 1017. Hippos est instabilitas palpebrarum, cum palpebræ inordinato motu continuò clauduntur & aperiuntur hujusmodi nictatio ut plurimùm est hæreditaria, interdùm verò ex malâ consuetudine comparatur, vel à gravi aliquo affectu, ut terrore, irâ vel timore accidit: sub curam medicam propriè dictam nunquam cadit.

Ectropium.

Ectropium. *Art.* 1018. Ectropium est affectus *inferioris palpebræ*, quæ invertitur, & deorsum trahitur, ut interna pars cum deformitate videatur, & instar rubræ carnis appareat; neque enim superiori committitur, sed pendet ac hiat. A paralysi, convulsione, vel vulnere malè curato plerumque oritur.

Curatio. *Art.* 1019. Hoc curant *astringentia* (inquit *Forestus*) ut *aqua ros.* in quâ ferrum ignitum sit extinctum; seq. sæpè expertus est, ℞ *Butyr. rec. diligenter lot. in aq. commun.* & *posteà in aq. plantag. vel ros.* ℥ijß. *tutiæ præp.* & *in aq. ros. lot. aloe in aq. plantag. lot. sieff. alb. cum opio* ana ʒjß. *camphor. lot.* ℈j. f. ung. quo vesperi inunge & aq. calidâ ablue. De operatione Chirurgicâ vide Celsum.

Phthiriasis.

Art. 1020. Phthiriasis sive *palpebrarum pediculatio* est vitium in quo pediculi inter pilos nascuntur. Malum est (*inquit Sennertus*) minimè contemnendum: acres enim fluxiones concitat, & oculi tandem ab iis valdè læduntur; idem varia medicamenta enumerat; sed non opus est, ut hic recenseantur; nam solâ inunctione saponis nigri pediculi cujuscunque generis facili negotio necandi sunt. (vid. *Art.* 1569.) *Oph-*

Ophthalmia.

RIVERII *Sententia.*

Art. 1021. Ophthalmia sive Lippitudo est oculi inflammatio cum tumore, rubore, & dolore; levis inflammatio *phlogosis* dicitur; *chemosis* appellatur, quando utraque palpebra inversa sit, ut vix ab iis oculi contegantur, rubrumque magnâ ex parte iridem occupet. Alia est ophthalmia *sicca*, alia *periodica*. Elegantem hujus affectûs descriptionem habemus apud *Lommium*; *Morbi definitio, & divisio.* *Ejusdem descriptio.*
" Vehemens oculos urget inflammatio cum
" multo dolore, & tensione, & tumore & ar-
" dore & rubedine; interdum etiam tantâ cum
" punctione, ut oculi tanquam ab infixâ acu aut
" spinâ stimulari videantur; fervente humore
" implentur, sequiturque pituita modò paucior,
" modò uberior; sed & sordes quædam majo-
" ribus angulis inhærescunt; & ubi gravius
" est malum, vicina etiam loca ad malas usque
" attolluntur, circum circa arteriæ vehemen-
" tèr pulsant; vasa sanguifera tenuia turgent
" conspicuaque redduntur, quæ per sanitatem
" in albo fuerant obscura.

Art. 1022. *Venæsectio* docente *Avicennâ* usque ad lipothymiam celebranda est; *cucurbitulæ* scapulis & spinæ dorsi affigendæ, *catharsis* lenientibus instituenda. Remedium sequens inflammationem sedat, & fluxionem cohibet. ℞ *Alb. ovi unius* agitetur cum frusto *aluminis* satìs magno, donec unguenti consistentiam adeptum sit, quod extendatur super linteum, & oculo tepidè applicetur, post horas 2 vel 3 auferendum est, nè humores nimìs astringat. Unguentum fieri potest ex *butyro* & succo *nicotianæ* simul coctis maximè efficax. In declinatione collyria *Curatio.*

magìs *resolventia* usurpanda sunt, ut ℞ *Sarcocol. nutrit.* (i. e. per plures dies in lacte macerat.) *tutiæ præparat.* ana ʒjß. *aloe* ℈j. *myrrh.* ℈ß. *mucilag. sem. fænugr.* ℥ß. *aq. fænic. euphras.* ana ℥iß. m. f. collyr. In ophthalmiis inveteratis, cùm alia remedia non sufficiant, ad *mercurialia* tanquam ad sacram anchoram confugiendum est. In graviori casu convenit *Setaceum*; aliquando etiam *masticatoria*, & decoctum *è lignis* prosunt.

In morbo inveterato.

COWARDI *Sententia*.

Ophthalmia humida & sicca.

Art. 1023. Ophthalmia est inflammatio tunicæ adnatæ cum dolore & ardore torquens. Optimè dividitur in *humidam* & *siccam*, prout scilicèt cum majore vel minore humoris profluvio stipatur. In ξηροφθαλμίᾳ vel ophthalmiâ *siccâ* oculus quidem intumescit cum dolore quodam, leni rubedine, pruritu, & gravitate, & cum levi etiam humoris fluxione per vices saltem, non enim datur ophthalmia absolutè *sicca*.

Prognosis.

Art. 1024. Copiosiores lacrymarum effusiones, ut ut mordaces, ophthalmiam non diutiùs duraturam indicant. Ophthalmiâ laborantem alvi profluvio corripi bonum est, inquit *Hippocrates*.

Curatio.

Art. 1025. Ut rectè instituatur ophthalmiæ cura cum *venæsectione* incipiendum est; conveniunt etiam *cathartica* mitiora, privatim *aquæ minerales purgantes*, vel *sal mirabile* in aqua communi solut. Quoad *topica* considerandus est præ omnibus morbi status: In principio, factis debitis *evacuationibus*, ℞ *Aq. euphrag. fænic. dulc.* ana ℥j. *tut. præpar.* ʒß. *trochisc. alb. rhas.* ℈j. f. mistura. ℞ *Lact. fæminin.* ℥j. *succ. fænicul. dulç.* ℥ß. *camphor.* ℈j. *album ovi unius*, probè

Varianda est pro ratione morbi stadiorum.

In principio.

probè conquassando misceantur, & redigantur in pultem formâ cataplasmatis applicand. Huic usui quoque inserviunt mucilagines *seminum cydon. psyl. papav.* &c. quæ sæpiùs renovandæ sunt, nè acorem contrahant. In augmento ℞ *Aq. Plantag. rosar. pallidarum* ana ℥iß. *sacchar. saturn. vel ceruss. lot.* ℈j. *sp. sal. armon.* ℈ß. f. s. a. mixtura. ℞ *Aq. solani* ℥ij. *succ. sedi* ℥ß. *opii thebaici gr.* ij. *album ovi* q. s. conquassando probè f. mixtura ophthalmica. Si comitetur epiphora, sine *vitriolatis* commixtis incassùm laboramus. In statu *resolventia* remedia *repellentibus* prævalere debent, inquit *Riverius*, præcipuè fotus *è flor. sambuci parat.* discutiendi gratiâ, sed mallem ego sequens adhibere, ℞ *Fol. euphrag. fœnic. ana* Mj. *semin. fœnugr. aloes lot. ana* ʒij. *aq. font. pauco aceto acescentis* (ita ut gustu levitèr deprehendi poterit) ℔j. coquantur simul ad dimid. consumpt. colatura servetur ad usum. In declinatione solâ *sarcocollâ*, utì suadet *Sennertus*, maximè conandum est, si ophthalmia sordes reliquerit, quod, priusquàm aliquod applicueris medicamentum ophthalmicum, penitùs eluantur seu detergantur.

In augmento.

In statu.

In declinatione.

Art. 1026. In ophthalmiâ siccâ *emollientia* & *lenientia* perpetuò intermiscenda sunt, nè *discutientium* & *exiccantium* medicamentorum usu inflammatio asperior & intensior reddatur.

Ophthalmia sicca.

PITCAIRN *in* MSS.

Art. 1027. Ophthalmia externa diligentèr distingui debet ab eâ, quæ simul est & externa & interna: *interna* est inflammatio retinæ, quam nemo (quantum scio) descripsit; dabo itaque signum pathognomonicum, & in praxi utilissimum: nam si signa *externæ* ophthalmiæ adsint,

Ophthalmia interna.

adſint, viz. rubor, calor, dolorque, & nihil aliud viſui ſe offerat, eſt ſolum ophthalmia *externa*; at ſi præter illa *externæ* ſigna videantur ophthalmico oculis ſuis obſervari muſcæ in aëre volitantes, pulviſve quilibet obſcurus vagare, aliarumve rerum incerta ſimulacra, tum erit ophthalmia *interna externæ conjuncta.*

V. S. copioſa. *Art.* 1028. Nullus eſt morbus, qui naturâ ſuâ *venæſectionem* ſæpiùs poſtulat, quàm ophthalmia. " Et ex obſervatione quorundam " Chirurgorum Gallicorum conſtat unam Ar- " teriæ Temporalis Sectionem plus valere ad " inflammationem minuendam, quam duas " vel tres iteratas venæſectiones.

Farrago *Sententiarum.*

Epidemica. *Art.* 1029. Interdum ophthalmia eſt *epidemica* & *contagioſa* ex aëre inclementiori. In curandâ ophthalmiâ aliquando apprimè convenit *venæſectio* in pede ob majorem revulſionem. Ubi humores ſunt acriores & corroſivi collyriis addenda ſunt remedia *fixa metallica*, viz. *tutia præparata*, *lapis calaminaris*, *ceruſſa*, *ſacchar. ſaturni*, imprimìs *flores Zynci*, & *flores Jovis*, quos *Barbette* inſignitèr commendat. In levi inflammatione fruſtum *carnis vitulinæ* vel *bovinæ* applicatum morbum diſcutit. *Ettmuller.*

Prognoſis. *Art.* 1030. Ophthalmia ab uno oculo ad alterum facillimè, ac citiſſimè frequentèr tranſit. Tumor, ſicut aliarum partium *Phlegmones*, vel medicamentis diſcutitur, vel ad ſuppurationem & diſruptionem vergit, & exindè ulcera conſectaria, vel denique, quod peſſimum eſt, ex intempeſtivo & imprudenti frigidorum Topicorum ac repellentium uſu *gangrænescit.* Medici præſtantiores uno ore monent, ne topica in principio ophthalmiæ applicemus; multi

ti enim cæci facti sunt medicamentorum copiâ.

Art. 1031. " Ophthalmia frequentissimè " est *scrophulosa*; quo in casu præter *evacuan-* " *tia* remedia *mercurialia* & *specifica* exhibenda " sunt, item *millepedes* & *herb. euphras.* in cere- " visia infus. pro usu communi per longum " tempus; sed præ omnibus, quotcunque " mihi hactenùs innotescunt, *aquæ minerales* " *catharticæ*, quales sunt *Ebeshamenses* & nos- " træ *Alfordenses*, *Lidfordenses*, *Holtenses*, &c. " diutiùs epotæ morbum hunc pertinacissi- " mum subigunt, aut saltem inducias pacis- " cuntur, ut aliquoties observavi. Pro usu " externo collyrium sequens, ℞ *Mercur. dulc.* " ʒij. teratur in mortario lapideo affundendo " *aq. ros.* ℥ij. per 4 vices, & agitetur pestillo " ferreo candenti toties calefacto. Prodest " interdum *cataplasma de pomis Fulleri*, & etiam " fotus sequens *Boyleanus*, ℞ *Flor. melilot. sam-* " *buc. calend. ana* Mj. *sem. lin. fœnugr. cymin.* " *psyl. cydon. ana* ℈ß. *hord. parlat.* ℥ß. coq. in " aq. font. & vin. canariens. ana p. æ. ad ℔j. " pro fotu in doloribus magnis. *Ophthalmia scrophulosa.*

Art. 1032. D. *Cheyne* in Tractatu suo de Arthritide testatur *Æthiopem mineralem* largâ dosi bis in die sumptum diuque continuatum spem Medici nunquam destituere in curâ Ophthalmiæ inveteratæ, immò etiamsi *Scrophularis* sit. p. 50. *Virtus Æthiopis mineralis.*

Cataplasma sequens Ettmulleri in gravissimis inflammationibus dolorem sedare solet; ℞ Pulp. pom. dulc. assat. q. v. alb. ovi unius cum sacchar. crystal. benè conquassat. camphor. gr. xij. misce.

Stercus vaccinum more Cataplasmatis tepidum ab animali oculo appositum Ophthalmiæ mederi dicitur. Ex Ephemer. Leopolitan. *Oede-*

Oedema.

Oedema. *Art.* 1033. Oedema oculi eſt inflatio ſive Tumor Oedematoſus in albo oculi, i. e. in tunicâ conjunctivâ ſine coloris mutatione, valdè prominens; eſt malum ſatis conſpicuum. Cum pruritu mordaci plerumque incipit, tanquam locus ictus eſſet *ſpiculo apis vel culicis morſu*; frequentiùs in æſtate quam hyeme accidit. *Baniſter.*

Art. 1034. " Eſt etiam alia ſpecies Oedematis oculi minus rectè a quibuſdam authoribus ſic vocati, quod nihil aliud eſt quàm Emphyſema in palpebris contingens, horum poſterius frequentiſſimè vidi, & etiam prius ſemel vel bis conſpexi; ſed hoc ad alium Articulum pertinet. (*Art.* 999.)

Curatio. *Art.* 1035. Ad hujus curationem ut rectè fiat; præter alias appropriatas evacuationes *cucurbitulæ* cum ſcarificatione humeris ſunt affigendæ; topica quod attinet, *fotus* ex diſcutientibus Vino & Aquâ incoctis ſunt proficui, ut etiam *Mucilag. ſem. lin. & fænugr. cum ſolutione Myrrh. & aloe in Aq. roſar.*

Hypopyon.

Hypopyon. *Art.* 1036. Hypopyon eſt *collectio puris ſub corneâ* (ſecundum *Kennedy* in ophthalmographiâ ſuâ *inter corneæ laminas*) ab ophthalmiâ vel contuſione violentâ plerumque ortum ducens. Intentiones curativæ ſunt doloris ſedatio & puris evacuatio per diſcutientia, *&c. Coward.* " Si materia purulenta diſcuti nequeat, ipſa cornea lanceolæ mucrone cautè & prudentèr aperienda eſt, quæ operatio periculo vacat, neque ſemper poſt ſe cicatricem fædam relinquit. Inciſione factâ, & pure expulſo

" oculus eandem medicationem postulat, ac
" in vulneribus oculorum vel post cataractæ
" detractionem.

Phlyctænæ.

COWARDI *Sententia.*

Art. 1037. Phlyctænæ sunt ulcera nunc in adnatâ, nunc in tunicâ corneâ emergentia, velut tot minimæ vesicæ aquâ repletæ, quales solent aquæ ferventis in aliquas corporis partes affusione excitari, vulgò apud *Anglos* **Blysters in the Eyes** appellantur, & instar *granorum milii* apparent, & cùm usitatiùs ab acri & corrodente humore producantur, vehementem dolorem & lancinationem pariunt. " Hæ pustulæ " in tunicâ corneâ *albidæ* sunt, in adnatâ rubescentes. *Phlyctænæ quid.*

Art. 1038. Præmissis ritè evacuantibus, *discutientia* & *exsiccantia* conveniunt, quæ varianda sunt, prout morbus sit in augmento, statu, vel declinatione. " Detergendæ sunt Phlyctænæ cum *melle rosar. addito pauxillo unguent. Ægyptiac. vel cum pulvere nicotianæ* [cum cautelâ usurpato]. Post detersionem sanandæ & exsiccandæ sunt cum *Collyrio ex Aq. plantag. & Trochisc. Alb. Rhas. Kennedy.* *Indicationes curativæ.*

Anthracosis.

Art. 1039. Anthracosis sive Carbunculus oculi est Tuberculum gravissimum in oculo ex inflammatione nascens, & ad Ophthalmiam referri potest. *Anthracosis.*

Synchysis.

Art. 1040. Synchysis est humorum oculi confusa admixtio ab ictu, vulnere, vel *Synchysis.*

contusione violentâ. vid. vulnus seu contus. oculi.

Pterygium.

ETTMULLERI *Sententia.*

Morbi descriptio. *Art.* 1041. Pterygium, vel (Latinis) Unguis, seu oculi pannus, est tunica quædam præternaturalis ab uno oculi angulo, frequentiùs interiori, enata, quæ successivè accrescendo tandem ad pupillam pervenit; interdum est tenuis, albida, interdum crassior, & carnosior, aspera, obscura, dolorosa, imò cancrosa, quæ non est attingenda.

Curatoi. *Art.* 1042. Commendatur ablutio oculorum cum proprio *lotio* matutino; usurpanda sunt remedia *abstergentia*, ut *saccharum cand. os sepiæ*, *crocus*, *vitrum*, vel *butyrum Antimonij*, succus *chelidon. maj. vitriol. alb.* In malo pertinaciori tutò confugiendum est ad *Mercur. sublimat.* item *succus formicarum rub. express.* & cum aq. ophthalmicâ appropriatâ permistus commendatur.

Differentia. *Art.* 1043. Ungulam oculi distinguere solent in *membranosam*, *varicosam* & *adiposam*; membranosa, aliàs panniculus appellata, est excrescentia carnosa ac nervosa, quæ operationem valdè dubiam & incertam admittit; nec tractabilior est secunda species cultro tentanda, propter insignem venarum dilatationem & turgescentiam; ultimam adiposam scilicet coloris albicantis & substantiæ quodammodo pinguis, reliquis duobus benigniorem tutò extirpare licet, de operatione consulatur *Author*, ut etiam *Celsus*.

Curatio & Prognosis. *Art.* 1044. Si Pterygium sit recens *ærugine*, *alumine usto*, *sacchar. cand.* &c. absumi potest, fel animalium ferè omnium valdè commendatur.

tur. Pterygium reverà est malum periculosum & curatu difficillimum; est etiam frequentèr contagiosum ab uno oculo in alium transiens & ferè semper metus est, ne cancrosum evadat.

Proptosis.

Art. 1045. Proptosis seu Straphyloma est reverà *Hernia oculi* & isto nomine designari debet: disruptâ etenim tunicâ corneâ quocunque accidente uvea seipsam protrudit, Tumorem vel *Ramicem* faciens, qui a similitudine aliquali rerum quarundam varia apud Græcos sortita est nomina, utì *Straphyloma*, *Melon*, *Helos*, *Myocephale*, &c. (Vid. *Art.* 1069.) *Proptosis.*

Art. 1046. Quoad curam in principio haud incongruum erit experiri quid valent *Collyria astringentia*, si ex horum usu spes frustretur, ad chirurgicam operationem accedendum est, nimirum ad evacuationem humoris aquei per *paracentesin*, quæ periculo vacat; iste enim humor de novo supplebitur, & vulnusculum curatu non est difficile. *Curatio*

Rhexis.

Art. 1047. Rhexis est Tunicarum oculi ruptura *cum humorum effluxu à vulnere*, contusione violentâ, vel ingenti exulceratione orta, cæcitatem perpetuam inducit, si humores omnes emanârunt. Nihilominus verò Globus oculi in hoc casu quandoque humore aquoso replebitur, utcunque tamen haud usque ad dimensionem naturalem: in hoc statu oculo artificiali vitreo deformitas elegantèr resarcitur. Si solus humor aqueus reliquis in oculo manentibus effluxerit, natura frequenter hunc denuo suppeditat, & oculi pulchritudo ac visio conservantur. *Rhexis.*

Curatio. *Art.* 1048. In hisce gravissimis oculorum læsionibus semper convenit *venæ-sectio* quàm ocissima, item *enematum* injectiones, & in vulnus vino rubro cum exiguo melle prius ablutum, instillandus est *sanguis columbinus* ex animali vivo, vel mixtura ex *melle rosarum vitell. ovor. & lacte muliebri* adhiberi potest, & superimponendæ sunt linteæ *albumine ovorum cum tantillo alumine benè agitato imbutæ.* Post hujusmodi Medicationem aliquandiu continuatam *Collyrium ex Myrrh. Aloe & Croc. in Aq. Rosar.* usui erit.

Oule sive Cicatrix.

COWARDI *Sententia.*

Albugo quid. Varietas & prognosis. *Art.* 1049. Albugo seu Leucoma est macula corneæ albescens; quò latior & crassior est, eò magìs visum obscurat, & quò magìs corneæ superficiei incumbit, eò magìs albicat, & quò propriùs ad nigredinem vergit, eò altiùs suas egit radices, & vix curabilis existit. Quæ è *cicatrice* relictâ exoritur difficillimè dissipatur, quæ *ophthalmiam* sequitur, frequentèr suâ sponte facessit.

Curatio. *Art.* 1050. Totus curationis cardo in *emollientibus*, *resolventibus*, seu *discutientibus*, vertitur, quæ tamen cum summâ cautelâ sunt usurpanda. Pro *cicatricibus* tollendis *topica* acriora, imò *cathæretica* aliquando prudenti manu adhiberi debent, & primò tentanda est via lenioribus, & posteà ad fortiora licet devenire. ℞ *Rad. althæ.* ℥j. *folior. malv. euphrag. chelidon. maj. ana Mj. sem. lin. fænugr. ana* ʒiij. *flor. melilot.* p. j. coq. in aq. font. q. s. ad ℔ij. hujus decocti vapor oculis apertis calidè excipiatur frequentissimè. Mallem ego in his oculorum medicamentis

4

dicamentis utendis formam *fomentationis*, quàm *vaporis* commendare, præcipuè si eidem decocto, dum calescat, pauculas *salis* seu *spiritûs alicujus volatilis* guttas instillaveris, quod tum fortè prodesse poterit, nisi nimiam affuderis spirituum quantitatem, quæ oculorum tunicas feriat, & irritet. Alij utuntur *sacchαro cand. in aq. fœnicul. seu euphrag. solut. succus fœnicul. vel chelidon.* cum guttulis aliquot *balsam. Peruv.* potentèr albuginem discutit, inquit *Riverius*. Sequens ex *Riverio* felicitèr expertus sum, ℞ *Aq. rof.* ℥iv. dissolve in eâ paululum *salis armoniac.* ita ut linguam feriat, deinde imponatur in vase aurichalceo, donec *cæruleum* colorem acquirat. *Fella animalium* præcipuè *lucij piscis*, succus *chelidon.* &c. sunt remedia calida & acria, ideoque convenit ea excipere mucilaginibus *gum. tragacanth. sem. cydon.* &c. vel cum pulv. *Trochisc. alb. rhas.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1051. Albugo seu Leucoma est cicatrix albida post variolas vel alia ulcuscula in oculo. Pro nubeculâ & albugine delendâ conveniunt *fel anguillæ, ol. papyri, succ. chelidon. maj. aq. sapphirin. mercurius sublimatus.* " Solenne est apud Chirurgos Gallicos ad hoc vitium amovendum operationem instituere, quam vocant *scarificationem oculi.* Instrumentum ad hoc opus perficiendum, quod *Scarificatorem* nominant, fit ex aristis hordeaceis, N°. xx vel xxv putà, ad instar penecilli colligatis; cum hujusmodi autem scopis sive verriculis oculum abradunt, quandoque usque ad effusionem exigui sanguinis, alternis vel tertijs forsan diebus idem repetendo ad 4tam, 5tam vel plures vices; finitâ in

Pro cicatrice in oculo.

Remedia aliquot.

Scarificatio Oculi.

" hunc modum singulâ scarificatione oculum
" cum aquâ tepidâ multoties abluunt, imò ferè
" continuò per totum diem, & deinde noctu
" pulpam pomi assati applicant: atque hæc est
" scarificationis methodus; accuratiorem verò
" hujus operationis rationem, non modo in
" hoc vitio, sed etiam in quibusdam alijs ocu-
" lorum affectibus vernaculo sermone evulgan-
" dam brevi, ut opinor, expectare licet.

Hyposphagma.

Hyposphagma. *Art.* 1052. Hyposphagma sive *suggillatio* oculi est sanguinis ex ictu vel lapsu, ruptis aut contusis vasis, vel alio modo apertis, in oculorum tunicis adnatâ vel corneâ, in easdemque effusio, colore primùm rubeo, posteà livido vel nigro. Cui malo & hoc accidit, si corneam magis occupet, objecta omnia colorem ad rubrum vergentem præ se ferunt; nam & ad corneam venulæ porriguntur, eâ parte, quâ iridem spectat; & ex vicinis vasis sanguis in eam effundi potest.

Curatio. *Art.* 1053. Si malum sit ingens opus est venæ-sectione & purgatione, & topica debent esse *discutientia*. *Galenus* in initio fotum usurpat ex decocto *Fænugræci & Meliloti* & posteà *astringentia*. *Sennertus*. In oculorum suggillationibus optimum est sequens cataplasma, ℞ *Rad. symphyt. maj.* ℥vj. *sigil. Solomon.* ℥ij. *flor. sambuc.* ℥iß. *farin. fabar.* ℥j. coq. in q. s. aq. font. *Decoctum* sit pro fotu, & ex *radicibus*, &c, f. cataplasma,

Cataracta.

Cataracta.

COWARDI *Sententia.*

Art. 1054. Suffuſio ſive cataracta eſt pupillæ obſtructio ab opaco aliquo interpoſito inducta, quæ viſum minuit, aut extinguit. Cauſæ hujus affectûs ſunt ut plurimum obſcuræ, aliquando tamen evidentes, utì contuſio, nimis aſſidua ad lucernam lectio, balneorum uſus inordinatus, & in genere quicquid fluxionem ad oculos promoveat; *epiphora* nonnunquam in *cataractam* tranſit. Differentiæ ſuffuſionum ſunt variæ, nempe 1°. ratione craſſitiei vel tenuitatis materiæ, ex quâ pellicula conſtat. 2°. ratione coloris, an alba ſit, vel nigra, citrina, vel viridis, aut ſubfuſca. 3°. à ſitu, num etenim uveæ, num corneæ propiùs adhæreat: Certum enim eſt cataractam ſemper inter *uveam* & tunicam *ſcleroticam* contineri, in quo nunc humore aqueo, inſtar ſyndonis, innatare & fluctuare videtur, nunc firmitèr tunicis, præſertim uveæ, adhæreſcere. *Definitio.* *Cauſa.* *Differentia.*

Art. 1055. Suffuſio in initio diſcuti poteſt, ut multi fidei integerrimæ authores teſtantur. Suffuſio nigra, nec medicamentis, nec acu curabilis eſt. Sequens eſt optima regula de cataractis, ſcilicet; *ſi quando videatur accreſcere, & diſcutientium medicamentorum vires excedere, ſufficienti temporis ſerie permittatur calleſcere, donec acui depoſitoriæ idonea naturalitèr reddatur.* Modus operationis perficiendæ unicus eſt; intrudendo, ſcilicet, acum depoſitoriam per adnatam & corneam è minoribus oculorum angulis verſus naſum, & cataractam eâdem involvendo, tandemque ad oculi baſin deponendo, ut ibidem reſideat, ſeu leni manu figatur. Poſt hæc *Curatio.* *Regula de Cataractis.* *Operatio.*

 uſitatum

usitatum est, quietem per plures dies patienti imperare vel in lecto vel extra, & *stypticis* aliquibus seu medicamentis *agglutinantibus* oculum malè affectum obducere.

Post operationem quid faciendum.

Art. 1056. " Statim post operationem simul ac acus oculo evulsa fuerit, instillandæ " sunt guttæ aliquot *sanguinis columbini* a vivo a- " nimali, & toti oculo superimponantur linteæ " duplicatæ *albumine ovorum cum frustulo alumi-* " *nis conquassato & tantillo melle rosaceo bene ir-* " *rigatæ*.

Prognosis.

Art. 1057. " Suffusio, quæ a morbo ali- " quo graviori, a pertinaci cephalalgiâ, vel a " contusione violentâ ortum duxerit, est om- " nium longè pessimæ indolis. Suffusiones, " quæ sunt virides, vel cineritiæ, item quæ " ferri rubiginosi, margaritarum vel testudinis " marinæ colorem referunt, acu curabiles sunt: " è contra suffusiones nigræ vel flavæ, item " cretæ, plumbo, malo citreo, colore similes, " non attingendæ sunt. Præter colorem, ratio " etiam habenda est substantiæ, & consisten- " tiæ suffusionum, quæ a fricatione oculi pal- " pebris operti dignoscendæ sunt; frictio enim " oculi cum digito suffusionem reddit latiorem " & extensiorem cum vel sine disruptione; si " autem pristinam figuram statim recuperat " sine disruptione, operationem fausto eventu " successuram esse sperare licet: sin verò ex " frictione suffusio in partes & frusta desiliat, " operatio nullatenus molienda est, sed cunc- " tandum est, donec suffusio firmior & matu- " rior evaserit.

Notæ quædam.

Art. 1058. " De operandi modo alibi dic- " tum est (*Art.* 1055.) sed in ipsâ operatione " quædam adnotanda occurrunt; ibidem mi- " nus memorata. In cataractis adhuc imper-

" fectis

" fectis interdum ſimul ac acus infigitur, ſta-
" tim oculus *inundatione humoris aliqualis lactei*
" *impleri* videtur, quem ab ipſius cataractæ
" veſiculis acu ſauciatis provenire credibile eſt.
" Quandoque oculus acu introductâ *cruore ple-*
" *nus* conſpicitur. Alias intromiſsâ acu *cata-*
" *racta ſtatim duplo grandior* augeri videtur, *tu-*
" *beroſis oſtrearum teſtis* [*vel ſpermati ranarum*
" *in paludibus*] quodammodo ſimilis. Hæc ac-
" cidentia ſaltem ad tempus operationi impe-
" dimento eſſe ſolent. Cataractæ nonnullæ,
" utcunque aſpectu benignæ ac pulchræ ante
" operationem conſpiciuntur, ſunt tamen adeo
" *tenaces ac rigidæ*, ut acui depoſitoriæ obtem-
" perare omninò reſpuant, & quoties infra de-
" truduntur, toties iterum aſſurgunt. Aliæ
" etiamſi ſeptennes vel octennes fuerint, ſunt
" tamen *molles tanquam gelatina*, atque ita vim
" acûs eludunt. Aliæ *Uveæ* tam firmitèr ad-
" hærent, ut acu ſeparari nequeant, atque hæ
" ſunt omnium peſſimæ ab ictu vel contuſione
" violentâ ortum plerumque ducentes. Quod
" ad accidentia antedicta, nimirum *humoris*
" *lacteſcentis*, *cruoris*, &c. in operatione con-
" tingentia, attinet, octiduo vel noniduo ple-
" rumque ſponte evaneſcere ſolent, reliquiæ
" tamen quædam aut fragmenta interdum ma-
" nere poſſunt. Poſt operationem viſio quan-
" doque ſtatim, ſed frequentiùs circa nonum
" diem aliquatenùs ſuccedit, at non perfecta
" & fortis ante duas vel tres ſeptimanas, vel
" forſan tot menſes præteritos expectanda eſt.
" *Baniſter & alij.*

PITCAIRNII *Sententia.*

Art. 1059. Signum pathognomonicum à *Riverio*, *Plempeio*, & aliis traditum ſuffuſioni nullatenus *Error Riverij, Plempeij, &c.*

nullatenus convenit, nempè affirmant suffusionem tum ingruere, cùm varia simulacra ante oculos volitant, pili, araneæ & similia, quæ apparitiones ex omnium opinione, si perpetuò offerantur, est vera & legitima suffusio: has apparitiones ascribunt corpusculis humori aqueo innatantibus, quæ cataractam efformant; verùm naturam oculi ignorant: Nam corpuscula humori aqueo innatantia nullum sensum in retinâ depingunt; imò ea quæ cornæ exteriori adhærent nullam sui in retinâ picturam exprimunt, nec cicatricis corneæ ulla est imago, neque ob eam vel eas (si plures sint) ullæ rerum obvolitantium fiunt apparitiones: Ea enim est concavitas retinæ, ut ad objectum in eâ depingendum, hoc est ad congregandos in uno ejus puncto omnes radios, è quovis objecti puncto emissos, debeat objectum visibile removeri à retinâ ultra distantiam cornæ à fundo oculi. Hinc sequitur, si incipienti cataractæ conjungantur etiam simulacra muscarum &c. tum oculi etiam *Guttâ Serenâ* laborant.

Farrago *Sententiarum.*

Prognostica signa aliquot. *Art.* 1060. Si suffusio sit profunda, pupilla angusta apparet; intra sex menses plerumque confirmata evadit. Oculo digito compresso suffusio nonnihil diffluens & latior facta, & postmodum ad pristinam magnitudinem revertens nondum matura est; si verò nullam patitur mutationem discuti potest. *Riverius.* Si oculus suffusione affectus soli obversus nullam possit lucem percipere, frustrà est omninò operationis periculum facere; est etenim cataracta cum *Amaurosi* conjuncta, quod malum est incurabile. *Barbette.*

Art.

Art. 1061. Cataractam reverà ut plurimum nihil aliud esse quam *opacitatem præternaturalem humoris Crystallini* videre licet Transact. Philosoph. N°. 373. Et hanc fuisse opinionem plurium Chirurgorum Gallicorum, viz. *Maitre Jan, Antoine, Bissau, Heister,* &c. ex horum authorum lectione planè constat: Cataractas autem membranosas rarissimè occurrere ferè omnes consentiunt. (vid. Artic. subseq.) *Opacitas humoris crystal.*

Glaucoma.

Art. 1062. Glaucoma est mutatio humoris crystallini in glaucum colorem humore crystallino per exsiccationem condensato. *Oribasius in lib.* viii. *cap.* 47. dicit Glaucoma & suffusionem veteres unum eundemque morbum esse existimârunt. *Paulus Ægineta* idem asserit. Valdè curiosæ sunt disquisitiones *Gallorum de distinctione inter suffusionem & Glaucoma. vid. Acad. sci.* Vol. XII. p. 47. *item* Vol. XXII. p. 36. *&c.* Posteriores tamen *Græci propriè Glaucoma saltèm pro humoris crystallini in glaucum colorem mutatione accipiunt.* Quod ubi fit, visio impeditur; nam humore isto pelluciditate spoliato species visibiles *ad retinam* perfectè transferri nequeunt. Cognoscitur hoc malum, quod citra pupillam insignis & profunda apparet albedo, & omnia tanquam per fumum aut nebulam videntur. A cataractâ ergò distinguitur, quòd *albedo profundior* appareat, in cataractâ *in ipsâ pupilla & ferè juxta corneam. Sennertus.* (vid. Art. præcedentem.) *Glaucoma.*

Situs Humoris Crystallini vitiatus.

Art. 1063. Est & aliud vitium humoris Crystallini, viz. *Sitûs naturalis mutatio,* ubi, scilicet, latiore suâ parte, quæ lentis majoris instar *Situs humoris Crystallini vitiatus.*

ſtar compreſſa eſt, Pupillæ foramini non rectà opponitur, ſed vel ſursùm declinat, vel deorſum, vel ad latera: & quidèm ſi Cryſtallinus humor ſitum mutet in uno oculo, in altero vero ſitum naturalem retineat; vel ſi ambo difformitèr ſitum mutent, ita ut alter ſursùm, alter deorsùm, vel ad latera vergat, res geminatæ apparent; *mutatur enim planum*, ut loquuntur optici: hic affectus, ſicut antecedens, eſt omninò incurabilis. *Sennertus.*

Epiphora.

COWARDI *Sententia.*

Epiphora quid.

Art. 1064. Epiphora eſt præternaturalis oculorum defluxio, quæ *Anglis* ſonat **a Rheum in the Eyes**; humore ſcilicet ſeroſo acri ferè continuò depluunt oculi genas excoriante.

Curatio.

Art. 1065. Intentiones curativæ ſunt 1°. humoris peccantis aliò derivatio per *venæſectionem*, *cucurbitulas*, *veſicatoria*, *cathartica*, &c. 2°. acrimoniæ per remedia idonea correctio, quæ plerumque vino *chalybeato amaro* felicitèr peragitur; aliquando vinum ſimplex liberalitèr epotum epiphoram ſanat [præcipuè non aſſuetis idem bibere], & poſtremò, præmiſſis rectè prædictis evacuationibus & alterantibus, *topica aſtringentia* adhibere licet.

PITCAIRNII *Sententia.*

Oculorum catarrhus, ejuſdem curatio.

Art. 1066. Epiphora eſt quaſi ſpecies *catarrhi* in glandulis oculorum. Præmiſſis univerſalibus uſurpandi ſunt *fotus aſtringentes*, *linimenta*, & *collyria*, &c. Cataplaſma ſequens ex *Platero* egregias habet vires, ℞ *Pulp. pomorum acidorum* (vulgò vinoſ. dict.) *in aq. roſ. macerat.* ℥ij. *mucilag. ſem. fœnugr.* ʒß. *album. unius ovi.*

lapid.

lapid. hæmatit. ʒß. *cort. granat.* ʒj. *ol. rof.* q. f. m. f. Cataplasma tepidè applicandum.

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1067. Epiphora antiqua, & quæ senibus accidit, difficultèr curatur; imò frequentèr in *fistulam lacrymalem* degenerat. Remedia in principio debent esse blandè *astringentia* & posteà *siccantia*; *lapis calaminaris* est singularis. Aqua ophthalmica sequens ex *Hoffmanno* valet ferè in omnibus oculorum affectibus usque ad miraculum, ℞ *Vin. rhenan. Aq. plantag. rosar. ana* ℥iij. *tut. præp.* ʒij. *myrrh. elect. pulv.* ʒjß. coq. ad tertiæ partis consumptionem sub finem in nodul. suspend. pulv. *virid. æris.* ℈j. *camphor. gr.* viij. colatura sine expressione sit pro usu; utilissima quoque est *aq. sapphirina*, item *collyrium certum.* *Aq. ophthalmica præcellens.*

Art. 1068. Huc pertinet, si non idem sit, Rheuma sive *fluxus Oculi, vel delacrymatio,* quod est serosorum vel tenuium humorum ab oculo profluvium, sine insigni inflammatione; à *Fistulâ lacrymali, vel ab ungulâ* malè curatâ quandoque oritur, & tunc prorsus incurabilis existit; vulgò vocatur **a Weeping Eye.** *Rheuma oculi.*

Proptosis.

Art. 1069. Proptosis est exitus oculi fere ex orbitâ, ex contusione, &c. vid. contusionem Oculi & Vulnera *Art.* 1052. 1073. huc referri potest buphthalmia, magnus oculus, sive oculi valde prominentes, vulgo **Gogle Eyes**; à naturali conformatione oriundi. Quomodo ab alio morbo eodem nomine insignito differt. (vid. *Art.* 1045.) *Proptosis.*

Atrophia

Atrophia.

Atrophia. *Art.* 1070. Atrophia oculi, ſive imminutio, profunditas vel macies oculi, eſt quando omnes oculi partes imminuuntur & contabeſcunt. Nuſquam hunc morbum, ut memini, tanquam *particularem* inveni, niſi à tabe univerſali provenientem; *Celſus* verò & alii hunc agnoſcunt; adeò infrequentèr, ut opinor, contingit, ut peculiarem medelam vix poſtulat. ad hanc claſſem pertinet *Microphthalmos*, ſive parvus oculus, **The Pink-Eye or the Pig-Eye** à naturali conformatione ortus.

Mydriaſis.

Mydriaſis. *Art.* 1071. Mydriaſis, ſive *Pupillæ Dilatatio*, eſt cùm foramen illud, quo uvea tunica ad ſpecies viſibiles admittendas donata eſt, ita præter naturam verſus iridis circulum ampliatur, ut viſio hâc de causâ lædatur. Objecta viſibilia grandiora apparent & minus diſtincta. alia eſt *nativa*, alia *adventitia*, prior eſt incurabilis; ſi à ſiccitate oriatur, humectantia indicantur. Interdum eſt *guttæ ſerenæ* prodromos.

Meiopis.

Meiopis. *Art.* 1072. Meiopis, ſive *Pupillæ Anguſtia*, eſt malum præcedenti contrarium; nimirum cum pupilla anguſtior eſt quam naturalitèr eſſe debet. Hi affectus inſanabiles ſunt.

Plege.

Plege. *Art.* 1073. Oculorum vulnera, ſive a puncturâ, inciſione, vel contuſione fiunt, ſunt periculoſiſſima. Omni arte fluxus humorum inhibendus eſt, *viz.* venæ-ſectione, hirudinibus,

bus, clysmatibus, vesicantibus, intercipientibus, *&c.* & febris supprimenda testaceis, emulsionibus, *&c.* Interim remedia externa sunt ante omnia *Sanguis columbinus è vivo animali in oculum vulneratum instillatus, aq. hordei & mel rosar. pro collyrio, oxyrrhodinum* i. e. *acetum, in quo fol. rof. rubr. incocta fuerint cum albumine ovor. conquassat.* pro defensivo. Sequens cataplasma habet *Turner. Art. Chirurg.* p. 370. Vol. I. ℞ *Fol. ros. rubr. sambuc. ana* Mj. *coq. in q. s. lact. vaccin. colatur.* ℔ſs. *add. mic. panis alb. q. s. ut reducatur leni coctione ad debitam consistentiam sub finem addendo vitellum unius ovi cum tantillo croco minutìm scisso, f. cataplasma* subtedipè applicand. illinendo prius palpebram tumefactam cum *ung. sambucin.* consulatur author loco citato.

Elcos.

Art. 1074. Ulcera in tunicâ conjunctivâ vel corneâ, a quâcunque causâ oriuntur, à vulnere, inflammatione, à variolis vel combustionibus, &c. periculosa sunt, & aliquando curatu difficilia, & semper metuendum, nè opacam cicatricem post se relinquant. *Elcos.*

Art. 1075. Quoad curam, materia ad oculum fluens divertenda est & evacuanda, sordes detergendæ, dolor, si adsit, mitigandus, & nativa oculi temperies restituenda & conservanda. Detergentia & exsiccantia sunt usurpanda, lenia tamen & temperata, sine asperitate & mordacitate. Ad ulcera detergenda (inflammatione, si adsit, prius penitùs sublatâ) vix datur præstantius remedium quam *aq. ophthalmica sapphirin. Bat.* & deinde *collyrium ex sarcocol.* in cap. de ophthalmiâ laudatum, & postremò *collyr. cum trochisc. alb. rhas. cum* *Curatio.*

camphorâ, facchar. faturn. vel lap. calamin. præp. &c. oleum ovorum valdè commendatur.

Species variæ. *Art.* 1076. D. *Banifter* à prifcis medicinæ fcriptorius octo vel decem fpecies ulcerum in oculo accidentium enumeravit, ut *ulcus rotundum, inuftum, fordidum, depafcens, cancrofum,* &c. Sed diftinctio nimis fubtilis videtur. Verùm enimverò notatu dignum eft ulcus iftud, quod *Græci Peribrofin* nominant in Angulo oculi cum pruritu vix tolerabili conjunctum. Sequens medicamentum ab authore valdè comprobatur. ℞ *Mucilag. fem. cydon. lin. in aq. plantag. & parietar. extract. ana* ℥j. *vitriol. alb. in aq. rofar. folut.* ʒß. *vitriolum album eft antidotus ad pruriginem.*

Cowardi *Sententia.*

Prognofis, & curatio ulcerum ocularium. *Art.* 1077. Omnia oculorum ulcera funt periculofa & curatu difficillima. Totus curandi cardo in ufu *detergentium* & *exficcantium* vertitur, quibus tamen fæpiffimè addi debent *lenientia* five *anodyna.* Non differt horum ulcerum ab aliorum curatione methodus tractandi, nifi quòd ob teneritudinem & infignem partium ufum curâ non vulgari fufcipienda fint. Porrò his in cafibus conveniunt *agglutinantia* cum *detergentibus* mixta ; inter quæ liquorem ex ovo cocto & indurato facchari cand. q. f. repleto in cellâ vinariâ extillantem maximè commendat *Riverius* ; quòd medicamentum, fi magìs *abfterfivum,* defideres, addito *myrrhæ pulverifatæ* pauculo faccharo cand. fuprapræfcripto, magìs proficuum reddetur.

Paralyfis.

Paralyfis. *Art.* 1078. Paralyfis oculi eft affectus mufculorum ocularium paralyticus, ex quo motus

tus vel penitùs amittitur vel multùm impeditur. Est malum, uti credo, rarissimè contingens; utcunque nihil habet in se peculiare à paralysi aliarum partium diversum quoad theoriam vel therapiam.

Strabismus.

Art. 1079. Strabismus seu strabositas est oculorum unius vel utriusquè respectu ad se invicem distortio, sive *obtutus transversus*, vulgò **a Squinting.** Ex inequali musculorum ocularium exercitio provenit. Infantes hunc affectum facilè contrahunt; interdum ob incuriam nutricum, quæ malo situ ad fenestram cunabula disponunt. Adolescentes quoque interdum in eum incidunt, vel a vitiosâ oculorum praxi, vel a contagione, dum alios hoc morbo affectos intueantur. *Strabismus.*

Art. 1080. Strabismus difficillimè curatur; si à cunabulis perperam versùs fenestram locatis ortum duxerit, mutanda est eorum situatio. *Paulus Ægineta* ad hoc vitium emendandum larvam machinatus est, & faciei adaptavit, ità ut per duo foramina recta tantum antrorsùm liceret prospicere. Ego ad adolescentulum quendam generosum strabismo affectum accersitus, statim ac intellexi unum tantum oculum affici, consului, ut *sanus subligaculis probè claudatur* per duas septimanas, quo facto alter oculus omnimodorum motuum liberrimè potitus integrè sanatus est, & in futurum cum altero motus sociales rectè servavit, & nunc elapsis aliquot annis sine recidivatione juvenem eleganti forma præditum in bonum virum evasurum fore spero. *Curatio.*

Encanthis.

Encanthis.

Art. 1081. Ex curatione unguis vitia naſcuntur, quæ ipſa aliis quoque de cauſis oriri ſolent. Interdum fit in Angulo parum ungue exciſo, vel alitèr, tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur: ἐγκανθὶς græcè nominatur. Excipi Hamulo, & circumcidi debet: hic quoque diligentèr temperata manu, nequid ex ipſo Angulo abſcindatur. Tum exiguum linamentum reſpergendum eſt vel cadmia, atramento ſutorio, *&c. Celſus.*

Curatio.

Art. 1082. "Encanthis eſt excreſcentia "carnoſa in majori oculi angulo carunculæ "lacrymali adhærens; ſi mollis & laxa fuerit, "*Allumine uſto & ſaccharo cand.* deleri poteſt; "ſin vero tumor ſit durior & grandis filo per "medium tranſmiſſo detinendus eſt, & forci-"pe abſcindendus, & vulnus tincturâ myrrhæ "& melle roſaceo fovendum." *Kennedy.* "In "operatione ſuſcipiendâ cavendum eſt, ne *glan-*"*dula lacrymalis* nimium lædatur, exinde enim "fluxus oculi perpetuus continuò in genam "depluens ſupervenire ſolet, quemadmodum "in fiſtulâ lacrymali malè curatâ plerumque "accidit." (Vid. *Art.* 1068.)

Fiſtula Lacrymalis.

Cowardi *Sententia.*

Morbi nomina & deſcriptio.

Art. 1083. Anchylops, Ægilops, & Fiſtula lacrymalis apud authores promiſcuè uſurpantur; ægilops verò eſt tumor [vel potiùs ulcuſculum] carunculæ majoris ad internum oculi canthum; anchylops nominatur, cum adhuc nondum ſit ulceroſus; fiſtula lacrymalis propriè appellatur, quando ulcus ſinuoſum ibidem efformatur;

 com-

compreſſione digiti liquor è cantho ovi vitello ſimilis, & fœtorem emittens extillat; humor corroſivus viam facit, aut invenit, undè meatus colatorii nimis patentes facti, perpetuo ſtillicidio vexantur; imò frequentèr os *ethmoïdeum* penetrat, erodit, & ad *cariem* miſerabilem deducit; in quo ſtatu non niſi *cauterio* actuali curabilis eſt, hujuſmodi fiſtula frequentèr cancroſa evadit, & tunc *Riverius* monet remediis non eſſe attingendam. *Progreſſus.* *& exitus.*

Art. 1084. Cura eſt totalitèr chirurgica, niſi quod intùs dari poſſunt pauca *evacuantia* & remedia quædam humorum acrimoniam *deſtruentia*, præcipuè *mercurialia*, & decoctum *è lignis*. In initio ſi anchylops adhuc ſit, *repellentia* maximè proficua ſunt, ut ſuppuratio præveniatur; huic uſui inſerviunt *refrigerantia*, *aſtringentia*, & *vitriolica:* Si verò nec refrigerantibus repelli nec reſolventibus diſcuti poterit, quin ad ſuppurationem vergat, aperiendus eſt abſceſſus, & *detergentibus*, *conſolidantibus*, ac *cicatrizantibus* ſecundum artem tractandus. Alii ſunt qui curam ægilopis moliuntur *inſtrumento chirurgico*, per os naſi tramitem perforando, quo liquor perpetuò extillans per naſum evacuetur. " Sed gravitèr errant, qui exiſtimant *perforatio-* " *nem* hoc commodum præſtare, ut materia per " os effluat; foramen enim oſſis à carne ex ipſo " pullulante brevi obſtruetur. Os non eſt perfo- " randum niſi præſente maximâ ipſius corrupti- " one, quæ perveniat uſque ad cavitatem inter- " nam ipſius naſi; ſolâ ſiquidem ejus ſuperficie " corruptâ ſat fuerit partem læſam ſcalpro abra- " dere, euphorbium inſpergere, &c. præmitti " debet *ſetaceum*, quod tanti eſt momenti, ut in- " veteratam fiſtulam lacrymalem ſine hoc præ- " ſidio vix curari poſſe in aliquibus obſervave- " rim. *Hercules, Saxon & Hildanus.* *Curatio.*

Visûs Hebetudo.

COWARDI *Sententia.*

Hebetudo visûs.

Art. 1085. Hebetudo visûs est caliginosus videndi modus, cùm objecta visibilia nebulâ velut tenui obvoluta apparent; primus est hic status ingruentis mali pejoris, nisi præveniatur, prodromus; & *cataractam* aliquando ob incuriam patientis, aut inscitiam medici inductam, præcurrit. A statu sanguinis viscido & pituitoso oriri potest, vel à spirituum animalium penuriâ, vel ab humoris in oculo defectu, vel ex malâ partium conformatione.

Undè.

Curatio.

Art. 1086. Ad hanc oculorum hebetudinem discutiendam indicantur remedia, quæ sanguinis lentorem tollunt & que spirituum animalium penuriæ occurrunt. Quandoque convenit *venæ-sectio*, & deinde *catharticum cum calomel.* exhibere. *Millepedes* inter specifica recensentur; *salia volatilia* & *deobstruentia* in sanguinis lentore mira præstant; salivationem per *masticatoria*, potiùs quàm *tabaci* fumo, excitatam prodesse autumo; *cerevisia oxydorica pharm. Bat.* propinari potest; *collyria vitriolica* & *astringentia* sunt vitanda; convenit *aqua ophthalmica sapphirina Bat.* In genere duæ regulæ ad visum utilissimæ, licèt non usquequaque sufficientes statuantur. 1°. Ut manè quolibet, nullo habito ad tempestatem respectu, *frigidâ* caput, tempora, & ponè aures alluamus. 2°. Ut à *calidis* & *piperatis eduliis*, nec non *potulentis spirituosis*, quantum fieri possit, abstineamus.

Duæ regulæ ad visum prolongandum.

Euphrasiæ vires.

Art. 1087. "Euphrasia quoquo modo
" sumpta, seu in pulverem redacta, & cum
" vino albo pota, seu per se sola masticata &
" deglutita, seu in vino vel cerevisiâ infusâ,

" ſeu in aquâ ad modum theæ, ſeu ſuccus ejus
" expreſſus, *videndi facultatem mirificè roborat*
" *& adauget, debilem aut amiſſam reparat & re-*
" *ſtituit. Arnoldus de villâ novâ & alij.*

Gutta Serena.

COWARDI *Sententia.*

Art. 1088. Gutta ſerena ſeu Amauroſis eſt viſûs abolitio, ſine ullo ſenſibili vitio in oculis apparente, ab obſtructione *nervi optici* orta, influxum ſpirituum animalium prohibente. Quæ à causâ quacunque ſubitaneâ exoritur faciliùs curatur, quam cui deplorabile illud infortunium obrepit. In verâ amauroſi pupilla nigrior & amplior ſolito apparet, ſed non ſemper, & gravitas ſupercilia premit. *Definitio.*

Art. 1089. Quoad therapiam poſt univerſalia (ubi indicantur) medicamentis *volatilibus*, *antiſcorbuticis*, *chalybeatis*, *mercurialibus*, *cephalicis*, & *nervinis* cura tentanda eſt; vix aliquid ſperandum eſt à *topicis*; ſi aliquibus utamur, debent eſſe *diſcutientia*. *Curatio.*

PITCAIRNII *Sententia.*

Art. 1090. Si nullis ophthalmiæ ſignis apparentibus, muſcæ aut araneæ & ſimilia oculis obſervari videntur, ſignum eſt *pathognomonicum* guttæ ſerenæ naſcentis. *Signum pathognomonicum.*

Art. 1091. Curatio hujus affectûs medicamentis *mercurialibus* tentanda eſt, imò *ſalivatione* & decocto *guaiaci*. *Curatio.*

Art. 1092. " Tutiora ſunt *purgantia* (inquit
" *Ettmullerus*) quàm *vomitoria*; conveniunt
" *ſudorifera*, maximè *ſaſſafras* & *euphraſia*, *junip.*
" *roſmarin. millepedes*, *maſticatoria*, &c.

Myopia.

Myopia.

Art. 1093. Myopia, sive luscitio, est propinqua visio, quam *nos Angli* vocamus **Purblindness**; à naturali conformatione oritur: qui autèm oculos ita formatos habent, nunquam cæcutiunt, neque conspicillorum in extremâ senectute indigent.

Presbytia.

Presbytia.

Art. 1094. Presbytia est affectus myopiæ contrarius; è longinquo melior est visio, quam propinqua; senibus præcipuè accidit, & est malum prorsus incurabile; conspicilli verò egregio sunt adjumento.

Nyctalopia.

Nyctalopia.

Art. 1095. Nyctalopia est malum duplex, cujus species duæ sunt sibi invicem contrariæ. In primâ specie visio noctu vel in locis obscuris est præstantior, in clara luce valdè diminuta & ferè nulla. In alterâ specie nisi in clarâ & spendidâ luce nihil omnino cernitur. Hæc sunt vitia à malâ constructione oculi orta, ideoque incurabilia.

Hæmorrhagia Narium.

Sydenhami. *Sententia.*

Hæmorrhagia narium & hæmoptoe interdum à febre pendent.

Art. 1096. Nonnullæ febres intercurrentibus annumerari debent, quæ vulgò pro symptomatis tantùm habentur; hujusmodi sunt hæmorrhagia narium & hæmoptoe. Primo ut plurimum appulsu febris præ se fert indicia, quâ derepente sibi per nares, quâ data porta, faciente viam; dolor & calor sinciput adhuc torquent; sanguis per vices profluit, dein aliquamdiu

quamdiu ſiſtitur, & mox denuò iterum atque iterum erumpit; donec tandem remediorum uſu vel ſponte omnino ceſſat, ita tamen ut ægro ſingulis annis à recidivâ metuendum ſit.

Art. 1097. Sanguinis fervorem nimium atque ebullitionem, ut compeſcamus convenit *venæſectio* (ſanguis eductus eſt pleuriticorum ſimilis) item *victus tenuis ac incraſſans* imperandus eſt; quotidie injiciendum eſt *enema refrigerans*, & doſis *diacodii* horâ ſomni exhibenda eſt. Quoad externas applicationes, lintea quadruplicata immerſa *aquæ frigidæ*, in quâ *ſal prunellæ* diſſolvatur, & poſteà levitèr expreſſa admoveantur nuchæ, ac utrinque cervici ſæpiùs in die. Item poſt univerſas evacuationes peractas liquor ſequens applicetur; ℞ *Vitriol. hungar. alum.* ana ℥j. *phlegmat. vitriol.* ℔ß. coque tamdiu, donec omnia fuerint diſſoluta, liquorem frigefactum filtra, & add. *ol. vitriol.* partem duodecimam; turunda ex linteo raſo liquore hoc probè humectata, nari ex quâ ſanguis ſtillat, indatur per dies duos iſthic relinquenda. *Curatio.*

Art. 1098. " Quando hæmorrhagia narium à *febre* pendeat, *cortice peruviano* profligari poteſt, æque ac hæmoptoe, de quâ alibi. (536.) *Cortex peruv.*

Art. 1099. " Opinione vulgari hæmorrha- *Nota benè.*
" gias ordinariò ex arteriolarum evaneſcentium
" rupturâ accidere ſtatutum eſt; Sed in errore
" magnoperè verſantur: in omni etenim *criti-*
" *câ ſaltem hæmorrhagiâ* ſive narium, ſive par-
" tium circa fauces & guttur, ſive pulmonum,
" ſive renum, ſive hæmorrhoidum, ſive uteri,
" ſanguinis fluxus *mediantibus glandulis* omninò
" fit, *per ductus ſcilicet excretorios* ſanguis ex-
" ilit, quod probè notandum eſt.

Ettmulleri *Sententia.*

Quinam hæmorragiis obnoxii sunt.

Art. 1100. Quidam hypochondriaci, ſcorbutici & cachectici variis & ſtupendis hæmorrhagiis obnoxii ſunt, ita ut ſanguis non unciatim, ſed libratim effluat.

Curatio.

Art. 1101. In nimiâ effervescentiâ & ſanguinis fervore conveniunt *blanda acida*, item ſuccus *menth. urtic.* &c. *martialia* pluribus ſcopis in curandis hæmorrhagiis ſatisfaciunt: *martialia* etenim per ſe ſemper aſtringunt, per accidens aperiunt, ut obſervare licet in menſibus nimis fluentibus & obſtructis. Ipſe novi exempla infantum & adultorum etiam frequentèr hæmorrhagiis narium obnoxiorum ſolo eſu *paſſularum* curatorum. In hæmorrhagiâ *habituali* ſequens electuar. eſt proficuum; ℞ *Pulp. paſſular.* ℔ß. *pulv. rhabarb.* ʒij. *tart. vitriolat.* ʒj. *ſyr. cydon.* q. ſ. m. [Materia medica in hæmorrhagiâ latè patet, ſequentia ſimplicia ſunt inſigniora] *folia plantaginis, urtic. millefol. heder. terreſt. polygon. flor. roſ. rub. balauſt. cort. granat. rad. ſymphyt. maj. biſtort. tormentil. muſcus terreſt. gallæ, ſem. hyoſcyam. papaverina,* [*catechu*] *uſnea cran. human. gum. arab. ſang. dracon. lapid. hæmatit. tinct. mart. ſacchar. ſaturn. ſtercus aſininum* aut *ſuillum* & *caninum.* Externè *bufo ſicc. ſtercus porcinum recens excretum. bol. armen. pil. leporin. crepitus lupi, alumen uſtum,* &c.

Hæmorrhagia habitualis.

Farrago *Sententiarum.*

Aliquid notandum in V. S.

Art. 1102. Phlebotomia ad revellendum ampliori foramine celebrari debet, & ut magìs confertim ſanguis effluat, inter detrahendum eundem multùm prodeſt vulnus ſæpiùs digito occludere, dein aliquantulum ſanguinis emittere.

Art.

Art. 1103. Deligatio artuum hæmorrhagiæ sistendæ conducit; notandum est tamen artus omnes simul non diu ligandos esse, quoniam sanguis in extremis diu detentus, & à corde nimis exulans lypothymias terribiles inducit. *Album græcum* in omnibus hæmorrhagiis est medicamentum singulare; *spiritus vitriol.* vel *ejusdem ol. in aq. simpl. instillat.* in hæmorrhagiis periculosis est extremum remedium & rarò fallax. *Deligatio artuum.*

Art. 1104. Reliqua melioris notæ sunt *calcanthum rubefactum*, *colophonium pulverisatum*, *stypticum regis*, *ol. terebinth. decoct. catechu*, *decoct. incrassans*, *decoct. styptic. elect.* Boyleanum, *pulvis Galeni*, *elect. styptic. tinctura rosar. epithema de sacchar. saturni* in casu deploratissimo moribundo post omnia tentata felicitèr expertus sum. *Remedia varia.*

Olfactus amissus.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1105. Olfactus amissus rarissimè recuperatur, præcipuè in senibus. Præ reliquis multùm confert *majorana* quocunque modo usurpata, item *rosmarinus*, suffitus ex *succino. gum. animæ*, &c. quæ valent in *catarrho* hic locum habent. (470.) *Olfactus amissus raro curatur.*

Art. 1106. Ozæna est ulcus sordidum in naribus latens, frequentèr est venereum, interdum cancrosum evadit. *Ozæna.*

Art. 1107. Ad curationem conveniunt folia & unguentum *è nicotianâ*; si crusta adfuerit, cum *oleo amygd. dulc.* removenda est; interdum usurpantur fumi ex *cinnabar.* & *mercur. dulc.* in injectionibus, imò nonnunquam *mercurius sublimat.* Galli utuntur *mercur. præcip. cum unguent.* *Curatio.*

ros.

rof. ſubact. & cum turundis applicato. (972.)

Polypus narium. *Art.* 1108. Polypus narium eſt ſarcoma ſeu excreſcentia carnoſa in naribus ex earum ſummitate pronaſcens, & naſum nunc replens, nunc in fauces uſque deſcendens, à *polypo piſce* nomen accepit, nunc mollis eſt, & lubrica, nunc unâ nunc pluribus radiculis ſe affigit. Excreſcentia hæc nunc alba, nunc rubra, nunc livida apparet, ſi liveſcit, & dolet, ferè cancroſam naturam ſapit; & non attingendus eſt polypus cancroſus. Polypus narium eſt malum curatu admodum difficile. *Rarò curatur.* " *Rhaſis* polypum *hæmor-* " *rhoides narium* appellat ob ſimilitudinem. De " ejuſdem extirpatione videantur ſcriptores " chirurgici. Si in ulcus cancroſum degene- " raverit, admittit curationem fictam & fuca- " tam; in hunc finem unguentum ſequens eſt " valdè proficuum, ℞ *Unguent de plumbo, ſucc.* " *ſolan. ana* ℥j. *aq. roſ.* ℥ß. diutiſſimè agiten- " tur in mortario plumbeo & f. ungt.

Art. 1109. " Riverius diſtinguit inter *ſarco-* " *ma & polypum*, & quidem jure merito; Sar- " coma (inquit) eſt excreſcentia carnea in na- " ribus genita, *hyperſarcoſi* ſimillima in imis " narium partibus ſuccreſcens; Polypus verò " in ſummis ac ſuperioribus juxta naſi radicem. " Cura tentanda eſt primò aſtringentibus leni- " oribus, & deinde medicamentis potentiori- " bus, inter quæ eminet *mercurius præcipitat.* " *rub. cum melle roſaceo permiſtus*; remedia ad " huc *magis cauſtica* cum cautela uſurpanda " ſunt, idque *decreſcente lunâ*, cum tumor im- " minuitur.

Linguæ

Linguæ Vitia.

ETTMULLER *Sententia.*

Art. 1110. Guſtûs læſiones. In amiſſo guſtu convenit *Raphanus* ante paſtum maſticatus, item *cephalica* & *nervina*. Sed guſtûs & odoratûs vitia, ſi inveterata ſint, ſunt curatu difficilia, maximè in ſenibus. *Guſtûs læſiones.*

Art. 1111. Loquela amiſſa frequentèr à linguæ *paralyſi* accidit; curatur *aromaticis*; convenit decoctum *ſalviæ*, *eruc. ſinap.* &c. in vino, item *roſmarinus*, *rad. pyreth. zinzib.* ſed præ reliquis ſuccus *ſalviæ*. *Aphonia.*

Dentium & Gingivarum Morbi.

Art. 1112. Dentium caries & nigredo fit à nimis calidis, frigidis, dulcibus, acidis, fumis ex mercurio, à ſcorbuto, &c. *Dentium caries & nigredo.*

Art. 1113. Vitanda ergo ſunt antedicta, & dentes à cibo repurgentur & vino eluantur. *Pumex* bis vel ter ignitus & vino albo extinctus & in pulverem ſubtiliſſimum redactus albiſſimos facit dentes; quidam ſolo pulvere *panis uſti* utuntur [qui optimum & tutiſſimum eſt dentifricium]. *Cinis nicotianæ* eſt turpe medicamentum, ſed dentes reddit albos. Ad dentium ſordes tollendas & colorem vitioſum emendandum varia extant dentifricia in practicorum libris; ℞ *Os ſepiæ* ℥j. *rad. pyreth. lapid. pumic. alum. uſt. ana* ℈j *cinnam. lign. aloe tart. rhenan. ana* ʒß. f. pulv. ſubtiliſſimus. Pro uſu domeſtico pulv. *panis uſti* ad dentes mundandos ſing. auroris, & poſteà opiatum ſequens uſurpandum, ℞ *Pulv. flor. roſ. rub.* ʒij. *myrrh. elect.* ℈ij. *alum. uſt.* ℈j. *ſacchar. ſaturn.* ʒj. *cremor. aq. calc. ſupernatant. opobalſam. ana* ʒij. *aq. hungar.* *Curatio.*

hungar. q. s. misce. Post usum hujus abluatur os cum vino rubro.

Cautio. *Art.* 1114. In dentifriciis usurpandis optimè cavendum est, ne crebrior & durior attritus gingivarum, eas atterat & absumat.

Dentium vacillatio. *Art.* 1115. Ad dentes firmandos valet solutio *terræ japon.* ʒij. in vin. rub. ℔ß. pro lotione (inquit *Boyle* multis in locis) conducit etiam *gum. lac.* quocunque modo usurpatum.

Gingivæ putridæ. *Art.* 1116. In gingivis putridis & dentium vacillatione inde ortâ, ℞ *Gum. lac* ʒij. *cremor. aq. calc. supernatant.* ʒj. *alum. ust.* ℈j. *flor. ros. rub* ℈ß. m. f. pulv. subtilissimus cum pauco *mel. ros.* usurpand. vel cum vino rub. gallico in quo infusa sunt *fol. ros. rub. rad. tormentil.* &c. In graviori malo ad *unguentum Ægypt.* deveniendum est [vel *mel. unguent. Ægypt. supernatans*] plura videantur in cap. de scorbuto. De gingivis putridis & dentium vacillatione. Interim multùm valet *tinctura gum. lac. Fulleri.* " Præ reliquis autem, quotcunque in libris inveniuntur, *pro dentibus firmandis, iis denique & gingivis à putrefactione conservandis, nec non oris fœtore præcavendo*, non datur præstantius remedium quam *Masticatio foliorum Nicotianæ* modicâ quantitate: eò etenim sufficiunt grana quatuor pro unâ vice, idque tantum semel in die usurpandum per horæ quadrantem in ore detinendo. Interim super omnia improbandus est *turpissimus quorundam mos totis diebus masticandi*, non ad hos laudabiles fines consequendos; sed planè nescientium quare, forsan solummodo fædissimæ consuetudini indulgendi gratiâ.

Dolores dentium. *Art.* 1117. Oleum *Buxi* dentium dolores quosvis ad miraculum sedat (inquit *Riverius*) *oleum origani* est in frequenti usu. *Pix livid.*

in

in ore detent. dolorem tollit, ut ab amico accepi. *Rad. pyrethri* in ore manducat. pituitam evacuat & dolorem lenit. Decoctum *nicotianæ* in ore detentum dentium dolorem potentèr sistit (inquit *Ettmullerus*). " Sed ultra omnia, " quæ hactenus novi, *succus* radicis *iridis luteæ* " dolenti denti affricatus vel ipsa *radix* in ore " masticata in instanti quasi ex incantamento " dolorem ex causâ quâcunque oriundum fu- " gat. Communicator affirmat se quadragies " ad minimum pari successu tentâsse; ego e- " tiam ipse sæpiùs expertus sum *& plurimi ex* " *meo suasu idem facerunt:* si dentis cavitas sit " magna, imponi potest plumbum foliatum.

Art. 1118. Nonnunquam (inquit *Sennertus*, & ipse idem plus semel observavi) per dentium radices & maxillæ foramina, per quæ vasa in eas subeunt sensim extra effluit sanies è dente corrupto & *tubercula in malâ* vel *mento* excitat, quæ nullo modo curantur, nisi dens extrahatur. Vide locum *p.* 262. *Vide etiam Cheselden* Anat. *p.* 19. *Nota benè.*

Art. 1119. Decoctum *sabinæ* in ore detentum vermes dentium elicit, ut auctor est *Ettmullerus*. *Vermes dentium.*

Aurium Morbi.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1120. In inflammatione & ulcere aurium adest insignis ardor in aure, & dolor tensivus, & pulsatilis vehemens cum rubore, quandoque, conjuncta est febris, interdum delirium, & motus convulsivi. *Inflammatio & ulcus aurium.*

Art. 1121. Insensibilitèr discutitur, vel suppuratur; convenit *venæ-sectio*, item *sudorifera* tanquam in aliis inflammationbus. Externa non *Methodus curandi.*

nisi cum cautelâ sunt usurpanda, fomenta tamen ex *emollientibus* & *discutientibus* sunt proficua. Si discuti nequeat, ad *suppurantia* accedendum est, ut *cepe sub cineribus* assat. pulv. *rad. lilior. alb. caric. ping. ol. cham. amygd. amar.* &c. Ulcere rupto, si pus effluens sit album, æquale, &c. meliùs est, quàm si sordidum, saniosum, &c. fuerit: sufficit, si modò mundus servetur meatus auditorius, id quod optimè mediante *urinâ humanâ* assequimur; si ulcus fuerit sordidissimum urinæ addi possunt succus *cepæ* & *mel rosar.*

Otalgiæ curatio. *Art.* 1122. Otalgiæ, sive auris doloris causa frequentissimè est inflammatio, de quâ modò dictum est; interdum verò ab acri humore provenit, ubi non est adeò insignis ardor & pulsatio. Fumus *nicotianæ* cum fistulâ inversâ auri immissus valet ad dolorem compescendum, item *millepedes in ol. communi* vel *amygdal. amar. infusi*, & *ol. scorpion.*

Vermes in auribus, *Art.* 1123. Si dolor aurium à vermibus fuerit, dolor tunc vagè lancinans, hinc inde rodens percipitur: educendi sunt vivi, aut intus enecandi; *quid agendum sit.* *lac tepidum* auribus immissum dulcedine suâ vermes allicit, ita ut prodeant: succus *absynthii* interficit, vel angit eosdem, item *oleum nucleorum persicorum, vel amygd. amar. diacolocynthidis quercetani* cum granis aliquot *mercur. dulc.* item *elix. propriet. argentum vivum* in aq. appropriatâ incoct. &c.

Tinnitus. *Art.* 1124. Tinnitus aurium frequentissimè est affectus chronicus & valdè molestus, interdum in omnimodâ surditate terminatur; raro curatur, sæpè recidivat.

Curatio. *Art.* 1125. Præmissis universalibus, suffitus ex *succino, olibano,* & *gum. animæ* est egregius; *spiritus sal. armoniac.* cum bombyce in aurem immissus

immiſſus tanquam ſingulare à *Lindano* laudatur; item *fel lucii piſcis, ol. caſtor. zibet.* &c. in uſu ſunt.

RIVERII *Sententia.*

Art. 1130. Surditas & gravis auditus ſecundùm magìs & minùs tantùm differunt, eo affecti ægrè ſonum percipiunt; auris afficitur vel in exteriore vel interiore parte. Meatus auditorius interdum *cerumine* vel aliâ quâvis ſorde obturatur; in interiore parte auris affici poteſt humoribus in cavitate collectis, qui frequentiùs *pituitoſi* ſunt. *Surditas.* *Cauſa.*

Art. 1131. Obturatio externæ aurium cavitatis oculis ipſis dignoſcitur, ſi ad ſolem cavitatem introſpicias. " Pro cavitate externâ eluendâ uti licet decocto *folior. ſalviæ* & *flor. roriſmarin.* in p. æ. aq. & vin. alb. facto, " quod cum ſyphone prudentèr injiciatur. Nihil æquè conducit in ſurditate à causâ internâ etiam poſt centum remediorum uſum, quam ut æger præmiſſis præmittendis *ſulphureis balneis* caput madefaciat; ſedeat ſub canali balneorum, & verſo epitonio, aquam accipiat. *Ova formicarum* contrita & cum ſucco *cepæ* in aurem infuſa quàm vetuſtiſſimam ſurditatem perſanat. Si affectus ſit contumaciſſimus poſt omnia incaſsùm tentata excitare licet *ptyaliſmum* ex inunctione mercuriali. *Curatio.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1132. Inter remedia externa in ſurditate præ reliquis granum unum *moſchi*, vel *ambræ*, vel *zibethi* cum bombyce involutum & veſperi auribus immiſſum eſt optimum remedium, præcipuè in ſenibus; laudatur etiam *fel anguillæ* cum *ſpiritu vini*, & *fel perdicis* à *Remedia externa.*

Lindano,

Lindano, liquor ex ovis *formicarum* expressus, si quid aliud, admodum confert. Sunt qui valdè commendant suffitum ex *sulphure* mediante fistulâ in aurem transmissum; extremum remedium est salivatio. *Vapor auricularis Fulleri.*

Uvulæ Relaxatio sive Procidentia.

Uvulæ relaxatio. *Art.* 1133. Gurgulio seu uvula est glandula pendula ad formationem & modulationem vocis conferens, quæ defluxionibus, æquè ac aliæ glandulæ, obnoxia est; si infrà tumeat, suprà gracilis evadit. E palati extremo propendet, inque fauces & gulæ caput fertur; itaque hæc loca titillatione quâdam afficit, metuque præfocationis sollicitat.

Riverii *Sententia.*

Causa. *Art.* 1134. Humor pituitosus in columellam defluens, eam humectat, emollit, & relaxat, ut longior facta partem superiorem œsophagi tangat, & nauseam pariat.

Curatio. *Art.* 1135. Evacuantia universalia eadem esse debent ac in *catarrho*. In principio *topica astringentia* & *repellentia* conveniunt, quemadmodum in curatione *anginæ*, quibus postmodum *resolventia* & *exsiccantia* erunt admiscenda: Remedia autem formâ pulverum potiùs quàm liquidorum sunt ut plurimùm utiliora & efficaciora, præsertim si nulla adsit inflammatio. *Excisio.* Excisio est ultimum remedium, sed cum supremâ cautione admolienda est; nam valdè periculosa est (inquit *Hippocratis Progn.*) de quâ operatione videantur authores chirurgici. "Audiamus "*Tulpium.* A medicis *prolapsus palati* vel omninò prætermittur, vel leviter tractatur; & "tamen vitium est non minus grave quam ra-"rum. Vidi equidem tumorem hunc in pala-

"to

" to adeo celeri greſſu exortum, ut vix licue-
" rit cogitare de *Gargariſmate*, ne dum de aliis
" auxiliis, præterquam de ſolâ *ſcalpelli inciſi-*
" *one*, quâ dextrè & feſtinanter id temporis
" inſtitutâ vidimus non modo effluxiſſe inde
" plurimum aquæ, ſed detumeſcente palato
" ad ſe rediiſſe hominem extinctioni jam
" proximum. Unum ex optimis remediis pro
" uvulâ prolapsâ eſt *ſemen cannabis* in poſcâ
" parum coctum pro gargariſmate (inquit *Ett-*
" *mullerus*). Proficua quoque eſſe poſſunt ſe- *Remedia varia,*
" quentia pro arbitrio vel potiùs judicio periti
" medici uſurpata; *decoctum catechu, decoctum*
" *rad. tormentil cum pauco ſale armoniaco & alu-*
" *mine crudo, gargariſma pro uvulâ, pulvis u-*
" *vularis.*

Aphthæ.

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 1136. Aphthæ ſunt parva, rotunda, *Aphthæ quid.* ſuperficiaria ulcuſcula os internum occupantia; *Et quas partes occupant.* ſunt enim exulcerationes ultimorum emiſſariorum, hinc occupant omnia loca, ubi talia emiſſaria hiant; adeoque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, fauces, tonſillas, uvulam, gulam, ſtomachum, inteſtina tenuia, [ad anum uſque,] ubique ferè eâdem ſpecie. Præcedere ſolent, febris, incipens cum diarrhœâ vel dyſenteriâ, nauſea, appetitus proſtratus, præcordiorum anxietas, debilitas magna, evacuatio notabilis, ſtupor, ſomnolentia. Varius *Varius aphtharum color.* eſt aphtharum color, albus, fuſcus, flavus, lividus, niger quarum poſteriores ſunt pejoris notæ. Sapor omnis aboletur; adeò plerumque oris ſiccitas, interdum, cruſtis deciduis, ſaliva-

 tio

tio vel diarrhœa adoritur, imò dyſenteria ex vaſorum dilatatione.

Curatio.

Art. 1137. Ut curetur optimè hoc malum, exhibenda ſunt *calida*, *diluentia*, *reſolventia*, & *abſtergentia*, ut cruſta in facilem citumque lapſum diſponatur; ſimulac lapſus conciliatus eſt, tum *anodyno*, *demulcente*, & ſimul parum *corroborante* medicamento utendum, utì *gelatin. C. C.* vel ſeq. ℞ *Aq. roſ. ſtillat. ſyr. papav. alb. ana* ℥ij. *vitel. ovor.* ij. Miſce, hujus pauxillum ore aſſiduò contineatur. In fine dandum eſt *catharticum corroborans ex rhabarbaro*, &c.

ETTMULLERI *Sententia.*

Aphthæ unde.

Art. 1138. Aphthæ ſuccedunt frequentiùs febribus ingentibus, aliquando oriuntur ex vitio ſalivæ, & cruditate ventriculi. Aphthas futuras in morbo cognoſcimus ex ſopore & ſingultu, qui toto morbi decurſu non dormiverunt, in ſoporem incidunt, & tunc aphthæ prodeunt. Singultus accidit, ſi ſint ex ventriculo, & tunc plerumque ſunt deteriores.

Curatio.

Art. 1139. Nil pejus quam ſæpiùs purgare in hoc malo. Tota curatio conſiſtit in *humectatione*, quæ emolliat, & lenitèr calefaciat; optimum eſt *decoctum raparum cum nitro*, item *decoctum herb. bellidis major. cum ficubus & ſal prunel.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1140. *Spiritus vitrioli vel ſulph. melli roſaceo* permiſtus in pueris ac adultis à *Riverio* commendatur; ſi verò morbus ſit valdè pertinax (inquit idem) & humorum fluxus copioſus, adeò ut vita ſit in ſummo periculo, extremum remedium eſt *Laudanum*, quod dolorem ſedat, & humorum fluxum inhibet.

Laudanum ultimum remedium.

Art.

Art. 1141. Post febrem aphthæ, vel singultus, vel horum utervis, si non sponte facessat, sed in longum tempus decurrat, facilè fugatur usu *corticis peruv.* Usurpari potest ad os colluendum gargarisma sequens ℞ *Succ. pomorum agrestium* [omnium opt. **Cochagee**] ℔ß. *syr. de rub. idæ.* ℥j. m. *Sydenham sched. mon.* *Cortex peruv.*

Art. 1142. "Sequens omnibus remediis, "quæ hactenus expertus sum, multis parasan-"gis antecellit in hoc morbo vincendo ℞ *Terr.* "*japon. pulverisat.* ʒiij. *coq. in aq. calc* ℥xij. ad "tertiæ partis consumptionem, colaturæ add. "*sacchar. saturn.* ℈j. *mel. ros.* ℥ij. capiat æger "coch. j. singulis horis vel sæpiùs, teneatque "paulispèr in ore & sensim deglutiat: est re-"medium verè aureum. Videantur plura in "cap. de infantum morbis. (1559.) *Remedium singulare.*

Gutta Rosacea.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1143. Gutta rosacea est rubor faciei tuberosus, pustulosus, guttis interdum sanguineis similis, qui nasum sæpè & genas inæqualitèr & valdè tingit, potatoribus satìs frequens est; ut plurimùm ad mortem usque comitatur. Præmissis universalibus conveniunt *saturnina*, &c. *Gutta rosacea.*

TURNERI *Sententia.*

Art. 1144. Gutta rosea seu rosacea ita dicitur à parvis rubicundis quasi guttulis, sive tuberculis igneis per universam faciem, & præcipuè nasum, hinc inde sparsis. Appellatur etiam *rubedo maculosa.* "Rectiùs verò, me ju-"dice, INSIGNIA BACCHANTIUM FLAGRAN-"TI FULGORE RADIANTIA. Est morbus *Morbi nomina & descriptio.*

" profectò apud *Damnonios* & *Belgas* maxime " familiaris & ferè *Endemius* ob pravam bi- " bendi consuetudinem." Tres gradus à quibusdam numerantur, viz. *Rubedo simplex, rubedo pustulosa,* & *rubedo ulcerosa*; " facies & na- " sus aliquando in molem prodigiosam super- " crescunt, adeò ut vultus aspectu horrifico " planè tremendus & monstrosus evadat. No- " vi quendam hoc morbo *gloriosè* affectum, " cui inter pocula, quibus liberrimè indulsit, " sanguis per ipsam cutem variis in locis exilire " consuevit, & ubertim confluere, quod per " aliquot momenta potationis negotio impedi- " mento esse solebat; mox verò suppressâ hæ- " morrhagiâ, ut canis immundus vel amica lu- " to sus ad sordem & illuviem se recipere so- " lent, ita ille ad charissimam compotationem " lætus redibat, ibique commorari solitus, do- " nec vultum in *torrem* accenderet, tantùm " non ignem undequaque spargentem, ipsis te- " nebris fulgentem.

Ad gradum eminentem provectus.

Sobriis rarò accidit.

Art. 1145. Agnoscendum est interim hunc morbum maximè abstemiis & temperatis interdum sed rariùs accidere; ut plurimùm enim spirituosorum liquorum ingurgitatione accersitur.

Curatio.

Art. 1146. Ut ad curam sternatur via, imperandus est *victus humectans & refrigerans,* & idem regimen observandum ac in *psorâ,* vel in *eruptionibus scorbuticis*; sed maxima adhibenda est cautela in his mutationibus faciendis; à liquoribus calidis & spirituosis ad victum tenuem & potum refrigerantem non est facilis transitus. Ex *antimonio & mercurio præparata* tam internè quàm externè sunt maximè proficua. Author noster more solito quamplurima remedia ex *Sennerto, Mayernio,* &c. accumulavit,

lavit, sed in calce monet se multoties opem tulisse singularem remediis facilè parabilibus & minùs pomposis, nimirum cum *sale tartari*, *nitri*, *sacchar. saturni pomato* admist. *albumine ovorum* cum *frustro aluminis* aut cum granis aliquot *camphoræ* & *sublimat.* item *ol. myrrhæ*, sequens valdè efficax perhibetur, ℞ *Ovum duriusculè coctum, eximatur vitellum & cum pulv. myrrh. elect.* suppleatur locus, & in cellariâ suspendatur, ut per deliquium fluat: hoc etiam est *cosmeticum* insigne, ut & *unguentum faciale Bat.* *Euporista.*

Art. 1147. " In eruptionibus pustulosis " levioribus linimento sequente felicitèr usus " sum; ℞ *Ung. diapomphol.* ℥ß. *mercur. dulc.* " ʒj. *alum. ust.* ℈ß. *ol. rhod. gut.* iij. *ol. ros.* " q. s. misce. In graviori casu linimento & " lotione sequentibus præmissis ritè præmittendis; ℞ *Litharg. auri* ʒj. *sacchar. saturn.* " ℈j. *ung. pomat. fragrantissim.* ℥j. *ol. rhod.* " *gut.* iv. *amygd. dulc.* q. s. m. f. linimentum " pro locis in facie maximè affectis sing. " diebus vesperi illinendis. ℞ *Aq. plantag.* " ℥vj. *succ. limon.* ℥ij. *mercur. sublimat. gr.* " xij. *camphor.* ℈j. infund. clausè & calidè per " horæ dimidiam, colatura sit pro lotione bis " vel ter in die usurpandâ. Hæc ultima est " *Aqua divina Fernelii*, & sequens *Pitcairnii.* ℞ *Litharg. aur.* ℥ij. *mercur. sublimat. corrosiv.* ʒj. *acet.* ℥x. *infund. per hor.* 12. *in vase stanneo sæpiùs agitando; post subsidentiam effundatur liquor limpidus. Usûs tempore instillentur guttæ aliquot ol. tart. per deliquium, donec lactescat.* " In eundem finem adhiberi potest etiam *Aluminatum Bateanum* præmissis ritè præmittandis. *Remedia varia.*

CAP. XI.

Sive Fasciculus Morborum undecimus.

Morbi Cutanei.

ETTMULLERI *Sententia.*

Cutis nigredo. *Art.* 1148. UTIS nigredo est vel *nativa*, vel *accidentalis*, prior est incurabilis; posterior, quæ ab ardore solis contrahitur, succo *citri* tollitur; idem facit *spiritus vini camphoratus*, item *tinctura benzoës*. Interdum sapones odorati cosmetici à delicatis expetuntur, qualis est sequens; ℞ *Sapon. venet.* ℔j. *amygd. amar. nucleor. persic. excort. ana* ℥ij. *pulv. rad. ireos flor. aron. ana* ℥j. *sal. tart.* ℥ß. *ambræ gris. mosch. cum spiritu rosar. solut. ana* ℈ß. *zibet. gr* v. cum q. s. essentiâ *benzoës* f. massa saponiformis. " Sequens est cosmeticum insigne " ℞ *Flor. bismuth.* ʒij. *ungt. pomat. albiss. & " fragrantiss.* ʒvj. *ol. rhod. gut.* ij. misce. Ut e- " tiam *arcanum cosmeticum.*

Curatio.

Lentigines. *Art.* 1149. Lentigines sunt maculæ obscurè flavescentes magnitudine lentis, faciem, collum, & manus defœdantes; cuti pertinacissimè adhærent, nec facilè curantur in iis, quibus per aliquod

aliquod tempus effloruerunt. *Lac virginale, ol.* Curatio.
tart. per deliquium, ol. myrrhæ per deliquium cum albumine ovi parat. &c. ad lentigines tollendas à quibusdam usurpantur.

Art. 1150. Ephelides sunt maculæ cutaneæ Ephelides.
fuscæ & interdum asperæ, mulieribus communes, quæ potissimum frontem, interdum genas, imò collum & manus deturpantes, in longum & latum sæpè ad palmæ magnitudinem se explicant; gravidas in specie afficiunt, in quibus etiam per reliqua ingravidationis signa dignoscuntur.

Art. 1151. Maculæ hepaticæ sunt obscurè Maculæ hepaticæ.
flavi coloris interdum ad palmæ ferè magnitudinem, nunc minores cum cutis aliquali asperitate; occupant imprimis collum, pectus, atque dorsum, interdum manus cum singulari pruritu. Curantur ut *Lentigines* (1149.)

Art. 1152. " Sudamina sunt papulæ su- Sudamina.
" dorum in collo, pectore brachiis, &c. oriun-
" tur à sudore biliosó cutem exasperante. *Schmitz.* Milii granis similia sunt, causa proxima est serum plùs minùs acre. *Ettmuller.*

Essere.

Art. 1153. Essere est tuberculorum genus in Essere.
Græcorum & Latinorum scriptis non occurrens; sed ab *Avicennâ & Arabibus* describitur, & in nostris regionibus frequentèr reperitur. Vocatur *Essere, Sora & Sare*; erumpunt tubercula parva ad rubrum vergentia, duriuscula, cum insigni pruritu, subitò universum corpus occupant, non secus ac si ab *Apibus, vel Vespis, vel Culicibus* homo demorsus, aut *Urticis* percussus esset, ex biliosis & salsis humoribus oriuntur. Tubercula hæc plerumque brevi temporis spatio, etiam nullâ curâ adhibitâ, sponte evanes-

cere ſolent; & fortaſſe morbus eſt paulò lenior & benignior, quam eruptio illa quam nos vocamus **a Rash**, vel quam Eryſipelatis ſecunda ſpecies Sydenhami (1168.) In opere practico circumſpectione & cautelâ opus eſt, præcipuè ſi cum eo febricula conjuncta fuerit: nam in hujuſmodi eruptionum diagnoſi, prognoſi, & curatione *primæ notæ medicos* deceptos novimus.

Phlyctænæ. *Art.* 1154. Phlyctænæ ſeu Phlyctenes ſunt veſiculæ parvæ pruriginoſæ & ferventes, ſero limpido repletæ, quæ intra digitos & circa carpos oriri ſolent: Interdum in ſcabiem & ſerpiginem degenerant, curantur ut aliæ eruptiones cutaneæ.

Sirones. *Art.* 1155. Sirones ſunt puſtulæ in volis manuum & plantis pedum æſtivo tempore emergentes, & cum inſigni pruritu moleſtantes, in quibus latent ſubtiliſſimi *vermes Sirones* dicti; acu effodiendi ſunt; uſurpanda ſunt *unguenta* & *lotiones mercuriales.*

Vari. *Art.* 1156. Vari ſunt tumores parvi & duri ex rubedine in ſummitate tandem albeſcentes, ut plurimum in facie & collo oriuntur magnitudine ſeminis cannabis. Juvenes utriuſque ſexûs ad venerem aptos præ cæteris moleſtant; ubi rubor intenſus conjunctus eſt, difficilis eſt ſatìs curationis, & licèt puſtulæ removeantur, rubedo tamen permanet, cui ſi inflammatio & raucedo conjungantur *Lepræ* imminentis ſignum eſt. *Curatio.* *Lac virginis, ſacchar. ſaturn. eſſentia benzoës, camphorata*, &c. uſurpari poſſunt.

Art. 1157. Lichen, ſerpigo & Herpes ſunt affectus ſibi ipſis cognati gradibus verò à ſe invicem diſtantes.

Art.

Art. 1158. In Lichene cutis eſt aſpera cum puſtulis hinc inde erodentibus, cruſtis furfuraceis & cum ſummo pruritu ad partes vicinas ſerpentibus.

Herpes.

Turneri *Sententia.*

Art. 1159. Herpes ſimplex eſt cùm puſtulæ ſingulæ (plerumque in facie) oriuntur; ſunt albidæ, aut flavæ, & acuminatæ cum baſi inflammatâ; à puris guttulâ, quam continent, exoneratæ ſponte exareſcunt. *Herpes ſimplex.*

Art. 1160. Herpetis ſpecies ſecunda eſt *Serpigo*, nos angli vocamus **a Tetter,** vel **a Ring-worm.** Puſtulæ minutæ accumulatìm exurgunt, quandoque figurâ rotundâ vel annulari cum dolore & pruritu inſigni. Serpigo ad digeſtionem nunquam pervenit, tantum ex ſcalpturâ humore tenui defluit. *Serpigo.*

Art. 1161. Difficillimè curatur, poſtquam enim penitùs extincta videtur, certis anni temporibus repullulare ſolet. Vulgus uti ſolet atramento; ſed in morbo pertinaci præmitti debent univerſalia; egregiè faciunt *aquæ minerales catharticæ* & poſteà ſequens linimentum, ℞ *Unguent. roſat.* ℥j. *mercur. præcip.* ʒj. *Arcan. corallin.* ʒß. *ol. Rhod. gr.* ij. m. efficax etiam eſt *lac ſublimat.* ut aliquoties expertus ſum, ſed uſurpandum eſt cum cautelâ, nè inflammationem inducat. Lotio ſequens à *Paræo* commendatur, ℞ *Sulph. calcanth. alum. ana* ʒj. macerentur in q. ſ. *aceti fortis*, & coletur liquor pro lotione. *Curatio.*

Art. 1162. Herpetis ſpecies tertia eſt *Herpes miliaris*, idomate noſtro audit **the Shingles.** Ex innumeris parvis puſtulis conſtat variis in corpo- *Herpes miliaris.*

corporis partibus erumpentibus, viz. Cervice, pectore, lumbis, femoribus, &c. Locus affectus nonnihil inflammatur, æger levitèr febricitat, assurgunt pustulæ albidæ & suppurantur, succedunt parvæ rotundæ crusticulæ semina milii referentes, unde nomen.

Curatio. *Art.* 1163. In hoc morbo tractando indicationes curativæ quoad remedia interna eædem omninò sunt ac in *Erysipelate*; cavendum est primariò, ne repercutiantur pustulæ; conveniunt ergò discutientia: pustulæ eminentiores forcipe scindantur, & applicetur *ceratum ex oleo & cerâ*, ut vestimentis minùs hæreant. In declinatione adhibere licet *exsiccantia*, *ut unguentum diapomphol. tutiæ*, vel potiùs nostrum *ceratum de lapide calaminari*. " Applicatio sequens valdè " efficax perhibetur. ℞ *Sem. sinap. contus.* ℥iss. " *vitriol. virid. in q. s. aq. plantag. solut.* ℈ij. " *misce. Unguentum Herpeticum Bateanum usui* " *esse potest.*

Art. 1164. " Herpes miliaris ad naturam " *Psoræ* proximè accedit (inquit *Wiseman*) " quapropter *cathartica mercurialia*, nec non " *alterantia*, ad curam rationalem exposcit.

SCHMITZII *Sententia.*

Herpes exedens. *Art.* 1165. Herpes exedens est pustulosa inflammatio cum pruritu & rubedine, partem, in quam serpit exulcerans; oritur à bile ardentissimâ; facilè summum corpus ad epidermidem usque penetrat, ubi cùm retinetur, nec ultra expirat, eam partem exedit.

Curatio. *Art.* 1166. Frequens *catharticorum* usus adhibendus est. Prosunt *unguentum Diapomphol.* & *alb. Rhas.* nec non *plumbi lamina in aquâ aluminosâ diu macerat.* Si tumor usque adeò acris, ut ulcus phagedænicum excitet, quod mitioribus

bus nequaquam cedit medicamentis, ad valentiora recurrendum; ad *Arſenic. ſublimat. optimè trit.* & cum *unguento alb. mixt.* Denique ſi magis magiſque ſerpat ulcus, ad *ferrum ignitum* accedendum.

Eryſipelas.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 1167. Eryſipelas ſeu ignis ſacer quamcunque partem corporis occupat, at præ reliquis faciem; ex improviſo corripitur æger, dum ſub dio verſatur (ruſticis *ſyderatio* audit) pars affecta pauliſpèr intumeſcit cum dolore & rubore ſummis, [ac ingenti æſtu,] & denſo minimarum puſtularum ordine diſtinguitur, quæ auctâ magis inflammatione in veſiculas ſubinde faceſſunt. Senſim latiùs ſerpit malum, & de loco in locum progreditur, & febrem habet conjunctam. *Eryſipelas.*

Art. 1168. Alia eſt etiam ſpecies, licèt rariùs occurrens, ex nímiâ ſpirituoſorum liquorum compotatione plerumque orta; febriculam, quæ agmen ducit, mox excipit puſtularum per univerſum ferè corpus eruptio, quæ *urticarum puncturas* referunt, & non nunquam in *veſiculas* attolluntur, mox recedunt cum pruritu vix tolerando, at quoties ſcalpturam ſubeunt, denuò apparent. *Alia ſpecies.*

Art. 1169. *Venæ-ſectio* convenit & poſtero die lene *catharticum*, & *paregoricum* horâ ſomni. Pro uſu externo *fotus diſcutiens*, & miſtura ſequens, ℞ *Spirit. vin.* ℔ß. *theriac. androm.* ℥ij. *pulv. piper. long. garyoph.* ana ʒij. miſce, charta emporetica hâc mixturâ madefacta parti circumvolvatur. Sanguis in hoc affectu eſt pleuriticorum ſimilis, & quandoque 2ᵈᵃ. vel 3ⁱᵃ. *Venæ-ſectio* poſtulatur. *Curatio.*

Art. 1170. Altera ſpecies pari ferè modo amolienda eſt, niſi quod remediis externis minùs egeat.

ETTMULLERI *Sententia.*

Differentia ab inflammatione. *Art.* 1171. Eryſipelas digito levitèr preſſum maculam albam oſtendit & ſubitò rurſus rubeſcit, quod non fit in inflammatione, niſi fortiùs prematur. *Scorbutici* huic morbo ſunt obnoxii.

Curatio. *Art.* 1172. *Purgatio* eſt ſummè vitanda; *venæ-ſectio* eſt periculoſiſſima: Eſt enim morbus *cutaneus*; ideoque internè *diaphoreticis* cura eſt inchoanda & abſolvenda, inter quæ *Rob. Sambuci* eminet, eſt potens *ſudoriferum.* Externè omnia unctuoſa aſtringentia & actu frigida ſunt fugienda. *Spiritus Theriacalis camphoratus* eſt remedium laudabile. *Cautio.* Eryſipelata per unguenta oleoſa aut mucilaginoſa ineptè tractata ſubitò ſerpentem inducunt *gangrænam.*

FREINDII *Sententia.*

Catharſis in Eryſipelate capitis. *Art.* 1173. De *purgatione* in Eryſipelate haud convenit inter authores, ſed omnia dubitantèr proponunt, & in ultimo morbi diſcrimine, vel nulla dant conſilia, vel timiditatis atque hæſitationis plena; mihi verò ſatis experimentis eſſe edoctus videor, ut pronuntiem in *capitis Eryſipelate*, ſiquando cerebro tentato oboriatur Coma, delirium, nervorum diſtentio, aut nullam ſubeſſe ſalutis ſpem, aut *purgantia* maximè profectura. Neque in his rerum anguſtiis expectandum eſſe, quod & in variolis experimur, dum vel febris lenita ſit, vel tumor planè ſubſederit. Nam cardiacis refrigerantibuſve remediis contra febrem pugnare, topica admovere, quid demum aliud eſt, quàm nugas

agere, donec in medio curationis cursu æger intercidat? Exemplum singulare hujus praxeos in medio profert doctissimus author. *De Feb. commentar.* vij. p. 117. quod vide.

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1174. Erysipelas foris intro verti non bonum: intus verò foras bonum (inquit *Hippocrates.*)

Art. 1175. Epithema sequens *à Barbette* commendatur, ℞ *Trochisc. alb. rhas.* ʒj. *camphor.* ℈j. *sp. vin.* ℥j. *aq. sambuc.* ℥vj. f. mixtura, cum hâc madefiant lintea, & calidè applicentur, & sæpiùs renoventur, quoties siccescunt. *Epithema.*

Art. 1176. D. *Turner* valdè commendat misturam ex *ol. sambuc.* & *aq. calcis* cum pauco *spiritu vini camphorat.* Existimat misturam *Sydenhami* esse nimis calidam, sed (credo) inexpertus loquitur; est enim profectò medicamentum in hoc affectu omnem laudem exuperans, ut per vicennium multiplici experientiâ comprobavi. *Cataplasma fimi vaccini* est valdè proficuum ad dolorem leniendum. *Vindicatio misturæ Sydenhami.*

Art. 1177. In Erysipelate *symptomatico* convenit linimentum seq. ℞ *ol. sambucin. lixiv. ten.* ana p. æ. agitentur invicem diutissimè in phialâ, donec in unguentum coalescant: valet etiam *lotio ad Erysipelas Fulleri*, quam ex experientiâ suâ author laudat. (Vid. *Essere* 1153.) *Erysipelas symptomaticum.*

Psora.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1178. Scabies est vel *humida*, quæ apparet sub formâ ulcusculorum cutaneorum; vel *sicca*, quæ saniem exsiccatam & in incrustatam repræsentat. *Scabies humida & sicca.*

Curatio. *Art.* 1179. Humida faciliùs curatur quàm ſicca; purgandum eſt cum *helleboro* & *mercurialibus*; conducunt *abſorbentia & ſudorifera ex antimonio* præparata, decoct. *è lignis, viperina, rob. ſambuc.* &c. externè conveniunt remedia ex *ſaturno, mercurio, ſulphure, calce viv. camphorâ, nicotianâ, litharg.* &c. ℞ *Ungt. nicotian.* ℥ß. *flor. ſulph.* ʒij. *mercur. dulc.* ʒj. *ol. hyperic.* q. ſ. m. conveniunt etiam balnea ex *herbis & radicibus appropriatis.* [in lixivio tenui coctis]. Vide plura in cap. de morbis infantum. (1561.)

CELSI *Sententia.*

Pſora quid. *Art.* 1180. Scabies [ſive Pſora] eſt durities cutis rubicundior, ex quâ puſtulæ oriuntur, quædam humidiores, quædam ſicciores. Exit ex quibuſdam ſanies; fitque ex his continuata exulceratio pruriens, ſerpitque in quibuſdam citò. Atque in aliis quidem ex toto deſinit, in aliis verò certo tempore anni revertitur. Quò aſperior eſt, quoque prurit magis, eò difficilius tollitur; *Prognoſis.* itaque eam, quæ talis eſt, ἀγρίαν *Græci* appellant, id eſt *feram.* " In juvenili ætate ſæpè ab aliis morbis præſervat, " vel eos ſanat; diuturnior in lepram migrare " poteſt; in ſenibus contumax & curatu difficilis; *ſicca* difficilior curatu, quàm *humida*; quæ ex interno humorum vel viſcerum " vitio oritur; & plerumque criticè erumpit, " minimè impedienda, nec intus repellenda.

WILLISII *Sententia.*

Art. 1181. Pſora ſive Scabies eſt puſtularum in corpore ſparſim eruptio, præcipuè circa juncturas artuum, & inter digitos, ab humore acri & ſalſo procedens, ob pruritum inſignem ſcalpendi neceſſitatem inducens. Nul- *Quas partes obſidet.*

lius certè morbi labes (*peste* tantùm exceptâ) faciliùs aut certiùs quàm *Psoræ* propagatur. *Contagiosa.*

Art. 1182. Præmissâ *venæ-sectione* utilissimè propinatur cerevisia medicata sequens, *Curatio.* ℞ *Rad. polypod. querc. lapath. acut.* ana ℥iij. *sen. opt.* ℥iv. *epithym. turbith. mechoacan.* ana ℥ij. *santal. citr.* ℥j. *sem coriandr.* ʒvj. præpara s. a. & f. saccul. pro cerevis. cong. iv. post dies v. vel vj. hauriatur & sumatur ℥xij. plus minus omni mane per viij. vel x dies. Pro usu externo *sulphur* in hoc morbo virtutem quandam specificam habere videtur, & linimentorum ferè omnium est basis. ℞ *Axung. porcin.* ℥iv. *flor. sulph.* ℥ß. *pulv. zinzib.* ʒß. *ol. tart. per deliq.* q. s. m. f. unguentum, cui odoris gratiâ addi possunt guttæ aliquot *ol. rhod.* Unguenta ex *hydrargyro* sunt periculosa. Restat adhuc alius facilior & multo elegantior pruritûs sanandi modus; nempè, ut indusium *aquâ font. cum sulphure pulverisat. incoctum & exsiccatum super nudum corpus per 4 vel 5 dies gestetur*; ita namque morbus iste sine balneatione, aut litûs squalore, aut malo odore curari solet. Pauperes *flores sulphuris* cum lacte intus sumant. *Alia methodus curationis.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1183. *Borellus* pro pauperibus & militibus commendat solam *saponis nigri* lotionem, sed citò abluenda est, ne cutem excoriet. *Sapo niger.*

Art. 1184. ℞ *Pulp. subtilissim. rad. hellebori albi* q. v. *flor. lact.* q. s. m. f. *Unguentum.* Acrem dolorem excitat, & interdum inflammationem; ideoque omnibus minus convenit: morbum verò, ubi usurpari liceat, ferè semper certò sanat. *Decoctum ejusdem radicis* est forsan medicamentum tutius & elegantius. *Radix hellebori albi.*

Art.

Animalcula. *Art.* 1185. Ex pruritu intolerabili hunc affectum jugiter comitante *animalcula* in causâ esse, & morbi essentiam constituere quidam suspicati fuerunt; unde etiam ejusdem *contagium* adeo promptè communicari crediderunt: sed nondum aliquid de hac re compertum habemus nisi quod à Dre. *Bononio* traditum invenimus *Philos. Transact.* No. 283. qui (si ei fides adhibenda sit) rem extra dubium posuit: ille enim loco citato animalculum descripsit figurâ externâ instar testudinis, ejusdemque iconem exhibuit; ova quoque facto scrutinio reperit, unde generatione citissimâ quemadmodum pediculi producuntur. Curiosus videat locum.

Salivatio. *Art.* 1186. In morbo inveterato & remediis aliis haud cedenti excitare licet *Ptyalismum.*

Remedia potentiora. *Art.* 1187. In officinis optimum remedium est *unguentum ex oxylapatho.* Potentissima sunt balneum & linimentum ex *Barbette.* Internè *æthiop. mineral. bezoar. mineral. carn. viperin. antimon. diaphor. tinct. antimon. decoct. è lignis gum. guaiac.* &c. Externè *unguentum herpeticum, unguentum psoricum mercuriale, lotio mercurialis*; *hæc* postrema cum cautione sunt usurpanda.

Impetigo.

WILLISII *Sententia.*

Impetigo quid. *Art.* 1188. Impetigo varia sortitur nomina, appellatur *Lichen, vitiligo, lepra græcorum,* &c. Imprimis papillæ sive pustulæ rubræ,

Ejusdem graphica descriptio. modò singularis, modò plures simul congestæ in variis corporis partibus, præsertim verò in brachiis aut cruribus exoriuntur; quibus singulis novæ adjunguntur, & latiùs serpentes sese in orbem diffundunt, cujusque harum superficies

cies & nonnihil albida & ſquamoſa apparet, unde, ſi ſcalpatur, ſquamæ decidunt, & ichor ſæpè tenuis exudat, qui tamen mox exſiccatus, in ſquamam rurſus cruſtaceam indureſcit. Hic affectus quandoque membra ſingularia infeſtat, reliquis partibus intactis; & eſt naturæ mediæ inter *ſcabiem* & *lepram*; differt à *priori*, quoad puſtularum formulas; namque in *Pſorâ* ubique ferè ſingulares, & ſpatiis licèt exiguis, ab invicem remotæ exiſtunt; *hic* plures conglobatim, & quaſi per racemos magnis intervallis ſejunctos erumpunt. *Lepra* multò immanior eſt & horrenda, viz. cruſtacea & ſquamoſa, ubique continua, & per totum corpus diffuſa.

Differentia hujus morbi à Pſorâ & Leprâ.

Art. 1189. Impetigo difficultèr admodum curatur, &, ſi in affectionem quaſi leproſam tranſeat, incurabilis ut plurimum evadit. Remedia ferè tantum *magna* in curando hoc affectu valent, cujuſmodi ſunt *venæ-ſectio*, *cathartica mercurialia*, *ſerum lactis* [medicatum] *acidulæ chalybeatæ*, *herbarum expreſſiones ſucculent. Decoct. è lignis*, *medicamenta chalybeata*, *ſalivatio*, &c. Sæpiùs lui venereæ aut ſcorbuto ſupervenit. Balneatio interdum nocet; novi plures haud graviter impetiginoſos *Bathoniam* profectos, indè prorſus leproſos rediiſſe. *Acidulæ purgantes* contra impetiginem leviorem juvare aliquoties comprobavi, ſed plus valent *aquæ Tunbrigenſes*, &c. ſed præ reliquis remedia *viperina* in hoc affectu, ut & in *elephantiaſi* & ipsâ *leprâ* inſignem habent virtutem. Inter topica balnea aut linimenta è *pice liquidâ* confecta, cæteris quibuſque longè præſtant; formulæ utriuſque apud authorem ſubduntur. Fortiſſima ſunt *unguenta mercurialia*.

Curatio.

Per remedia magna.

Art. 1190. "Quantum confert ad hunc "morbum curandum *corpus in ipſo mari frequentèr*

" *quenter abluere & aquas marinas ſæpiſſime ac*
" *diutiſſimè innatare* eſt experimentum ſatis no-
" tum & peritiſſimis medicis comprobatum.

ETTMULLERI *Sententia.*

Lepra. *Art.* 1191. Lepra convenit cum ſcorbuto confirmato; eſt etenim ſummus & contumaciſſimus *ſcabiei ſcorbuticæ* gradus; in leprâ verò longè major eſt ſucci nutritii corruptio, quàm in ſcabie, quatenus non tantùm cutis, ſed etiam ſubjacentes partes carnoſæ exulcerantur; ſcabies ferina & inveterata in lepram degenerare ſolet. Contagium ad tertiam vel quartam generationem interdum propagari ſolet. *Signa diagnoſtica.* Inter ſigna externa apparet cutis nunc ad colorem lividum & nigrum vergens, nunc flaveſcens & ex rubro nigricans. Aëri expoſita mox corrugatur, exaſperatur & infrigeſcit, tota apparet unctuoſa, ut aqua ipſi inſperſa vix hæreat, ſenſim craſſeſcit, rugoſa & aſperior redditur; furfure nunc purpureo nunc albicante, ac ſi calce incruſtata eſſet, imprimis in facie adſperſa videtur, multiſque nodoſitatibus tuberculis mobilibus & indolentibus, potiſſimum pone aures, circa frontem, mentum, & artus defœdatur, & morphæa, impetigine, & ſcabie ſiccâ pertinaci, aliiſque puſtulis afficitur [de reliquis ſignis diagnoſticis conſulatur auctor. p. 587.]

Prognoſis. *Art.* 1192. Lepra inveterata incurabilis eſt; ſanguis in leprâ fœtidus eſt & nigreſcens; ſerpigo, & impetigo in manuum ac pedum digitis, cum pilis parvis aſcendentibus eſt malum ſignum.

Curatio. *Art.* 1193. Tanquam *Lues Venerea* curanda eſt. *Viperina* maximè conducunt. *Balnea Thermæ*, &c. in uſu ſunt.

TUR-

TURNERI *Sententia.*

Art. 1194. Lepra Græcorum apud nos ſaltem non eſt adeò frequens, aut maligna, ac apud exteros, ubi comparata ſunt *Noſocomia* S^ti^. *Lazari*, ut ob funeſtam morbi contagiem infecti ab humano genere prorſus diſſocientur. *Ambroſius Paræus* animadvertit in nonnullis *Germaniæ* regionibus eam inveniri, ſed frequentiùs in *Hiſpaniâ*, & per totam *Africam*, & quibuſdam locis in *Galliâ*. *Quibus regionibus frequentior eſt.*

Art. 1195. Lepra ut plurimum circa cubitos & genua primò erumpit, mox latiùs ſerpit, & per univerſum ferè corpus ſenſim caput attollit.

Art. 1196. Lepra hæreditaria & inveterata eſt prorſus incurabilis. *Curatio.* Ad hunc affectum curandum veteres & recentiores quoque commendant remedia *viperina*, item *ex antimonio*, *mercurio*, & *ſulphure* præparata, *guaiacum*, *radices oxylapath. polypod. epithem.* &c. *Jacobus Dovynetus* virtutes decocti *corticis ulmi* magnoperè extollit cum vino albo diutiùs propinati, aſſeritque remedium eſſe certum; extat in *Pharm. Bat.* Etiamſi omnes ferè ſcriptores in viperarum laudibus tanti ſunt; *Fernelius* tamen & *Palmarius* eas eſſe omninò inutiles affirmant, præcipuè in corporibus calidioribus. Ipſe *ptyaliſmus* ad hunc morbum contumaciſſimum penitùs eradicandum impar frequentiſſimè invenitur. *Salivatio.* Inter cætera linimentum ſequens in uſum adhibere ſoleo; ℞ *Unguent. è flor. aurant.* ℥j. *mercur. præcip. alb.* ʒiß. *camphor.* ʒß. *vitriol. alb. uſt.* ℈j miſce. "Author noſter copioſâ formularum ſegete ex optimis ſcriptoribus collectarum abundat; & reverà de *morbis cutaneis* eruditè ac pulchrè ſcripſit.

Ex Clarissimo Deodato apud Fabricium HILDANUM.

Elephantiasis descriptio. *Art.* 1197. Elephantiasis *Græcorum*, seu *Lepra Arabum*, est affectus contagiosus plurium vitiorum congerie corpus defœdans. In cute vel faciei, vel frontis, vel genarum, cubiti, femorum, manuum, pedumve tubercula facilè mobilia, indolentia, & ex livore ad rubedinem tendentia, horridumque aspectum præbentia epullulant; in ore, in palato, in faucibus circa linguæ radicem, tubercula nunc flavescentia, nunc sublivida exoriuntur; in pedum digitorum interstitiis, vel in plantis, in crassâ præsertim & durâ illius parte, item in aliis artuum locis ulcera efflorescunt, hæc ulcera & fissuræ veram cutem penetrant, lata sunt, & ulteriùs serpunt labiis callosis ac pertumidis, atque læsa facilè cruentant, indolentia licèt: ulcera quoque nares depascunt; adsunt tumores in aurium ambitu, crassescunt labia, pedes manusque valdè inflatæ ac tumidæ sunt.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1198. Elephantiasis *Arabum* ita vocatur, quia cutis tumida, rugosa, & aspera apparet. Senes vino liberaliùs indulgentes quandoque invadit. *Morbus describitur.* Est tumor pedum [crurumque] rubicundus, lividus seu nigricans cum ulceribus varicosis, è quibus serum acre limpidum effluit; interdum etiam solæ crustæ furfuraceæ totos pedes occupant (*Lepra est universalis*). Affectus ut plurimùm est criticus, ideoque cavendum est ab externis repellentibus, nè gravius malum excitetur.

TUR-

TURNERI *Sententia.*

Art. 1199. Elephantiasis sive *lepra Arabum* est morbus in nostris regionibus, saltem nunc dierum vix cognitus. Ab *Aretæo* elegantèr describitur; nomen accipit (inquit ille) ab aspectu fœdo & deformi, ex partium inæquali protuberantiâ, & cutis densitate ac scabritie, hinc inde rugis & fissuris, labiis tumidis interspersæ, *elephantis* cutem quodammodo referentis. Mendicantem in agro propè *Londinum* jacentem vidimus morbo huic maximè affini miserrimè laborantem.

In nostris regionibus vix occurrens.

Art. 1200. Hic affectus apud authores *Leontiasis* & *Satyriasis* appellatur; & ob magnitudinem morbi à plerisque medicis planè incurabilis meritò agnoscitur. *Remedia ad lepram Græcorum*, si quæ alia, hîc locum habent. *Decoctum ulmi Pharm. Bat.* potanti graveolentissimos movet sudores (inquit author) & cum vino albo epotum *ab Elephantiasi & Leprâ Græcorum* liberat.

Est incurabilis affectus.

TOWNEI *Sententia.*

Art. 1201. In Insulis Caribarum *Æthiopes* servituti mancipati (& etiam inter incolas alterius coloris nonnulli) *Elephantiasi* sunt obnoxij; graviori alicui morbo ut plurimum est succedanea, iis præcipuè, quibus ex durâ necessitate infortunium est victu insalubri sustentari, accidere solet. Hic sequitur morbi hujusce *graphica descriptio*, quam videre licet apud authorem, eadem ferè cum modo ab *Aretæo* memorata. Morbo jam plenè formato homo cæteroquin benè se habet, neque incommoditatem ullam sentit, nisi molestum onus monstrosi cruris, quocum tamen per viginti annos duræ servitutis

Æthiopibus familiaris.

tutis muneribus, quibusdam saltem, fungi novimus. Elephantiasis *amputato crure* solet statim alterum invadere.

Combustio.

Ex Pavio apud HILDANUM.

Combustionis definitio. *Art.* 1202. Combustio est solutio continui epidermidis, & cutis ut plurimùm, nonnunquam etiam carnis musculosæ, venarum, arteriarum, nervorum, &c. vi ignis impressa: hanc autem combustionem sequuntur mox dolor acerbissimus, inflammatio, pustulæ; &, si combustio profunda, corpusque cacochymicum fuerit, facillimè degenerat in ulcus fœtidissimum & malignum.

Primus gradus. *Art.* 1203. Tres sunt gradus combustionis. In *primo gradu* cutis rubicunda est, dolor acerbissimus & pungitivus, non aliter, ac si cutis urticis fricata esset, mox inflatur locus & elevantur pustulæ, in quibus aqua clara & alba continetur, tandem quoque epidermis separatur; primùm & præcipuum negotium est ut impediamus, nè pustulæ oriantur, hocque fit locum combustum *in oleum* vel *aquam calidam* quantociùs immergendo, vel ad *ignem* admovendo; est etenim ignis proprii inusti mali *alexiterium*; hinc *cepæ* in mortario cum *sale* contusæ & pauco *sapone* empyreuma ad se attrahunt. *Intentio curativa.*

Gradus secundus. *Art.* 1204. In *secundo gradu* pars illico inflatur, rubescit, dolet, urit, & ipso momento pustulæ elevantur, ægerque de tensione cutis conqueritur: est enim vi ignis contracta atque densa. In hoc casu ubi vera cutis combusta & contracta fuerit, non cepæ, sal, sapo, &c. applicanda sunt, sed remedia *emollientia*, *calida* & *humida*, *Curatio.*

humida, toti loco ambuſto imponatur ſequens unguentum ; ℞ *Unguent. baſil.* ℥j. *ol. roſ. lilior. alb. ana.* ℥ß. *vitel. ov.* N°. ij. miſce, & applicato defenſativo, pars affecta involvenda eſt faſciâ in oxycrato madefactâ ; unguento prædicto addi poteſt *crocus*, vel etiam *opium* in extremo dolore.

Art. 1205. In *tertio gradu* ipſo momento, dum res ignita adhæreat corpori cutis illicò evadit nigra vel ſaltem livida, & obtusè ſentit, ſi ſcalpello pungatur ; eſt enim dura & exſiccata cruſta, ea cùm deciderit, remanet ulcus profundum & putridum. *Gradus tertius.*

Art. 1206. Tertius gradus eſt admodum periculoſus ; eſt enim metus gangrænæ ; quo circa *eſchara* in diverſis locis ad cárnem uſque *incidenda* eſt, idque fieri debet primo vel ſecundo die, hoc facto, *unguentum* in ſecundo gradu præſcriptum applicari poteſt, *defenſativum*, &c. convenit *venæ-ſectio* revulſionis gratiâ. Sequens autem fomentum vim habet ſedandi dolorem, cutem emolliendi, & digeſtionem promovendi ; ℞ *Rad. alth.* ℥ij. *ſem. cydon. fœnugr. ana.* ℥ß. *flor. cham. melilot. ana* Mj. coq. in aq. font. q. ſ. pro fotu [& add. *ſp. vin.*] Si verò combuſtio adeò magna fuerit, ut in gangrænam degeneret, cautè & cum judicio procedendum eſt, & ſemper aliquid applicandum, quod putredini adverſetur. *Curatio.*

Art. 1210. Puſtulæ ſtatim ab initio in omni combuſtione incidendæ ſunt, ut aqua acris & fervida effluere queat. *Veſiculæ ſemper incidendæ.*

Art. 1211. In oculorum combuſtionibus applicentur *defenſativa* fronti & temporibus ; fluxio humorum ad partem *venæ-ſectione* & omni arte inhibenda eſt ; óculis continuò inſtilletur *lac muliebre* cum *aq. roſ.* commiſtum, & *Oculorum combuſtio*

 appli-

applicetur sequens cataplasma; ℞. *Pulp. pomor. assat.* ℥ij. *farin. fœnugr.* ʒij. *hord.* ℥j. coq. in lacte vaccin. & f. cataplasma, cui add. *croc.* ℈ß. Interim universalia rectè instituantur. In omni combustione, ubi dolor est vehemens & ultra tolerantiam applicari potest cataplasma ex *mic. panis alb. in lacte coct.* cum pauco *croco* & *opio* ad dolorem mitigandum, ad tempus saltem, sed in oculorum combustionibus cavendum est de *opio*. *Sanguis columbinus* ab animali tepidus eximium habetur *anodynum*.

De cicatrice turpi præcavendâ.

Art. 1212. Magna adhibenda est cura nè turpis cicatrix post combustionem curatam relinquatur, ut autem hoc incommodum vitetur, ab initio usque ad finem curationis *emollientia* sunt usurpanda, & posteà applicanda est *lamina plumbea spissa mercurio inuncta*.

Facies pulvere pyrio combusta quomodo curanda.

Art. 1213. Si facies pulvere *bombardico* combusta & grana pulveris cuti infixa fuerint, illico extrahendus est pulvis, quantum fieri poterit, acu vel alio instrumento acuto; si verò chirurgus in principio non advocatus fuerit, ita ut cutis jam cicatrizata, maculæ verò nigræ relictæ fuerint, necesse est denuò exulcerare cutem *vesicatorio*.

Combustio à fulmine.

Art. 1214. Ignis à *fulmine* omnium vehementissimus & periculosissimus est, in se continet facultates quasdam supernaturales, quibus animal quandoque protinus extinguitur. Si partes externæ lædantur secundùm gradum ustionis sunt medicandæ, sicut in aliis combustionibus, nisi quod *putrefacientia* & *escharam relaxantia* hîc locum non habent; sed *escharæ* statim scalpello *excidendæ* sunt; & internè optima *cardiaca* sunt propinanda.

SYDEN-

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 1215. Omnibus remediis quotquot adhuc inventa fuere, *spiritus vini* facilè palmam præripit in ambustis, cum cutem subjacentem ab omni putrefactione tueatur, ac vendicet, atque eo nomine curationem quàm citò absolvat, digestionem, quæ non nisi admodum tardè sua tempora percurrit, etiam non moratus: nempe si lintea *spiritu vini* imbuta partibus ab aquâ ferventi, pulvere pyrio, vel simili, læsis, quamprimùm hoc infligitur malum, applicentur, eademque spiritu dicto madefacta subindè repetantur, donec dolor ab igne penitùs evanuerit, & posteà solummodo bis in die. *Vires sp. vini in ambustis.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1216. In ambustionibus superficiariis (inquit *Turner*) mihi solenne est imponere *ol. lini & aq. calc.* simul conquasset. vel. *ol. sambuc. & alb. ovor.* Vesiculæ aqueæ resecandæ sunt, & *unguentum diapomph.* vel quod meliùs est *ceratum nostrum de lapide calaminari* locis excoriatis applicandum. Idem ceratum (pluribus intentionibus satisfaciens) convenit etiam in gradu secundo ambustionis. Et reverà est medicamentum omnem superans laudem, non modò in hoc casu, sed etiam in *vulneribus* & *ulceribus* curandis. Extat apud authorem exemplum curationis ambustionis gravissimæ, in quâ tota praxis venustè illustratur. Chirurgus librum consulat. "Ubi plures partes, vel to- *Remedia varia.*
" tum corpus ambustum est, rarò ægri con-
" valescunt, sed vehementiâ symptomatum mi- *Nonnulla vulgaria.*
" ferè moriuntur. *Wiseman* commendat cata-

" plasma

" plaſma ex *fimo equino* ad empyreuma extra-
" hendum. *Calx viva multoties lota cum ol. lini*
" *vel hyperici*, item *ceratum ex ceruſsâ & ol. lini*,
" *ſpiritus vin. camphorat.* &c. ſunt remedia vul-
" garia, ſed minimè contemnenda. Sequens
" eſt *Boyleanum*, ℞ *Sacchar. ſaturn.* ʒß. *acet.*
" *vin. alb. opt.* ℥iv. f. ſolutio, deinde add. *ol.*
" *ſambucin.* q. ſ. ut fiat unguentum.

CAP.

CAP. XII.

Sive Fasciculus Morborum duodecimus.

Tumores in genere.

Art. 1217. NUsquam unquam vidi definitionem tumoris, nisi ex aliquâ parte peccantem; quocirca sequentem in medio protuli. Tumor in genere est præternaturalis alicujus partis, vel totius corporis, magnitudo *mole morbosâ* aucta. *Definitio tumoris.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1218. Tumores propriè dicti oriuntur vel à *stagnatione*, hoc est ab impedito fluidorum transitu; vel à *congestione* paulatinâ, ubi factâ quasi secretione tumores procreantur; vel denique per novi humoris in parte generationem & collectionem: Exempla primæ speciei habemus in phlegmonis, tumoribus œdematosis, flatuosis, &c. Per congestionem paulatinam nascuntur tumores critici; per novi humoris in parte generationem producuntur tophi, cancri, ganglia, tumores omnes in cystide contenti, &c. *Tumores, eorundem tres species.*

Art.

Intentiones curativa. *Art.* 1219. Remedia quod attinet; tumoribus in genere applicanda in tres classes dividuntur (secundùm totidem curationis intentiones) in *resolventia*, *discutientia*, & *suppurantia*, repellentibus à medicis sanioribus jam ex usu meritò repudiatis.

Resolventia primi gradûs. *Art.* 1220. *Resolventia*, *emollientia*, seu *attenuantia primi gradûs* sunt *radices & herbæ malv. alth. mercurial. violar. lilior. alb. parietar. flor. melilot. sem. lini, fænugr. caricæ pingues, uvæ passæ, axungiæ, medulla, ol. amygd. dulc. lilior. alb. unguent. dialth.* &c.

Secundi gradûs. *Art.* 1221. Resolventia *secundi gradûs* sunt *radices & herb. apii, puleg. cepæ coct. chærefolii, sambuci, cicut. scabios. flor. hyper. croci, sambuci, chamæm. adeps anserin. ursin. gum. tacamahac. styrac. liquid. terebinth. farin. fabar. sperma ceti, ol. cham. amygd. amar. hyperic. laurin. empl. de cicutâ cum ammoniac. diachylon.* &c.

Tertii gradûs. *Art.* 1222. Resolventia *tertii gradûs* sunt *radices & herb. bryon. cucumer. agrest. raphan. cepæ crud. asari, scill. absynth. centaur. min. nicotian. sem. sinap. erucæ, cymini, gum. ammoniac. galban. bdell. sagapen. opopanac. elem. myrrh. nidus hirundin. spir. urinæ, armoniaci, spir. vini, fermentum, ol. lateritium, scorpionum, terebinth. lumbricorum, nicotianæ, petroleum, bals. sulph. Unguentum martiatum, diachylon cum gummi, oxycroc. diasulphuris, de cicutâ cum ammoniaco, de ranis cum mercurio.* Ex simplicibus prædictis varia fieri possunt composita, fomenta, cataplasmata, &c.

Discutientia. *Art.* 1223. *Discutientia* sunt prædictis vicina [imò pleraque simplicia & composita resolventium tertii gradûs sunt discutientia] talia sunt, quæ sequuntur, *radices fæniculi, ireos, aristolochia rotund. cucumer. asinin. pyreth. zinzib.*

flor. sambuci, plantæ aromaticæ, origan. puleg. thym. majoran. rosmarin. absynth. salvia, ruta, sabin. lavend. hyssop. abrotan. flor. cham. melilot. lavend. salv. croci, anthos, bacc. junip. lauri. NM. mac. &c. *aromata, sem. anethi, cymin. fænic. rutæ, sinapeos, castor, camphora, ol. lumbric. cham. cymin. anisi, spicæ, terebinth. succini, sulphuris, stercora animalium,* &c. Ex prædictis simplicibus fieri possunt fotus, cataplasmata, &c. sequens cataplasma potentèr discutit ; ℞ *Fol. laur. rorismarin. rut. ana* Mj. *flor. cham. sambuc. summit. aneth. ana* Mß. coq. in aq. & vin a. p. æ. ad mollitiem, deinde add. *far. fabar. furfur. stercor. vaccin. ana* ℥iij. *mellis* ℥iv. m. f. cataplasma. " Fotus sequens est valdè dis- " cutiens ; ℞ *Summit. hyperici absynth. centaur.* " *min. ana* Mij. *flor. cham. sambuc. ana p.* ij. " *bacc. junip. laur. ana* ℥iß. *coq. in lixiv. ten.* " ℔vj. *ad.* ℔iv. *in colatur. dissolv. sal. armoniac.* " *crud.* ℥j. *&* *usûs tempore add. sp. vin. com-* " *mun.* ℔j.

Art. 1224. Externis hisce commodissimè simul adhiberi debent diaphoretica interna ex alcalium republicâ desumpta. *Diaphoretica internè.*

Art. 1225. *Suppurantia* denique sunt medicamenta, quæ maturationem faciliorem ac promptiorem reddunt; eminentiora autem sunt, quæ sequuntur ; *radix alth. lilior. alb. brioniæ, cepæ coctæ, allii sub cineribus cocti, herb. malvæ, alth. flor. melilot. chamæm. croci sem. lini, fænugr. far. hord. tritici, mic. panis alb. caricæ pingues, gum. ammoniac. oleum, lilior. alb. chamæmil. unguent. alth. fermentum acre, sapo venetus, stercus bovinum,* &c. Sequens cataplasma est valdè efficax, ℞ *Rad. alth. lilior. alb. ana* ℥ij. *fol. malv.* Mj. *pulv. sem. lini* ℥j. ad mollitiem coctis add. *cep. sub cineribus assat.* ʒvj. *Unguent.* *Suppurantia.*

guent. basil. ol. lilior. alb. q. s. m. f. s. a. cataplasma. Præ reliquis egregium suppurans est *lac*, in quo coctus est *sapo venetus*, plùs minùs pro ratione indicationis, hoc appositum cum linteis multiplicatis mire maturat & aperit abscessus.

Phlegmone quid. *Art.* 1226. Phlegmone sive inflammatio est tumor ad tactum renitens cum tensione, rubore, dolore pulsatorio, & ardore; nunc quidem genuina ex sanguine puro, nunc verò spuria, ad erysipelata, vel œdematosos tumores, vel scirrhos propriùs accedens. Omnes inflam- *Prognosis.* mationes vel insensibilitèr discutiuntur, vel suppurantur, vel malè tractatæ in gangrænam abeunt.

Curatio. *Art.* 1227. Internè conveniunt *sudorifera ex alcalibus*; & omnia ea, quæ in *pluritide* usitata sunt, hic commodè usurpari possunt, v. g. *sperma ceti* cum *antimon. diaphoret.* additis quibusdam *salibus volatilibus.* Externè in initio decoctum *sulphuris* in urinâ, quod à *Paracelso* laudatur, item *stercus vaccinum*, *equinum*, &c. Si sit erysipelatosa conducit *spir. vini camphorat.* cum *flor. sambuci* incoct. In ardore magno religiosè vitanda sunt oleosa Si discuti nequeat remediis suprà memoratis, ad suppurationem producenda est medicamentis appropriatis, modò recensitis; & quum maturus fiat, nisi sponte rumpatur, aperiendus est abscessus vel lanceolâ vel caustico *ex lixivio de sapone & calce vivâ in lapidem simul coctis*; & posteà mundificandus, & consolidandus; omnibus his intentionibus satisfacit linimentum sequens, ℞ *Terebinth. clar.* ℥j. *mel. ros.* ʒvj. *bals. peruv. vitel. ov. solut.* ʒß. misce f. linimentum *digestivum.*

Art.

Art. 1228. Sæpè ex lactis coagulo in mammis, aut quod aliàs ſtagnat aceſcentiâ vitioſâ inflammatio mammarum lactantibus accidit; hæc autem aliquando eſt eryſipelacea; adſunt tumor, dolor, rubor, &c. Inflammationes omnes mammarum ſunt periculoſæ, quia ut plurimùm abeunt in *abſceſſus*, & hinc in ulcera ſanioſa, interdum etiam in *fiſtulas:* ſi non abeunt in abſceſſus, indurantur in *ſcirrhos*, qui levi errore abeunt in *cancros:* rariſſimè enim inflammationes mammarum, in ſpecie ex lactis coagulo, diſcuti poſſunt. *Inflammatio mammarum.* *Prognoſis.*

Art. 1229. In genere in omnibus mammarum affectibus obſervandum eſt, quod mamilla affecta raro ad ſanitatem perducatur, niſi altera ſana lacte exſiccetur; quia dum lac influit ad unam mammam, etiam fluit ad alteram, & ſic malum exaſperatur. *Aqua calcis vivæ*, ſi quæ alia, inflammationem omnem avertit, reſolvit, & diſcutit. Unum ex expertiſſimis ad mammarum inflammationes remediis eſt cataplaſma factum ex farinis, viz. *Ex farinâ fabarum, lupinorum, & lentium in oxycrato coctis, & ſubactis, & cum albuminis ovi paucâ miſtis*; emplaſtrum de *ſpermate ceti Mynſicht*. empl. *de cicutâ*, &c. inflammationes ſimilitèr reſolvunt. Sed raro diſcutiuntur hi tumores, ideòque tutiùs eſt ſuppurationem promovere. *Curatio.*

Art. 1230. " Ubi tumor eſt durus ſine in-
" flammatione, convenit ſequens ceratum.
" ℞ *Summit. abſynth. pulv.* ʒij. *ſem. lentium,*
" *fœnugr. fœniculi ana* ℥j. *ſucc. hyoſcyam. cicut.*
" *ana* ℥iij. *unguent. dialtheæ* ℥ij. *axung. anatis,*
" *anſeris ana* ℥j. *ſevi cervin.* ℥ij. *ſtyrac. liquid.*
" ℥ß. *ceræ* q. ſ. f. ceratum. Cicuta per ſe
" applicata nimium incaleſcit, & cutem ex-
" ulcerat, ſed in vino cocta, & cum axun- *Tumores duri.*

 " giâ

" giâ porcinâ contusa, hosce tumores duros " emollit. *Wiseman.*

Inflammatio testium. *Art.* 1231. Inflammatio testium frequentissimè oritur ex ictu vel compressione violentâ inter equitandum; adsunt dolores gravissimi, & nonnunquam convulsiones [& vomitus], & interdum metus est gangrænæ, nisi citò discutiatur; aliquando in abscessum tendit.

Curatio. *Art.* 1232. Curam quod attinet; *mittatur sanguis* copiosissimè quamprimùm, & injiciatur *enema leniens & emolliens*; interna eadem esse debent, ac in aliis morbis inflammatoriis. Externè pro discutiendo tumore & resolvendo expertissimum est cataplasma ex *farinâ fabarum cum oxycrato* cocta & applicata, addi etiam commodè potest *sem. cymini*, item *flores chamæmeli & meliloti*, & erit magìs discutiens; si tumor discuti nequeat, *suppurandus* est cum maturantibus mitioribus. *In scirrhum vel cancrum transitus.* Inflammatio malè curata plerumque in scirrhum transit, & quandoque in cancrum abit, præsertim si punctiones acutæ sentiantur; in hoc casu *discutientia* sunt usurpanda, maximè autem conducit *Emplastrum de cicutâ cum ammoniaco.*

Furunculus quid. *Art.* 1233. Furunculus [quem nos vocamus a **Boil**] est inflammatio parva in locis extimis orta, in acutum tuberculum tendens, ovum columbinum magnitudine non excedens, cum rubore & dolore, interdum cum ardore atrocissimo, ac si carbo igneus admotus esset.

Quomodo tractandus est. *Art.* 1234. " Furunculi ut plurimùm periculo vacant; demonstrant plerumque constitutionem firmiorem, materiam peccantem foras propulsantem. Repellere est nefas; discuti non possunt, nec debent; frequentiùs sponte suâ suppurantur, & aperti ex se coalescunt, si non tantillo *balsami pe-*

" *ruv.*

" *ruv.* consolidari possunt. Si *habituales* sint, " internis *alterantibus* præcavendi sunt, in quem " finem *rosmarinus*, item *radix bardanæ* à qui- " busdam specificè prodesse habentur.

SENNERTI *Sententia.*

Art. 1235. Gingivæ quandoque inflamma- *Parulis.* tione (quæ Græcis Parulis dicitur) cum dolore corripiuntur, & apostemata patiuntur, quæ in ulcera, interdum cancrum, fistulas, gangrænam desinunt. Malum per se patet, quod nisi *Prognosis.* maturis præsidiis succurratur, in apostemata & ulcera diuturna, imò nonnunquam in gangrænam, vel in cancrum incurabilem abit.

Art. 1236. Per *revulsionem*, *derivationem*, *Curatio.* & *gargarismata appropriata*, &c. opera danda est in initio, ut præcaveatur apostematio; si verò ad suppurationem vergeat, *caricæ* per medium discissæ imponantur. Si abscessus sponte non aperiatur, scalpello aperiri potest. Apertus abscessus *hydromelite* mundetur, tandemque ulcus exsiccetur & claudatur.

CELSI *Sententia.*

Art. 1237. Pessima pustula est, quæ Epi- *Epinyctis quid.* nyctis vocatur, ea colore vel sublivida, vel subnigra, vel alba esse consuevit; circa hanc autem vehemens inflammatio est, & cùm aperta est, reperitur intus exulceratio mucosa, colore humori suo similis. Dolor ex eâ supra magnitudinem ejus est; neque enim ea fabâ major est. Atque hæc quoque oritur in eminentibus partibus, & ferè noctu, undè nomen quoque à *Græcis* ei ἐπινυκτίς est impositum. " Periculosa non sunt hæc tubercula, molesta " tamen ob dolorem; noctu inquietudinem " pariunt, & adustum ac vitiosum succum in

Quomodo tractandæ sunt. " corpore redundare significant. Omninò suppurandæ sunt epinyctides, saniem ejiciunt sanguineam; *digestivis & mundificativis* tractandæ sunt, &, ut *furunculi*, curandæ.

Terminthus. *Art.* 1238. " Huic tuberculo cognatum esse creditur Terminthum; verùm quid propriè terminthus antiquorum fuerit (inquit *Sennertus*) vix satìs constat, nisi quantum ex *Galeno* habetur, qui scribit terminthorum nomen nigras quasdam pustulas in cruribus maximè orientes, à figuræ, coloris, magnitudinisque similitudine, quam cum terminthorum, id est, cicerum fructu (ut vulgò vertunt, seu ut alii, & rectiùs terebinthi fructu) habent, derivatum, significare.

Phyma, Phygethlon, Bubo, & Parotis.

Hi sunt quatuor Glandularum Tumores Inflammatorij insigniores.

ETTMULLERI *Sententia.*

Phyma. *Art.* 1239. Phyma est tumor glandularum [sub maxillâ inferiore] rotundus, acuminatus, plùs minùs rubens ac dolens; statim augetur & suppuratur. " Faciliùs curatur in pueris, " difficiliùs in juvenibus & adultis, sed in his " rariùs accidit." *Curatio.* In curâ à repellentibus cavendum est; natura in hujus suppuratione potissimùm occupata est, ideoque illius conatus adjuvandus est medicamentis *maturantibus* impositis. " Applicari potest *diachylum cum gummi*, sed præstat cataplasma *suppurans*.

Phygethlon. *Art.* 1240. Phygethlon, Latinis Panus ob similitudinem fungi arbori adnascentis, est tumor durus, phymate major magísque rubens

ac dolens. Curatur [interdum] *diſcutientibus*, pro quo ſcopo convenit *oleum tartari fœtidum* vel *ligni guaiaci*, his interdum *emollientia* cum *anodynis* junctis adduntur, &c. ſed frequentiùs ſuppurantur. *Curatio.*

SENNERTI *Sententia.*

Art. 1241. Bubo eſt tumor inflammatorius in inguine vel ſub axillâ; cum rubore & dolore apparet, & plerumque febris levior accidit; & quidem ſi per criſin accidit bubo, eodem erumpente, ſtatim levatur alius morbus. Bubones *benigni* [non enim hic de *venereis* & *peſtilentialibus* agitur] non ſunt periculoſi præcipuè ſi ſtatim ſuppurentur; ſi verò diu protrahantur, & tardiùs maturentur, periculo non vacant, cùm in fiſtulas periculoſas facilè abeant. *Bubo.* *Prognoſis.*

Art. 1242. Curatio bubonum & aliarum inflammationum inſtituenda eſt eadem; hoc tamen probè notandum eſt, quòd *ſuppurantia*, quæ adhibentur debeant eſſe *fortiora* quam in aliis inflammationibus; glandulæ etenim ſunt frigidiores quàm aliæ partes, neque habent adeò exquiſitum ſenſum. "Quamobrem *cucurbitæ* cum fructu applicari poſſunt; in hunc finem etiam conducunt *fermentum acre*, *ſapo niger*, *ſtercus columbinum*, *ſem. ſinap. urticæ*, *caricæ*, *cepæ aſſatæ*, &c. *Curatio.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1243. Parotides ſunt glandularum pone aures inflammationes: plerumque poſt malè judicatas febres protruduntur à fauſto naturæ conatu. Maturationi opera danda eſt, & tractandi ſunt ſicut *bubones*, & aliæ inflammationes ad ſuppurationem vergentes. *Parotis.*

Ranula. *Art.* 1244. " Ranula eſt tumor ſublin-
" gualis, mollis, albicans, & quaſi pellucidus,
" œdematis ſpeciem præ ſe ferens, linguæ
" motum ac loquelam impediens. Periculo
" ut plurimum vacat, niſi diuturnior fuerit,
" vel malè tractatus; tunc enim metus eſt,
" ne *cancroſus* evadat.

Curatio. *Art.* 1245. " Aperiendus eſt cultro, vel
" potius ferro ignito, prodire ſolet mucus ovi
" albumini colore & conſiſtentiâ ſimilis. Com-
" pertum eſt etiam aliquando *lapillos* ibidem
" generari; ideoque à chirurgo ſemper ex-
" plorandi ſunt. Poſt apertionem os ablua-
" tur ſæpius in die *cum decocto hordei mel. ro-*
" *ſar. & tinct. myrrh.*

Paronychia quid. *Art.* 1246. Paronychia eſt tumor ordinariò obveniens in extremitatibus digitorum, ultimis nempè articulis, ita tamen, ut non excludantur reliqui articuli. Quandoque eſt erraticus, & ex uno digito in alium tranſit, ita ut uno perſanato mox vicinus inquinetur, donec omnes ſucceſſivè infeſtaverit: tantus eſt dolor, ut ſubindè univerſum brachium conſenſu afficiatur. *Cauſa.* Oritur ex humore acri admodum corroſivo, immediatè *perioſteum*, & ipſi adhærentes *tendines*, occupante; ſupervenit inflammatio ad apoſtema vergens, ſed frequentiùs *gangrœneſcit*.

Curatio. *Art.* 1247. Quo citiùs ichor maturatur, eò minùs periculum eſt oſſis cariei, in hunc finem quidam applicant *ſterquilinium*, & ſic dolor & tumor optimè diſcutitur, & ſiſtitur: " Cataplaſma *Lumbricorum vivorum* ſubitò " atrocem dolorem ſedat, uti teſtantur plu- " rimi authores." Ubi verò paronychia altiores egerit radices, opus eſt *inciſione*, quæ etiam tutiſſima eſt, & quidem uſque ad ipſum

os;

os; factâ incisione *theriaca* cum *spiritu vini* soluta digito applicanda est.

Art. 1248. Huc quoque pertinet affectus perniciosissimus, qui *pollices pedum* cum doloribus atrocissimis infestat, & nihil aliud est quam *paronychia pedis digitorum*, cui gangræna & sphacelus, & tandem mors subsequitur. Ex eâdem causâ provenit, & eandem medendi methodum postulat. Tutissima est digiti *resectio*. *Paronychia pedis digitorum.*

Art. 1249. " Paronychia reverà est malum " minimè contemnendum, *Latinis* dicitur *pa-* " *naritium*; ejusdem duæ sunt species, una " *benigna*, vulgo **a Whitflaw** appellata; altera " *maligna* **a Felon** dicta; in priori specie sup- " puratio facilè procuratur, & materiâ albi- " cante emissâ facillimè sanatur. Altera ve- " rò est periculosissimum malum, & ferè nun- " quam curatur sine *incisione maturâ* ad os " usque. *Duæ species.*

Art. 1250. Perniones pedes & manus affligunt tempore hyemali; partes affectæ tument, & ex albedine ad aliqualem cærulescentiam inclinant, [pruriunt vehementèr] dolent, & tandem, nunc cum, nunc sine exulceratione evanescunt. [præmissis universalibus] Partes affectæ illinantur cum *petroleo*, quod præservat & curat. " *Unguentum rosatum cum ol. terebinth.* " in *rapo assato* est remedium comprobatum " (inquit *Wiseman*). *Pernio.* *Curatio.*

Aneurisma.

SENNERTI *Sententia.*

Art. 1251. Aneurisma est tumor ex tunicæ interiors arteriarum apertione, & exterioris dilatatione: aperitur vel venæ-sectione *Aneurisma, undè fit.*

imperitâ; cùm exterior tunica, utpote mollior, coalescit denuò, interior, ut durior, aperta manet; vel à causâ externâ.

WISEMANI *Sententia.*

Opinio nostratis Wiseman. *Art.* 1252. Noster clarissimus *Wiseman* existimat aneurismata non fieri ex dilatatione vel relaxatione tunicæ exterioris arteriæ, sed potiùs ab *ambobus tunicis ruptis*, vel *sauciatis* undè tumor ab effluxu sanguinis in musculorum interstitiis efformatur: hæc autem opinio multò probabilior videtur; utcunque sit tamen, eodem res redit, quoad curandi methodum.

Art. 1253. "Aneurismata quandoque fi-
" unt proculdubio simplici arteriæ tunica-
" rum *dilatatione* (ut cum sanioribus quibus-
" dam medicis sentiamus) quemadmodum in
" *venis varicosis* frequentissimè accidere solet;
" saltem in hunc modum ab origine plerum-
" que nascuntur, utcunque tamen diuturni-
" ora cum fuerint, & in grandem molem auc-
" ta, tunicæ arteriales multis in locis rum-
" puntur, præcipuè interna, ut ex omni sec-
" tione patuit. Accuratam hujus affectûs his-
" toriam si quis velit, adeat D. *Freind* Hist.
" Med. *p.* 179. &c. Pro accuratiore adhuc
" aneurismatis naturæ explicatione, Vid. Phi-
" los. Transact. No. 402.

Historia. *Art.* 1254. "In Transact. Philosoph. No.
" 265. Insignis extat Historia *Aneurismatis*
" *Aortæ.* Homo per infortunium aliquod vi-
" olentam pectoris concussionem passus in
" *Hæmoptysin* incidit, quâ diutius perseverante
" tandem mortuus est. Secto cadavere *Aneu-*
" *risma Aortæ* repertum erat adeo ingenti mole,
" ut totum latus Thoracis dextrum imple-
" verat.

Art.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1255. Aneurisma est tumor à collectione sanguinis arteriosi ab arteriâ exesâ aut laxatâ nimis, aut ruptâ ex quâcunque violentiâ, ab imperitâ in venæ-sectione vulneratione. Frequentia sunt aneurismata à vehementi *cordis palpitatione*, ita ut ramus arteriæ descendentis intumescat. Aneurisma frequentiùs collum occupat, interdum crura & brachia, sed rariùs, ex violentâ commotione. Est tumor mollis tactui cedens, aliquando tamen non cedens, aliàs cum, aliàs sine pulsu, colore à reliquâ cute non variat. "*Exinde maximum periculum habet,*" quod interdum ab imperitis chirurgis habeatur pro abscessu suppurato; undè si aperiatur, subitò sub manibus ægri cum sanguine animam emittunt. "In collo nè unum quidem cura-" tum vidi (inquit *Barbette*), palliativâ curâ " diu vivere possunt.

Aneurismatis causa N. B.

Diagnosis.

Prognosis.

Art. 1256. Si aneurisma sit à venæ-sectione ineptâ, mox ligetur pars læsa *ligaturâ* forti, & fiat *venæ-sectio* in latere opposito. Curiosum est quod observat *Horstius*, quòd applicatio *laudani opiati* arteriæ hæmorrhagiam sistat. Notum est emplastrum *Galeni ex thure, aloe, pilis leporinis, & albumine ovi,* item multùm conducunt *lamina plumbea, emplastra astringentia* [cum *sacchar. saturni*]. His irritis cura per operationem chirurgicam facienda est, viz. per *deligationem* arteriæ [supernè tantùm]. De novâ methodo *Gallorum* in aneurismate vide locum *p.* 1246.

Curatio.

Varix.

ETTMULLERI *Sentententia.*

Varix quid. *Art.* 1257. Varix eſt tumor ex laxatâ venarum tunicâ, undè ſanguis in venis ferè ſtagnat. Malum eſt frequens mulieribus in ultimis geſtationis menſibus, utì & poſt partum difficilem. Hic affectus quibuſdam non parum proficuus eſt ad conſervandam ſanitatem, in ſpecie melancholiâ hypochondriacâ [undè fluxus hæmorrhoidalis iis ſalutaris eſt].

Curatio. *Art.* 1258. Cura à *ligatione* magnâ ex parte pendet; fotus *ex alum. fruct. acac.* [*flor. roſ. rub. cort. querc.* &c.] in aceto coct. convenit. *In rupturâ venarum.* In rupturâ venarum, & gravi hæmorrhagiâ optimum euporiſton eſt *ſtercus ſuillum* formâ pulveris adſperſum cum linteis ex *aſtringentibus* expreſſis & admotis cum *faſciatione*, &c.

Hæmorrhoides.

WISEMANI *Sententia.*

Hæmorrhoides quid. *Art.* 1259. Hæmorrhoides ani ſunt venarum hæmorrhoidalium tumores *varicoſi*, morbus eſt *ſimplex*, quando venæ ſolæ intumeſcant, vel *compoſitus*, cùm partes vicinæ afficiantur, vel cùm quaſi novum corpus generetur ipſis adhærens, vel appendens; unde (ob ſimilitudinem aliqualem ità dicta) *ficus*, *criſta Galli*, *condylomata*, &c. producuntur.

Apertæ vel cæcæ. *Art.* 1260. Hæmorrhoides ſunt vel *apertæ*, i. e. ſanguinem effundentes vel *cæcæ*, tumentes, ſcilicet, ſine hæmorrhagiâ, exquiſitè tamen dolentes.

Curatio. *Art.* 1261. Alvus aperta ſedulò ſervetur. Ad inflammationem, quæ ſæpè accidit, valet ſequens

ſequens fotus; ℞ *Fol. plantag. polygon. ſummit. rub. equiſet. ana.* Mß. *flor. verbaſc.* Mij. *ſem. lini* ℥ij. *flor. roſ. rub. cort. granat. balauſt. bacc. myrt. ana* ʒvj. coq. in q. ſ. aq. font. & vin. rub. pro fotu. In extremitate doloris, ℞ *Ol. vitel. ov.* ℥ij. *opii gr.* vij. m. item *balſ. ſulphur. Rulandi* dolorem ſedat. *In dolore magno.*

Art. 1262. In fluxu nimio ſanguinis, *venæſectio, cucurbitulæ,* &c. conveniunt revulſionis gratiâ. Internè *aſtringentia* & *opiata*, quemadmodum in aliis hæmorrhagiis; externè ſuppoſitoria ex *cort. granat. flor. balauſt. thure, maſtich.* &c. *cum gum. tragacanth. icthyocol. alb. ovor.* &c. *In fluxu nimio.*

Ettmulleri *Sententia.*

Art. 1263. Diſtinguendus eſt ante omnia fluxus hæmorrhoidalis verus, à diarrhœâ cruentâ ſcorbuticorum, aliàs vocatâ dyſenteriâ ſcorbuticâ mendosâ (636.) Hæmorrhoides veræ attritu excrementorum plerumque aperiuntur, & ſanguis cum excrementis unà evacuatur, ſed ſi ſanguis promiſcuè excernatur tam ante quam poſt excrementa ſine dolore & torminibus, probabile eſt, quod ſit fluxus ſcorbuticus. Hæmorrhoides ad venerem omnino impotentes reddunt cum magno fœminarum tædio. *Differentia ab alio morbo.*

Art. 1264. Hæmorrhoides conſueto fluore ſuppreſſo, ſive in cæcas degenerantes, aperiendæ ſunt; de aperiendis iiſdem vide locum *p.* 173. Remedia *aloetica* fluxum hæmorrhoidum promovent. "Externè convenit *hirudinum* " ſuctio, vel frictio ani cum *foliis ficûs recentibus* " *modicè tritis*, quæ forti impreſſione lac acre " ac ferè cauſticum plorant, cujus acrimoniâ " vaſa tumentia ſucceſſivè aperiuntur; vel ſi " hoc non ſufficiat, intrudantur *ſuppoſitoria ex* " *hierâ picrâ cum pulvere colocynthidos & melle* *Apertio.*

" *parata,*

"*parata*, quæ hæmorrhoides inſigniter ſtimu-
"lant, & cataplaſma *ex ſtercore columbino*, *ſem.*
Dolores. "*ſtaphidis agriæ & lupinorum* applicari poteſt."
In doloribus conducit fotus ex decoct. *verbaſc. flor. ſambuc. & ſem. hyoſcyam.* Laudatur *ſcrophularia*, ſed *chelidonium minus* eſt inſtar omnium pro uſu interno quocunque modo uſurpatum. *Camphora* & *ſacchar. ſaturni* pro uſu externo in unguentis. Ad hæmorrhoidum exulcerationem linimentum ex *auro fulminante*, & *ol. amygd. dulc.* eſt ſingulare experimentum apud *Anglos.*

Varia Remedia.

RIVERII *Sententia.*

Fluxus immodicus.

Art. 1265. *Mercurialis* docet *tamarindos* præcipuè miram poteſtatem habere ad compeſcendum hæmorrhoidum fluxum. In fluxu immodico fotus ex *verbaſc. tapſo barbato, fol. plantag. flor. roſ. rub. balauſt.* &c. *in aq. ferrat.* & *vin. aſtringent. decoct.* convenit; ut & *unguentum comitiſs.* curato hæmorrhoidum fluxu, præcavendum eſt, nè redeat, quod fit *victûs* ratione convenienti, *venæ-ſectione* bis vel ſæpiùs in anno, *purgatione* leni, &c.

In gravi dolore.

Art. 1266. Oleum *buxi* præ cæteris dolorem lenit, ſi illius gutta una ſupra hæmorrhoides apponatur, vel cum *ol. ſem. lini* miſceatur, item *ſaccharum ſaturni in aq. roſ.* pro fotu dolorem ſedat.

MAYERNII *Sententia.*

Remedia varia, externa, & interna.

Art. 1267. Chalybs ſeu ferrum eſt ſpecificum in hoc affectu obſtructiones viſcerum tollens, atram bilem domans & plurimùm dulcificans, viſcera roborans, &c. Cerevifia parari poteſt cum *battituris*, vel *ferri rubigine*, & *herbis* & *radicibus ſpecificis*, &c. *Aquæ ſpadenſes* & *mine-*

minerales acidulæ, multùm valent. *Vernix*, quâ utuntur pictores est remedium singulare in curandis hæmorrhoidibus, tam apertis, quàm latentibus; si apertæ fuerint; & nimis tenacitèr vernix cuti adhæreat, addatur *ol. rosarum:* hujus usu sanatus est *Carolus* 5tus à muliere, cùm nullâ ope curari possit: vernix autem præparatur ex *ol. lin.* ℥xij. *tereb. ven.* ℥iv. *sandarac. purissim. sive gum. junip.* ℥iij. liquentur simul lento igne, &c. De *suppositoriis* vide locum. ℞ *Unguent. popul.* ℥ij. *cochinel. in alkool. lævigat.* ʒij. *sacchar. saturn.* ʒj. *ol. hyperic.* q. s. misceantur diuturnâ agitatione in mortario plumbeo, f. unguentum è bombyce applicandum & continuò gestandum.

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1268. Si quis hæmorrhoidum dolore insano torqueatur, (inquit *Sennertus*) minimum quid *scrophulariæ*, vel radicis vel foliorum, cum cibo aut potu capiendo, statim dolore liberatur, sive ipsam plantæ substantiam siccam vel viridem, sive decoctum ejus assumat. Sedandis hæmorrhoidum doloribus (inquit Chesneau) præstantissimum est *unguentum de linariâ à Voulphio* inventum, & pluribus medicis *Germaniæ* communicatum; simile anodynum, licet variis usus fuerim, nunquam inveni; sequenti modo paratur. ℞ *Herb. linar. cum floribus q. v. decoquatur cum adipe porcin. quousque adeps valdè virescat fiatque unguentum, usus tempore adjiciatur vitelli ovi tantum quantum unguenti quantitas requirit.*

Vires scrophulariæ.

Unguentum de linaria.

Art. 1269. *Cepe* vel *porrum* sub cineribus coctum cum *ol. ros.* & *pauco croco* valdè laudatur à *Solenandro* [& pro certo *porrum* cum butyro in sartagine frixum dolorem quasi ad miraculum sedat]. De viribus *chelidon. minoris* in hoc

Cepa & porri, &c.

hoc affectu consulatur *Solenander*, qui de hoc morbo egregiè scripsit. *Oleum succini* per se usurpatum dolorem atrocissimum compescit. Sequens linimentum est admodum proficuum, ℞ *Balsam. sulph. terebinth. unguent. nicotian. ana* p. æ. m. f. liniment. & sequens *Boyleanum*, ℞ *Sacchar. saturn.* ʒß. *acet. opt.* ℥iv. *ol. sambucin.* q. s. m. f. linimentum. *Rosmarinus* singulis auroris comestus hæmorrhoides penitùs tollit. Ad dolorem & ardorum compescendum, & fluxum immoderatum lentè sistendum, instar arcani (inquit *Dolæus*) medicis junioribus commendo vile sed proficuum hoc remedium; ℞ *Alcool. lapid. scissil. q. v. cum butyri non saliti q. s. f. unguent.* Aliquando etiam sequentia in usum adduci possunt; *Tabulæ divinæ, fotus ad hæmorrhoidum dolorem, fotus ad hæmorrhoidum fluxum immodicum, electuarium styptic. Cataplasma de ovis, enema de verbasco, unguentum hæmorrhoidale.*

ETTMULLERI *Sententia.*

Hernia varicosa. *Art.* 1270. Hernia varicosa est tumor varicosus venarum spermaticarum; tactu patet, quasi funiculi tensi hinc inde obliquè distributi & nodi inæqualitèr uvæ in modum conglomerati observantur, cum testiculi plùs minùs relaxatione; dolor aliqualis [aliquando acutus] percipitur. Difficile est malum, & quod etiam interdum cancrosi aliquid occultum habet.

Curatio. *Art.* 1271. " In genere medicamenta quæ " conducunt in aliis tumoribus *varicosis*, præ- " cipuè *hæmorrhoidibus cæcis* in hoc affectu " etiam sunt proficua; *deligationem* aptam vix " admittit; opem fert psychrolusia vasa relax- " ata contrahendo firmandoque, ut & lotio- " nes & fotus astringentes frigidè usurpati,

"&

" & præ reliquis ſequens, ℞ *Liquor. corario-*
" *rum, quo utuntur ſubigendis coriis* ℔j. *ſacchar.*
" *ſaturn.* ʒij. *alum.* ʒiß. f. ſolutio quæ ſit pro
" uſu prædicto; conveniunt *venæ-ſectiones,*
" purgationes cum *Hellebor. nigr. & calomel.*
" *Rubigo ferri cum gum. Ammoniac. millepedes,*
" *Tinctura Hellebor. nigri abſorbentia, antiſcorbu-*
" *tica,* &c. ſed ante omnia *oleum lini* frequen-
" tèr intùs ſumptum expertus laudo.

Art. 1272. Œdemata ſunt tumores molles, qui digito prementi cedunt, & preſſionis veſtigia diutiùs retinent, frigidi, indolentes, & albicantes, ſæpiùs in cruribus evenientes. In leucophlegmatiâ totum corpus œdematoſum videtur. " Œdema frequentiſſimè à pituitâ " ſolâ originem trahit, & *perfectum œdema* no- " minatur; quandoque verò cum aliis humo- " ribus mixtum eſt, & *imperfectum* appellatur; " hujuſmodi ſunt *Œdema Phlegmonodes, Eryſi-* " *pælatodes, Scirrhodes,* &c." Hi tumores aliis morbis plerumque ſupervenire ſolent, imprimis chronicis, interdum etiam affectibus ſoporoſis & convulſivis, gravidis quoque familiares ſunt. *Oedema.*

Art. 1273. Conveniunt internè *ſtomachica* & *aromatica,* intermiſtis interdum *ſudoriferis* & *diureticis:* externè fotus & cataplaſmata *diſcutientia* ex *abſynth. roremarin. cham. ſalv. puleg. rut. flor. ſambuc. melilot. cham. bacc. junip.* in lixivio & vino coct. addi poteſt etiam *ſulphur vivum* inter coquendum. *Stercus* quorundam animalium cum *urinâ humanâ* valdè proficuum perhibetur. *Curatio.*

WISEMANI *Sententia.*

Art. 1274. Œdema ut plurimùm non eſt periculoſum; quidam corporis craſſioris, & cra- *Prognoſis.*

pulosi cruribus œdematosis diutiùs vivunt; ex hydrope aut phthisi malum caloris nativi defectum ostendit; in abscessum tendens periculosum est; si indurescat, in scirrhum abire solet. Quoad curam medicamenta interna eadem sunt ac in *cachexiâ* & *hydrope*; externa *discutientia*, *fasciatio*. " Præ reliquis verò pro " usu interno recordandum est *tincturam Hie-* " *ram* eximias vires obtinere.

ETTMULLERI. *Sententia.*

Scirrhus, qualis est tumor. *Art.* 1275. Scirrhus est tumor durus tactui renitens, indolens, immobilis; ut plurimum sensim generatur in partibus mollioribus; præter glandulas occupat alias partes, imprimis carnosas, sive internas, nempè viscera, sive externas quascunque. N.B. Scirrhus est vel indolens & *legitimus*, vel *dolens* & prætereà nonnihil livescens & nothus qui subinde est cancrosus, undè si curatur periculum est, nè in cancrum degeneret. *Prognosis.* " Scirrhus, qui doloris " est expers, & cui pili increscunt, incurabilis " omnino habetur; coloris lividi valdè peri- " culosus, & sæpius in cancrum degenerat; " imperfectus exiguus, aliquo modo dolorifi- " cus aliquando licet rarissimè curatur.

Curatio. *Art.* 1276. " Quoad curam instituenda est " catharsis cum mercurio dulci & helleboro ni- " gro, & aliquoties repetenda; & in interval- " lis cum fructu exhiberi possunt *pulveres ab-* " *sorbentes*, *antimon. diaphoret. cinnab. antimon.* " *Elec. nigrum*, *decoctum è lignis*, *milleped. viv.* " *vel præp.*" Interim externè usurpanda sunt *resolventia* fortiora cum *discutientibus* moderatis permista, ut tumor successivè resolvatur. *Stercus bubulum* aceto incoctum scirrhum mirificè dissipat; item *oleum tartari rectificatum*, *fæ-*

tidum

tidum licèt, tumores duros potentèr emollit & discutit, ut etiam cataplasma ex *brion.* cum *stercore caprillo.* Scirrhus, si non potest sensim resolvi, non est suppurandus, nè cancrosus evadat, intactus omnino est relinquendus, aut applicatione *nitri* in aceto dissoluti in lapideam duritiem indurandus. "Scirrhus, qui omni "sensu destituitur, est incurabilis.

Art. 1277. Strumæ seu scrophulæ sunt tumores vel *indolentes* & benigni, vicinis partibus colore similes, mobiles, &c. vel *dolentes*, fixi, colorem subcæruleum vel sublividum repræsentantes; hæ strumæ malignæ dicuntur, vix aut ne vix quidem curabiles. Prioris generis strumæ *discutientibus* tentandæ sunt; *emplastrum de cicutâ cum ammoniaco*; in incipientibus convenit fotus cum spongiâ *aquâ calcis* ebriâ; *empl. de ranis cum mercurio.* Scrophulæ suppuratæ non sunt statim aperiendæ; sed quamdiu fieri potest, abscessus clausus linquendus est, propterea, ut eo major glandulæ strumosæ pars per maturationem in pus abeat, nam tota, si fieri possit, est absumenda. Internè convenit *purgatio* cum *helleboro nigro* & *mercurio dulci*, & *acidum absorbentia*, &c. ossibus adhærentes ferè incurabiles sunt. *Scrophula. Curatio.*

WISEMANI *Sententia.*

Art. 1278. Struma seu scrophula est tumor "durus inæqualis, rarissimè dolorificus, "reliquo corpori plerumque concolor, ali-"quando leviter rubescens aut livescens" à peculiari seri sanguinis aciditate ortus, quod ubicunque in glandulas, musculos, membranas, imò ipsa ossa incidit, coagulatur & indurescit. Glandulæ sunt sedes hujus morbi frequentiores, præcipuè autem ac primariò glandulæ mesenterij, *Definitio.*

terij, quæ nunquam intactæ sunt, si morbus alicubi in corpore vigeat. Cernitur frequentissimè in labiis maximè superiori, illum incrassat, & fissurâ obsignat.

Prognosis. *Art.* 1279. " Prognosis à magnitudine " morbi & reliquis ægroti constitutionis cir- " cumstantiis plerumque desumitur; est mor- " bus admodum difficilis curatu, & ubi hæ- " reditarius, insanabilis, ut etiam in ætate " grandioribus, vix post annum quadragesi- " mum curatur.

Curatio. *Art.* 1280. Medicamenta interna sunt *cathartica, alterantia,* & *specifica, millepedes, lac asininum, decoct. sarsæ,* " *Pulv. ad strumas Batean.* " *spongia calcinata, paronychia cum folio rutaceo,* " &c. Sudoris provocatio eodem modo ac " mediis, ut in *Lue venereâ,* instituta hic plu- " rimum facit, immò vel sola strumas tollit, " &c." Externè indicationes sunt *resolutio, suppuratio,* & *extirpatio*: Strumæ molliores aliquando resolvuntur; strumæ phlegmonoides frequentèr suppurantur, sed antiquæ, duræ ac crudæ raròad perfectam suppurationem perveniunt. Si struma sit mobilis & libera, extirpatio per *incisionem* est cura promptissima; sin verò strumæ sint grandiores & profundè jacentes extirpatio per *caustica* meliùs efficitur, inter caustica ad hoc institutum optimum est istud, quod conficitur ex *calce vivâ in lixivio saponis coctâ*: Apertione per causticum factâ struma escharoticis est absumenda, huic usui inservire potest *pulvis sine pari* dictus ex æquali parte *mercurii sublimat. auripigment. & calcis viv.* mitior est *mercurius præcipitatus*, cum, vel sine *alumine usto*, lentè tamen operatur.

Art. 1281. " Præstantem hunc tractatum " Authoris, chirurgus juvenis iterum atque " iterum diligentèr evolvat. *Consulendus est auctor.*

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1282. Notârunt quidam medicamenta ad curandas scrophulas in ultimâ lunæ phasi majori cum successu assumi, & in novilunium usque continuari debere. Decoctum *folior. tussilaginis* internè sumptum per longum tempus ultra omnia, quæ hactenus nota sunt, hunc morbum tollit, ut experimento fidelis D. *Francisci Fuller* mihi quondam amicissimi constat; videatur locus medicin. gymnastic. p. 93. Pro specifico etiam habetur *paronychia folio rutaceo in* cerevisiâ infusa. Infusum *rorismarini* instar theæ, item *rad. scrophularia* ab *Ettmullero* summè laudantur. " *Lamium* in lacte coctum ipsum coagulat; serum intus sumptum & coagulum ulceribus applicatum sine alio quocunque remedio morbum sanant, ut à quodam rustico accepi, qui & ipse & aliquis ejusdem vicinus, ambo deploratissimè strumosi, curati sunt." Extat historia strumarum deletarum applicatione manûs hominis mortui in *Act. Philos.* Sequens emplastrum strumas resolvit, vel ad suppurationem deducit, & nunquam fallit, *ait Zacutus cum juramento lib.* 1. *prax. admirand. observ.* 101. ℞ *rad. brion. magn. in taleolas ten. sect.* ℔ſs. *frige in sartagine quousque contabescat, cola & add. terebinth. abietis* ℔ſs. *cer.* ℥v. *f. unguentum* f. a. *De viribus tussilaginis.* *Paronychia, &c.*

Art. 1283. Sub strumarum nomine veniunt, aut venire possunt, articulorum *tumores albi dicti*, & reverà plerumque sunt pessimi commatis, de his empirici, & tyrones nonnunquam graviter hallucinantur, illos cum *Tumores albi.*

artuum luxationibus confundentes, unde mille mala; quocirca cautelâ opus eſt.

Prognoſis. *Art.* 1284. Hi tumores diſcuti nequeunt, aut ſaltem rariſſimè & quam difficillimè; ſi autem in abſceſſus vergant, pandoræ pyxides ſæpius includunt, oſſium caries, ligamentorum putredines, ulcera fiſtuloſa, & curatio denique non raro ſaltem imperfecta erit, articulis ſcilicet inflexibilibus relictis, & quod adhuc pejus, tandem aliquando *tabes univerſalis* induci ſolet.

Curatio. *Art.* 1285. Curatio interna eadem eſt ac in aliis ſtrumoſis affectibus. *Suffuſio frigidæ* hic multum prodeſt, ſpeciatim à fide dignis mihi nunciatum fuit plures curatos fuiſſe artum aliquamdiu detinendo *ſub flumine molari decidentis aquæ*, idem experimentum aliquoties repetendo. Atque hic atteſtantem habemus *Cheyneum* hoc remedii genus in iſto affectu eſſe *infallibile* vid. *Tractat. de Arthritide*, p. 87. Apta deligatio parti affectæ tempeſtivè inducta fluxionem plerumque prohibet. Cunctatio periculoſa eſt: abſceſſus enim hujuſmodi ſummam chirurgi peritiam poſtulant, ut ſupra dictum eſt.

Spina Ventoſa.

WISEMANI *Sententia.*

Spina ventoſa. *Art.* 1286. Spina ventoſa eſt ſcrophulæ quædam ſpecies, quæ eſt oſſis protuberantia cutis colore non mutato; raro accidit, niſi in infantibus & junioribus: In oſſibus minoribus, utì cranii, maxillæ, digitorum, &c. eſt curabilis; non verò in majoribus.

Curatio. *Art.* 1287. Aperiendus eſt locus juxta protuberantiæ longitudinem ac os carioſum eodem modo tractandum eſt, ac in ulceribus cum oſſibus carioſis poſteà dicetur.

Art.

Art. 1288. " Chirurgus curiosus consulat " *D. Freind, Hist. Med.* Vol. II. p. 54. &c. de " hujus affectûs naturâ & indole à libris *Rhasis* " *& Avicennæ.*

Cancer.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1289. Cancer est tumor planè singularis, ac omninò sui generis. Punctio ab ægro primò percipitur; à pisi magnitudine successivè, modò citiùs modò tardiùs incrementum capit, & progressu temporis evadit tuberculum durum, nigricans, lividum; quando exulceratus sit, ardor est acerbissimus instar aquæ fortis corrodens & depascens cum insigni putrilagine & fœtore; venæ tumorem ambiunt hinc inde turgidæ & nigricantes, tanquam *pedes cancrini* [unde nomen sortitur.] Strumas & scirrhos malè tractatos frequentiùs subsequitur; in mammis verò per se inchoat, in genitalibus utriusque sexûs interdum adoritur. In partibus faciei externis, ore, naso, labiis, &c. appellatur *noli me tangere*, item *lupus*; reverà sunt *cancorum* species. Opera danda est progressum impedire, ne exulceretur cancer. " Postquam " enim cutis disrupta fuerit, certò certiùs hominem miserrimè interimit, carnem ubique " avidissimè depascendo, fungos tanquam brassicas floridas ubertim protrudendo, per acrimoniam humoris causticam vasa nervosa & " sanguifera destruendo & erodendo; unde " icoris copiosa effusio cum vitæ ferè dispendio; hæmorrhagiæ frequentes & profusæ " plerumquæ agmen claudunt, & mortem optatam accelerant." Cataplasma ex *cicutâ* potentèr mitigat cancrum [sed cavendum est,

Cancer tumor singularis.

Noli me tangere & lupus.

Cura palativa.

nè cutem excoriet] *fonticuli* ſunt inurendi. Internè conveniunt purgantia ex *helleboro & mercurio dulci*, decoctum *lignorum*, *millepedes*, " *item* " *pulveres teſtacei & lac aſininum*, &c. Cancer ulceratus vix aut ne vix quidem curatur. *Oleum ſtercoris humani* in ulceribus cancroſis eſt ſummum remedium; ſi enim oleo hoc illinitur, ulterior progreſſus præcavetur. Multùm quoque faciunt medicamenta *ſaturnina*, acidum acre corroſivum mirè abſorbentia & edulcorantia; ſed cura radicalis in *arſenico* conſiſtit [ſi verbis fides habenda ſit.]

HILDANI *Sententia.*

Curatio per medicamenta.

Art. 1290. Galenus cancri curandi rationem duplicem ſtatuit, quarum prima perficitur medicamentis humores atrabilares expurgantibus; altera conſiſtit in extirpatione tumoris. Quantum attinet ad primam niſi ſtatim ab initio adminiſtrata fuerit, parum aut nihil ad ſanitatem poſſe, certum eſt; quandoquidem jam materia ita compacta atque indurata eſt, ut medicamentis purgantibus non cedat. Altera via à *Galeno* præſcripta eſt extirpatio tumoris; hanc autem nonnulli *ferro candente*, alii medicamentis *erodentibus*, reliqui verò *cultro inciſorio* perficiunt. Quantum ad *cauterium actuale*, illud

Cauterium.

cum *Albucaſi* in ſcirrhoſis & cancroſis humoribus atque ulceribus ſuſpectum habeo, quandoquidem vi ignis, qui id ſummo gradu caloris & ſiccitatis agit, magìs indureſcit, materia atrabilaris fitque malignior. Porrò extirpatio quæ

Eſcharotica.

fit medicamentis *eſcharoticis*, aut *ſepticis*, ſive quovis ſimili medicamento erodente, mihi quoque propter nobilitatem partis affectæ, ſuſpecta eſt. Adde experientiam docuiſſe cancroſa ulcera hujuſmodi medicamentis exacerbari, atque

que pejora fieri. Supereſt extirpatio, quæ manu & inſtrumentis incidentibus fit, quæ præ aliis eligenda eſt, & tamen ſua habet incommoda & difficultates. ***Inſtrumenta.***

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1291. Quibus occulti cancri fiunt (inquit *Hippocrates in Aphoriſ.*) eos non curare meliùs; curati enim citò pereunt; non curati verò longius tempus perdurant, i. e. (ſi mentum ſenis rectè aſſequor) remedia plus nocent, quàm proſunt, & officioſa medicatio mortem accelerat. ***Cancri occulti non medicandi.***

Art. 1292. Certè, ſi quid aliud, epithema *Wiſemani* cancro occulto cum fructu aliquo applicari poteſt, quod fit ex ſolutione *ſacchari ſaturni in aq. ſpermat. ranarum*, cui urgente dolore graviori, addi poſſunt *trochiſci alb. rhaſ. cum opio.* " Emplaſtrum ſi velis, ſit *de minio* " *ſimpl. Pharm. Lond. edit. ult. in linteo exten-* " *ſum*, quod mitiſſimum eſt ac innocuum. ***Epithema.***

Art. 1293. Cancer parvus, incipens, liber, loco apto ſitus, vaſis magnis non adcretus, cauſâ externâ ortus, in juvenili ſanoque corpore, ſolus in toto corpore cum bonâ ſpe curationis extirpari poteſt. ***Qualis cancer extirpandus.***

Art. 1294. Quibus ſunt cancri in cavitate corporis, aut palato, ſede, vel utero, ſi ſecentur, vel urantur, ulcera cicatrice induci non poſſunt. ***Qualis non attingendus.***

Art. 1295. Inter remedia *Empirica* valdè prædicatur ſequens pulvis, ℞ *Verrucar. calcibus poſterioribus equi maſculi adhærent.* ℥ij. abluantur aquâ communi, deinde in vino albo per noctem infundantur, & poſteà exſiccentur & in pulverem reducantur, doſ. ʒß. bis in die in vehiculo qualicunque idoneo. *Sapo veneta ad* ʒj. bis in die exhibita, vel formâ pilulari, vel in ***Remedium empiricum.***

vehiculo appropriato diſſoluta, cancrum operatione quâdam occultâ vel ſpecificâ ſanare dicitur. *Vid. Turneri Art. Chirurg.* p. 83. Vol. I.

Art. 1296. Opportunum eſt monitum *D. Winter* in hoc caſu. Cancro laborantes (inquit) incipiant, ubi plus ſæpè finire ſolent, ad *diætam lacteam & aquas Briſtolienſes*, tanquam ad ſacram anchoram, confugiendo, & medicamentorum farraginem, præcipuè *mercurialium & topicorum* vitando.

Redemia varia. *Art.* 1297. Internè etiam exhibentur *antimonialia*, *mercurialia*, *viperina*, decoct. *è lign. millepedes*, &c. *cerevisia ad cancrum*, *cereviſia ad ſcrophul.*

Tumores Flatulenti.

Sennerti *& aliorum Sententiæ.*

Art. 1298. Tumores flatulenti (quos Græci *emphyſemata* vocant) à flatibus ſeu ſpiritu flatuoſo oriuntur, materiam flatibus producendis præbet humor craſſus, pituitoſus vel melancholicus. Cognoſcuntur hi tumores, quod pars in molem nunc majorem nunc minorem attollitur, ſine coloris mutatione; ex diſtentione autem interdum dolor aliqualis excitatur, nulla tamen gravitas ſentitur, digito preſſi foveam nullam relinquunt, & ut plurimum periculo vacant; accidunt frequenter in palpebris, genubus, ſcroto, præputio, &c.

Tumor flatulentus unde.

Curatio. *Art.* 1299. Conveniunt internè flatus *diſcutientia*. Non temerè aperiendi ſunt hi tumores, præcipuè in articulis exiſtentes, in aliis locis puncturâ facillimè curantur. Applicationes externæ debent eſſe *diſcutientia*. "Emplaſtrum ſi velis, ſit *de cymino cum exiguâ calce vivâ*. Plura emphyſemata novi (*inquit Turner*) diſcuſſa applicatione calcis vivæ latæ

" more cataplaſmatis, ut etiam linteis aquâ
" calcis forti imbutis. Cavendum eſt ut ac-
" curatè diſtinguatur ab *aneuriſmatibus*. Vid.
" *Art.* 1255.

Art. 1300. Tumores in ſuis propriis folliculis incluſi non ſunt adeo difficiles tractatu ac ſtrumæ: hujuſmodi ſunt ganglium, lupia, meliceris atheroma, ſteatoma, bronchocele, &c. Obſervatum fuit, quod hi tumores capſulares ſubinde *Lunæ phaſes* imitantur. *Tumores Capſulares.*

Art. 1301. Ganglium eſt tumor in tendine corpori concolor, doloris periculique expers. Curatur frequenter ſolâ *frictione* ſiccâ diuturnâ, aliquando frictione cum *ſalivâ* abſque aliorum medicamentorum uſu; quidam applicant *laminam plumbeam argento vivo inunctam*; " vel ſequens emplaſtrum 3^{io} vel 4to. quoque die re-
" novandum, ℞ *Empl. de ranis cum mercur.*
" ℥ß. *de cicutâ cum ammoniac.* ʒij. *argenti vivi*
" *gr.* xvj. *minij* ʒj. *cum ſtyrac. liquid.* q. ſ. m. f.
" emplaſt. vel ℞ *Mercur. dulc.* ʒij. *Galban. colat.*
" ℥j. *miſce pro emplaſt.* his remediis non cedens
" *ſectione* tollendum eſt. *Ganglium.*

Art. 1302. Lupia eſt tumor mollis & rotundus in juncturis & locis ſiccis ortus; à *Ganglio* parum, ſitu ſaltem, & mollitie, diſcrepans; materia frequentèr in folliculo continetur; eandem ferè cum Ganglio recipit curationem. *Lupia.*

Art. 1303. Meliceris, Atheroma, & Steatoma ſunt tumores, qui materiam habent peculiarem in propriâ tunicâ aut folliculo clauſam: Si enim materia intus contenta ſit melli ſimilis, *meliceris*; ſi pulti frumentaceæ, quæ ἀθήρα dicitur, *Atheroma*; ſi ſebo, *Steatoma* appellatur. Omnes hi tumores ſunt corpori reliquo concolores, à parvulo incipiunt & diu ac paulatim excreſcunt. Non ſunt periculoſi, diu *Meliceris. Atheroma. Steatoma.*

tamen durant, & circumferuntur; interdum verò sponte in abscessum desinunt, quod si non fiat, non tam difficultèr ut *scrophulæ* ac *scirrhi* curantur.

Curatio. *Art.* 1304. Curatio eorum omnium eadem ferè est, eandemque requirunt diætam ac pharmaciam cum *œdematosis* " ut plurimum sunt " adeo benigni, ut internis vix indigeant." Si sponte nón aperiantur *sectio* instituenda est; ita ut cystis cum suis contentis penitùs tollatur; si enim aliquid de tunicâ illâ relinquatur, tumor regenerabitur. " Vel ulcus fistulosum " fædissimum difficilis & tardæ curationis re- " linquetur, ideoque quod *cultro* nequit au- " ferri *cauteriis* absumendum est, ne iterum " repullulent.

Talpa seu Testudo. *Art.* 1305. Talpa seu Testudo est tumor mollis & latus, ex impuris humoribus inter cranium & cutem putrescentibus collectus, *talpæ* aut *testudinis* formam referens.

Prognosis. *Art.* 1306. Hujusmodi apostemata, ut & alii capitis erodentes affectus, propter cerebri viciniam & suturarum cranii proclivem in cariem lapsum periculo non vacant, quæ corruptionem cranii jam induxerunt, mala sunt.

Curatio. *Art.* 1307. Quoad curam, præmissis universalibus, tumor *resolventibus* & *discutientibus* tentandus est, si discutientibus tolli non possit (quod rarò fit) *suppurantia* adhibenda sunt, & quidem neque semper perfecta suppuratio expectanda est, sed si aliqua saltem suppurationis signa adsint, tumor maturè aperiendus est, ne os *cariem* contrahat.

Natta. *Art.* 1308. Tumor, quem Natam, Nattam, & Naptam appellant, est magnus & mollis sine dolore & colore, in dorso præcipuè excrescens, quandoque tamen in humero & aliis partibus

tibus erumpens, à tenui quidem radice pendens, ita tamen incrementum ſumens, ut aliquot libras pendat, & melonis vel cucurbitæ quantitatem æquet, qui cum non ſemper eaſdem figuras habeat, ideo etiam diverſis nominibus ab authoribus appellatur. Materia quidem in eo interdum videtur carnoſa, ſed non verè caro eſt, verùm adipi ſimilis. Non curatur niſi *exſectione.*
" In Tranſactionibus Philoſophicis N°. ex-
" tat hiſtoria *ingentis Nattæ* maxillæ inferiori
" adnaſcentis, viginti pondo pendentis, cujus
" baſis fuit quinque digitos lata: abſciſſa erat
" & homo perfectè ſanatus.

Hernia.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1309. Herniæ veræ ſunt tantùm duæ, nempè inteſtinorum vel omenti extra abdomen elapſus horum poſterior non eſt adeo moleſtus neque periculoſus, ac prior. Nomen verò latè ſumptum plures alios tumores comprehendit, ut in ſequentibus patebit. *Herniæ quot.*

Art. 1310. Hernia itaque propriè dicta in genere eſt prolapſus inteſtinorum tenuium aut omenti ex limitibus ſuis à vulnere aut laxatione peritonæi. Aliquando eſt hæreditarius, ita ut hernioſi parentes hernioſos generent filios, ſed rariùs [novi talem progeniem.] Hernia in adultis ut plurimum eſt incurabilis. Ex Herniâ frequentèr morbus *Iliacus* producitur; interdum inteſtina inflammantur, & gangrænâ corripiuntur. Hernæ ordinariò & frequentèr fiunt in inguine, ſcroto aut umbilico; aliquando verò in aliis locis, nunc ſupra nunc infra umbilicum, nunc in lateribus longè ſupra inguina, nunc in ſuperiori femoris parte muſculosâ, *Herniæ in genere definitio.* *Quibus in locis accidit.*

culosâ, nunc juxta ſpinam dosi, &c. ex obſervatione *Barbette.* " Valdè curioſa eſt obſer-
" vatio *M. Mery de Herniâ veſicæ ſcilicet uri-*
" *nariæ in ſcrotum prolapſæ*, aut ſaltem ibidem
" munere ſuo fungentis: exiſtimat enim hoc
" vitium malæ confirmationi ortum ſuum
" ſemper debere. *Memoir de l'Acad. Vol.* XVII.
p. 146. &c.

Curatio. *Art.* 1311. Inteſtina fæcibus cum *enemate* carminante & emolliente priùs exonerata, in loca ſua cum cautelâ ſunt reponenda, midiante *fotu* ex emollientibus & carminativis cum *ſpiritu vini*, &c. & ita repoſita in ſitu naturali omni arte & debitis ſubligaculis retinenda ſunt, ne denuò excidant, adeò ut peritonæum ruptum aut laxatum conſolidetur. Internè conveniunt *vulneraria*, ſpeciatim commendatur *perfoliata* item *ſymphytum majus*; continuus in dorſo decubitus eſt Herniarum *panacea*, etiam in ſenibus. " Quicunque *Herniâ* debilitatur ſum-
" mopere debet cavere (ut prudentèr admonet
" *D. Harris in Diſſert. Med. & Chirurg.*) à ven-
" triculo cibis incongruis implendo, ſpiriti-
" buſque furibundis nimis perturbando, & à
" colicis doloribus ſpaſmiſque excitandis, atque
" a tuſſi importunâ contrahendâ, quoniam iſtæ
" corporis concuſſiones ac tumultus ſolent her-
" nias horridè amplificare.

Herniæ reductionem reſpuentes. *Art.* 1312. " Herniæ inteſtinales reductio-
" nem reſpuentes periculum ſubitaneum mi-
" nantur. Symptomata quaſi *Paſſionis Iliacæ*
" ſuperveniunt, dolores graviſſimi, vomitus
" enormes, ſingultus, & demum pulſus lan-
" guidus, & ſudores frigidi, diagnoſis indubi-
" tata inſtantis gangrænæ, & mortis appro-
" pinquantis. Audentes interdum *ſectionem*
" moliuntur cum ſucceſſu tamen valdè anci-

" piti; nam res eſt perquam difficilis & peri-
" culi plena, nec temerè tentanda; & hac præ-
" cipuè de causâ, quoniam, ferè ſemper, non
" niſi ſerò nimis operatio ſuſcipitur.

Art. 1313. Pneumatocele ſeu Hernia ventoſa, eſt tumor membranarum teſtium à flatibus ortus, eſtque ſaltem inflatio teſtium, nunc unius, nunc utriuſque, nunc ſcroti quoque adeſt dolor tenſivus ſine gravitate. *Pneumatocele.*

Art. 1314. " Infantes ex eorum temperiei " humiditate & fibrarum laxitate huic affectui " ſunt valdè obnoxii, & à flatibus intra eo- " rum inteſtina occluſis ſæpenumerò adori- " tur *extemporanea quædam Hernia inguinalis,* " & quandoque etiam *teſticulorum,* quæ ſtatim " factâ flatuum exploſione ſubſidit. *Herniæ temporariæ.*

Art. 1315. Hæc Hernia flatulenta eſt omnium leviſſima, & curatu facillima; conveniunt internè flatus *diſcutientia* & remedia ad *colicam flatulentam*; externè *fotus diſcutientes, cataplaſma ex farinâ fabarum, ſem. cymin. fimo vaccin. ſulph. viv.* &c. *Curatio.*

Art. 1316. Hydrocele ſive Hernia aquoſa eſt tumor aquoſus teſtium à lymphæ receſſu teſtibus impedito; eſt hydrops teſtium particularis, & à tumore ſcroti, qui in aſcite accidit, diſtinguitur; ſimilis eſt Herniæ carnoſæ, ſed in aquosâ induci poteſt fovea, quod non fit in carnosâ; prætereà pelluciditate ſe prodit. *Hydrocele.*

Art. 1317. Tentanda eſt cura internè cum *hydragogis & diureticis,* externè *diſcutientibus*; hic quoque valet cataplaſma, in ſectione de Herniâ ventosâ, deſcriptum (1315.) cum additione *balſam ſulphuris.* De operatione chirurgicâ vide locum. *p.* 991. *Curatio.*

Art.

Sarcocele. *Art.* 1318. Sarcocele ſeu hernia carnoſa eſt tumor à carne ſuperfluâ adnaſcente; ex contuſione vel ictu plerumque oritur, & ex inſenſibili principio ſenſim augetur, ſecus ac in aliis teſtium tumoribus; eſt ferè indolens, ſed ægri pondus percipiunt. " Eſt reverà *ſar-* " *coma* vel potius *tumor ſcirrhoſus*; & metus " eſt, ne temporis progreſſu in *cancrum* abeat: " ideoque *caſtratio tempeſtiva* imperanda eſt, " de quâ conſulantur ſcriptores chirurgici. Ca- " ro ſuperflua quandoque *tunicarum ſcroti com-* " *munium ſecundæ* adnaſcitur, & non *teſticu-* " *lis*, quo in caſu ſine horum læſione tolli " poteſt.

Prognoſis. *Art.* 1319. " Sarcocele (inquit *Barbette*) " medicamentorum ope vix tollitur; chirur- " giæ verò operâ rarò ſine ablatione teſti- " culi; ad inguina ubi ſe extenderit ferè in- " curabilis habetur." *Curatio.* Internè conveniunt medicamenta ad *ſtrumas*. " Speciatim à ſcriptori- " bus ferè omnibus commendatur *radix anoni-* " *dis* intus ſumpta per longum tempus." Externè *reſolventia* & *diſcutientia*, *emplaſtrum de cicutâ cum ammoniaco*, *de ranis cum mercurio*, ſed ex hoc vis teſtis periclitabitur. " His nihil " proficientibus ad auxilium chirurgicum de- " veniendum eſt. Fiat itaque foramen cau- " terio potentiali adhibito *in ſuperiori tumoris* " *parte*, & ſuppurantia medicamenta applicen- " tur, ut hoc modo, ſi poſſibile ſit, caro ea " tolli poſſit: quavis tamen viſitatione omne " pus non eſt emittendum ut tanto melius " carnis reliquiæ conſumi poſſint. Supereſt " *caſtratio*, ut ante dictum ſit. *Hernia varicoſa.* De Herniâ " varicoſâ, vide ſect. de Varice. (1270.)

Bronchocele qualis eſt tumor. *Art.* 1320. " Bronchocele, ſive hernia gut- " turalis impropriè dicta, eſt tumor promi-

" nens

" nens in gutture, amplo ſpatio protuberans
" corpori concolor, utcunque mollis & mo-
" bilis, & doloris expers; modò caro hebes
" includitur, modo humor aliquis melli a-
" quæve ſimilis, interdum etiam minutis oſ-
" ſibus pili immixti; ut plurimum periculo
" vacat; quandoque verò materia putreſcens *Prognoſis.*
" malignam induit naturam, unde in cancrum
" degenerans mortem inferre ſolet. *Alpino-*
" *rum* montium incolis eſt morbus *endemius.*

Art. 1321. " Præmiſſis univerſalibus, hu- *Curatio.*
" mor peccans diſcutiendus & abſumendus eſt.
" Inter *topica* laudat *Aetius bdellium* & *capri-*
" *num ſtercus* in aceto liquatum. Si medica-
" mentis non cedat, ex *Rogerii* conſilio ad-
" movendi ſunt duo *ſetonei*, ut ſenſim humor
" defluat: & ſuperfluum poſteà erodentibus
" paulatim eſt abſumendum. Denique ſi ve-
" nis, arteriis & nervis implicata non fuerit,
" *inciſione* poteſt extrahi cum cyſti; hanc o-
" perationem *Galli* fœlicitèr moliuntur. De
" hoc tumore conſulatur *Turner Art. Chirurg.*
" *p.* 178, &c. Vol. I. Item in Appendice *p.*
" 21, &c. Etiamſi ſit tumor in cyſtâ in-
" cluſus, tamen extirpatu difficillimi eventûs
" ex ſtructurâ loci." Qui hanc operationem
aggreditur, *Lupum auribus tenet.*

Ani Procidentia.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1322. Ani procidentia fit, quando ſub *Ani procidentia.*
fæcum excretione inteſtinum rectum ita pro-
minet & protruditur, ut non poſſit rurſum
ſponte retrahi intra corpus, aut licèt retraha-
tur, mox incipiat denuò prolabi. Eſt inter-
dum malum chronicum (præcipuè quando à
paralyſi

Causa. paralysi ortum ducit) & difficultèr curatur. Ani procidentiæ causæ sunt alvi adstrictio, diarrhœa, dysenteria, vel præcipuè tenesmus; difficillima est curatu, quando hæmorrhoides comitem habet.

Curatio. *Art.* 1323. Si adsit inflammatio priùs arcenda est cum fotibus *mollientibus & discutientibus*, & remotis impedimentis reponendus anus in situ naturali: " Alvum lenitèr laxantia " pro re natâ sunt quandoque propinanda:" Aliàs absente inflammatione aut tumore foveatur *astringentibus*, quæ etiam sub formâ *suffitûs* usurpari possunt. " *Paræus* spongiam *as*" *tringentibus* imbutam ano applicat. Stans al" vum exoneret æger, sic enim non tam fa" cilè excidit. Inter *astringentia* mihi nondum " innotescit remedium efficacius quàm *fotus pro herniâ varicosâ.* (1271.) " Tenesmus frequen" tèr affligit, in tali casu remedia ad tenes" mum adhibenda sunt.

Reductio. *Art.* 1324. " Intestinum rectum foras pro" lapsum à frigore externo periclitatur, ne " gangrænescat, quapropter citissimè reducen" dum est. Reductio quandoque perfici po" test *artificio sequente*, aliis mediis incassum " tentatis, viz. nates patientis extensâ manu " quinquies, sexies aut pluries verberando, quo " musculi ani levatores intestinum rectum in " priorem sedem attollent.

Verrucæ & Clavi.

ETTMULLERI *Sententia.*

Verrucæ & clavi. *Art.* 1325. " Quales tumores vel potiùs ex" crescentiæ sunt verrucæ & clavi nemo non " novit. Verrucæ sunt vel planæ seu sessiles, vel pensiles, acrochordones appellatæ.

Art.

Art. 1326. Si verrucæ in solâ cute sint radicatæ facilè curantur vel tolluntur, sin verò à subjectis tendinibus originum ducant, vix radicitùs extirpari possunt citra ingens periculum; idem etiam de clavis pedum verùm est. Succus *chelidon. maj.* vel *esulæ* vel *dentis leonis vel tithymali*, &c. sæpiùs illitus verrucas absumit. *Aqua*, in quâ solutum est *sal armoniacum* est experimentum *Borelli:* " Atque hoc " est medicamentum unicum certissimum quod " se cognoscere in totâ medicinâ fassus est *D.* " *Mapletoft* haud pridem *Professor Græshamen-* " *sis:* hoc equidem remedium est ut plurimùm " maximè efficax, sed non certissimum & in- " fallibile, neque tamen ars nostra omnium " nobilissima, est adeò incerta, sicut vir doc- " tissimus suggesserit. *Curatio verrucarum.*

Art. 1327. " Clavus (inquit *Celsus*) non- " nunquam quidem etiam alibi, sed in pedi- " bus tamen maximè nascitur, præcipuè au- " tem ex contuso, quamvis interdum aliter, " doloremque movet. Clavi à *Plinio Morti-* " *cini* appellantur." Ad curam quod attinet, *emolliendi* sunt cum *emplastro mynsicht. è galbano crocat. cum sale ammoniaco*, & posteà *evellendi* sunt; eidem usui inservire potest *emplast. de ranis cum mercurio.* Item recipiatur *caro bubula* recens, cujus frustulum instar emplastri iis alligetur, & sæpiùs removeatur; sic enim citò sponte dilabi dicuntur. *Curatio clavorum.*

Art. 1328. De cornibus non lubet disserere, quoniam pauciora sunt visibilia. *Cornua.*

CAP.

Cap. XIII.

Sive Fasciculus Morborum decimus tertius.

Contusio, &c.

Ex observatione & inter legendum.

Contusio. *Art.* 1329. Orpora nostra vel à casu ab alto, vel ictu violento, vel compressione ponderis incumbentis, &c. sæpissimè læduntur; partes carnosæ contunduntur, & ipsa ossa luxantur & quandoque franguntur. Ex prædictis causis accidit plerumque *ecchymosis* cum vel sine tumore, quæ reverà est accumulatio vulnusculorum cum attritu solidorum & vasculorum, unde liquida stagnant, coeunt, & interdum putrescunt, cohærentibus quandoque integumentis externis, vel iis etiam interdum hinc inde læsis.

Ecchymosis.

Ettmulleri *Sententia.*

Curatio. *Art.* 1330. In ecchymosi curandâ imprimis opera danda est, ut sanguis extravasatus, congrumatus, & acore inquinatus, successivè resolvatur, insensibilitèr absumatur, & per meatus seu porulos corporis eliminetur. Conveniunt

unt remedia interna *acidum absorbentia*, sanguinem congrumatum *resolventia*, simul & blandè *diaphoretica*, eminet *sperma ceti* cum *lapillis cancrorum*, *succin. præparat. coral. rub.* &c. *Antimonium diaphoreticum*, & *salia volatilia* sunt egregia. Externè imprimis *resolventia*, & sanguinem grumatum insensibilitèr dissipantia sunt usurpanda, huc facit *spiritus vini* nunc simplex nunc *camphoratus*, *nunc crocatus*, cum linteis applicatus, efficacius erit si addatur *theriaca*, & etiam *balsam. peruv.* maximè in contusionibus partium nervosarum. In contusionibus levioribus applicatio *carnis bubulæ* in tenues lamellas sectæ optimè conducit. Quòd si his & similibus remediis ecchymosis nequeat dissipari, opera danda est, ut sanguis extravasatus in pus convertatur; si verò metus sit gangrænæ, mox pars contusa profundè scarificetur, & sanguis congrumatus, quantum fieri potest, eximatur, & tanquam gangræna tractetur, de quâ alibi (1384.) " In omni contusione graviori " convenit *venæ-sectio*.

Caveatur à Gangrenâ.

FARRAGO *Sententiarum*.

Art. 1331. Quidam adolescens ex alto ceciderat; & omnia membra admodum contusa fuerunt, ut brevi moriturus videretur. Pater ipsius accepit *favos cum melle* & coxit in vino ad consistentiam unguenti, quod extendit super *corium vervecis recentèr mactati*, eoque ægrum involvit, reiteratâ per triduum operatione, æger omninò curatus est, ex *Riverio*.

Remedium singulare,

Art. 1332. ℞ *Fol. solani lignosi sive dulcamar.* Miv. *sem. lini subtilitèr pulverisat.* ℥iv. coq. in vin. *moschatellin. cretic. aut larido porcin.* ad consistentiam cataplasmatis, quod loco contuso tepidè admoveatur; unius noctis spatio tumo-

Vires dulcamaræ.

rem capitis humani magnitudine resolvit & contusiones deploratas musculorum sanavit (inquit *D. Hulsè apud Raium*) vires quoque ejusdem plantæ pro usu interno sunt egregiæ; est enim basis *infusi traumatici* apud *Fullerum*; addit author singulare esse experimentum ad casum ab alto & contusionem: cruorem quippe extravasatum & grumescentem mirificè dissolvit, &c.

In simplici contusione. *Art.* 1333. In simplici contusione sufficiunt embrocationes cum *ol. rosar. myrtil. & aceto*, & applicatio cataplasmatis sequentis vel hujusmodi ℞ *Far. hord. fabar. ana* ℥iij. *pulv. nuc. cupress. balaust. alum rup. ana* ʒß *ros. rub.* ʒiij. *ol. ros.* ℥iß. *alb. ov.* N°. ij. *acet.* q. s. m. f. cataplasma. Ex *Wiseman.*

Remedia varia. *Art.* 1334. Præter remedia modò recensita interdum in usum venire possunt sequentia; *Bolus ad casum, pulvis ad casum, oleum sem. lini* intus sumptum, *emplastrum smecticum*, &c.

ETTMULLERI *Sententia.*

Contusio capitis. *Art.* 1335. Gravior contusio capitis interdum cranium findit, vel in loco contuso, vel loco opposito (& vocatur *contrafissura*), nunc penetrat utramque laminam, nunc externam illæsâ internâ, nunc è contra. *Signa fissuræ cranii.* Signa fissuræ sunt multiplicia, ut vomitus biliosi, vertigo, sanguinis per os, nares, &c. effluxus, subitanea obmutescentia, & brevi superveniens delirium, convulsio, paralysis; symptomata hæc superveniunt nunc mox in principio, ubi gravior fuerit læsio, nunc 4° vel 7° die, ubi levior. Si æger firmitèr teneat funiculum inter maxillas & chirurgus fortitèr trahat, si habeat fissuram, in loco fisso dolorem percipiet. Necesse est ut plurimùm, ut perforetur cranium,

ut sanguini & saniei pateat exitus. Observandum est, quod vulnera simplicia capitis interdum post quartum vel septimum diem contrahant dolores, hinc rigorem & febrem; hæc si superveniant, & alia adsint symptomata; suspicio est fissi vel fracti cranii, sin verò non adsint alia symptomata, non statim ad *trepanationem* accedendum est; febris enim ex aliis causis oriri potest. "In contusionibus cranii "& læsionibus meningium 7mo vel 11mo die "gravis supervenit *ophthalmia*, & est signum "mortis imminentis. *Baglivi*.

Boerhaavii *Sententia*.

Art. 1336. In capitis contusionibus, & inde ex collectâ materie, interdum creantur varii tumores, erysipelas, œdema, dolores, convulsiones, ossis & periostei putredines, febres, mors. —— Cranium in junioribus intro-pressum, vel inadultioribus post fracturam intro-pulsum, cerebrum premit; pro varietate loci pressi, pro variâ magnitudine, profunditate, acutie, puncturâ prementis, producit hebetudines, sopores, vertigines, tinnitus, caligines, deliria, vomitum bilis, dolores capitis, convulsiones, paralyses, lotii fæcumque spontaneum exitum, apoplexias, febres, mortem. Concussus validus capitis interdum eadem facit rumpendo, comprimendo, &c. "In his affectibus re-"ligiosè consulatur laudatus author *in cap.* "*de capitis vulneribus*, qui (si quid ego judi-"cando valeo) omnium scriptorum est facilè "princeps. In contusionibus gravioribus sem-"per recordandus est *aphorism. Hippocratis*, "nempè omne quod contusum, necesse est, "ut putrescat, & in pus vertatur."

Capitis contusionis effectus.

Concussio vehemens.

ETTMULLERI *Sententia.*

Luxatio Ossium. *Art.* 1337. Luxari dicuntur ossa, quando eorum capita ex situ naturali removentur; hæc autem luxatio fit à vi externâ ut plurimum, quandoque verò oritur à causâ internâ; namque hoc malum iis, qui scorbuto laborant, aut qui affectibus catarrhalibus sunt obnoxii, nonnunquam accidit; in his enim funiculi nervei laxantur & resolvuntur, & ferè insensiles fiunt, unde *paralysi scorbuticæ* subindè supervenire solet.

Duplex. *Art.* 1338. Duplex est luxatio nempè *perfecta*, quando os à sede suâ omninò amoveatur, vel *imperfecta*, quando non totaliter à sinu suo extrusum sit os, sed hæreat adhuc in sui receptaculi margine.

Prognosis. *Art.* 1339. Præ cæteris omnibus os femoris difficilimè luxatur, istius etiam luxatio est omnium curatu difficillima; in adultis rarò aut nunquam restituitur sine miserrimâ in perpetuum claudicatione; ratio est, quoniam ligamentum fortissimum, quo in receptaculo suo illigatum est, vel ruptum sit, vel insignitèr relaxatum. " Valde probabile est (*observante* " *D. Cheselden ex duobus dissectionibus Anat.* p. " 33.) quod os femoris nunquam vel rarissi- " mè luxetur, & quod fractura *cervicis istius* " *ossis* pro luxatione frequentius accipiatur, " unde femur decurtatur, &c. Impossibile e- " nim est (ut cum illo dicam) quod caput os- " sis inter musculos firmum ac stabilem locum " inveniat ambulationis munere obeundo, tan- " quam in acetabulo." Luxatio in talo seu pedio est omnium periculosissima, ubi sunt os tali, calcanei, tria ossa innominata, os cubiculare, &c. ibidem quoque copiosissimi sunt tendines,

tendines, unde dolor atrocissimus, inflammatio, quandoque etiam convulsio. "Os humeri (*ex observatione Barbettianâ*) raro luxatur, & etiam ita raro reducitur, quin aliquantulum protuberet, quam ob causam patiens sæpenumerò manum ad caput porrigere nequeat. Dorsi vertebrarum ad interiora luxatio malum lethale censetur; idem de costis ad interiora luxatis plerumque dicendum est.

Art. 1340. Quoad curam luxationis; os luxatum, membro extenso, maturè reponendum est, quo facto, nil aliud incumbit chirurgo, nisi ut commodis ligaturis os firmet, aptéque collocet, ac inflammationem facilè superventuram, & alios affectus maturè arceat. Fasciationes non debent esse nimis *strictæ*, nè compressis vel coarctatis vasis oriantur tumores; neque tamen nimis *laxæ*, nè pars semel restituta denuò ex loco elabatur. Si adsit inflammatio, antequàm membrum repositum sit, nihil priùs tentandum est, quàm inflammatio discussa fuerit; quamdiu durat, tamdiu pars inepta est extensioni, sin verò violentiùs luxatio inflammata extendatur, supervenit ex nimio dolore convulsio interdum lethalis. Ut ergo inflammatio imminens præcaveatur, vel præsens discutiatur, conducit fotus sequens, ℞ *Summit. hyperic.* Miß. *beton. chamæmel. rorismarin. ana* Mj. *rad. consolid.* maj. ℥iij. *aristoloch. rotund.* ʒvj. *sem. quatuor calid. maj. ana* ℥ß. coq. in aq. font. & vin. ana q. s. ad ℔ij. fit pro fotu, & in eodem humectentur fasciæ tepidè circumvolvendæ: ubi major adfuerit contusio, augeatur quantitas *rad. consolid.* ubi levior *Aristolochiæ*; ubi urgent dolores *capita papaveris* possunt addi. Supervenit quandoque

Curatio.

Inflammatio.

 tumor

Oedema. tumor *ædematosus*, in quo casu illinantur partes affectæ cum *oleo volatili* penetrante, convenit etiam *petroleum* item *bals. peruvianum* cum *spiritu juniperi* temperatum. In luxationibus prodest inunctio cum *oleo hyperici* & *ol. terebinth.* Ol. distillatum fœtidum *tartari* est horrendum ratione odoris, sed tamen nihilominus est nobile admodum ratione efficaciæ; conveniunt ex *lumbricis* parata pro usu externo & interno. Experientiâ didici *ovum cum oleo terebinthinæ & pauco aceto conquassatum* in luxationibus esse remedium utilissimum, omnibusque intentionibus satisfaciens. *Belloste.* Convenit etiam illud *Boyleanum* nempe *furfur tritici in aceto* coctum.

Fracturæ ossium. *Art.* 1341. In fracturis ossium, vel frangitur os secundùm *latitudinem*, hoc est transversim; vel secundùm *longitudinem* finditur, quod propriè dicitur *fissura*. Fracturæ in senibus frequentiùs occurrunt, quàm in junioribus, quoniam illorum ossa sunt aridiora.

Longitudinales. *Art.* 1342. Fracturæ ossium longitudinales, i. e. *fissuræ* difficilè cognoscuntur, sed facillimè curantur: neglectæ aut non ritè curatæ ulcus post se trahunt, imprimis si in loco fisso ossis caries superveniat, admodum periculosæ sunt, & sæpiùs ad membri abscissionem deducunt.

Transversales. *Art.* 1343. Fracturæ *transversales* sunt cognitu faciliores, curatu difficiliores. Os fractum in medio sui dat fracturam leviorem, quàm *Prognosis.* circa articulum. Fractura cum vulnere & multâ partium contusione & læsione est gravius malum & perquam periculosum, ut etiam quando os in plura frustula frangatur. In adultis femur fractum rarissimè aut vix unquam sine claudicatione restituitur. Minora ossa fracta intra

intra 7 vel 14 diem ferè ſanantur; oſſa majora intra 20 ad 40 præter propter curationem recipiunt.

Art. 1344. In curâ fracturarum duo ſcopi chirurgo incumbunt, nimirum oſſa fracta factâ extenſione in ſitum naturalem reponere, & repoſita per faſcias & ferulas firmare; tunc enim natura eadem denuò firmitèr conglutinat, & formatur *callus*, qui ſubſtantiâ quidem ſimilis eſt oſſi, conformatione verò ſolâ ab eodem differt. Si adſit inflammatio, curanda eſt, antequam aliquid circa fracturam tentandum eſt, quâ curatâ, atque oſſe repoſito illinatur locus fracturæ cum *ol. hyperic.* vel *ol. lumbricorum terreſt.* cum guttis aliquot *ol. terebinth.* & applicetur *emplaſtrum ex tacamahac.* cum pauco *ol. diſtillat. roriſmarini* malaxatum; applicato emplaſtro imponantur ferulæ tres aut quatuor ad ſummum, quæ poſtmodum conjungantur per tria ligamenta; Ligationes autem debent eſſe moderatæ; nam ſi ſint *arctæ* nimis partem ſuffocant, & gangrænam inferunt. Experientiâ conſtat præ cæteris quibuſcunque *lapidem oſteocollæ* à ʒß. ad ʒj. intus ſumptum eſſe remedium ſingulariſſimum in callis oſſium fractorum generandis, & augmentandis, utcunque obſcuriſſimum ſit, quomodo operatur. Hactenus de fracturis ſimplicibus; quædam cum vulnere complicatæ ſunt, poſt repoſitionem ergò oſſis vulnus conſiderandum venit, quod, ut alia vulnera, de quibus poſteà, tractandum eſt; emplaſtrum fracturæ applicandum perforatum eſſe debet in loco vulneris, ut ita beneficio foraminis vulnus commodè tractari poſſit. Si os iterum frangatur, non frangitur in callo, ſed circa callum.

Curatio.

Vires oſteocollæ.

Fracturæ complicatæ.

Vulnera.

Boerhaavii *Sententia.*

Vulneris in genere historia. *Art.* 1345. Vulnus eſt ſoluta unio recens, cruenta, partis mollis à corpore duro & acuto facta. Partes vulneratæ ſenſim magìs magíſque à ſe mutuò recedunt; cruor plerumque primò cum impetu effluit, dein ſenſim ſponte ſiſtitur; tum cruſta ſanguinea cavo vulneris innaſcitur, & liquor dilutus, rubellus, tenuis effluit; labia vulneris incipiunt rubere, calere, dolere, tumere, retorqueri; atque eodem tempore febricula cum calore & ſiti adeſt; [in magnis vulneribus] hinc 3° 4ove die ſeriùs vel ocyùs vulneri adeſt liquor tenax, albus, pinguis, æqualis, pus; eodem tempore rubor, calor, dolor, tumor, retorſio labiorum, febricula, ceſſant, vel minuuntur; & ſenſim cavum vulneris à fundo surſum, & ab ambitu versùs centrum, creſcente carne impletur, coeunte margine albo; poſtremò ſiccatur vulnus, & obducitur cicatrice.

Vulnera arteriarum. *Art.* 1346. Ex arteriâ majori totâ diſſectâ oritur hæmorrhagia lethalis; arteria verò non nimis magna tranſverſim diſſecta, retroſiliens, atque inter ſolida vicina ſe recondens, ſibimet obthuraculo eſt; ſin verò arteria tranſverſim vulnerata non totaliter diſſecta fuerit, oritur hæmorrhagia perpetua, eâ autem ſedatâ, à tenuitate cicatricis cedente aneuriſma.

Hæmorrhagiæ. *Art.* 1347. " Ad hæmorrhagias vulnerum
" ſiſtendas, præter vaſorum ligaturas & fi-
" bularum linariarum applicationes, *ſtyptica*
" quamplurima in conſuetudinem veniunt;
" uſitatiora ſunt, quæ ſequuntur; *Pulvis Ga-*
" *lenicus, alumen uſtum, colcothar. vitrioli, muſ-*
" *cus Indiæ, ſtypticum regis, oleum terebinthinæ,*
" *tinctura antiphthiſica Ettmulleri, vel potius*

" *Michaelis (vid. Ettmuller. Vol.* I. p. 476.)
" præstantissimum quidem remedium, *Helve-*
" *tij stypticum*, viz. *tinctura chalybis cum tar-*
" *taro præparati spir. vin. extract.* atque hoc
" est ultimum remedium eorum, quæ sunt me-
" lioris notæ; nisi quis *nova lumina* consectari
" velit, *ignes fatuos.* Non deerunt Thrasones
" ac fumi venditores, quamdiu mundum a-
" deo credulum invenire possint. Proh dolor!
" nunquid sermo hic de vulgari tantum opi-
" nione movetur? Utinam ne dicam hujus-
" modi impostores *fautores habere Equites Aura-*
" *tos, Camerarios*, &c. Sed regerent *torquem*
" *epilepticum* tempore *Oribasij* in usu fuisse; ita
" quidem majores nostri, omni ævo, & *Hip-*
" *pocrates* ipse impudentissimis agyrtis mun-
" dum infestari conquesti sunt. *Exiguum opii*
" *frustulum* in foramen arteriæ sanguinem fun-
" dentis intrusum *hæmorrhagiam* extemplò sis-
" tere dicitur. *N. B.* Stypticum D[ris] Eatoni
" idem esse vel saltem non multum diversum
" à styptico Helvetii apud exteros aliquamdiu
" obsoleto & nunc demum tantâ cum osten-
" tatione redivivo; in ambobus vim maximam
" à spiritu vini oriri eosdemque effectus ip-
" sum spiritum vini solum præstare luculen-
" ter demonstravit D. Sprengellius. Transact.
" Philos. N°. 383.

Art. 1348. Nervi toti dissecti retrosiliunt, se recondunt, ramulos vulnere paulò superiores trahunt, & vicinis dolorem obstructionemque creant, parti verò infra vulnus positæ stuporem, immobilitatem, marcoremque. Nervi puncti, vel dimidiato discissi dolores, aliquando primò obtusos, nonnunquam vivos excitant, primo in loco vulneris, post per omnes nervos nexos, vicinosque; hinc calores, tu- *Nervorum vulnera.*

mores,

mores, rubores late ſparſos, febres, deliria, ſpaſmos, inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris, tenuis, & copioſiſſimi ſæpè ſeri; poſteà inſenſibilitatem, rigiditatem, exſiccationem, immobilitatem producunt, vel gangrænam & mortem. Eadem ferè parum mutata etiam in tendinibus diverſimodè læſis obtinent; & membranæ, tendinum nervorumque ſæpè productæ quum ſint, ſimilitèr quoque afficiuntur.

Tendinum ac membranarum.

Suturâ curandi.

Art. 1349. " Tendines magni recens abſciſſi vel rupti ſuturâ reſarciri poſſunt, extremitates ita conjungendo, ut glutine naturali vel callo quodammodo uniantur, & uſus artuum conſervetur. Chirurgi Gallici frequenter & etiam aliqui ex noſtratibus hoc præſtant cum fauſto eventu. Extat apud *M. Petit* inſtantia *amborum tendinum Achillis* penitus diſruptorum *ſolâ ligatione* ſine ullâ ſuturâ curatorum. Vid. *Memoir de l'Acad.* *Anno* 1722. p. 68.

Curatio.

Art. 1350. " Nervorum ac tendinum vulnera (*inquit Barbette*) putredinem facilè concipiunt, & ſunt admodum periculoſa; punctura eſt periculoſior quam ſectio. His vulneribus probe animadvertendum eſt frigida externa valde nocere; hoc non tantum de medicamentis ſed etiam de aëre intelligendum eſt. Medicamenta debent eſſe moderatè califacientia & exſiccantia, minimè acria, qualia ſunt *oleum lumbricorum*, *rutaceum*, *hyperici*, *terebinthinæ*, *ceræ*, *ſp. lavend. comp.* *elixir. propriet. balſamum peruvianum*, *opobalſamum*, *gum. elemi*, *ſpiritus vini*, &c. In puncturâ recenti tendinis aut nervi (ut loquitur *Job Mek'ren*) illico foramini imponatur pulmaceolum ſequenti vel ſimili miſturâ made-

" factum

" factum ℞ *Ol. terebinth. sp. vin. ana. p.* j. *ol.*
" *ceræ in quo aliquid euphorbii solutum p.* ij. *misce,*
" huic superimponatur pulmaceolum siccum,
" mox spatula parum ignita applicetur, ut ca-
" lor & vis misturæ ad interiora læsa defera-
" tur, hoc peracto, pulmaceolum *unguento*
" *Basil.* inunctum priore remoto admoveatur,
" & superimponatur *Emplast. stict. Paracels.*
" In puncturâ tendinis juxta observationes & ra- *Nota benè.*
" tiocinia D. *Cheselden* brachium in situ accli-
" nato non extenso tenendum est.

Art. 1351. " Inter venæ-sectionem cele- *Punctura tendinis.*
" brandam homines interdum, maximè ab im-
" peritis chirurgis, à *puncturâ tendinum* in ar-
" tûs amittendi, atque adeò in vitæ discrimen
" conjiciuntur. Qui verò hujusmodi punctu-
" râ plectuntur, dolorem non statim sentiunt,
" sed duodecim horis post phlebotomiam se
" eodem affici conqueruntur, non tam in ori-
" ficio nuper facto, quàm in partibus ad ax-
" illam tendentibus, ubi tandem dolor se figit,
" & tunc maximè percipitur, cum brachium
" extendatur; attamen læsa pars tumore ad-
" modum insigni non afficitur, eodem avel-
" lanæ magnitudinem vix superanti, sed ex
" orificio *humor aqueus* vel *ichor* quidam jugi-
" tèr distillat, quod quidem præcipuum punc-
" turæ tendinis *diagnosticum* est habendum.
" Curatur cataplasmate sequent. ut propriis *Curatio.*
" oculis observavi; ℞ *Rad. lilior. alb.* ℥iv. *coq.*
" *ad teneritudinem in lact. vaccin.* ℔ij. deinde
" ℞ *farin. lini avenac. ana* ℥iij. *coquantur farinæ*
" *ad cataplasmatis consistentiam in q. s. lactis à*
" *radicibus prædictis colati, & radicibus contusis*
" *misceantur*; f. cataplasma parti affectæ cali-
" dè applicandum mane & vesperi. *Sydenham.*
" Ego quoque hujusce cataplasmatis efficaciam
" semel atque iterum expertus sum.

Art.

Vulnera qualia lethalia.

Art. 1352. Vulnera ſequentia ſunt lethalia; cerebelli, item cerebri profunda adeò, ut medullam oblongatam multum lædant, medullæ ſpinalis profunda vulnera, maximè parte ſuperiori; cordis in cava penetrantia; magna quoque vulnera pulmonis, hepatis, lienis, renum, pancreatis, meſenterii, ſtomachi, inteſtinorum, uteri in gravidis, veſicæ circa arterias ejus majores, aortæ, carotidum, & ſimilium arteriarum venarumque magnarum. Vulnera magna bronchiorum, vulnera utroque latere thoracis cavitatem penetrantia, diaphragmatis præcipuè in ejus parte nervosâ, vulnera magna ventriculi, inteſtinorum tenuium, &c.

Ettmulleri *Sententia.*

Muſculi temporalis periculoſa.

Art. 1353. Vulnera muſculi temporalis ſunt periculi plena, & rariùs curantur, [inferunt plerumque *ſpaſmos horrendos.*]

Curatio.

Art. 1354. Cura vulnerum conſiſtit in unione partium ſeparatarum, quod opus eſt ſolius naturæ, quæ beneficio ſucci nutritii ad omnes partes diſtributi ſenſim ſenſimque eaſdem renovat, & reducit; chirurgi autem opus eſt hic adjuvare eam, in hoc bono opere ſequendo ejuſdem ductum, removendo imprimis impedimenta externa, ac applicando remedia, quæ parti ſint familiaria ac amica, *vulneraria* & *balſamica* appellata. In curandis vulneribus internè prodeſſe poſſunt *vulneraria & alcalia*, inter quæ eminent *album græcum, cancer fluviatilis, mercurialia*, &c. "Imò tota curatio interna conſiſtit in blandiori *diaphoreſi* promovendâ & conſervandâ; ideoque *mixtura ſimplex* vulneratis optimè convenit." In vulneribus recentibus non neceſſe eſt, ut cura in longum protrahatur; ſed potiùs ſuppreſſâ hæmorrhagiâ,

& remotis corporibus extraneis, ſtatim inſtillentur guttæ aliquot *balſ. peruvian. ſimpl.* quod interdum vulnus citò conglutinat: interdum tamen neceſſe eſt, ut, neglectis balſamicis, *digeſtiva* applicentur methodo vulgari, ubi, ſcilicet, conjuncta eſt contuſio, utì in vulneribus *ſclopetorum* evenit. *Digeſtiva* (1367.) ordinariò conſtant ex *terebinthinâ* & *vitello ovi* tanquam baſi, quibus pro re natâ, nunc *mellis parum* cum *myrrhâ* aut *balſ. peruv.* aut *gum. elemi*, &c. addendum, imprimis ſi circa partes nerveas, quæ aliàs facilè putreſcunt, ſuppuratio expectanda eſt. *Elixir proprietatis* omnes noſtri corporis putredines arcet ob *myrrham*, ut & *colcothar vitrioli* ab *Helmontio* laudatum, ex hoc *Felix Wurzius unguentum ſuum fuſcum* parabat. *Balſamum peruvianum* reliquis balſamis præfertur, proficuum quoque eſt *balſamum ſaturni terebinthinatum*, & *balſamum ſulphuris cum oleo hyperici factum*; laudatur *oleum Momordicæ*; *oleum Hyperici* ex ſeminibus expreſſum, cui proprii flores infuſi ſunt, eſt egregium; *ſpiritus theriacalis* pro lavandis vulneribus recentibus, eſt optimum putredinem prohibens, &c. *Digeſtiva.*

Art. 1355. Turundis parcè utuntur ſaniores practici, neque unquam ſine premente neceſſitate; nam nimis frequentèr & diu uſurpatæ conſolidationem impediunt, item partes cutaneas circa labia ad occalleſcentiam ſolent diſponere. *Turundæ.*

Quod ſequitur de turundarum uſu & abuſu; & de rarâ ſolutione vulnerum, ex libro valdè raro & vix comparando *Johannis Baptiſtæ Magati* de rarâ medicatione vulnerum, &c. decerpſi.

Art. 1356. Turundæ & penicilli nihil aliud ſunt quam corpora extranea partis affectæ naturam infeſtantia, & in illis expellendis ſemper *Turundæ & penicilli.*

laborat;

laborat; partem vulneratam diſtendunt, comprimunt, eidemque ſunt oneri, & propterea fluxionis periculo eam exponunt. Veruntamen turundarum & penicillorum uſus aliquando ſaltem admittendus eſt ac neceſſarius, & in quibuſdam caſibus æſtimandus, viz. quando ob complicatum affectum remoranda eſt vulneris ſanatio, ut quando viſcera vulnerata ſunt, & in cavitate thoracis aut abdominis materia continetur aut ſub cranio collecta eſt, & ſimili rerum ſtatu olim *Romani Chirurgi*, ne ſuâ laude fraudentur, longâ & ſedulâ obſervatione novum curandi vulnera modum, quo rariſſimè ſolvuntur, adinvenere, qui cum experientiæ potius quam rationi & procerum noſtrorum doctrinæ inniti videretur; eum *Cæſar Magatus*, ad methodum reducere conatus eſt. Modus *Ludovico Septalio* clariſſimo *Italiæ* ornamento valdè arriſit, ipſumque ad praxin felici ſucceſſu adhibuit, & ſuis ſcriptis commendavit. Quoties vulnus ſolvitur ac detegitur, toties interturbatur & à proprio munere diſtrahitur natura: & quamvis accedat utilitas ex novâ recentium medicamentorum impoſitione, attamen majus eſt detrimentum quod ex crebrâ ſolutione ſequitur, quam commodum ex novâ medicamentorum impoſitione, quorum virtute vulnus haud deſtituitur; *ſanatio etenim eſt duntaxat naturæ opus.* Status vulneris ſub tegumentis oculis mentis cognoſci poteſt; in quibuſdam verò caſibus ſolutio & detectio vulneris eſt perquam neceſſaria, nempe, quando manualis aliqua operatio requiratur ad peregrinum corpus vel oſſis aliquam portionem evellendam, &c. quando caro ſpongioſa ſupercreſcat, quando ingentis putredinis, vel ſordidorum excrementorum abundantiæ ſit ſuſpicio, quando adſit dolor vehe-

Solutio rara vulnerum.

mens

mens vel erosio & pruritus; sub his & similibus circumstantiis detegenda sunt vulnera, ut congruis remediis his malis occurratur.

Art. 1357. In medicinâ faciendâ experientia docet eandem curandi rationem à vulneribus ad ulcera transferri posse; idque adeo felici successu, ut sæpè deplorata ulcera, & innumeris tractata remediis, facillimo negotio hac viâ sanabilia evadunt, corporibus solummodo priùs à cocochymiâ *benè purgatis* & ulceribus à sordibus detersis. *Ulcerum.*

Art. 1358. Vulnera sclopetorum post extractionem globuli plumbei, sicut alia vulnera cum contusione conjuncta curanda sunt; convenit *venæ-sectio*; revulsio enim (inquit *Galenus*,) quæ è directo fit, celerrimam utilitatem adfert, die proximo *enema lenitivum* injici debet, & fotus sequens usurpari, ℞ *Summit. hyperici, centaur. min. scord. absynth. ana* Mj. *flor. ros. rub. chamæm. melilot. sambuc. ana* Miß. *furfur.* p. j. coq. in aq. font. ad ℔ijß. colatur. add. *vin. auster.* ℔j. *sp. vin.* ℥vj. m. pro fotu. Si pus laudabile obtineatur, nimirum album, æquale, leve, minimè fœtidum, &c. res in vado est; sin verò pus non fuerit secundùm votum, cum unguentis admisci debet *præcipit. rub. Wiseman.* *vulnera sclopetorum.*

Art. 1359. Sclopetorum vulnera sunt omnium pessima ac periculosissima; nam adest semper insignis contusio, & partium dilaceratio; tardiùs ad suppurationem perveniunt. Vix ante tertium vel quartum diem. *Periculosa.*

Art. 1360. Ad curam quod attinet, omni extraneo ex vulnere priùs exempto, loco digestivi communis, optimè applicatur *balsamum Paræi*, singularitèr commendatum ad curam vulnerum sclopetis inflictorum; descriptio hæc est à *Sennerto* & *Barbette*, ℞ *Ol. lilior. alb. vel violarum* *Curatio.*

olarum ℔iv. in hoc coq. *catelli* duo nuper nati ad offium ufque diffolutionem, pofteà add. *lumbricorum terreftrium* in vino coct. ℔j. coquantur fimul colaturæ adde *terebinth. vin.* ℥iij. *fp. vin.* ℥iß. m. f. linimentum, quod egregiè conducit ad fedandum dolorem, & maturanda vulnera fclopetorum. Ubi autem fuppuratum eft vulnus, & omne contufum feparatum, *mundificativa* funt ufurpanda, & vulnus f. a. tractandum eft, donec fponte caro nova fuccrefcat.

Capitis vulnera. *Art.* 1361. Vulnera capitis fuperficialia facilè curantur cum *balfamo peruviano*, vel *oleo hyperici*, imponendo defuper *emplaftrum de betonicâ*; fed præ reliquis omnibus quotcunque pro capitis vulneribus convenit *emplaftrum è gum. elemi*, five *linimentum Arcæi*; vitanda funt omnia unctuofa; convenit etiam *gum. elemi tum terebinth. miftum* in cranii vulneribus. De eximiis virtutibus hujus unguenti audi fis ipfum inventorem. Hujus linimenti nobis inventi ea vis eft, ut concoquat, digerat, mundificet, atque carnem etiam inducat; hujus certiffimi in omni periculo faciendo ufus nunquam me pœnituit: & cui omnes ij quicunque fuerint experti, *balfami nomen* non immeritò fecerint.

Cranium nudatum. *Art.* 1362. Pericranio læfo, ut nudet diu os, vel ut putrefiat, os privatur vafis periostei adeoque & fuis, ftagnat in his liquor, putrefactus fquamam feparat, undè os flavum, fufcum, nigrum, tandem foliolum deponit. In hoc cafu curatio [tutò, promptè, & expeditè] fit os levitèr *parvâ terebrâ* diverfis vicinifque locis ufque ad medium perforando, unde *exfoliatio* cavetur, periofteum inde renafcitur applicando pulmaceola *fpiritu vin. mafticbino* imbuta, & cura citiffimè præftabitur. Ex *Boerhaave*, " quem chirurgus præcipuè minùs exercitatus

" in

" in vulneribus capitis & calvariâ læsâ præ re-
" liquis omnibus quibuſcunque diligentèr con-
" ſulat; & errores in praxi evitabit. In om-
" nibus capitis vulneribus, præcipuè graviori-
" bus, ubi cranium denudatum fuerit, danda
" eſt opera, inter medicandum, partem vul-
" neratam, quantum poterit à frigore exter-
" no tueri.

Art. 1363. Balſamum *Samaritanum* in curandis vulneribus valdè commendatur à quibuſdam, privatim à *M. Le Clerc*, quod conficitur ex *vino & oleo oliv.* diuturnâ coctione in balſamum redactis: eſt etiam aliud magìs compoſitum, quod frequenti uſu comprobatum eſt; ℞ *Vin. Hiſpan. ol. roſ. ana* ℔ß. *ſacchar. cand. mel. violar. ana* ℥ij. coquantur ſimul lento igne & f. balſamum, *Belloſte.* *Balſamum Samaritanum.*

Art. 1364. Inflammationem vulnerum præ reliquis ſiſtit *aqua calcis*, vel per ſe, vel cum *camphorâ*, aut *ſacchar. Saturni* ſociat. *Inflammatio vulnerum.*

Art. 1365. Synovia eſt fluxus aquæ albicantis ex articulis vulneratis, eſtque periculoſum ſymptoma, & ſubinde partium atrophiam relinquit, ut compeſcatur, inſpergatur pulvis aſtringens; quidam chirurgus recepit *uſneam cran. human.* & *laccam pictorum ana.* Aliàs ſingulare experimentum eſt *ſtercus porcinum* cum ſanguine vulneris invicem miſtum, ac coctum, & ita vulneri applicatum inſtar cataplaſmatis. *Ettmuller.* *Synovia.* *Curatio.*

Ulcera.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1366. Ulcus eſt ſolutio continui ab acredine corrodente cum partium quarundarum ablatione; corrodens hoc in ulceribus eſt acre *Ulcus quid.*

acidum, alimentum parti proprium in excrementum acre, sive in saniem immutans; ulcus autem est vel simplex vel complicatum, sinuosum, fistulosum, cariosum, &c. Ulcera antiqua maciem, febres lentas, aliaque mala æquè excitant, ac ulcera pulmonum.

Curatio. *Art.* 1367. Ulcera diuturniora sine internorum usu rarissimè curantur; interna autem debent esse *acidum absorbentia* & *destruentia*, & *sudorifera*, præcipuè decocta *lignorum*, *antimonialia*, *viperina*, & *volatilia*; inter purgantia optimum est *extractum hellebor. nigr. cum mercurio dulci*; sed omnibus præferenda sunt *vomitoria*, sæpiùs repetita, ad facilem ulcerum curationem reddendam: His etenim & hujusmodi internis omninò neglectis, frustrà frequentissimè chirurgicum imploratur auxilium. In ulceribus pertinacissimis, & aliàs incurabilibus ipsa *salivatio mercurialis* in auxilium vocanda est. Antiqua ulcera interdum claudi non possunt, nisi in loco opposito fiat *fonticulus*. Quoad remedia externa, in genere sunt *digestiva*, *mundificantia*, *sarcotica*, & *epulotica*, quæ pro varietate conditiones ulceris curandi à prudenti chirurgo usurpanda sunt. Sequens est *digestivum* probatissimum,

Digestiva. ℞ *Terebinth, venet.* ℥j. *vitel. ovi unius*, *mel. ros.*

Mundificantia. ʒvj. *ol. hyperic.* ʒj. fiat unguentum; interdum addantur *gum. elemi*, *unguentum basilic. thus*, *mastiche*, *farina hordei*, &c. *Mundificantia* à chirurgis usurpata quamplurima sunt, insigniora tamen, quæ sequuntur; *radix apii*, *aristolochiæ utriusque*, *fol. nicotianæ*, *flor. hyperici*, *album græcum camphora*, *balsamum peruv. myrrha*, *aloë*, *euphorbium*, *ex sulphure præparata*, *saturnina*, *æs viride*, *arsenicum*, *aqua calcis vivæ*, *mercurius dulcis*, *mercurius præcipitatus*, *balsamum sulphuris*, *oleum & unguentum nicotianæ*, *unguentum ægyptiacum*, *apostolorum*,

" item

" *item oleum camphoræ*, viz. *camphora in duplâ* " *quantitate spiritus nitri soluta*, &c." *Sarcotica* & *Epulotica* gradualitèr tantùm differunt; sequens valdè proficuum perhibetur, ℞ *Unguent. diapomphol. tutiæ ana* p. j. *diasulph. Rulandi* p. ij. *ol. nicotian.* parum M. " Vix datur præstantius " quàm emplastrum de *lapide calaminari D.* Turner. (16. 39.) *Sarcotica & Epulotica.*

Art. 1368. In ulceribus vetustis emplastrum sequens est egregium, ℞ *Calcis vivæ bis vel ter lot.* & *parum exsiccat.* q. v. *ol. lini* q. s. misce, & cum *bolo armon.* vel *bol. rub.* tingatur ad carneum quasi colorem.

Art. 1369. In ulcere diuturniore aut malè tractato aliquando supervenit *callus*, qui nunc cingit simplicitèr ambitum seu orificium ulceris ipsius, nunc verò totum sinum ulceratum incrustat, & occupat, & talia ulcera sinuosa cum callo interno vocantur *Fistulæ*, quæ difficiles sunt curatu propter callum, qui nisi auferatur, sunt incurabiles, Amplificandus est sinus cum *rad. gentian.* & absumendus est callus cum *pulv. alum. ust. mercurio præcipit. succ. nicotian.* &c. Aliquando necesse est, ut tota fistula *cultro* incidatur, & aperiatur, & deindè callus absumendus cultro vel antedictis remediis. *Callus.* *Fistulæ.*

Art. 1370. Caries ossis frequentèr accidit in ulceribus inveteratis, quæ est corrosio ipsius ossis, & quasi ejusdem ulcus; si os denudatum fuerit, primò oleosum quodammodo & pingue apparet, hinc successivè flavescit, deinde nigrescit, & posteà foraminulatum redditur, & quasi teredinibus perforatum; si absconditum fuerit os, specillo expiscanda est caries; tunc enim os in fundo non glabrum sed inæquale & scabrosum percipitur, quin & quæ effluunt ex ulcere sordes & excrementa pinguia oleosa & *Caries.*

acria majorique copiâ, & ulcera nequeunt ad cicatricem perduci. Labia ulceris sunt dilatanda, remedia unctuosa vitanda; pulvis *euphorbii* est expertissimum remedium, huic proximum est *radix irid. florent. mercurius dulcis*

Curatio. valdè commendatur, ut & *oleum garyophyllorum* ad exfoliationem promovendam. "*Oleum cam-*
" *phoræ*, viz. *camphora in duplâ quantitate spiri-*
" *tûs nitri soluta* à quibusdam prædicatur. *Hist.*
" *de l'Acad.* Vol. IX. p. 74. Si hæc & similia
" successu careant, denudandum est os, & ab-
" radendum; & si corruptio sit profundior,
" terebrum, vel quod potius est, *cauterium actu-*
" *ale* adhibendum est: nam ultra omnia ferri ig-
" niti tactus ossis humiditatem exsiccat, idem-
" que ad promptam desquamationem disponit.

WISEMANI *Sententia.*

Ulcera simplicia. *Art.* 1371. In ulceribus simplicibus tractandis non rarò mihi fuit usitatum ulcus digerere, detergere, & incarnare cum *unguento basilic.* & *mercurio præcipit.* in proportione majori vel minori pro re natâ invicem commistis, & posteà ulcus *cicatrizantibus* claudere: Sed rarissimè inveniuntur ulcera simplicia; complicantur enim ut plurimum variis accidentibus, utì intemperie, dolore, fluxione, &c.

Intemperies *Art.* 1372. " Ulceribus quandoque ac-
" cidit *intemperies* curationem tantoperè impe-
" diens ut hanc expectare non datur, nisi illa
" prius corrigatur; hæc autem est quadruplex.
Calida. " In intemperie calidâ pus acre est, labra ulce-
" ris rubra, & adest insignis dolor." Usurpanda sunt *refrigerantia*, moderatè *astringentia*, & *repellentia*; talia sunt *fotus astringentes*, *unguentum album camphoratum*, *refrigerans Galeni*, *populn.* & *similia.*

Art. 1373. In intemperie *frigidâ* " labia " ulceris mollia sunt, albicantia, & ubi res " malè succedit, livida evadunt." Conveniunt *fotus discutientes* & *attenuantes* quemadmodum in tumoribus *ædematosis*, & unguenta ac emplastra debent esse *exsiccantia* & *detergentia* quæ satìs nota sunt. *Frigida.*

Art. 1374. In intemperie *humidâ* " caro " mollis est & flaccida, sæpè supercrescens, " humorum fluxus copiosus ;" hic indicantur *exsiccantia* & *astringentia*, qualia sunt *unguentum diapompholyg. tutiæ, è calce lotâ, nutritum, desiccativum rubrum*, &c. *Humida.*

Art. 1375. " Ulcera cum intemperie sic- " câ conjuncta, ubi pus paucum aut ferè nul- " lum, difficultèr sanantur." Topica debent esse *humectantia*, fotus ex *emollientibus*, unguenta & emplastra & *digestiva* conveniunt ; *unguentum basilic.* & *mercur. præcipit.* apprimè conferunt. In his omnibus hactenus memoratis remedia interna non sunt negligenda. *Sicca.*

Art. 1376. In ulceribus cum ingenti dolore vix ferendo, præmissis ritè internis, quæ indicantur, attendendum est ad conditionem ipsius ulceris, ut deprehendatur vera doloris causa ; inspiciendum est, an humor sit crassus, qui *sordes* vocatur, vel tenuis & ichorosus, qui *sanies* appellatur ; uterque peculiaritèr *detergentibus* corrigendus est, his ritè peractis manente adhuc dolore ad *lenientia* & *anodyna* confugiendum est ; cataplasmata ex *mucilag. sem. psyllii, cydoniorum, far. hord. croc. vitel. ovi*, &c. *unguentum populn. refrigerans Galeni*, &c. refrigerant & dolorem leniunt ; sed pro varietate causarum varia exurgit indicatio. *Ulcera cum dolore.*

Art. 1377. In ulceribus frequentèr caro *spongiosa* sive *fungosa* succrescere solet, à nimio *Fungus.*

humorum affluxu ortum ducens, vel à chirurgi imperitiâ; supprimenda est medicamentis *exsiccantibus*; imò *cathæreticis* & *causticis* absumenda est; mitiora sunt *lapis tutiæ*, *alumen ustum*, *mercurius præcipit.* fortiora *vitriolum romanum*, *aq. lapidis medicamentos. aq. viridis Fallopii*, &c. " De reliquis ulcerum affectionibus & accidentibus consulatur author, qui candidè & modestè scripsit.

Bellostii *Sententia.*

Euporiston. *Art.* 1378. Coronidis loco subnectere haud pigebit & experimentum illud *M. Belloste* propter singularem illius virtutem in ulceribus curandis; quod quidem *euporiston* nihil aliud est quàm *decoctum foliorum juglandis in aquâ cum pauco sacharo*; modus utendi est linteolum imbuendo, & ulceri imponendo, & non sæpiùs quàm secundo vel tertio quoque die eandem applicationem renovando, donec ulcus sanatur. Hoc medicamentum, utcunque simplex & vulgare videatur, suppurat, detergit, incarnat, putredini resistit, &c. certius & fœlicius quàm aliud quodcunque remedium hactenus notum, inquit author, qui multò copiosior est in illius laudibus. p. 260.

Wisemani *Sententia.*

Fistula in Ano. *Art.* 1379. Ad ulcera pertinet Fistula in Ano, quæ est ulcus sinuosum à phymate vel hæmorrhoidibus internis ut plurimum ortum *A phymate.* ducens. Fistulæ quæ à phymate oriuntur, sunt pejores, dolentes admodum & curatu difficiliores, utpote in musculorum interstitiis profundè penetrantes, & cuniculos agentes, & quanto sinus ab ano sunt remotiores, tanto deteriores, quoniam

quoniam apertionem per *incisionem* non admittunt. " Sic arbitratus est *author noster*; quo-
" niam in isto rerum statu necesse est, ut mus-
" culus ani sphincter discindatur: Sed D. *Ber-*
" *beck Chirurgus Eboracensis*, vir probus, & hac
" operatione speciatìm celeberrimus, asseruit
" se sphincterem ani frequenter penitus divisis-
" se, & etiam si ægri durante vulneris curati-
" one fæces continere nequeant, post consoli-
" dationem facultatem sphincteris retentricem
" redintegratam fuisse. *Vid.* Chefelden *Anat.*
" p. 63.

Art. 1380. Fistulæ ab hæmorrhoidibus internis originem trahentes inter tunicas intestini recti sensim generantur, & perforationem exiguam habent juxta ani ambitum, unde saniem tenuem sive ichorem sine dolore emittunt; progressu verò temporis superveniunt pruritus & excoriationes; orificia tandem callosa evadunt, & quandoque ad tempus clauduntur, & deinde certis intervallis denuò erumpunt. *Ab hæmorrhoidibus.*

SENNERTI *Sententia*.

Art. 1381. Fistulæ, si copioso fluxu, aut fœtore, aut alio modo, nihil incommodi afferant, sed potiùs natura superfluos humores è corporibus *cacochymicis* & *cachecticis* cum ægri commodo per eas evacuet, curari non debent, sed servari. Fistulæ verò simplices & recentes sine periculo curari possunt. *Fistula non temerè curanda.*

Art. 1382. Incisionem quod attinet, si ea sine periculo, nè scilicet musculis ani lædatur, & fæces præter voluntatem egrediantur, tentari possit, fit vel *filo seu laqueatione*, ut appellant, vel *ferro*. *Filo* ita fit: Sumatur filum ex serico, vel seta equina, aut aliud, quod non facilè putrescat; id immittendum in extremita- *Incisio per filum.*

 tem

tem ſpecilli ſtannei vel plumbei, inſtar acûs perforati, & in fiſtulam intrudendum, digitoque, *oleo roſaceo* inuncto, in rectum inteſtinum immiſſo, filum apprehendendum, ſpecillum extrahendum, & duæ extremitates ejus connectendæ, & quotidie vel à chirurgo, vel ab ipſo ægro arctiùs conſtringendæ, donec tota fiſtula inciſa ſit; hinc callus abſumendus, & ulcus curandum.

Inciſio cum inſtrumento ferreo. *Art.* 1583. Ferro *inciſio* celeriùs hoc modo fit; in fiſtulam ſpecillum plumbeum immittendum, uſque dum in inteſtinum rectum penetret, & hinc inſtrumento falcato digito in anum immiſſo, ſecundùm ſtyli plumbei ductum fiſtula incidenda, cavendo tamen, ne hæmorrhoides lædantur, & hæmorrhagia excitetur. Inciſione peractâ, penicillum *albumine ovi* & *pulveribus aſtringentibus* illitum immittere decet; die ſequente Hippocrates *æris flore, uſto* conſpergit, & fruſtulum ſpongiæ melle illitum intrudit, ut fiſtula aperta ſervetur, idque diebus ſeptem continuat, donec callus abſumatur; interim ſpongia vino auſtero madida imponenda, ut humores reprimantur. De *Callo* abſumendo alibi dictum eſt, (1369.)

Gangræna & Sphacelus.

ETTMULLERI *Sententia.*

Gangræna & Sphacelus quid. *Art.* 1384. Gangræna ſignificat incipientem partis mortificationem, cum dolore tamen & aliquali ardore conjuncta eſt: Sphacelus verò ſeu necroſis è contrà eſt perfecta mortificatio, in quâ omnimoda vitalitatis eſt carentia; differunt ergo ſaltem gradualitèr gangræna & imminens ſphacelus.

Cauſa. *Art.* 1385. Interdum ſupervenire ſolet fracturis,

turis, vulneribus malè tractatis, ulceribus cacoeth. & tumoribus, imprimis ſanguineis; aliquando autem à cauſis internis oritur. In partibus gangrænoſis color mutatur in pallidum, obſcurum, ſubliveſcentem, aut cæruleum, & tandem in nigricantem; caro autem tenſa mox evadit flaccida & mollis, & ſphacelo facto, cutis ſponte à partibus ſeparatur, & *aqua quædam decolor* pravi odoris effluere ſolet, & pars affecta *halitum cadaveroſum* ſpirare. *Diagnoſis.*

Art. 1386. Certiſſimum eſt gangrænam à causâ internâ lethalem eſſe: Auferatur enim licèt membrum, iterum regerminabit malum, & neceſſariò mortem poſt ſe trahit. *Prognoſis.*

Art. 1387. Ad gangrænam ſiſtendam interna omnia ſunt *ſudorifera* & *alexipharmaca*; externè autem decoctum *calcis vivæ* eſt mirabile, vel ſolitarium, vel efficacius, ſi in eodem incoquatur *ſulphur*, & diſſolvatur *mercurius dulcis*, addito *ſpiritu vini* [*camphorato.*] In graviori gangrænâ, præmiſsâ profundâ ſcarificatione, conducit *fimus equinus*, in vino aut urinâ coctus, fuit experimentum & ſecretum *Sylvii & Barbettij*, [& meliùs eſſet ſi adijciatur *ſpiritus ſal. armoniac.*] In uſum quoque venire ſolet *unguentum ægyptiacum* calidè uſurpatum, factâ priùs, ut artis eſt, ſcarificatione, &c. "Chirurgis noſtratibus ſolenne eſt locis ſca-" "rificatis *oleum terebinth. calidum cum triente*" "*tincturæ myrrhæ & aloe* adhibere, *& empla-*" "*ſtrum è theriacâ Londinenſi calefactum ſuper-*" "*imponere.*" *Curatio.*

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 1388. Signa Gangrænæ ſunt phænomena inflammationis ſubitò ablata ſine correctione cauſæ, ſenſus hebes, color pallidior, cinereus, *Signa gangrænæ.*

reus, fuſcus, lividus, &c. mollities, flacciditas, ad tactûs veſtigia non reſurgens, puſtulæ ichore lymphatico ſubflavo vel rubello plenæ in loco inflammato; ubi à frigore, pruritus & punctura ingens, unà cum rubore intenſo, quem brevi nigredo mortifera ſequitur.

Perfecta necroſis. *Art.* 1389. In perfectâ necroſi ſenſus motuſque integrè tolluntur [gravitas aliqualis quodammodo in parte ſentitur;] color eſt lividus, fuſcus, niger; caro eſt flaccida, & frigida; adeſt fœtor cadaveroſus, corruptio mortifera profunda, omnia vicina depaſcens in oſſa uſque. Gangrænæ illicò ſuccurrendum; ſphacelus illicò extirpandus. In ſenio ferè ſemper à quacunque causâ lethalis eſt, ita in hydropicis, phthiſicis, & ſcorbuticis.

Curatio. *Art.* 1390. Ut ſuppuratio acceleretur, conducit *ſcarificatio* putrefacti uſque ad vivorum initia; ſic enim ſuffocatione nimiâ imminutâ, loco ſerpentis gangrænæ fit abſceſſus, quo cutis & adeps gangrænoſa plerumque à ſubjectis adhuc vivis ſeparantur. Inciſa pars *calidis liquoribus, corruptioni reſiſtentibus, & duritiem eſcharæ emollientibus* fovenda; toti parti affectæ aſſiduò applicanda *cataplaſmata calida*, & cum calore continuo ſuſtentato agentia; huc etiam plurimum facit rarior partis detectio, quàm vulgò fieri ſolet. *A gelu gangræna.* Si ab impacto *acri gelu* gangræna fiat, pars *nive impoſitâ* vel impoſitis linteis *aquâ gelidâ* humectatis operienda erit, donec ſpiculis frigoris in nivem vel aquam receptis, iterum ſolvi incipiat, redeunte vitâ: alitèr caloris applicatu pars putreſcit, actis nec eductis ſpiculis; eo autem peracto *calidis* refocillandus *cardiacis*, & in *ſudorem uſque* calefaciendus æger eſt. De *amputatione* videatur locus N°. 469. & conſulantur reliqui ſcriptores chirurgici.

BELLOSTII *Sententia.*

Art. 1391. *Belloſtius* ſequens unicum remedium inſtar omnium ad gangrænam & ſphacelum venditat. ℞ *Spirit. nitr.* vel *aq. fort.* p. ij. *argenti viv.* p. j. fiat ſolutio; in hoc liquore madefiant lintea, & parti gangrænoſæ circumvolvantur, & promptè ſeparabitur mortuum à ſano, neque opus eſt, inquit author, ut aliud quodcunque medicamentum ad gangrænam ſiſtendam excogitemus; non enim reperitur aliud, quod tam citò, & tam certò, penſum abſolvit. *Remedium ſingulare.*

CAP.

Cap. XIV.

Sive Fasciculus Morborum decimus quartus.

Chlorosis.

Ettmulleri *Sentientia.*

Chlorosis quid. A cachexiâ muliebri differt.

Art. 1392. Hlorosis sive febris alba virginum longè distat à *cachexiâ* muliebri; hæc enim antecedit aut insequitur mensium suppressionem; chlorosis verò est affectus proprius virginibus & viduis, saltem extra consortium virorum viventibus, aut quibus mariti non satisfaciunt. Hoc morbo affectæ pallent, habentque sub oculis coronam subcæruleam vel subrubescentem, tristes sunt, & adest sæpiùs febricula lenta, & quasi erratica, pulsus inæqualis & varius, vomitus etiam interdiu infestat, ac præcordiorum anxietas, &c. Mensium suppressio est ferè tantùm effectus hujus morbi. Tales volunt (inquit *Lindanus*) cohabitare viro.

RIVERII *Sententia.*

Art. 1393. Pallent ægrotæ, & adest gravitas corporis, segnities, intumescentia faciei & palpebrarum, palpitatio cordis, difficultas spirandi, somnolentia, rerum absurdarum appetentia, &c. *Morbi descriptio.*

Art. 1394. Præmissis universalibus *chalybeatis* & *amaris* restituendæ sunt; & in frigidioribus decoctum *ligni guaiaci* multum juvat. *Curatio.*

Menstruatio.

Art. 1395. "Mulierum profluvij menstrui *Menstruatio.*
" rationes expedire & theoriam exponere ad-
" modum difficile & longum esset, & pro-
" fessæ nostræ brevitati minus congruum;
" ideoque paucissimis solummodo attingam.
" Menstrua, perinde, ut *de cæteris quibuscunque*
" *humoribus* notum est, (quantumcunque à *me-*
" *dico quodam magni nominis nuper defuncti* dis-
" sentire videar) *è solis excretoriis ductibus glan-*
" *dularum uterinarum, ibidem locatarum, & isti*
" *muneri inservientium prodire sine difficultate as-*
" *serere audeo:* quod satis manifestum est ex
" ipsâ partium *anatomiâ*, ex chylo scilicet su-
" pervacaneo in humorem istiusmodi viscidum
" cocto, & in orbe sanguinis paulatim accu-
" mulato. Insignis est menstruorum præ eo
" sanguinis *lentor ac visciditas*; ingratum quo-
" que ac inusitatum odorem in plerisque spi-
" rant, non qualem sanguis è venis missus, aut
" ex hæmorrhagiis effluens. Rubent quidem
" menstrua, quòd & serum & sanguinis inte-
" gri globuli rubri unà cum isto humore trans-
" mittuntur, *ob ampliatas præter modum in istis*
" *ductibus commissuras*, unde materia excreta
" est *compositum quiddam* ex sanguine & præ-
" dicto

" dicto humore glutinoſo, craſſo, & viſcido. " Quantitas ſingulis vicibus ordinariò excre- " ta, in ſtatu ſano & naturali, ſit ab unciis " quinque vel ſex ad octo vel decem ad ſum- " mum, non à viginti ad triginta, ſecundum " laudatum authorem. Fœtus in utero chylo " materno, in gremio ſanguinis circulante, per " vaſa umbilicalia delato omninò nutritur, " non ſanguine menſtruo; ſicut idem loqui " amavit. Lac in mammis à chylo, eoque " non multum mutato, ſecernitur, non à ma- " teriâ per vias uterinas excerni ſolitâ; quem- " admodum vir eruditus ſomniavit, qui trac- " tatum de emmenologiâ in juventute ſcripſit.

ETTMULLERI *Sententia.*

Fœminis propria.

Art. 1396. Fluxus menſtruus eſt fœminis proprius; (" memorantur tamen *quædam fœ-* " *minæ* menſtruis prorſus immunes") nam inter animalia nullum præter *ſimium* & *barbum piſcem* ſimilem pati fluxum dicitur: Nonnulli tamen, licèt pauci, *viri* ſingulis menſibus talem fluxum per penem patiuntur. " Hujuſce " phænomeni præternaturalis & rariſſime ac- " cidentis in toto vitæ curriculo duo tantum " exempla mihi cognoviſſe obtigit. Viris quo- " que (*inquit Liſter in diſſertatione de humoribus*) " menſtruum chyli ſuperpondus, æque ac fœ- " minis, accreſcit; ſed in *urinam* convertitur, " profluitque menſtruatim perinde ut virgini- " bus forte ante pubertatem, & vetulis rur- " ſus à ceſſatione menſtruorum. Hæc opinio " in *Aphoriſ.* 65 & 66. *Lib.* I. *Sanctorij* fun- " datur viz. Corpora quoque virorum ſana & " moderatiſſimo victu utentia ſingulis menſi- " bus fiunt ſolito ponderoſiora, unius ſcilicet " duarumve librarum pondere, & redeunt ad

" con-

" consuetum pondus circa finem mensis, ad
" instar mulierum; sed factâ crisi, per urinam
" paulò copiosiorem, vel turbidiorem. Ante
" dictam crisin menstrualem à somno factam,
" vel gravitas capitis, vel corporis lassitudo
" persentitur, & deinde paulò copiosiore
" urinâ evacuatâ omnia sedantur.

Art. 1397. Fluxus mensium ordinariò incipit quasi motu naturæ critico ad finem *secundi septenarii*, & desinit similitèr circa finem *septimi septenarii*; nonnunquam citiùs inchoat, & diutiùs fluit. " Cuidam puellæ *quinto ætatis anno* menses eruperunt. Alias nonnullas novi *octennes & nonennes*, quibus earundem fluxus incepit; sed in hujusmodi ætate præmaturâ, utcunque unâ vel alterâ vice fluxerunt, vix unquam (quantum ego observare potui) constanter menstruatim evacuatæ fuerunt. Novi fœminam, adhuc viventem, nunc *septuagenariam*, si non aliquot annis seniorem, quæ ab ineunte pubertate menstruatim rectè purgata fuit, & jam nunc in tam provectâ ætate catameniis colore & consistentiâ usitatis, periodis solitis, haud destituitur, cui per totum vitæ cursum uno tenore minus interrupto cum optimâ valetudine jugiter fluxerunt. Haud scio, an universa medicinæ historia par exemplum suppeditet, necne." Ex quo hoc scripsi aliud exemplum inter legendum mihi occurrit, viz. in Transact. Philos. N° 337. *Tempus erumpendi, & desinendi.*

Mensium suppressio.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1398. Quibus menses nunquam fluxerunt, & tamen sanæ sunt medicamentis non sunt *Mensium suppressionis curatio.*

sunt tentandæ; menstruatio enim est opus naturæ. In suppressione mensium inter purgantia *colocynthis* [ideoque *pil. ex duobus*] & *helleborus niger* menses stimulare & uterum solicitare solent, præsertim si *mercurius dulcis* adjungatur. *Radices angelicæ, fol. marrhub. alb.* &c. in vino infus. cum *aromat. quibusdam & amaris* in frequenti usu sunt. *Sabinum* est fortissimum remedium, & ejus oleum est potentiæ stupendæ ad menses ciendos & fœtum pellnedum, ut etiam *borax veneta*; *aristolochia* est fere specificum.

Indicationes curativæ. *Art.* 1399. Indicationes curativæ sunt quæ sequuntur. 1°. Ventriculi chylosis imprimis est rectificanda. 2°. Sanguinis cruditas volatilibus, salinis, aromatibus, est corrigenda. 3°. Humorum visciditas vasa uterina obstruentium iisdem incidenda. 4°. His peractis, remediis appropriatis fermentatio menstrua stimulanda est. Menses stimulandi sunt stato fluxionis tempore, si cognosci possit, si non, interrogandæ sunt, an non singularem interdum in corpore percipiant sanguinis motionem, & agitationem, & insolitos dolores lumborum, & pulsationes in locis vicinis, aut febriles effervescentias &c. tunc enim temporis propinanda sunt *stimulantia:* Si verò nulla horum adsunt, monent practici, quòd convenientissimè dentur specifica tempore novilunii & crescente lunâ. "Empiricum est (inquit *Forestus*) menses in "extenuatâ provocare niti." *Rosmarinus* aliquid singulare habet in morbis mulierum à mensibus obstructis ortis. Urina nigra in mensibus suppressis est bonum signum.

Far-

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1400. *Mercurius* (inquit *Pitcairnius*) melius cum vi ejusdem generis & majori, fluxum menstruum provocat quàm *mars.* Idem affirmare licet de *auro*, si atteratur (& atteri potest) in partes adeo parvas, ut earum superficies, habitâ ratione molis tantæ sunt, quæ reddant partes illas aquæ levitate pares. Morbi lepra, fluor albus, lues venerea, scorbutus, &c. *auro quàm mercurio* tutiùs atque citiùs sanabuntur. *Virtutes Mercurii & auri in hos & aliis morbis domandis.*

Art. 1401. " Radix hellebori nigri veteribus in frequenti usu *humoribus attenuandis,* " *& privatim mensibus movendis* nuperis annis " modernâ praxi redintegratur, & non infimum locum inter *emmenagoga* obtinet, præcipuè, ubi ob calorem hecticum *chalybeata* " porrigere nefas esset. In mensium suppressionibus quandoque etiam locum habent externa remedia, qualia sunt *suffitus, balnea* " *fomenta* &c. pro certo his plurimum usus " est *Hippocrates.*" Præter dicta *emmenagoga* *cantharides cum camphorâ* (dos. ana à gr. ij. ad vj.) menses movent; *martiata omnia, ens veneris, extractum ecphracticum, tinctura martis, enema hystericum, enema terebinthinatum, electuarium martis, infusum chalybeatum amarum, mistura ecphractica, vinum chalybeatum,* &c. *Radix hellebor. nigr.* *Medicamenta alia.*

Mensium Difficultas.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1402. In quibusdam mulieribus præcipuè sedentariis (& quæ nunquam pepererunt) menses cum vehementi dolore & perturbatione fluunt; dolores patiuntur tanquam colici, & *Mensium difficultas.*

parturientium ſimiles, aut hyſterico affectu laborantium, &c. & ſi non maturè ſuccurratur, metus eſt nè omninò ſupprimantur menſes.

Curatio. *Art.* 1403. " Si medicus in ipſo paroxyſ-" mo & præſenti dolorificâ excretione conſu-" latur, præſcribere debet *carminativa* & *ſto-" machica.* Extra paroxyſmum eadem exhibenda ſunt ac in catameniorum ſuppreſſione; in paroxyſmo conveniunt *clyſteres carminantes* & *terebinth.* qui difficiles menſes faciliùs promovent; laudatur *ſperma ceti.* Si dolores ſint maximè atroces & ſymptomata graviſſima, *laudanum* propinari debet, ſed non ſine *menſes moventibus conſociatis.* Pro uſu externo fotus ſequens, ℞ *Fol. laur. artemiſ. ana* Mij. *puleg.* Mj. *flor. cham. ſambuc. ana* p. j. *rad. angel. leviſt. ana* ℥ij. *bacc. laur.* ℥j. *junip.* ℥ß. conciſ. & contuſ. coq. in q. ſ. vin. Hiſpan. vaſe clauſo.

Menſes per loca aliena egredientes. *Art.* 1404. Cum menſes per loca aliena effluant [per oculos, aures, nares, gingivas, vias ſalivæ, œſophagum, alvum, veſicam, mammas, cutim, vulnera, ulcera, &c.] *ſaphæna* ſecari debet, aut *cucurbitulæ* inguinibus, femoribus internis vel ſuris applicari.

Hamiltoni *Sententia.*

Remedium ad dolores catameniorum. *Art.* 1405. Fœminæ nonnullæ ſub tempus catameniorum corripiuntur doloribus ita acerbis, ut illorum, qui parturientes excruciant, pænè ſint æmuli: ad quos leniendos nihil unquam novi præſtantius, quàm *oleum amygdalarum dulcium* vel *lini* recenter expreſſum ad ℥ß. vel ʒvj. vel per ſe vel cum *ſyr. violar.* ſing. noct. per menſes aliquot. [hoc remedium expertus laudo, ſed in majori quantitate exhiberi debet.]

Menſium

Mensium fluxus nimius.

Ettmulleri *Sententia.*

Art. 1406. In omnibus nimio mensium fluxu laborantibus ventriculi robur enervatum est, & ut plurimum adest dolor in dorso, & circa lumbos; fœminæ sunt scorbuticæ, tactu molles, & habitu quasi aquoso præditæ. In mulieribus senescentibus nimia menstruatio plerumque incurabilis est. *Fluxus mensium nimius.*

Art. 1407. In curatione fluxus non est subitò nimis sistendus, nè graviora mala inducantur. *Rhabarbarum* præ reliquis purgativis laudatur, quoniam pollet vi astringente; *venæ-sectio* culpatur, fluxum enim vehementiorem reddit. " Quotidianâ tamen experientiâ " docemur venæ-sectionem Revulsionis gratiâ " celebratam plurimum prodesse; secanda est " vena in Brachio, & sanguis partitis vicibus " mittendus *digito per vices foramini imposito:* " ita enim multas vidimus, quæ detracto sanguine multo convaluerunt, cum nullis aliis " remediis possit reprimi fluxus. Conveniunt *opiata* speciatim *semen hyoscyami* [undè valet *electuarium Boyleanum*]; item *succus plantaginis, urticæ, menthæ, decoctum cort. granatorum visc. quercin. tinctura & syr. è coral. saccharum saturni*, &c. cum fructu usurpantur. *Ex marte præparata*, licèt menses stimulant, tamen fluxum nimium constringunt; chalybeata enim propriè sunt *astringentia*. " *Mercurius & Mars* " (inquit *Pitcairnius*) fluxum nimium ventris " & menstruum immodicum tollunt, æqualitèr tollendo impedimenta aliarum secretionum, & sic eas augendo, cùm per circularem motum ad omne corpus æqualiter *Curatio.*

" ferantur." Sicut alias hæmorrhagias, ita in ſpecie uterinas ſiſtunt *ſtercora animalium*, imprimis *caninum*, *aſininum*, & *ſuillum* [hoc ultimo utuntur ruſtici *in mictu ſanguineo jumentorum*]. Pulvis ſequens vel huic ſimilis in frequenti uſu eſt cum vino rubro, ℞ *Coral. rub. præp. lapid. hæmatit. bol. armen. ana* ℨj. *borac. calcinat. alum. crud. ana* ʒß. *laudan. opiat. gr.* iv. f. pulv. pro chart. vj. ſumatur una bis in die. Spongia cum *vino rubro* & *aceto* impraegnata vulvæ applicari poteſt, vel *ſperma ipſum ranarum* cum pauco *aceto* & *alumine* linteis multiplicatis eodem loco uſurpatum à quibuſdam laudatur. Si mulier ſit *bibacula* omnia erunt fruſtra. " Malum hoc frequentèr diu-" turnum eſt (inquit *Waldſchmidius*) & viam " ſternit ad hydropem vel atrophiam; & quæ " ſemel morbo hoc gravitèr laborârunt, ple-" rumque manent *valetudinariæ*. Conveniunt " *blandiora evacuantia* non fortiora; *ſudorifera* " ſunt proficua, privatim *rob. ſambuci, juniperi*, " &c. *Viſcus quercinus* eſt expertum reme-" dium *Paracelſi* ad nimium catameniorum " fluxum.

HAMILTONI *Sententia.*

Remedium ſingulare.

Art. 1408. In nimio menſium profluvio eminet apozema ſequens, ℞ *Cort. aurant.* No. vij. coq. in aq. font. ℔iij. ad ℔ij. colatura edulcetur cum ſacchar. alb. doſis ſit coch. x. ter quaterve in die. Hoc medicamentum magno cum ſucceſſu præſcripſi, præcipuè ſi nulla pars placentæ poſt partum vel abortum remanet. [*expertus laudo*] In nimio etiam menſium fluxu *pil. cathartic. cum opio* exhibere ſoleo, unde fluxus menſtruus & ventriculi morbi diminuti ſunt. *p.* 41.

Art.

Art. 1409. " *Usnea cranii humani* ad flux- *Alia remedia.*
" um sistendum à quibusdam multùm lauda-
" tur; sed præ omnibus quotcunque mistura
" acida (16. 191.) cum vino Florentino co-
" piosè sumpta utramque adimplet paginam,
" ut frequentissimè expertus sum. Sunt &
" alia quamplurima remedia, quæ sunt usûs
" eximii in hoc affectu, utì, *haustus japonicus*,
" *pulvis hæmoptoïcus*, *tinctura rosarum*, *fotus ad*
" *hæmorrhoidum fluxum immodicum*, &c.

Fluor Albus.

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 1410. Quod effluit modò album, modò pallidum, modò flavum, viride, aut subnigrum, modo acre & erodens, tetrum quandoque & graveolens; decoloratur facies, dolet spina dorsi, prosternitur appetentia, oculi pedesque intumescunt. " Animi mœror gravis " & diu protractus fluorem album frequenter " producit teste *Sylvio Deleboe.*" *Fluoris albi descriptio.*

Art. 1411. Ut cura rectè incipiatur, instituenda est *venæ-sectio*, & posteà *catharsis* ad tres vices; & deinde curativæ indicationes ad sanguinem invigorandum corroborandumque omninò dirigendæ sunt; itaque ægra aggrediatur usum sequentium remediorum; ℞ *Theriac. androm.* ℥iß. *conserv. flaved. aurant.* ℥j. *diascord.* ℥ß. *zinzib. condit. nuc. moschat. condit. ana* ʒiij. *pulv. è chel. cancr. comp.* ʒiß. *cort. exter. granat. rad. angelic. hispan. coral. rub. præp. trochis. de ter. lemn. ana* ʒj. *bol. armen.* ℈ij. *gum. arab.* ʒß. cum q. s. *syr. è ros. sicc.* f. elect. de quo sumat ad magnitudinem nuc. mosch. major. ter in die hor. medicis per mensem integrum, superbibatque infus. sequent. *Methodus medendi.*

coch. vi. ℞ *Rad. enul. campan. imperator. angelic. calam. arom. ana* ℥ß. *fol. abſynth. roman. marrhub. alb. centaur. min. calaminth. vulg. ſalv. ſicc. ana* Mj. *bacc. junip.* ℥j. incidantur minutim, & infund. frigidè in vin. canarin. ℔iv. coletur usûs tempore. Veſcatur *cibis eupeptis*, & abſtineat ab uſu *olerum & fructuum qualiumcunque*, & ſingulis paſtibus bibat *vinum Hiſpanicum*. Eâdem ferè methodo, atque iiſdem remediis *diabetes* ſanatur, omiſſis ſolummodo *venæ-ſectione & catharſi*.

FULLERI *Sententia*.

Differentia. *Art.* 1412. Fluorem album ab ulcere uteri & gonorrhœâ ſcitè diſtinguere operæ pretium eſt. In *fluore albo* dantur plerumque laſſitudo ſpontanea & lumbago gravativa. Humor effluens ut plurimùm albidus, ſubinde flaveſcens, ſeroſus plùs minùs pituitoſus, & mucoſus; in mali initio inodorus & mitis; pedetentim verò acreſcit, & excoriat. *Ab ulcere uteri.* In *ulcere* dolor ſentitur, & mordicatio in utero, vel ejus cervice, idque à principio; materia extillans eſt ſanioſa, cruenta, vel purulenta, alba, levis, æquabilis, & ſæpè fœtida. *A Gonorrhœâ.* In *gonorrhœâ* acerrimus torquet urinæ ardor, & ſtranguria, quæ inter meiendum exacerbantur. Colluvies depluens eſt plerumque parcior, quàm in fluore albo, craſſior tamen multò alba primùm, poſteà flava, vireſcens, acris, exedens, ſed rarò fœtida. Pudendum mucosâ quâdam materia conſpurcatur; & interdum etiam exulceratum deprehenditur. *Gonorrhœa* (quod habet *Charleton de Catameniis*, p. 151.) certò poteſt ab uterino fluore internoſci, quòd prorumpentibus catameniis, non deſinat, ſed cum his, & mox ab iis ſanatis perſiſtat: *uterinus* verò

fluor

fluor ceſſet in menſium eruptione & aliquanto poſt tempore.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1413. Fluor albus in initio plerumque eſt mitis, progreſſu verò temporis eſt acris ac mordax, & à colore albo flaveſcit, vel virideſcit, & graveolet; omnibus ætatibus contingit, puellis trium vel ſeptem annorum natis, vetulis, &c. menſtruatis & non menſtruatis, ante & poſt menſium periodum, gravidis etiam; typum aut periodum certam nullam obſervat, ſed nunc copioſiùs nunc parciùs fluit, nunc menſes comitatur, nunc iiſdem ceſſantibus aliquamdiu perſtat; *circa menſtruationis tempus tamen uberiùs ante & pòſt ſcaturit.* Nihil aliud eſt procul dubio quàm *gonorrhœa muliebris*, virili non virulentæ analoga ex glandulis proſtatis effluens [de *ſede & ætiologiâ* hujus morbi optimè differit Author noſter]. Quod in naribus coryza, in oculis nimia lacrymatio, in faucibus tuſſis & ſcreatus, talis eſt fluor hicce in fœminis. *Qualis eſt morbus & quibus contingit.*

Art. 1414. In curando hoc affectu exhibendum eſt *vomitorium* imprimis, & poſteà *ſtomachica* ſunt propinanda, & cruditas cachectica corrigenda per *chalybeata & volatilia*, & poſtremò ſpecificis morbus eſt profligandus; *purgantia* parciùs adminiſtranda niſi *rhabarbarum* & *mercurius dulcis*; *ſudorifera* & *diuretica* præcipuè in ſcorbuticis ſunt proficua, maximè decoctum *è lignis* & *terebinth.* Decoctum *è roremarino* diutiùs continuatum hunc morbum ſanat; decoctum *nucis pineæ cum ligno viſci quercini* ſæpiùs hauſtum; item *lamii flore albo* pænè ſpecifica audiunt; ut & *oſteocolla*, [*camphora* teſte *Greenfield*]. " Electuarium ex viſco *Curatio.*

" arboreo (parum enim discriminis est in qua-
" lemcunque arborem crescat) cum q. s. al-
" bumine ovi & tantil. Syr. de Alth. largâ
" dosi exhibitum diuque continuatum ex mul-
" tiplici experientiâ fluorem album certô cer-
" tiùs sanare compertum habeo. Vires *muci-*
" *laginis baccarum* nondum expertus sum.

Farrago *Sententiarum.*

Differentia inter fluorem Gallicum & non Gallicum.

Art. 1415. Differentia inter fluorem muliebrem Gallicum & non Gallicum (inquit *Pitcairnius* in MSS.) est quòd in *Gallico* humor sit tenuis & serosus planè; in *fluore albo & non Gallico* viscidus.

Tanquam gonorrhœa curatur.

Art. 1416. Fluor albus etiamsi non sit virulentus (secus ac in viris) tolli non potest nisi remediis *lui venereæ* propriis. De curandâ gonorrhœâ vide (980.) ex MSS. *Pitcairnii.*

Alia remedia.

Art. 1417. Remedia quoque sequentia quandoque in usu sunt; *electuarium de colophoniâ, elect. styptic. emulsio styptic. haustus contra fluorem, haust. japon. haust. saturn. pil. ad colluviem, pil. saturnin.*

Furor Uterinus.

Sennerti *Sententia.*

Furor uterinus est species maniæ.

Art. 1418. Furor uterinus pertinet ad maniam, & peculiaris ejus species est. Fœminæ in insaniâ illâ venerem potissimum appetunt, vel eâ non satiari possunt. Causa est semen nimis copiosum & præfervidum.

Curatio.

Art. 1419. Hic insanus amor curatur, si nimius seminis proventus prohibeatur, aut legitimâ venere evacuetur, vel medicamentis absumatur.

Cnoceptus

Conceptus & Graviditas.

SENNERTI *Sententia.*

Art. 1420. Conceptionis ſigna præcipua ſunt, retentio ſeminis in utero, ſuppreſſio menſium, ciborum faſtidium, ventris tumor versùs ventriculum acuminatus, motûs in utero perceptio, non fluctuantis aquæ, nec flatûs vagantis ſpeciem referentis, ſed motus lenis, blandus ordinatuſque, tandemque mammarum intumeſcentia papillarumque color in lividum mutatus, & lac in mammis collectum: hæc ſigna ſi omnia adfuerint, non ampliùs fœmina dubitet ſe eſſe gravidam. Urina eſt mendax. Vide plura ſub titulo Mola (1426, 1429.) " Gravidam mulierem cognoſces (inquit *Hippocrates de ſuperf.*) ſi oculi cavi videantur, & " album oculorum nativam non habeat albedinem, ſed lividum ſit; necnon ſi cibum " averſetur, oris ventriculi morſu torqueatur, " & ſaliva abundet. Recenſita ſigna (ut rectè " *Sponius* in locum) ſunt æquivoca, tam in gravidâ quàm in non gravidâ reperiri poſſunt: " ex his itaque ſolis non licet medico graviditatem aſſerere, ſed tantùm ſi cum aliis " multis concurrant; cumque intricatiſſima " res ſit graviditatis cognitio, caveat medicus, " nè uno aut altero tantùm malè fretus ſigno, temerè nimis ſuam de illâ proferat ſententiam: debet itaque tota ſignorum ſyndrome perpendi.

Conceptionis ſigna.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1421. Nonnullæ mulieres extra gravidationem libidine pruriunt, ſed factâ conceptione ardor videtur extinctus. Clauſura uteri

Alia ſigna.

teri eſt ſignum conceptionis; exploranda eſt obſtetricis digito. Signum conceptionis pathognomonicum non datur. Citò poſt conceptionem mulieres frequentèr ſentiunt frigus quoddam vel horrorem vel horripilationem quandam circâ corporis peripheriam, ſaltem mulieres dicunt ſe ſentire neſcio quid: hinc ſuccedunt ſymptomata varia circa ſtomachum ac digeſtionem, vomitiones, pica, &c. venter ſenſim attollitur, maximè circa regionem umbilicalem & ſurſum, imprimis circa lineam albam prominet, regiones laterales quodammodo æquales, & quaſi depreſſæ, quod probè obſervandum eſt.

Nota benè. *Art.* 1422. " Fœminæ nonnullæ, pauciſſimæ licet, *fluxum regularem menſtruorum* per " totum gravidationis curſum patiuntur, aliis " eiſque frequentioribus *ad quatuor vel quinque primos à conceptione menſes* minore licet " ſingulis vicibus quantitate ſolent fluere, donec omninò ſupprimantur. Ordinariò, ſi " catameniorum fluxus ultra *quartum menſem* " diutius protrahatur, fœtum imbecillem ac " valetudinarium reddit, ſi *ultra ſextum*, mulier abortione periclitatur.

Quomodo diſtinguitur ab hydrope. *Art.* 1423. Gravidatio à tumore hydropico ex ſignis ſequentibus diſcernitur; color faciei vividus, vivacitas & vigor oculorum ſignificant geſtationem; in hydrope verò perit oculorum nitor, &c. In gravidis tumor abdominis ſurſum vergit, eſtque inæqualis; contrà in hydrope. Quo ſe vertunt hydropicæ, eò labitur aqua; ſitis in hydrope eſt major; ſentitur fluctuatio in hydrope; ephelides (1150.) in facie apparentes eſt ſignum ingravidationis. [Gravidis facies (inquit *Barbette*) aut nativa eſt, aut valdè collapſa; morbidis tumida plerumque & decolor.]

Art.

Art. 1424. " Quoad ſterilitatem. Adhuc " in tenebris (inquit *Liſter*) ſunt generatio & " utriuſque ſexûs virtutes: uteri, qui ſani & " ſecundùm naturam ſe habent, prolis quidem " concipiendæ potes ſunt; at in quo conſiſtit " iſta ſanitas, quæſtio eſt. Quando mas (in- " quit *Ettmullerus*) emittit genituram [debitæ " conſiſtentiæ] largitèr; & quando nullum " adeſt vitium conformationis, mas abſolvitur, " & vitium ſterilitatis eſt in fœminâ, quæ mille " modis poteſt impediri. *Sterilitas.*

Mola.

SENNERTI *Sententia.*

Art. 1425. Mola eſt maſſa informis ſine oſſibus & viſceribus ex imperfectâ conceptione loco fœtûs genita; aliquando una, nunc plures molæ excluduntur; nonnunquam ſolæ, ſine fœtu, nunc ante, nunc cum, nunc poſt fœtum; nonnunquam pluribus annis in utero geſtantur. [Mola nulli fœminæ accidere poteſt ſine viri conſuetudine] *Mola quid.*

Art. 1426. Mola diſtinguitur à conceptione verâ per motum: motus enim molæ eſt ſaltem tremulus & palpitans, non verò in omnem ſitûs differentiam, ut in vero fœtu accidit; præterea ſi fœmina de latere in latus convertitur, mola in latus, in quod decumbit, inſtar lapidis volvitur cum inſigni ponderis ſenſu. Quinetiam fœtus verus à molâ diſcernitur à figurâ ventris, qui cum fœtu præcipuè versùs umbilicum attollitur & acuminatur, & versùs latera utrinque mollitèr coarctatur; in molâ verò in omnem dimenſionem æqualitèr intumeſcit. Mammæ quidem in molâ intumeſcunt, ſed lac verum in iis non generatur, ſed *Quomodo diſtinguitur à vero conceptu.*

cruda tantùm materia à menſium ſuppreſſione. Molæ ſunt periculoſæ, ſi ſolæ ſint; pluribus annis utero hærent, quibuſdam etiam conſeneſcunt; interdum verò nullum incommodum præter moleſtiam & pondus afferunt.

Molæ expulſio. *Art.* 1427. Ad deturbandam molam ex utero, primo conducit *venæ-ſectio*, deinde fortis *purgatio*, eaque repetenda, & ultimò *menſes moventia* ſunt exhibenda, & etiam quæ fœtum mortuum vim habent expellendi, & ſecundinas retentas movendi; *peſſus* quoque interdum uſurpatur; his incaſſum tentatis ad *chirurgiam* deveniendum eſt. Interdum etiam accidit, ut *Monſtra.* fœminæ *varia monſtra viventia* præter & contra naturam generant, ut paſſim videre eſt apud authores practicos.

ETTMULLERI *Sententia.*

Mola aquoſa veſicularis. *Art.* 1428. Ex liquorum & membranularum confuſione ſub primis geſtationis menſibus oritur mola aquoſa veſicularis ex pluribus membranaceis particularibus capſulis conflata; " nempe ex *hydatidibus* infinitis inter ſe con-" nexis variâ magnitudine, & vaſculis ſangui-" feris quamplurimis in immenſam molem, " tactu mollem, & undique defluentem con-" ſtare ſolet; hujuſmodi *molam veſicularem* ipſe " vidi ex utero fœminæ excluſam cum ingenti " fluxu ſanguinis; illa verò convaluit, & alios " liberos peperit.

Uterus Inflatus.

ETTMULLERI *Sententia.*

Uterus inflatus. *Art.* 1429. Uterus inflatus intumeſcit non ſecus ac in gravidis, & ſenſim augetur, menſes ſimul ſupprimuntur, aut parciùs fluunt,

quin

quin & lac in mammis generatur, undè tales ſe gravidas eſſe credant; in hoc ſtatu manent ultra geſtationes tempus ad annum integrum vel diutiùs, & poſtmodum vel medicamentis, vel ſupervenientibus doloribus parturientium, vel interdum ſine his excludunt ex utero ſolummodo aliquos *bombos* & *flatulentias*, & venter ſubſidet; undè hic affectus *mola ventoſa* ſeu *flatuoſa* appellatur à quibuſdam: interdum verò ſine manifeſtâ talium flatuum eruptione inſenſibilitèr flatus exhalant, & venter ſubſidet. Videtur fieri occaſione geniture maris ſine conceptione in utero contentæ. Tumor non prominet præcisè in medio abdominis, ſed in omnes dimenſiones ſe expandit, nunc augetur, nunc diminuitur; inſignis tenſio dolorque ſentitur, pondus eſt minus, quàm in conceptione legitimâ. *Mola ventoſa.*

Art. 1430. Flatus uterum diſtendentes ejiciendi ſunt aperto uteri orificio interno, item remediis internis fortitèr *purgantibus* & *alterantibus* diſcutiendi ſunt. *Quomodo flatus diſcutiendi ſunt.*

SYDENHAMI *Sententia.*

Art. 1431. Sunt duæ ſpecies tumorum abdominis hydropem mentientes fœminis familiares. Prima eſt *carnium* in partibus intra abdomen excreſcentia præternaturalis, quæ ventrem in molem haud minus conſpicuam attollit, quàm ſolet incluſa aqua. Altera ſpecies *flatibus* ortum debet, qui non tumorem tantùm, ſed & alia ingravidationis ſigna pariunt, & veram conceptionem æmulantur, tandem verò venter, pari quo increverat gradu, ſenſim detumeſcens ſpem vanam eludit. (1429.) *Excreſcentia carnoſa in abdomine.* *Flatus.*

Uteri Hydrops.

BOERHAAVII *Sententia.*

Hydrops uteri.

Art. 1432. In cavo uterino, clauso accuratè ejus ore interno, sæpè colligitur tanta aquæ copia, ut integrum abdomen mentiatur *ascitem*; morbus est difficultèr cognoscendus ob signa fallacia *graviditatis.* (1423.)

Curatio.

Art. 1433. Curatur laxatione oris uterini per *fomenta*, *vapores*, *uterina* adhibita, &c.

ETTMULLERI. *Sententia.*

Uteri hydrops.

Art. 1434. Uteri hydrops est tumor ejus aquosus, qui fœminas decipit, ut se gravidas æstiment; constat ex copiosâ limpidâ aquâ, rariùs croceâ; interdum conjunctus est hic hydrops cum gravidatione verâ [quod ipse novi.] Signa sunt fluctuatio, & delapsus à latere ad latus, indolentia tumoris pressi, insignis gravitas in vulvam incumbens " & frequentèr labiorum intu- " mescentia œdematosa." Hydrops uteri discernitur ab ascite, si color faciei sit bonus, sitis nulla, tumor incipiat à parte inferiore, &c. Hydrope uteri post conceptionem correptis fœtus intra aliquot menses abortu ejicitur. Observandum quoque est, quòd post fluxum aquæ intereant mulieres.

Quomodo distinguitur ab ascite.

Curatio.

Art. 1435. " Verus uteri hydrops est mor- " bus rarissimus; si cum fœtu conjungatur " parum aut nihil tentandum est; nam partu " incipiente *aqua hydropica* ultro effluere solet." In genere eadem remedia, quæ aliàs in *ascite* usurpari solent, hic locum habent, speciatim *elaterium cum mercurio dulci*, ut & *vomitoria* & *clysteres acres*, item *uterum stimulantia* ut *borax*, *crocus*, *extractum sabinæ*, *castoreum*, *myrrha*, &c. Injectiones uterinæ *ex decoct. mezer. thermæ sulphureæ*, &c.

Hydrops Ovarii.

SYDENHAMI. *Sententia.*

Art. 1436. Hydrops ovarii oritur ab obſtructione in teſticulorum alterutro, quæ ſenſim ejuſdem craſin ſubvertit, ubi repoſitâ morbi minerâ, tunica ejuſdem mirum in modum diſtenditur; quâ jam tantùm non crepante, natura humori excipiendo veſiculas quaſdam ſuggerit, quibus tandem diſruptis, & in abdominis cavitatem ſe exonerantibus, eadem occurrunt ſpmptomata ac in *aſcite.* *Hydrops ovarii unde oritur.*

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 1437. Notabilis hydropis ſpecies ovaria mulierum ſæpè occupat, qui morbus ut plurimùm ſteriles annoſaſque mulieres obſidet; difficultèr cognoſcitur, & vix ſine inciſo cadavere; curatur verò nunquam, ſed tranſit ſæpè in *aſcitem.* *Quibus accidit.*

Art. 1438. " Fœmina innupta viginti " quinque circiter annos nata ventrem ſenſim " intumeſcentem habuit anni ſpatio ad parturientis magnitudinem. Medicis, quos conſuluerunt, graviditatis ſuſpicio incidebat; " obſtetrices rem ita ſe habere audacter affirmabant; mulier ipſa inſontem accuſare conſtanter inſtabat. Ego accerſitus, certiorque de rerum ſtatu, examine prius inſtituto, " factus illam *hydrope ovarij* laborâſſe, & morbum incurabilem eſſe pronunciavi. Poſt " ſeptimanas aliquot mortua eſt; ſectoque cadavere in abdominis cavo invenimus aquæ " coloris citrini ſeſquicongium; in infimo ventre tumorem caput humanum æquantem ad " hypogaſtrium dextrum aliquanto vergen- " tem; *Hiſtoria.*

" tem; *ſiniſtrum tamen eſſe ovarium* in adeo in-
" gentem maſſam turgeſcens, altero ſano, ſta-
" tim agnovimus; in ſuperficie conſpiciuntur
" nonnullæ *hydatides*, una ovum anſerinum
" æquans, reliquæ minores. Tota moles ſep-
" tem pondo pendebat. Tumorem factâ inci-
" ſione planè *ſtrumoſum eſſe*, & de ſpecie *ſtea-*
" *tomatis* liquidò deprehendimus. Uterus erat
" ſanus, & in ſtatu virgineo; glandulæ meſen-
" tericæ tumefactæ, tres reliquis inſigniores
" ovum columbinum æquantes, ſtrumoſæque
" erant de genere *Meliceridis*. Jecur & lien
" parùm diſcolorata, non verò ſcirrhoſa. In
" thorace aquæ, illi in abdomine analogæ,
" libræ duæ repertæ ſunt; alter pulmonum
" lobus pauliſper abſumptus; cor ſanum; to-
" tum corpus valdè emaciatum. In noſocomio
" D. *Thomæ* pluſquam triginta abhinc annis
" cadaver fæminæ eodem morbo defunctæ
" ſectione patefactum vidi, unde juſtam ac le-
" gitimam *diagnoſin atque prognoſin* præcedentis
" casûs proferre mihi contigit.

Art. 1439. " In tranſactionibus *Regiæ So-*
" *cietatis Londini* N°. 381. inſigne & ſingulare
" exemplum habemus hujus morbi largâ ſec-
" tione curati per D. *R. Houſtoun* in fœminâ
" quinquageſimum octavum annum agente.
" Medici & chirurgi locum videant.

Hydrops in ciſtâ incluſus.

Art. 1440. " Hujuſmodi quoque ſunt *hy-*
" *dropſies enkiſtées gallis* appellati, ſive *hydropes*
" *in ciſtis incluſi*. Integrum abdomen quando-
" que adimplent viſceribus coarctatis, & in
" anguſtias detruſis, ſacco ab ovario, vel parti-
" bus circa ovarium originem ducente. Ad-
" modum curioſa eſt hiſtoria hujus affectûs
" apud *Du Verney Memoir de l'Acad.* p. 187.
" lectu digniſſima.

Abortus

Abortus.

RIVERII *Sententia.*

Art. 1441. Abortus eſt immaturi fœtûs excluſio. Signa antecedentia ſunt lumborum coxarumque gravitas inſolita, & ad motum ſegnities, appetentia dejecta, rigor aut horror per vices recurrens, capitis dolor, præſertim circa oculorum radices, laterum ventriſque ſuperioris conſtrictio, mammarum detumeſcentia & extenuatio; ſi verò dolores frequentes & ferè continui renes & lumbos excrucient, qui versùs pubem & os ſacrum exporrigantur, cum quodam ex utero egerendi conatu, certum imminentis abortûs indicium eſt; ſi autem dolores illos & conatus ſanguis purus vel ſeroſus vel aqua ex utero profluens ſubſequatur, abortum inſtare, & diſrupta vaſa & membranas, atque os uteri apertum eſſe ſignificat. " In genere " quicquid fœtui in utero mortem affert, id " abortûs quoque cauſa eſt; quippe fœtus e- " mortuus citra corruptionem in utero diutius " retineri nequit, & quanquam inſolita quæ- " dam dentur exempla fœtuum emortuorum " in utero diu detentorum, ibique ferè con- " ſumptorum hæc admodum rara ſunt. *De-* " *venter.*" *Aretæus* teſtatur ſe nullas vidiſſe ſervatas ex iis, quibus in abortu vel poſt abortum *convulſiones* ſupervenerunt. Abortus in primiparâ periculoſior eſt.

Abortûs ſigna.

Signa imminentis & inſtantis abortûs.

Prognoſis.

Art. 1442. Ad abortum præcavendum maximo in uſu ſunt *radices tormentil. maſtiches, &* *grana kermes*, circa *emplaſtra* hoc animadvertendum eſt, ea non diu eſſe geſtanda, ſed per intervalla removenda; alioqui diutiùs lumbis effixa renes adeò calefaciunt, ut miſeræ mulie-

Præcautio.

res aliquando urinæ ardore afficiantur, vel arenulas aut ſanguinem mingant.

Venæ-ſectio aliquoties repetita.

Art. 1443. Mulier quædam, quæ tres abortus conſequentes paſſa erat, à duobus menſibus gravida patiebatur dolores circa umbilicum & lumbos, qui abortum minabantur, *venæ-ſectionem* imperavi, ſtatim liberata eſt; ſed eadem ſymptomata acceſſerunt eo prorſus tempore, quo menſtruas purgationes pati conſueverat extra graviditatem, ideoque iterata fuit *venæ-ſectio* menſe 3°, 4°, 5°, 6°, 7°, & 8°, recurrentibus doloribus, & tandem menſe 9° peperit filium, &c.

Ettmulleri *Sententia.*

Effluxus aquarum immaturus.

Art. 1444. Interdum per aliquot ſeptimanas aut per menſem fit aquarum ex utero effluxus immaturus, quod periculoſum eſt; metus enim eſt, nè fœtus moriatur; hoc verò aliquando evenit citra ullam noxam.

Ad præcavendum abortum.

Art. 1445. Ad abortum præcavendum commendatur *decoctum verben.* item *grana kermes*; ex regno animali *cancri fluviatiles*, *tinctura coral.* *ſuccus cydon. citri*, *pulvis pelliculi ex ventriculo gallinarum exſiccat.* Externè *panis toſtus vino generoſo madefactus*, & aromatibus conſperſus abdomini & lumbis applicatus. Abortus à ſeroſâ *cachexiâ* metuendus decocto *lign. guaiaci* optimè præcavetur.

Vomitus in gravidis.

Art. 1446. Vomitus in gravidis, ſi diutiùs continuatur circa medium geſtationis tempus, potiùs *phlebotomiâ*, quàm aliis remediis compeſcendus eſt: ultimis menſibus eſt admodum periculoſus, tunc blandè *laxantia* ſunt exhibenda, & appropriata *ſtomachica*; externè *emplaſtrum ſtomachicum magiſtral.* “ vomitio in gravidis, “ (inquit *Hamilton*) quæ ſitim excitat, & lin-

" guam aridam reddit; *leni catharsi* (viz. cum
" *pil. tartar. Quercetan.* ʒß. vel ℈ij.) fœliciſſimè
" ſanatur; propinari etiam debet *oleum amygdalarum dulcium*. p. 13. & 48.

FARRAGO *Sententiarum.*

Art. 1447. " Quæ abortum conſequuntur ſymptomata enixarum communia ſunt; periculoſior tamen eſt abortus quàm partus maturus; periculoſior quoque eſt 6°, 7°, & 8° menſe. *Prognoſis.*

Art. 1448. Sequens eſt medicamentum *Solenandri*, ℞ *Maſtich. thur. alb.* ana ʒß. *myrtil. bol. armen. orient. lacrym. ſang. dracon.* ana ℈ß. m. f. pulvis; ℞ *Hujus pulv.* ʒj. infarciatur dactylus, ejecto nucleo ligneo, involvatur chartâ madefiat deinde vino clareto, & calefiat ſub cineribus, deinde edatur. Hoc remedium in fluxu nimio menſium, & etiam in fœtu retinendo efficax eſſe experientiâ didici (inquit author) primum *Bononiæ* à præceptoribus edoctus. *Remedium ſingulare.*

Art. 1449. *Oleum ſem. lini* contra abortum eſt ſingulare experimentum authore D. *Hamilton* p. 42. In uſu quandoque ſunt *emplaſt. ſmectic. tabulæ embryonum* (inſtar omnium) *fotus aſtringens*, *fotus ſtomachic. electuarium contra abortum*, *miſtura conſolans*, *miſtura acida*, *tinctura roſarum*, &c. *Alia remedia.*

Partus difficilis.

Art. 1450. Experientiâ conſtat (*inquit La Motte*) mulieres alias aliis diutius fœtum in utero geſtare. Uſitatiſſimus partûs terminus ad finem noni menſis accidere ſolet; nonnullæ verò menſe 7mo, 8vo, 10mo, 11mo, immò, addit author, non ante integrum annum pariunt. *Terminus partûs.*

" Ex obſervatione liquet infantes 8vo menſe " natos frequentius mori, quam qui 7mo naſ- " cuntur, quod valde obſcurum eſt.

ETTMULLERI *Sententia.*

Dolores parturientium legitimi.

Art. 1451. Dolores parturientium legitimi & optimi ſunt, qui continuò ex lumbis incipientes ſecundùm abdomen deorſum protenduntur ad regionem pubis uſque; hinc clunes & coxas occupant, & ita tremorem genuum inferunt, qui *ſpaſmorum* eſt effectus. " Si quan- " do dolores ad pedes & brachia tendunt, " malè ominantur. Ex obſervatione conſtat " quod fœminæ, quæ partum primum facilè " abſolvunt, de partu in partum difficilius ha- " bent, & ſæpè vel in partu vel in puerperio mo- " riuntur, quo verò laborioſius pariunt primi- " paræ, eo melius habent de partu in partum.

Dolores nothi.

Art. 1452. Dolores nothi, qui fœminis aliquando accidunt, ſunt plerumque *colici*, *iliaci*, aut *hyſterici*; at à veris parturientium diſtingui poſſunt; quandoque verò cum *veris* conjuncti ſunt.

De diſruptione membranarum.

Art. 1453. Non ſemper conſultum eſt membranas diſcindere, & non faciendum, niſi indicia imminentis partûs ſufficientia adſint; & fœtus lègitimum habet ſitum.

Partûs difficilis cauſæ.

Art. 1454. Tres ſunt circumſtantiæ præ reliquis, quæ partum difficilem & periculoſum reddunt; fœtus mortuus, hæmorrhagia partum præcedens, aut convulſiones. Funiculus umbilicalis fœtûs frontem communitèr cingit; quando verò aliquot gyris circa collum aliamve partem circumvolvatur, caſus eſt periculoſus.

Situs vitioſus.

Art. 1455. Situs fœtûs vitioſus eſt maximè periculoſus, quando pedibus primò prodit infans, ita ut etiam manus deorſum inclinent: Nam ſic fit, ut egreſſo corpore orificium uteri internum

ternum circa collum ſe ſtringat, ita ut caput adhuc in utero hæreat (tales fœtus dicuntur *Agrippæ*;) ubi non poteſt emendari talis poſitura, obſtetrix ſaltem alterutrum brachium eo dirigat, ut ſurſum versùs ad caput vergat, *&c.*

Art. 1456. Alvo exiſtente clausâ, vel inteſtinis flatu *turgidis enema carnimativo-emolliens* ad facilitandum partum optimè conducit, imò in ipſo partu. *Enema quandoque injiciendum.*

" De agendis inſtante partu, & de officio
" *obſtetricis* ex ſequentibus colligere licet.

Stricturæ quædam breves perfectam obſtetricandi artis idæam complectantes, maximè ex Deventerio *depromptæ, qui ultra omnes hanc* chirurgiæ partem *luculentiſſimè tractavit, partûs difficilis* cauſas *clariſſimè demonſtravit, & modum* partûs incommoda *arte removendi ſignificantèr indicavit.*

Art. 1457. Cognitio oſſium pelvem conſtituentium, ejuſdemque pelvis figuræ obſtetricibus imprimis utilis eſt, immò neceſſaria; alitèr enim cæcutientes, temerè, & inconſultò auxiliatrices acturæ ſunt; atque ut *diſtinctam pelvis idæam* concipiant, *Sceleton* iterùm iterùmque conſpicere debent; ubi obſervare licet in ſceleto muliebri partes infimas oſſium ſedentariorum magis plerumque diſtare, neque adeo deorſum versùs oſſis coccygis acumen inflecti, quam in maſculo ſceleto, id quod ſapientiſſimus atque benigniſſimus Creator ita conſtituit, ratumque habuit ad evitationem plurium adhuc partuum difficilium, qui tamèn ſatis frequentes ſunt. *Pelvis cognitio neceſſaria.*

Art. 1458. Capacitas & figura pelvis in mulieribus varia eſt. Magni intereſt qualis ſit pelvis forma ſive conformatio in gravidis æque ac in parturientibus; linea recta eſt norma ſui & obliquæ; ita pelvem bene formatam qui cog- *Figura & capacitas varia.*

 noverit,

noverit, pravam diſpoſitionem facilè deprehendet. Pelvis in quibuſdam eſt *nimis anguſta*, in alijs *nimis ampla*, & patentior quam par eſt, in quibuſdam denique non ſatis diſtantiæ intercedit inter oſſa pubis & os ſacrum ejuſdemque appendicem os coccygis, hujuſmodi *pelvis plana* dicitur. Omnes hæ pelvis pravæ formæ diverſa incommoda afferunt in praxi occurrentia.

Situs oris uteri. *Art.* 1459. Obſtetrices inexpertæ tangentes fœminam digitos in vaginam rectà protendunt ſecundum longitudinem fœminæ, & hoc pacto offendunt oſſis ſacri curvamen, unde digitis reſilientibus ore uteri non invento confunduntur; ſed ex conſtructione pelvis luculentèr patet (quod probe animadvertendum eſt) *cavitatem ejus longitudine ſuâ non ſecundum longitudinem ſpinæ dorſi tendere, ſed ab imo obliquè anticam verſus aſcendendo progredi, quaſi per eam umbilicum ventris attingere velis;* quare quærentes os uteri non rectè verſus curvatum os ſacrum digitos intendere debent, ſed ab imo ſurſum tendere, quaſi per muliebria *umbilicum* attingere velint.

Quomodo ſe habet ante & in partu. *Art.* 1460. Uterus & vagina ſibi invicem coadunata ſunt, uteruſque quâ in acutum terminat parte, prope ipſius os, in vaginam intruſus eſt, vel acuminatus prominet; ita ut in fœminis non impрægnatis, immo & prioribus graviditatis menſibus, *tactu percipiatur acuminatus:* at in partu os pariter cum utero laxatum adeo & extenſum eſt, ut vagina cum utero videatur *unicum quaſi utrem* conſtituere, oriſque uteri & vaginæ differentia ſentiatur nulla, niſi quod vagina tenuior molliorque. Os vero uteri calloſius ſit, nec tum *acuminatum quid* tactu percipiatur. Ex hac rerum mutatione, ſi opus fuerit, optimè conjecturare licet *propinquitatem & longinquitatem temporis pariendi*; certum autem tem-

tempus inde infallibilitèr præfiniri non poteſt.

Art. 1461. Certiſſimum eſt veras difficillimorum partuum cauſas non adeo dependere à *pravis poſituris* infantum in utero quàm a *perverſo ipſius uteri ſitu.* Quo majorem gravidæ fœtum geſtant, eò altius uterus in ventrem aſſurgit, cum enim cavitas pelvis non ſufficiat ad capiendum prægrandem uterum, uno vel pluribus infantibus ex omni parte abſolutis unàcum ſecundinis & humoribus repletum, exindè neceſſario ſequitur, ultra oram pelvis in cavitatem ventris, uterum aſcendere; atque tum poſituram naturalem aut retinet, aut non; ſi retineat, vocatur *uterus rectus & bene ſitus*, atque tunc acuminata ejus pars recta tendit *in cavitatem pelvis*, fundus vero circa *umbilicum* verſatur: Poſiturâ autem mutatâ, huc vel illuc aliquantulum inclinatus *uterus obliquus vel pravè ſitus* appellatur, quorum inſigniores ſunt quatuor; *primus*, quando os uteri nimis ſuſpenſum ab anticâ parte ad oſſa pubis adigitur, & infans capite in oſſa pubis facilè impingens hæret immobilis, aut quod deterius eſt, capite ſuper iſta oſſa transfertur. *Secundus* pravus uteri ſitus eſt, quando in ventroſis mulieribus uterus pronus propendet, ore ad os ſacrum converſo. *Tertius*, quando fundus uteri in latere ſiniſtro paulo altiùs vel demiſſiùs ponitur, ore ad ſpinam dextri oſſis ilij vel pubis converſo; huic contrarius eſt *quartus & ultimus.* Ex his & hujuſmodi obliquis uteri poſituris oriuntur partus difficiles, unde matris vel infantuli vel utriuſque interitus ſequitur, niſi ſolertis obſtetricantis operâ ſerventur. *Uteri poſituræ variæ.*

Art. 1462. Aliquot diebus ante puerperium prægnantis venter aliquantulum extenuatur, quod tunc temporis bene ſitus infans in cavitatem pelvis *prono capite delabitur*, quod felicis partûs eſt præſagium: Infans enim pravè *Uteri deſcenſus ante puerperium.*

ſitus vel uterus obliquatus in cavitatem pelvis haud ita promptè illabitur. Sed iſthæc deſcenſio plerumque gravidis *aliquid incommodi* affert ſive eundo, ſive mingendo, ſive dejiciendo, ſive hæmorrhoides producendo, &c. Scilicet a preſſione capitis infantis, immò interdum muliebria intumeſcere facit. Hæc incommoda non facilè niſi poſt partum evaneſcunt.

Signa inſtantis partûs. *Art.* 1463. Tandem tempore partûs jamjam imminente dolores lumborum ac inguinum cum *vi deprimente* per vices ingruentes ſentiuntur, & humor aliqualis glutinoſus profluit; qui, cum rubeſcere incipiat, certiſſimum partus indicium eſt. Callida obſtetrix genuinos dolores à ſpuriis *tactu facilè dignoſcat*; hi enim os uteri arctiùs conſtringunt, genuini verò illud dilatant. Adeſt inſuper ſanguinis vehemens commotio, faciei rubor, concuſſio & tremor totius corporis, maximè genuum aliis concitatur vomitus, &c.

Partus naturalis. *Art.* 1464. Partus naturalis (ubi ſcilicet recta datur uteri ac infantis poſitura) eſt, qui *ſolâ naturæ vi* ſine arte vel alieno auxilio perficitur, obſtetrice haud indigens, niſi ut infantulum excipiat, & funem umbilicalem abſcindat, &c.

In difficili partu quomodo parturiens adjutanda eſt. In quibuſdam verò maxime in mulieribus annoſis res non adeo facilè expeditur. Ideoque inſtante partu, obſtetrix, ut laboranti opem quam maximam ferat, alterâ manu in vaginam immiſsâ & dorſo conversâ, digitorum apices, quouſque poteſt, ſubter caput infantis inſinuet, cautè tamen, manum ibi tenens immotam, donec dolor irruat: alteram manum extrinſecus, abdomini imponat, ſuper fundum uteri; deinde doloribus irruentibus ipſa ſimul incipiat utraque manu cooperari; manu ſcilicet intra corpus deprimat contra oſſis ſacri acumen, quod retror-

retrorſum premendum eſt; altera manu extrinſecus uterum deorſum leniter premat. *NB.* Maxima apertio & amplificatio pelvis, qua pateat fœtui via, *a retroceſſu oſſis ſacri vel totali vel quod acumen ejus ſive oſſis coccygis expectanda eſt.* In ipſo parturiendi articulo, præcipuè *pelvi planâ exiſtente*, optimum ad partum facilitandum adjumentum datur *oſſe coccygis* fortiſſimè detrudendo, idemque ſingulis dolorum paroxyſmis irruentibus repetendo.

Art. 1465. Ad partum felicem facilemque requiruntur dolores naturales, ſuo tempore & modo, *inſtar nimbi irruentes*, quibus ventris & inteſtinorum muſculi adſtricti tantam depreſſionem impetumque in uterum faciunt, quaſi a corpore expellendus eſſet; atque horum dolorum impulſu aperitur uterus, fœtuſque in oſtium expellitur & mulier partum edit: hi verò dolores quandoque *pravi vel irriti* ſunt, quos vocant aut vocare poſſunt *feroces aut tergiverſantes dolores* quodammodo irruentes quidèm ſed non penetrantes, neque veram depreſſionem facientes, ſed tandem re infectâ ceſſant, ac in cruciatum aut ſpaſmum laborandique impotentiam mutantur. In hujuſmodi tergiverſantibus doloribus medicamentis propellentibus non eſt utendum, quia exinde cruciatus ingraveſcunt; ſed contra lenientibus & anodynis.

Dolores naturales & genuini.

Dolores tergiverſantes.

Art. 1466. Obſtetrix parturienti advocata, habito brevi examine, illam ſine morâ *tactu explorare* debet; tactus autem fit duobus prioribus digitis, ut eo melius ſingula ſenſu diſtinguantur. Ex quo cognitionem *ſitûs uteri* aſſequetur: certior facta erit, an os uteri ſitum ſit *ſuper mediam pelvim, an in antica ad oſſa pubis*, an *in poſtica ad os ſacrum, an in dextro, an in ſiniſtro latere, an os uteri apertum ſit, & quam late pateat,*

Parturiens tactu exploranda.

teat, & quid in eo prævium exhibeatur, caputne an aliud membrum, ſeu aquæ protuberantes. Si os uteri ſit in mediâ pelvi & vertix infantis in oſtio oris uteri, tunc nullo negotio opus eſt, & ſolum expectandum, dum natura parturientem dolorum impetu ad laborandum concitet.

Indicia partûs difficilis. *Art.* 1467. Sin vero, ore uteri in pelvim directo, obſtetrix tractu nec caput, nec nates poſſit ſentire, nihil in oſtio ſe exhibente præter aquas quæ cœperunnt extuberare iſthac *partûs difficilis* indicia ſunt, & obſtetrici incumbit non otioſam eſſe, & niſi habilis ſit *ad peritum chirurgum obſtetricantem* confugiendum eſt; infans enim tranſverſus prodit, quare mox poſt *aquarum effluvium* caput in oſtium producendum eſt, aut infans pedibus extrahendus.

Prava infantis verſio. *Art.* 1468. Si loco capitis altera ſolum manus, pes, genu, cubitus, vena umbilicalis, aut manus unà cum pedibus prodeant, idem periculum imminet. Si podex prævius exhibeatur, tunc minus periculi, ſiquidem infans cum valentioribus doloribus complicatus excludi poteſt, at vero ſi obſtetrix egregiè callet artem, *ſub aquarum effluvium* infantis ſitum facilè mutare poteſt, pedeſque in oſtium producere, unde facilior adhuc enixus. Si pes unus prodeat, alter adjungendus eſt, aliter metus eſt, ne *coxa luxetur.*

Poſitura uteri tactu exploranda. *Art.* 1469. Si obſtetricis tactu deprehendatur, quod os uteri ſuper mediam pelvim non ſitum ſit, ſed in antica in oſſa pubis, aut in poſtica ad os ſacrum, aut in latere ad oſſa coxendicis nimis converſum ſit; grave periculum imminet, præcipuè *quanto magis uterus à rectâ poſiturâ declinat:* tunc a natura enixus non ſperandus eſt; cunctatio nihil commodi ſed multum mali inferre poteſt; ideoque maturato

to opus eſt: iſtiuſmodi enim uteri poſituræ mortem afferre ſolent infanti, & parturienti etiam, *ſi ſoli naturæ id negotii committatur, aut non niſi vulgares ſuppetiæ ferantur.* Partus experto chirurgo excludendus eſt, periculum ſubinde ingraveſcit, opera fit difficilior, cruciatus parturientis aggravantur, vireſque ad ferendos dolores deficiunt: cunctando remiſque veliſque pleniſſimis in diſcrimen fertur parturiens, ſed maturatâ partûs excluſione periculum ſubterfugit.

Art. 1470. Licet uteri poſitura ſit percommoda, *ſi fœtus in illo pravè ſeſe verſat*, difficilem partum ſequi neceſſe eſt: & vice versâ utut infans recte ad excluſionem ſitus ſit, uteri tamen perverſa poſitura partum dabit difficilem, major difficultas pariendi è pravâ hac uteri poſiturâ reſultat, quam à pravo infantis ſitu, ſed maxima omnium adhuc & ferè inſuperabilis difficultas *ex ambobus ſimul conjunctis exoritur.* ***Difficultas ex malâ uteri poſiturâ, & ex pravo infantis ſitu.***

Art. 1471. Utero denique ſeu rectè ſeu plus minus obliquè poſito, ſi aquis effuſis, membrum aliquod (ſive manus ſive pes, &c.) excluſum ſit, id indicat partum confeſtim ac ſine morâ excludendum eſſe. ***Nota benè.***

Art. 1472. Mirabilis eſt vis uteri contractiva; inſtante partu, cum aquæ effluxerunt, illicò uterus decreſcit, & ſtrictè adeo coanguſtatur, ut infantem compreſsè concludat; quare mox poſt defluvium aquarum infantem excludi neceſſum eſt, *vel partus difficilis expectandus eſt.* Si fœtum excluſum non ſtatim ſecundina ſequitur, fundo adhuc adhærens, uterus mox contrahitur; & niſi quid ſanguinis concreti remanſerit, poſt aliquot horulas non niſi multo labore poteſt recludi ad ſecundi- ***Vis Uteri contractiva.***

nam

nam extrahendam. Partu jam edito, & secundinâ exclusâ, si manus aliquamdiù in utero retineatur (quod obstetricantium est officium) sentiet uterum circa manum *contrahi & occludi*, quod semper evenit nisi corpus quoddam heterogeneum contractioni obstet.

Quid faciendum sit partu exclusо.

Art. 1473. Quocirca protinus ab exclusione infantis *manus utero immittenda est* extrahendæ secundinæ causâ; quoniam, si hoc fit sine morâ, sine ullo puerperæ dolore vel incommodo fieri potest ore uteri adhuc patente; hoc modo puerperium tutissimè ac certissimè penitùs absolvitur; ex hoc enim optimo scrutinio obstetrix certior facta est, non solum an secundina libera sit vel cohæreat, & num unus adhuc vel plures infantes adhuc vivi vel mortui restent, vel si quid alienum excludendum sit, sed etiam num frustula quædam secundinæ, aut membranarum residua sunt in utero aut sanguinis grumi, &c.

Procidentia uteri præcavenda est.

Art. 1474. In pelvi *ampliore* periculum est, ne inter parturiendum uterus ipse vel vagina ligamentis nimium laxatis *unà cum fœtu prolabatur*: ad hoc grave malum præcavendum obstetricis est diligenter operam navare manibus suis os uteri fortiter sustinendo.

Effluxis aquis urgendus est partus.

Art. 1475. Si funiculus umbilicalis solus, vel cum manu, cubito, humero vel genu prodeat obstetrici accurate observandum est *momentum effluvii humorum* ut immediatè manu immissâ in situm infantis inquirat, secum dijudicans, an consultius sit caput in ostium dirigere, aut infantem pedibus extrahere; & quod tutius censet & commodius, efficiendum: præstat enim infantem sine morâ *pedibus extrahere*, quàm capiti in ostium dirigendo diutius immorari, & nihilominus vel tandem ad pedes quærendos necessitate adigi.

Art.

Art. 1476. In genere in qualicunque uteri obliquâ positurâ, vel infantis pravâ versione methodus tutissima, promptissima, minusque dolorifica, partum accelerandi est *infantem pedibus extrahere*, idque in principio laborum, mox post effluvium aquarum, quamprimum constat parturientem genuinis parientium dolo-ribus laborare; hoc pacto plures mulieres ac infantes aliter perituri servarentur. *In omni ferè difficultate tutior methodus est infantem pedibus extrahere.*

Art. 1477. Parturientibus solenne est vel *clysterem emollientem* adhibere ad intestina crassioribus excrementis exoneranda, & meatus laxiores reddendos, vel nonnunquam *stimulantem*, ut pigri dolores excitentur. Insuper nonnulli chirurgi obstetricantes maximè commendant *syphonem*, quo inter labores oleum in internos corporis meatus quaqua versum injiciatur, sed hoc tanquam necessarium non est judicandum. *Clysterum usus.*

Art. 1478. Instrumenta ad partum educendum quod attinet, rarissimè dicam? immò ne unquam quidem usui esse possunt, præterquam infantibus incuriâ neglectis, vel monstris excludendis. *Instrumenta.*

Art. 1479. Pro certo cognosci vix potest vivine an emortui sint infantes in utero: ex tactu maximè signum omnium certissimum obtinetur, viz. *cuticulæ capitis supremæ dissolutio*, quæ non nisi post obitum infantis contingit. *Infans in utero mortuus.*

Art. 1480. Prægnantes quandoque ex vehementi animi affectu, casu, collisione vel nimiâ extensione hæmorrhagiâ facilè corripiuntur, quæ *profluvia immodica & continua* ex avulsione secundinæ oriuntur, nec sisti possunt, adeo ut sanguis conglobatim distillans deliquia tandem inferat, & nisi fœtus excludatur, convulsiones sequuntur, & mors; quocirca in hoc casu *Instantibus magnis hæmorrhagiis fœtûs exclusio arte præstanda est.*

casu extrema non expectanda, sed in tempore *fœtus extrahendus est.*

Fœtus mortuus. *Art.* 1481. "Inter signa fœtûs mortui in "utero ab auctoribus recensita certissimum (in- "quit *Baglivius*) & ferè infallibile est *Tenesmus*, sive crebra voluntas fæces dejiciendi "mulieri superveniens. Puerperæ sæpiùs in- *Aneurisma internum.* "opinatò moriuntur, (inquit *Waldschmidius*) "quatenus ob nimium parturiendi conatum "aneurisma internum rumpitur, & sanguis in "cavitatem nobiliorem effunditur cujus cau- "sam sæpè non cognoscunt adstantes & me- "dici, nisi post mortem aperto cadavere.

Remedia pellentia. *Art.* 1482. Non conveniunt remedia *pellentia* nisi in partu naturali, in præternaturali ab iisdem abstinendum. Præter remedia usitata ad partum facilitandum, & fœtum pellendum commendatur decoctum *stercoris equini*, item *aurum fulminans*, tanquam singulare & ultimum remedium; *pulvis testiculorum equin.* à practicis laudatur. *Sternutatoria* aliquando fœtûs exclusionem adjuvant. In casu desperato, fœtu mortuo, *vomitoria fortiora* sunt exhibenda, privatim *mercurius vitæ* ad expellendum fœtum. Quidam exhibent *ol. succin. à gt.* xii. ad xxx. usurpantur etiam quandoque *balnea emollientia & laxantia*, *mistura hysterica spirituosa*, *trochisci hysterici*, *trochisci de myrrhâ*, &c.

Secundina retenta.

Waldschmidii *Sententia.*

Secundina retenta. *Art.* 1483. Obstetrices & adstantes sæpiùs nimis indulgent parturientibus, easque post enixum partum è sellâ dimittunt, utut *secundinæ* nondum extractæ sint; verùm in eo errant gravissimè, quandoquidem parturiens nunquam

quam dimitti vel in lectum deduci debet, nisi prius secundinas reddiderit. Hæ autem tutiùs ac commodiùs manu peritâ ab utero divelluntur, & extrahuntur, ubi funiculus umbilicalis, qui indicis loco est, recens adhuc est: Quod si orificium uteri jam clausum sit, debet apice unius digiti iterum aperiri, & digitus prudentèr circumduci, donec & alter inseri potest: Jam si digitos ad fundum uteri usque exporrigere possis, quærendus est locus, ubi secundinæ utero adhærent, & digito inter uterum & placentam inserto cautè hæc divellenda; cavendum verò ne forte ipsum apprehendas uterum, quem facile dignosces, cùm placenta ob vasorum congeriem admodum inæqualis & durioris sit superficiei. "Secundi-" na retenta brevi pòst putrescit, hinc febris " & dolor ventris insignis & tormina infra um-" bilicum circa uteri regionem superveniunt; " sin frustulatim prodeat, aliquando crudelem " hæmorrhagiam excitat, adest difficultas an-" helitûs, halitus fœtens intolerabilis, lipothy-" miæ, & tandem convulsiones. Quæ per " genitalia excernuntur, post aliquot dies sunt " saniosa, & horrendè fœtida, unde etiam lo-" chia fœtorem cadaverosum referentia par-" tem secundinarum in utero relictam indi-" cant, quæ successivè sub putrilaginis formâ " ex utero effluit.

Symptomata secundinæ retentæ.

Art. 1484. " Remedia secundinas pellentia " eadem ferè sunt ac ea, quæ in partu diffi-" cili & fœtu mortuo usurpari solent, specia-" tim *pulvis secundin. human. præp.* item *pulvis* " *sabin.* ℥ß. *cum croc.* ℈ß. ut *& oleum succin.* " *borax, castoreum,* &c. Euporiston vulgare " pro usu externo est cataplasma *ex sem. lini* " *in oleo lini coct.* De injectionibus & pessis vide locum *p.* 1128.

Remedia pellentia.

Lochia.

Lochia.

ETTMULLERI *Sententia.*

Lochiorum fluxûs ratio. *Art.* 1485. Poſt partum uterus denuò fibrarum ſuarum beneficio ſe contrahit, ſicque ſpongiæ inſtar compreſſæ liquores contentos exprimit, undè purgamenta ſeu lochia ſuccedunt. Effluit primò ſanguis fere purus, hinc dilutior, & poſtremò materia mucoſa alba: quantitas & tempus durationis hujus purgationis varium eſt; nonnullæ ad dies quindecim purgantur, aliæ ad octo ſolummodo.

Sudor. *Art.* 1486. Sudor puerperis eſt proficuus uſque ad diem ſeptimum vel nonum; & ſi hoc eveniat, incolumes ſint, aliter vix ſine febre aut aliis gravioribus ſymptomatibus puerperium tranſigunt; ſed cavendum eſt, nè *nimius ſudor* lochiorum fluxum ſiſtat.

Cautela. *Art.* 1487. Cautus ſit medicus, nè turbet motum naturæ, cum lochia per aliena loca excernantur; fit enim aliquando cum euphoriâ.

De lochiorum ſuppreſſione. " Si quando cum lochiorum ſuppreſſione ſanguinis perturbatio inſignis cum vomitu ſiti & vigiliis adfuerit, ſæpè *laudanum croco* admiſtum cum fœlici ſucceſſu exhibitum novi (inquit *Williſius.*) Dolentibus mammis poſt partum lactis causâ, lochia ſupprimuntur frequentiſſimè; remittente mammarum dolore lochia libertati reſtituuntur, ut rectè obſervavit *Baglivius.*

Remedia ad fluxum promovendum. *Art.* 1488. Ad lochiorum fluxum promovendum conducunt ſequentia, ex *myrrhâ præparata*, *crocus*, *borax*, *caſtoreum*, *radix zedoariæ*, *antimonium diaphoreticum*, *ſperma ceti* ad ſanguinem fluidum reddendum in ſymptomatibus gravioribus *laudanum*, *emmenagoga omnia*

ariſtolochia ferè præ cæteris fœtum mortuum ſecundinas, & lochia, potentèr movet.

Art. 1489. Ad fluxum lochiorum nimium conducunt *cydoniata*, *tinctura & ſyrupus è coralliis*, *lapis hæmatitis*, *crocus martis aſtringens*, *blanda acida*, *trochiſci de carrabe*, *Alumen ad* ℈j. *in conſerv. roſ. rub.* *In fluxu nimio.*

Dolores poſt partum.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1490. Dolores poſt partum ſunt quaſi *teneſmus uterinus*, & cùm vehementiores ſint, fluxum lochiorum impedire ſolent. *Herb. chærefol.* & *ſperma ceti* à practicis valdè laudantur, & præcipuè *oleum amygdalarum dulc.* item *decoctum flor. chamæm. antihyſterica* & *nervina* [*anodyna* cum cautelâ adjunctis *antihyſtericis & croco*] " *Tinctura ſuccini* cum aq. cinnamon. " extracta & cum *exiguâ cinnamon. quantitate* " temperata eſt ſpecificum (inquit *Baglivius*) " egregius etiam eſt *bolus ad caſum.* Cepæ " cum vino coctæ, & poſteà cum oleo in " ſartagine frixæ, contuſæ, & ſupra ventrem " calidè more cataplaſmatis applicatæ ſtatim " dolorem ſedant (inquit *Bayrius*). *Remedia ad dolores poſt partum.*

De accidentibus quibuſdam aliis, quibus aliquando obnoxiæ ſunt gravidæ & parturientes.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1491. Gravidæ aliquando circa labia pudendorum œdematosè intumeſcunt; in tali caſu fotus diſcutiens ex *calce vivâ* eſt egregius, teſte *Lyſero.* Item convenit fotus ex decoct. *fol. cham. & ſambuc.* in vino & aq. [vel po- *Tumores œdematoſi.*

Oo tiùs

tiùs in *vino & lixivio ten. coct.*] item *flor. melilot. & ſem. fœnugr.*

Alia accidentia. *Art.* 1492. In pudendorum excoriatione vel ruptione prodeſt *oleum hyperici* & *roſar. cum ovis contuſ.* In fiſſuris *decoctum raparum* aut linimentum ſequens, ℞ *cer. alb.* ℥ß. *ol. amydg. dulc.* ℥j. *balſam. peruv.* ʒiv. M. De rapturâ *Perinæi* & curatione per ſuturam vide locum *p.* 1140.

Ruptura Perinæi. " *Ruptura Perinæi* eſt malum miſerabile & valdè moleſtum, & ſi non tempeſtivè curatur, admodum indecorum futurum; ideoque obſtetricis eſt officium (quandocunque iſtud infortunium acciderit) rem non celare, (uti peſſimus mos obtinuit) ſed ſtatim auxilium *periti chirurgi* advocare, ut partes diſruptæ ſuturâ, ut artis eſt, conjungantur.

De lacte fugando & mammarum affectibus. *Art.* 1493. Ad lac fugandum applicetur mammis *emplaſtrum de cicutâ*, lac imminuet, & indurationem prohibebit, item *diachyl. ſimpl.* & emulctio lactis in *ferrum candens.* " Solenne eſt etiam mulierculis *lintea duplicata ſpiritu vini intincta* axillis ſupponere in eundem uſum." In genere in omnibus mammarum affectibus mamilla affecta rarò ad ſanitatem perducitur, niſi altera ſana lacte exſiccetur. Inflammationes mammarum rariſſimè diſcutiuntur; aqua *calcis vivæ* ſi quæ alia [forſan cum *ſale armoniaco*] inflammationem reſolvit, & diſcutit; prodeſt etiam *cataplaſma ex farinis, emplaſt. è ſpermate ceti, de cicutâ*, &c. De tumore duro indolente ſcirrhoſo periculum eſt, nè in cancrum degeneret, *diſcutientibus* & *penetrantibus* tractandus eſt, ut *empl. de ranis cum mercurio*, de *cicutâ cum ammoniaco*, &c.

Febris

Febris lactea.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1494. Circa tertium vel quartum à partu diem supervenire solet febris, quam vocant *lacteam*, biduum vel triduum durans, dum lac perfectum in mammis generetur, circa septimum aut nonum à partu diem sudore blando terminatur, & rarò sub praxin medicam cadit. *Pulveres testacei*, & *blanda diaphoretica* indicationi satisfaciunt; promovendus est quoque *lochiorum fluxus*, eodem tempore, si non sufficientèr fluant. *Febris lactea facillimè curatur.*

Art. 1495. In omnibus febribus acutis & malignis puerperarum respiciendum est ad *lochiorum fluxum*, & ad symptomata in primis viis. Admodum periculosæ sunt hæ febres, nisi statim in principio diarrhœâ, lochiorum fluxu, aut simili evacuatione solvantur. In specie tinnitus aurium & gravitas capitis tertio aut quarto die supervenientes generis nervosi symptomata graviora innuunt; quibus si accedant summa præcordiorum anxietas, respiratio difficilis cum pulsu debili & inæquali, res desperata est. *Febres malignæ puerperarum.*

Art. 1496. In his febribus summa habenda est ratio lochiorum; nam si suppressa fuerint, fluxus eorum est provocandus; si verò non ampliùs fluant, & anteà ritè fluxerint, febres hæ, *ut aliæ*, curandæ sunt. Puerperarum febres sunt plerumque *malignæ*; in quibus *sal. volat. CC. succini*, *cinnabaris antimonii*, *antihecticum Poterii*, *tinctura coral.* &c. sunt valdè proficua. *Curatio.*

Febris miliaris.

HAMILTONI *Sententia.*

Ratio nominis, & accurata morbi descriptio.

Art. 1497. Febris *miliaris* à puſtulis ſive veſiculis ſeminis milii ſpeciem referentibus nomen accepit; febris *veſicularis* etiam appellari licet. Veſiculæ primò ſunt plenæ ſero limpido deinceps ſubflavo, perlarum colore non abſimili. Hæc febris eſt ſpecie duplex, viz. *ſimplex*, quoties hæ puſtulæ erumpunt ſolæ; *compoſita*, cum puſtulæ papillares rubræ miliaribus ſunt interſperſæ, quæ ubi ſolitariæ ſunt, vulgò appellantur **a Raſh.** Hanc febrem ſæpè comitantur dolores colici, nephritici, pleuritici, rheumatiſmatici, vel parturientis æmuli; nec non oppreſſio pectoris cum depreſſione ſpirituum, vigiliæ, & ſpirituum commotio **a Hurry in the Head** vulgò dicta, quoties ægræ ad ſomnum ſe componunt, pulſus frequens & debilis, &c. Hæ puſtulæ plerumque in pectore, collo & digitorum interſtitiis, interdum etiam in toto corpore ſunt conſpicuæ. Difficillimum eſt eruptionis diem aſſignare; quantum autem aſſequi poſſum, eas opinor decimo aut undecimo die à principio plerumque pullulare; ſi modò febris habet progreſſum regularem; & circa decimum octavum, vel, ubi materia morbifica abundat, circa vigeſimum primum vel ſecundum diem deſiccari.

Hiſtoria.

Puerperis frequentèr accidit.

Art. 1498. Eſt morbus uſitatiſſimus in puerperis [vocatur ab *Ettmullero febris purpurata* p. 401.] à primo calore interno vel dolore ante partum, ad eruptionem à partu, frequentèr dies n° undecim. In puerperis hac febre correptis diarrhœa eſt ſymptoma periculoſum eruptionem

eruptionem & lochiorum fluxum impediens. Respiratio difficilis, vox faucibus hærens, & linguæ tremor, præcipuè dyspnœa nervosa periculosa sunt.

Art. 1499. Ad curationem quod attinet, *testacæa* sunt exhibenda, quæ calorem fovent mediocrem, simul & edulcorant, & *diaphoresin* promovent; *vesicatoria* sunt applicanda alia post alia per totum ferè morbi decursum. ℞ *Sperm. cet. pulv. è chel. cancror. comp. ana* ℈j. *croc. gr.* v. *syr. paralys.* q. s. m f. bolus sextâ quâque horâ sumendus. Spirituum defectus & pectoris oppressio cum suspiriis sunt hujus febris signa pathognomonica. *Antimonium diaphoreticum* est medicamentum ad pustulas miliares emittendas, nec non ad levandum delirium à me sæpissimè comprobatum dos. ℈j. sextâ quâque horâ. *Curatio.*

Delirium in puerperio.

Art. 1500. " Delirium in puerperis est " symptoma gravissimum in morte sæpissimè " desinens, vel in maniam diuturnam aliquan- " do perpetuam transiens. *Delirium in puerperis.*

Art. 1501. " Remediis internis fluxus lo- " chiorum, si opus sit, est sedulò promoven- " dus; tibiis applicanda sunt *emplastra epispas-* " *tica*, & plantis pedum cataplasma sequens, " ℞ *Capit. papav. cum seminibus contus.* ℥iv. *sal.* " *armoniac* ℥ß. *stercoris bovis recent.* ℔j. *sp.* " *vini* q. s. m. f. cataplasma. *Curatio.*

Uteri procidentia.

ETTMULLERI *Sententia.*

Uteri procidentia.

Art. 1502. Uteri procidentia vel magis propriè *prolapſus ſinûs pudoris, ſeu vaginæ* in initio eſt tantùm exiguus tumor foras propendens inter pudendi labia, in majorem molem concreſcere ſolet ad magnitudinem ovi anſerini, aliquando capitis infantis, & ad genua uſque propendens; interdum ulceratur, immò gangræneſcit. Ortum plerumque ducit à fluore albo vel à partu difficili, vel ab impetu obſtetricis, hæc poſtrema eſt ferè incurabilis.

Curatio.

Art. 1503. Pars prolapſa convenientèr in ſitum naturalem reponenda eſt; *fotus aſtringentes* ſunt uſurpandi in *vino rubro & aqua ferrariorum* decoct. quemadmodum in ano prolapſo (1323.) item *fotus metroproctoticus* Sydenhami ſequens; ℞ *Cort. querc.* ℥ij. *coq. in aq. font.* ℔iv. *ad dimid. ſub finem addendo cort. granat. contuſ.* ℥j. *flor. rub. granat. ana* Mij. *deinde add. vin. rub.* ℔ß. *colatura ſit pro fotu.* "*Peſſi ſuberei* ſyndone involuti interdum "adhibentur. Interna ſint *Rhabarbarum, ca*"*lomel, chalybeata & amara,* & ut verbo di"cam remedia *ad cachexiam & fluorem album.* "Decubitus in lecto ad aliquot ſeptimanas "nonnullas hoc malo liberavit." Abſcindi poteſt imminente *Gangrænâ,* de quâ operatione conſulantur ſcriptores chirurgi. "Ut"cunque recordandum eſt *peritiſſimi Barbetti* "effatum. Uterum (inquit ille) ſine vitæ "periculo poſſe exſcindi, quemadmodum mul"ti medici ſcribere auſi fuerunt, perito ana"tomico intolerabile cenſetur.

CAP. XV.

Sive Fasciculus Morborum decimus quintus.

Morbi infantum in genere.

HARRISII *Sententia.*

Art. 1504. Emperies infantum humidissima est, & morbi eorum universi ejusdem generis sunt, & ab unâ eâdemque causâ ut plurimum producuntur: quemcunque enim affectum pati deprehenduntur infantes, hoc vel illo nomine insignitum, rarò aut nunquam iis deesse *fæces acidum redolentes*, & maximè ab initio ructuum acidorum copiam observare potui; ergo symptomata infantum singula *acido*, ut parenti, ortum suum debent. " Ἀρχὴ ὀξὺς " χυμὸς ἀνεπιτήδειος τῶν λοιπῶν μάλιστα ἐστι (inquit *Hippocrates de vet med.*) *Infantum morbi ab unâ causâ nempè acido plerumque oriuntur.*

Art. 1505. Facillimè in morbos dilabuntur infantes, & nisi imperitiùs tractentur, facillimè in sanitatem restituuntur. Percunctandum est, an nauseâ & vomitu, & quamdiu laborârint, an lac vel cibum coagulatum ejecerint; *Diagnosis morborum quibus criteriis investiganda est.*

 jecerint;

jecerint; an importuni vagitus, vigiliæ & inquietudo torminibus ventris eos excruciari indicârint; an ructus acidi vel ſingultus emittantur; an tuſſis adſit; an ſedes vel pauciores quàm par eſt, vel frequentiores fuerint; quo colore demum inficiantur, an albidæ, virideſcentes, vel bile ſint admodum ſaturatæ; an ſitiant & febricitent; an ſint ulcuſcula in ore (*Aphthæ dictæ*;) an iis ſolennis ſit icor depluens pone aures; an epileptici ſint; an tempus ſit dentitionis; an tumeſcit abdomen; an color ſit ictericus, vel phlegmonoïdes, &c.

Nulla pulſûs aut urinæ habenda eſt ratio.

Art. 1506. Totidem ſunt, quæ infantum pulſum accelerant, vel aliàs immutant, ut ſententia exinde lata ut plurimum fallax futura eſt. Urinæ infantum ſanitate rectâ gaudentium ſunt craſiſſimæ, adeò ut ferè nulla exinde exſurgit indicatio.

Cauſæ procatarcticæ morborum infantilium.

Art. 1507. Cauſæ procatarcticæ morborum infantilium ſunt variæ, nimirum interdum præ-exiſtunt diatheſes morboſæ hæreditariæ à principiorum generationis conditione ac ſtatu deductæ, aut à matre gravidâ plurimùm pendentes; poſt has, cauſæ eorum affectus propius reſpicientes ad quatuor capita referri poſſunt. 1°. Ad *frigus ſuſceptum* quod affectibus febrilibus infantes diſponet, &c. 2°. *Nutrices lac magis craſſum*, quod debetur vel intemperantiæ lactantis circa liquores ſpirituoſos, vel circa amplexus venereos (unde moventur menſes,) vel paſſioni hyſtericæ, ſi nutrix ſit hyſterica. 3°. Ad *præmaturam carnium deglutionem*, quæ cruditates parit, exinde lumbrici & plurima incommoda. 4°. Ad *potum liquorum ſpiritibus abundantium* conceſſum. Ventriculus infantum, à quacunque causâ id primariò pen-

det, in acidam intemperiem nunquam non facessit, unde fit, quod alimentum suum nequaquam in homogeneam chyli substantiam ritè conteratur, verùm in quoddam coagulatum transeat, ex quo morbi ferè omnes iis contingunt; quodque istiusmodi coagulatio aut cuipiam aciditatis gradui jugiter innitatur, aut saltem exinde proficiscatur multò sæpiùs, quàm ab aliâ quâvis causâ, luculentissimè constabit, siquæ sensibus ipsis, aut demum curationi (quæ acidum obtundentibus, & coagulationes solventibus optimè instituitur) fides certò adhiberi possit.

Art. 1508. Saltem si omnimodò vera non sit nostra hypothesis de acido in omnibus puerorum affectibus prædominium habente, votis nostris abundè sufficiet, si per *testacea* & *remedia absorbentia* dicta curationis methodus efficacior ac certior, quàm ea, quæ hactenus passim obtinuit, evadat [quod experturo facilè patebit.] ***Hypothesis de acido confirmatur ex curationis methodo per absorbentia.***

Art. 1509. *Corpulenti* & *obesi infantes*, pituitâ diffluentes, verticis regionem mollem (pulpæ adinstar tremulæ) & apertam, quam dicunt, Anglicè **an open Mould**, ab anteriore ad posteriorem cranii suturam persæpè excurrentem diutiùs retinentes, Rachitidi, tussi convulsivæ, aphthis difficultèr cedentibus, ac tandem scrophulis; maximè sunt obnoxii. *Macilenti & strigosi* sunt omnium tenerrimi, acerrimo calore aduruntur, & in febres pessimi moris, hoc est, summè inflammatorias (pro ratione ætatulæ) & nervoso generi adversas, sunt ut plurimum proclives, —— Pueri ex matribus hystericis, teneris, morbosis, &c. orti à graviori aliquo morbo difficiliùs convalescunt. ***Prognosis ex conformatione, & corporis habitu, &c.***

Art. 1310. Quod ad infantilium affectuum curationem attinet, in genere semper eorum ***Curatio***

imbe-

imbecillitatem naturalem præ oculis habere imprimis oportet; & eligenda ſunt medicamenta, quæ tenerrimis maximè conveniunt: etenim quò mitiora ac tutiora ſunt remedia, quæ adhibemus, eò certiùs ex animi ſententiâ ſuccedet eventus.

Phlebotomia rarò neceſſaria.

Art. 1511. Quod ad *venæ-ſectionem* puerorum attinet, quamvis materiæ febrilis in pulmones metatheſis inſignior, & tuſſes convulſivæ eam in minimis infantibus quandoque exigant, tamen apertè conſtat eam non eſſe medicinam iis naturâ conſentaneam, neque magìs huic tenerrimæ, quàm decrepitæ ætati accommodam. Et proinde minimè neceſſarium duco ejus auxilium implorare in quibuſcunque infantum affectibus, niſi in *tuſſibus iſtis convulſivis*, vel ubi *febrim* ſubitò exortam *tuſſis importuna* concomitari ſolet: vel in *contuſionibus* gravioribus, quæ nonnunquam contingunt.

Ettmulleri *Sententia.*

Vires mercurii dulc. & auri fulminantis.

Art. 1512. In infantum curâ latet quid ſingulare in *mercurio dulci*, ſed adhuc meliùs eſt *aurum fulminans*, doſis lactantibus eſt gr. j. vel gr. iß. pro doſ. ij. horrendas dejectiones efficit, interdum etiam vomitus movet. In epilepſiâ, aſthmate convulſivo, torminibus, convulſionibus, &c. *Aurum fulminans* eſt ſacra anchora. *p.* 1177. & 1179.

De meconii purgatione.

Art. 1513. Infans recens natus purgetur cum *ol. amygd. dulc.* & *ſyr. violar.* vel *de rhabarbaro*, vel *è ſpin. cervin.* quod eſt optimum, idque toties, & tam diu repetatur, donec liberetur à ſero mucilaginoſo ventriculum occupante, & à *meconio* nigricante & ſpiſſo excremento in inteſtinis ſtabulante. *Coloſtrum* ſeu lac primum eſt alimentum medicamentoſum, quod natura

eum

eum in finem generavit, ut modicè nutriendo levitèr pro infantis imbecillitate purget per aliquot dies.

Art. 1514. " *Syrupus flor. malorum persicor.* " est optimum, leniſſimum, ac tutiſſimum e- " meticum pro infantulis; alvum quoque blan- " dè laxat. Infantibus recens natis apprimè " propinatur loco *ol. amygd. dulc. & ſyr. violar.* " *doſ. à* ʒij. *ad* ℥j. *Eſt* medicamentum praxi " modernâ comprobatum.

Efflorescentia Purpurea.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1515. Infantes tertio vel quarto à partu die [aliquando tardiùs] *efflorescentiâ cutis miliari purpureâ* [Anglicè **the Red-Gum**] affliguntur, quæ citò evanescit. Mulierculæ *pulv. Gasconicum, confect. alkerm. crocum in vino generoſo,* &c. solent exhibere; ope medicâ rarò indiget. *Efflorescentia purpurea.*

Febres Infantum.

HARRISII *Sententia.*

Art. 1516. Prima indicatio in curandis febribus est *acidum* ritè præparare, quo meliùs id eliminetur; hoc autem necessarium videtur antequam humores acidi poterint cum διαφορίᾳ expurgari: nam secundùm *Hippocratem* cocta, non cruda, sunt medicanda; hæc præparatio non aggredienda est sudoriferis propriè dictis, sed potiùs *abſorbentibus*, scilicet, pulveribus *teſtaceis*; *ſalia volatilia*, aut *lixivialia*, aut *ſpiritus volatiles*, in tenellis non sunt usurpanda, utpote ipsorum ætatulæ tenerrimæ minùs congruentia. *In febribus curandis duæ indicationes humorum: præparatio & expurgatio.*

Art.

Methodus medendi. *Art.* 1517. Infanti anniculo febricitanti, aut torminibus (ut plerumque fit) excruciato in hunc ferè modum ſuccurrere ſoleo, quartâ quaque horâ exhibeo chartam *pulv. teſtac.* ex ſequentium nonnullis, *ocul. & chel. cancrorum, teſt. ovorum, oſtrearum, concharum, oſ. ſepiæ, cret. coral. corallin. margar. matr. perlarum, lap. bezoar. pulv. Gaſcon. ſpec. de hyacinth.* &c. doſis circiter ℈j. cum julap. ſequent. exhibere ſoleo, ℞ *Aq. lact.* ℥iv. *ceraſ. nigr.* ℥ij. *pæon. comp. epidem. ana* ʒij. *ſacchar. perlat.* q. ſ. m. f. julap. facillimè variari poteſt formula, ſervatâ ſemper eâdem intentione. Convenit interdum emulſio *ex amygd. dulc.* &c. ad ſitim extinguendam, & humores contemperandos.

Catharſis inſtituenda. *Art.* 1518. Tertio die à quo ſum advocatus, niſi variolæ, morbilli, aut febris ſcarlatina, caput attollant, *purgandum eſſe* præcipio, infantem unius anni in hunc ferè modum: ℞ *Syr. de cichor. cum rheo* ʒij. *rhabarb. elect. pulv. gr.* xv. vel. ℈j. *aq. lact. alexiter. cinnam. ten. ana* q. ſ. ad diluendum, miſce. Vel ℞ *Syr. de rhamn. cathartic.* ʒij. *pulv. diaſen. gr.* viij. m. vel ℞ *Pulv. cornachin. gr.* vj. ſumat in coch. *aq. ceraſ. nigror.* nullum verò medicamentum magìs accommodatum eſt ætati puerili ac *rhabarbarum.* Ad vim purgationis accelerandam *cryſtal. tartar. genuin.* ℈j. aut ℈ij. in hauſtul. juſcul. avenac. exhiberi poteſt, & catharſis repeti debet aliâ atque aliâ vice pro re natâ. "Sed oportet me-
" dicum cavere: Febres etenim infantum *tu-*
" *moribus criticis* terminari non raró aptæ natæ
" ſunt, quales ſint *phyma vel phygethlon* ſub
" mento *parotis* pone aures, &c. Ideoque in
" iſto rerum ſtatu catharſis omninò differenda
" eſt, & ſuppuratio promovenda.

Art. 1519. In symptomatis ἀτόποις, ex summâ humorum putredine oriundis sæpè ex usu est *Æthiopis mineralis gr.* vj. [imò ad ℈j. vel ʒß.] vel *mercurii dulcis gr.* iv. *cum flor. sulph.* tantundem admixta in syr. alicujus grati cochleari parvo, nocte catharsin præcedente exhibere. His ritè peractis plerumque cessant graviora symptomata, vel saltem multùm leniuntur, ut proinde in vado jam res sit, quæ in extremo discrimine paulò antè fuerat. *Quid faciendum in symptomatis dissonis.*

Icterus.

SYLVII *Sententia.*

Art. 1520. Icterus plerisque infantibus mox à partu solet supervenire, immò nonnunquam illo infecti nascuntur, adeoque ipsius causam quandoque ante nativitatem in se continent; probabile est, quòd ab humore glutinoso, pituitâ, scilicet viscosâ ortum ducat. Existimo in his infantibus icterum sæpè fieri posse absque ductûs bilarii obstructione, à bilis, scilicet, spirituositate, & ideò ad effervescendum ineptitudine. *Icterus.*

Art. 1521. Omnia remedia icterum curantia infantibus non ita tutò exhibentur, quàm adultioribus; pulvis sequens ex lacte materno exhibitus semel aut bis in die intra paucos dies icterum infantum curare solet, ℞ *Pulv. croc. angl. bezoar. min. ana gr.* j. m. quoties alvus est adstrictior commodè solicitatur ac laxatur *rhabarbaro*, ac imprimis *syrupo de cichor. cum rheo*; prodest etiam *pulvis viperarum* [item *millepedes*, *sal succin.* &c. *Curatio.*

Art. 1522. " Rara est mentio hujus affec-
" tûs in practicorum libris, nihilominus tamen
" plures sanè infantuli recens nati hoc morbo *Plures hoc morbo pereunt.*

" inte-

" intereunt, ex muliercularum plerumque
" negligentiâ; aiunt enim, flavefcunt, & mo-
" riuntur, neque ullas fuppetias aut quærunt
" aut explorant.

Tormina Ventris.

ETTMULLERI. *Sententia.*

Tormina ventris. *Art.* 1523. Tormina ventris frequentèr mirum in modum affligunt recens natos, continuò plorant, pedibus calcitrant; crepitus copiofi emittuntur, excrementa funt viridia; funt planè motus convulfivi inteftinorum; aliquando Hernia producitur.

Curatio. *Art.* 1524. Præmiffis *enemate* & *aliis laxantibus* & *pulveribus abforbentibus*, *fperma ceti* cum *ol. anifi* eft egregium; externè *ol. cham.* & *rut.* cum gutt. aliquot *ol. anifi*, *junip. nuc. mofchat.* cui addi poteft *fel. bubul.* q. f. pro linimento. *Enema ad tormina* Fulleri.

Nota benè. *Art.* 1525. " Hoc duntaxat feriò admoneo
" (inquit *Harris*) tormina omnia, inquietudi-
" nes, & vigilias infantum *teftaceis* aptè exhibi-
" tis æquè certò demulceri, ac dolores ac vi-
" gilias adultorum ipfis *narcoticis* ad tempus
" tolli.

Vomitus.

ETTMULLERI *Sententia.*

Vomitus. *Art.* 1526. Vomitus eft utilis in infantibus, ex quacunque causâ oriatur, nifi fit nimius; in culpâ eft lac frequentiffimè.

Curatio. *Art.* 1527. Si fit nimius & difcolorata rejiciantur, *clyfma* injiciendum eft, & per os *carminativa*, *nux mofchat.* &c. funt exhibenda; externè ftomacho fruftulum *panis tofti in vino generofo madefacti* & cum *aromatibus confperfi* applicandum, &c. *Alvi*

Alvi Adstrictio, & Diarrhœa.

Ettmulleri *Sententia.*

Art. 1528. Alvus infantum ordinariò est laxa, saltem bis in die exonerari debet; adstrictio plerumque oritur ex vitio lactis vel pultis. *Alvi adstrictio.*

Præter usitata *laxantia* in hoc affectu præstantissimum remedium est *muscerda* à N° ij. ad vj. pro ratione ætatis in pulticulâ exhibitæ; usurpari etiam possunt *linimenta laxativa ex colocynth. scammon.* &c. "In tenellis sufficit "*inunctio ventris cum butyro* ante focum; item "ablutio quotidiana clunium & femorum cum "*aquâ frigidâ.* *Curatio.*

Art. 1529. "Diarrhœa infantum (inquit "*Harris*) non *astringentibus* aut *narcoticis* co-"hibenda est, sed potiùs humores ferocientes "cum pulveribus *testaceis* compescendi sunt, "& contemperandi, ut demum *rhabarbaro* "expurgentur. Dysenteria infantibus (inquit "*Barbette*) sæpiùs perbenigna reperitur; illâ "enim ad menses aliquot quandoque affici-"untur sine quovis incommodo, modo res na-"turæ permittatur. *Diarrhœa.* *Dysenteria.*

Atrophia Infantum.

Ettmulleri *Sententia.*

Art. 1530. Macies & atrophia infantum ex denegato nutrimenti transitu ab obstructione lacteorum & glandularum mesenterii accidit. Membra macilenta evadunt, venter tumet, & indurescit, ut plurimum secessus liquidi & copiosi observantur; causa ut plurimum est viscositas ingestorum; periculosum est malum. *Macies & atrophia quomodo fit.*

"Quot-

" Quotquot hoc affectu extinctos aperii (in-
" quit *Dolæus*) in iis glandulas mesenterii tu-
" midas & obstructas reperi; denegato enim
" sic nutrimenti transitu, necessariò partes nec-
" tare suo rorido privantur.

Curatio. *Art.* 1531. Alimentum debet esse tenuissimum & subtilissimum; conveniunt *volatilia* & *martiata mitiora*; externè linimentum *ex gum. ammoniac.* &c. " Marasmus seu extenuatio
" infantum (inquit *Sydenhamus in sched. mon.*
" p. 55.) quasi phthisica curatur exhibitione
" *infus. rhabarbari* in cerevisiâ ten. quod ip-
" sum ego quoque aliquoties expertus sum.
" *Reusnerus* affirmat *Hillerum* infantes atrophiâ
" laborantes cum *tussilagine* ad instar hormini
" frixâ frequentèr restituisse. [Succus quoque
" ejusdem plantæ est maximè efficax.]

Aridura partium. *Art.* 1532. Pro aridurâ partium valdè commendatur *arcanum aluminis Fœlicis Wurzii* p. 473. valet etiam *unguentum ad atrophiam*; ut & remedia *ad Rachitidem.*

Tussis Convulsiva.

Ettmulleri *Sententia.*

Tussis convulsiva. *Art.* 1533. Frequens est tussis infantum ferina, in quâ multùm ac diu tussiunt, donec per vomitum rejiciant mucosum quid ex ventriculo, posteà ad tempus cessat per dimidium præter propter diem, tum revertit simili modo. Ex ventriculo oritur, ut etiam *asthma infantum*, quod est anhelosa & sibilosa respi-

Asthma. ratio. " Tussis infantum (ut rectè observa-
" vit *Waldschmidius*) est ferè semper *stomachalis.*"

Causæ. " Materia acida, mucilaginosa & tenax (inquit
" *Dolæus*) in ventriculo hospitans sæpissimè
" est causa hujus affectûs; interdum verò
" causa

" causa ferox advenire videtur, & nihil aliud
" esse, quàm sal quoddam mediante aëre cor-
" poribus tenellulis communicatum lympham-
" que coagulans, à quâ acriori & stagnante
" vel præterfluente larynx afficitur, unde *tussis*
" *illa* oritur *convulsiva.* Frequentissimè infan-
" tibus accidunt *catarrhi* cum stertore in pec- *Catarrhus.*
" tore à quo malo plurès intereunt; febrici-
" tant enim, & suffocantur; quare munien-
" di sunt infantes ab aëre frigido; si enim
" ventis frigidis exponantur ex incuriâ nutri-
" cum vel matrum, facilè in hunc morbum
" incidunt, & dein difficultèr curantur.

Art. 1534. Quoad curam hujus tussis fu- *Curatio.*
ribundæ semper ad stomachum erit respicien-
dum; absque *vomitu* vix curari potest, cum eo
tamen facilè depellitur, ut & *asthma* dictum;
provocari potest cum pennâ *oleo* tinctâ, &c.
Jusculum *raparum* est mulierum euporiston,
sperma ceti in jusculo est egregium. " Ingens
" solatium (inquit *Sydenhamus*) adfert *venæ-*
" *sectio* infantibus tussi convulsivâ laborantibus, *Venæ-sectio.*
" & remedia quælibet pectori dicata longo
" post se linquit intervallo *method.* p. 207. *Phle-*
" *botomiâ* & repetitâ *catharsi*, eâque solâ ex- *Catharsis.*
" pugnatur hæc tussis, sed leniora cathartica
" hic conveniunt, eaque sunt cochleatim in-
" gerenda pro ratione ætatis. *Ep. p.* 29. Po-
" tus & alimenta liquida (inquit *Willisius*) in
" quantitate solito minori sumantur, istius vice
" *bochetum ex sarsâ, chin. santal. ras. ebor. C. C. cum* *Decoctum è lignis.*
" *ingredientibus diureticis & antispasmodicis* usur-
" petur; *decoctum vel syr. ex castor. & croco* item
" *decoct. rad pæon. mar. visc. quercin. hyssop.*
" multos juvârunt.

FARRAGO *Sententiarum.*

Remedia nonnulla alia.

Art. 1535. Caro *murium frixorum* commesta vulgò specificum audit; sed super omnia *muscus pyxidatus*, quocunque modo sumptus, est remedium probatissimum, & rarò fallax. Decoctio ex *musco arboris* (inquit *Baglivius*) præsertim à *quercu pendente* omnium præstantissima est, ut nos experti sumus, valet quoque in aliis morbis *convulsivis*. *Aurum Mosaïcum* (in aliis morbis *convulsivis* maximè efficax) in paulò ætate provectioribus tentari meretur, ut & *ol. sulph. per campan. serum lactis* recens à caseo pro potu ordinario bibatur. *Expressio millepedum ad pertussim, julap. moschat. syrupus ad tussim convulsivam*, &c. quandoque cum fructu usurpantur. ℞ *Milleped. in vin. alb. demers. q. v. exprime succum, & add. sacchar. alb. q. s. & f. s. a. syrupus*; hic syrupus cochleatim sumptus (*inquit D. Cheyne in tractatu de Arthritide* p. 116.) Tussim convulsivam *infallibiliter* tollit.

Epilepsia.

WILLISII *Sententia.*

Epilepsia quando potissimum accidit & à quâ causâ.

Art. 1536. Epilepsia puerorum circa duo potissimum tempora in pueris convulsionibus maximè obnoxiis reperiri solet, viz. intra primum à partu mensem, & circa dentium eruptiones; quanquam hujus morbi insultus etiam aliis temporibus, & quibusdam aliis de causis, non rarò eveniant; cujusmodi sunt nutrix invaletudinaria, aut prægnans, lac in ventriculo coagulatum, aut in putrilaginem acidam aut amaram degenerans, intemperies febrilis, capitis aliarumque partium ulcera, aut exanthemata, subitò evanescentia, aëris mutationes, lu-

I nationis

nationis periodi, &c. " Quandò in infantibus " (inquit *Dolæus*) frequentes oſcitationes, pandiculationes, oculorum & palpebrarum leves motus, manuum commotiones, brachiorum extenſiones, pavores & tremores, vigilias " nimias obſervamus; epilepſia timenda eſt, " quia ſunt ejuſdem prodromi. *Signa præſagientia.*

Art. 1537. *Antiſpaſmodica medicamenta* nutrici exhibeantur; ſumat mane & veſperi *rad. & ſem. pæon. mar. & ſem. fœnic. dulc.* in hauſt. *ſer. lact.* coct. Linimentum ſequens circa nares, tempora & cervicem infantis epileptici uſurpari poteſt, ℞ *Ol. capivii, caſtor. ana* ʒij. *ſuccin.* ʒß. m. nuper mihi retulit medicus eruditus ſe noviſſe plures hoc remedio curatos, viz. ℞ *Fol. cham. minutim. inciſ.* Mij. includantur in duobus ſacculis à lino tenui aut ſerico confectis, qui lacti calido intincti & expreſſi abdomini ſucceſſivè applicentur. *Untzerus* valdè commendat *fel catelli* lactantis nempe ut totus ſuccus ciſti felleâ exemptus puerulo cum pauca *aq. flor. tiliæ* propinetur. *Curatio.*

HARRISII *Sententia.*

Art. 1538. Ad convulſiones ſeu inſultus epilepticos tollendos apprimè etiam valent *pulveres teſtacei*, maximè ſi *caſtoreum* iis adjiciatur. In convulſionibus quamplurima pro ſpecificis vulgò habita tam ab authoribus graviſſimis quam à practicis celeberrimis decantari ſolent: veruntamen virtutes eorum (quantum obſervare licuit) noſtram de ſe expectationem videntur vix ac ne vix quidem expleviſſe. In paroxyſmis infantum convulſivis, utpote à torminum prægredientium materiâ acri nervos omnes vellicanti jugiter obortis; ea, quæ *acidum* obtundunt, contemperant, aut infringunt, id- *Ad convulſiones teſtacea optima remedia.*

que ſine corporis novo æſtu aut calefactione, quæque aciditatem ſic infractam atque aculeis orbatam *per inferiora* deducunt, poſt alia infinita incaſſum tentata, veras continere vires huic ſymptomati horrendo debellando pares tandem agnoſcentur.

ETTMULLERI *Sententia.*

Cauſa. *Art.* 1539. Epilepſia infantum plerumque ex his ſex cauſis originem ducit. 1°. A meconio retento. 2°. A lactis vitio. 3°. A dentitione difficili. 4°. Ab immoderato animi affectu nutricis. 5°. Ab excretis cohibitis. 6°. A lumbricis.

Aurum fulminans. *Art.* 1540. Mirabilis eſt vis *ſulphuris antimonii* & *auri fulminantis* in epilepſiâ doſ. *gr.* j. vel in imbecillibus gr. iß. pro doſ. ij. cum aliis appropriatis. (1512.)

Alia remedia. " *Ol. ſuccin. gt.* ij. vel iij. cum pari quantitate *ſpiritûs vitrioli* in *aq. ceraſ. nigr.* exhibit. " puerulos à paroxyſmo ſtatim plerumque liberant; ſed præ omnibus quotcunque mihi " hactenus innoteſcunt *oleum ſulph. per campan.* " hunc morbum in infantibus præcipuè primo " menſe felicitèr expugnat; ſumi poteſt in " julapiis cephalicis ad ſufficientem aciditatem. " *Pulvis de guttet.* utilis eſt ad præcavendam recidivam.

Dentitio.

HIPPOCRATIS *Sententia.*

Dentitio. *Art.* 1541. Ad dentitionem accedentibus, gingivarum pruritus, febres, convulſiones, alvi profluvia, & maximè ubi caninos dentes producunt, & iis qui inter pueros ſunt craſſiſſimi, & qui alvos duras habent. " De plu-

" mis exuendis & novis naſcentibus (inquit " *Liſter* in locum) idem gravis dolor atque fe- " bricula avibus contingit; unde mutæ ſunt, " & canere deſinunt. Idem quoque erucis in " veteribus cuticulis deponendis accidit. Ger- " men dentis (inquit *Dolæus*) in maxillis eſt in- " ſtar albuminis ovi, mucoſi & tenuis, in cel- " lulis eorum contenti, quod de die in diem " durius redditur, uſque dum illa materia in- " durata gingivam perrumpat: in hac perrup- " tione miſeri tenelli plurimis affliguntur ſymp- " tomatibus: adſunt enim comites gingiva- " rum pruritus, ſuperflua caro, veſiculæ, fun- " gi, maxillarum inflammationes, terrores, in- " ſomnia, vigiliæ, ſalivatio, vomitus, epilep- " ſia, pavores, diarrhœæ, febres convulſiones " gingivarum, tubercula, dein abſceſſus, & " non rarò mors ipſa.

Modus eruptionis.

Art. 1542. " Licèt nihil certi (inquit *Bo-* " *netus*) de termino eruptionis dentium ſtatui " queat, quippe in quibuſdam citiùs in aliis " tardiùs prodeunt; tamen communitèr obſer- " vatum eſt dentes ſucceſſivè biennii ſpatio ex- " ire; ita ut primò ſeptimo menſe *inciſores*, de- " inde *maxillares* tum 15° aut 17° menſe *ca-* " *nini* vel *oculares* prorumpunt. (Vid. *Art.* " 1544.)

Tempus eruptionis.

HARRISII *Sententia.*

Art. 1543. Nullus affectus infantibus tot gravia ſymptomata progenerare ſolet, quot dentitio difficilis & laborioſa; inter dentiendum enim ex inflammatione gingivarum non rarò oriuntur tormina ventris, vigiliæ in quietudines, profluvium alvi aut ejuſdem conſtipatio, dejectiones & vomitus virides, aphthæ, febres, convulſiones, &c. " Atque hæc acci-

Symptomata varia inter dentiendum.

" dentia (ut rectè observat *Baglivius*) vitio so-
" lidi tantummodo succedunt, solidi nempe
" gingivarum irritati, puncti, crispatique à qui-
" bus ad intestina oscillatione producta gra-
" ves oriuntur diarrhœæ, quæ si non venerint,
" pejora veniunt mala [antedicta.]

Duo dentitionis sunt tempora.

Art. 1544. Dentitionis tempus est duplex; *unum*, quo dens osse maxillari primùm emergere nititur, & quo gingivæ pars extera & superior absque aliquo ejusdem tumore, albido quodam circulo circumscribi ut plurimum solet; *alterum* est, quo dens mole jam auctior gingivam tumidam reddit, atque eam perrumpere omni vi conatur, atque hoc solummodo postremo casu quandoque licet gingivas incidere. " Qua-
" tuor, quinque vel sex mensibus à nativitate
" elapsis dentes ordinariò incipiunt erumpere,
" primo *incisores*, deinde *canini*, & postremò
" *molares*; circa septimum ætatis annum *nova*
" *series* producitur, & circa vigesimum pri-
" mum *dentes sapientiæ* dicti, nimirum duo
" postremi molares egrediuntur. (Vid. *Art.*
" 1542.) Nonnulli, licet paucissimi cum denti-
" bus aliquot eruptis nascuntur. Ego novi
" fœminam *sine dentibus*, non modo in infantiâ,
" sed per totum vitæ stadium *edentulam* man-
" sisse.

Curatio.

Art. 1545. Symptomata dentientium universa eidem ferè methodo, remediis nempe *acidum absorbentibus*, & *contemperantibus*, ac deinde leniter *expurgantibus* plerumque cedunt.

Nota bene.

Art. 1546. " Ordinariò copiosè salivant
" infantes dentibus erumpentibus, & adest ple-
" rumque diarrhœa; hæc si eveniant, benè
præsagiunt: quocirca commodè fricandus est
dens erumpens cum *folio tabaci* circa nutricis di-
" gitum obvoluto & cerevisiâ parum made-

" facto,

" facto, quod *salivam* & *alvum leniter movet*,
" *Alvus lubrica* perpetuò servanda est; &
" si adsint convulsiones pulvis sequens *Willisii*
" locum habet, ℞ *Ocul. cancr. margar. præpa-*
" *rat. coral. rub. ana* ℨj. *ol. sulph.* quantùm pul-
" vis imbibendo excipiet f. pulvis. *Spiritus C.*
" *C.* (inquit *Sydenhamus in sched. mon.* p. 54.) utut
" tritum & planè contemptum remedium (dos.
" gt. iij. vel iv. *in aq. ceras. nigr.*) præ cæteris,
" quæ mihi innotescunt, medicamentis votis
" respondet in dentitione laborantibus. Con-
" vulsiones hinc oriundas minuta *spiritûs C. C.*
" *dosis* fœlicitèr tollit (inquit *Boerhaave.*) In
" ventris torminibus apprimè convenit *enema*
" *ad tormina* Seq. ℞ *Cret. pulv.* ℥ß. *herb. rut.*
flor. cham. ana Mß. *coq. in q. s. aq. font. ad* ℥iv.
colatur. add. tinct. castor. diascord. ana ℨij. *syr. de*
mecon. ℨiß. *ol. anis. gut. x. m.*

Lumbrici.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1547. Lumbrici sponte prodeuntes vel per alvum vel per os rarò sunt sine periculo; nam *malignitatem* in morbis denotant, unde fugâ sibi volunt consulere. Authores practici studiosè monent in omnibus affectibus infantum curandis, imprimis obstructionibus semper ad *lumbricos* esse attendendum. *Lumbrici.*

Art. 1548. Primaria signa lumbricorum sunt in ore copiosa saliva jejuno stomacho, scalptura narium, pavor in somno, stridor dentium, ventris tumor, tussis sicca, sitis, alvus lubrica, tormina ventris jejunis, rubor & pallor faciei alternatim. *Signa lumbricorum.*

Art. 1549. ℞ *Argenti vivi* ℥j. coq. *in aq. simplic.* [vel quod meliùs est *in decoct. alb.*] ℔ß. vel *Remedia ad lumbricos.*

vel probe agitentur invicem in lagenâ vitreâ post subsidentiam *Mercurii* decantetur liquor, & detur infantibus pro potu ordinario. Est experimentum certissimum ad enecandos lumbricos. " Ejusmodi quoque est medicamen- " tum istud per universam *Italiam* celebratum. " ℞ *Argent. viv.* ℥j. infund per noctem *in aq.* " *galegæ* ℥ij. decantetur liquor & propinetur " mane. *Boyle.*" Externè utile est linimentum sequens, ℞ *Aloe* ℥ij. *myrrh.* ʒß. [*ol. absynth. gt.* vj.] *fel. taurin.* q. s. m. f. linimentum, cui addi possunt ad acuandum *ol. colocynthidos* guttæ aliquot. De aliis vermifugis alibi (684.) " *Cin-* " *nabaris nativa* est remedium valdè efficax, ac " tutissimum, vermibus necandis. *Pulvis stan-* " *ni*, nempe stannum calcinatum est adhuc ef- " ficacius medicamentum, & ferè inter speci- " fica censetur: hinc *pulv. vermifugus sequens* " *Quincij.* ℞ *Stanni calcinat. musc. corallin. sem.* " *sancton. ana* ℥j. *sabin. croc. ana* ʒj. *m. f. pulv.* " *dos. à* ℈ss. *ad* ℈j. alvum non movet. Author " in ejusdem laudibus copiosior est; vid. lo- " cum. *Emplast. vermifug. Batean. & syrupus* " *vermifugus ejusdem* interdum usui esse possunt. " In extremis utor aliquando *Hydrargyro (in-* " *quit Chesneau*) quod in vermibus necandis " non habet simile. Ad pisi magnitudinem " ex cochleari cum lacte parvulis sine noxâ " propinare soleo.

Crinones seu comedones. *Art.* 1550. Crinones seu comedones sunt vermiculi subcutanei infantes ad *atrophiam* disponentes; occupant plerumque loca musculosa, imprimis dorsi, scapularum humeri, crurum ac surarum; pruritum molestum excitant, indeque inquietos & vigiles reddunt infantes, tandemque in tabem adducunt. Cum *lotione mercuriali* sunt enecandi. " Hi forte sunt ver-

" mes,

"mes, quos Ætius deſcribit, & dracunculos
"vocat; Æthiopes & Indos quandoque in-
"feſtare ſolent; rariſſimè apud nos inveni-
"untur."

Rachitis.

BOERHAAVII *Sententia.*

Art. 1551. Medio ferè labente ſeculo decimo ſexto in *Mediterraneis Britanniæ* primò, deinde per totam *Germaniam*, denique & per omnia *Europæ borealis* loca, ortus eſt morbus novus, hodie frequentiſſimus, qui *Rachitis* appellatur; infantibus nunquam connatus eſt, rarò ante nonum ætatis menſem, vix unquam poſt biennium vitæ, ſed ſpatio hoc medio frequens accidit. *Rachitis eſt morbus novus.*

Art. 1552. Curatio optima fit *cibo levi, eupepto, ſicciori, minùs pingui, aromatibus mitioribus condito, ſæpè dato* & *copiâ moderatâ. Potu pauco, meraco* ex *cereviſiâ*, imprimis non veteri quidem, at diu coctâ ac ſpiſsâ; *aëre ſicco,* & *calidiuſculo*; *veſtitu* accuratè *ſicco, ex lanâ confecto*; *geſtatione, concuſſione, oſcillatione, vectione in rhedâ*; *frictione multâ, calidâ, ſiccâ pannis fumo aromatum perfuſis inſtitutâ maximè ad abdomen & ſpinam*; *cantharidum* iteratâ quandoque applicatione; *vomitoriis lenibus* aliquoties cum prudentiâ repetitis; *purgantibus* deinde *roborantibus* per aliquot dies ſucceſſivos adhibitis; denique uſu diu continuato medicamentorum *roborantium, exſiccantium, antiſcorbuticorum,* & *ſpiritus excitantium.* An *immerſio in aquam frigidam* prodeſt? "Immò *pſuchroluſia* "in hoc affectu eſt valdè efficax, ut ex quo-"tidianâ experientiâ docemur, de quâ videa-"tur *Floyer*, p. 111, 145, 222, &c. *Methodus medendi.* *Pſuchroluſia.*

GLISSONII *Sentientia.*

Signa diagnostica. *Art.* 1553. Signa diagnoſtica rachitidis ſunt laxitas & mollities partium, debilitas & languor, ignavia & torpor; eſt in hoc affectu inæqualis partium nutritio; caput juſto majus, facies plenior & floridior; partes carnoſæ infra caput in progreſſu morbi magìs magíſque indies extenuantur; adſunt protuberantiæ quædam, & nodi circa nonnullos articulos, maximéque in carpis conſpicuæ, paulò minùs in talis obſervantur; ſimiles quoque tumores in coſtarum extremitatibus, quibus cum ſterni cartilaginibus committuntur; oſſa nonnulla incurvantur, præcipuè tibiæ & fibulæ, hinc oſſa ulni & radii, ſed paulò minùs & infrequentiùs, aliquando etiam oſſa femoris & humeri; aliquando decurtatio quædam oſſium, & deficiens eorum accretio ſecundùm longitudinem; demum irregularis quædam capitis protuberantia, maximè oſſis frontis antrorſum huc quoque referri poteſt; dentes tum tardiùs tum moleſtiùs erumpunt, levi occaſione vacillant, aliquando nigreſcunt, aut etiam fruſtulatim excidunt; pectus in ulteriori morbi greſſu à lateribus anguſtiùs redditur, anteriùs acuminatur; adeſt quoque ſubtumida quædam abdominis repletio & hypochondriorum tenſio; frequentèr etiam tuſſis, reſpiratio difficilis multaque alia pulmonum vitia inducuntur. Hoc morbo afflicti ſæpè lateralem decubitum modò dextrum modò ſiniſtrum averſantur ob coaleſcentiam pulmonum cum pleurâ vel tumorem in adverſo latere.

Partes internæ affectæ. *Art.* 1554. “Interius hepar juſto majus “eſt, ventriculus & inteſtina in majorem mo-“lem aſſurgunt; meſenterium glandulis juſto

“majo-

" majoribus, si non strumis afficiatur; pula-
" mones infarcti & tumidi cernuntur, nonnun-
" quam purulenti strumosi & pluræ adhærentes.
" Venæ jugulares & arteriæ carotides
" solito ampliores; denique partium ferè om-
" nium enervatio, item torpor quidam & ad
" motum segnities. Hic affectus plerumque
" ex se non est mortalis: nonnunquam ta-
" men ingravescentibus symptomatis *in tabem,*
" *hydropem pulmonum, aut ascitem* degenerat; *Prognosis.*
" quo citius à partu ægrum invadit, eo pe-
" riculosior est, quo major morbus eo dete-
" rior. Qui ante annum quintum non cu-
" rantur, posteà per totum vitæ spatium va-
" letudinarii sunt. Scabies aut pruritus huic
" morbo supervenientes ad curationem multi
" conferunt. Mayow.

Art. 1555. Materia medica in hoc affectu *Remedia simplicia.* sunt *herbæ omnes capillares,* imprimis *tricomanes, radix osmund. regal. gemmæ* dum vix erumpent *filicis maris, lingua cervina, veronica mas, tussilago, radix rubiæ tinctorum, curcum, sarsaparillæ, chin. lignum guaiaci & ejusdem gummi, chalybs, sperma ceti, vermes terrestres, millepedes. Rhabarbarum* præ aliis simplicibus commen- *Laus rhabarbari.* damus; est enim medicamentum moderatè calidum & siccum, spiritibus insitis omnium partium satìs familiare & amicum, torporem spirituum benignè excutit, mollitiem laxitatemque partium firmat, internam lubricitatem nonnihil corrigit; pulsum ad artus evocat, calorem externarum partium auget, internarum & imprimis earum, quæ nutritioni inserviunt, vigorem & activitatem fovet: est medicamentum profectò omni ætati & complexioni satìs tutum.

Curatio. *Art.* 1356. *Cathartica appropriata* præcipuè ex *rhabarbaro* debitis intervallis repetita in hoc morbo prosunt; *fonticuli & vesicatoria* sunt utilia; enema sequens est valdè proficuum, ℞ *Fim. equi non castrati.* ℥iß. *sem anis. fœnicul. malv. contus. ana* ʒiß. *flor. cham.* p. j. coq. in q. s. *ser. lact.* incolatur. ℥iv. solv. *syr. violar.* ʒx. *sacchar. rub. ol. ros. ana* ℥ß. m. f. *De frictione.* enema. De *Frictione* hoc observandum est, abstinendum esse à frictione, quâ parte ossa prominent, & liberaliùs fricandum esse partibus eorum cavis; non continuandam esse hanc actionem ultra levem ruborem in partibus excitatum. " Quantum valet *frictio* in hoc " morbo, ut etiam de viribus *tussilaginis* spe-" ciatim in hoc affectu & atrophiâ curandis; vide *Fuller. medicinam gymnastic.* p. 96.

MAYOWII *Sententia.*

Methodus medendi. *Art.* 1557. Quandoquidem Rachitidis causa in obstructione spinalis medullæ nervorumque inde oriundorum imbecillitate consistit, præcipuæ indicationes curatoriæ sunt, ut *nervi roborentur*, & *obstructiones tollantur*; in hunc finem venæ-sectio, vel sanguinis detractio per hirudinum suctionem, medicamenta cathartica, item digestiva, diuretica, diaphoretica & specifica in usum vocentur. Enemata laxantia injici possunt, nonnunquam corroborantia *ex decoct. fimi equin. flor. rorismarin.* &c. *Enem. terebinth. cum expressione milleped. viv.* &c. Catharsis institui potest cum *rhabarbaro* item cum *calomel.* Fonticuli insuper opem egregiam præstant, præcipuè, si inter primam & secundam colli vertebram excitentur. Præter specifica vegetabilia laudatur *ens veneris*, inventum nobilis *Boylei*, *ut & salia volatilia*, *elixir proprie-*

proprietatis, *balsamum sulphuris*, nonnunquam etiam *chalybis* usus convenit, utpote qui virtute insigniter aperiente donatur, idemque non tantum concoctionem juvat, sed etiam viscerum tonum firmat roboratque: verum illius usus non sine cautione instituendus est; etenim in tussi, pleuritide, infarctu pulmonum, febre hecticâ morbisque id genus aliis à chalybis usu omninò abstinendum est. Ad abdominis intumescentiam sequens fomentatio multum confert, nempe ægro in vase satis amplo collocato *hordeum fermentatum*, quod in aquâ coctâ aliquamdiu infusum est (ut in cerevisiâ conficiendâ fieri assolet) eidem circumcirca tepidè apponatur, maneatque æger eodem penè opertus ad sudoris provocationem.

Art. 1558. " Succus è limacibus cum testis " parum contusis exstillans, vulgò, sed perperàm, *oleum limacum* vocatus, in hoc affectu " pro usu interno & externo valdè celebratur, " præcipuè *in infantibus hecticis & phthisicis.* " Virtutes & usus remediorum sequentium " lector ipse expendat; *Flores salis armoniac.* " *martiati Batean. Cerevisia ad Rachitidem, aq.* " *limacum pectoralis, emplast. spinale, linimentum* " *spinale, omnium Fulleri.* Consulatur etiam " *Sydenhamus de Rachitide Epist.* p. 148. *Alia remedia.*

Aphthæ.

SYLVII *Sententia.*

Art. 1559. Aphthæ sunt ulcuscula [satis nota] totam oris superficiem occupantia, neque parcunt œsophago, ipsive ventriculo, quantum conjecturâ assequi possumus; ut plurimum albicantes sunt, subinde flavescentes, quandoque nigricantes, quæ postremæ sunt periculosiores. *Aphthæ.*

losiores. "Aphthæ (inquit *Dolæus*) quæ vul-
" gò, sed perperàm, *ulcuscula* judicantur, sunt
" reverà *eschara* quædam sed leviusculæ, quæ
" in summitate pustularum quarundam in ore,
" &c. oriuntur.

Causa & curatio. *Art.* 1560. Aphthæ nobis videntur ortum habere ab acidis humoribus halitibusve ad os delatis; quocirca curatio consistit in acidorum humorum halituumque *correctione* ac *emendatione*, & in partium affectarum ab aphthis *liberatione*, *mundatione*, ac *consolidatione*; *testacea* & *pulveres absorbentes* primariò indicantur, & posteà leniter expurgandi sunt humores *syrupo* *Remedia varia.* *de cichor. cum rhabarb.* " *Mucilago sem. cydon.*
" (inquit *Ettmullerus*) cum succo *sempervivi*
" *majoris* subactus linimentum præbet non in-
" conveniens pro illinendis aphthis; præ cæ-
" teris verò *succus raparum* super ignem vase
" tecto sine aquâ assatarum expressus sine sac-
" charo est optimus; egregium est *album græ-*
" *cum* & *spiritus sulphuris cum melle rosaceo.*
" In puerulis aphthis laborantibus (inquit *Bo-*
" *netus*) nihil est quod tam præsentaneam af-
" fert opem, quàm *oleum raparum* cum pau-
" co saccharo. Sequens valdè commendatur
" à D. *Boyle*, & profectò votis interdum re-
" spondet; ℞ *Succi semperviv. maj. mellis opt.*
" *ana* p. æ. coq. paulisper ad clarificand. de-
" inde add. *alum. rup.* q. s. ad saporem me-
" diocritèr austerum M. cum plumâ illinen-
" tur os & guttur singulis horis vel sæpiùs.
" Author hoc remedium tanquam specificum
" venditat. *Decoctum corticis interioris ulmi*
" *cum paulo mellis rosacei* est reverà optimum
" aphthis curandis gargarisma. Non debemus
" in hoc affectu (inquit *Dolæus*) proclives esse
" ad purgandum; quia facilè diarrhœa seque-

" retur,

" retur, quæ peſſima eſt. Sed de aphthis
" plura alibi (1136.)

Morbi Cutanei.

Art. 1561. " Cruſta lactea, ſcabies (1178.) *Scabies, &c.*
" Tinea (995.) &c. ſunt affectus, quibus in-
" fantes ſæpiùs tentantur. Eruptionibus ſca-
" bioſis frequentèr infeſtari ſolent in variis
" corporis partibus, præſertim facies eorum
" ſiccâ ac fœdiſſimâ ſcabie incruſtari ſolent.
" *Hildanus* monet hos affectus non temerè cu-
" randos eſſe, ſed potiùs naturæ aliquamdiu
" relinquendos, niſi periclitantur partes muſ-
" culoſæ & nervoſæ ſubjacentes. Uſurpare
" licet *lenitèr purgantia* & *alterantia*, *antimo-*
" *nium diaphoreticum*, *æthiops minerale*, &c. ſunt
" proficua.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1562. Pro his affectibus internè con- *Curatio.*
veniunt medicamenta *ex fumariâ*, *tinctura coral.* *Rob. Sambuci*, *diaphoretica*, *viperina*, *cinnabaris antimonii*, *mercurius dulcis*. Cruſta eſt *humida & manans*, vel *craſſa & ſicca*; *in priori caſu* inſpergenda eſt cum *lapide calaminari præparatô*, *tutiâ*, *ceruſſ. flor. ſulph. camphorâ*, &c. In *poſteriori* uti licet *oleo amygd. dulc.* cum guttis aliquot *ol. tartar. per deliquium*, vel *balſ. ſulph. lixiv. vulgar.* &c. eſt in uſurpandis remediis ex *nicotianâ*; *mercurius dulcis* eſt tutior quàm reliqua mercurialia; ſequens eſt unguentum non inelegans contra tineam, ℞ *Litharg. ceruſſ. ana* ℥ij. *flor. ſulph. mercur. viv. ana* ℥j. *ol. roſ.* q. ſ. Inſtituatur cura tineæ decreſcente lunâ. De his affectibus alibi (1178.) plura.

Head-

Head-mould-shot and Horse-shoe-head.

Art. 1563. " In catalogo noſtro Londi-
" nenſi ſeptimanatim morientium duo inſig-
" nia morborum nomina ſive titulos inveni-
" mus, viz. **Head-mould-ſhot** & **Horſe-ſhoe-head**, quos medici ſcriptores neutiquam,
" quod ſcio, tractarunt; plures tamen infan-
" tes his affectibus obeunt, ut ex prædicto
" calculo conſtat.

Art. 1564. " **Head-mould-ſhot** eſt affectus
" infantulis jugiter connatus, in quo oſſium
" cranii margines ad ſuturas, maximè coro-
" nalem, alii ſuper alios obvolvuntur, undè
" meningium fibræ tenduntur & diſtrahuntur,
" nec non cerebrum ipſum comprimitur, &
" infantes convulſionibus non rarò corripi-
" untur.

Art. 1565. " **Horſe-ſhoe-head** eſt affectus
" in quo cranii ſuturæ ſunt nimis patentes,
" & ſpatia dehiſcentia inter oſſium margines
" intercedunt, quæ hiulca quandoque non ni-
" ſi annis aliquot ſupplentur. Signum eſt fre-
" quenter *imbecillitatis ac brevis vitæ.* Nutri-
" ces loca affecta *ſpiritu vini* vel *ſpiritu ſac-
" chari* perfricare ſolent, cui nonnullæ addunt
" *albumen ovi & ol: palmæ.*

Lues Venerea.

HARRISII *Sententia.*

Infantes quomodo curantur,

Art. 1566. Infantes à nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis puſtulis ulceribuſquè ſcatent, quanquam & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium reſtituuntur. *Farina ſarſaparillæ* ferè inſipida,

ſaltem

ſaltem nullo guſtu ingrato, panatellis aut pulticulis ſuis, ut par eſt commiſta, addito etiam ventriculi gratiâ *ſantali citrini* polline, *catharticis* debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut lætè nonnunquam obſervavi, ſalutem perfectam reddidit.

Phthiriaſis.

ETTMULLERI *Sententia.*

Art. 1567. Phthiriaſis eſt morbus pedicularis, cui plerumque obnoxii ſunt pueri. Abluatur caput cum *lixivio*, in quo coctum fuit *ſem. ſtaphis. agr.* & inungatur cum linimento ſequente, ℞ *Ol. ſpic.* ʒij. *amygd. dulc.* ℥ß. *unguent. nicotian.* ʒvj. miſce; pediculi omnes interibunt ſpatio unius noctis. *Morbi pedicularis curatio.*

Art. 1568. "Pulvis baccharum *Cocculi Indici* capiti inſperſus certò certiùs pediculos "interimit. *Condrochius* (qui peculiarem de "iis tractatum ſcripſit) millies expertum in "puerulis tradit hunc pulverem etiam in ex-"iguâ quantitate cum adipe ſuillâ vel pomo "cocto & ſimilibus permiſtum, & capiti ap-"poſitum egregiè pediculos interficere, & fe-"liciùs, quam *ſtaphidem agriam* tutiúſque quam "*hydrargyrum.* *Cocculus Indicus.*

Art. 1569. "In adultis, pro *pediculis cancroſis* inguina incolentibus necandis *ſapo nigra* inuncta eſt remedium infallibile, neque "opus eſt ut aliud quodcunque exquiramus. "D. *Turner lac. ſublimat.* proponit; ſed eſt "medicamentum non adeo tutum genitalibus "uſurpandum. *Pediculi inguinales.*

Art. 1570. "Eſt animalculum quoddam "fœdiſſimum ac maximè inviſum, cujus ne-"mo *Græcorum* vel *Romanorum* authorum, *The Buggs.*

" quod ſcio, meminit, nomine vernaculo
" **a Bugg**, civibus Londinenſibus doloroſo &
" venenoſo morſu ſatis ſuperque notum, *Ri-*
" *cino*, inſecto livido cruoris pleno, qui cani-
" bus, ovibus, & bobus valdè infeſtus eſt,
" non multum diſſimile eſt. Neſcio an ſu-
" pradictus *Pulvis cocculi Indici* (*Art.* 1568.)
" circa ſpondas & ſtragulas conſperſus hoc
" animalculum maximè deteſtandum interi-
" meret, necne. D. *Shaw* aſſeruit, quod, ſi
" locus demorſus ſtatim cum alumine rupeo
" ſalivâ ſoluto fricetur, virus illicò ſuſpende-
" tur, & dolor evaneſcet.

Cap. XVI.

Sive Fasciculus Morborum decimus sextus.

Tractatus de Venenis

Ex pluribus, iisque optimis, scriptoribus, more nostro collatitio, non sine propriis aliquot symbolis, quibusdam in locis interjectis, concinnatus.

Art. 1571. Itam hominum, quibus venenum aliquod illatum sit, in ancipiti esse & in angustiis versari experientiâ nimis frequenti satis compertum est, venenatorumque symptomata nullam pati *cunctationem*, sed medelam citam ac promptissimam exposcere. Ideoque nè opusculum hocce manuale in tantâ rerum præcipitatione ac difficultate *subsidio tam necessario* planè destituatur, schedulam hanc de venenis, tanquam quid desideratum, adjeci. *Prœmium.*

Venenum quid.

Art. 1572. Utrum quidpiam in ſe & abſolutè venenum ſit, multum ambigitur: è contrà omnia venena eſſe nec ſine veneno quicquam exiſtere aſſerere non dubitavit *Paracelſus*; doſis ſola (inquit ille) facit, ut venenum ſit, vel non: cibus enim vel potus quilibet quantitate majori æquâ aſſumptus, atteſtante eventu, ſæpius venenum fit, vel, quod ad idem redit, mortem violentam affert. Sed quum *de venenis* loquamur, intelligenda ſunt illa, quæ in minutiſſimâ ut plurimum ſui quantitate corporibus noſtris inſignitèr lædunt, eo nomine vocari.

Veneni definitio.

Art. 1573. Venenum in genere definiri poteſt, id, quod intus aſſumptum vel extrinſecus admiſſum qualitate quâdam vel agendi ratione corporibus noſtris vehementèr *nocere* aptum eſt: non enim eſt de veneni eſſentiâ, ut hominem ſemper interimat; ſed ſatis eſt, ſi illum arcanâ quâdam facultate vehementèr lædat; poſterioris generis ſunt omnia illa, quæ *inſaniam*, *ſtoliditatem* vel *fatuitatem* inducunt homines non penitus interficientia.

Venena quomodo perimunt.

Art. 1574. Non eſt hujus inſtituti inani ſpeculationi tempus impendere de variis venenorum modis agendi, aut litem movere, utrum venena perimunt *nimio calore vel frigore*, *vaſorum eroſione*, vel *humorum putrefactione*, *lancinante nervorum irritatione*, vel *vehementi ſpirituum animalium in furorem agitatione*, &c. eſt enim maxima varietas. Interim tamen operæ pretium erit id adnotare, quod ſcribit *Sylvius*; quamvis (inquit ille) acrimonia omnis ſenſum caloris producere videatur in partibus ſenſibilibus; reperiuntur tamen in noſtris corporibus duo acria effervefcentiam diverſam producentia, tum calidam tum calore deſtitutam,

 non

non tantum ſenſui manifeſtam, & ideo ab invicem diſtinctam, ſed diverſis remediis cedentem. Si quis venenorum effecta & ſymptomata, quæ in homine ſolent excitare attentâ mente conſideraverit, agnoſcet illa omnia ortum ſuum ac efficaciam debere alterutri vel utrique acri, cujus acrimonia vel patet vel latet; quoties patet veneni acrimonia prompta eſt ipſius actio humorumque corruptio ſentiturque confeſtim ejus noxa; quoties latet, lenta & tarda eſt ejuſdem actio, humorumque corruptio, nec niſi paulatim obſervatur ejus noxa.

Art. 1575. Quandoquidem duobus modis corpora noſtra venenis afficiuntur, nimirum *ore ſumptis* vel *extra in corpus immiſſis*, de utriſque ſeorſim agendum eſt, & primò de venenis ore ſumptis. *Venenorum duo genera.*

Art. 1576. Signa veneno intus aſſumpto ſupervenientia ſunt quæ ſequuntur ructus fœtidi & mali ſaporis, mox pulsûs & cordis motûs inſignis mutatio, virium lapſus, cordis anguſtia, palpitatio, lipothymia, ſyncope, interdum vertigo, visûs obfuſcatio, tremores, convulſiones, ſingultus, ſtupor, mordicatio & dolores, & quandoque eroſiones ventriculi & inteſtinorum, ſitis, urinæ ſuppreſſio, vomitus materiæ pravæ, interdum & alvi profluvium, extremarum refrigeratio, ſudores frigidi, linguæ intumeſcentia, labia tumefacta & nigricantia, ventriculi & hypocondriorum intumefactio atque extenſio, interdum totum corpus intumeſcit & inflatur maculis paſſim in corpore erumpentibus, & poſtremò mors ipſa. Verum non omnia hæc ſymptomata in omnibus accidunt. *Signa veneni ſumpti.*

Art. 1577. Magna eſt venenorum differentia alia aliis ſunt magis pernicioſa, alia citiùs alia tardiùs pro ratione quantitatis, qualitatis *Prognoſis.*

& reliquis eorum circumſtantiis hominem enecant. Prognoſis potiſſimum à copiâ & vehementiâ ſymptomatum petenda eſt, ſi idonea medicamenta ſtatim adhibita fuerint, & ex eorum uſu melius æger habeat, de vitâ non eſt deſperandum. In convaleſcentibus verò ſæpius accidit, quod à veneno maligna diatheſis corpori imprimatur, quæ pertinaciter hæret, & longo poſt tempore ſeſe exerit, & diuturnos ac periculoſos morbos parit. Opinio iſta vulgaris ficta eſt ac falſa, quæ *Indos ab iiſque Italos ita artem veneficam ſtatuit calluiſſe, ut in ſtatum diem aut tempus prædeterminatum, ſive fuerit ſeptimana, ſive menſis, ſive annus, venenatos omnes certò conficere poſſint*: natura enim quibuſlibet venenis huic aut altero æque *totis viribus* ſe opponit, & lethale virus reprimit aut fruſtratur.

Curatio. *Art.* 1578. Quoad curationem venenorum in genere indicationes communes ſunt tantum duæ, nempè ut venenum per viam per quam in corpus ingreſſum eſt, (ſi poſſibile) revocetur & expellatur, & deinde ut idoneis alexipharmacis expugnetur. Ex naturâ & ratione alexipharmacorum & bezoardicorum, quæ magnâ ex parte cardiaca audiunt, proclives ſumus conjecturam facere illa non proprie in venenum ipſum agere, ſed ſaltem corpus roborare, ut ad venenum expellendum ſufficiat, atque ita ſaltem per accidens in venenatis prodeſſe. Ex prædictis luculenter patet, quod danda ſit opera, ut venena ore ſumpta quamprimum è corpore evacuentur: atque ut id commodiſſimè fiat per vomitum, vomitoria autem non debent eſſe fortiora acria aut corrodentia ſed leniora, & parata ex iis, quæ lentorem obtinent, & naturam mucilaginoſam vel oleoſam habent, quæ

veneni acrimoniam aliquo modo obtundere possunt. In his casibus festinandum est nullâque interpositâ morâ quæ ad manum sunt exhibenda. In hoc negotio, quod cunctationem non patitur, aqua tepida cum multo oleo permista reliquis omnibus quotcunque viribus fere æquipollet; deficiente oleo butyrum ejus vices supplere potest; valent etiam juscula mucilaginosa & pinguia, &c. Non autem satis est semel vomitum provocare, sed tamdiu is continuandus est, donec nulla amplius veneni in ventriculo indicia ex sapore, odore, nauseâ, dolore, & morsu deprehendantur. Si venenum à ventriculo ad intestina descenderit, quod sæpius accidit, iteratâ clysterum injectione illuenda est alvus, & è veneno emundanda; purgantia quoque lenia propinanda sunt, ut intestina superiora liberentur, conveniunt *cassia*, *manna*, *rhabarbarum* & similia; utiles sunt *emulsiones ex amygd. dulc. sem. melon. cydon. gum arab.* &c. *cum syr. de althææ.* Tandem si quæ reliquiæ veneni in corpore supersint, à corde & visceribus avertendæ sunt & ad ambitum corporis pellendæ, & per sudores evacuandæ, quod alexipharmaca itidem præstant, & omninò utile & necessarium est ab alexipharmacorum usu non statim desistere, sed ea aliquamdiu continuare, donec maligna dispositio corpori impressa expugnata sit. *Theriaca Andromachi* contra omnia venena cujuscunque generis præ reliquis quotcunque remediis optimam esse *antidotum* jure merito communi suffragio censetur; sed majori solitâ dosi ad drachmas duas vel tres exhibenda est (inquit D. *Harris in Pharmacolog. Antiempir.* p. 285.) ab hac verò regulâ interdum declinandum est; *nam de opio cauto opus est*, quando cum venenis narcoticis rem habeamus.

Interim instituendus est conveniens victus; *lac in cibo & potu* à quamplurimis authoribus valdè commendatur; reliqui cibi sint *pingues & unctuosi*; utilia sunt *juscula gelatinosa è pedibus vitulinis, rasuris eboris, C. C.* &c.

Venenorum divisio. *Art.* 1579. Venenorum in specie divisio maximè naturalis à differentiâ corporum, quibus insunt, petenda est; existunt enim venena *vegetabilia, mineralia*, & *animalia*: ex his sufficiet eminentiora quædam tractare, unde ex istis exemplaribus ante oculos positis praxis de reliquis facili negotio derivari potest.

Venena vegetabilia.

Cicuta & Aconitum. *Art.* 1580. Ex plantarum classe *cicuta & aconitum* primas obtinent, utpote apud antiquos scriptores frequentissimè memoratæ. Cicutam plantam esse venenatam foliis, radicibus, & succo expresso, pluribus exemplis passim apud authores probari potest. Folia interdum errore pernicioso loco chærefolij & petroselini colliguntur, & inter acetaria devorantur; radices pro pastinacis incautè comesæ quosdam interemerunt; succum esse exitialem ex *Atheniensium* consuetudine satis constat, qui mortis sententiâ damnatis propinabant; ex hoc lethali pharmaco occubuisse dicitur *Socrates ille philosophorum sapientissimus*; verum enim verò quodnam fuisset istud *venenum Atticum*, an merus cicutæ succus, vel ex hoc & aliis pharmacis compositum haud satis constat, quin in dubium vocari possit; sed hic non est disputandi locus.

Cicuta calida & acris. *Art.* 1581. Rationibus & experimentis deprehenditur cicutam esse calidam & acrem (quod contra universæ antiquitatis suffragium *doctissimus Wepherus* indubitatè comprobavit) suisque aculeis membranam nerveam potissimum ventri-

ventriculi ferire ac fibras ejus ad violentam conſtrictionem irritare, unde tum ob vellicationis vehementiam, tum ob conſtrictionis atrocitatem maximè circa orificia ventriculi, ubi nervi inſigniores diſſeminantur, præſidem ſyſtematis nervoſi in furorem agit, undè convulſiones, &c. & cerebrum & cor in conſenſum rapiuntur.

Art. 1582. Affectus cicutæ intus ſumptæ ſunt præcordiorum & ventriculi dolor cum ſenſu punctionis & ardoris ibidem, quaſi temulentia aliqualis, vertigo, epilepſia cum ſenſuum abolitione, & mirâ capitis artuum & totius corporis ſuccuſſione & torſione, ſpaſmi univerſales, effluxus ſanguinis ex auribus, tumor pugni virilis magnitudine circa ſcrobiculum cordis, ſingultus, inanes vomendi conatus, faciei & abdominis intumeſcentia, fluxus ſpumæ viridis ex ore poſt mortem. *Effectus cicutæ intus ſumptæ.*

Art. 1583. Indicationes itaque curativæ erunt cicutam quantocius ex ventriculo educendam eſſe, ejuſque acrimoniam infringendam, ſpiritus vitales conſumptos à vehementiâ ſymptomatum inſtaurandos, aut ob motum ſanguinis varium vel interceptum oppreſſos excitandos, labem ventriculo vel inteſtinis impreſſam, ſive inflammatio ſive denudatio membranæ nerveæ, ſive exulceratio ſit, emendandam, & vires laudabili victûs ratione reſtituendas & conſervandas. Cicuta breviore, tutiore & certiore viâ exturbabitur è ventriculo vomitu tempeſtivè concitato, neque neceſſum eſt, ut vomitoriis fortioribus utamur, ut ventriculum vehementèr irritent & ſtimulent, cum jam aliàs ad conſtrictionem à *cicutâ* pellectus ſit; ſufficiunt *aquæ & olei tepidi* largi & iterati hauſtus. Ad vomitum quoque in hoc caſu ciendum valent *juſcula pinguia,* *Curatio.*

guia, decoctum hordei cum oleo ſimplici, aqua tepida cum butyro, lac cum oleo & butyro, ſincerum aut aquâ dilutum, cereviſia cum oleo & butyro; oleum lini vel nucis per ſe nauſeabunda ſunt, ideoque commodiora ad vomitum facilitandum *aquæ tepidæ, lacti, decocto hordei, cereviſiæ, aut juſculis cujuſcunque generis permiſta,* quæ unâ operâ cicutæ acrimoniam demulcent & obtundunt. Pergendum eſt in hoc opere, donec *omnes cicuta* è ventriculo pulſa ſit. Si verò ventriculus his in expellendo adjutus voto non reſpondeat, & vomitus tardetur, ad fortiora vomitoria recurrendum eſt, ad *oxymel ſcilliticum, ſal vitrioli, decoctum cort. virid. jugland. decoctum fol. nicotianæ,* &c. Dum hæc tentantur pinguia enemata injiciantur & ano ſuppoſitoria intrudantur *ex melle & ſale coctis hier. picr. ſapone ſal. gem. vel alumine,* &c. Clyſteres enim & ſuppoſitoria motum periſtalticum inteſtinorum ſurſum vergentem deorſum proliciunt. Vix licitum eſt catharticum propinare niſi leniſſimum. Eductâ ita è ventriculo & inteſtinis *cicutâ* omni vel maximâ parte, tum demum ad *vinum generoſum* & *alexipharmaca* deveniendum eſt. Antidoti magnæ, *Theriaca, Mithridatium, electuarium Orvietanum,* &c. proſunt quatenus diſſolvunt ſanguinem & lympham alicubi ſtagnantes. Huc pertinent etiam *aquæ cordiales dictæ, confectiones de hyacinth. alkermes, lapis bezoardicus, item tinctura bezoardica, ſalia volatilia, mixtura ſimplex Paracelſi.* Cum ſuſpicio ſit tunicas ventriculi aut inteſtinorum eroſas eſſe aut ulceroſas, haud conſultum eſt cibos *aromatibus* condire multò minus *aceto,* neque vino nimium indulgere; magis prodeſt *decoctum hordei cum paſſulis, ſem. aniſi aut decoctum rad. chin. ſaſſafr.* &c.

Art.

Art. 1584. Probabile est (*inquit clarissimus D. Mead*) *cicutam* antiquorum, de quâ *Wepherus* tractatum edidit fuisse nostram *œnanthem cicutæ facie succo viroso*, quæ cicutâ vulgari multò exitiosior est. *Raius* verò noster, rei herbariæ peritissimus, *cicutam majorem vulgarem venenum fuisse Atheniense* asserit, & *cicutam aquaticam*, de quâ *Wepherus* integrum librum conscripsit, fuisse *cicutariam palustrem. vid. Hist. Plant.* Vol. I. p. 451, 452. *Oenanthem autem cicutæ facie esse plantam ab ambobus diversam* vid. *eandem* p. 441. Doctissimus verò laudatus author forsan conjecturam suam sustinere potest, &, per me licet, sustineat; non est mihi litigandi otium, nec animus. Interim agnoscendum est has plantas *cognatas esse, nec viribus aut facie valdè dissimiles.* *Cicuta œnanthe & cicutaria.*

Art. 1585. Œnanthem aquaticam cicutæ facie apud *Raium* loco citato ad hunc modum descriptam invenimus; " *Paludapio* foliis non " absimilis est rutæ pratensi similior (nostrâ " sententiâ *apio* aut *petroselino* similior quam " *Thalictro*) multo pullulatu virore tetro colore " & facie *cicutæ*. Caules bicubitales spargit " è radice in pares *asphodeli* albi bulbos multi " partita & quasi brachiata nullius fibræ vin- " culo aut interventu continuos teneros gustu " acres & ingratos, succo lacteo primum de- " inde flavescente viroso & exulcerante prægnantes. In rivulis non in septentrionalibus " duntaxat, sed & meridionalibus *Angliæ* " provinciis copiosè provenit." An radices hujus plantæ sint venenatæ & malignæ vel salubres *Raius* dubitat, & rem in medio relinquit ulteriori examini subjiciendam. Sed de earundem malignitate sequens historia omnem tollit dubitandi ansam. *Oenanthes aquat. descriptio.*

Historia œnanthes comesæ.

Art. 1586. Ad tertium lapidem ab oppido ubi jam pluribus annis commoratus sum medicinam faciens, septem circiter abhinc annos, à quatuor pueris comesæ fuerunt *radices œnanthes*, quod in hunc modum eveniebat; hi pueri horâ undecimâ ante meridianâ è *scholâ alphabeticâ* egressi, per prata palantes, ad ripam rivuli has radices reperiebant, & cum candelabri fragmento, quod ad manum fuit, effodiebant; opere egregiè delectabantur, & plures jam nacti aiebant alii aliis, hæ sunt *radices dauci teneræ* **young Carrots**, statim mutuis incitamentis, non famis, sed petulantis luxuriæ causâ, illas avidè devorabant. Quid fit? domum abeunt, ægrotare incipiunt, quod factum fuit, celabant. Hi liberi fuerunt tres filij & una filia ex ijsdem parentibus orti, patre verò tunc temporis solo superstite; eorum natu minimus quartum annum nondum compleverat, & maximus nonum non attigerat; filius medius quintum, & puella sextum aut septimum agebat annum. Vagiebant, ejulabant; pater natorum aspectu conterritus, quid mali sit, nesciebat. Porro obmutescebant, vertigine corripiebantur, proni in terram cadebant, superveniebant spasmi horrendi cum totâ sensuum abolitione, vomebant omnes, puella supra ac infra violenter purgata est, subinde verò in lucidis intercapedinibus edebant & bibebant. Pater lacrymans miserabili & subitaneâ natorum omnium *metamorphosi* vehementer perculsus varìa in animo volvebat; secundum vulgi opinionem *incantamentis vel malis artibus* admiranda hæc symptomata inducta fuisse credebat. In lucidis intervallis rogabat, nunquid comedissent? rem nondum agnoscunt; deinde in loculis facto scrutinio inventa sunt frustula quædam

dam *cujusdam radicis*, hoc detecto, qui loqui potuerunt, veritatem fatentur omnes de *isthac radice* esitasse, unde statim de veneno suscepto orta est suspicio: & extemplò nuncius cum radice ad me defertur; fortè fortunâ *radicem facie agnovi*; ipse autem tunc temporis aliàs occupatus *pharmacopolam* consilio & subsidiis idoneis instructum mox demisi, qui misellos invenit veneno ferè confectos; nunc omnes, nunc hunc, nunc alium paroxysmis epilepticis cum gravissimis spasmis & spumâ oris laborantes. Jussu meo multum oleum cum aquæ tepidæ crebris haustibus largâ manu propinavit. Exantlato ita ventriculo, medicamentum, quod mihi maximè arridebat, fuit *tinctura bezoartica*, quâ fretus alia asciscì fore supervacuum credidi, nisi quod iis modico vino in languoribus indulsi. Dosis tincturæ maximo natu fuit coch. iss. & parvulis diminutâ quantitate pro ratione ætatum 6tâ vel 8vâ quâque horâ cum haustulo cerevisiæ; interim brodiis & lacticineis nutriebantur. Post 24 horas duo ex iis pristinæ sanitati restituti sunt, multò tamen debilitati; reliqui duo tardius convalescebant, nec ante quintam vel sextam diem excussa est veneni labes; iis *clysteres* sæpius injici curavi, & fortasse alia nonnulla remedia exhibui, quorum jam mihi excidit memoria: evasere omnes, sed non sine maximâ difficultate; & jam, dum hæc scribo vivi sunt.

Art. 1587. Idem paterfamilias, vir fidei integerrimæ, mihi narravit se biennio post habuisse *porcum*, qui è propugnaculis prorepens vagus per agros aberravit, & in idem pratum incidit, ubi more istorum animalium ruspantem credibile est has radices gustâsse & devorâsse; nam post paucas horas vehementèr ægrotabat;

Porcus ex esu œnanthes interfectus.

tabat; accersebatur *veterinarius* quidam è vicinio, qui manus auxiliares porrexit, sed frustra; nam animal moriebatur convulsum spumosâ ex ore salivâ effluente.

Corona imperialis, esula euphorbium, helleborus.

Art. 1588. Radix bulbosa *coronæ imperialis* intus sumpta affectus fere eosdem habet ac cicuta attestante *Johanne Rhodio apud Wepherum*; ideoque eandem exigit medendi methodum. *Esula sive tithymali quoque ferè omnes* sunt acres & maligni, intro assumpti violenter admodum purgant, ventriculum & intestina excoriant, adurendi vim obtinent, & cicutæ viribus perniciosis propemodum æquipollent. De *Euphorbio & Helleboro* idem dicendum est, si in nimiâ quantitate exhibeantur, & etiam quibusdam aliis pharmacis emeticis & catharticis usu vulgari nimis frequenter adhibitis.

Aconitum sive napellus.

Art. 1589. Quod *aconitum sive napellus* à totâ substantiâ suâ summum sit venenum & perniciosum in necandis hominibus & quadrupedibus ut vix etiam approbatissimis *antidotis* succurri possit, nisi confestim applicentur præsidia, ex sententiâ medicorum ferè omnium notum est. *Napellus* in jugis montium *Alpinorum* nutritus vires admodum noxias obtinet, adeo ut inter venena vegetabilia jure merito princeps censetur, delatus vero in hortos in locis humidioribus malignitatem magnâ ex parte deponit.

Effectus intus sumpti.

Art. 1590. Symptomata ab assumpto *Napello* sunt quæ sequuntur intumescentia labiorum, linguæ, & totius faciei, oculorum prominentia, pectoris gravitas, compressiones cordis, tremor partium, vertigines, syncopes, horror, mania, & lethargus, quæ omnia accidunt, & si intoxicatus evaserit, febre hecticâ tamen miser corripitur.

Art.

Art. 1591. De remediis adverſus pernicioſum hoc venenum (veneno ipſo prius vomitione reddito & reliquis de curando veneno in genere (1578.) rectè obſervatis) commendatur *radix contrayerv. à* ℈j. *ad* ʒj. *cum Theriaca vel Mithridatio* exhibita. Sunt qui ſuccum *Raphani* intus ſumptum tanquam certiſſimum remedium decantant: plurimum prodeſſe aliqui volunt *lapidem bezoar. oriental. ex Matthioli experimento in duobus reis comprobato*, lib. iv. cap. 73. in *Dioſcorid.* — *Curatio.*

Art. 1592. Cocculæ officinarum ſive *baccæ cocci Indici* inter venena merito numerantur: in beſtiis etenim (ex experimentis *Wepheri* conſtat) ſymptomata invaſionis ordine & ſævitiâ non diſparia iis quæ *cicuta aquatica* in hominibus efficit; certum eſt iis ineſſe vim deleteriam impensè irritantem *helleboro albo* ſimilem. Quamobrem qualis ſit medendi methodus ab hoc veneno aſſumpto ſupra in ſectione de cicutâ (1583.) percipienda ſit. — *Coccula officinarum.*

Art. 1593. Taxus arbor foliis, ſucco, & baccis, hominibus & jumentis lethalis eſt. Hoc veneno infecti frigus in toto corpore percipiunt, ſtrangulationis metum incurrunt, & alvi profluvium dyſentericum patiuntur, & plerumque repentinâ morte moriuntur. Facta per vomitum neceſſariâ evacuatione propinandum eſt vinum generoſum in quo infuſa ſunt *folia abſynthii, flores roriſmarini, rad. zedoariæ, ſerpent. virgin. ſem. cardamom. cum aliis aromatibus.* Ad febrem & alvi profluvium conducunt *terra ſigillata, bolus Armenus, lapis bezoar. coral. rub. rad. tormentill. &c.* — *Taxus.*

Art. 1594. Opium, quod vi ſuâ polychreſtâ, nunquam ſatis laudatâ, quâ & ſomni nobis dulcedinem conciliat, & doloris ſuave lenimen præſtat, — *Opium.*

præſtat, & quævis in republicâ noſtrâ microcoſmicâ turbata pacatiora reddit, in doſi plus juſto exhibitum venenum evadere nemini non notum eſt, in quantum veriſſimum eſt, quod etiamſi illius facies una ſit *Angelica*, altera tamen ſit *Diabolica*: quamobrem prudentia ſumma & maxima cautela in opiatis exhibendis omninò requiruntur; eorum uſus promiſcuus & profuſus *cane pejus & angue* vitandus eſt. *Narcotica* enim, quæ, ſtuporem ſenſui inferunt, non temerè in uſum ducenda ſunt, nec niſi in vehementiſſimis doloribus, ubi vires dolorum acerbitate concidunt, ut ceſſantibus doloribus vires recolligant. Adulatoris eſt medici, aut auram popularem captantis ea ob leviſſimam aliquam cauſam nimis frequenter & manu ſupra modum liberali propinare. Sed hoc obiter dictum ſit; de opio veneno dicturus ſum.

Effectus opij in nimiâ quantitate. *Art.* 1595. Effectus opii in nimiâ quantitate ſumpti ſunt, qui ſequuntur ardor ventriculi, ponderis ſenſus ibidem, alacritas aliqualis in initio cum riſu *Sardonico*, partium omnium relaxatio ac debilitas, mentis alienatio, memoriæ lapſus, oculorum obfuſcatio ex tunicarum relaxatione variis coloribus coram oculis apparentibus, ipſa cæcitas, linguæ balbuties, ſopor, pulſus rarus, efflorefcens faciei rubor, maxillæ inferioris laxitas, labiorum intumeſcentia, ſpirandi difficultas, furor & mania, ſalacitas, cutis pruritus vehemens, nauſea, vertigo, affectiones comatoſæ, apoplecticæ, vomitus, ſingultus, pulſus turbatus, ſpaſmi, ſudores frigidi, ſyncopes, & lipothimiæ, expiratio frigida, mors. Omnia hæc ſymptomata in omnibus vix occurrunt, ſed quædam in his quædam in aliis pro diverſitate conſtitutionum, pharmaci quantitatis, &c.

Art.

Art. 1596. Curatio in hoc primariò consistit, ut (quod in omnibus venenis faciendum) vomitus provocetur, at, si ad intestina jam penetraverit venenum, clysteres acriores injiciantur, ac demum dosis cremoris tartari propinetur. Et postea *opii antidoti* exhibeantur, inter quas *salia lixivialia* aliis supereminent, ut & *sapo albus vel potius tartareus*, si comparari possit. Commendatur haustus *vini veteris vel spiritûs vini* cum *vitello ovi* ad noxiam resinam, opii partem perniciosissimam, ventriculo adhærentem subigendam. Postremò ad medicamenta acida deveniendum est; excitandus est æger omni arte, & se labore aliquo exerceat; aeri frigido se nudum exponat; immo in graviori casu commendatur *immersio in aquâ frigidâ.* *Curatio.*

Art. 1597. Hyoscyamus niger vulgaris est planta soporifera & venenosa odore fœtido facilè se prodens. Ex esu *radicis, foliorum, vel seminum* oriuntur symptomata sequentia, ariditas faucium & linguæ, artuum stupefactio, spirituum languor, pruritus universalis, mentis alienatio, vociferatio, delirium, vertigo, visûs deprivatio aut abolitio, dyspnœa, suffocatio. Quoad curam vid. opium. *Art.* præcedenti. *Hyoscyamus.*

Art. 1598. Solanum lethale, *Bella Donna*, est planta maligna & stupefaciens; illius baccæ quandoque à pueris incautè comeduntur, quas vocant *cerasa sylvestria:* symptomata ex his comesis sunt sitis intensa, raucitas, cardialgia, sopor gravis, cæcitas, mentis alienatio, delirium, hypocondriorum tensio, convulsiones, affectus apoplectici, mors. *Solanum.*

Art. 1599. Ejusdem commatis *narcotici est Mandragora*, ut etiam *coriandrum*, sicut à quibusdam affirmatur; sed de hoc haud satis convenit inter *Botanicos & Medicos.* *Mandragora & coriandrum.*

Rr *Art.*

Nux vomica. *Art.* 1600. Nux vomica *narcotica est & virulenta*, eâ utuntur ad canes & feles interimendos: hæc animalia *nuce vomicâ* devoratâ intra paucas horas convulsi moriuntur. Neque dubitandum est quin eosdem in homine haberet effectus. *Avibus* certè non minus perniciosam esse ex frequenti nostratium experientiâ constat, qui ejus pulvere carnibus insperso corvos, cornices, aliasque aves noxias inescare & perdere solent. Vide opium quoad curam. (1596.)

Plantæ narcoticæ. *Art.* 1601. Hæ plantæ *narcoticæ ultimò recitatæ* naturæ ferè ejusdem cum opio sunt quoad malignitatis speciem & operandi modum; ideoque non opus est hisce diutius immorari, sed brevitatis causâ remittendus est lector ad sectionem de opio. (*Art.* 1595.)

Fungi. *Art.* 1602. Fungi sunt infimum & ignobilissimum vegetabilium genus, quorum & si aliqui simplicitèr venenati sunt, & in cibum non veniunt, alii tamen à nimis delicatulis edules sunt: omnes facilè nocere possunt, ut non sine causâ *Seneca* fungos voluptuarium venenum nominaverit, & *Plinius* cibum *ancipitem* illos dixerit. *Athanasius Kircherus in lib. de peste* hæc habet; *Fungus, qualiscunque sit, semper malignus est, semper exitialium qualitatum apparatu instructus: & si non statim sentiatur, frequentèr tamen comesus nescio quid successu temporis occultæ machinationis interiore viscerum administratione moliatur.* Apagete ergo perniciosa isthæc gulæ blandimenta. Quæ tanta voluptas ancipitis cibi? An usque adeò vitæ tædet, ut eam tam vili offâ permutemus, mortemque semper in procinctu stantem *ultro solicitemus:* ita vitam nostram, quam non accepimus, facimus brevem, nec inopes ejus sed prodigi simus.

Art. 1603. Fungi (præcipuè species venenatæ) comesi sensum suffocationis & strangulationis in faucibus inducunt, ventriculum inflant, singultum excitant, choleram morbum producunt, interdum epilepsiam, syncopen, sudorem frigidum, somnum profundum, &c. immò mortem ipsam, sicut ex plurimis historiis in authoribus fide dignis videre licet. *Effectus fungorum.*

Ego ipse ex improviso imprudenti esu fungorum aliquando in *diarrhœam mali moris* incidi cum gravissimo *Tenesmo*, & perpetuo meiendi desiderio, quod *Tenesmus vesicæ urinariæ* appellari potest. Diarrhœam naturæ priùs relinquendam esse causam ejusdem tunc temporis ignorans judicavi (nulla enim aderat nausea vel ventriculi gravamen) quàm die 3io. malo persistente & crescente de esu fungorum animo revolventi cogitabam Quocirca dosin rhabarbari masticavi, ex quâ tamen nullum juvamen accepi. Die 4to. ingravescente morbo cum insigni virium jacturâ, nec non aliquali affectu vertiginoso, & ani excoriatione dolorificâ vesperi emeticum ex infuso *radicis ippecacuan.* propinavi, ex quo ter vel quater evomui, & deinde horâ decubitûs dosin *Confectionis Fracastorij* deglutivi, undè feliciter omninò liberatus sum. *Historia.*

Art. 1604. Quoad curationem, fungi (si fieri possit) statim vomitu rejiciendi sunt, & reliqua de veneno in genere curando jam dicta probè observanda. *Salia lixivialia* ægros mirabiliter juvant, speciatim *lixivium ex cineribus sarmentorum vitis.* Contra nocumenta fungorum nil præstantius invenitur quam *Theriaca Andromachi cum oxymelite simpl. vel scillitic. gallinarum fimum duntaxat candidum decoctum mulso venena fungorum boletorumque astringit ex Plinio, Lister de Humoribus* p. 392. *Curatio.*

Venena Mineralia.

Venena mineralia. *Art.* 1605. Poſtquam de venenis è plantis, ſectionibus præcedentibus actum eſt, proximo loco eminentiora quædam venena in claſſe *mineralium tum naturalium tum arte factorum* percurrendum eſt; ac primò de arſenico.

Arſenicum. *Art.* 1606. Arſenicum primi ſubſellij eſſe venenum lippis & tonſoribus notum eſt; duplex eſt, nativum vel factitium; nativum iterum eſt duplex, nempe, *auripigmentum*, ſeu *arſenicum aureum*, *citrinum*, & *ſandaracha*, *ſeu arſenicum rubrum:* factitium itidem duplex ex his per ſublimationem conficitur, alterum ex auripigmento, & appellatur *arſenicum album cryſtallinum*, alterum ex ſandarachâ, & vocatur ſimplicitèr *arſenicum.* Intra corpus aſſumpta alterutra arſenici ſpecies eadem ferè graviſſima ſymptomata infert; ſandaracha tamen mitior eſt auripigmento, auripigmentum arſenico albo cryſtallino, quod omnium eſt pernicioſiſſimum.

Effectus intus ſumpti. *Art.* 1607. Arſenicum intra corpus admiſſum virulentiam ſuam primum exerit pungendo, vellicando, irritando, urendo, unde ventriculi ardor & dolor atrociſſimus, inteſtinorum cruciatus vehementiſſimus, vomitus, ſitis inextinguibilis, linguæ, faucium, & gulæ ariditas & aſperitas, ſingultus; ſequuntur anxietates graviſſimæ, cordis palpitatio, lipothymiæ, extremorum frigus; ſuperveniunt interdum vomitus & dejectiones nigræ, fœtidæ, cadaveroſæ, ventriculi & inteſtinorum gangræna aut ſphacelus, poſtremò mors violenta.

Curatio. *Art.* 1608. Quoad curationem, præmiſſis univerſalibus ἄνω ϗ κάτω evacuantibus, quemadmodum in curatione venenorum in genere jam

dictum eſt (1578.) hic valde conferunt diluentia, oleoſa, mucilaginoſa, &c. Inſuper ex obſervatione *Wepheri* conſtat *bezoarticum minerale cum butyro permixtum* acrimoniam hujus veneni infringere.

Art. 1609. Inunctio ejus externa eſt etiam valde periculoſa & pernicioſa: extant etenim hiſtoriæ in ſcriptoribus medicis nonnullorum, qui unguénto, cui arſenicum commiſtum eſt, ſeſe illeverunt, extinctorum, aliorum inſanientium, aliorum perpetuò claudicantium, &c. *Inunctio.*

Art. 1610. Argentum vivum in venenorum numerum vix referendum eſt; notum eſt enim, quòd in quibuſdam caſibus innoxiè hauriatur ad uncias aliquot: pejoris verò perniciei multoties exiſtit ejus uſus externus, ut videre eſt in iis, qui in Lue Venereâ vel ſcabie *unguentis mercurialibus* utuntur; quamplurimis exitio inopinatò fuit; tremorem, ſtuporem, paralyſin, claudicationem perpetuam, &c. intulit; aliis pravam corporis diatheſin vix unquam ſanabilem produxit. Novi quendam, qui ſcabie laborans curandi gratiâ *cingulam mercurialem* circa lumbos adhibuit; partes omnes infra cingulam ſtupebant, & paralyticæ evaſere: pro illo reſtituendo variæ methodi incaſſum tentatæ fuerunt; tandem ad *Thermas Bathonienſes* miſſus eſt, ſed reducem parum in melius mutatum, irritis omnibus aliis, *ſalivatione mercurio excitatâ* & decocto è lignis à morbo penitus liberavi. *Argentum vivum.* *Hiſtoria.*

Art. 1611. Tametſi argentum vivum virulentum non ſit; nonnulla tamen ex illo præparata ſunt maximè venenoſa, ut *mercurius præcipitatus varius*; aſt omnium graviſſima ſymptomata & damna infert *mercurius ſublimatus corroſivus* intùs ſumptus; ſuo contactu inſtar ignis adurentis omnia corrumpit; hinc ſi ſumptus *Mercurius præcipitatus & ſublimatus.*

ſit, ſtatim lingua & fauces vehementèr exaſperantur; oriuntur dolores ventriculi tormentoſi cum abdominis diſtentione, vomitus vehementiſſimi cum maximo nixu, ejicitur materia mucoſa, ſpumea, interdum cruenta, iſtiuſmodi quoque ſunt dejectiones alvinæ, quæ frequentes ſunt cum doloribus acerbiſſimis, adeſt ſitis ardentiſſima, inſatiabilis, accidit graviſſima inflammatio ac intumeſcentia linguæ ac faucium, ſuperveniunt deliquia, ſudores frigidi, tremores, convulſiones; brevi ventriculo & inteſtinis gangrænam patientibus æger dicto citius obitu miſerabili cadit.

Curatio. *Art.* 1612. Proh dolor! tam ingenti malo haud datur *par remedium.* Baſis curæ in ſummâ feſtinatione maximè fundatur; quod facto opus eſt omni procraſtinatione ſublatâ ſuſcipiendum eſt; quantum præſtare poſſumus, adnitendum eſt, ut ventriculus à veneno vomitione provocatâ liberetur. Non eſt vir fortis, cui animus non creſcit in ipsâ rerum difficultate. Armamenta, quæ præ manibus præſtò ſunt uſurpanda. Quid vulgarius oleo butyro, & aquâ tepidâ, quibus raò pauperum caſæ carent? attamen & hæc præſtantiſſima ſunt ad muniendas partes internas contra veneni aculeos; hæc ſi quæ alia hoſtis exturbationem citiſſimam promovent, hæc demulcent, hæc denique magnis *Antidotis* viam ſternunt, illarum uſum tutiorem efficiunt, ut venenoſa labes impreſſa emendetur. Extra corpus noſtrum vidimus in præcipitatione magiſteriorum per oleum tartari à corporibus ſolutis omnem vim corroſivam tolli, unde ſperare licet *oleum tartari per deliquium*, vel *ſal tartari, vel abſynthii, & ſimilia ſalia fixa alcalia & lixivialia* ad virulentiam hujus veneni domandam aliquid præ-

ſtare

ſtare poſſe, & reverà opem præſtant ultra omnia alia *antidota*, quæ hactenus novimus, quod enim ſcribunt de viribus *chryſtalli*, & *ſimilibus*, ego illis vix fidem habeo.

Art. 1613. Sublimatum corroſivum vel aliud quodvis venenum intra ventriculum admiſſum ſtatim emetico aliquo propinato ejiciendum eſt (inquit D. *Shaw*) ideoque *æruginem æris ad gr.* i. *vel* ij. exhiberi ſuadeo; quoniam promptiſſimè ac ſine morâ operabitur: hoc verò eſſet venenum ingerere ad aliud expellendum; quod tamen quibuſdam fortaſſe minus incongruum videatur; clavus enim clavo pellitur, & ignis igne expellitur; ſed ego malim *tutioribus remediis* malum aggredi. De Ærugine æris proximo articulo.

Art. 1614. Æs viride intra corpus ſumptum pernicioſiſſimum eſt venenum, & etiam nonnulla ex *antimonio malè præparata* ſunt æquè virulenta. Hæc ſunt ejuſdem ferè naturæ cum *arſenico*, licet gradu paulo inferiori, ſimiliaque ſymptomata excitare ſolent; eandemque itaque curationis methodum requirunt; ideoque non opus eſt ut de his ſingulatim diſſeram. *Æs viride & ex antimonio malè præparatum.*

Art. 1615. Spiritus acidi, ut *aqua fortis*, *ſpiritus nitri*, *ſpiritus* & *oleum vitrioli* & *ſimilia* vulgo venena audiunt; verum quicquid præſtant potius corroſione quam venenoſitate facere videntur. Per imprudentiam vel errorem quandocunque in ventriculum dimittantur, ſtatim inſtar ignis faucium & linguæ, ventriculi ac inteſtinorum tunicas cum diris cruciatibus erodunt, & ſuffocationem inſtantaneam minantur, & hominem in extremum vitæ periculum conjiciunt. *Spiritus acidi aq. fortis &c.*

Curatio. *Art.* 1616. Citò ac maturè idonea auxilia adhiberi debent, lenientia & viſcida opem ferunt, item pinguia, oleoſa, & mucilaginoſa plurimum valent, privatim *mucilago ſeminum cydoniorum, gum. tragacanth.* &c. magnam utilitatem præſtant. Sumptis venenis erodentibus (inquit *Montanus*) non eſt præſtantius remedium *lacte bovino*, ſi bibatur in magnâ quantitate ad exigentiam ſitis, quia ſemper ſequitur ſitis ingens tali ſumpto veneno; hic quoque *ſalia fixa* corroſionem minuunt, ut & *pulveres teſtacei* &c.

Lithargyrum, ceruſſa & minium. *Art.* 1617. Sunt etiam *recrementa quædam metallica ex plumbo, & alia ex illo factitia*, quæ inter venena numerantur, *viz. Lithargyrum utrumque, ceruſſa & minium:* hæc vires *Arſenici* quodammodo æmulantur, ſed non adeo exitioſas poſſident. Qui hæc venena ſumpſerunt, eodem modo curandi ſunt, ac ii qui ipſum *Arſenicum* hauſerunt. (1608.)

Venena Animalia.

Venena animalia. *Art.* 1618. Reſtant jam venena, quæ venenoſa animalia homini communicant, tractanda: atque hæc *ex morſu, ictu, vel ipſorum eſu* corporibus noſtris nocumentis ſunt.

Serpentes & angues. *Art.* 1619. E venenoſorum animalium numero *ſerpentes* imprimis ſunt. In omnibus cujuſcunque generis ſerpentum ſive anguium, ſive viperarum morſibus virus morſu tempore in vulnus infunditur, unde funeſta omnia ſymptomata inſequentia excitantur. Authores venenum *viperæ* inter ea, quæ ſtatim enecant, & ea, quæ tardius interimunt medium eſſe conſtituunt. Ideoque pro exemplo reliquorum iſtius generis ſit *vipera*.

Art.

Art. 1620. Vipera eſt animal *viviparum*, reliqui ſerpentes ſunt *ovipari*. Demorſi nonnunquam ſeptem horarum ſpatio, interdum non ante tertium diem intereunt. Viperæ plurimum iratæ, & tempore æſtivo ſunt magis lethales, item in regionibus calidioribus ſunt magis nocivæ, quam in frigidioribus, quod omnino verum eſt *de omnibus ſerpentum & anguium generibus*. Culter anatomicus detexit liquorem quendam ſubflavum à viperarum ſanguine ſecerni glandulis duabus conglomeratis, parte anteriore ſincipitis locatis, ex diverſis aliis minoribus conflatis, quæ communi membranâ teguntur quorum ſingulæ vas excretorium exhibent, quæ vaſa ſe uniendo ductum formant ad radices dentium inciſſorum perforatorum decurrentem; ibique in veſiculam liquidum hoc deponunt, vix guttulam quantitate ſuperans; conſtat *ex microſcopicâ obſervatione CC. D. Mead* particulis ſalinis egregiè minutis, quaſi ſpiculorum inſtar hoc liquidum ſcaturire. *Vipera.*

Art. 2621. Symptomata morſum *viperæ* conſequentia ſunt dolor acutus & punctorius in loco vulnerato, tumorque primò ruber & poſtea liveſcens, ſenſim in partes vicinas latiùs ſerpens; cutis æſtuat erumpentibus veſiculis; progreſſu temporis ſupervenit inſignis languor, pulſus celer, debilis, & quandoque intermittens, cordis palpitatio, ſenſuum ſtupefactio, præcordiorum anxietas, ventriculi ægritudo ſumma cum vomitu bilioſo, oculorum hebetudo, interdum dolores circa umbilicum, vel circa hepatis regionem, reſpiratio difficilis, ſingultus, tremores, convulſiones, ſudores gelidi, extremorum frigus, mors ipſa tragœdiam claudens, niſi malo remediis ſuccurratur, vel peculiaris vulnerati vigor, & innatum robur ve- *Symptomata morſum viperæ conſequentia.*

nenum

nenum vincant. Si demorſus ſuperſtes ſit, tumor cum inflammatione aliquamdiu manet; interdum ſanies è vulnuſculo manat, & puſtulæ quædam circa idem herpetis exedentis ad inſtar erumpunt; cutis univerſa flaveſcit, tanquam in ictericis.

Curatio generalis & particularis. *Art.* 1622. Venenorum extra in corpus admiſſorum curandi ratio à tribus potiſſimum indicationibus pendet; primò ut venenum ſtatim extrahatur; ſecundò ut inhibeatur, ne ad interiora ſerpat; & tertiò ut ſi quid veneni jam in arterias & venas penetraverit, alexipharmacis expugnetur, eodem planè modo ac in venenis ore ſumptis. Id, quod habet *Celſus* de ſerpentum morſu, quicquid fuit in praxi antiquorum, complectitur; imprimis (*inquit ille*) membrum ſupra vulnus deligandum eſt, non tamen nimium vehementer, nè torpeat; dein venenum extrahendum eſt *cucurbitulâ* applicatâ factâ prius ſcarificatione profundâ, vel alterius hominis in ore ulcus non habentis ex ſuctione; venena enim ſerpentum non guſtu ſed in vulnere nocent [*ſed ab hoc experimento ſanos cavere ſuadeo*] neque alienum eſt circa vulnus ſcalpello incidere. "Plaga poſteà *ſpiritu vini in* " *quo Theriaca vel Mithridatium diſſolutum ſit,* " abluenda eſt." Vivum etiam gallinaceum pullum per medium diviſum vulneri imponere proficit; huc etiam facit hædi agnive caro calida loco vulnerato applicata. Neceſſarium eſt quoque demorſum exſorbere portionem meri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quod calori movendo par eſt, nec humorem intus coire patitur; nam maxima pars venenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam moventia, quia materiam extenuant, utilia ſunt. Quoad praxin recentiorum animadvertendum

 eſt,

eſt, quod teſtatur *Boylæus*, ſcilicet, quod ſi ſtatim à morſu, paulo eminus à parte *ferrum benè ignitum* teneatur, venenum adeò enervat, ut demorſum ſoſpitem & incolumem conſervet, ne quid mali niſi dolorem in parte citò evaneſcentem patiatur: longè vero melius & tutius videtur, quod alii docent, locum profunde exurere *cauterio actuali*. Sed præ omnibus quotcunque *axungiam viperinam* vulneri affrictam (modo extemplo fiat) eſſe præſentaneum remedium ſine ullâ internorum ope quamplurimis experimentis conſtat; ſed quoniam hæc axungia non ſemper in promptu ſit, & virus celeritèr tranſiens maſſam ſanguineam contaminare poſſit, topicis aliis appropriatis, quæ præ manibus ſunt non neglectis remedia interna quam ociſſimè exhibenda ſunt, inter quæ inſtar omnium eminet *ſal viperarum*, quod ægro in lecto decumbenti ſufficienti quantitate datum, & aliquoties repetitum ad levem ſudorem ſuſcitandum ſine alio auxilio curam abſolvit. Quæ veneno in genere adverſantur, hic conferunt ut *Cardiaca*, *bezoartica*, *Theriacalia*, *alexiteria*, &c. Generale *Antitoxicon prophylacticum* nullum omninò hactenus cognoſcitur, quin & repugnat tale eſſe.

Art. 1623. Aſpis omnium ſerpentum eſt longe vehementiſſimus; tam exiguum infligit vulnus, ut omnem ferè oculorum aciem effugiat, vix puncturam acûs æquans, per illud tamen tantæ perniciei venenum infundit, quod intra paucas horas totum corpus pervadit, hominemque citiſſimè è medio tollit, nec tamen dolorem multum infert; ſed ſupervenit capitis gravitas, oculorum caligo, ſenſuum hebetudo, ſtupor, ſegnities, ſomnolentia, faciei pallor, corporis refrigeratio, crebræ oſſitationes, ſpaſmi, *Aſpis.*

&

& tandem, nisi citò succurratur, *trium horarum spatio* ipsa mors. *Ab aspide* demorsi eodem modo curantur, ac à viperâ, vel aliis serpentibus læsi.

Aranei. *Art.* 1624. Araneorum licet plures species reperiantur alii aliis venenosiores, omnes tamen uno eodemque modo nocent, viz. *ictu* per vulnusculum venenum in corpus infundunt, vel *in esculenta vel potulenta* illapsi & ingesti hominem lædunt, vel postremò combusti *fumo suo* nocent. Accidit in parte demorsâ stupor cum frigoris sensu & horrore, ventris intumescentia, flatus in intestinis, faciei pallor, lacrymæ involuntariæ, partium extremarum tremor, & affectiones spasmodicæ, sudor frigidus, perpetua & vana mingendi cupiditas, membri virilis tensio.

Curatio. *Art.* 1625. Ad ictum araneorum eadem observanda est methodus ac in morsibus aliorum animalium venenatorum; privatim autem planè admirandæ sunt vires *foliorum ficûs* ad hoc venenum domandum, si icti statim lac ex foliis manans bis aut ter in vulnus instillet venenum omnino extinguit, & dolores tollit, & reliquorum symptomatum ingruentium occasionem præscindit. Ad *araneos deglutitos* propinandum est vomitorium sicut in aliis venenis intra corpus sumptis, neque omittenda sunt alexipharmaca ordinaria, speciatim verò *resina abietis sicca* multum præstare dicitur; commendatur etiam *allium frequentèr comesum, vinumque aromatisatum* &c.

Scorpionis ictus. *Art.* 1626. Ab ictu scorpionis acerbissimus dolor non solum in parte affectâ, sed & in toto corpore sentitur; locus vulneratus inflammatur & tumet, circa plagam emergunt pustulæ; adest tremor, pallor, frigus, singultus, vomitiones &c.

Art. 1627. Ad ſcorpionis ictum *ſcorpio ipſe* eſt pulcherrimum medicamentum (inquit *Celſus*); quidam contritum cum vino bibunt, quidam eodem modo contritum ſuper vulnus imponunt; quidam ſuper prunas eo impoſito vulnus ſuffumigant, & carbonem ejus ſuper vulnus deligant; quidam *allium cum rutâ miſtum oleoque contritum* adhibent. "Sed præ "reliquis externis, quemadmodum axungia "viperina morſum viperæ ſanat, ita *oleum* "*ſcorpionum* eorundem ictui medetur. Inter- "na eadem ſunt ac in aliis venenatorum ani- "malium morſibus. *Curatio.*

Art. 1628. Bufo ſive rubeta eſt animal veneno plenum, ut non immerito *terreſtris toxici & contagioſæ virulentiæ burſa* appellatur. Maximo in hominem odio eſt *bufo*, & viciſſim in *bufonem homo.* Et ſi bufones dentibus careant, gingivis tamen, quas perduras & ſcabras habent, partem cui adhæſerint, ſic arctè conſtringunt, ut venenum ſuum in partem indeque totum corpus per conſtrictæ partis poros adigant. Venenoſitas *bufonum* non videtur in alio conſiſtere, quam vel in eorum furore, vel in eorum excrementis, ſpeciatim urinâ acri cauſtico volatili ſale impraegnatâ, quam acrimoniam obtinere videtur ex alimentis, nempè minutulis iſtis *ſcarabæis*, qui in eorum ventriculo & colo reperiuntur: bufones enim mortui omni veneno carere dicuntur. Venenum ſuum mictu, ſalivâ & vomitu in herbas eructant, præſertim verò in *fraga*, quæ vehementèr appetere dicuntur. Bufonum venenum non modo intus ingeſtum perniciale eſt, ſed etiam *cuti aſperſum*, niſi locus ſtatim urinâ vel aquâ ſalsâ abluatur. *Bufo.*

Bufonis veneni effectus & curatio. *Art.* 1629. Admisso bufonis veneno ægri flavescunt, toto corpore intumescunt, labris linguâque nigricantibus balbutiunt, dyspnœâ asthmaticâ corripiuntur, vomitu, sudore frigido, vertigine, convulsione, syncope, & tandem morte prehenduntur. Ideoque procurare *vomitum* quamprimum medicum oportebit, præsertim si venenum ore sumptum fuerit, *clysterem* injicere, veneni vim omnibus *alexiteriis calidis & attenuantibus* infringere, ut *Theriacâ & Mithridatio in vino generoso dissolutis*; tandem verò *balneis æstuariis*, & valido multoque exercitio ipsum digerere.

Cantharides. *Art.* 1630. Cantharides extrà corpori applicatæ interdum vesicæ nocent, stranguriam faciunt, immò sanguinis mictionem excitant. Intus sumptæ omnes ferè ab ore ad anum usque humani corporis partes internas arrodunt, inflammant, atque exulcerant, undè febris ardens; in ore resinæ cedri vel pini sapor percipitur; imprimis verò partibus urinæ dicatis suâ naturâ infensæ sunt, unde in illis ardorem inflammatorium, excoriationem, penis continuam erectionem, cruentam & dolorificam stranguriam, vel omnimodam ischuriam excitant, quæ tandem vasorum urinariorum gangræna & ipsa mors consequuntur.

Curatio. *Art.* 1631. Ad curam primo loco opera danda est, ut *Cantharides* è corpore quamprimum ejiciantur, idque per *vomitorium* cum aquâ tepidâ vel jure pingui; *clysteres* quoque ex diluentibus & oleosis injiciendi sunt; ad acrimoniam etiam obtundendam æger copiosè bibat *lacticinea*, *emulsiones*, *oleosa*, & *mucilaginosa*; commendatur etiam *terra Lemnia*, & præ omnibus aliis (attestante D. *Grouvelt*) *camphora*.

Art.

Art. 1632. Pulvis *adamantis*, *cryſtalli*, *vitri*, *metallorum variorum limaturæ*, & ſimilia dici poſſunt *venena mechanica*, quæ intra corpus admiſſa, quaſi tot *cultelli*, viſcera lancinant & incidunt; atque ita mortem vel ſubitaneam vel lentiorem inducunt, artemque noſtram illudunt. *Venena mechanica.*

Art. 1633. Supereſt adhuc alia venenorum familia, nimirum *ſpiritus vinoſi & potus inebriantes ſtillatitii*, horum enim nimis frequens & profuſa ingurgitatio (uti peſſima conſuetudo obtinet) tot hominum *Myriades*, quot ſunt in cœlo *ſtellæ*, trucidavit; immò plures *decies centenis millibus* ex hoc quam ab omnibus reliquis quotcunque venenis occubuêre, minimè dubitandum eſt; unde hoc malum pernicioſiſſimum vocare ſoleo Κατ' ἐξοχὴν **The Harm**, jocone an ſerio ne dicam. Quamplurimis non tantum morbos graviſſimos parit, ſed aliquando etiam quibuſdam ipſam mortem ſubitò affert, quo nomine, ſi non *veneni* appellationem mereatur, quo alio id poſſit, ego ſaltem aſſequi vel conjicere nequeo. (vid. *Art.* 1572, 1573.) Spiritus vini intus ſumptus omnibus fere animantibus vitam adimit; immò vegetabilibus quibuſcunque more pabuli exhibitus, *ne parente vite exemptâ*, mortem infert. *Venena diſtillatoria.*

Art. 1634. Ingratum onus medicis generoſis incumbit. Iſtiuſmodi ſpirituum ardentium *belluones* noctes atque dies juxta ſuum cacoethes deteſtabile *ignem liquidum* perpetuò pitiſſantes, quum coctiones omnes delerunt, ſolida univerſa enervarunt, & liquida corruperunt; cum fabrica jamjam diu vacillans collapſura eſt, noſtram opem petunt. Quid fit? *Scabinorum* munere fungendum eſt; & forte fortuna exantlatione peractâ & laſanis ac ſcaphiis in ſentinam decapulatis, & labe quodammodo reſarcitâ *Malum vix curabile.*

citâ rurſus actum agere ſtatim ſatagunt, &, ut canis immundus vel amica luto ſus, ad ſordem & illuviem ſe protinus recipiunt; atque ita vitæ ſuæ non inopes, ſed prodigi, quam non acceperunt illam faciunt brevem. Quid faciamus *Medici* vel quid faciant *Theologi?* medicamenta nihil valere poſſunt, & conſiliis auſcultare nolunt. Omnia incaſsùm erunt, in impii veneni amplexus ruunt, ſtupidi & occæcati evadunt, rationibus & conſiliis *marpeſſæ cautibus* ſurdiores; in æternum ſitiunt, & ſitientes bibunt quaſi *dipſade morſi*, & quo plus potæ plus ſitiuntur aquæ, *aquæ iſtæ ſtillatitiæ mortiferæ*, quibuſcum, quâ feſtinatione poſſunt, ſcenam claudunt in ipſo mortis articulo *lagenam expoſcentes*. Proh Dolor!

Encomium temperantiæ. *Art.* 1635. O beatam temperantiam! nunquam ſatis laudandam, nunquam ſatis admirandam! primævæ ætatis, quam feciſti auream, *decus & tutamen!* tui ipſius ſuadelam utique & pretium! lætis aliquandò *Saturni* temporibus viſam! puris piiſque animis in omni ævo cultam uſque & colendam. Tu es, ſi quod uſpiam in terris, *verum Archæi ſedativum*, & conſervatrix mentis ſanæ in corpore ſano. Tu rectà deducis tui cultores ad longam & jucundam ſenectutem vultu placido & juvenili, grato & amabili. Tu denique tui ipſius inimicorum laudibus ornaris, & amabilis etiam ab ipſis dicaris, quibus, te imprudentiſſimè repudiatâ, manet *Satyrici maledictio*, ut, *virtutem hanc videant intabeſcantque relictâ*.

Judicium

Judicium de defuncto Venenato.

Art. 1636. Adumbratis sic pro instituti ratione venenorum (præcipuorum saltem) naturâ, agendi modo, & medendi methodo; operæ pretium erit paucis attingere, *quomodo Medicus suum judicium ferat*, si quando vocatus fuerit ad defuncti cadaver inspiciendum, ubi ex repentinâ morte & aliis circumstantiis de veneno clanculùm dato inciderit suspicio. Hoc autem ex supradictis magnâ ex parte ediscendum est, si ad singula venenorum genera probè attendatur. Testimonia eminentiora hominis veneno corrosivo metallico vel vegetabili enecati, sunt, quæ sequuntur, *externus superficiei tumor, maculæque nigræ, fuscæ vel lividæ, linguæ tumor nigricans, ungues nigræ, vel lutei, facilè labentes, capillorum spontaneus manipularisque casus.* In aperto cadavere *viscerum livor, colorque citrinus, vel nigredo*, ventriculi ac intestinorum *gangrænæ & sphaceli*; hæc sunt manifesta veneni indicia, si adfuerint signa antegressa, nimirum *vomitus perpetuus, tormina, alvi dejectiones cruentæ, urinæ ardores, oscitationes, convulsiones, syncope, sudores frigidi, palpitatio cordis, obmutescentia*, & alia id genus dira symptomata in superioribus passim enumerata. Narcotica & opiata (quantum ego scio) nullum omninò externum sui signum relinquunt, præter *horridum oculorum obtutum*; signa antegressa in *Art.* 1595. recensentur. Sed in judicio ferendo ex signis supradictis summam inter prudentiam & edicendi parsimoniam medicus versari necessum habeat: namque ea omnia indicia, quæ ex erosis forte per venenum visceribus colligi poterint, ex humore acri in-

Judicium de defuncto Venenato.

tra ipſum hominem generato fieri queunt. Conſultiùs proinde erit, reum, nullo certo ipſum convincente argumento, accuſati criminis abſolvere, quam inſontem morti adjudicare, quod jura divina & humana voluiſſe patet: dantur tamen interdum caſus tam extra dubium poſiti, ut aliâ ratione judicandum eſſe neceſſe ſit.

EPI-

EPILOGUS.

ATque jam tandem ventum eſt ad umbilicum. Æquum eſt igitur, ut lector benevolus ſeriò admoneatur hæc commentariola negligentèr, confusè, ruditèr, ac memoriæ tantùm causâ, uſui privato primariò conſcripta fuiſſe: & nullus dubito, quin omnes ferè, qui in praxi medicâ aliquamdiu verſati fuerunt, præſtantioribus adminiculis ex propriis adverſariis ſuppeditentur; ſed quoniam rerum facies obſcura multò major eſt quàm illuminata; & de rebus non omnes eodem modo cogitamus; haud incongruum mihi videtur alios fructum aliquem ex hiſce meis laboribus percepturos eſſe, ſicut invicem ego me ex aliorum lucubrationibus uberrimum emolumentum conſecutum eſſe libentèr agnoſco.

De unico tantùm me hoc loco hortari ſufficiat; ſcilicet, nè quis brevibus hiſce ſtricturis nimiam fidem adhibeat, ſed potiùs authores ipſos ubicunque conſulat: nam in transferendis eorum ſententiis veriſimile eſt me frequentèr erràſſe, aut ſaltem ſenſum obſcurè aut imperfectè tradidiſſe. *Dulciùs ex ipſo fonte bibuntur aquæ.*

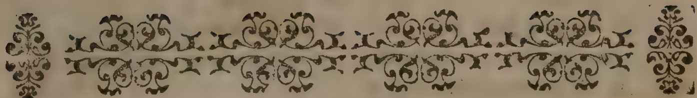
Deus optimus maximus, quo tanquam fonte æternùm inexhauſto omnia bona ac fauſta

continuò descendunt, à cujus gratiâ felix medicæ artis successus, præ aliis quibuscunque, jugitèr pendet, his, quæ sincero animo ex aliorum operibus fidelitèr collegi, & quæ ex observatione propriâ & experientiâ scripsi, pro suâ bonitate favere dignetur, quo in publici commodum, privato semper anteferendum, cedant.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίςοις Θεῷ.

CAP.

Admonitio ad Lectorem.

BREVITATIS causâ, nè Liber in molem nimis ingentem crescat, remediorum formulas, in impressione priori editas, *Pharmacopœiæ Londinensis*, *Bateanæ*, & *Fulleri*, nemini ferè, ut credo, ignotas, earundem nudâ solummodò recitatione factâ, authorumque designatione, hic omitti debuisse duxi: Reliquarum verò nonnullas, præcipuè minus notas, quæ in hoc opusculo occurrunt & non describuntur, hoc loco subjicere necessarium judicavi.

Sciat itaque Lector, quod per literam capitalem B Pharmacopœia Bateana designetur, & per reliquas literas initiales, ut infrà, indicantur Authorum nomina, *viz.*

B.	Pharmacopœia Bat.	Mu.	Musgrave
Bar.	Barbette	P.	Pitcairnius
Bo.	Boerhaave	Pu.	Purcell
D.	Diemerbroeck	P. L.	Pharm. Lond.
E.	Ettmuller	R.	Radcliff
F.	Fuller	S.	Sydenham
G.	Greenfield	Syl.	Sylvius
H.	Harris	T.	Turner
L.	Lister	W.	Willis
M.	Morton		

A.

B.

C.

cant cera & butyrum super ignem lentum unà cum oleo, & colatis statim insperge pulverem gradatim continuo agitando mixturam è fundo vasis, donec frigescere incipiat, & pulvis non amplius subsidere possit.

Cerevisa ad cancrum. F.
De dauco. F.
Hydropica. F.
Hysterica. F.
Icterica. F.
Melanagoga. Art. 443
Ad melancholiam. *ib.*
Purgans hydropica. F.
Ad rachitidem. F.
Scorbutica. F.
Ad scrophulas. F.

Chalybs sine acido. B.

Chalybs tartarisatus. B.

Cinnabaris antimonii. B.

Collyrium Boyleanum.

℞ Aq. rorismarin. ℔ii. aloe subtilissimè pulveris. ℥ß. vitriol alb. vitr. antimon. croc. metallor. ana ʒvj. digere leni colore per mensem; decantetur liquor purus.

Collyrium certum. R.

℞ Aq. plantag. euphras. rosar. ana ℥j. trochisc. alb. Rhas. ʒij. lapid. tut. ℈ij. vitriol. Rom. gr. ij. M. pro collyrio.

D.

Decoct. amar. febrifug. M. Art. 36.

Decoct. catechu. comp. F.
Coccineum. F.
Ictericum. F.
Incrassans. F.
Ad morsum canis rabidi. B.
Nephriticum. F.
Nigrum. Art. 48.
Phthisicum. F.

Decoctum pleuriticum.

℞ Hord. perlat. ℥j. uvar. pass. maj. enucleat. ℥ij. ras. ebor. CC. ana ʒij. rad. liquirit. ʒvi. sem. anis. ʒß. coq. in aq. font. ℔iij. ad ℔ij. colatur. add. succ. sim. equi mascul. per express. ℥ij. M. dos. ℥iv. 4tâ quâque horâ.

Decoctum sistens. F.
Ad sitim. B.
Stypticum. F.
Variolosum. F.
Ulmi. B.

E.

Electuarium contra abortum. B.
Boyleanum. F.

℞ Aq.

℞ Aq. calc. viv. ℥iv. mercur. ſublimat. corroſiv. gr. xij. diſſolv. in vitro leni calore. Poteſt augeri vel minui quantitas ſublimati pro re natâ.

Lac Virginale. P. L.

Linimentum anodynum. R. Art. 236.
 Paraliticum. F.
 Pleuriticum. F.
 Pſoricum. B.

Lohoch Myrrhiſat. F.
 Ad raucedinem. F.
 Rubrum. F.
 Viride. F.
 Vitellinum. F.

Lotio Lanfranci. Art. 984.

M.

Miſtura acida.
℞ Aq. plantag. ſyr. papav. errat. ana ℥iſs. ol. vitriol. ʒij. miſce.

Miſtura balſamic. nephritic. F.
 Conſolans. F.
 Corallata. F.
 Ecphractica. F.
 Expectorans. F.
 Simplex Paracelſi. Art. 78.
 Stomachica. F.

N.

Nitrum Saturniſatum, B.

Nodulus hyſtericus. B.

O.

Ol. ranarum. B.

Oxymel. aſthmaticum. F.

P.

Phænigmus. Mu. Art. 934.

Pil. balſamic. M.
℞ Milleped. præp. ʒiij. gum. ammoniac. puriſſim. ʒiſs. flor. benzoin. ℈ij. extract. croc. balſam. peruv. ana ℈j. balſam. ſulph. aniſat. q. ſ. m. f. pil.

Pil. cathartic. in ſcorbuto.
℞ Gum. ammoniac. colat. ʒj. extract. fol. hellebor. nigr. ʒij. calomel. ℈ij. balſam. peruv. q. ſ. m. f. maſſa; doſ. ℈ij.

Pil. ad colluviem. F.
 De cretâ Palmarij. B.
 Diuretic. F.

Pil. Hydrdgog. F.
 Hydropic. Bontij. Art. 825.
 Hyſteric. F.

Pil. volatiles

℞ Sal. volat. C. C. vel. ammoniac. ʒij. gum. ammon. ʒj. extract. croc. pulv. carn. viper. ana ℈j. balsam. peruv. q. ſ. m. f. pil.

Pulv. diureticus. G. Art. 735.

Ad guttetam. B.

Hæmoptoïcus. F.

Pleuriticus. B.

Uvularis. F. & B.

S.

Semicupium Hildani. Art. 988.

℞ Rad. & fol. alth. rad. & fol. malv. rad. fœnic. apij, petroſelin. eryng. marin. ana ℥ij. [rad. rapar. ℔ij.] herb. parietar. violar. veronic. flor. cham. melilot. geniſt. ana mj. ſem. lin. fœnugr. ana ℥j. petroſelin. aniſ. fœnic. geniſt. ana ℥ij. coq. in q. ſ. aq. font. pro ſemicupio.

Stypticum regis. B.

Succi antiſcorbutici.

℞ Fol. cochlear. hortenſ. becabung. naſturt. aquat. ana p. æ. contundantur & exprimatur ſuccus ad ℔ij. deinde add. vin. alb. vel rhen. ℔j. aq. raphan. comp. ſucc. aurant. acid. ana ℔ſs. m. doſ. ℥iij. bis in die ſine vel cum tantil. ſacchar.

Suffitus ad catarrhum. F.

Syrupus de peto. B.

Vermifugus. B.

T.

Tabellæ domeſtic. S. Art. 488

Tabellæ embryonum. B.

Tinctura antiphthiſica. F.

Bezoartica. B.

Tinctura cantharidum. G.

℞ Pulv. cantharid. ℥j. ſp. nitr. fortiſſim. ℥ij. digere ſimul hor. 24, ſic cantharides plane diſſolventur, & liquor rubicundus erit, huic add. ſp. vin. ℥vj. digere ſimul quo diutius eo melius; poſtea filtretur tinctura & ad uſum reſervetur. doſ. a gt. xij. ad xl. bis in die ex hauſt. vin. alb.

Tinctura epileptic. F.

Gum. laccæ. F.

U.

Vapor ad anginam. F.

Vinum chalybeatum. F. & P. L.

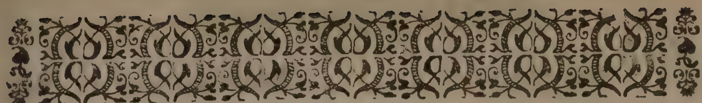
Vinum

Vinum hydropicum. F.
Viperinum. B.
Vitriolum mart. B.
Unguentum digitale. B.
Hæmorrhoidale. F.
Pleuriticum. F.

Unguenta ad ulcera venerea.
℞ Mercur. præcip. rub. ʒij. præcip. alb. ʒj. ol. tart. per deliquium. ℈ij. unguent pomat. ℥ij. miſce.

SYL-

SYLLABUS

Symptomatum Morborum

(Sive

Ægrotorum passiones variæ enumeratæ, & ad calculum redactæ,)

In hunc finem, ut Morbos eorumque Causas Medicus faciliùs, promptiùs & certiùs inveniat, introspiciat & cognoscat, unicè constructus.

Usus hujus Indicis neminem latere potest.

EDICUS juvenis & in Praxi minùs exercitatus, ægrum suum de omnibus aptè interroget, atque ex ipsius, vel cohabitantium ministrantiumve ore Symptomata & Queremonias omnes sedulò expiscetur; hoc facto, singula Symptomata in Indice investiget; & librum ipsum (quoties opus sit) variis in locis consulat; indeque de naturâ Morbi, utcunque obscuri, complicative, judicium justum & rarò fallax formare valeat.

Syllabus Symptomatum.

A.

Syllabus Symptomatum.

B.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Borborygmi & murmura inteſtinorum Vid. ructus, flatus	*Affectio hyſter.*	400
Bulimus	*Affectio hyſter.*	408
	Ventriculi morbus	604
Bubo in inguine	*Lues venerea*	961
Bubones	*Febris maligna*	77
	Peſtis	171, 180

C.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Cachexia	*Scorbutus*	869
Calor & frigus ſe mutuò excipientia	*Morbilli*	123
Calor hecticus	*Phthiſis*	494
	Poſt variolas	145
Calor urens	*Febris ardens*	62, 65, 103
Capillorum defluvium	*Phthiſis*	493
	Venenum	1636
Caput juſto majus	*Hydrocephalus*	832
	Rachitis	1553
Capitis dolor	*Febres ferè omnes*	34, 58, &c.
	Affectio hyſterica	396
	Alvi retentio	611
	Lumbrici	683
	Sudor anglicus	194
Capitis dolor cum inſigni ardore	*Cephalalgia*	280, 281
Cum aliquali frigoris ſenſu	*Cephalalgia*	280
Capitis dolor gravativus	*Cephalalgia*	280
Periodicus	*Febris intermittens*	37

Convul-

Dejec-

Diar-

Symptoma.	Morbus.	Art.
Diarrhœa infantum	*Dentitio*	1543
	Lumbrici	1548
Cum dejectionibus subviridibus vid. Dejectiones varii coloris	*Morbilli*	123
Oleosa	*Diarrhœa*	619
Tormentosa	*Cholera morbus*	607
	Dysenteria	631
	Febris intermittens	37
	Febris remittens	50
Distortio oris	*Spasmus Cynicus*	362
Dolor abdominis vid. abdominis dolor		
Artuum vid. Artuum dolores		
Capitis vid. capitis dolor		
Dolor circa cordis regionem	*Pestis*	183
Circa scrobiculum cordis	*Ventriculi morbus*	599
Dorsi & capitis	*Variolæ*	131
Ad claviculum & mammas	*Peripneumonia vera*	216
Insignis sub costis nothis	*Inflammatio ventriculi*	258
Cervicis vid. cervicis dolor		
In artubus ardens, pungens, lacerans, pulsans, &c.	*Arthritis*	918
Obscurus in hypocondrio dextro	*Hepatitis*	268

E.

F.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Frigoris ſenſus in capitis vertice	*Affect. hyſterica*	396
in abdomine	*Colica*	646
per dorſum	*Affect. hyſterica*	402
Furunculi	*Scorbutus*	869
	Variolæ	145

G.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Gangræna & caries	*Poſt variolas*	145
Genarum rubor	*Phthiſis*	494
Genitalium tumores œdematoſi	*Lues venerea*	985
Geſticulationes variæ	*Chorea Sti Viti*	391
Gingivarum cruentatio, Eroſiones, Laxitas	*Scorbutus*	869, 889, 892
Inflammatio	*Dentitio in infantibus*	1543
	Parylis	1235
Globi ſenſus in abdomine	*Colica hyſterica*	661
Gonorrhœa virulenta	*Lues venerea*	964
Non virulenta	*Gonorrhœa Catarrhalis*	966
Gravitas corporis	*Hydrophobia*	451
Ad diaphragma	*Empyema*	240
Ad tempora	*Feb. ardens*	66
Circa ventriculi regionem	*Feb. petech.*	82
Gravitatis ſenſus in periæno	*Calculus Veſicæ*	730
Gutturis dolor ulceroſus	*Feb. Eruptiva*	118
	Variolæ	132
Gutturis ac pectoris ſtridor	*Angina*	200

H.

I.

Lactis

Symptoma.	Morbus	Art.
Lactis ſpecies ſed non verum	*Mola*	1487
Lacrymæ invitæ	*Feb. ardens*	66
	Feb. eruptiva	118
Languores graviſſimi	*Affectio Hypocondriaca*	400
	Arthritis in ventriculo	916
	Sudor Anglicus	194
	Syncope	571
Laſſitudo artuum	*Feb. lenta*	69
Laſſitudo ſpontanea	*Icterus*	840
	Chloroſis	1393
	Fluor albus	1412
	Scorbutus	869
Totius corporis	*Feb. ardens*	65
	Feb. continua	58
Lateris dolor punctorius	*Pleuritis*	212
	Feb. intermittens	37
Laxitas & mollities partium in pueris	*Rachitis*	1553
Lingua alba	*In febrium initiis morbilli*	123
Sicca, flava, nigra exuſta	*Feb. ardens*	65
	Petechialis	83
	Peſtis	170
Linguæ intumeſcentia	*Venenum*	1576
Linguæ ſcabrities	*Feb. ardens*	65
	Feb. continua	58, 107
Lipothymia vid. Syncope		
Lipyria	*Febris*	104
Livor vultûs	*Angina*	200
Lochia per aliena loca excreta	*Lochia*	1487
Fœtorem cadaveroſum referentia	*Secundina retenta*	1483

N.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Oris distortio	*Spasmus Cynicus*	362
Fœtor	*Scorbutus*	889
Pruritus	*Scorbutus*	869
Ossium crepitus	*Scorbutus*	885
Incurvatio	*Rachitis*	1553
Tumor vel protuberantia vid. nodi & tophi	*Rachitis*	1553
	Spina ventosa	1286
Ozæna	*Lues venerea.*	961

P.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Palati ulcus	*Lues venerea*	961
Palpebræ inversæ	*Ectropium*	1018
Palpebra œdematosa	*Hydatis*	1001
Palpebrarum gravitas	*Febris eruptiva*	118
Intumescentia	*Chlorosis*	1393
	Morbilli	123
Pruritus & rubor	*Tracoma*	1009
Papillarum color in lividum mutatus	*Conceptus*	1420
Palpitatio cordis vid. cordis palpitatio		
Paralysis	*Colica pictonum*	655
	Scorbutus	880
Parotides	*Post variolas*	145
Pectoris gravitas	*Empyema*	242
Mala conformatio	*Asthma*	545
	Phthisis	494
Ingens oppressio	*Febris eruptiva*	117
	Febris miliaris	1497
	Peripneumonia notha.	221
Stridor	*Peripneumonia vera*	216
Pedum tumor	*Hydrops pectoris*	836

Symptoma.	Morbus.	Art.
Pustulæ Flavæ, ſiccæ cum aridâ cruſtâ ſparſim per corpus, ſpeciatim in fronte & mento, &c.	*Lues venerea*	962
Inflammatoriæ partem exulcerantes	*Herpes exedens*	1165
Plures congeſtæ, ſquamoſæ, &c.	*Impetigo*	1188
Parvæ rubeſcentes cum cutis duritie & pruritu inſigni	*Pſora*	1180
Subrubræ	*Variolæ*	131
Variæ in pene & alibi	*Lues venerea*	961
Urticationes referentes	*Eryſipelas ſpecies*	1168
Puſtula (vel potius tuberculum) ſublivida, vel ſubnigra vel alba.	*Epinyctis*	1237

R.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Raucedo	*Catarrhus ſuffocativus*	479
	Colica	649
	Febris lenta	69
	Lues venerea	961
	Lumbrici	683
Clangoſa	*Catarrhus ſuffocativus*	482
	Febris eruptiva	118
	Variolæ	155
Recurſus poti liquores per nares	*Angina*	200
Reſolutio partium nervoſarum	*Paralyſis*	332, 335
Reſpiratio anheloſa, laborioſa, & ſibiloſa	*Aſthma*	545, 554

Reſpiratio

Symptoma.	Morbus.	Art.
Reſpiratio ejuſmodi in infantibus	*Aſthma infantum*	1533
Cita & anheloſa	*Febris eruptiva*	118
	Peripneumonia notha	214
	Secundina retenta	1483
	Variolæ	155
Denſa	*Febris ardens*	65
	Peripneumonia vera	216
Difficilis	*Angina*	206
	Catarrhus ſuffocativus	479, 482
	Colica hyſterica	663
	Hydrops	801
	Hydrops pectoris	837
	Icterus	840
	Peripneumonia notha	216, 242
	Phrenitis	255
	Rachitis	1553
	Scorbutus	869
	Vomica pulmonis	541, 543
Rheumatici dolores	*Febris remittens*	50
	Lues venerea	961
	Scorbutus	869
Rigor & horror	*Dyſenteria*	631
	Febris intermittens	34
	Febris omnis	20
	Peſtis	183
	Pleuritis	212
	Rheumatiſmus	854
Per vices recurrens	*Abortus*	1441
Riſus Sardonicus	*Melancholia*	434
Rubor genarum	*Phthiſis*	494
Ructus	*Affectio hyſterica*	399
	Scorbutus	869
Acidi	*Ventriculi morbus*	581
Aſſiduus	*Nephritis*	708

Symptoma.	Morbus.	Art.
Ructus insipidi	*Asthma*	547
Nidorosi	*Ventriculi morbus*	583
Saporis varii	*Idem*	584
Tetri odoris	*Melancholia*	426
	Venenum	1576

S.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Saliva copiosa	*Lumbrici*	1548
Spumosa	*Diabetes*	703
Salivatio	*Febris continua*	61
	Phthisis	495
	Scorbutus	869
	Variolæ	132
Saltationes admirandæ	*Chorea Sancti Viti*	394
Sanguis sincerus per alvum	*Dysenteria*	631
	Hæmorrhoides	1260
Sapor oris ingratus, vel amarus	*Febris continua*	58
Tetrus vel putridus	*Empyema*	243
Scabies ferina & inveterata cum tuberculis mollibus vel indolentibus	*Lepra*	1191
Scotomia	*Apoplexia*	314
Screatus crudus & glutinosus filamentis nigris distinctus	*Asthma*	548
Scrobiculi cordis dolor	*Colica hysterica*	653
Inflatio	*Asthma*	547
Segnities	*Chlorosis*	1393
	Icterus	840
Segnities & torpor in infantibus	*Rachitis*	1553
Siccitas cutis	*Febris ardens*	65
	Icterus	840

Symptoma.	Morbus.	Art.
Stridor dentium. vid. dentium ſtridor.		
Stridor pectoris vid. pectoris ſtridor.		
Stomachi gravedo	*Hydrophobia*	445
Stranguria	*Veſicantium applicatio*	110
	Nephritis	713
	Arenæ vel ſabulum	746
	Scorbutus	869
Stupor in genere	*Venenum*	1576
Stupor brachii aut pedis	*Apoplexia*	314
Cruris	*Nephritis*	708
Sudores	*Febris continua*	58, 111
	Febris intermittens	34
	Scorbutus	869
Colliquativi	*Phthiſis*	499
Copioſi	*Colica milioſa*	649
Critici	*Febris*	91
Glutinoſi	*Febris*	97
Morbifici	*Morbi ſoporoſi*	294
Perpetui & copioſiſſimi	*Sudor anglicus*	194
Suffocationis periculum	*Scorbutus*	869
	Angina	200
	Aſthma	554
	Catarrhus ſuffocationis	479
	Uvulæ procidentia	1133
Superciliorum gravitas	*Gutta ſerena*	1088
Suppuratio auris interni	*Pleuritis*	228
Surditas	*Febris maligna*	77, 99
Syncope vid. languores graviſſimi	*Aſcarides*	681
	Lumbrici	683
	Venenum	1576

T.

Symptoma.	Morbus.	Art.
Tendinum ſubſultus	*Febris continua*	32
	Febris eruptiva	118
Teneſmus	*Aſcarides*	681
	Calculus veſicæ	730, 741
	Fœtus mortuus	1481
	Ulcus veſicæ	718
Teſtium inflammatio	*Lues venerea*	961
Teſticuli retractio	*Calculus renum*	728
	Nephritis	708
Thoracis totius dolor	*Peripneumonia notha*	214
Gravedo	*Peripneumonia vera*	216
Tibiarium dolores	*Scorbutus*	880
Tinnitus aurium. vid. aurium tinnitus		
Tonſillarum tumor	*Angina*	200, 206
Tophi & nodi. vid. nodi		
Tormina ventris. vid. ventris tormina	*Lumbrici*	683
Tremores	*Scorbutus*	869
	Febris	32
	Iracundia	358
	In ſenio confectis	358
	Secundina retenta	359
	Venenum	1576
Triſtitia	*Icterus*	843
Tuberculum acutum inflammatorium	*Carbunculus*	171
	Furunculus	1233
Durum, lividum vel nigricans	*Cancer*	1289
Tumor abdominis	*Aſcites*	801
	Empyema	240
Acuminatus glandularum	*Phyma*	1239

Tumor

Symptoma.	Morbus.	Art.
Tumor albicans, frigidus, indolens	*Œdema*	1272
Aquoſus capitis	*Hydrocephalus*	832
Pone aures	*Parotis*	1243
Carnoſus magnus in dorſo	*Natta*	1308
Corporis totius.	*Anaſarca*	799
In digitorum extremis manuum vel pedum	*Paronychia*	1247, 1248
Durus, indolens, mobilis, ſine coloris mutatione	*Scrophula*	1277
Durus, liveſcens, indolens	*Scirrhus*	1275
Durus, lividus vel nigricans, punctorius	*Cancer*	1289
In ano varicoſus	*Hæmorrhoides*	1259
Cum inflammatione & dolore pulſatoria	*Phlegmone*	1226
Inflammatorius in inguine vel ſub axillâ	*Bubo*	1241
Levis digito cedens & digito preſſus foveam non relinquens	*Tumor flatulentus*	1298
Mollis ſine coloris mutatione plerumque pulſans	*Aneuriſma*	1255
Mollis & latus inter cranium & cutim	*Talpa*	1305
Mollis in juncturis	*Lupia*	1302
Oſſis vel ejuſdem protuberantia	*Spina ventoſa*	1286
In præcordiis	*Inflammatio ventriculi*	258
In tendine doloris expers	*Ganglium*	1301

Symptoma.	Morbus.	Art.
Urina aquosa, tenuis & pallida	*Affectio hysterica*	777
	Asthma	549
	Cachexia	777, 793
	Chlorosis	777
	Colica nephritica vel hysterica	663
	Febris maligna	777
	Nephritis	708
	Variolæ	137
Chylosa	*Diabetes*	697
Copiosa	*Diabetes*	698
	Affectio hysterica	777
	Asthma	549
Crassa & rubra	*Arthritis*	909
	Colica	644
	Scorbutus	663
Crocea & flava	*Icterus*	840
	Hypocondriaca affectio	779
	Scorbutus	779
Cruenta. vid. mictus sanguinis	*Calculus*	787
	Scorbutus	787
Dulcis	*Diabetes*	663
Nigra & viridis	*Icterus*	843
	Febris quartana	781
	Morbus virulentus vel venenatus	781
Nigra & tenuis	*Febris ardens*	66
Pauca	*Colica biliosa*	646
	Hydrops	801
	Nephritis	708
Pinguis	*Diabetes*	695
	Febris ardens	784
	Febris colliquativa	784
	Febris hectica	784
	Ulcus renum	784

Urina

INDEX MORBORUM.

Asphixia

Hæmor-

Obesitas

O.

P.

A Diarrhœâ

V.

Unguis

ERRATA insigniora sic corrigantur.

ART. 78. lin. penult. *meneral* lege *mineral.*
159. lin. 2. *Constantinople* lege *Constantinopoli.*
244. lin. 3. *Sculletam* lege *Scultetum.*
474. lin. 1. *(6. 81)* lege (683)
482. ad finem (5.9) lege (575)
528. lin. 3. dele (16.206)
1116. lin. 13. *ijs denique* lege *ijsdemque*
1367. ad finem dele (16.39.)
Pag 634. lin. 13. add. *Lohoch myrrhisat.*
635. lin. 5. *pato* lege *peto.*

Art. 247. lege vitialis.

CATALOGUS Librorum proſtantium apud G. INNYS.

1. EMMENOLOGIA, in qua fluxus muliebris menſtrui phænomena, periodi vitia, cum medendi methodo, ad rationes mechanicas exiguntur. Authore Joh. Freind M. D. Coll. Med. Londin. &c. Societatis Reg. Soc. editio tertia. 8vo.

2. Hippocratis de morbis popularibus liber primus & tertius Gr. Lat. His accommodavit novem de febribus commentarios Johannes Freind, M. D. Coll. Med. Londin. & Societatis Reg. Socius, 4to.

3. Johannis Freind M. D. de purgantibus in ſecunda variolarum confluentium febre adhibendis epiſtola 8vo.

4. De curandis febribus continuis liber in quatuor diviſus ſectiones; quarum ſingulæ ſingulorum morbi temporum, quæ totidem quoque ſunt numero, remedia continent. Authore Jodoco Lommio 8vo.

5. Gualt. Harris, M. D. de morbis acutis infantum 8vo.

6. Proceſſus integri in morbis fere omnibus curandis; nec non de phthiſi tractatulus, editio ſexta. à Tho. Sydenham M. D. 12°.

7. Sanctorii Sanctorii de ſtaticâ medicinâ aphoriſmorum ſectiones ſeptem, cum commentario Martini Liſter, 12mo.

8. Exercitationes medicæ, quæ tam morborum quam ſymptomatum in pleriſque morbis rationem illuſtrant. A Johanne Tabor, M. B. 8vo.

9. Roberti Welſted de adulta ætate liber ad Richardum Weſt armigerum 8vo.

10. Roberti Welſted de ætate vergente liber ad reverendum admodùm Hugonem epiſcopum Briſtollienſem. 8vo.

11. Pharmacopœia Bateana in libros duos digeſta: primo compoſitiones Galenicæ, altero proceſſus chymici, ordine alphabetico exarantur: viribus, doſibuſque illuſtrantur: atque catalogis & indicibus accommodantur. Curâ & operâ Thomæ Fuller, M. D. Cantab.

12. Pharmacopœia domeſtica, in uſum eorum, qui ruri medicinam facientes neceſſe habent, ut pharmacothecas privatas ſibimet conſtruant, ſcholiis viriumque enarrationibus illuſtrata, & in libros duos diſtributa, per Thomam Fuller, M. D. Cantab. 12°.

13. Diſſertationes medicæ & chirurgicæ habitæ in amphitheatro Collegii Regalis Medicorum Londinenſium a Gualtero Harris, M. D. in eodem Collegio præſide nato, & chirurgiæ profeſſore 8vo.

14. Joannis Raii ſynopſis methodica ſtirpium Britannicarum: tum indigenis, tum in agris cultis locis ſuis diſpoſitis, additis generum characteriſticis, ſpecierum deſcriptionibus & virium epitome. Editio tertia multis locis emendata, & quadringentis quinquaginta circiter ſpeciebus noviter detectis aucta, cum iconibus. 8vo.

15. Johannis Raii ſynopſis methodica avium & piſcium; opus poſthumum, quod vivus recenſuit & perfecit ipſe inſigniſſimus author; in quo multas ſpecies, in ipſius ornithologia & ichtyologia deſideratas, adjecit: Methodumque ſuam piſcium naturæ magis convenientem reddidit, cum appendice, & iconibus.